

**SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN
POLİSİYE ROMANLARI
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Özlem KARADAYI

**Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Prof. Dr. Murat KACIROĞLU
Erzurum - 2022
Her hakkı saklıdır**

T.C.
ERZURUMTEKNİKÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN POLİSİYE ROMANLARI
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS

Özlem KARADAYI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Murat KACIROĞLU

ERZURUM-2022

ONAY

Özlem KARADAYI tarafından hazırlanan “**Selami Münir Yurdatap’ın Polisiye Romanları Üzerine Bir İnceleme**” adlı bu çalışma 07.09.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Murat KACIROĞLU
Erzurum Teknik Üniversitesi

imza

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Servet TİKEN
Atatürk Üniversitesi

imza

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK
Erzurum Teknik Üniversitesi

imza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. 07.09.2022

Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu ve tezimin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum.

07.09.2022

Özlem KARADAYI

- ☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.
- ☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR.....	IX
ÖN SÖZ	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

POLİSİYE ROMAN, TÜRLERİ VE GELİŞİMİ

1.1. POLİSİYE ROMAN VE TÜRLERİ.....	7
1.1.1. Polisiye Roman	7
1.1.2. Polisiye Roman Türleri	15
1.2. POLİSİYE ROMAN GELİŞİMİ	22

İKİNCİ BÖLÜM

SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN HAYATI VE ROMANLARI

2.1. HAYATI	27
2.2.ROMANLARI.....	28
2.2.1 Roman ve Halk Hikâyeleri	28
2.2.2. Derleme, İnceleme ve Çevirileri	29
2.2.3. Polisiye Romanları	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN POLİSİYE ROMANLARINDA KURGU VE OLAY ÖRGÜSÜ

3.1. ROMANLARDAKİ OLAY ÖRGÜSÜ VE ROMANLARIN TANITIMI	31
3.1.1. Bir Sanatkârın Cinayeti	34
3.1.2. Çin Dilberinin İntikamı	35
3.1.3. Dolandırıcılar Kralı	36
3.1.4. Kanlı Miras.....	37
3.1.5. Kız Taciri	37
3.1.6. Mukaddes Heykel.....	38
3.1.7. Ölüm Sarayı	39
3.1.8. Ressamın Katili	39

3.1.9. Siyah Güller	40
3.1.10. Şimendifer Düşmanı.....	41
3.1.11. Şöhret Uğrunda	42
3.1.12. Gece Çocuğu	42
3.1.13. Hindistan Ormanlarında	43
3.1.14. Saray Rakkasesi	44
3.1.15. Operadaki Sirkat.....	45
3.1.16. Maskeli Süvari	46
3.1.17. Zevk Çılgınlıkları	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN POLİSİYE ROMANLARINA YÖNELİK YAPISAL İNCELEME

4.1. AÇILIŞ	49
4.1.1. Kişi İle Açılış	50
4.1.1.1. Başkahraman ile Açılış	50
4.1.1.2. İkincil Başkahraman İle Açılış	54
4.1.1.2.1. Polis	54
4.1.1.2.2. Dedektif	55
4.1.1.2.3. Kurban İle Açılış	57
4.1.1.1.4. Sıradan Kişi İle Açılış	61
4.1.2. Olay İle Açılış	63
4.1.2.1. Gazete Haberinden Aktarım	63
4.1.2.2. Hırsızlık İle Açılış.....	68
4.1.2.3. Açılıştaki Cinayet.....	72
4.1.2.4. Birini Kaçırma	74
4.1.3. Mekân ile Açılış	76
4.2. GEÇİŞ.....	78
4.2.1. Yeni Birinin Hikâyeye Girmesi	79
4.2.1.1. Hedef Belirleme	85
4.2.2. Görevlendirme.....	92
4.2.2.1. Görevlendirme/Planı Yerine Getirme Araçları.....	96
4.2.2.1.1. İlaç	96
4.2.2.1.2. Alet	101

4.2.2.1.3. Parola/Şifre	105
4.2.2.1.4. Mektup.....	106
4.2.2.1.6. Not	111
4.2.2.1.7. Hipnoz/Manyetizma	113
4.2.2.2. Kişiyeye Yönelik Görevler	113
4.2.2.2.1. Kişiyeye	114
4.2.2.2.2. Yardım İsteme	118
4.2.2.2.3. Davet.....	123
4.2.2.2.4. Haber Verme	124
4.2.2.2.6. İkaz	133
4.2.2.2.7. İhbar.....	135
4.2.2.2.8. İkna	137
4.2.3. Arasöz	139
4.2.4. Şüphelenmek	146
4.2.5. Mevcut Durumun Değişmesi	152
4.2.5.1. Tesadüf.....	152
4.2.5.2. Tehdit.....	155
4.3. GELİŞME/DÜĞÜM.....	161
4.3.1. Bilgi Toplama.....	161
4.3.1.1. Olay Yeri İnceleme	161
4.3.1.2. İpucu/Delil	163
4.3.1.3. Gözetleme/Gizlenme	173
4.3.1.4. Araştırma	176
4.3.1.4.1. Kişiyeye Yönelik Araştırma.....	176
4.3.1.4.2. Nesneyeye Yönelik Araştırma	179
4.3.1.4.3. Mekâna Yönelik Araştırma	180
4.3.1.5. Sorgulama	183
4.3.2. Akıl Yürütme	186
4.3.3. Plân.....	194
4.3.4. Kılık Değişirme.....	197
4.3.5. Komplo.....	207
4.3.6. Takip	220
4.3.7. Kimliğı Açıklama/Kimliğinin Ortaya Çıkması	223

4.3.7.1. Kimliğini Açıklaması (Suçlu/Araştıran)	223
4.3.7.1.1. Suçlunun Kimliğini Açıklaması	224
4.3.7.1.2. Araştıranın Kimliğini Açıklaması	225
4.3.7.2. Kimliğinin Ortaya Çıkması (Suçlu/Araştıranın)	227
4.3.7.2.1. Suçlunun Kimliğinin Ortaya Çıkması	227
4.3.7.2.2. Araştıranın Kimliğinin Ortaya Çıkması	231
4.3.8. Başarısızlık	231
4.3.8.1. Suçlunun Başarısız Olduğu Durumlar	232
4.3.8.2. Araştıranın Başarısız Olduğu Durumlar	233
4.3.9. Suç İşleme	238
4.3.9.1. Cinayet	240
4.3.9.1.1. Ateşli Silah ile Öldürme	251
4.3.9.1.2. Bıçak, Kama, Pala, Balta, Hançer, Balyoz ile Öldürme	253
4.3.9.1.3. Belirsizlik	255
4.3.9.2. Hırsızlık	255
4.3.9.3. Adam Kaçırma	262
4.3.9.4. Saldırı/Kavga	264
4.4. EYLEM SONA ERER/SONUÇ	267
4.4.1. Takdir ve Ceza	267
4.4.1.1. Ceza	268
4.4.1.1.1. Öldürülme/Mahkeme Sonucu Ceza Alma/İdam Edilme	275
4.4.1.1.2. Suçlunun Toplum Tarafından Dışlanması	277
4.4.1.2. Takdir	278
4.4.2. Suçlular Yakalanır (Ölü ya da Diri)	280
4.4.3. Vaka Çözümü	285
4.4.3.1. Suçlu Neden/Nasıl Suç İşlediğini Açıklar	285
4.4.3.2. İtiraf	289
4.4.3.3. Meselenin Çözümü	292
4.4.4. Araştıran Mağlup Olur/Ölür	296
4.4.5. Suçlu Kaçar/Alay Eder	299
4.4.5.1. Suçlu Kaçar	299
4.4.5.2. Suçlu Alay Eder	304
4.4.6. Suçlu İntihar Eder	308

4.4.7. Kurtarma/Kurtulma	310
SONUÇ	317
KAYNAKÇA.....	323
EKLER	328

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN POLİSİYE ROMANLARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME

Özlem KARADAYI

Tez Danışman: Prof. Dr. Murat KACIROĞLU

2022, 413 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Murat KACIROĞLU (Danışman)

Dr. Öğr. Üye. Caner SOLAK (Üye)

Doç. Dr. Servet TİKEN

Birçok türde yüzlerce roman veren Selami Münir Yurdatap'ın 1928 yılında çevirmenliğini yaptığı yaklaşık on yedi tane polisiye romanı bulunmaktadır. Bu romanlar bir yapının polisiye türü olarak değerlendirilmesinde başat öğeler olarak sıralanan suç, suçlu ve muamma öğelerini bulunduran ve bu kategoride değerlendirilen türlerdir.

Polisiye türünün gelişimi yıllar içerisinde aynı çerçeveye farklı iskeletler üzerinde şekillenmiştir. Yurdatap'ın da bahsi geçen türdeki romanları bu bağlamda türün gelişimi incelendikten sonra romanların kurgusu, olayların ortaya çıkışındaki temel etkenler, suç unsurlarının çeşitliliği açısından incelenecektir. Romanların özetleri sunulup olaylar hakkında bilgi sahibi olunduktan sonra romanlardaki polisiye unsurlar irdelenecektir.

Çalışmamızda bahsi geçen tür hakkında genel bilgi verildikten sonra Yurdatap'ın çevirmenliğini yaptığı ve pek çoğu Sherlock Holmes ile Arsen Lüpen arasındaki sergüzeştlere anlatan polisiye romanlar incelenecek ve çalışmanın sonunda da romanların Latin harflerine çevirileri verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Selami Münir Yurdatap, Polisiye roman, Yapısalcılık, Suç ve Ceza

ABSTRACT
MASTER’S THESES
AN İNVESTİGATION ON THE DETECTIVE NOVELS OF SELAMİ MÜNİR
YURDATAP

Özlem KARADAYI

Prof. Dr. Murat KACIROĞLU (Advisor)

2022, 413 Pages

Jury: Prof. Dr. Murat KACIROĞLU (Advisor)

Assist. Prof. Dr. Caner SOLAK (Member)

Assoc. Prof. Dr. Servet TİKEN (Member)

Selami Münir Yurdatap, who has produced hundreds of Works in many genres has about seventeen detective novels that he translated in 1928. These novels are genres that contain crime, guilty and enigma elements listed as the dominant elements in the evaluation of a work as a detective genre and evaluated in this category.

The development of the detective genre has been shaped over the years on different skeletons with the same framework. Yurdatap’s Works in the aforementioned genre are examined in this context, after the development of the genre will be examined. The fiction of the novels and the main factors in the emergence of the events are examined in terms of the diversity of the crime elements. After the summaries of the novels are presented and information about the events is obtained, the detective elements in the novels will be examined.

After giving general information about the genre mentioned in our study, detective novels translated by Yurdatap, most of which describe the adventures between Sherlock Holmes and Arsen Lüpen, will and at the end of the study, the translations of the novels into Latin letters will be.

Key Words: Selami münir Yurdatap, Dedective Story, Structuralism, Scrime and Punishment.

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Dedektif-Suçlu-Kurban İlişkisi.....	32
2	Polisilerde Üç Birlik Kuralı	33
3	İpuçlarının Sebepleri Olan Bağntısı.....	167

KISALTMALAR

AÜ	: Atatürk Üniversitesi
Bknz.	: Bakınız
bs.	: Baskı
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
m.	: Madde
Nu.	: Numara
TBEA	: Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi
TDEA	: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
Ü.	: Üniversite
vd	: ve diğerleri
Yay.	: Yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları
YLT	: Yüksek Lisans Tezi

ÖN SÖZ

Polisiye roman “suç-suçlu-kurban-dedektif” şemasıyla örülü bir yapıya sahiptir ve heyecan ile merak duygularını aktif kılan bir maceranın edebi türüdür. İlk polisiye romanı, Edgar Allan Poe’a ait ve 1841’de ilk kez “Graham’s Magazine’de yayımlanan “*Morgue Sokağı Cinayeti*” adlı romandır. Bununla birlikte türün tarihi gelişimi oldukça geniş yer tutar. 1928’de Latin harflerinin kabulüyle birlikte telif ve çeviri romanlarla zenginleştirilen türün bizdeki ilk telif yapıtı ise Ahmet Mithat’ın 1883’te “*Tercüman-ı Hakikat*” gazetesinde tefrika edilen “*Esrar-ı Cinayet*” adlı romanıdır. Türe özgü unsurlar tüm polisiye yapıtlarında başat öge olarak kullanılır.

Okur kitlesi tarafından çok ilgi görmediği ve diğer türlere nazaran tercih edilebilir oranının düşük olduğu düşünülen ve birçok eleştirmenin odağında olan polisiye türü gerek dünya gerekse Türk edebiyatında önemli bir tür olarak ilgi görmektedir. Türle ilgili yapılan birçok çalışma türün tarihi gelişimine ayna tutar. Bunlardan en önemlilerinden biri de türle ilgili kapsamlı ve derin bilgilerle donatılmış ve türün gelişim sürecini ayrıntılı olarak ele alan ve bu noktada bir başyapıt görevi gören Erol Üyepazarcı’ya ait “*Korkmayınız Mister Sherlock Holmes*” (2008) adlı romandır. Bununla birlikte türle ilgili ve türe ait unsurların teorik bilgilere dayandırılarak incelendiği pek çok polisiye roman bulunmaktadır.

Tez çalışmasının konusunu Selami Münir Yurdatap’ın (1926-1928) Arap harfleriyle çevirdiği polisiye romanları oluşturur. Yazarın söz konusu türe ait saptanan yaklaşık on yedi romanı vardır. Bu romanlardan pek çoğu “Seyfettin Özege” başlığı olarak katalogta yer almaktadır. Romanların her biri yaklaşık on altı sayfadır ve bunlar “dime novels” (onparalık öykü) formatında olan öykülerdir. Çalışmanın dört ana bölüm halinde incelemesi ve her bölümün alt başlıklara ayrılarak irdelenmesi ile hem türle ilgili hem de çalışmaya konu olan yazar ve yapıtlarıyla ilgili tür meraklıları için tarihi bir panorama çizmek amaçlandı.

Tezin ilk bölümünde polisiye romanın ne olduğuna dair kısa bilgiler verildikten ve alt türleri olan “klasik dedektif romanı”, “casus roman”, “kara roman”, “dime novels romanlar”, “suspense (şüphe) romanları” hakkında bilgiler sunulduktan sonra türün kısaca tarihi gelişiminden bahsedildi. İkinci bölümde, yazara ait kişisel bilgiler ve yıllara göre tasnifi yapılmış romanları sunuldu. Üçüncü bölümde çalışmanın mahiyeti ve kavranışı açısından kolaylık sağlaması adına metinlerin olay örgüsüne dair kısaca bilgi verildikten sonra metinlerin özetleri sunuldu.

Dördüncü bölüm, çalışmanın en kapsamlı ve yapısal inceleme odaklı olan bölümüdür. Burada romanda isim yapmış ve çok ciddi yapıtlarıyla süreçte etkin rol oynamış, kaynakçalarda temel isim olarak yer almış Seval Şahin'in "Cinai Meseleler" adlı yapıtında yer alan Propp'un "Yapısalcı Biçimbilimi"nden esinlenerek aynı yapının Türk polisiye romanlarına uygulandığı "Polisiyenin Biçimbilimi" şeması dikkate alınarak Yurdatap'ın polisiye romanları incelendi. Bu bölüm "Açılış", "Geçiş", "Gelişme/Düğüm", "Eylemin Sona Ermesi/Sonuç" bölümlerine ve bunların alt başlıklarına ayrılarak söz konusu romanlar derinlemesine bir incelemeye tabi tutuldu. Bu çalışma ile okuyucular açısından büyük bir zenginlik sunan, yapısalcı şemayla örülen ve bir şablon niteliğinde olan bu incelemelerin pek çok romana aktarılabileceği gösterilmek istendi.

İncelemelerdeki en temel amaç polisiyenin geçirdiği evreleri, bu alanda sunulan ilk yapıtları, bizdeki ilk telif ve çevrileri okuyucuya takdim ederek türün gelişiminde izlenen yolun yoğun ve tempolu serüvenine okuyucuyu da dâhil ederek onlarda bir farkındalık oluşturmaktır. Bu çalışmada polisiye olarak nitelenen türlerde sabit olan "suç, suçlu, dedektif, kurban, olay, ipucu, çözüm" unsurları romanlardan aktarımlar yapılarak incelendi ve romanlara farklı bir bakış açısıyla yaklaşılarak okurların türe ait akıllarında soru işareti bırakmayacak bir çalışma olmasına özen gösterildi.

Tezin sonuç kısmında romanın tüm havasını sezdiren ve kısa bir özet mahiyetinde olan genel bilgilere, metinlerle ilgili genel izlenimlere ve değerlendirmelere yer verildi. Ayrıca tez yazım süreci boyunca çalışmaya ışık tutan, rehber olan kitap, makale ve tezler kaynakça bölümünde belirtildi. Çalışmanın sonunda ise Arap harfli on yedi polisiye romanın çeviri yazımları paylaşıldı.

Çalışmamda konu seçiminden yazım sürecine dek yardımlarını ve şefkatini esirgemeyen, her an destekleriyle varlığını hissettiren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Murat KACIROĞLU'na, bazen deneyimleriyle bir hoca bazen de sıcak ve samimi sohbetiyle bizleri rahatlatan bir ağabey yaklaşımıyla ve zengin kütüphanesiyle bu yorucu süreçte sınırsız ve koşulsuz her daim yanımda olan çok kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK'a sonsuz teşekkür ve minnetlerimi sunarım. Gerek nahif kişiliği ve fikirleri ile gerekse de kaynak desteği ile destek olan Doç. Dr. Servet TİKEN'e çok teşekkür ederim.

Çıktığım bu yolculukta ve hayatımdaki her adımda maddi-manevi destekleriyle pusulam olan ve beni hiçbir anımda yalnız bırakmayan ailemin her bireyine ayrı ayrı

teşekkür etmekten gurur duyarım. Bilhassa benim için çok kıymetli olan canım kardeşim Muhammet Sefa KARADAYI'ya varlığı ve güzel kalbi için çok teşekkür ederim.

Özlem KARADAYI

Erzurum-2022

GİRİŞ

Konusunu “ölüm ve muammanın oluşturduğu”¹ ve başat öğelerini, “çözülecek bir sorunun çerçevesi, parçaları bir araya getirilecek bir bulmaca”² olarak tanımlanan suç-suçlu-dedektif öğelerinin oluşturduğu polisiye roman, “burjuvazinin dünya edebiyatına getirdiği roman türünün”³ bir alt türü olarak varlığını korumuştur. Söz konusu polisiye roman kesin çizgilerle belirtilmiş bir çerçeve çizer. Nitekim bu türün olmazsa olmazı suçtur. Evvela bir romandan söz edebilmenin ilk şartı suç unsurudur. Bununla beraber polisiye romanda suç meydana getiren bir fail ile suç fiilinin yöneltildiği bir kurban/masum ve tüm bu olayları çözüme bağlayan, polisyelerin ana kahramanı olan ve aynı zamanda olayları yönetip onlara şekil veren ve değiştiren bir dedektif/polis bulunmak durumundadır.

Polisiye romanın 19. yüzyılda Edgar Allan Poe, Gaston Leroux, Conan Doyle, Emile Gabariau, Maurice Leblanc gibi yazarlarla başladığı söylenir ve yine genellikle kabul edilir ki bu türün temelini atan Edgar Allan Poe olmuştur. Polisiye romanda bulunması gereken sabit öğeler mevcuttur. Bu öğeler bir polisiye roman için olay örgüsünün hatlarını belirleyen ve genel bir çerçeve çizen öğelerdir. Moran, bu unsurlardan birkaçını şöyle sıralar:

Çözülmesi olanaksız görülen bir cinayet.
Aleyhine gözüken kanıtlar yüzünden haksız yere suçlanan bir şüpheli.
Polisin araştırmayı beceriksizce ve yanlış yönde yürütmesi.
Parlak zekâlı ve yetenekli bir dedektif.
Olayı ve çözümünü okura anlatan dedektife hayran bir dostu.
İnandırıcılığı sağlam görülmeyen kanıtların dikkate alınmaması gerektiği aksiyomu.⁴

Moran’ın polisiye romanlarda olması gereken öğeler başlığında yer verdiği bu birkaç madde, türün yapısal panoramasını çizer. Bununla birlikte polisiye romanın muhteviyatı ve tarihsel gelişimi içinde de bu kemik yapı üzerine inşa edilen bir toplumsal yansıma dikkat çeker. Denilebilir ki polisiye öykü içine doğduğu toplumun bir izdüşümü, o toplumun sözel bir ifade aracıdır. Bu nedenledir ki burjuvazinin tam manasıyla içine empoze edildiği bir tür olarak görülür.

¹ Erol Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye’de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)**, (C.1), Oğlak Yay. İstanbul, 2008, 117.

² Ernest Mandel, **Hoş Cinayet, Polisiye Romanın Toplumsal Bir Tarihi**, Yazın Yay. İstanbul, 1996, 35.

³ Murat Belge, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, İletişim Yay. İstanbul, 2016, 17.

⁴ Berna Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış**, (C.3), İletişim Yay. İstanbul, 2005, 106.

“Polisiye türü, romanda toplumsal sistemin eleştirisi işlevine sahiptir. İşlenen suçlar da işçi sınıfına karşı işlenen suçlardır.”⁵ Bu anlamda polisiye türü bireysel kaçışçılık için bir menzildir ve aynı zamanda burjuvazinin yarattığı hastalıklı kolektif bilinçten yansıyan toplumsal sorunları bünyesinde barındıran bir tür olarak amaca hizmet etmektedir. “Meta üretiminin ve burjuva toplumunun gizemlerinin bilimsel bir açıklamasının mümkün olduğunu ve de kolektif kurtuluşun bireysel kaçışçılığa tercih edilir olduğunu anlayacak kadar olmasa da yabancılaşmanın kısmen bilincinde olan yabancılaşmış entelektüellerle hizmet-sanayi emekçilerinin ihtiyaçlarına cevap verir. Polisiye roman yarı uygar, yarı yüceltici olduğu gibi yarı kurtarıcıdır. Tamamen burjuvadır. Burjuva toplumunun hastalıklarının kurbanı olan orta sınıf için burjuva ilacıdır. Üstelik polisiye roman, insani sorunların toplumsal nedenlerini tam alarak şey olarak sunduğu için burjuva olduğu kadar da şeyleşmiştir.”⁶ “Burjuvazinin dünyaya bireyciliği, öznelciliği, insan tekinin yüceliği görüşünü getirdiği”⁷ bir tür olan polisiye, sahip olduğu sınırlı kalıpları içinde bu bireyseliğin ve toplumsal sorunların yansıtıldığı bir kaçış serüveni olarak okuyucuyla buluşan bir türdür. Bu anlamda polisiyeler muamma ve gizemin anlatısı olarak okuyucuya sır perdelerini aralayan dar kalıpları aşan bir türdür.

“Toplumsal işlevi, hep aynı kalan polisiyenin amacı; zihni dağıtmak, yeniden canlandırmak, heyecanlandırmak, standartlaşmış tekdüze iş hayatı ve günlük yaşamın getirdiği sinir gerginliğini atmaktır.”⁸ Okuyucuyu polisiye okumaya iten güç bir nevi toplumsal olandan kaçıp bireysel olana sığınmak ve özgürleşmek, bununla birlikte toplumsal olan ve “küçük burjuva dünyasının gerçekten bu çıkmaz bataklığından”⁹ kaçmaktır. İşte bu asıl amaç polisiye türüne yönelişin de amacını besleyen ana damar olmuştur. Türk-Osmanlı tarihinin kaçınılmaz toplumsal sorunsalları, popüler kültürün yansıdığı popüler romanlara sirayet ederek alt türlerini meydana getirir. Polisiye roman, “Türkçede ‘cinai roman’, ‘zabıta romanı’, ‘dedektif romanı’ ve en son ‘polisiye roman’ isimleriyle anılan tür, Türkiye’ye tıpkı diğer romanlar gibi ilk olarak bir çeviri roman olarak girer”¹⁰ ve gelişme göstererek telif romanların üretilmesine zemin hazırlar. İlk örneklerinin 19. yüzyılın ilk

⁵ Müjgan Ayça Vurmay, **Ekose Polisiye, Müfettiş Laidlaw’dan Dedektif Rebus’a Çağdaş İskoç Polisiye Romanı**, Nobel Yay. Ankara, 2020, 61.

⁶ Mandel, **Hoş Cinayet**, 95.

⁷ Belge, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, 17.

⁸ Mandel, **Hoş Cinayet**, 105.

⁹ Belge, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, 209.

¹⁰ Orhan Kemal Koçak, **Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Anlatı Geleneği ve Popüler Bir Mit Olarak Polisiye Roman**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, 102.

yarısında verilmeye başlandığı, ABD’de “Grahams Magazine” dergisinde tefrika edilen Edgar Allan Poe’a ait “*Morgue Sokağı Cinayeti*” (1881) ile bir tür olarak boy gösteren polisiye romanları, ülkemizde ilk çevirisini Münif Paşa’nın “*Paris Faciaları*” (1841) adlı romanıyla ve ilk telif romanını ise Ahmet Mithat Efendi’nin “*Esrar-ı Cinayet*” (1833) adlı polisiyesiyle verdiği türün (1908-1928) yıllarını da kapsayan II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte yaygınlık kazandığı görülür.

Polisiye çevirilerinin atılım yaptığı bu zaman dilimi, Howard Haycraft’ın dedektif romanı için “Altın Çağı” nitelendirmesini yaptığı ve Birinci Dünya Savaşı ile başlayıp 1930’lara kadar süren dönemdir.¹¹ Bu gelişmeleri takip eden yıllarda Batıdan yapılan çeviriler okuyucular için merak ve ilgiyle takip edilen kahramanların yansıtıldığı romanlardır.

Üyepazarcı, sözü edilen yıllardaki atılıma vurgu yapar: “Ülkenin en felaketli yıllarını kapsayan (1908-1928) döneminde özellikle polisiye türü roman çevirisinde büyük bir sıçrama olmuş; “Sherlock Holmes”¹² ve Arsen Lupin gibi polisiye romanın iki büyük fenomeninin neredeyse bütün romanları Türkçeye çevrilmiştir.”¹³ Söz konusu durum Batıda yaratılan kahramanların popülerliğinin Türk edebiyatındaki izdüşümüne birer örnek teşkil etmekle birlikte polisiyenin hacmini genişleten ve türe olan ilginin de artmasına sebep olan bir arkaik plan çizer. Bu dönemde yapılan çeviriler, yazarın adı geçen romanda de belirttiği üzere “onparalık öykü”¹⁴ formatındaki çevirilerdir.

1908 sonrası “onparalık öykü” formatındaki polisiye tefrika dergileri 1908’i izleyen yıllarda yüzlerce yayımlanarak büyük ilgiye konu olmuştu. Bu durumu gözleyen Türk yazarları da benzer yazılar kaleme almış ve kahramanları Türk olan bu polisiye novellalar daha sonra hiçbir zaman göremeyecekleri altın dönemini (1908-1928) özellikle (1922-1928)

¹¹ Roymand Chandler, **Adam Öldürmenin Yalın Sanatı**, Nisan, 23, 2010.

¹² Bknz. İngiltere’de geleneksel tefrika romanın en büyük ismi Sherlock Holmes’ün yaratıcısı “Sir Arthur Conan Doyle”dur. Yazarın asıl Holmes çılgınlığı (Holmesomani) 1891-1893 yıllarında dönemin en tutulan dergilerinden Strand Magazine’de tefrika edilen iki düzine kadar uzun öyküyle ve bunları resimleyen Sidney Paget aracılığıyla ortaya çıkacaktır. Holmes’ün ünü yazarın şöhretini artırmıştır ki esasen tarihi romanlarıyla meşhur olmak isteyen Doyle, bunun önünde engel teşkil eden Holmes öyküleri için şöyle der: Daha yüksek eserlerimi gölgede bırakmak eğilimi yaratan Holmes’e hiç dokunmamış olsaydım edebiyattaki yerim şimdikinden daha da etkili olurdu.” Diye yazmıştır. Doyle, Holmes öykülerini yazmayı bırakmak istemiş hatta annesine bir mektubunda şöyle demiştir: “Sonunda bu Holmes’ü öldüreceğim! Zihnimi daha iyi fikirlerden alıkoyuyor” demiştir fakat annesi onu bu düşüncesinden vazgeçirmiştir (Erol Üyepazarcı, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler, Türkiye’de Popüler Romanın İlk Yüzyılının Öyküsü (1875-1975)**, (C.1), Oğlak Yay. İstanbul, 2019, 49).

¹³ Üyepazarcı, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler**, (C.1), 227.

¹⁴ Üyepazarcı, 228.

yılları arasında yaşamışlardır. Okur tarafından fazlaca ilgi gören bu türlerde çeviri sayısı oldukça artmıştır. Bu dönemlerde yapılan çevirilere bakıldığında “II. Meşrutiyet’ten sonra dönemin atmosferinden etkilenecek millî bir edebiyat yaratma sürecinin içine girmiş olan ve bu dönemde yayımlanan polisiyelerde özellikle belirtilen bir amaç vardır: Batı edebiyatındaki Sherlock Holmes ve Arsen Lüpen gibi zeki kahramanların Türk edebiyatında da olduğunu belirtmek. Bu durum bir nevi Türklerde yaratılan kahramanlara vurgu yapılarak aynı potansiyelde kahramanların da bizdeki varlığını ispatlamak. Örneğin 1914 yılında yayımlanan ilk polisiye dizi olan Amanvermez Avni’nin Serüvenlerinde, Amanvermez, okurlara Türklerin Sherlock Holmes’ü olarak tanıtılır. Aynı şekilde Süleyman Sudi ve Vassaf Kadri tarafından kaleme alınan “Gece Kuşları” romanında, romanın kahramanı Nahid Sami, Türk Arsen Lüpen’idi.”¹⁵

Polisiye roman yazmanın amacını da kapsayan bir düşüncenin hâkim olduğu tür, (1908-1928) yıllarındaki ilk atılımının ardından, çeviride ikinci atılımın yapılacağı (1940-1950) yıllarıdır. “İkinci Dünya Savaşı’nın özellikle ekonomik açıdan olumsuz etkileri bütün yayın hayatı gibi polisiye yayınları da ciddi olarak etkilemiş ve bu on yılda beklenen olumlu gelişme tam anlamıyla sağlanamamıştır ama yine de 1940-1950 yılları arası ülkemizde ilk kez ciddi anlamda polisiye dizilerin yayınına başlandığı dönem olmuştur. Bu arada ilginç bir gelişme de beş yıl süren savaşın etkisiyle casusları ve savaşla ilgili konuları temel alan polisiyelerin özellikle 1940-1945 arasında çevrilen polisiye romanlar içinde ağırlığının artmasıdır.”¹⁶

Polisiye roman (1940-1945) yıllarına kadar olan saltanatını korur ve pek çok yazar tarafından “İnsanlık durumunu, modern toplum, insan doğası ve ikiliği, iyilik ve kötülük, suç gibi evrensel konuları derinlemesine incelemesiyle geniş okur kitlesine hitap eden”¹⁷ polisiye çeviriler yapılır. Dönemin velut yazarlarından biri de Selami Münir’dir. İlk çevirisini 1926’da yapan yazar, (1928) Latin harflerinin kabulüne kadar pek çok polisiye çevirisi yapar. Yazarın çevirilerinde daha fazla ilgi gören ve çevirisi en çok yapılan polisiyeleri genellikle kahramanları Sherlock Holmes ve Arsen Lüpen’in olan polisiyelerdir. Yazarların bu kahramanların maceralarına yer vermesindeki asıl sebep Batıda özenilen ve

¹⁵ Seval Şahin, “Auratik Hırsızın Tarihsel Sermayesi -Cingöz Recai Serileri Üzerinde Bir Çoklu Uyum Analizi Uygulaması” *Folklor/Edebiyat Dergisi*, C.17, S.68, 2011/4, 14.

¹⁶ Erol Üyepazarcı, *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye’de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)*, (C.2), Oğlak Yay. İstanbul, 2008, 597.

¹⁷ Vurmay, *Ekose Polisiye*, 125.

tutulan kahramanlar olmaları ve Türklerin de benzer karakterleri yaratma çabası içinde olduklarını gösterme çabalarıdır.

“Dime novels dergileri olarak ABD’de çıkan dime novels dergilerinden çevrilen öyküler 1860-1910 arası büyük ilgi görür. Bu dergilerin en çok tutulan kahramanlarından birisi de Sherlock Holmes’tür. Bu dergilerde sayısı binlerle ifade edilebilecek sahte Sherlock Holmes romanları üretilmiştir. Türkiyede “onparalık öykü” formatında Sherlock Holmes romanları yayımlayanların en büyük kaynağı bu hikâyelerdir.”¹⁸ Dime novels dergilerinde üretilen “on paralık” öykü formatında polisiye hikâyeler üreten yazar ve yayımcılar için en verimli kaynaklardan biri “Sherlock Holmes” ve “İkinci Meşrutiyet sonrası, serüvenleri Türkçeye en çok çevrilen “onparalık öykü” kahramanlarından biri olan Nick Carter”¹⁹ dir.

“Ülkemizde de (1940-1945) arası bu anlamda çok sayıda Sherlock Holmes öyküsü üretilmiş, çoğu zaman süreli yayınlar olarak okuyucuya sunulmuştur. Bu yayınlarda kullanılan romanların kaynakları çeşitlidir. Özgün Sherlock Holmes romanları, yalnızca 56 öyküdür. Bunların yüzlerce sayı süren “on paralık öykü” formatındaki Sherlock Holmes dizilerini tek başlarına beslemeleri beklenemez.”²⁰ Üyepazarcı’nın bu tespiti yapılan pek çok çevirinin sahte çeviriler olduğuna delalettir. “Avrupa’da üretilen “pseudo translation” (sahte çeviri) öyküler özellikle Almanya’da 1907 yılında yayımlanmaya başlayan, başta Fransızca olmak üzere birçok dile çevrilen ve çok tutulan “Dedektif Sherlock Holmes ve Dünyaca Tanınan Maceraları” serisi sahte Holmes romanları 1908 sonrası ülkemizde çokça yayımlanmıştır. Bu öyküler de özgün metinleri 16 sayfalık formatlara sığacak biçimde kısaltılarak (1940-1945) arası yayımlanan Sherlock Holmes dergilerinde yer almıştır.”²¹

Polisiye roman incelemeleri konu edinilen yazar Yurdatap’ın her biri on altı sayfalık söz konusu romanları da Üyepazarcı’nın bu tanımlamadaki formatına uymaktadır. Nitekim yazarın, dime novels öyküler olarak kategorilendirilen çevirileri yaygındır. Bu romanların orijinal kapaklarında yazar için mütercimi ifadesi yer almasına rağmen romanların özgün Sherlock Holmes romanları ile benzer olmadıkları tespit edilmiştir. Böylece Üyepazarcı’nın da bu noktada vurguladığı romanların sahte çeviriler olmaları olasılığı gündeme gelmiştir.

“Dime Novels’lerin kahramanları genellikle görevli bir polis veya özel polis hafiyesidir. Özel hafiyeye bile olsa resmi polisle arası muhakkak iyidir ve birbirlerine itimat

¹⁸ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.2), 1079.

¹⁹ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.2), 1077.

²⁰ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.2), 1079.

²¹ Üyepazarcı, 1079.

edip yardım ederler, aralarında bir çatışma veya rekabet söz konusu değildir. Bu öykülerde suçlularla iş birliği eden kötü polise de pek rastlanmaz. Romanlar eleştirmenlere hak verecek şekilde basit bir çerçeve içinde gelişir; az eğitilmiş veya çok genç okuyucular hedef alınmıştır. İlginç entrikalar, içinden çıkılmaz muammalar, melodrama özgü sonuçlar hele hele psikolojik incelemeler bu romandan beklenmemelidir.”²² Bu çevirilerinden ilkinin on yedi yaşındayken yaptığı bilinmekle beraber bunların orijinal çeviriler olmadığı ve yazarın kendi kaleminden çıkan özgün romanları olduğu iddia edilmiştir.

Bu çalışmada, söz konusu saptamalar ve bunların dayanak oluşturan tezler çerçevesinde yazarın mevcut polisiye romanları ele alınmış, romanlar polisiye türüne ait unsurlar ve detaylı alt başlıkları ile birlikte yapısal bir incelemeye tabi tutulmuştur. Söz konusu çalışma geniş bir perspektifle ele alınan polisiyenin tarihine ışık tutması açısından da önem arz eder.

²² Erol Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye’de Yayınlanmış Çeviri ve Telif Polisiye Romanlar Üzerine Bir İnceleme (1881-1928)**, Göçebe Yay. İstanbul, 1997, 18.

BİRİNCİ BÖLÜM

POLİSİYE ROMAN, TÜRLERİ VE GELİŞİMİ

1.1. POLİSİYE ROMAN VE TÜRLERİ

1.1.1. Polisiye Roman

Polisiye roman kavramı, kimi yazar ve eleştirmenlerce bazı dar kalıplara sıkıştırılarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama polisiye türünün muhtevasındaki iskeleyi oluşturan unsurlar üzerine yapılmıştır. Bunlar, türde kesinlikle bulunması gerektiği savunulan “suç-suçlu-kurban-dedektif” öğeleridir. Üyepazarcı, bu tanımlamanın çerçevesini çizerken polisiye roman için; “Bu tür kimi yazarlarca belirli sınırlarla kendi fikirlerince sınıflandırılırken kimisi için ise yalnızca “dedektif romanlarına” indirgenerek yapıttaki muammayı çözen profesyonel ya da amatör bir dedektifin bulunduğu romanlar “polisiye roman” diye tanımlanır” der ve kendi ifadesine göre ise türün “ağyarına mani efrâdına cami” ifadesinde olduğu gibi belirli sınırlarının bulunmadığı ancak bir yapıtın polisiye roman sayılması için gereken kanıtları içeren ve başat öğeler olan “muamma” ile “suç” unsurlarını barındıran bir tür”²³ olduğunu da söyler. Bununla beraber romanda etkisi olan “Burjuva rasyonelliğinin yok edemediği tek mantıki olmayan öge muammadır, gizemdir.”²⁴

En mühim öğelerinin muamma ve gizem olduğu “dedektif romanı, en parlak dönemini iki dünya savaşı arasında Agatha Christie, Dorothy Sayers, Ellery Queen, J. Dickson Carr gibi yazarların elinde yaşamıştır. Buna rağmen dedektif romanı, sınırlı kalıpları, işlevleri değişmeyen kişileri, bir cinayet ile onun çözümüne dayalı olay örgüsü ve tekrarlanan konvansiyonları yüzünden yazınsal değerden yoksundur, yalnızca vakit geçirmek için okunan bir anlatı türü olarak süren bu tür, eleştirmenlerin de edebiyat tarihçilerinin de yapısalcılık edebiyatın yapısını ortaya çıkarana ve ona yeni bir yaklaşımla eğilene dek üzerinde durmadıkları bir tür olmuştur.”²⁵ Kimi yazarlarca yalnızca “cinai roman” olarak ele alınan ve çoğunluğun popüler romanın bir alt türü olarak kabul ettiği “klişeleşmiş kalıplar” ifadesi kullanılarak tanımlanan polisiye roman için, “Bir cinayet işlenir, katil belli değildir, bir dedektif katili bulur” şeklinde bir tanımlama yapılarak tür dar bir kalıba sokulur. Bu tanım ile polisiye romanı onun renklerinden biri olan “cinai roman”a indirgemenin yanlışlığını ifade eder ve polisiye romanda mutlaka cinayetin olmadığını

²³ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 27.

²⁴ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 117.

²⁵ Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış** 3, 107.

belirtir. Bu nedenledir ki polisiye romanı salt bir tür ya da tek bir alt başlıkla sınırlandırmak doğru bir yaklaşım olmaz.

Üyepazarcı, bu türü “muamma içeren suçun öyküsü”²⁶ olarak tanımlamanın daha doğru olacağını vurgular. Andre Vanoncini’nin “hiç kuşkusuz çağdaşlık denen olgunun en içten yazınsal anlatımı”²⁷ olarak tanımladığı “dedektif romanı ifadesi, ilk kez 1878’de Amerikalı romancı “Anna Kahtarina Green” tarafından “Leavenworth Davası” adlı kitabında kullanıldı. Ama dedektif romanının gerçek atası ya da en azından bu denli popülerleşmesinde en çok emeği geçen tabii ki Sherlock Holmes’ün yaratıcısı Arthur Conan Doyle’dur. (Kızıl Renk /1887, Sherlock Holmes’ün Maceraları / 1892, Sherlock Holmes’ün Anıları/ 1894)”²⁸

Dedektif romanı ve klasik biçimi için Mandel, şu ifadeyi kullanır: “İlk dedektif romanlarının gerçek konusu suç ve cinayet değildir. Muammadır, sorun analitiktir. Profesör Dove’un işaret ettiği gibi dedektif romanının klasik biçimi ilkin Poe ve Conan Doyle tarafından yaratılan yedi aşamalı bir sıradan oluşur: 1-Problem, 2- İlk çözüm, 3- Düğüm, 4- Karışıklık dönemi, 5- İlk pırlıltı, 6- Çözüm, 7-Açıklama.”²⁹ Bu aşamaları bünyesinde barındıran tür, konusu olan esrar ve muammayı mantıksal ve akılcı bir biçimde ele alır. Dedektif romanı, sanatsal olandan arıtılmış ve Moran’ın ifadesiyle “İçerisinden çıkılmaz gibi görünen esrarlı, bir cinayetin çözümünü sunduğu için, her şeyden önce mantığa güveni ve inancı dile getiren bir anlatı türü”³⁰ olarak nitelendirilir.

Ciddi bir tür olarak ele alınan romanda “Her şey akılcı bir biçimde açıklanmalı, fantastiğe yer verilmemelidir.”³¹ Todorov, fantastik edebiyat için, “ tüm edebiyatı içerecek varsayımları kapsayan dar ama ayrıcalıklı bir saha gibidir”³² der. Doğaüstü ve inandırıcılığın güç olduğu fantastik unsurlara romanda rastlanmasının güç olduğunu vurgular. Cin, peri ya da tılsımlı serüvenlerin dünyasına dâhil edildiği fantastik edebiyat polisiyenin ağırbaşlı havasına uygun düşmemektedir. Fantastik unsurların polisiyenin hâkimiyetini sınırlayıcı bir yapısının olması onun doğasına aykırılığının en temel sebeplerindendir. Nitekim insanların

²⁶ Üyepazarcı, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler**, (C.1), 25.

²⁷ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 34.

²⁸ Mandel, **Hoş Cinayet**, 39.

²⁹ Mandel, **Hoş Cinayet**, 35.

³⁰ Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış**, 107.

³¹ Tzvetan Todorov, **The Typology Of Dedective Fiction**, Boileau and Narcejac, Le Roman policier, 1964, 52.

³² Tzvetan Todorov, **Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım**, çev. Nedret Öztokat, Metis Yay. İstanbul, 2004, 150.

hayali ve gerçeküstü bir serüvene dâhil edildiği ve bu kurguya inandırıcılıkla farklı diyarlara yelken açan fantastik kurgular akli ve mantığı zorlayan ve açıklanması mantık dışı olaylara dayalı bir tablonun ürünüdür. Bunun dışında bahsi geçen durum farklı sebepleri de içermektedir.

“Batıda polisiye roman; fantastik roman, casus romanı, korku romanı, bilim-kurgu romanı gibi çeşitler popüler bir anlatı sınıfı oluşturmuştur. Fantastik anlatılarının serüvenine tanzimattan günümüze göz atan Moran, “Muhayyelat-ı Aziz Efendi (1796)”, “Ahmet Mithat’ın Çengi’si (1885)”, “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Gulyabani’si (1912)”, “Peyami Safa’nın Matmazel Noralya’nın Koltuğu’nu (1949)”, “Nazlı Eray’ın Arzu Sapağında İnecek Var” (1989)” adlı romanlarını inceleyerek anlatıyı örneklendirir. Moran, söz konusu türün Türk edebiyatındaki sınırlılığını “Türk romanının Batı romanı karşısında tür bakımından fakir kalmasına”³³ bağlar ve Türkiyedeki fantastik romanları incelerken Tzvetan Todorov’un “fantastik” tanımından yola çıkar, Todorov, b “Introduction a la litterature fantastique” (1970) romanında fantastiği tılsımla, büyüyle, cinle, olağandışı, garip, kendi bildiğimiz dünyanın dışında kalan bir tür olarak nitelendirir. Ona göre fantastik “olağandışı” ve “garip” arasında kalan türdür. Moran, bu tanımları “belirsiz fantastik” olarak tanımlar. Tanzimattan önce sözlü geleneğimizde yer alan masallarda, halk romanlarında, aşk romanlarında, mesnevilerde “olağanüstü”³⁴ varlıklarla ve olaylarla karşılaşmanın şaşırtıcı olmadığını belirtir.

“Tanzimat Türk romanını başlatan yazarların Batı romanının uygar ve olgun insan seviyesine ulaşmak adına “fantastiği kurtulması gereken bir hastalık olarak görmelerini” eleştiren Moran, bu türün Batıda yaygın olduğuna vurgu yaparak eleştirilerini dile getirir. Özellikle 20. yüzyılın başlarında Türkiye’de yaygın bir boş inancın kol gezmesi cinlerin, perilerin, falcıların anlatısı olan fantastik türe olan yaklaşıma ilgiyi artırmıştır. Gürpınar’ın Gulyabani’yi yazmadaki amacı ise bu boş inançları içeren Osmanlı/İslam ideolojisindeki dinsel ögeyi yıkararak onun yerine Batı düşüncesindeki maddeci ve pozitivist ögeyi yerleştirmek olmuştur. Türk romanı başlangıçta gerçeklik olgusuna sığınıp olabilir olanı anlatmaya çalışırken 1980’lerden bu yana yön değiştirir ve gerçeklikten kaçıp fantastik

³³ Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış**, 59.

³⁴ Bknz. Todorov, “olağanüstü” kavramını Pierre Mabilie’in “Olağanüstünün Aynası” adlı yapıtından aldığı şu aktarımla tanımlar: Anlatıların, masal ve efsanelerin, okuyucuda uyandırdığı tüm heyecanın, hoşluk ve merak duygusunun ötesinde, oyalama, unutturma, hoşla giden ya da korku uyandıran duyumsayımlar uyandırmanın ötesinde, olağanüstü yolculuğun gerçek amacı evrensel gerçekliğin daha bütünsel bir biçimde keşfedilmesidir ve biz bunu artık anlıyoruz (Todorov, **Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım**, 62).

kurguya sığınmıştır.”³⁵ Moran’ın, fantastik unsurların damıtıldığı bu türlerde olağanüstü ve dile getirilmesinden çekinilen varlıkların kullanımının şaşırtıcı olmadığını belirtmesi, zikredilen türlerin bu denli anlatımlara uygun vasıfta olduklarını gösterir. Bu türler bir nevi tür içerisinde kaçınılanın serbestçe ifadesini sağlayan bir merci görevi görür. Roman türü bu atmosfere imkân sağlamaz. Romanın gerçekçi yapısı ve akılla tasdiklenmiş panoraması fantastiğin hayalciliğe ve doğaüstücülüğe açılan kapısı romanın doğasına aykırılık teşkil eder. “Destan, özellikle masal doğaüstü motiflerle doludur. Roman ise temelinde gerçekçi bir tür olduğu için bu gibi motiflere yer veremez. Doğaüstü öğelerle roman yapısını benzeşlemenin (asimile etmenin) olağanı yoktur. Doğaüstü karıştı mı romanın inandırıcılığı zedelenir.”³⁶

Todorov, fantastiğin tanımını yaparken “fantastiğin üç temel koşulun yerine gelmiş olmasını gerektirdiğini söyler, bunlar: Metin öncelikle okuyucunun, romandaki kişilerin dünyasını canlı kişilerin yaşadığı bir dünya olarak görmesini ve anlatılan olaylarla ilgili olarak doğal bir açıklama ile doğaüstü bir açıklama arasında kararsızlık duymasını sağlamalıdır. Sonra bu kararsızlık bir öykü kişisi tarafından da hissedilmelidir. Böylece okuyucunun görevi bir kişiye verilmiş olur. Aynı zamanda da “kararsızlık” metin boyutunda ortaya konduğu içindir ki yapıtın izleklerinden biri haline gelir, saf bir okumada gerçek okuyucu öykü kişisiyle özdeşleşir. Son olarak okuyucunun metin karşısında bir tavır takınması gerekir. Hem alegorik hem şiirsel türden yorumlamaları reddedecektir. Fantastik, daha genel bir kategori olan “belirsiz bakış açısının özel bir durumudur.”³⁷

Todorov, Peter Ponzoldt’un şu saptamasını aktararak fantastik, olağanüstülük mevzuna yaklaşımını açıklar: “Birçok yazara göre doğaüstü, gerçekçi bir dille asla anlatmaya cüret edemeyecekleri şeyleri dile getirmek için bir bahanedir. Doğaüstü olayların yalnızca bir bahanedir ibaret olması kuşku uyandırıcıdır kuşkusuz; ancak bu ifadede bir gerçeklik payı da vardır. Fantastik, kendisine başvurulmadıkça kabul edilemez gibi gelen belli sınırların aşılmasına olanak sağlar.”³⁸ Bu tanımlamalardan da yola çıkılarak denilebilir ki romanın dünyası gerçeklikle bağlantılıdır ve doğaüstü unsurları barındırması beklenemez. Çoğunluk tarafından kabul gören bu görüşü dikkate alarak polisiye gibi ciddi bir türün popüler roman içindeki yerini gerçeklik algısına vurgu yapan Moran, türün doğasını

³⁵ Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, 59-74.

³⁶ Belge, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, 198.

³⁷ Todorov, *Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*, 39.

³⁸ Todorov, *Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*, 153.

Jakabson'un şu kuramına dayanarak açıklar: "Bu kurama göre, edebiyatın kenar mahallelerinde dolaşan ve "edebiyat" adına pek layık görülmeven önemsiz türler başka bir dönemde merkeze alınır, çünkü hem taze kan etkisi yapacağı düşünülmüş hem de yeni dönemin sorunlarını dile getirmeye elverişli görülmüştür."³⁹

Edebiyat türleri içerisinde bazı türler, ciddi edebiyat ürünlerinden sayılmaz. Polisiyenin konusunu oluşturan ve ciddi edebiyat ürünü sayılmayan türlerden en önemlilerinden biri de korku edebiyatıdır.

"Korku edebiyatı, tam anlamıyla tekinsizliğin alanına girer. Tekinsizlik fantastiğin koşullarından birini gerçekleştirir. Bu da korkunun betimlenmesidir. Bu koşul akla meydan okuyan somut bir olay değildir. Kişilerin duygularına bağlı salt olağanüstü olaylardır. Yazar, çağdaş polisiye romanların doğmasında rolü olduğu bilinen Edgar Allan Poe'nun "Usher Konağının Çöküşü" romanında tekinsizlik izlenimlerini paylaşır ve polisiye romanların hayalet romanlarının yerini aldığını ifade eder. Suçlunun kim olduğunun bulunmaya çalışıldığı bilinmeyenli polisiye roman şöyle kurulur: Bir yanda ilk bakışta çok çekici gelen ancak birbiri sıra yanıltıcı olduğu anlaşılan birçok kolay çözüm vardır, öte yanda da tümüyle gerçeğe uymuyor gibi görünen ancak son bölümde ulaşılabilecek ve tek doğru olduğu anlaşılacak bir çözüm vardır. İşte polisiye romanı fantastik öyküye yaklaştıran şey ortaya çıktı bile. Soloviov la James'in tanımlamalarına göre: Fantastik anlatı da iki çözüm içerir. Biri gerçeğe uygun ve doğaüstü, öteki gerçeğe çelişkin ve mantıklı. Polisiye romanda bu ikinci çözümün bulunması zor olsun yeter, "akla meydan okuma" pahasına da olsa işte o zaman hiçbir açıklama bulunmamasındansa doğaüstünün varlığını kabul etmeye hazır oluruz."⁴⁰ Bu mevzuya ilişkin Moran, ciddi edebiyat ürünleri arasında sayılmayan popüler türleri (polisiye, korku romanı, casus romanı, bilimkurgu vb.) özellikle modernist, postmodernist yazarların ciddi romanlarında başka amaçlarla kullanmalarına dikkat çeker.⁴¹ Bu tür anlatım ve kullanımların polisiye türünün doğasına aykırı olduğunun bilinmesiyle beraber olursa da şaşkınlık yaratacağının savunulduğu bilinir.

"Moralızade Vassâf Kadri ile Süleyman Sûdî'nin ortaklaşa kaleme aldıkları "Millî Cinâyât Koleksiyonu" adlı makale fantastik unsurların damıtıldığı bir örnek teşkil eder. Bu roman, "1914 yılında her hafta bir kitap olmak koşulu ile tefrika halinde basılmış ve aslında

³⁹ Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, 124.

⁴⁰ Todorov, *Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*, 55.

⁴¹ Moran, 124.

on bölümden oluşmuş tek bir romandır. Roman, başlığının vaat ettii gibi bir cinayet ya da polisiye roman olmasından ziyade yazıldığı yıllarda İstanbul halkı arasında mevcut olan cin-peri hikâyeleri gibi hurafeleri akıl yoluyla çözerek gizemli görünen her olayın altında mantıklı bir nedenin yattığı önermesini ispat etmeye çalışır.”⁴² “Millî Cinâyâtlar Koleksiyonu” adlı makalede okuyuculara polisiye serüveni okuyacakları izlenimi sunulurken hikâyelere fantastik unsurlar damıtılarak şaşkınlık yaratan bir tablo sunulur.

Fantastik unsurların polisiye gibi ciddi bir türle sentezlenmesi çeşitli ve farklı bir macera sunar okuyucularına. Bu durum adı geçen makalede şöyle ifade edilir: “Millî Cinâyât Koleksiyonu yazarları Süleyman Sûdî ve Vassâf Kadri, romanlarına verdikleri “Cinâyât” üst başlığı ve romanın içindeki katil-polis çatışmasıyla okuyucularına bir şekilde polisiye roman okuyacaklarını vaat ederler. Serinin ilk kitabı “Kanlı Peri”nin başında, ortaklaşa kaleme aldıkları mukaddimede İstanbul’da son yirmi sene zarfında matbuat kayıtlarına geçmemiş esrarengiz birçok cinayet işlendiğini belirtirler. Genellikle bu cinayetlerin nedeni kadındır. Hatta ilk bakışta para veya öfke nedeniyle işlenmiş gibi gözüken cinayetlerin nedeni de kadındır. Oysa Millî Cinâyât Koleksiyonu’nda anlatılacak olaylar şimdiye kadar görülmemiş ve işitilmemiş esrarengiz cinayetlerin ve harikulâde olayların aynası olacaktır. Yazarlar romanları hakkında o kadar iddialı ve emindirler ki kendileri bile romanlarını vücuda getirirken titreyip hayrete düşmüşlerdir.”⁴³ Fantastik unsurların edebiyatın içine damıtıldığı alışlagelmişin dışında örnek teşkil eden bu yapıtta eleştirilere hedef olan şey de bu atmosferin ciddi edebiyat yapıtlarının doğasına aykırılığıdır.

“William McIlvanney, “Laidlaw” adlı romanıyla “20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan, 21. yüzyılın başında dünya çapında üne sahip olan bir edebiyat olarak bilinen çağdaş İskoç polisiye romanının temellerini atar. Yazarın polisiye roman türüne karşı duyulan ön yargının yıkılmasında ve polisiyenin ikincil edebiyat olduğuna dair görüşün ortadan kalkmasındaki katkıları göz ardı edilemez.”⁴⁴ Ayrıca “Ekose Polisiye”(Tartan Noir)i ve polisiye anlayışını, felsefesini “müşterek suç”, sosyalizm ile varoluşçuluk düşüncelerine dayandıran William McIlvanney in, “ciddi yazı üretme kabiliyetine popüler bir roman biçimi”⁴⁵ olarak tanımladığı ve ciddi edebiyat olarak sınıflandırdığı polisiye roman, kendi

⁴² Didem Ardalı Büyükarman, “Moralizade Vassâf Kadri ve Süleyman Sûdî’nin Ortak Romanları Millî Cinâyât Koleksiyonu”, **AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.40, Erzurum, 2009, 207.

⁴³ Ardalı Büyükarman, “Moralizade Vassâf Kadri ve Süleyman Sûdî’nin Ortak Romanları Millî Cinâyât Koleksiyonu”, 199.

⁴⁴ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 125.

⁴⁵ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 28.

kuralları içerisinde doğan ve gelişen bir tür olarak süregelmiştir. Nitekim ciddi edebiyat türlerinden sayılan polisiye roman meselesi için; “Çağdaş İskoç romanını 1980 öncesi ve sonrası olarak ayıran Douglas Gifford, Çağdaş kara suç romanı”, olarak sınıflandırdığı çağdaş İskoç polisiye romanının “ciddi edebiyat” olarak görülmesinin gerekliliğini savunur. Yazar, bu tür romanların Arthur Conan Doyle’dan edindikleri miras ile “güçlü bir tür” haline geldiğini vurgular ve Sherlock Holmes romanlarının dönemin “görünürde güçlü bir imparatorluğun kalbindeki yozlaşmayı önceden görmesi” açısından günümüz İskoç polisiyesine örnek olduğunu ileri sürer.”⁴⁶ Bu kurallar onu dar kalıplara sokmakla birlikte türün tabiatına aykırı unsurlardan da arındırması açısından önem kazanmaktadır.

Her türde olduğu gibi polisiye türlerinin de kendine has kuralları vardır. Polisiye üzerinde romanlar yazan Robert Knox, bu kuralları “Polisiyenin On Emri” başlığı altında şöyle sıralar:

Suçlu, romanın başlarında sözü edilmiş birisi olması, ama okurun düşüncelerini izlemesine izin verilmiş biri olmalıdır.
Bütün olağanüstü ya da doğaötesi öğeler doğal olarak yasaklanmıştır.
En çok bir gizli odaya ya da gizli geçide izin verilir.
Romanın yazılış tarihinde daha bulunmamış hiçbir zehir ve romanın sonunda uzun bir bilimsel açıklama gerektirecek hiçbir alet kullanılamaz.
Romanda hiçbir Çinliye rastlanmamalıdır.
Dedektife hiçbir şey kaza ile yardımcı olmamalı, dedektif sonradan doğru çıkacak önsezilere kapılmamalıdır.
Suçu dedektifin kendisi işlememelidir.
Dedektif, okura incelemesi için sunulmayan hiçbir ipucu ile karşılaşmamalıdır.
Dedektifin aptal arkadaşı, aklından geçen hiçbir düşüncüyü saklamamalıdır.
Zekâsı, ortalama okurunkinden az, ama çok az derecede düşük olmalıdır.
Okur buna gerektiği gibi önceden hazırlanmadıysa, ikiz kardeşlere, genelde de birbirine benzeyen kişilere yer verilmemelidir.⁴⁷

Robert Knox’un dışında polisiye için kurallar belirleyen bir diğer isim ise S.S. Van Dine’dır. Van Dine de “Polisiye Romanın Yirmi Kuralı” adı altında kurallar belirlemiştir. Bu kurallar aynı zamanda polisiye türünün temel çerçevesini belirleyen ve bu türün yapısını ortaya koyan, bununla birlikte söz konusu türün genel özelliklerini de içeren maddelerdir. Bunlar:

- Okuyucudan ipucu saklanmamalı, okuyucu ile dedektife eşit imkânlar sağlanmalı.

⁴⁶ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 11.

⁴⁷ Robert Knox, “Polisiyenin On Emri”, **Virgöl Dergisi**, NO. 5, Şubat 1998, 7.

- Suçlunun dedektife oynadığı oyunların haricinde okuyucuya akıl karıştırıcı fazladan oyun yapılmamalı.
- İşin içine aşk girmemeli. Asıl konu bir suçluyu adalete teslim etmek olmalı.
- Dedektif asıl suçlu çıkmamalı.
- Suçlu, akıl yürütme ile bulunmalı.
- Bir dedektif ipuçlarını toplamalı, analiz etmeli ve çözmeli.
- Mutlaka bir cinayet olmalı, 300 sayfada cinayetten az bir şey anlatmak okuyucunun çabasına saygısızlıktır.
- Suçlar doğal yoldan çözülmeli. Fal baktırmak, ruh çağırma, kristal küre döndürmek gibi paranormal yöntemler sayılmıyor.
- Kahraman sadece bir dedektif olmalı, birden çok dedektif, okuyucuya haksızlık ve 1. ile 2. maddeye ihanettir.
- Suçlu, romanda önemi olan biri olmalı, okuyucu tarafından tanınmalıdır.
- Katil uşak çıkmamalıdır. Bu en çaresiz yazarların yöntemidir.
- Kaç suç işlenirse işlensin tek bir suçlu olmalıdır.
- Gizli örgütlerin ve mafyanın dedektif romanlarında yeri yoktur.
- Suç ve araştırma bilim kurgu sınırlarına girmemeli, mantıklı olmalıdır.
- Gerçekler hep göz önünde olmalıdır. Okuyucu kitabı bir kere daha okursa finalden önce de her şeyin yerli yerine oturduğunu görebilmelidir.
- Bir polisiye uzun betimlemelere, edebi karakter çalışmalarına yer vermemelidir. Bunlar heyecanı düşüren etkenlerdir.
- Profesyonel bir suçlu, suçluluk duygusu duymaz, polisiye romanlardaki suçlular da duymamalıdır.
- Polisiye romandaki suç asla kaza ya da intihar çıkmamalıdır. Okuyucunun kalbini kırmamak için suçun dâhiyane şekilde önceden planlanmasına özen gösterilmelidir.
- Suçun arkasındaki sebepler kişisel olmalıdır, uluslararası komplolar ya da sadece para sebebiyle işlenen suçlar ucuz numaralardır.

Aşağıda sayılacak durumlar ve objeler, kendine saygısı olan bir yazar tarafından asla kullanılmamalıdır. O kadar çok kullanılmışlardır ki türün sevenlerine çok aşinadırlar, yazarın orijinalliğine büyük zarar verirler:

- Suç mahalinde bırakılan sigaranın markası ile suçluyu tanımak.
- Suçluyu korkutmak için kullanılan sahte ruh çağırma seansları.
- Parmak izleri.
- Suçluya havlamayan ve içeriden biri olduğunu ortaya çıkaran köpek.
- Bayıltıcı şırınga.⁴⁸

1.1.2. Polisiye Roman Türleri

Tarık Dursun Kakinç'ın, polisiye romanların özelliklerini de anlattığı "100 Filmde Başlangıcından Günümüze Gerilim Polisiye Filmleri" adlı kitabında, "Bir suçun, çoklukla da bir cinayetin kimin eliyle ve nasıl işlendiğini bulma odağı çevresinde gelişen romanları"⁴⁹ polisiye roman olarak tanımlar. Bu türün adının eskiden "cinai romanlar" olduğunu, daha sonra batılılaşmamıza örneklik etsin diye polisiye romana dönüştüğünü belirtir. "Dünyada oldukça popüler olan ve Türkiye'de de son yıllarda popülaritesi artmaya başlayan bu tür Türkçede "polisiye" dışında "polis romanı", "cinayet romanı", "dedektiflik roman ve romanları" gibi adlarla da anılmaktadır.

Batı'da, yukarıda sayılan adlarla birlikte, yaygın biçimde kullanılan "suç edebiyatı" ya da "suç romanları" (cerime Jiction/novels) gibi adlar ise türün klasik dedektiflik romanlarından kara romanlara, casusluk romanlarından gerçek suç romanlarına, gerilim romanlarından adli tıp süreçlerini içeren romanlara değin uzanan nice alt başlığını kapsamaya daha elverişli görünmektedir.⁵⁰ Tüm bu adlandırmalar arasında yer alan fakat aynı prototipin farklı kurgulanışına ev sahipliği yapan, başarısını hiçbir şey öğretmemesine borçlu olan, hayat ile mülkiyet ve hayat ile bireysellik arasındaki antitezi yansıtan ve ölüme muhtaç olup ona arkaik özellikler atfeden klasik dedektif romanı"⁵¹, belli bir yasadışı hareket

⁴⁸ Mehmet Gürsan Şenalp ve Esra Şengör-Şenalp, **Ernest Mandel'in Hoş Cinayet'inde Polisiye Roman Eleştirisi, Edebiyattaki İktisat İçinde**, İletişim Yay. 2014, 232.

⁴⁹ Tarık Dursun Kakinç'tan aktaran Ardalı Büyükarman, "Moralizade Vassâf Kadri ve Süleyman Sûdî'nin Ortak Romanları Milli Cinâyât Koleksiyonu", 200.

⁵⁰ Şenalp ve Şenalp, **Ernest Mandel'in Hoş Cinayet'inde Polisiye Roman Eleştirisi**, 201.

⁵¹ Franco Moretti, **Mucizevi Göstergeler, Edebi Biçimlerin Sosyolojisi Üzerine**, çev. Zeynep Altok, Metis Yay. İstanbul, 2005, 168-169.

için açık ve kesin olarak suçun kurgulanması amacı ekseninde hareket eder. Bu kurgulanış ile çerçevesi çizilir.

Bir romanın klasik bir dedektif hikâyesi sayılabilmesi için belli başlı şartlara sahip olması gerekir: “Cawelti, klasik dedektif romanlarının hard-boiled dedektif romanları ve gangster romanları gibi formülleşmiş gizem ve macera türlerinden ve formülleşmiş bir yapıya sahip olmayan diğer romanlardan ayırt edici özellikleri olduğunu söyleyerek, bunları üç asgari şarta bağlar. Eğer bir çalışma bu şartları taşııyorsa, o bir klasik dedektif hikâyesi değil başka bir şeydir:

Romanda bir esrar olmalı, mesela durumlar hakkında kesin olan geçmişe ait temel gerçekler ve/veya birçok ana karakter romanın sonuna kadar hem okuyucudan hem de kahramandan gizlenmiş olmalı ya da procedural romanda olduğu gibi okuyucu bazı gerçeklerin kahramandan gizlendiğini anlamalıdır.

Hikâye, gizlenmiş gerçekleri açığa çıkarmak için yapılan bir soruşturma etrafında kurgulanmalıdır. Burada soruşturmacı, romanın kahramanı ve onun araştırmaları da en önemli aksiyonlar olarak karşımıza çıkmalıdır. Buna rağmen gizlenen gerçekler romanın kahramanı hakkında olmamalıdır. Gizlenen gerçekler romanın sonunda bilinmelidir.⁵²

Söz konusu şartları taşıyan edebi yapıtların dedektif anlatısı formuna kavuşabileceği savunulurken bu türün doğuşu ve gelişimi noktasına dikkat çeken M. Reşit Küçükboyacı, ilk dedektif-polis çatışmasını ortaya koyan yazarın Poe olduğunu vurgular ve Poe ile birlikte hakiki dedektif romanlarının “formül” ünün açıklık kazandığını belirterek formülü şu şekilde özetler:

- Dedektifin Tanıtılması.
- Suçun işlenmesi ve ipuçları.
- Araştırma-Soruşturma.
- Çözüm.
- Çözüme götüren ipuçlarının açıklanması.
- Sonuç.⁵³

⁵² Canan Çamcı, **Ahmet Mithat’ın Polisiye Eserleri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, 40-41.

⁵³ M. Reşit, Küçükboyacı, **İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Emstitüsü, 1982, 32.

Küçükboyacı, Pou'nun yazmış olduğu ve kendinden sonra gelen yazarların da romanlarını üzerine kurdukları beş dedektif çeşidini şöyle sıralar:

Rue Morgue (Sansasyonel bir cinayet, öldürülen kimsenin tüyler ürpertici durumunu aksettiren türde dedektif romanları.)

Marie Roget (Dedektifin oturduğu yerden olayı çözmesini anlatan “tour de force” örneği “yirminci yüzyılda oldukça popüler olan “The Armchair Dedective” tipinin ilk örneği hikâye.)

The Porlonied Letter” (de olduğu gibi “gizli ajan” hikâyesi: Kayıp evrak, şantaj, sıkıntıda güzel bir kadın veya mühim mevkide bir şahıs, politik bir skandalı önlemek üzere gizliliğe riayet edilmesi hususlarını içine alan olaylar.)

“The Gold Bug” (isimli romanın öncülüğünü yaptığı “şifreli yazı” (cryptogram)ve gizli defineler konulu hikâyeler.)

“Thou Art the Man” (hikâyesinde olduğu gibi sakın ve küçük bir kasabada işlenen bir cinayet bütün komşuların her hareketi izlediği bir atmosfer kendisinden şüphe edilen varis ve neticede kasabalı bir gencin (amatör dedektifin yerini alarak) asıl suçluyu genellikle saygıdeğer bir beyefendi ortaya çıkardığı hikâyeler.)⁵⁴

McIlvanney'in, “geleneksel polisiyelere karşı çıkan, suçluyu ortaya çıkarmaktan ziyade suçun nedenlerini irdeleme olarak ifade ettiği polisiye roman”⁵⁵ daha çok okuyucuya kaçış zevki sunduğu için okunması tercih edilen bir tür olmuştur. Üyepazarcı, polisiye roman okurlarında kaçış zevkinin yadsınamayacağını saptar. Bunu da polisiye türünün olağanüstü niteliğinin ve sıradan yazın türlerine üstünlüğünün bir kanıtı olarak sunar. Üyepazarcı, bu kaçış zevkini Kurthan Fişek'ten şöyle aktarır: “Ayıplanacak hiçbir yanı yok kaçışın. Başkalarının dokuduğu sihirli bir halıya biniyor, bizimkinden daha cazip bulduğumuz başkasına ait bir dünyaya şiir yoluyla, resim yoluyla, müzik yoluyla, polisiye roman yoluyla birkaç saatliğine misafirliğe gidiyoruz. Hepsi o kadar...”⁵⁶ Bu kaçış zevki okuyucu için farklı bir yolculuk içinde yorgunluk giderici bir mola görevi görür.

Üyepazarcı, kaçış zevki için “Tüketim toplumunda “pazar için üretilen kültür”⁵⁷ söylemiyle niteler. Bu noktada popüler kültürün izdüşümü olan “popüler romanın olmazsa olmazını şöyle ifade eder: “Polisiye romanın okur katında karşıladığı ve okuyucuya verdiği kaçış zevki yadsınamaz.”⁵⁸ Söz konusu kaçış zevkinin sanatın her türünde olduğunu unutmamak gerektiğini belirtir.

⁵⁴ Küçükboyacı, **İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri**, 36-37.

⁵⁵ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 28.

⁵⁶ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 35.

⁵⁷ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 20.

⁵⁸ Üyepazarcı, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler**, (C.1), 27.

Polisiye roman okuyucularının melcei olan kaçış zevki için Zeynep Ergun, “Kardeşimin Bekçisi” adlı kitabında şu sözleri sarf eder: “Dedektif roman genellikle kaçış yazını olarak görülür. Türü oluşturan yapıtlar geniş kitleler tarafından kolay ve çabuk okunan fazla ciddiye alınmayan ucuz kitaplardır. (...) Dedektif romanın kaçış yazını olarak nitelendirilmesinin önemli bir nedeni, romanın sonunda suçun aydınlığa kavuşmasıdır.”⁵⁹ Bu denli bir amaç için okunması tercih edildiği düşünülen ve polisiyenin çizilen dar kalıplarında hayat bulan klasik dedektif romanını türlere ayırmak mümkündür. Zira bu yöntem söz konusu romanın muhteviyatına yönelik detaylı incelemeyi mümkün kılmakla birlikte polisiyenin yapısı, çerçevesi ve sahip olması gereken vasıfları hakkında bilgi sağlaması açısından da önemlidir. Bu minvalde sözü edilen polisiyeyi Todorov, üç ayrı türe ayırarak tanımlarını yapar.

Bu türler sırası ile: “kim yaptı? (whodonıt)”, “Heyecan (Thriller)”, “Gerilim (suspense)”dir.⁶⁰ Todorov, polisiye roman konusunda ilk sırayı “kim yaptı?” romanlarına verir. “Kim yaptı?” romanlarda dedektifin dokunulmazlığı vardır. Bu tür romanlarda aşkın da yeri yoktur. Tek önemli olan “katil kim?” sorusudur. “Bu tür romanlar iki romandan oluşur. İlk hikâye suçun hikâyesidir ve gerçekte ne olduğunu anlatır. Hâlbuki ikincisi, araştırmacının, suçu kimin işlediğini nasıl bildiğinin hikâyesidir ve okur ya da anlatıcının bilmek üzere olduğu şeyi anlatır.”⁶¹

“Ardında sınıflı toplumun yarı gizli temel sorusunun saklı olduğu (whodonıt) “Kim Yaptı?” türü olarak nitelenen ve kısıtlamaları, tatminsizlikleri, baskıları gevşetip çelişkilerin serpilmesine izin veren polisiye/casus romanlarında”⁶², işlenen cinayetin ardından suçlunun kimliğini ortaya çıkarmaya çalışan bir dedektifin hikâyesine tanık olunur ve romanı okunur kılan bir gizem unsuru ve esrar ögesi fail ortaya çıkarılıncaya dek serüvende devam eder. Türlerle ayrılan polisiye romanlardan bir diğer tür ise “noir novel” (kara roman)dır. Genel olarak 1930’larda “Black Mask (Kara Maske) dergisinde gelişen geleneğin içinden çıkmıştır.

“Yirminci yüzyılın ilk on beş yılının sonunda ABD’de dime novels türü polisiye öykücülüğünün bitmesiyle pulp dergileri vücuda gelmiştir. Hard boiled ve “kara roman” (Black Mask) denilen polisiye türünün oluşumu bu pulp dergilerinde başlamıştır. Pulp’larda

⁵⁹ Zeynep Ergun’dan aktaran M. Emin, Gürce, **Kemal Tahir’in Polisiye Romanları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, 3.

⁶⁰ Todorov’dan aktaran Seval Şahin, **Cinai Meseleler, Osmanlı Türk Polisiye Edebiyatında Biçim ve İdeoloji (1884-1928)**, İletişim Yay. İstanbul, 2017, 22.

⁶¹ Seval Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, Bağlam Yay. İstanbul, 2011, 174.

⁶² Mandel, **Hoş Cinayet**, 87.

görülen polisiye romanlarda suç ve muamma öğeleri önemini korumakla birlikte artık kahramanların davranış biçimleri daha başat rol oynamakta; suç yalnızca olayları harekete geçirici bir etken görünümü kazanmaktadır. Muamma vardır, kurgudaki önemini korumaktadır. Black Mask dergisinin yönetmeni ve yayıncısı Joseph T. Shaw'ın dediği gibi, “olayların geçtiği ortam yani sahne, kurgudan daha önemlidir; zaten kurgu iyi sahneleri mümkün kılabilmek için gereklidir.” Pulp polisiye yazarlarının büyük bölümü için “en ideal esrarengiz öykü, sonu olmadığı, yani muammasının çözülmeyeceği bilinmesine rağmen okunacak olan öyküdür.”⁶³ Adı geçen bu türün büyük ustası Raymond Chandler'dir. Bu romanlarda cinayet romandan önce işlenmez, dedektifin olayın sonunda hayatta kalıp kalmayacağı bilinmez. Anlatı aydınlatılması gereken muammanın çevresinde kilitlenmez ama bir bekleyiş havası yaratılarak okuyucunun ilgisi çekilir.”⁶⁴ Romanda yaratılan bu beklenti ile okuyucunun merak duygusu canlı tutulmaya çalışılırken bir bilinmezlik de söz konusudur.

Büyük Larousse'den aktarılanlara göre; “Kara roman, bünyesinde iki öyküyü kaynaştırır, birinci öyküye son vererek ikinci öyküyü başlatır. Kara romanda cinayet, anlatılan romandan önce değildir. Anlatıcının geçmişte yaşanan olayları toparlamasını sağlayacak bir varış noktası yoktur. Anlatıcının olayın sonunda yaşayıp yaşamayacağı bilinmez. Polisiye romanda bu şekilde bir bilinmezlik yaratılarak okuyucunun ilgisi çekilmeye çalışılır. Diğer roman türlerinde olaylar geriye dönüşlerle aydınlatılırken kara roman türünde olayların aydınlatılması ileriye dönük araştırmalarla gerçekleşmektedir. Kara romanda nedenden sonuca, polisiye romanda sonuçtan nedene gidilir. Merak unsurunun yerini, cinayetin işlendiği mekânın zihinde canlandırılarak incelenmesi almıştır. Buna göre; suça toplumsal nedenlerle yaklaşmayı amaç edinen yazarların yöneldiği kara romanın en belirgin özelliği tematik oluşudur.”⁶⁵

Polisiye romanın türleri incelenirken göz ardı edilmemesi gereken bir diğer tür ise casus romanlarıdır. Bu noktada “casus romanlarının” da doğuşuna kaynaklık ettiği suç tarihinin varlığı göz ardı edilemez. Bu türlerin kurgusunu besleyen ana damarlardan biri suçun yadsınamaz tarihidir. Dedektif romanlarının popülerliğini artıran sebep de bu itkililerdir. Bireylerde meydana gelen ve suça teşvik edici, suçu cazip kılan sebep ve şehvetin

⁶³ Üyepazarcı, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler**, (C.1), 53-55.

⁶⁴ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 121.

⁶⁵ Emrah Bağırsız, **Türk Polisiye Edebiyatı Temsilcisi Ümit Deniz'in Polisiye Romanlarında Kurgu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, 20.

varlığı söz konusu casusluk romanlarının doğuşuna kaynaklık etmektedir. Mandel'in "Hoş Cinayet" adlı romanında bu durum şöyle izah edilir:

"Dedektif romanın popülerliğini ayakta tutuyor gözüyle bakılan bazı bilinçsiz saldırgan dürtülere, içgüdüsel kan tutkusuna ya da ölüm arzusuna yapılan kolaycı atıflara sık sık rastlanıyor. Şimdi bu tür bilinçsiz dürtülerin, itkilerin, dile gelmeyen tutkuların ve bastırılmış zevklerin, türün kaba ve hayvansı geçmişinin mirasının polisiye romanların popülerliğini ve kitlesel tüketimini olanaklaştırdığı açık açık görünüyor."⁶⁶ Bununla birlikte türün doğuşunu casusluğa artan ilgiyle bağdaştıran Mandel, türün tarihine vurgu yapar: "Birinci Dünya Savaşı ve dünya savaşları arasındaki dönemde genel kamuoyu, bir tür suçla kişilerin yaşamlarına ve mülkiyetlerine değil, devlete ait bir suç türüyle tanıştı. Suçlular, kendi çıkarları için değil, başka hükümet ve devletlerin ajanları olarak hareket ediyorlardı. Devlet suçlarına hepsinden çok casusluğa giderek artan bu ilgi, dedektif romanlarının yeni bir türe, casus romanlarına yol açmasını sağladı. Bir kez daha suçun tarihi polisiye romanların tarihinin anahtarıydı."⁶⁷

"Suçu kim işledi, kötü adam hangi kimliğe bürünmüştür, katil ya da casus kişi olarak nasıldır? gibi üç yönlü kimlik araştırmasına tabii olan klasik dedektif ve casus romanları"⁶⁸nın tarihini A. Ömer Türkes, "Nerede O Eski Casuslar?" adlı yazısında şöyle özetlemektedir:

Casus romanının ayrıntılı bir tarihini ABD'nin Soğuk Savaş ve yumuşama yılları boyunca dış politikasındaki gelişmeler silsilesiyle ve bunun sonucu olarak baş kötü adamların kimliğindeki değişikliklerle Ruslardan Çinlilere, Kübalılara, Arap petrol şeyhlerine, özel ordular besleyen güç delisi milyarlerlere ve günümüzde radikal İslami örgütlere uzanan bir yelpazede anlatmak gerekir. Çok kısaltılmış bir özetle yetinirsek; türün tarihi 19. yüzyılın başlarına kadar uzanır, ancak casusluk romanlarının geçmişi - muhtemel ki savaş boyunca istihbarat faaliyetinin savaşın kaderindeki önemli rolü nedeniyle I. Dünya savaşı sonrasına denk düşer. Türün ilk ustaları arasında kendisi de aktif bir istihbarat elemanı olan Somerset Maugham ve Eric Ambler isimleri sayılabilir. Türdeki asıl gelişme II. Dünya savaşına katılan entelektüellerin istihbarat servislerinde hizmet vermesi ile başlamış, Graham Greene, John Le Carre ve Ian Fleming gibi meslek erbapları casuslar dünyasının çeşitli görünümelerini 'ifşa etme'yi bilmişlerdir. Ancak bu noktada türde bir ayrışmanın başlangıcına, Fleming'in James Bond ile başlattığı eylem ve macera adamı 'süper ajan' tipinin -soğuk savaş yıllarının da etkisiyle büyük ilgi toplayarak biçimsel anlamda ve kötü bir şekilde taklit

⁶⁶ Mandel, **Hoş Cinayet**, 89.

⁶⁷ Mandel, **Hoş Cinayet**, 82.

⁶⁸ Mandel, **Hoş Cinayet**, 86.

edilmesine tanık oluyoruz. Ne yazık ki bugün casus romanı olarak belleklerimizde yer eden imge bu gerçekle bağlantısını yitirmiş ideolojik kurgudur. Türün edebi ve gerçekçi damarı ise G. Greene ve Le Carre gibi ustaların etkisinde akar.⁶⁹

Casus/ajan roman türünün gelişmesi ve hayat bulduğu ilk romanlara bakıldığında ise “Türün gelişmesi kendileri de ajan olan iki güçlü kalemin, Somerset Maugham ve Graham Greene’nin romanlarıyla başlamıştır. Maugham, *Ashenden or British Agent* (Ashenden veya Britanyalı Ajan) romanıyla (1928) bu türün en başarılı örneklerinden birini verirken, onu Eric Ambler ve Graham Greene ve İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra John Le Carre, Len Deighton izlemiştir. Fleming ise James Bond tiplmesiyle fiziksel, cinsel ve teknolojik yetenekleri abartmış bir süper casusu gündeme getirmiştir. Bunda Mandel’in deyimiyle çocuksu bir hayalcilik varsa da bu üstün niteliklerin Holmes, Lupin, Rouletabille’de de olduğu unutulmamalıdır.”⁷⁰

Üyepazarcı, polisiye roman türlerine yer verdiği romanında, şüphe romanlarını şöyle izah eder: “Polisiye roman türlerinden bir diğeri de “katil kim?” ve “kara roman” arasında geçiş işlevi gören ve kara romanın zengin paketinde sıkıştırılan, kovalanan bireyin eksik romanındaki boşluğu dolduran “suspense-şüphe-gerilim” romanlarıdır. Suspence, thriller, hard boiled gibi çoğu Amerikan İngilizcesinden türemiş sözcüklerle ifade edilen polisiye roman türleri, aslında muammayı çözmeyi amaçlayan “katil kim?” ve çok sayıdaki polisiye roman türlerine kaynaklık etmiş iki ana türden biri olan “kara roman”ın türevleridir. Bu bağlamda “kara roman”ın zengin renk paletinde eksik olanı tamamlayan suspense (şüphe) romanlarında tehdidin kırılmaştırdığı kahramanlar söz konusudur. Bu türler, cinayetin aydınlatılmasını değil, fiziksel ve ruhsal olarak yaşam mücadelesi veren kişinin öyküsünü anlatmaktadır. Buradaki sorun kurbanın-bu suçlu da olabilir- üzerinde kapanmakta olan kapandan kurtulup kurtulamayacağıdır. Suspense romanlarında polisiye romanın ana öğeleri suç ve muamma vardır ve kullanımı kahramanın amaçlarına bağlı olan soruşturma gibi geleneksel yöntemlere de başvurulur.”⁷¹

“Suspense” romanın ayırt edici özelliği karmaşık bir kişinin psikolojik bir çözümlemesini ya da davranışsal bir incelemesini sunmaktır. Bu nedenle bu türün önemli temsilcilerinin birçoğu polisiye roman biçimine psikolojik, ahlaki veya felsefi düşüncelerini

⁶⁹ Ömer Türkeş’ten aktaran Bağısız, **Türk Polisiye Edebiyatı Temsilcisi Ümit Deniz’in Polisiye Romanlarında Kurgu**, 20.

⁷⁰ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 127.

⁷¹ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 124.

sergilemek için sarılırlar.⁷² Bu türün ustaları, polisiye romanın imkânlarını genişleten ve bu olanaklarla oynayan yazarlardır. Üyepazarcı'nın adı geçen romanında yer verdiği yazarlardan bazıları: William Irish, Pierre Boileau ile Thomas Narcejac ikilisi, Sebastian Jabrisot, Lawrence Sanders, James Mallahan Cain'dir.

1.2. POLİSİYE ROMAN GELİŞİMİ

19. yüzyılın ilk çeyreğinde olgunlaşan polisiye roman türünün başlangıcı olarak 1841 Nisan ayında ABD'de Philadelphia'da çıkan "Graham Magazine" dergisinde yayımlanan Edgar Allan Poe'nun "The Murers In The Rue Morgue" (Morgue Sokağı Cinayeti) öyküsüyle başladığı genel kabuldür.⁷³

Polisiye romanın romantik dönemleri (1841-1918) yılları arasını kapsamakla beraber polisiyenin bütün öğelerini barındıran romanlara 1800'lerden önce de rastlandığı bir gerçektir. (Üç Prensesin Gezi ve Maceraları / Chevalier de Mailly), (Calep Williams'ın Serüvenleri "1794" / William Godwin), (Pelham ya da Bir Centilmenin Serüvenleri "1828" / Eugene Aram "1832" / Edward Lytton Bulver), (Öncüler/ "1873" /Mohikanların Sonuncusu "1826"/James Fenimore Cooper), (Paris'in Mohikanları/"1854"/A.D. Pere), (Goriot Baba/Kibar Fahişelerin İhtişamı ve Çöküşü/Vautrin'in Son Dirilişi/Balzac)⁷⁴... adı zikredilen söz konusu romanlar bu saptamayı örnekler niteliktedir. Nitekim bu yapıtlar tarihlerle çizilmiş polisiye panoramasını en net ve somut örneklerle gözler önüne seren romanlardır.

Polisiye roman suç ve muammanın profilini oluşturduğu bir tür olmakla beraber okuyuculara kaçış zevki yaşatması açısından da dikkat çekicidir. Birçok merak unsurunu barındıran tür basınla birlikte yaygınlık gösterirken Mehmet Celal'in 1894 yılında yayımlanan "Osmanlı Edebiyatı Numuneleri" adlı romanında bu dönemde yayımlanan roman türleri içinde en yaygın türün polisiye olduğunu söyler, bununla beraber Türk edebiyatı bu türle 1881'de Ahmet Münif'in Fransızcadan "Paris Faciaları" adıyla tercüme ettiği roman Vicont Pierre-Alexis de Ponson'un "Ponson de Terrail" takma adıyla yazdığı ünlü kahramanı Rcombale'un maceralarını anlattığı polisiye romanıdır ve Türk edebiyatında ilk çeviri polisiye roman olma özelliği taşır.⁷⁵

⁷² Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 32.

⁷³ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 41.

⁷⁴ Üyepazarcı, 42-43.

⁷⁵ Duran, Denizci, **Türkiyede Polisiye Romanlarda Suçların Nitelikleri ve Suç Araştırma Yöntemleri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, 25.

Sherlock Holmes'ün yaratıcısı Arthur Conan Doyle ve Arsen Lüpen'in yaratıcısı Maurice Leblanc ve Emile Gabariau gibi isimler polisiye romanın kurucu babaları sayılır. (1881-1908) yılları arasında Osmanlılar genel anlamda Fransız kültürünün etkisi altında olduklarından Fransız polisiyelerini çevirme yoluna gitmişlerdir. Bununla beraber “Türkçedeki çeviri polisiye romanların büyük bir bölümü İngiliz-Amerikan polisiye edebiyatından yapılan çevirilerden oluşur. 19. yüzyılın ikinci yarısında başlayan Fransız ağırlıklı romanların çevrilmesi II. Meşrutiyet sonrasında hız kesmiş, Cumhuriyet döneminde İngiliz-Amerikalı yazarların polisiyeleri öne çıkmıştır.”⁷⁶

(1908-1928) arasında ise ikinci meşrutiyetin ilanı polisiye çevirilerine hız kazandırmıştır. İlk telif polisiye roman ise edebiyatımıza Ahmet Mithat Efendi ile girer. “Esrar-ı Cinayet” adlı bu romanını 1833'te Tercüman-ı Hakikat gazetesinde tefrika etmiştir.⁷⁷ İlk polisiye çevirilerinin yayımlandığı 1881'den üç yıl sonra 1884'te kitaplaştırılmıştır.

Polisiye türü gerek çeviri, telif gerekse yazarın kaleminden üretilmiş olsun türün tarihi gelişimi ve dönemin tarihi dokusu, toplumun içinde bulunduğu şartlar, bu türün sanatsaldan soyutlanmış “kara roman” biçimine bürünmüş panoramasında etkin rol oynamaktadır. Toplumun psikolojik, ekonomik, siyasal varlığı bu türe yaklaşımı belirlemiştir. Bir romanın kesin sınırlarını suç ve muamma unsurlarıyla ortaya koyan bu tür, salt suçlunun ortaya çıkmasıyla ilgilenen bir türdür. Amerikalıların deyimiyle “who donet” “Kim Yaptı?” romanları haricinde kalan türün genel çerçevesi dışında ve bilhassa burjuvazinin sahnede olduğu yıllarda polisiyenin muhteviyatı, kurgulanışı dönemin sosyal yapısına göre şekillenmiştir. Bu aynı zamanda polisiyenin tarihini şekillendiren ana temalardan biri olmuştur. “Türkiye’de polisiye romanın tarihi aynı zamanda burjuva toplumuna, sınıflı topluma ve sanayi sonrası topluma geçişin tarihidir.”⁷⁸

Üyepazarcı da polisiye tarihine değinirken bunu edebi ve toplumsal nitelikte olmak üzere iki farklı kategoride ele alır. Ernest Mandel'in de değindiği mevzudaki kent-soylu çatışmasına dayanarak durumu açıklar. Sanayi sonrası gerçekleşen olağanüstü kentleşme sorununa değinir ve bunun insan tutkularının para hırsı, aşk, cinayet ve diğerlerinin dar bir mekânda yoğunlaşması sebebi olarak yansıtır.

⁷⁶ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.2), 631.

⁷⁷ Ayşe, Altıntaş Balcı, **Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, 7.

⁷⁸ Seval Şahin vd., **Edebiyat İzinde Polisiye Edebiyat**, Bağlam Yay. İstanbul, 2013, 209.

Polisiye romanının ilk olgun örneklerinin 19. yüzyılda görülmesiyle beraber bunu ortaya çıkaran toplumsal, iktisadi nedenler olarak suç, ondan tedirgin olanlar yani toplum, bu tutkuları dizginlemekle görevli olan polisler, bu tutkuları yönlendirme ya da cezalandırma için başvurulmuş bilimsel ve kurgusal teknikler yani bir anlamda soruşturma hayatının içine girer. Üyepazarcı, polisiye romanının, toplumun karmaşıklığı en az onun kadar karmaşık bir güvenlik örgütünün kurulmasını gerektirdiği zamanda ve bu türün ilk örneklerinin görüldüğü Batı yazınında romanın kendini bir tür olarak iyice kabul ettirdiği dönemde ortaya çıktığını söyler.

20. yüzyıla kadar takma adlar kullanılarak yazılan telif polisiye mevzusuna tekrar dönecek olursak çağdaşı birçok yazar gibi Selami Münir Yurdatap'ın da bu konuda azımsanmayacak ölçüde rolü vardır. Çeşitli kategorilerde dört yüz kadar romanı bulunan velut yazar, 20. yüzyıla kadar yalnızca ek gelir amacıyla romanlar vermiştir. Bu durumu yaratan pek çok sebebinin bulunmasıyla birlikte en önemli sebebin yazarların kimliklerini belli etmemek için takma adlarla romanlarını verdikleri bilinir. Polisiye türünde sayısı dahi net saptanamayan, nitelik bakımından zayıf olarak addedilen fakat niceliksel varlığıyla adından söz ettiren romanlar bu bağlamda verilmiştir. Bu romanlarının pek çoğu “Cemiyet Kütüphanesi”nde bulunan yazar, en verimli zamanını (1940-1950) yılları arasında yaşamıştır. Üyepazarcı tarafından bu romanlar “dime novels” on paralık romanlar çerçevesinde basit kurgular ve Mandel'den aktarımına göre ise “ilkel” model olarak değerlendirilmiştir.

Üyepazarcı, yazarın ilk çevirilerini 1927 yılında yani on yedi yaşında vermesini niteliksiz romanlar olarak addettiği ürünlerine geçerli sebep olarak sunar ve bu tür romanların genç kesime ve daha eğitimsiz kesime hitap ettiğinin altını çizer. Üyepazarcı, yazarın Trablusgarp doğumlu olduğunu ve Şam'da eğitim aldığını vurgularken bildiği dilin de Arapça olduğuna dikkat çeker. Nitekim Yurdatap'ın söz konusu polisiye çevirilerinde Fransızca ve Almanca bilmediğini ifşa eden ve onu komik duruma düşüren bir dil kullanımının dikkat çektiğinin de altını çizer. Her ne sebeple olursa olsun Üyepazarcı, pek çok yazarla birlikte bahsi geçen yıllarda Yurdatap'ın telif romanlarını da dime novels sınıflandırmasına dâhil eder fakat bununla beraber üretkenliğini de göz ardı etmeyerek yaklaşık on yıllık bir birikiminin neticesinde ele geçmeyen farklı türde romanlarının olduğunu da söyler.

Yurdatap'ın, onparalık öykü nitelendirmesine tabi tutulan telif romanları on altı sayfayı geçmemektedir. Bununla beraber Üyepazarcı, İngiliz, Fransız ünlü dedektifleri olan Sherlock Holmes, Nik Karter ve meşhur hırsız Arsen Lüpén romanlarının sahte olduğunu da vurgular.⁷⁹

Yazarın, “Cemiyet Kütüphanesi” tarafından 1926’da “Sherlock Holmes ile Arsen Lüpén’in Sergüzeştleri” isminde bir kitabının olmadığı saptanır. Leblanc, kahramanını Sherlock Holmes ile kıyaslayan kitaplar yazmıştır. Bahsi geçen dizideki romanların Maurice Leblanc’ın romanlarıyla ilgisi yoktur. Bunlar masa başında üretilmiş yepyeni romanlardır ve serinin kitaplarında adı “Nakil” olarak geçen Selami Münir’in kendi ürünleridir. Ne Holmes ne Lupin romanlarının orijinaleri ile kıyaslanmayacak kadar sıradan 16 sayfalık romanlardır.⁸⁰

“Polisiye romanın bir tür olarak ortaya çıkışından sonra özellikle II. Meşrutiyet döneminde kazandığı ivme ve bu dönemde çok sayıda polisiyenin yazılmasında savaşlar nedeniyle yaygınlaşan Türkçü düşüncenin önemli bir yer tuttuğu görülür. Türk edebiyatında polisiye özellikle bu dönem ve sonrasında halkın milli duygularını harekete geçiren bir araç rolü üstlenmiştir. Toplumun adalet mekânizmasının çok sağlam olmadığı ve eşitsiz bir sermaye dağılımının bulunduğu söylemi özellikle, 1928 yılına kadarki birçok Osmanlı-Türk polisiyesi için geçerlidir.”⁸¹ Nihayetinde yazar, polisiye çevirilerinin hız kazandığı yıllarda sahte Sherlock Holmes romanlarını yazar. (1933-1936) yılları arasında ise sahte Arsen Lupin’ler, Nick Karter’ler kaleme alır. Yurdatap’ın kendi romanları olduğu iddia edilen polisiye romanlarından “Maskeli Süvari” ile “Zevk Çılgınlıkları” adlı iki öyküsünü Yurdatap, Remzi adlı arkadaşıyla birlikte yazmıştır.⁸²

Yurdatap’ın bireysel çevirmenliğini yaptığı diğer on beş romanında olduğu gibi müşterek oluşturduğu adı geçen iki romanı da polisiye romanın “muamma-suç-çözüm” temel öğelerine sahip ve kurgusal olarak polisiye vasıflarıyla örülmüş romanlarındandır.

“Geleneksel polisiye roman kesin biçimini 1887’de Beeton’s Christmas Annval’da yayımlanan Arthur Conan Doyle’un “A Studyin Scarlet” adlı romanıyla başlayan ve uzun romanlarla devam eden bütün zamanların en ünlü dedektifi Sherlock Holmes tiplmesiyle

⁷⁹ Selami Münir Yurdatap ve age. hakkında detaylı bilgi için bakınız. (Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 200).

⁸⁰ Üyepazarcı, 201-202.

⁸¹ Şahin, **Kültürel Sermaye Kibar Hırsız ve Şehir**, 10.

⁸² Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 200.

almıştır.”⁸³ Bundan dolayıdır ki yazarın romanlarının genelinde “Sherlock Holmes ve Arsen Lüpen Sergüzeşleri” ele alınmıştır. Bu romanlar kurgusu bakımından diğer romanlarla arasında bir örüntü oluşturmaktadır.

Yurdatap’ın 1928’de çevirdiği ve “Cemiyet Kütüphanesinde” yayımlanan polisiye serisindeki her bir hikâye standart polisiye kurgularından farklı olmamakla beraber Osmanlı-Türk polisiyesi çerçevesinde irdelendiğinde romanların toplumun suç unsurunu meydana getiren kalıplaşmış narsistik duyguların ürünü olduğu görülür. Bu tür romanlar deyim yerindeyse geleneksel bir anlatım ve kurgunun ürünüdürler. Bu noktada denebilir ki “Geleneksel romanın terk ettiği toplumsal sorunların irdelenmesini gittikçe polisiye roman üstlenmiştir. Bu tür romanların kurgulanma teknikleri çok belirgindir. “Olay-yer-zaman” birliği vardır.”⁸⁴ Söz konusu şablona uygun yapıda inşa edilen romanlar genel polisiye örüntüsünde olduğu gibi dönemin ve toplumun gereksinimlerinin ürünü aynı zamanda suçun da menşei olan bilinçaltının doyurulmamış arzuları olarak karşımıza çıkar.

⁸³ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 64.

⁸⁴ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 116.

İKİNCİ BÖLÜM

SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN HAYATI VE ROMANLARI

2.1. HAYATI

Selami Münir Yurdatap (1910-1987)⁸⁵ Trablusgarp/Libya doğumludur. Gazeteci ve yazardır. Şam Sultanisinde (1920) ve İtalyan Lisesinde (1925) okudu. 1927'de ismine edebiyat dünyasında ilk kez rastlanan İkdam gazetesinde çalışmaya başladı. Vakıf, Şehir, Tasvir, Hürriyet gazetelerinde; Bildircin, Aydıncı, İnci dergilerinde yazar ve yönetici olarak çalıştı. Akbaba mizah dergisinde uzun yıllar çalıştıktan sonra emekliye ayrıldı. Çevirileriyle girdiği edebiyat dünyasında mizahi romanlarıyla dikkatleri çekti. Asıl tanınması çok sayıdaki popüler romanlarıyla oldu.⁸⁶ Üç yüzden fazla telif ve çeviri romanı olan Yurdatap, halk için yazdığı romanlar ile tanınmıştır.⁸⁷

Popüler edebiyata bir dönem yön veren isimlerden olan Yurdatap, gazetecilikten emekli olduktan sonra Basın Şeref Kartı sahibi oldu. Yazarın ismine ilk kez İkdam gazetesinde rastlanan yazar, asıl ününü popüler edebiyat geleneği içerisinde kaleme aldığı romanlarıyla kazandı. Oğuz Özdeş ve Esat Mahmut gibi popüler romancıları etkiledi. Polisiye nitelikli romanlar içerisinde de çok sayıda romanı bulunur. Amerikan kovboyları modasında hazırladığı polisiye ve casusluk anlatıları ise döneminde grafik roman türünün ön örnekleri oldu. Hz. Ali cenklerinden Nasreddin Hoca fıkralarına varana dek Anadolu kültür ve verilerinden, halk edebiyatı ürünlerinden faydalanan yazar İslam tarihi ve edebiyatı, 1001 Hadis gibi alanlarda da çok sayıda roman vermiştir. Rüya tabirleri, edebiyat tarihi, biyografi, hatıra türünde de romanları vardır. Binbir Gece Masallarını dört cilt Arapçadan çeviren tek yazardır. 1940'larda Tarzan, Lorel ve Hardi; 1950 ve 60'lı yıllarda Mayk Hammer serilerinde bir hayli sahte macera öyküsü kaleme almıştır. Alis Conson isimli Amerikalı kadın dedektif kurgusunda bir dizi macera romanının üretilmesini sağlamıştır. "Bizans'ı Titreten Yiğit" isimli filmin senaryosunu, yönetmeni ile ortaklaşa kendi romanlarından üretir. 1987 yılında vefat eden yazarın kabri şu anda Kozlu Mezarlığı'ndadır.⁸⁸

⁸⁵ Bknz. Yurdatap'ın ölüm yılı pek çok kaynakta belli değildir. Ayrıntılı bilgi için age'de s. 500'de m. 100'ü inceleyebilirsiniz. (Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 200).

⁸⁶ **Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, (C.2), YKY, (Baskı 3), İstanbul, 2010, 1107-1108.

⁸⁷ **TDEA, Devirler/İsimler/Eserler/Terimler 8**, "Yurdatap, Selami Münir", Dergâh Yay. İstanbul, 2004, 615.

⁸⁸ Dilek Çetintaş, "Yurdatap, Selami Münir", **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, 2020.

2.2. ROMANLARI

2.2.1 Romanları ve Halk Hikâyeleri

Sahtekâr Prens (1926), Zehirli Çiçek (1927), Garson Kız (1928), Karanlık Avcıları (1928), Vasiyetname (1930), Gelini Kim Öldürdü (1932), Bir Çapkının Hatıratı (1933), Uğru ile Kadı Hikâyesi (1933), Dans Hocası (1933), Kadınlar Hamamında İlk Sarhoşluk-Koca Buhranı (1934), Sevda İlacı (1934), Yer Altında Gezen Suhabinin Macerası: Bedevi ile Hükümdar (1934), Üç Hikâye (1934), Adalar Güzeli (1934), Derdi Yok İle Zülfü Siyah (1935), Resimli Gül ile Sitemkar (1935), Elif ile Mahmut Hikâyesi (1936), Şah İsmail Hikâyesi (1936), Kız Kaçakçıları (1936), Gayri Tabii Aşıklar (1936), Aşık Garip Hikâyesi (1936), Arzu ile Kamber Hikâyesi (1936), Atlılar Çetesi (1936), Dertli Hasan ile Nazlıhan Hikâyesi (1937), Ferhat ile Şirin (1937), Hançerli Hanım Hikâyesi (1937), Bay Börek ile Akkavak Kızı Hikâyesi (1937), Razinihan ile Mahfiruze (1937), Kahraman Tosun Kaptan (1937), Resimli Köşk Hikâyesi (1937), Keloğlan ile Kara Çomak Hikâyesi (1937), Tam Şahmeran Hikâyesi (1937), Yanık Ömer ile Güzel Zeynep Hikâyesi (1937), Yedi Alimler Hikâyesi (1937), Aşık Kız (1938), Lorel Hardi İstanbul'da (1939), Şeyh Ahmet'in Aşk Macerası (1939), Şeyhin Oğlu Oyuncu Yasemin (1939), Aşkın Gözyaşları (1939), Aşk İçin Yaratılış (1939), Baytekin Yıldızlar Dünyasında (1940), Baytekin ile Tarzan (1940), Ayşe (1940), Saadet Yuvası (1940), Çakıcı Efe (1941), Dünya Güzeli (1941), Bir Türk'e Gönül Verdim (1941), Nasreddin Hoca Bobstiller Arasında (1941), Nasreddin Hoca Dünyayı Dolaşıyor (1941), Nasreddin Hoca Şişman Abla ile Evleniyor (1941), Nasreddin Hoca Karagöz'ün Düğününde (1941), Leyla ile Mecnun (1941), Altın Derenin Hafiyesi (1941), Zıp Zıp Hasan (1941), Kıvrıcık Paşa (1941), Tahta Çocuk Çin'de (1941), Harunureşidin Gözdesi (1942), Bekri Mustafa'nın Latifeleri (1942), Paris Batakhanelerinde (1943), Sihirbazlar Kralı Mandrake İstanbul'da (1943), Yarım Milyonluk Pırlanta (1943), Kaçırılan Film Yıldızı (1943), Yedi Kale Cengi (1944), Mehmetçik Çanakkale'de (1944), Çalıcı Efe ve Kanlı Pınar'da Ali Efe'nin Maceraları (1944), Billur Köşk Hikâyesi (1949), Melek Şah ile Güllü Han Hikâyesi (1949), Kanlı Define (1951), Tarzan Mandrake Mücadelesi (1951), Hz. Ali'nin Savaşlarında Ejder Kalesi (1957), Hz. Ali'nin Savaşlarında Berber Kalesi (1957), Muhammed Hanefi'nin İntikamı (1958), Kerbelâ Faciası (1959), Aşk Pansiyonu (1959), Şehvet Geceleri (1960), Hz. Ali'nin Hilafeti, Hz. Osman'ın Kanlı Gömleği (1962), Büyük Resimli Aşk Hikâyesi (1966), Hayberli Sihirbazın İntikamı (1966), Hz. Ali'ye Meydan Okuyan Kız (1966), Dertli Kaval ve Kısmet Hikâyesi (1967), Hakiki Resimli Sürmeli Bey

Hikâyesi (1967), Hz. Ali Ölüm Vadisinde (1967), Hamza Pehlivan ile Malik Ejder Cengi (1967), Hz. Ali ile Cemal Cengi (1968), Hz. Ali Kıyımcılara Karşı (1968), Gazveler Kahramanı Hz. Ali'nin İlk Zaferleri (1968), Hakiki Resimli Yedi Alimler Hikâyesi (1969), Hz. Ali Mührü Süleyman'ın İzinde (1971), Hayber Kalesi Fethi (1971), Nasreddin Hoca İstanbul'da (1973), Keloğlan ile Dertli Yılan (1973), Hz. Ali'nin Yemen Cengi (1973), Hz. Ali Zerrin Kalesinde: Kesik Başın İntikamı (1982).

2.2.2. Derleme, İnceleme ve Çevirileri

Yeni Sevdâ Mektup Numuneleri (1933), Yeni İstida Örnekleri (1934), Resimli Temimdar Hikâyesi (1934), İlaveli ve Manzum Kerbelâ Vakası (1936), Musahhah Aşık Ömer Divanı (1937), Yeni ve Mufasssal Aşk ve Evlenme Mektupları (1938), Yunus Emre: Hayat Hikâyesi ve Şiirleri (1938), İlaveli Mızraklı İlmihal (1938), Gece Kuşları (1938), Bir Harp Hatırası (1938), Yaşasın Aşk (1940), Yıldız Sultan (1940), Binbir Hadis Tercümesi ve Tefsiri (1941), İslâm Dininde Rüya ve Rüya Tabirleri (1948), Hz. Muhammed'in Mektupları (1948), Binbir Gece Masalları (1949), Büyük Resimli İslâm Tarihi (N. A. Banoğlu ile, 1950), Bitmemiş Senfoni: Dahi Sanatkâr Schubert'in Hayatı (1952), Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları (1957), Hz. Ali ile Hariciler Mücadelesi (1958), Hz. Ali-Muaviye Mücadelesi: Sifin Vakasının İçyüzü (1958), Niyetli ve İzahlı Aşk Manileri (1960), Resimli Büyük Rüya Tabirleri (1966), Tam Köroğlu Hikâyesi (1966), Keloğlan ve En Güzel Meraklı Masallar (1968), Siyer-i Nebi: Hz. Muhammet ve Bütün Peygamberlerin Hayatı (1969), Karacaoğlan: Aşk Hikâyesi ve Şiirleri (1974), Pir Sultan Abdal: Hayat Hikâyesi ve En Seçme Şiirleri (1976), Köroğlu: Büyük Halk Hikâyesi (1977), Pir Sultan Yaşamı, Şiirlerinden Esintiler (1997).⁸⁹

2.2.3. Polisiye Romanları

Gece Çocuğu (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1926)

Zevk Çılgınlıkları (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1926)

Mukaddes Heykel (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1927)

Siyah Güller (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1927)

Şöhret Uğrunda (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1927)

⁸⁹ İhsan Işık, "Yurdatap, Selami Münir", *Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, (C.9), Elvan Yay. Ankara, 2006, 3959.

Hindistan Ormanlarında (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1927)

Saray Rakkasesi (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1927)

Maskeli Süvari (Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1927)

Bir Sanatkârın Cinayeti (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Dolandırıcılar Kralı (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Çin Dilberinin İntikamı(Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Kanlı Miras (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Kız Taciri (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Ölüm Sarayı (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Ressamın Katili (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Şimendifer Düşmanı (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

Operadaki Sirkat (Orhaniye Matbaası/İstanbul/1928)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN POLİSİYE ROMANLARINDA KURGU VE OLAY ÖRGÜSÜ

3.1. ROMANLARDAKİ OLAY ÖRGÜSÜ VE ROMANLARIN TANITIMI

Olay örgüsü, roman ve benzeri anlatı türlerinin yapısal çerçevesi altında olaylar zincirini bir arada tutan olaylar silsilesiyle örülü ve kişi, mekân, zaman gibi yardımcı unsurlarla bir bütün oluşturan bir unsur olarak romanlarda yer alır. “Türk kültürüne batılılaşma ile birlikte giren “roman yazma” geleneğinde son derece önemli görülen iki öge “birey” ve “olay örgüsü”dür. Batı tarihi bir düzeyde bireyin oluşması tarihidir. On dokuzuncu yüzyılda olağanüstü bir ağırlık elde eden Batı romanı sağlam bir “nedenselliğe” dayanan akılcı bir olay örgüsü ile kişiler birbirine bağlanır. O kadar ki bir romanda ele alınan bütün kişiler, olaylar, vb. olay örgüsünün taşıdığı katı nedensellikte birbirlerine bağlanır, sıkışık bir “mikrokozmos” halinde örgütlenir.”⁹⁰

Polisiye romanlardaki olay örgüsü de basit ve nedensellik bağı ile bağlı bir görünüm çizer. Nitekim kalıpları belli olan bu tür, içerisinde tarihin soyutluğunu ve toplumun yapısını konu edinen bir perspektif sunar. “Tarihin Türk romanında bir şekilde olması onu soyuta yöneltir. Bu soyutlaşma önce “karakterler” sonra da “olay örgüsü” planlarında bir soyutluk getirir. Yazarın ele aldığı konu romandan romana değişse de temelinde “Batılılaşma-ilerleme” sorunsalı vardır. Karakterler ise bu sorunsalın olumlu-olumsuz değerleriyle cisimleşirler.

Tarihin yaşantıya çevrilmesiyle Türk romancısının ancak soyut ve eşit bir politik ahlak olarak doğmasına izin verdi. Böylece Osmanlı tarihinin son dönemlerinden Cumhuriyet içlerine kadar yazılan çeşitli romanlarda Batıcı aydın tipinin bakışı ve sorunsalı egemen oldu.⁹¹ Bu serüvenin içerisinde yer alan kahramanlar olay örgüsünün ayrılmaz parçasıdır, bununla birlikte onların kurgu içerisindeki konumunu ve olaylar içerisindeki özellik ve duygularını da etkilemesi açısından hikâye içerisindeki olay örgüsü anlatı türlerinin belirleyicisi konumundadır. Seval Şahin, bir makalesinde anlatı türleri içerisindeki olay örgüsünün önemini ve diğer unsurlar ile olan bağlantısını şu sözlerle ifade eder:

⁹⁰ Belge, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, 234.

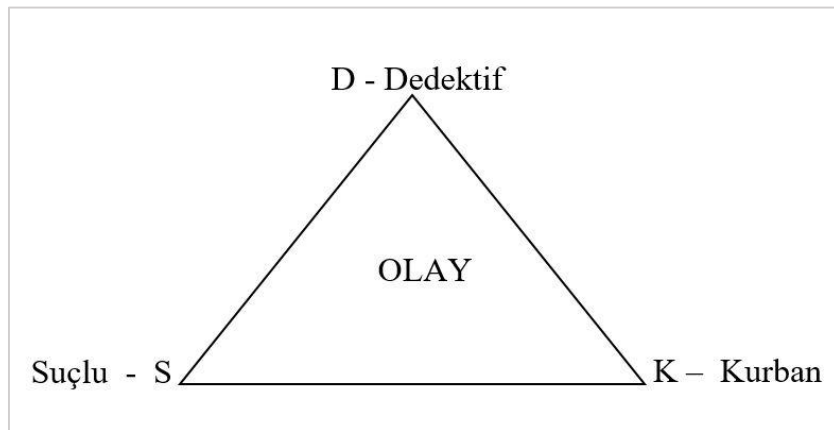
⁹¹ Belge, 235.

“Romansal uzamda kahramanları etkileyen iki unsur vardır: Hikâye ve olay örgüsü. Hikâye bize romanda ne olduğunu, olay örgüsü ise olayın nasıl olduğunu anlatır. Romansal uzamda hikâyeye (story/sjuzet) ait unsurlar bir alan oluşturur. Bu unsurlar, kahramanların ait oldukları sosyal çevreyi belirlemek için kullanılmıştır. Bu alan, sosyal grupların temsil edici, daha doğrusu tasvirî özelliklerini oluşturduğu için sosyal alan olarak nitelendirilecektir. Ancak romanı oluşturan sadece kahramanlara yönelik tasvirî özellikler değildir; olay örgüsü (plot/fabula), yani bir romanı meydana getiren anlatı ve kurguya ait edebî araçlar da romanı oluşturur.

Olayların ve olay örgüsünün meydana gelişi, kahramanların kurgu içerisindeki konumları ve bu kurgudan nasıl etkilendikleri onların tasvirî özellikleri kadar önemlidir. Bu ikisinin birbiriyle bağıntı içerisinde gösterilmesi için romanları oluşturan kurgunun kahraman üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulmuştur.”⁹²

Romandaki olay örgüsü ve diğer unsurlar arasındaki münasebeti M. Reşit Küçükboyacı “İngiliz Edebiyatında Dedektif Romanları” adlı romanında şemaya dökerek yansıtır ve ilave eder: “Dedektif romanlarında olay örgüsü şöyle bir üçgenle gösterilebilir. Bu üçgenin köşeleri arasındaki münasebeti olay ve etrafındaki esrar perdesi sınırlar. Bu husus klasik diyebileceğimiz romanların “bulmaca” karakterine tekabül eder.”⁹³ Bu sayede olaylar arasındaki bağıntıya ulaşılabilir. Yazar, şekilde polisiyenin olay ve çevresindeki üçlü ile olan ilintisini sunar.

Şekil 1
Dedektif-Suçlu-Kurban İlişkisi

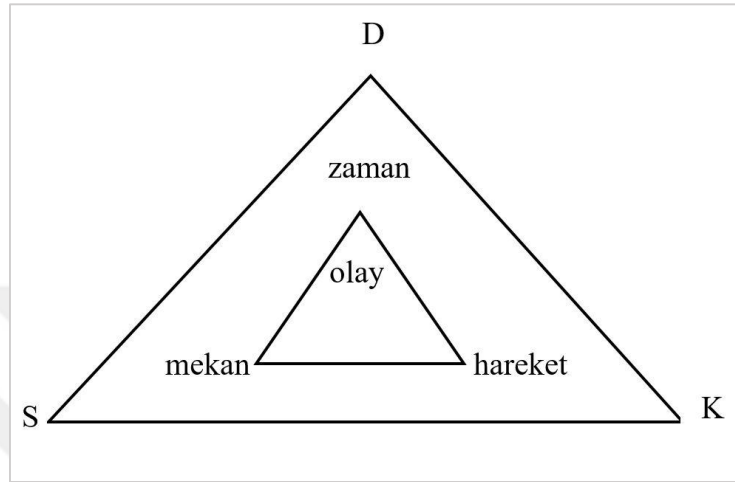

⁹² Şahin, “Auratik Hırsızın Tarihsel Sermayesi -Cingöz Recai Serileri Üzerinde Bir Çoklu Uyum Analizi Uygulaması”, 12.

⁹³ Küçükboyacı, **İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri**, 104-105.

Mekân, zaman ve hareketin olay örgüsünün bir parçası olduğuna dikkat çeken Küçükboyacı, “üç birlik kuralı”nın dedektif romanlarının vazgeçilmez unsuru olduğunu vurgular ve olay ile olan bağlantılarını yine şema ile gösterir.⁹⁴

Şekil 2
Polisiyelerde Üç Birlik Kuralı

Olay örgüsü; mekân, zaman, hareketler ve kahramanların tasvirleri ile birlikte bir bütün oluşturur. Her biri bu bütünün yekpare parçalarından olan unsurlar roman türü ve onun alt türü olan romanlarda ele alınan başlıca öğelerdendir. Romandaki kurgu romanın başkahramanlarından olan dedektifin öyküsüdür. Todorov, makalesinde romandaki kurguyu şöyle tanımlar: “Hikâyeye ait bilgiye göre şu türdeşlik olmalıdır: Yazar: suçlu, okur: dedektif. Yani kurgu romanda yazar, metin içinde suçlu tarafından kurulurken olayların çözümü metin içinde dedektif, metin dışında okur tarafından yapılır.”⁹⁵ Todorov, bu tanımlamasıyla yazarın, okuru da kurguya dâhil ettiği bir çerçeve dizer ve “birden fazla tabakası olan bir yapı”⁹⁶ olarak tanımlanan polisiye romanın bir dedektifin hikâyesi olduğunu vurgular ve sıradan bir dedektifin yer almadığı bu tür polisiyelerde, “Basit çözüm ve kurgulamalardan kaçınılmalıdır”⁹⁷ ifadesine yer verir. Zira bu tür aksiyonun öyküsüdür.

Selami Münir’in çevirmenliğini yaptığı bir kısmı Orhaniye ve Ahmet Kamil Matbaalarında basılan ve Cemiyet Kütüphanesinde mevcut yaklaşık on yedi tane polisiye türünde romanı bulunmaktadır. Ekseriyetle Sherlock Holmes ve Arsen Lüpén sergüzeştlerini

⁹⁴ Küçükboyacı, *İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri*, 108.

⁹⁵ Todorov, *The Typology Of Dedective Fiction*, 52.

⁹⁶ Belge, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, 206.

⁹⁷ Todorov, *The Typology Of Dedective Fiction*, 52.

ortaya koyduğu bu romanlarının her biri on altı sayfadan meydana gelen ve “onparalık öykü” formatındaki romanlarıdır.

Romanların genel görünümü standart bir polisiye türünü meydana getiren temel öğelerden “suç-suçlu-mağdur-muamma ve çözüm” den oluşan bir yapıya sahiptir. Bahsi geçen romanlar “1927-1928” yıllarında Arap harfleriyle basılmıştır, maceranın ve muammanın panoramasını gözler önüne seren bu romanların muhtevisyatına bakılacak olursa bir kısmı birbirinden bağımsız romandan oluşur. Romanların yarıdan fazlasını oluşturan Sherlock Holmes’ün Arsen Lüpen’le olan maceraperest yolculukları ise romanlar arasında devam eden bir silsile oluşturmaktadır.

Meşhur dedektif Holmes ve bir o kadar maharetinden söz ettiren meşhur hırsız Arsen Lüpen söz konusu özellikleriyle bir kovalamaca serüvenine dâhil olurlar. Temel polisiye öğelerle kuşatılmış bu kısa romanların olay örgüsü genellikle hırsızlık, sirkat ya da kişisel ihtiraslar için işlene cinayetlerden oluşmaktadır. Meşhur polis hafiyesi olarak nitelendirilen Nik Karter’in de dâhil olduğu romanda ise kahramanın muavinlerinin de yardımıyla uzun zamandır peşinde oluğu ve bir türlü ele geçmeyen bazen de yaptığı makyajlarla kamufle olup dedektifin karşısında onunla alay ederek boy gösteren meşhur hırsız Arsen Lüpen arasındaki kovalamaca sahnelerine şahit olunur.

3.1.1. Bir Sanatkârın Cinayeti

Hikâye, Mister Howard namında merhametli bir kadının kiracısı olan John Errizvan adında genç bir viyolonistin tasviriyle başlar. Harrisburg Konservatuvarının müdürlüğü teklif edilen genç dostlarıyla bu güzel teklifi kutlamak için o geceyi keman sesleri ile şenlendirir. Gecenin sonunda Mister Howard’ın da dikkatini çeken ve keman sesinin kesilmesi ile birlikte işitilen bir gürültü bir felaketin habercisi olur. Yaşlı kadın durumun vahim oluşundan endişe ederek uşak ve hizmetçinin de yardımıyla polise haber verir. Bu esnada gencin odasından çıkan dev cüsseli bir adama rast gelir. Olay yerine gelen polisler genç viyolonistin pencerenin önündeki cesediyle karşılaşır. Yapılan tahkikat neticesinde maktulün arkadan bıçak darbesiyle katledildiği ve cinayetin ise sirkat için işlenmediği anlaşılır. Cinayetin aydınlatılması için meşhur polis hafiyesi Nik Karter’e tevcih edilir.

Karter, gencin kaldığı pansiyonun sahibi yaşlı kadından aldığı malumatlar ve odada yaptığı aramalar neticesinde gencin içinde birçok parçalarının bulunduğu ve son yazdığı parçayı da haftaya vereceği bir konserde çalacağını öğrendiği serlevhayı bulur. Fihrist defterinde eksik parçaların olduğunu fark eden Karter’in aklında cinayetin sebebine dair

fikirler oluşur ve yardımcısı Ederle ile birlikte meselenin halli için Harrisburg’a seyahat eder. Oraya varınca Mister Errizvan’a gelen konservatuvar müdüriyetliği teklifinde Reynar adında bir rakibinin olduğunu öğrenir. Onunla görüşmek için Karter, rakibinin katledildiğinden dolayı kendisinin konservatuvar müdürlüğüne tayin edildiğini söylemek için Reynar’ın köşküne gider. Bu esnada gencin vereceği bir konsere dâhil olarak onun suçunu ifşa için Karter, muaviniyle birlikte maktulün resmini bastırdığı bir camı projektöre yansıtarak olayın hallini gerçekleştirmek için plan yapar.

Reynar, tüm hazirunun önünde parçalarını çalmak için katlettiği genç viyolonistin parçasını çalar. Karter, Reynar’ın çaldığı parçanın çalıntı olduğunu ve Errizvan’ın katili olduğunu bildiğini Reynar’a belli eder fakat genç bunu ısrarla reddeder. Karter, muavini ile birlikte hazırladığı projektörü duvara yansıtarak maktulün kanlı başının resmini sergiler. Çılgınlık içinde cinayeti kıskançlık için işlediğini itiraf eden Reynar, cezasını çekmesi için kelepçelenip hücreye kapatılır.

3.1.2. Çin Dilberinin İntikamı

Amerika’da ikamet eden güzelliğiyle nam salmış Çin dilberi namındaki Verahora geçimini sağlamak için bir barda garson olarak çalışır. Bardan sonra evine dönen Verahora kapının aralığından atılan ve memleketinden geldiğini anladığı mektupta iki kız kardeşinin İngilizler tarafından katledildiğini öğrenir ve büyük bir üzüntü ve hiddetle onların intikamını alacağını söyler. İngilizlerden nefret eden ve intikam almak için barda dansözlük yaparak şöhret olan ve herkesin tanışmak istediği Verahora, müşterilerinden iki İngiliz Levi ile Edvard’ı öldürmek ve içindeki intikam ateşini bir nevi dindirmek için onlarla ahabplığa başlar. İlk cinayet planı için bir gece Levi ile birlikte evine gider ve onu yatak odasında zehirleyerek öldürür, sevgilisi Dayk’a da cesedi parçalayarak postayla birlikte İngiliz Sefarethanesine göndermesini ister.

Verahora sevgilisi Dayk ile birlikte ikinci İngiliz olan Edvard’ın cinayetini planlar ve onu da yemeğe davet ederek aynı şekilde katledip posta paketiyle içinde “Çinlinin İntikamı” yazan bir notla beraber İngiliz Sefarethanesine gönderirler. Sefir içinde bu notla beraber iki maktulün bulunduğu postaları alınca şaşkınlık ve korku içinde bu felaketi meşhur hafife Nik Karter’e bildirir. Cinayetin bir Çinli tarafından işlendiği ve maktullerin de İngiliz olduğuna emin olan Karter, tebdil-i kıyafet ederek Çinlilerin mahallesinde tahkikata başlar ve bu esnada Verahora’nın bir cinayeti ve hırsızlığı ihbar eden mektubuyla karşılaşır.

Çinli dansözün ikametgâhına varınca “Çinlinin intikamı müthiştir” naralarıyla onun hain tuzağıyla karşılaşır fakat kurtulmayı başarır. Verahora ile birlikte plana ortak olan hizmetçisi Dayk’ı tutuklayarak cezaevine gönderir fakat Verahora elindeki tesirli zehri içerek intihar eder. Dayk ise müebbed küreğe mahkûm edilir.

3.1.3. Dolandırıcılar Kralı

Genç bir kız ile validesinin sadaka verdiği dilenci kıyafetindeki bir dolandırıcı hain tuzağı için onları takip eder ve kıza yüzüğünü düşürdüğünü söyleyerek ona bir yüzük uzatır, çantasını yoklayan kız o yüzüğün kendisine ait olmadığını dilenciye söyler fakat dilenci el çabukluğuyla kızdaki yüzükle kendisinde bulunan benzeri yüzüğü değiştirir, zengin ve nişanlı olan bu kızın nişanlısına yüzüğü ve çantadan aşırıldığı mektuplarını gösterip münasebetleri olduğunu söyleyen dolandırıcı Edvard, Mary’in nişanlısı Norman’dan bir çek karşılığı kızdaki yüzüğü vaat eder ve çeki alarak uzaklaşır fakat daha fazla paraya ihtiyacı olan Edvard, yeni planı için gazetede okuduğu ve on bin dolarlık bir antika yüzükle seyahatten dönen Profesör Dayk’tan haberdar olur ve İngiliz gazeteci aynı zamanda Mary’nin nişanlısı olan Roymand’ın kıyafetinde Dayk’ın ikametgâhına giderek röportaj esnasında antika yüzükle sahte yüzüğü değiştirir.

Bardaki hadiseden sonra Mary’den soğuyan Roymand onun dolandırıldığını fark edince masumiyetine inanır. Yüzüklerin karıştığını fark eden Dayk, gazeteci muhabirini tekrar davet eder fakat oraya ilk defa giden Roymand, bir yanlışlık olduğunu ve Dayk’ın evine ilk defa geldiğini söyleyince Dayk dolandırıldığını anlar ve Nik Karter’e müracaat eder.

Dolandırıcıdan haberdar olan ve uzun zamandan beri peşinde olduğunu söyleyen Karter, onu ele geçirmek için planlar yaparken muavini Jack kıyafetiyle dolandırıcı Edvard karşısına çıkar ve hafiyeye Bill adında tüm Avrupa’yı dolandıran bir dolandırıcının varlığından bahseder ve onu yakalamak için geldiğini söyler. Yeni planının ise Karter’i öldürmek olduğunu ve onun karşısına çıkıp konuşacak kadar da zeki ve maharetli olduğunu bundan dolayı onu ele geçirmenin zor olduğunu söyler hafiyeye, bu hususta da Karter ile Jack (Edvard) iddiaya tutuşurlar.

Nihayetinde Karter’in muavini Jack olarak çene çaldığı kişinin meşhur dolandırıcı Bill olduğu anlaşılır ve Bill basit bir hileyle Karter’le alay ederek kaçır. Karter, yanına dolandırılan antikacı Dayk ile gazeteci Raymond’u da alarak Bill ile iddiaya girdikleri üzere söz konusu bara gelir. Söz verilen şaraplar içildikten sonra Karter, Bill’i kelepçeleterek polis

müdüriyetine teslim eder. Bill'in böyle kolay ele geçmesini yadırgayan Karter'in hapishaneden aldığı bir mektupta Bill'in hapse yeni kuracağı bir çete için uygun haydutlar bulma amacıyla girdiği alaysı bir üslupla yazar.

3.1.4. Kanlı Miras

Cenubi kanadının en zengin adamlarından biri olan George Keri'nin tek varisi olan Norma, New York'ta eğitim gören ve Emil adında bir genç ile aşk yaşayan genç bir kızdır. Norma'nın ihtiyar babasından hariç bir de mirası için kendisiyle evlenmek isteyen amcasının oğlu Elfried vardır. Babasının da isteği kızının Elfried'le evlenmesidir fakat Norma bunu katiyen reddeder. Bir süre sonra babasını kaybeden Norma, New York'taki Emil'i Kanada'ya getirterek tüm servetinin başına onu geçirir. Norma ile Emil izdivaç ederek New York'a yerleşirler, Elfried ise bu mirastan yoksun kalır ve onlara kin beslemeye başlar, aklından cehennemi planlar geçirir.

Norma ile Emil'in verdiği bir gece ziyafetinde bir felaket yaşanır ve Emil ile Norma vurularak katledilir. Karter bu cinayetin failini bulmak için tahkikat yaparken Norma'nın odasında Elfried tarafından yazılmış yıllar öncesine ait bir mektup bulur ve inceler. Oklar Elfried'i göstermekle beraber kendisinin New York'a gelmediği öğrenilince ikinci şüpheli maktullerin mahallesinde bulunan Jakar adında bir avukattı. Karter, gözlemleri sonucunda Jakar'da herhangi bir avukatlık emaresi göremez.

Karter, sahte avukata kendisinin George Keri'nin yeğeni olduğunu söyler ve Norma'nın ölümüyle mirasın kendisine intikalini talep eder. Avukatın itirazı üzerine onun sahtekâr olduğunu ifşa eder. Sahte Avukat ile Karter arasında kısa bir boğuşma yaşanır ve Elfriede (Jakar) firar eder. Arkasından giden Karter ile kısa bir kovalamaca sonrasında Elfriede yakalanır ve adalete teslim edilir. İtiraftan sonra hakkında idam kararı verilen Elfriede, hapishaneden firar eder

3.1.5. Kız Taciri

Çok güzel ve fakir bir kız olan İspanyol Viyolonse New York'ta modellik yaparak geçimini sağlayan garip bir kızdır. İki sanatkârın yanında çalışmaya başlayan Viyolonse, güzellik müsabakalarında birinci gelir, o gece pansiyona geldiğinde siyah bir gölge tarafından bayıltılarak kaçırılır. Pansiyon sakinlerinden Mister Heizman, sabahın erken saatinde elindeki bavuluyla pansiyon sahibi madama borcunu ödeyerek oradan ayrılır. Pansiyon sahibi madam ve sanatkâr Henri Viyolonse'nin kaybolduğunu fark edince New

York polis müdüriyetine haber verirler ve anlaşılır ki daha nice New York'un cazibeli kızları kayıptır. İşin içinden çıkamayan müdüriyet olayı meşhur hafiye Nik Karter'e bildirir, o da olayla ilgili tahkikata başlar.

Bu tahkikat sonucunda pansiyonda Mister Heizman adında birinin Viyolonse'nin kaybolduğu gün acele ile pansiyondan ayrıldığını öğrenir ve bu şüphelinin peşine düşer. Odada bir kâğıtta Heizman'ın Mihrace adında biriyle bahsi geçen kız hakkında konuşacaklarına dair randevuya rastlar. Onların buluşacakları yere tebdil-i kıyafet ile dâhil olur ve takibe başlar. Takibat sonunda kızların tutulduğu yere kadar gider ve Mister Heizman'ın kızları Mihrace'ye taktimi esnasında silahını doğrultup kızların da yardımıyla onları tutuklayarak hapishaneye gönderir.

3.1.6. Mukaddes Heykel

Amerika'ya yolculuk eden yolcuların içerisinde Mösyö Maurice, zevcesi Madam Caroline ve Philadelphia'ya Hz. Meryem'in mukaddes heykelini asmak için taşıdığını söyleyen Psikopos Senyör Antonio'un da bulunduğu bir güvertede bulunan diğer yolcular nazarında en çok dikkati çeken yolcular bahsi geçen üç kişidir. Ahbap olan bu üç şahıs kamaraları dışında birlikte vakit geçirirken mütemadiyen şarap içerler. Psikopos'un kamarasında şarap içerlerken Caroline ile Maurice Psikopos'u iyice sarhoş ettikten sonra sandıkta bezlere sarılı olan heykeli alıp yerine şarap şişelerini bırakırlar.

New York'a varan Psikopos ve Maurice ile zevcesi aynı otelde konaklarken Maurice aklından geçen planı zevcesine anlatır ve işe koyulurlar. Caroline, kocasının talimatıyla Psikopos'un odasına gider, onu kloroformlu mendille bayıltıp kocasının kıyafetlerini giydirip sakalını keser. Caroline bu işi hallederken Maurice de Psikopos'un kılığına girer. Otelin beşinci katından düşüp ölmüş süsü verilen Maurice kılığındaki Antonioia, için feryat eden Caroline'in sesini duyan polisler olay yerine gelirler. Olayın kaza olduğuna kanaat getirirler. Bu esnada Antonio kılığındaki Maurice ve zevcesi Caroline ise heykelle birlikte resm-i küşada dâhil olurlar.

Kilise deki merasimden sonra hediyeleri kabul edip heykeli de alarak ortadan kaybolan Maurice ve zevcesi Caroline'in Sherlock Holmes'ün uzun zamandır peşinde olduğu Arsen Lüpen ile Zevcesi Henriette oduğu, Holmes'e Lüpen tarafından yazılan alaysı mektupla anlaşılır.

3.1.7. Ölüm Sarayı

Mister Vizmen, iki kızı Ellen ve Marie ile oturduğu villasının terasında plajlara giden yolun ortasında dans eden bir grup çıplak kıza tesadüf eder. Ne olduğunu anlamak için yanlarına gittiğinde kızlar, bir oyun oynayacaklarını ve kazanana da tarihi bir vazo hediye dileceğini ve bunun için de bir hakeme ihtiyaçları olduğunu söylerler ve bunun üzerine Vizmen'i hakem tayin ederler. Müsabaka sona erdikten sonra kızlar meydandan ayrılır ve Vizmen de kızları ile villalarına avdet eder, odalarına girince Vizmen, para kasasının boşaltılmış olduğunu görür, olay Nik Karter'e havale edilir.

Karter, gerekli tahkikat için tebdil-i kıyafet yaparak plajlara gider. Karter, plajlara varınca eski opera sirkatleri yapan çetenin reisesi Angelina ile karşılaşır. Sara (Angelina) ile randevulaşırken kız geçen gece oyunlarına hakem tayin ettikleri Vizmen'e yaşattıklarını ayrıntılarıyla anlatır. Karter, sözü geçen tarihi vazoyu görmek ister, görünce de o vazonun operadaki sirkate ait olduğunu fark eder. Sara kendi ile buluşmak için giden Karter'e, onunla birlikte olmak istediğini ve beraber ava gitmek istediğini söyler. Karter kabul eder ve ertesi gün hazırlanıp yola çıkarlar.

Yolda gördüğü bir sarayı merak edip onu gezmek isteyen Sara (Angelina) içeri girmek için icazet alır ve Karter'le birlikte içeri girerler. Sara, Karter'e tuzak kurar ve ona revolverini doğrultarak ölüm sarayında olduğunu söyler. Alfons olarak kendini tanıtmış olan Nik Karter, gerçek kimliğini açıklayarak sarayın içinin de polisler tarafında nezarete olduğunu söyleyerek Angelina'yı ele geçirir ve Angelina, ölüm sarayı diye tabir ettiği yerde bulunan yüzlerce cesedin faili olarak cezasını bulur.

3.1.8. Ressamın Katili

Madam Marita'nın sahibi olduğu pansiyonda konaklayan meşhur ressam Mösyö Josef'in alışıldığı üzere o gün kahvaltıya inmemesi üzerine ona bakmak için adasına giden Madam Marita genç ressamın al kanlar içinde yatan cansız bedeniyle ve şaheser addettiği parçalanmış tablosuyla karşılaşır. Olay müddeiumumiye aksettirilir ve Nik Karter, bu cinayetin aydınlatılması için görevlendirilir. Karter, tahkikata ressamın kaldığı pansiyondaki madamla görüşüp maktulün hakkında izahat almakla ve gencin kaldığı odayı incelemekle başlar.

Yol arkadaşları ressam Henri ve onun kâtibesi Ederle ile Karter, tebdil-i kıyafet edip bir sanatkar görünümünde resm-i küşad edilen resim sergisine katılır. Bu sırada onunla

sohbet eden Ederle, Karter'e maktule modellik ederken ona aşık olduğundan söz eder. Onun modellik yaptığı ve resim sergilerine birincilik kazanan (Bakir Aşk) adlı tablonun tamamlanmasından sonra yaşlı Josef'le yollarının ayrıldığından bahseder.

Ederle, yatmak için odasına gittikten sonra Karter (Mister Franklin) ile ressam Henri baş başa sohbet ederler ve Henri, Ederle'ye olan zaafından ve yanında modellik ederken çok kıskandığı, Ederle'nin de aşık olduğu maktul Josef'ten bahseder. Akşam Ederle'nin odasına ilan-ı aşkıta bulunmak için giden Henri onun sert tavırlarıyla karşılaşınca engel olursa onu da ressam Josef ve tablosunu parçaladığı gibi yok edeceğini itiraf eder. O esnada şüphelendiği için onu gözlemleyen Karter, odaya girer ve Henri'ye silah doğrultur. Fakat Henri firar eder, tabancadan çıkan kurşun ise Ederle'ye isabet ederek yaralanmasına neden olur.

Ederle, hastanedeyken ressam Henri, polis kıyafetleriyle tüm polis hafiyesini aldatıp Karter'i de oradan uzaklaştırmak için kurduğu oyundan bahsederek Ederle'ye aşkını ilan edip onu götürmek için tehditkâr ifadeler kullanır. Ederle ise Henri'e oyun oynayarak kendisine yaklaşmasını sağlar ve belindeki tabancayı çekerek onu paketleyip polis müdüriyetine ihbar eder.

Bu başarısının ardından Ederle Nik Karter'in hem muavini hem kâtibesi olur. Yaşlı ressam Josef'in katili Henri ise mahkemeden sonra müebbet kale bendliğine mahkûm edilir.

3.1.9. Siyah Güller

Kral olan babasını henüz on iki yaşındayken kaybeden prenses Nadia ekseri günlerini sarayda geçirir, kitap okur ve geçmişi yad eder, erkek kardeşi Nicola ise Nadia'nın aksine gece hayatına, kumara düşkün servet avcısı bir gençtir. Prensес Nadia, gülleri çok sever ve odasındaki vazoda bulunan daha önce pembe olduğuna şahit olduğu ve sonradan siyah olan güllere hayret edip onları kokladıktan sonra fenalaşır. Prensесin her şeyiyle ilgilenen hizmetçisi Mary, hanımının rahatsız olduğunu fark eder ve doktor çağırır, küçük bir muayeneden sonra Doktor Philip, prensесin koklamış olduğu muhaddir maddenin tesiriyle bayılmış olduğu teşhisini koyar. Bunun maksadını ise giyinmek için dolabını açtığında kasadaki mücevherat ve paralarının çalınmış olduğunu görünce anlar.

Sinirleri iyice bozulan Nadia ruh hastalıkları hastanesine yatırılır ve meselenin halli ise bir aydır büyük hasmı Arsen Lüpen'i ele geçirmek için New York'ta bulunan Sherlock Holmes ve muavini Harry' e intisap edilir ki Holmes, okuduğu gazeteden durumdan haberdar olur ve Nadia'nın da ifadesine dayanarak meselenin düğüm noktasının daha önce

pembe olduğu anlaşılan sonradan siyah olan ve kokusunun bayıltıcı etkisinin saptanmasıyla söz konusu siyah güller olduğunu belirtir.

Sherlock Holmes, mobilya tellalı Yahudi Samuel olarak saraya gider ve hasta kardeşini bırakarak Avrupa'ya gitmek için hazırlanan prens Nicola ile görüşmek ister. Bu durumdan şüphelenirken o esnada içeriye prens Nicola' a ikizi kadar benzeyen biri dâhil olur. Sahte prensin Arsen Lüpen olduğunu anlayan Holmes, onu tutuklar. Gerçek kimliğini kanıtlayan Nicola, o sahtekâr ile bir barda tanıştığını ve ailesiyle ilgili tüm bilgileri paylaştığını anlatır. Prenses Nadia ile kardeşi prens Nicola, kaybolan servetlerine kavuşurlar ve bunun şerefine balo düzenlerler. Arsen Lüpen'i ele geçiren Sherlock Holmes ve muavini Harry ise gazetelerin övgü dolu haberleri ile övünerek derdest ettikleri Lüpen'i vapurdaki kamaraya hapsederek oradan uzaklaştırırlar.

3.1.10. Şimendifer Düşmanı

Nafia Vekâleti tarafından Teksas Kaliforniya hattına katar kontrolü tayin edilen Mösyö Pol, yeni vazifesini ifa ederken trende faili meçhul bir kurşun neticesinde bir yolcu maktul edildiğine tesadüf eder fakat müddeiumumi tarafından bu olay kaza olarak atfedilir ve dosya kapatılır. Ardından çok geçmeden aynı trende meçhul kurşun faaliyeti tekrarlar ve yine kaza sayılarak mesele halledilir. Art arda devam eden meçhul tren faciaları tüm gazetelere yayılır. Yeni muavin Eder'le ise bu facialardan Nik Karter' i haberdar eder.

Olayla ilgili teferruatlı tahkikat topladıktan sonra Ederle ile Karter, seyyah kıyafetleri ile Kaliforniya'ya giderler. Tren istasyonuna yakın civarda bir villa dikkatlerini çeker ve olayı aydınlatabilmek için oraya vasıl olduklarında villanın sahibinin bir Rus prensi olduğunu öğrenirler, malumat alabilmek için kendilerini gazeteci ve muharrir olarak takdim ederler.

Karter ile Ederle tren faciasından bahsederken prensin fenalaştığına tanık olurlar, Prens kendine gelince vakti zamanında geçirdiği bir tren felaketinin kendini bu denli etkilediğini ve tepkilerinin bu sebepten ağır olduğunun izahını yapar. Tren raylarının geçmediği bir yerde ikamet etmek için pek çok yer gezdiğini ve şimendifer ya da katar görmeye sinirlerinin dayanmadığını söyleyerek bir kaçış içinde olduğunu söyler. Bu esnada oradan geçen trenin ani sesiyle irkilir ve mavzerini alarak düşmanın geldiğini ve onu öldüreceğini söyleyerek ateş etmeye başlar. Ona engel olmak için odaları teker teker aramaya başlayan hafiye ve muavini ani bir silah sesi işitir. O esnada geçen bir tren kompartımanına yönelen kurşun sesiyle irkilirler. Prens ile ona engel olmak isteyen Karter

ve genç muavini Ederle arasında bir arbede yaşanır ve ağır uğraşlar sonucunda prens ele geçirilir. Arbedede hırpalanan Karter, hastaneye, meçhul tren facialarının faili deli Rus prensi ise elleri kelepçelenerek tımarhaneye gönderildi.

3.1.11. Şöhret Uğrunda

Bir kış günü Londra'daki yazıhanesinde oturmuş gazete haberlerini ve mektuplarını karıştıran Sherlock Holmes, eski arkadaşlarından William Harrison'dan gelen mektuba rastlar. O esnada telefon zili çalar daha sonra da kapı çalar. Her ikisinde de Karter, karşısında kendisine sürpriz yapmak için geldiğini ve bu türlü küçük numaralarla dostunu şakalamak istediğini söyleyen Harrison'u görür. Kısacık sohbetten sonra mesele Holmes'ün içeri tıktırdığı fakat zabitanın ahmaklığı yüzünden firar eden ve Holmes'ün şöhretine gölge düşüren Arsen Lüpen'e gelir.

Harrison, Holmes'le onu yakalayamadığını söyleyerek dalga geçer ve az önce Holmes'ün hizmetçisine aldırıldığı piponun afyonlu olduğundan ve karşısındakinin Arsen Lüpen olduğunu anlayamayacak kadar beyninin bulanmış olduğunu söyleyerek onu bazı numaralarla aldatıp göz önünden kaybolur. Bu gariplikleri, Arsen Lüpen'in ve arkadaşlarının türlü oyunlarla sürekli etrafında olup onu aldatmasını kendine yediremeyen Sherlock Holmes (Mösyö Lambrino) namıyla kıyafetini değiştirip Arsen Lüpen'in peşine düşer. Tüm kumar salonlarını ve dans salonlarını gezer, nihayetinde şişman bir madam ile genç bir delikanlı dikkatini çeker.

Elizabeth (Arsen Lüpen) namındaki madamla dans ederken maskesi düşen Lüpen, amcası olarak takdim ettiği Mösyö Krummer (Henriette) in yardımıyla kaçar. Arsen Lüpen, kapıda Sherlock Holmes'ü bekleyen şoförünü hileyle aldatıp onun yerine geçer. Oyuna getirildiğini anlayan Holmes, bir otomobille hasmının peşine düşer ve sürtüşmede yaralanan Henriette ve onun başında bekleyen Lüpen'i bir eczanede görür. Onları tutuklamak için silahını çıkardığında Arsen Lüpen'in Holmes'le boğuşması sırasında yaralı olan Henriette, seri davranarak yere düşen silah alarak Holmes'ü bacağından vurur ve Lüpen ile birlikte kaçarak kurtulurlar. Arsen'i ele geçirip şöhret kazanmayı planlayan yaralı Sherlock Holmes ise silah sesine gelen polislerin yardımıyla hastaneye sevk edilir.

3.1.12. Gece Çocuğu

Arsen Lüpen, Hooks namıyla hapisanede gün geçirirken Henriette, yaşlı bir kadın suretinde onu annesi rolünde hapisaneye ziyarete gelir. Getirdiği yiyecekler içinde Arsen'e

içinde Sherlock Holmes’la ilgili bilgilerin ve onu hapisten kaçıracağını bildiren notların yazdığı bir kâğıt getirir. Kâğıttaki notları okuduktan sonra kâğıdı yutar ve hapishaneden kaçmak için plan yapar. Bu esnada Gardiyan, hapishane müdürü Mister Reed’in kendisini görmek istediğini söyleyerek kendi nezaretinde Arsen’i Mister Reed’in yanına götürür.

Lüpen, kısa bir sorgulamanın ardından ani ve çevik bir hareketle Mister Reed’i etkisiz hale getirip onun kıyafetlerini giyer, o esnada içeri giren gardiyanı da bayıltarak hapishaneden müdür zannıyla çıkar. Arsen Lüpen, Mister Reed hakkında gerekli malumatı topladıktan sonra Sherlock Holmes’le buluşmak üzere harekete geçer. Reed, ekseriyetle gece takıldığı için “Gece Çocuğu” lakabıyla bilinir. Holmes’e Arsen’in firar ettiğini söyler ve kendisi Henriette’le buluşmak için evine gider. Hapishaneye giden Sherlock Holmes, Mister Reed’ten işin aslını öğrenir.

Arsen, tebdil-i kıyafetle bir Rus taciri suretini alır, o kadar ki Henriette bile ilk etapta kocasını tanıyamaz olur. Henriette’ e de dekolte kıyafetlerini giyip Amerikalı bahriyelilerin devam ettiği meyhanelere gidip orada Amerikalı bir bahriyeliyi kendine aşık ederek kendini Amerika’ya kaçırmasını istediğini söylemesini tembih eder, bu şekilde kendisi de Rus tüccarı sıfatıyla aynı vapura dâhil olarak Amerika’ya gideceklerini ve Henriette’e ile birlikte kendilerini bekleyen servete kavuşacaklarını planlar. Hasını Sherlock Holmes’e gülünçlü bir oyun hazırlayan Arsen Lüpen ile Henriette planlarında başarılı olarak Amerika’ya gitmek üzere vapura binerler.

3.1.13. Hindistan Ormanlarında

Arsen Lüpen İle zevcesi Henriette, son büyük banka soygunundan sonra Paris tren istasyonundan Hintli kılığında Avrupa’ya iki bilet alırlar. Bu esnada aynı mevkide Sherlock Holmes onları aramaktadır. Bu Hintli iki kişi hafiyenin dikkatini çeker. Meseleyi fark eden Sherlock Holmes, muavini Harry ile birlikte Lüpen’i ele geçirebilmek için Marsilya’ya hareket etmek için yola çıkarlar fakat her şey Lüpen’in kaçmasına ortam hazırlayacak surette ters gider. Hafıye ve muavini Lüpen’in Gandhi ismiyle Bombay’a kaçtığını öğrenir.

Sherlock Holmes, eski dostu Lord Claude’un yardımıyla tayyaresiyle Hindistan’a seyahat eder. Sherlock Holmes’ün emriyle Harry, Hintli bir zengin kıyafetinde Arsen Lüpen olduğu sanılan Avrupalı zenginlerin de takıldığı kafede onu takibe başlar. Lüpen, bir Avrupalı ile randevulaşarak ormana yakın bir malikâneye vasıl olurlar. Oldukça uzun süren bu takibatın sonunda yanında sadece silah ve cep elektrigi bulunan Harry, takip ettiği kişilerin malikâneye girdiklerini görür ve kendisi de uzun bir uğraştan sonra malikâneye

gizlice girip onları gözlemlemeye başlar ve içeride Arsen Lüpen, Henriette ve arkadaşlarının sohbet ettiğini görür. Harry' i fark eden Lüpen, içeriden onunla dalga geçerek konuşurken onu dört duvar arasına hapsederler.

Harry' den haber alamayan Holmes, muavinine ulaşabilmek için araştırmaya başlar ve nihayetinde onun bulunduğu yere ulaşınca tehlikede olduğunu gördüğü ve Harry sandığı kişiyi kurtarır fakat kurtardığı kişi Arsen'dir. Arsen Lüpen'le karşılaşır ve aralarında mücadele başlar. Bu esnada Henriette Holmes'ü yaralar. Arsen Lüpen, az önce kendisini kurtaran Sherlock Holmes ve muavini Harry'i vefa borcunu ödeme bedeli olarak serbest bırakır ve bu mücadelenin devam edeceğini söyler.

3.1.14. Saray Rakkasesi

Hintli bir mihrace sarayının etrafında gezinirken gözleri av kıyafetli genç ve güzel Avrupalı bir kıza ilişir. Muhafızlarına dikkatini çeken bu kıızı sarayına getirmelerini emreder. Muhafızlar emri yerine getirebilmek için sarayı etrafında gezinen bu Avrupalı kıızı takip ederler ve onu götürmek istediklerinde kızın sert ve mücadeleci tavrıyla karşılaşılır. Sonunda saraydaki mihracenin kendisini davet ettiğini söyleyerek kıızı gelmeye ikna ederler. Saraya vasıl olan kız ile mihrace sohbet etmeye başlarlar. Mihrace, Sasil namındaki bu Avrupalı kızın Paris'te dansözlük yaptığını hatırlar ve kız da bunu doğrular. Onlar bu tarzdaki sohbetlerine devam ederlerken içeriye elinde iki çay bulunan Hintli hizmetçi kız girer ve Sasil ikram edilen çayı içer içmez kendinden geçer, gözleri kapanır. Asıl kimliği Henriette olan bu kız sabah uyanınca üzerinde mihracenin ona giydirdiği şark kıyafetlerini görür. Sarayın içinde terennüm eden musikiye kapılır ve bir yandan şarap içip sarhoş olurken bir yandan da dans ederek kendinden geçer. Mihrace ile geceyi bu şekilde geçiren Henriette artık o sarayın meşhur rakkasesi namını alır. Bu esnada Arsen Lüpen'in peşinde olan Sherlock Holmes ve muavini Harry bir posta treniyle Kalküta'ya giderler ve bulundukları otelde Hintli garson kendilerine “Arsen Lüpen Dünyanın En Meşhur Kibar Hırsızı” notunun yazılı olduğu bir kâğıdı takdim eder ve bu kâğıtta Arsen Lüpen'in Sherlock Holmes ile buluşmak istediği yazar. Holmes, muavini Harry ile birlikte tedbir alarak Lüpen'i bulundukları yere davet eder. Kendisi her zamanki gibi farklı bir surette gelir. Holmes'e Bombay ormanlarında hayatını kurtardığı için ona teşekkür etmek maksadıyla geldiğini söyler. Asıl maksadını soran Holmes'e, Henriette'nin av için gittiği Kaşmir ormanlarından dönmediğini ve onu arayıp bulamadığını bu yüzden onun yardımına ihtiyacı olduğunu söyler. Bu yalanla hafiyeyi kurduğu tuzağa düşürmek isteyen Lüpen'i tutuklamak için

silahını doğrultan Holmes'e Lüpen, çok yanıldığını kendisinin kolay kolay ele geçebilecek birisi olmadığını ve bulundukları otelin kendilerine ait bir batakhane olduğunu söyler. Yan odada bulunan Harry'den yardım istemek için işaretler yapan Holmes'e muavinin de çetelerinin elinde olduğunu söyler. Arsen polis hafiyesini kurduğu tuzakla Harry'nin de hapsedildiği bodruma kapatır. Sherlock Holmes ile Harry içinde bulundukları vaziyeti tartışıp kurtulmaya çalışırken dışarıdan sesi işitilen Lüpen, Henriette ile beraber Amerika'ya hareket edeceklerini söyler.

Hapsedildikleri yerden kurtulan hafiye ve muavini ilk iş polis merkezine giderler ve hepsi Hintlilerden oluşan çeteyi ele geçirirler fakat Arsen Lüpen'e ulaşamazlar. O günden sonra gazeteler durumdan bahsederken Henriette'nin mihracenin sarayından çaldığı mücevheratları da alarak Arsen Lüpen'le Amerika'ya kaçtıklarını yazıyordu.

3.1.15. Operadaki Sirkat

Zengin bir Rus tüccarının eşi Misis Katerina eşinin ölümünden sonra kendisine intikal eden servetiyle her gece tiyatrolara, barlara gider ve eğlenir. Yine bir gece New York'un büyük operasyonlarından olan ve bütün şık, şaşalı, zengin insanların katıldığı Amerikan Hol tiyatrosuna dâhil olur. Misis Katerina o gece, Hintli bir mihracenin dikkatini çeker ve mihracenin yanındaki Hint zâbıtı kadının yanına giderek milyonlarca lira servete, mücevherata sahip Hint mihracesinin Katerina'nın kulağındaki küpelerden birinin taşına bakmak için onu göndermesini rica ettiğini söyler ve Katerina da tereddüt etmeden bakışlarından hoşlandığı mihraceye zabıt vasıtasıyla küpesinin tekini gönderir.

Gecenin sonuna doğru elektrikler kapanır ve ortalık aydınlandığında ne mihrace ne zabıt ve ne de küpe vardır. Dolandırıldığını anlayan kadının karşısına iki sivil polis çıkar ve kadın meseleyi teferruatıyla anlatır ve sivil polisler hırsızların yakalanması için küpenin diğer eşini kadından isterler. Kadın polisler küpenin kalan eşini ve sonuçtan haberdar olabilmek için evinin adresini verir.

Bir sabah Katerina'nın evine bir mektup gelir ve içinde de eğer küpelerin peşine düşerse başına gelecek felaketlerden kurtulamayacağı yazar. Kızıl çeteden aldığı mektupla birlikte Katerina, vakit kaybetmeden Nik Karter'e gider ve dolandırıldığını söyleyerek hafiyeden yardım ister. Karter de en kısa zamanda hırsızların yakalanacağını söyleyerek Katerina'yı gönderir ve mektupta yakaladığı bir ipucu onu Amerikan Hol tiyatrosunun olduğu yere götürür. Holün direktörü olduğunu söyleyen zattan bilgi almaya çalışırken kendini bayıltıcı kokuların olduğu bir bodruma hapsolmuş bulur ve yanında da aynı kişiler

tarafından tehdit edilen gerçek direktör vardır. O esnada içeriye giren caniyle boğuşan Karter, caniyi bayıltır ve onun yerine geçer. Karter ile direktör caninin cebinden çıkardıkları bir defterde bulunan parolalardan hareketle bir odada toplanmış konuşan çeteyi tuzağa düşürür.

Gizli bir kapıdan firar eden kadın dışında kızıl çetenin tüm fertlerini ele geçiren Karter, polis merkezine haber verdikten sonra çetenin üyelerini tiyatro sahnesine çıkarır ve ahalinin görmesini sağlar ve çalınan eşyalarını da polis merkezinden alabileceklerini söyler.

Perde kapandıktan sonra çete üyeleri muhakemeleri yapılarak hapis haneye gönderilir ve halkın minnet ve şükranlarını kabul eden Karter'in karşısına çetenin reisini ele geçiremediği için başarısız olduğunu söyleyen şık bir kadın çıkar, daha sonra arabasına binerek uzaklaşırken kim olup da onun başarısını sorguladığını söyleyen Karter'e cariyesi Angalina olduğunu ve ele geçiremediği kızıl çetenin reisi olduğunu söyleyerek uzaklaşır.

3.1.16. Maskeli Süvari

Sherlock Holmes, ezeli düşmanı Arsen Lüpen'in kendisini hapsedtiği Şatonun bodrumundan kurtulmak için düşünürken aklına aniden gelen bir fikir üzerine "Kırmızı Şato" nun bodrum katında mahpus olduğunu haber veren bir tezkire hazırlar. Oradan geçen bir kadına vererek polise götürmesini ister. Bodrumda kurtarılmayı beklerken her sene at yarışlarında muhakkak birinci olan ve sahibiyile birlikte ortadan kaybolan M.K. markalı atla ilgili bir kart bulur. Bu esnada içeriye giren çete üyelerinden iki kişi Sherlock'u reisleri Arsen Lüpen'in yanına götürürler ve orada da eski suçlular ordusuna gözü takılan Holmes, nefretle baktığı gurubun ölüm naralarının önünde Lüpen'in Henriette için zevk addettiği öldürme görevinin takdim merasimini izler.

Ölüm emri verilen Sherlock Holmes kurtulmak için çareler ararken bulundukları binayı sarsan polis baskını ile karşılaşan Lüpen, önündeki masadan çıkardığı bombayı patlatır ve kendi de Henriette ile beraber kaçır. Binada bulunan herkes o enkazın altında bayılıp, yaralanıp, can verirken günler sonra Holmes enkaz altından sağ olarak çıkarılır.

Holmüs' tedavi eden Mösyö Victor onu kendi malikânesine götürür. Victor ve ailesinin nezaretinde iki ay kadar kalan Holmes hakkında İngiltere ve Fransa gazeteleri onun ezeli düşmanı Arsen Lüpen'le olan savaşında hapsedildiği bodrumda gerçekleşen patlamadan sonra hayatını kaybettiğini yazar.

Etrafindaki insanlar tarafından hayvanat tüccarı olarak tanınan Lüpen, Sherlock'u yok ettiği için mağrurlanarak yeni hayatı için büyük paralar kazanabilmenin yollarını ararken gerçekleşecek olan ve Avrupa'nın en büyük koşuları olan at yarışları manşeti dikkatini çeker. Sahibi olduğu M.K markalı atla koşuya katılacağını ve büyük bir servete kavuşacağını Henriette'le paylaşan Lüpen, rakiplerini mağlup etmek için plan yapmaya koyulur.

Arsen Lüpen, Mister Clemson'un meşhur atı Leon için Amerika'dan gelen at seyisiyle ahabap olur ve onu barda kurduğu tuzakla sarhoş edip bayıltır, cebinden ahırın anahtarlarını alır ve Leon'a yaptığı şırıngayla onu etkisiz hale getirir.

At müsabakalarının yapılacağı gün gelir ve herkesin kesin kazanacağına inandığı ve üzerine iddiaya girip milyonlarca para yatırdığı at Leon, ilacın etkisiyle kuvvetini kaybeder ve Arsen Lüpen'in M.K. markalı atı öne geçerek birinci olur. Galip gelen maskeli Lüpen, iddiada ortaya konan paralarla birlikte birinci gelen at için konulan ödülü de alarak oradan ayrılır. O esnada kalabalığın içinde Maskeli Süvari'nin Arsen Lüpen olduğunu söyleyerek ateş eden Sherlock Holmes'un attığı kurşunlar Lüpen'e isabet etmez ve Holmes'ün, yine ele geçiremediği Lüpen kaçar.

3.1.17. Zevk Çılgınlıkları

Kuzey Amerika'nın zenginlerinden morfin bağımlısı Mister Jockson, bir süredir Paris'tedir ve burada gizlice morfin şırınga eden bir hastanede kalmaktadır. Tüm servetini müptelası olduğu morfin için harcayan Jockson'ın kaldığı meşhur hastane aynı zamanda zevk ve sefanın yapıldığı bir fuhuş yatağıdır. Bu hastaneye gelen zengin kesimdeki insanlar oradaki bataklığa sürüklenir, manyetizma ile akıllarına hükmedilir ve tüm servetlerine el koyulur. Mister Jockson da bu batakhaneye düşer ve enjekte edilen morfinlerin tesiriyle hayaller görür. Hastanenin tüm odaları esrarkeşlerle doludur.

Hastanenin kâtibi, Mister Jockson'u tek tek odalara götürür ve oradaki hırslı insanları göstererek onların acı romanlarını nakleder. Katip, Amerikalıyı son olarak Hint mihracelerinin olduğu ve şark danslarının yapıldığı bir odaya dâhil eder. Bu zevk ve sefa âleminin içinde Amerikalı ezeli düşmanı Arsen Lüpen'in karısı Henriette'i görür. Burada bulunmasına anlam veremeyerek oradaki zengin Hintlileri dolandırmak amacıyla gelmiş olabileceğini düşünür. Onların odalarına saklanan Amerikalı, Hintli mihrace ile metresi Henriette'i gözetlemeye başlar.

Henriette, kendisi için binlerce lira servetini feda eden Hintli mihraceyi Arsen Lüpen'e tercih etmeyerek onu uyutacak ilaçlı bir  ampanyayı mihraceye içirir. İlaçlı  ampanyayı içen mihrace uykuya dalar, Henriette ise zengin mihracenin tüm mücevher ve milyonlarına el koyar ve o esnada içeriye Arsen Lüpen girer ve Henriette'i muvaffakiyetinden dolayı tebrik eder ve ne eyle birbirlerine kavu urlar. Bu sırada Arsen Lüpen ile Henriette'in karşısına elinde onlara karşı do rulttu u revolverlerle Amerikalı  ıkar. Onu gören karı koca "Eyvah! Sherlock Holmes yakalandık." diyerek haykırırlar.

Ayaküstü küçük bir hesapla manın ardından Arsen Lüpen'i ele geçirmek maksadıyla morfin müptelası olup bu hastanede barınan Amerikalı kılı ındaki Sherlock Holmes, onları nezaretinde dışarı çıkarır ve oradaki polislere bir araç tedarik ederek Lüpen ve Henriette'i karakola götürmelerini emreder. Bu esnada polislerle i aretle en Arsen Lüpen'i Sherlock Holmes fark etmez ve sahte polislerin nezaretinde onları polis müdüriyetine sevk eder.

Görevini yerine getirmiş olmanın verdiği rehavetle Sherlock Holmes, hastanedeki odasında istirahatata çekilir ve o sırada kendisine bir telgraf ulaşır. Telgrafta Arsen Lüpen, alaycı bir tavırla kendisinin ayarlad  ı polislerin sahte olduğunu ve hastanedeki tüm faaliyetlerin kendi eylemlerini olduğunu ve Henriette ile beraber Almanya'ya gideceklerini söyler. Telgrafi hayretle okuyan Holmes, kendisine rüya gibi gelen bu yaşananların sebebini zevk  ılgını gibi kulland  ı morfine ba lar ve onları kendi eliyle polis müdüriyetine teslim etmediği için de kendine hayıflanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SELAMİ MÜNİR YURDATAP'IN POLİSİYE ROMANLARINA YÖNELİK YAPISAL İNCELEME

4.1. AÇILIŞ

Açılış, romana nasıl başlanıldığının göstergesidir. Diğer bir deyişle romanın anahtarıdır. Seval Şahin'in de sınıflandırdığı üzere roman ya kişi ya olay ya da mekân ile başlar. Kişi ile başlayan roman serüveni olayların gidişatında rol üstlenen kahramanın tanıtımına hizmet eder. Bu başlığı Seval Şahin, “Başkahraman ile Açılış” ve “İkincil Başkahraman ile Açılış” olmak üzere ikiye ayırır. Başkahraman ile açılışta, romanlarda olayın etrafında döndüğü ve olayların kilit noktası olan kişinin hikâyesi aktarılır. İkincil başkahraman ile açılışa, polisiye romanların başat unsuru olan “dedektif-polis-kurban-sıradan kişi”nin öyküsü dâhil edilir. Bu grupta bulunan kahramanlar da başkahraman vasfındadırlar ve olay örgüsünün merak unsurunu canlı tutan romanın başından sonuna dek romanda varlığı hissedilen kahramanlardır.

Olay ile başlayan romanlar başlangıçta bir gerilim ve heyecan ortamı yaratmakla birlikte gizem unsurunu devreye sokarak serüvenin gidişatına canlılık katar ve merak unsurunu diri tutar. Bu bölümde ise olaylar dört sınıfa ayrılır, bunlar: “Gazete Haberinden Aktarım, Hırsızlık, Cinayet ve Kaçırma” tasnifiyle sunulur. Asıl aksiyon sahnelerinde bu grupta yer alır. Olayın cereyan ettiği ve suç ile sebeplerini doğuran olaylar bu bölümde yer alır. Yazarın açılışı çeşitlendirdiği son başlık ise “Mekân ile Açılış” ilkesidir. Bu bölüm romanın başlangıcında hem okuyucuya ortamın tanıtımını yapan hem de olayların gelişeceği zemini okuyucunun zihin şemasına takdim eden bir bölüm olarak algılanabilir. Nitekim incelemeye konu olan polisyeler, bu bağlamda ele alınırken adım adım romanların tanıtımları, kurgudaki olay örgüsünü anlama noktasında okuyucuya yardımcı olur.

Açılış ilkesi doğrultusunda Yurdatap'ın polisiye serisine bakıldığında romanların bu karma tabloyla örülü bir yapıya sahip olduğu görülür. Nitekim yazarın kişi, olay ve mekân tasviri ile açılışın yapıldığı romanları söz konusudur. Kimi romanlarında ise çeşitlendirilmiş bir açılış göze çarpar. Bu tablo genellikle olayın çarpıcılığına ortam hazırlamak maksadıyla sunulur. Bu da kahramanların mekândan ve olaydan bağımsız olmadığını gösterir. Yazarın bu anlamda bir çeşitlilikle açılışının yapıldığı incelemeye konu olan on yedi polisiye romanlarında ilk olarak ele alınacak konu kişi ile açılıştır.

4.1.1. Kişi İle Açılış

Kişi ile açılış, iki alt başlıkta ele alınır. Bunlar: “Başkahraman İle Açılış” ve “İkincil Başkahraman İle Açılış” tır.

“Türün sahip olduğu tipik özelliklerden biri de yapıtta yer alan sınırlı insan sayısıdır. Dedektifler, suçlular, kurbanlar ve zanlılar polisiye bir yapıttaki temel kişilerdir.”⁹⁸ Romanlarda bu sınırlı sayıdaki kişiler ile açılış, karakterin rolünü de vurgu yapan bir kavramdır. Başkişi, ikinci kişi, sıradan kişi olarak kategorizeye tabii bir tasnif söz konusudur. Kişi ile başlangıç, “Kahramanın okur tarafından tanınmasını sağlar. Özellikle seri halinde yayımlanan polisiyelerde kahraman neredeyse serinin tüm kitaplarında başlangıçta yer alır.”⁹⁹

Seride yer alan romanların pek çoğu çevre betimlemesi ve kişi tasviri ile başlar. Bu tercih okuyucuyu ortama hazırlamak ve kişi tanıtımı açısından geniş bir panorama sunar. Serüvendeki “Bir Sanatkârın Cinayeti”, “Çin Dilberinin İntikamı”, “Kanlı Miras”, “Kız Taciri”, “Mukaddes Heykel”, “Ölüm Sarayı”, “Ressamın Katili”, “Siyah Güller”, “Şimendifer Düşmanı”, “Şöhret Uğrunda”, “Gece Çocuğu”, “Hindistan Ormanlarında”, “Maskeli Süvari”, “Zevk Çılgınlıkları” romanlarında açılış kişi ile yapılır.

4.1.1.1. Başkahraman ile Açılış

Başkahraman ile açılışın yapıldığı romanlar daha çok kahramanı vurgulayan ve okuyucuyu serüvene hazırlayan bir seremoni görevi görür. Başkahraman ile açılış, “Başkahramanın çeşitli özelliklerini okura tanıtmak için kullanılır.”¹⁰⁰

“Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı roman, ünlü viyolonist Mister Errizvan’ın tanıtımı ve ikâmet ettiği yer hakkında okuyucuya bilgi verilerek başlar. Kahramanın fiziki özellikleri, etrafında bulunan diğer kahramanlarla münasebeti hakkında bilgilendirme yapılır. Bu bilgilendirme daha sonra gelişecek olaylar hakkında okuyucu için ipucu içermesi açısından dikkate değerdir. Bu sayede okuyucu akıl yürütme tekniği ve olaylara yaklaşımı ile olayların gidişiyle ilgili tahminde bulunur.

...John Errizvan, esmer, kıvrıcık saçlı ve latif sîmâlı, tüysüz sevimli genç bir delikanlı olup Mistery Howard namında merhametli bir kadının kiracısı idi.

⁹⁸ Şahin vd., *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat*, 149.

⁹⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 39.

¹⁰⁰ Şahin, 40.

Philadelphia’da Senusastereinde “16” numaralı ufak bir köşenin odalarından birini işgâl ediyordu...¹⁰¹

Serinin diğer başkahraman ile başlayan öyküsü ise “Kanlı Miras” tır. Zengin George Keri’nin vasıflarının takdimiyle başlayan öykü başkahramanlardan Norma’nın bahsi geçen özelliklerinin bağlantısıyla olaya geçişi sağlar.

...Sarı saçlı, mavi gözlü, uzun boylu ve çok latîf ve nâzik olan bu kızın ismi de Norma idi. Pederi kendi ısrar ve ârzusu üzerine onu New York’taki Leyli Anas kolejlerinden birisine göndermişti. Orada bir taraftan tahsiline bakıyor, bir taraftan babasının Kanada’dan gönderdiği madenleri New York tüccârlarına satıyor idi. İşte bu esnâlarda büyük bir maden tüccârının yanında çalışan (Emil) nâmında bir genç ile tanışmış ve ikisinin kalbinde aşk hissi hâkim olmuş, birbirlerini sevmeye başlamışlardı...¹⁰²

Havanın sıcaklığının insanlar üzerindeki etkisinin betimlenmesinin ardından okuyucuda merak uyandıran “Kız Taciri” adlı romanda bir kız tasviri sunulur ve bu tanıtım olayın gelişimine ortam hazırlar.

— Henri, enfes kız değil mi? Hem de zannedersem bu diyarın yabancısı. Arkadaşı gözlüğünü düzelterek dikkatlice baktı:

— Hârika! Ne sıcak ve mûnis bakışları var. Bir İspanyol dilberi malûm ya bugün Madrid’den posta geldi Arkadaşı bu haber karşısında mâl bulmuş mağribî gibi sevinmeye başladı. Somurtkan çehresinde bir tebessüm belirdi ve arkadaşının kolundan tutarak:

— Öyle ise azîzim, bu kız bugün gelmiş. Henüz nereye gideceğini bile bilmiyor...¹⁰³

Mösyö Maurice ve zevcesi Madam Caroline’i vapur güvertesinde diğer yolcular arasında dikkat çekici özellikleriyle anlatan roman “Mukaddes Heykel” başkahraman ile açılışın yapıldığı bir romandır. Olay zincirinin en önemli ve belirleyici halkaları bu iki kahramandır. Bir vapurun güvertesinde bulunan yolcuların takdimiyle başlayan romanda başkahramanlar var olana özellikleri ile yan kahramanlar karşısında belirleyici özellikleriyle ön plana çıkartılır.

“Baskahramanın olay örgüsünün ilk başlangıcında kendisi hakkında verilen bilgiler yer alabilir.”¹⁰⁴

...Vapurun güvertesi birçok yolcuların iskemleleri ile dolu idi. Bazıları roman mütâlâa ediyor, bazıları ele geçirdiği eski bir gazeteyi, günü geçmiş vekâyüni okuyorlardı. Kısım-ı azami denizin gayr-i mütenâhi enginlerine nazarlarını atfetmiş, gittikçe gurûba meyleden güneşi temâşâ ediyorlardı. Yolcuların

¹⁰¹ Selami Münir Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 2.

¹⁰² Selami Münir Yurdatap, **Kanlı Miras**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 2.

¹⁰³ Selami Münir Yurdatap, **Kız Taciri**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 2-3.

¹⁰⁴ Şahin, **Cinai Meseleler**, 40.

içinde en şen görünen Mösyö Maurice idi. Herkesle şakalaşır, teklifsiz konuşuyordu. Vapurda geçirdiği bir gün içinde birçok ahabb peydâ etmişti. Onun sîması, etvârı ve hareketi kibâr bir Fransız olduğunu gösteriyordu. Bununla berâber kendisi gayet mükemmel İngilizce, İtalyanca konuşuyordu. Zevcesi Madam (Caroline) gayet güzel, zarîf, şûh bir kadındı...¹⁰⁵

“Ölüm Sarayı” adlı diğer polisiye yine bu başlık altında ele alınabilir. Mister Vizmen ve iki kızının birlikte yaşadıkları villadan söz edildikten sonra mesele Vizmen’in sahip olduğu özelliklerle ilişkilendirilerek bir olaya bağlanır, Vizmen ile kızlarının birlikte yaşadıkları villa soyulur ve serüven hırsızlığın akabinde vuku bulan cinayet suçunu da içeren bir tabloya dönüşür.

...Mister Vizmen portakal ağaçlarıyla muhat, Japon kari tarz-ı mimarisi üzerine bina edilmiş şirin villasında iki kızı ile ikâmet etmektedir. Uzun bir saîden sonra kazandığı milyonlarca lira kıymetinde servet sayesinde bu iki genç kızıyla beraber fevkalâde bir hayat geçiriyordu. O gece ber-mutad villanın balkonunda oturmuş mehtâbın güzelliğini seyrediyor, havaya sigarasını tütürüyordu. Kızı Ellen ile Marie içerideki odada yeni öğrendikleri bir dans havasının notasını ezberliyorlardı...¹⁰⁶

“Siyah Güller” adlı öykü, Prenses Nadia’nın kısa, bir anlık yaşantısının sunulduğu bir öyküdür. Bundan yola çıkılarak kahramanın hayatı ve geçmişiyle ilgili bağlantıların kurulduğu ve okuyucuya sunulduğu bir resim çizilir. Bu durumla bir nevi rutin bir andan geçmişe dair çıkarsamalara fırsat veren bir kesit sunulur. Böyle bir açılışla romanda gerçekleştirilmesi gereken amaç, kahramanın okuyucu gözünde daha iyi tanınmasının sağlanması ve olaylara yaklaşımın netlik kazanmasıdır.

... Prenses Nadia, mütâlâa ettiği kitabı masaya fırlattı. Ellerini şakaklarına dayayarak düşünmeye başladı. Yeşil gözlerini dolduran yaşlar bir an geldi ki sel gibi akmaya başladı. Hıçkırığa hıçkırığa:

— Bu muharrirler yazılarındaki hassasiyet, incelik kalplerinde öyle ise hürmete layık insanlar telakkî ederim. Fakat riyâkârlık her şeyde olduğu gibi yazılarında da olsa gerektir, dedi. Masaya fırlattığı kitâbı tekrar aldı. Lalettayin bir sahîfesini açtı. Birkaç satırını okudu. Kral öldüğü vakit küçük kızı Nadia henüz on iki yaşında idi. Fevkalâde güzel, zeki bir kız idi. Sarayın mutantan hayatını sevmez, ekseri günlerini kırlarda, bahçelerde spor ve eğlence ile geçirirdi. Tam manasıyla asrî bir kızdı. Prensesin daha fazla mütâlâa etmeye tâkati kalmadı. Çünkü okudukça mâzîsini tahattur ediyordu...¹⁰⁷

“Gece Çocuğu” adlı romanda başkahraman meşhur hırsız Arsen Lüpen ve zevcesi Henriette’in hapisanede asıl kimliklerini saklayarak tuzak kurmalarına tanık olunur.

¹⁰⁵ Selami Münir Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, 1927, 1.

¹⁰⁶ Selami Münir Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 2.

¹⁰⁷ Selami Münir Yurdatap, **Siyah Güller**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, 1927, 1.

“Başkahraman kılık değiştirmiş ve başka biriymiş gibi okura sunulabilir.”¹⁰⁸ Bu polisiye romanı diğer başkahramanlarla başlayan romanlara nazaran farklılık gösterir.

Adı geçen roman, meşhur hırsız Arsen Lüpen ve polis hafiyesi Sherlock Holmes’ün serüvenlerinde ele geçmeyen, zekâsıyla hafiyeye tuzak kuran ve onları zor durumda bırakarak alt eden bir hırsızın öyküsüdür. “Suç konusunu temel alan yapıtlarda cani konumundaki kahramanlar zeki ve eğitilmiş oluşlarıyla diğer kahramanlardan her zaman bir adım önde olurlar. Sarı’nın da incelemesine konu olan tiyolojileri ele alınan kahramanlardan Raskalnikov ve Lacenaire’in benzerliklerden biri de eğitilmiş, zeki olmaları ve toplumdan daha üstte bir zekâ seviyesine sahip olmalarıdır.”¹⁰⁹ Örnekleri verilen kahramanlar gibi polisiye türünün kahramanları da zeki ve beceriklidirler. Bu kahramanlar basit bir hırsızlık ya da sıradan bir olayla gündeme gelmez. Bu romandaki olaylar adı geçen kahraman Lüpen’in hapisteki tefekkürü ile başlar.

... Arsen Lüpen, kapana düşmüş bir vahşî hayvan gibi hapishanenin boş ve rutûbetli hücrelerinde mütemâdiyen geziniyordu. Ara sıra telâşlı telâşlı saatine bakıyordu. Eski ve oldukça yıpranmış yatağının bir tarafına çöktü. Ellerini şakaklarına dayayarak derin bir düşünceye daldı. Zavallı Arsen... Acaba neler düşünüyordu? Şüphesiz bir halâs çaresi veya bir muhlis! Şimdi bütün geçen hâdiseler muhayyilesi önünde bir resmigeçit yapıyordu. Amerika’da son yaptığı entrikaları ve sonra hiç ummadığı bir zamanda Sherlock Holmes tarafından yakalanmasını düşündü...¹¹⁰

Aynı romanda olaylar, hırsız Lüpen ve Henriette’nin diyaloglarıyla devam eder.

... Bulunduğu hücrenin açıldığını gördü. İçeriye uzun boylu, iri yarı bir gardiyan girdi ve sert bir sesle:

— Ziyâret vakti geldi, çabuk gelin. Bir akrabanız sizi görmek istiyor, dedi. Arsen Lüpen, gardiyan ile beraber odadan dışarıya çıktı. Loş, hiç güneş yüzü görmeyen birkaç koridoru geçtikten sonra kalın demir parmaklıklı bir kapıya geldiler. İhtiyâr bir kadın elinde bir sepet olduğu hâlde duruyordu. Arsen Lüpen’i görünce gülümsedi ve titrek bir sesle

— Oğlum Hooks... Nasılsın, sıhhatin yerinde mi?..¹¹¹

Başkahramanın farklı biri olarak okuyucunun karşısına çıkarıldığı romandan biri de “Zevk Çılgınlıkları” adlı öyküdür. Burada meşhur polis hafiyesi Sherlock Holmes, Arsen Lüpeni ele geçirebilmek için Mister Jockson namında, morfin bataklığına ev sahipliği yapan bir hastanede ikamet eder.

¹⁰⁸ Şahin, **Cinai Meseleler**, 40.

¹⁰⁹ Ahmet Sarı, **Edebiyat ve Suç**, Ketebe Yay. İstanbul, 2018, 100.

¹¹⁰ Selami Münir Yurdatap, **Gece Çocuğu**, Ahmet Kamil Matbaası/İstanbul/1926, 1-2.

¹¹¹ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 1-2.

... Mister Jockson, şimâl-i Amerika'nın en meşhûr zenginlerinden olup birkaç aydan beri Paris'e berây-ı seyâhat gelmişti. Paris'te bulunduğu müddette bu morfine ibtilâ olmuş ve bu yüzden gizli morfin aşıl原因 bu hastahâneye gelmişti...¹¹²

Adı zikredilen romanlar Yurdatap'ın başkahramanlarla başlayan polisiyeleri idi. Diğer bir mevzu ise ikincil başkahramanlar adı altında ele alınan ve içinde dedektif, polis, kurban ve sıradan kişi ile açılış olarak tasnif edilen başlıklardır.

4.1.1.2. İkincil Başkahraman İle Açılış

“Açılışta başkahramanın yanında yer alan yan kişiler için kullanılır. Bu şekilde bir açılış ile tanıtımı yapılan başkahramanın da kahramanlık özellikleri tanıtılarak pekiştirilmiş olur.”¹¹³

İkincil kahramanlar ve başkahramanlar ile açılış kısmını, Seval Şahin dört alt başlığa ayırarak inceler: “Polis, Dedektif, Kurban, Sıradan Kişi İle Açılış.” Bu kişiler polisiyenin başat öğelerini oluşturan temel yapı taşlarıdır. Aynı zamanda olay örgüsüne yön veren şahıs kadrolarını oluştururlar, bu anlamda romanın en önemli ayağını oluştururlar.

4.1.1.2.1. Polis

Polis, polisiye romanın ana ve değişmeyen karakterlerinden biridir ve polis, romanın etrafında şekillendiği bir kimliğe sahiptir. Polisler, genel anlamda “düzeni sağlayabilir, günlük suçlarla etkin biçimde uğraşabilir. İlk dedektif romanlardaki Edgar Allan Poe'dan Arthur Conan Doyle'ya, Mary Roberts Rinehart'a kadar polis tipleri gülünç budalalar değillerdi. Birer dahi olmayıp ağır ağır yol alsalar da sonunda genellikle onlar kazanırdı. Ancak karmaşık istisnai durumlarda anlatılırdı polis.”¹¹⁴ Zikredilen görevleri icra etmek için varlığını sürdüren polislerin bağlı olduğu birimlerde bazı kurallar vardır. Bu noktada, “Romanda değişmeyen bir yapı vardır. Tüm hikâye “suç-suçlu-araştıran” üçgeni etrafında döner. Diğer unsurlar bu üçüne bağlı olarak gelişir.”¹¹⁵ Polisiyenin değişmez unsurlarından ve yasa düzenleyicilerinin bir parçası olan polis, toplum içerisinde düzeni ve asayışı sağlamakla görevli birimlere bağlı kolektif bilincin ürünü olarak var olan kişi ya da kişilerden oluşur.

¹¹² Selami Münir Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, 1926, 1.

¹¹³ Şahin, *Cinai Meseleler*, 40.

¹¹⁴ Mandel, *Hoş Cinayet*, 33.

¹¹⁵ Şahin, *Cinai Meseleler*, 83.

Polisler, polisiye türü romanlarda ana karakterlerin yanında ikincil başkahraman olarak bulunurlar. Polis ya da aynı birime bağlı üst kuvvetler polisiye unsurlarının içerisinde temel unsur olarak yer alırlar. Suçu akabinde suçluyu tespit ederek yargıya teslim eden ve ceza alması için intikalde bulunan kişi olarak tanımlanabilirler.

“Polislik işi esas olarak insanların gündelik hayatlarını kontrol altına alma yolunda devlet ve toplumsal güçlerin giriştikleri mücadelenin temel arenalarından biridir. Polis, süreç içinde daha fazla idari görev üstlendikçe toplumla olan ilişkisi de sıklaşır.”¹¹⁶ Polis teşkilatı güçleri toplumla var olan bir yapıdır. Düzenini sağlamaya çalışırken aynı zamanda o toplumun bir parçası haline gelerek hizmet ettiği birime bağlı ilişkiler ağının da bir temeli olur. Polis, adalet mekânizmasının işleyişinin bir noktada halkası olarak toplumla iç içedir.

“Polisiye romanın başkahramanı, polis ile suçlu arasında onların üzerinde bir yerde, onlarla birlikte ve onlara karşı hareket eder. Estetik biçimlenimin bütünlüğü içinde polis ve suçlu rasyonelleşmiş toplumun önemli güçleri haline gelir ve stilize edildikleri için üst katmandaki toplulukta tekabül ettikleriyle ilişkilendirilebilirler.”¹¹⁷ Yurdatap’ın romanlarında hafiyenin yanında rol alan yardımcı güç olarak varlığını koruyan polisler serüven boyunca sahada olurlar fakat romanlarda polis ile açılışa rastlanmamaktadır. Bu roman içindeki dedektifin konumunun önemini ve baskın oluşunu vurgular.

4.1.1.2.2. Dedektif

Polisin daha üstünde zekâsıyla, beceri ve donanımıyla yer alan dedektifler meşhur polisiye romanlarda başkahraman vazifesi görürler. Dedektifler pek çok suçun aydınlatılmasında aktif rol oynarlar. Bunlardan biri de polisyelerde en fazla rastlanılan suç olan cinayettir. Dedektifler özellikle muammanın ve gizemin öyküsü haline gelmiş cinai meselelerde aktif rol oynarlar. Bununla birlikte, “Dedektif, tüm suçlarda olduğu gibi cinayet haritalarını keşfetmek için pek çok farklı yaklaşım uygular. Bir balıkçı misali dedektif de oltasını yemler ve suçluyu oltaya getirip getiremeyeceğini dener. Bazı soruşturma ekipleri altın avcıları gibidir. Aradıkları altın külçesine ulaşabilmek için her türlü bilgi madenini bol suyla yıkarlar. En başarılı dedektifler stratejilerini avının hareket tarzına ve takip ettiği şablona göre ayarlayanlardır. Suçlunun psikolojik ve coğrafi yolcuğunu yansıtan stratejileri seçenler ise en başarılılarıdır. Geniş alandan dar alana kadar devam eden bu araştırma ile

¹¹⁶ Noemi Levy vd., **Jandarma ve Polis, Fransız ve Osmanlı Tarihçiliğine Çapraz Bakışlar**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2009, 42-43.

¹¹⁷ Siekfriet Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, çev. Dilman Muradoğlu, Metis Yayıncılık, İstanbul, 2019, 60.

polis suç işlenen çevreyi çembere alıp kuşatır ve birçok olasılığı aktif olarak araştırır ve adeta kan kokusunu takip ederek tahkikat yapar.”¹¹⁸

Olayların başlangıcından çözümüne dek sahada aktif rol oynayan dedektifler aynı zamanda kendilerine özgü maharetleri ve olay çözümü haricinde deneyimleriyle de boy gösterirler. “Osmanlı-Türk romanında araştıran türün ilk örneklerinin çıktığı yıllarda ve sonrasında genellikle polis ya da hafiyesi olarak görülür. Ayrıca bu polis hafiyeleri kesinlikle onlarla birlikte aynı işi yapan diğer polis hafiyelerinden farklı bir yerde bulunurlar. Onlar en az suçlu kadar zeki biri olarak sunulurlar.”¹¹⁹

Polisler, toplum algısında daha çok teşkilatlı bir izlenim yaratırken dedektifler ise kendilerine mahsus alet ve yöntemleriyle hareket eden, farklı teknikleriyle dikkat çeken kuvvetler olarak algılanırlar. Polisler bir üst kuruma bağlı bir nevi yardımcı rolüyle icraat ederken dedektifler daha bireysel ya da yanında muavini ile hareket eden zekâsı ve kullandığı bireysel teknikleriyle hareket halinde olan bir düzen savunucusudur. Bunların arasında Yurdatap’ın incelemeye söz konusu polisiyelerinde de mevcut meşhur dedektiflerden Nick Carter ve Sherlock Holmes gibi dedektifler hafiyelerin en ünlüleri arasında bulunurlar ve birçok romanda kendilerine mahsus vasıflarıyla kahraman olarak yaratılırlar. Hatta denebilir ki “Osmanlı-Türk polisiye romanı Batı edebiyatındaki Sherlock Holmes ve Arsen Lüpen gibi örneklerini taklit ederek kendi macerasını başlatmıştır.”¹²⁰

“Klasik polisiye romanının dedektifi, dış müdahaleden uzak, kendi işlerini kendi başına yoluna koyabilen bir toplumun ifadesidir.”¹²¹ Bununla birlikte zekâ ve yetenekleriyle de ön planda olarak akıl yürütme tekniğiyle olayları çözen dedektifler bu türün can damarını oluşturur. “Öyle ki cinai dedektif romanının gerçek kahramanı bunalmış polis değil, üst sınıftan gelme zeki bir hafiye olmak zorundadır. Dupin, Sherlock Holmes, Dr. Thorndike ve Arsen Lüpen de böyledir.”¹²²

Bu bakımdan dedektiflerin algılanışı polislerin yapısal ve fiziksel algılanışından farklılıklar gösterir. Nitekim bu değişiklikler dedektiflerin polisiyelerdeki tanımlanmalarına da yansır. “Polisler”¹²³ ve dedektiflerin algıda yer ettikleri şekliyle yansıtıldığı Yurdatap’ın

¹¹⁸ David Canter, **Cinayeti Çözmek**, çev. Defne Yazıcıoğlu, Sola Unites Yay. İstanbul, 2019, 42.

¹¹⁹ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 17.

¹²⁰ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 176.

¹²¹ Mandel, **Hoş Cinayet**, 159.

¹²² Mandel, **Hoş Cinayet**, 34.

¹²³ Bknz. “Modern polis kuvvetinin popüler imgesi içerisinde gizli ya da açık bilgi toplamayla ilgilenenler olarak tanımlanan dedektiflerle öteki memurlar arasında bir ayrım vardır. Bu ayrım iki şube arasındaki popüler

polisiye romanlarından dedektif ile başlayanları ise “Şöhret Uğrunda” ve “Maskeli Süvari” adlı romanlarıdır.

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda meşhur polis hafiyesi Sherlock Holmes ile açılış yapılır ve bir masanın başında ezeli düşmanı hırsız Lüpen’i ele geçirebilmek için plan yapar.

... Kış bütün şiddetiyle devam ediyordu. Londra’nın sokakları bembeyaz bir hâl almış, karlar mütemâdiyen yağıyordu. Sherlock Holmes, sıcak ve sâkin yazıhânesinde oturmuş masanın üstünde duran bir yığın evrâkları karıştırıyordu. Yevmî gazeteler, resimli mecmualar, resmî mektûblar, husûsî mektuplar vesair!..¹²⁴

“Maskeli Süvari” adlı romanda ise Mister Sherlock Holmes, Arsen Lüpen tarafından “Kırmızı Şato” adlı bir yerin bodrumunda tutulur. Bu sahneyle başlayan roman daha sonra hafiyenin oradan nasıl kurtulacağına dair merak duygusu yaratır.

...Güneşin kızıl şuaatı “Kırmızı Şato”nun bodrumundaki pencerelerden nüfûz ettiği vakit, orada yorgunluktan bitâb bir hâlde horlayan Sherlock Holmes, güneşin yakıcı harâretine dayanamayarak gözlerini açtı. Sağa sola bakmaya başladı. Her taraf sâkin ve sessiz idi. Geçen gecenin hatırası hâlâ gözlerinin önünden ayrılmıyor, müthiş rakîbi Arsen Lüpen’in izdîvâcında cereyân eden eğlenceler, sabaha kadar devam eden danslar ve onun eğlencelere karşı nasıl bîtaraf bir seyirci kaldığını hatırlıyordu. Bütün zekâsını, kurnazlığını, mârifetini topladı ve bir çâre-i halâs aramaya başladı. Yerinden fırlayarak o geniş bodrumda yürümeye başladı. Bodrumun ta dibinde eski zamanlardan kalma birçok masa, iskemle ve kitâp yığınları duruyordu. Sherlock Holmes, hemen kitâpları karıştırmaya başladı. Beyaz bir kâğıt ile bir kurşun kalem buldu. Hemen şu tezkireyi yazdı: “Kırmızı Şato’da aşığı kattaki bodrumda mahbûsum...”¹²⁵

4.1.1.2.3. Kurban İle Açılış

Kurban ya da mağdur polisiye romanın başkahramanlarından ve aynı zamanda olaylardaki kilit noktasıdır. “Romanda bir dedektif, bir suçlu ve bir kurban olmalıdır.”¹²⁶ Kurban, kurgunun gelişimine yön veren ve sahip olduğu belirli özellikleriyle suçlu olarak nitelendirilen kişinin avı ya da odağı haline gelen kişidir. Şahsı kurban sıfatına bürüyen vasıf, suçluyu harekete geçiren onun kamçılayamadığı nefsi arzularının tek adresi olmasıdır. Aynı

bir farklılığa bağlıdır. Dedektifler görev başında üniforma giymekten muaftırlar ve vazifelerinin doğalarının gerektirdiği şekilde kıyafetlerini seçmede özgürdürler.” (Clive Emsley vd., **Polis Dedektifliğinin Tarihi (1750-1950)**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2012, 4).

¹²⁴ Selami Münir Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, 1927, 1.

¹²⁵ Bünyamin Tan, **Sherlock Holmes’ün Arsen Lüpen İle Sergüzeştlerinden: Maskeli Süvari**, Hayalet Resimli Mecmua, Sayı: 39, Ekim 2020, 1.

¹²⁶ Todorov, **The Typology Of Dedective Fiction**, 49.

zamanda onu ulaşmayı hedeflediği isteklerinin önündeki engel odağı olarak gördüğü kişidir. Bu anlamda suçluyu aktif kılan kurbanına karşı beslediği hırs yaratan duygularıdır.

“Katil için kurbanın nasıl bir araç görevi gördüğünü bilmek, bir soruşturma için önem taşımaktadır. Katil için kurbanın özel bir öneme sahip olduğunun fark edilmesi en iyi başlangıç noktasını sağlar. Kişiler ve aralarındaki ilişkiler bu yolla açığa çıkar, anlaşılır hale gelir.”¹²⁷ Kurbanın söz konusu özelliklere sahip olması olayın başlangıcı açısından belirleyicidir. Bu aynı zamanda olay örgüsünün gidişatını belirleyen temel unsurlardandır. “Kurban ile açılış olay örgüsünde gizem unsurunu artırmak için kullanılır. Hırsızlığın nasıl yapıldığı anlatılır.”¹²⁸

Yurdatap’ın incelemeye konu olan romanlarında gerek cinayet gerek hırsızlık suçlarına mukabil mağdurlar yer almaktadır. Gizem unsurunu beslemesi açısından da olayların birbirine bağlanışının ilk kademesi olan kurban ile açılışın yapıldığı romandan biri “Dolandırıcılar Kralı” adlı romandır. Kurgu bir hırsızlıkla başlar ve akabinde zincirleme bir dolandırıcılık serüvenine dönüşür.

“Kurban, saldırganın bir çeşit bağlantı kurmaya çalıştığı bir kişidir.”¹²⁹ Adı geçen romanda, Roymand adlı dolandırıcı ihtiyar dilenci kılığında bir genç kız ve annesini kandırır ve evlenmek üzere olan kızın nişan yüzüğünü ve aşk mektuplarını çalar. Bu hırsızlıktan elde ettiği malzemelerle büyük bir oyun yaparak milyonlar kazanır fakat bununla da tatmin olmayan Roymand planlarına devam eder. Devamında çeşitli kılıklarla oyunlarına devam eden Roymand dedektif Nick Carter ile karşılaşır ve hırsızın oyunlarının gün yüzüne çıkmasıyla mesele çözülür. Bu noktada mağdurun masumiyeti gün yüzüne çıkmadıkça suç unsuru devam eder.

Nitekim “Suçun insana özgü olduğunu belirten dedektif Jack Laidlaw’a göre, “Masumiyet çoğu zaman saklanan suçtur.”¹³⁰ Adı geçen romanda de kızın masumiyeti olaylar açığa kavuşunca netleşir.

- Kızım yanında ufaklık var mı?
- Niçin?
- Şu köşede duran ihtiyar dilenciye para vereceğim de ondan sordum.

¹²⁷ David Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, çev. Sinan Bataklar, Sola Yay. İstanbul, 2018, 170.

¹²⁸ Şahin, **Cinai Meseleler**, 43.

¹²⁹ David Canter, **Suç Psikolojisi**, çev. Ali Dönmez- Işıl Çoklar Başer- Meltem Güler, İmge Kitabevi, Ankara, 2011, 239.

¹³⁰ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 48.

Genç kız şişkin portmantonundan bir dolar çıkararak annesine verdi. Annesi de o doları pejmürde kıyafetli, soğuktan tir tir titreyen ihtiyâr fâkire verdi ve kızıyla yoluna devam etti. Dilenci kendisine sadaka veren Madamı yan gözle bir süzdükten sonra bir tavr-ı meyasûne ile onları uzaktan uzağa takip etmeye başladı. Nihayet on altıncı caddede saptıklarını görünce daha hızlı yürüyerek onlara yetişti. Kızın karşısına çıkarak:

— Matmazel demin bana sadaka verirken çantanızdan bir yüzük düşürdünüz. Siz gittikten sonra gördüm. Koşa koşa geldim. Size takdim edeyim, dedi.

Genç kız çantasını açarak yüzüğünü yokladı, buldu. Dilenciye göstererek:

— Teşekkür ederim, işte yüzüğüm burada, kaybolmamıştır, o başka bir kimseden düşmüştür dedi.

...Dilenci genç kızın elindeki yüzüğe bakmak bahanesiyle aldı ve süratle elindeki yüzükle tebdil ederek verdi. Genç kız farkına varmayarak yüzüğü çantasına koydu ve onu intizar eden validesiyle apartmanlarına girdi. Dilenci girdikleri apartmanın numarasına seri bir nazar fırlattıktan bir kuş süratiyle oradan uzaklaştı...¹³¹

Yazarın “Ressamın Katili” adlı romanında kurban Ressam Mösyö Jozef’tir. Ressam, Madam Marita’nın sahibi olduğu bir pansiyonda ikamet etmektedir. Her gün aynı saatte kahvaltı etmek için aşağıya inen Josef, o gün kahvaltıya gelmez. Merak edip odasına çıkan Marita, ressamın al kanlar içindeki bedeniyle karşılaşır.

... Madam Marita, sofadan dışarı çıkarak üst kata çıktı. Ressamın yattığı odanın kapısını hafif bir surette çaldı. İçeriden hiçbir ses gelmeyince bu sefer daha kuvvetli bir sûrette kapıyı çalmaya başladı. Yine ses yok. Madam hiddetlenerek cebinden bir sürü anahtar çıkarıp birisi ile kapıyı açtı. İçeriye ilk adımını atar atmaz pek feci bir manzara karşısında kaldı. Zavallı ressam Mösyö Jozef al kanlar içinde yatağında yatıyordu...¹³²

Kurbanlar, canilerin hırs, öfke ve kızgınlıklarının ürünüdür. “Kurban, saldırganın üzerinde öfke ve düş kırıklığını açığa vurduğu bir araçtır. Kurbanın bir nesne olarak görüldüğü durumla karşılaştırıldığında bu suçlar daha denetimli bir biçime giriyor olarak betimlenir. Kurban saldırganın acısını dolaylı olarak duymak için onun duygularına katlanacaktır.”¹³³ Suçlu, kurbanını duygularının önündeki engel olarak görür ve onu yok ederek hedefine ulaşacağına inanır.

“Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanda da bu durum söz konusudur. Roman önce okuyucuya kurbanın tanıtımını yaparak başlar, bir nevi biraz sonra gerçekleşecek cinayetin sebebiyle ilgili okuyucuya bir ipucu ya da sebeple ilgili bir bilgi sunma aşaması olarak bu tanıtım algılanabilir. Musikişinas John Errizvan, konservatuvar müdüriyetliğine tayin

¹³¹ Selami Münir Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 2-3.

¹³² Selami Münir Yurdatap, **Ressamın Katili**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 3-4.

¹³³ Canter, **Suç Psikolojisi**, 239.

edildikten sonra aynı müdüriyetliğe talip müzisyen Reynar tarafından öldürölür. Katil, kurbanını yok ettikten sonra hak ettiğı mevkie geleceğine inanır.

...Uşak kapıyı açtığı zaman odanın karanlık olduğunu gördü. Lâkin Misters Howard elindeki lambayı içeri tutunca polisler gördükleri manzaradan ürktüler. Uşak hanımın elinden lambayı aldı. Zîrâ o kendinden geçmiş idi. Odanın içindeki manzara hakîkâten korkunç idi. Genç artistin cesedi pencerenin önünde idi. Keman yanı başında idi. Yay elinde kalmıştı. Errizvan yatıyordu. Arkadan yediğı bıçak kalbine nüfuz etmişti...¹³⁴

Suçlu için kurbanı duygularının tatmin edici noktasıdır. “Kurban, saldırganın hiçbir biçimde duygudaşlık beslemediğı ancak yine de denetim kurmak istediğı bir nesnedir. Saldırgan böyle kurbanları üzerlerinde istediğini yapabileceğı nesneler oldukları için hiçbir şey duymaksızın onları öldürür ve keser.”¹³⁵ Bu işlem ile fail kendini ve karşı konulmaz duygularını tatmin eden bir hal içerisine bürünür.

Kurbanın bedeni katilin doyum noktasına ulaştığı bir metadır adeta. O bedene yapılan her işkence ya da her darbe katilin arzularını gerçekleştirmenin yegâne yoludur. Bu yöntemle katil maktulün bedeniyle ruhu arasında duygusal bir geçiş yaşar. Böylece bir rahatlama ve yerine getirilmiş bir görevin verdiği hazzın doyum noktasını yaşar. Bu anlamda onu harekete geçiren de kurban/maktuldeki dikkat çeken özelliklerdir.

“Polisiye romanlarda, suçlular genellikle romanın antagonist (düşman) leridir. Suçu tespit eden ve suçluyu adalete teslim eden kahramanın üstesinden gelmesi gerektiğı anlaşmazlıkları ve zorlukları yaratırlar. Onlar kendi dramlarının kahramanları olarak hayatlarını yaşarlar. Onların tatmin edilmiş ya da engellenmiş arzuları vardır. Bu arzu ve amaca sahip olanlar kurbanlarının gördükleri zararı hak ettiklerine inanırlar.”¹³⁶

“Operadaki Sirkat” adlı roman zengin Katerina’nın bir tiyatro kumpanyasında Kızıl Çete tarafından dolandırılması ile başlar.

— Misis cenâbları! Bendeniz bitişik locada oturan mihrace hazretleri tarafından geliyorum. Kendisinin milyonlarca lira kıymetinde muhtelif mücevherât ve elmasları vardır. Biraz evvel kulağınızdaki kıymet-dâr küpelerin taşları nazar-ı dikkatimi celbetti. Kendisi bu husûsta çok merâklı olduğu için küpelerinizin bir tekini taşlarına bakmak için vermenizi rica ediyor, dedi. Misis “Katerina” bilâtereddüt küpelerinin birisini kulağından çıkararak zâbıta verdi. Zâbıt teşekkür ederek locadan dışarı çıktı. Birkaç dakika sonra elektrikler birdenbire söndü, herkes hayretler içinde kaldı. Fakat çok sürmeden ortalık aydınladı. Misis Katerina, elektrikler yanınca

¹³⁴ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 6-7.

¹³⁵ Canter, **Suç Psikolojisi**, 239.

¹³⁶ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 32.

mihracenin bulunduğu locaya baktı. Eyvah! Locada kimseler yoktu. Heyecân ve telâşla locasından fırladı...¹³⁷

4.1.1.1.4. Sıradan Kişi İle Açılış

Sıradan kişiler başkahramanın yanında yer alan kurgunun içerisinde olaylarla bağlantısı olan kişidir. Aynı zamanda başkahramanın tanıtımını ve serüvendeki yerini de belirler. Polisiye romanın ana karakterleri olan “suçlu, mağdur, dedektif” dışında kalan fakat yardımcı karakter olarak romanda yerini alan serüvenin birer parçası haline gelen kişidir. “Yan karakterlerin romanın açılışında yer almasında kullanılır. Bu aynı zamanda başkahramanın tanıtımına katkı sağlar.”¹³⁸

Yurdatap’ın sıradan kişi ile başlayan romanları olayın başkahramanlarını sahneye davet eden bir görev görürler. Denilebilir ki bu kahramanlar da diğer kahramanlarla bağlantılıdır. Bunlar: “Şimendifer Düşmanı, Kanlı Miras, Ressamın Katili, Kız Taciri”dir. Adı geçen romanlar başkişiyle ilişkisi olan yan karakterlerdir.

“Şimendifer Düşmanı” adlı roman Teksas Kaliforniya’ya yeni tayin edilen Mösyö Pol’ün takdimiyle başlar. Romanın başkişisi tren istasyonunda meydana gelen kazalara sebebiyet veren ruh hastası bir prenstir. Fakat Mösyö Pol o istasyonda çalışan ve gerçekleşen kazalara şahit olan kişi olarak sunulur.

...Teksas, Kaliforniya hattı güzergâhı mütemâdî bir sûrette yağın karlardan bembeyaz bir renk almış, yalnız rayların madeni iltimaa’tı kara bulutlar arasında tek tük görünen güneşin ziyâsı altında parıl parıl parlıyordu. Mösyö “Pol” demir yollarını temizleyen amelelerce sabah kontrolü yapmak üzere istasyon binasından çıkarak ağır ağır adımlarla yürümeye başladı. Yolda piposunun dumanlarını savurarak içinde bin bir gençlik hâtırası saklı olan eski bir Paris şarkısını teganni ediyor ve etrâfına bakınıyordu. Âmelelerin çalıştığı yüksekçe tepeyi tırmanmaya başladı...¹³⁹

“Kanlı Miras” adlı romanın başkahramanı daha sonra amcasının oğlu Elfriede tarafından cinayete kurban giden Norma’dır. Fakat serüven Norma’nın babası George Keri’nin tanıtımı ile başlar. Bu tanıtım okuyuculara başkahramanın tanıtımını, olaylar zincirindeki yerini ve bağını vermek açısından önem arz eder. Bu gibi şahıs kadrosunun takdimi olayın bütünü içinde aks eden bir öneme sahiptir.

... Mister George Keri Cenûbî kanadının en zengin adamlarından birisi idi. Onun serveti kendisi bile sayısını bilemeyecek bir derecede çoktu. Orta hâlli kıranta bir adam idi. Dünyada yalnız bir tane kızı vardı. Çok sevdiği ve birkaç

¹³⁷ Selami Münir Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 3.

¹³⁸ Şahin, **Cinai Meseleler**, 42.

¹³⁹ Selami Münir Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 3.

sene evvel vefât eden zevcesinden kalan bu kızı çok seviyor idi. Sarı saçlı, mavi gözlü, uzun boylu ve çok latîf ve nâzik olan bu kızın ismi de Norma idi. Pederi kendi ısrâr ve arzûsu üzerine onu New York'taki Leyli Anas kolejlerinden birisine göndermişti. Orada bir taraftan tahsiline bakıyor, bir taraftan babasının Kanada'dan gönderdiği madenleri New York tüccârlarına satıyor idi ...¹⁴⁰

Sıradan kişi ile açılışın olduğu bir diğer roman ise “Ressamın Katili”dir. Ressam Mösyö Jozef'in ikâmet ettiği pansiyonun sahibi Madam Marita ile pansiyonda kalan diğer grubun diyaloglarıyla başlayan öykü, sonradan olaya dâhil olan ve başkahraman vazifesi gören katil Mister Henri ile kâtibesi Ederle'nin maceraları ile devam eder. Bir cinayet serüveni olan romanda yine Marita aracılığıyla maktul Josef'in tanıtımı yapılır.

... Meşhûr ressam Mösyö Josef'in ikâmet ettiği pansiyon sahîbesi Madam Marita o gün ber-mûtaad erken kalkmış müşterilerine sabah kahvaltısını hazırlamaya uğraşıyordu. Müşteriler birer birer aşağıya inmeye başladılar. Birkaç dakika sonra beş altı kişiden mürekkîb bir cemâat sofraya çökmüş kahvaltılarını ediyorlardı. Madam Marita, müşterilerine dikkatli dikkatli bakarak hayretle:

— Sizin aranızda Mösyö Jozef'i göremiyorum, yoksa hâlâ yatıyor mu? dedi.

Sofrada ekmeğine yağ sürmekle meşgûl genç muallime cevap verdi:

— Hayır Madam, bugün hilâf mûtaadında sabah kahvaltımıza iştirâk etmedi.

— Gidin, uyandırın. Onun aramızda bulunması bizim için mûcib istifâde bir şeydir...¹⁴¹

“Kız Taciri” adlı roman, yazarın yine başkışıyle değil de diyaloglarıyla olaya dair aydınlatmayı sağladığı sıradan iki kişi ile başlattığı romanıdır. Romanda güzellik alihesi olarak nitelendirilen model Viyolonse'nin reklam, ticaret amaçlı olarak kendisiyle aynı pansiyonda ikamet eden Mister Heizmen tarafından kaçırılması anlatılır. Bu gibi durumlarda kurbanlar nesne konumundadır. “Nesne olarak mağdur bahsinde, suçlu mağdura bir nesneymiş gibi davranır. Örneğin kısıtlama ya da tehdit yoluyla denetim altında tutulabilecek ve kullanılacak bir şey gibi. Bu sık sık hırsızlık gibi başka suçlar biçiminde başka kazançları içerir. Suçlular kendilerini başkalarının yerine koyma yeteneğinden bütünüyle yoksundurlar. Kurbanlar fırsatçı bir biçimde seçilirler ve dolayısıyla incinebilir, zayıf bireyler olma eğilimindedirler.”¹⁴² Adı geçen romanda de bu durum söz konusudur ve Viyolonse ticaret amaçlı şartlara sahip olduğu için kaçırılır. Okuyucu kurban vasfındaki Viyolonse'nin fiziki özelliklerinden ve kurgu içerisindeki mahiyetinden başlangıçtaki iki gencin aralarındaki konuşmaları vasıtasıyla haberdar olur.

¹⁴⁰ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 2.

¹⁴¹ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 3.

¹⁴² Canter, **Suç Psikolojisi**, 335.

... Temmuzun ılık bir günü idi. Hava sıcak, ahâlî ince esvâblarını giymiş, gölgelerin altına ilticâ etmişlerdi. Harâret, Amerikalıların rûhlarını rencide eden bir şey. Herkes tabiatında şikâyet ediyordu. New York'un Opera Meydanının önünden bir genç kız geçiyordu. Bütün nazarlar ona tevcîh edilmiş garip kıyâfeti ve havanın harâretine rağmen hiç yüzünde bir tesîr gözükmiyordu. Bu fâkir ve gârip kızın hareketini tarassud eden orta yaşlı, şık giyinmiş iki kişi konuşuyorlardı. Sarışın olan birisi sordu:

— Henri, enfes kız değil mi? Hem de zannedersem bu diyarın yabancısı.

Arkadaşı gözlüğünü düzelterek dikkatlice baktı:

— Hârîka! Ne sıcak ve mûnis bakışları var. Bir İspanyol dilberi malûm ya bugün Madrid'den posta geldi. Arkadaşı bu haber karşısında mâl bulmuş mağribî gibi sevinmeye başladı...¹⁴³

4.1.2. Olay İle Açılış

Olay ile açılış, romanlarda muamma unsurunu pekiştiren ve merak duygusunu artıran akabinde bir suç imgelemi yaratıp romanı polisiyenin can alıcı noktasına dönüştüren bir açılış şeklidir. “Olay ile açılış, asıl hikâyeyi tetikleyici bir işlev yüklenerek okurun atmosfere girmesinde önemli bir katkı sağlar.”¹⁴⁴ Olayda söz konusu bir hırsızlık ya da bir cinayet olabilir ve suç unsurlarını yaratan durum ile çözüm olaydan sonra gerçekleşir. Romanlarda olay ile açılışa bakıldığında cinayet ya da hırsızlıkla açılışın yapıldığı birden çok roman olduğu saptanır.

4.1.2.1. Gazete Haberinden Aktarım

Gazete haberinden aktarım, “özellikle gerçeklik etkisinin uyandırılmasında önemli bir yere sahiptir.”¹⁴⁵ Gazete, bu anlamda bir kitle iletişim aracı görevi görmektedir. Toplumda olup biten önemli olayların medya aracılığıyla topluma iletilmesini sağlayan bir araç görevi görmesiyle önemli bir yere sahiptir. “Kitle iletişim araçları ve gazete, belirli bir mesajı ya da şiddet veyahut müstehcenliği yayan haberleşme araçları insanların tutum, tavır ve hareketlerini, onların istek ve ihtiyaçlarını tatmin edebilecek bilgileri naklettiği zaman etkili olabilir. Bu sebeple ya da belirli kitleye ulaşan herhangi bir mesajı hitap edilen kitlenin çevresine ait bazı görünümleri kontrol edebildiği ölçüde etkinlik kazanır.”¹⁴⁶

Yurdatap'ın polisyelerinde gazetenin haber verici işlevi kullanılmıştır. Bu romanlarda gerek suçluların işledikleri suç haberleri yayımlanmış gerekse de firarları ya da

¹⁴³ Yurdatap, *Kız Taciri*, 2.

¹⁴⁴ Şahin, *Cinai Meseleler*, 42.

¹⁴⁵ Şahin, 42.

¹⁴⁶ Sulhi Döner, *Kriminoloji*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1975, 239.

araştırmanın muvaffakiyet ya da başarısızlığı aktarılmıştır. Bu anlamda gazeteler bu bilgilerin topluma ulaşmasını sağlayan bir işlevin aracı haline dönüşmüştür.

Yazarın gazete haberine bir cinayetin yansıtıldığı romanlarından biri “Kanlı Miras” tır. Hırs ve para tutkusunun neden olduğu bir miras cinayetinin vuku bulduğu romanda gazete bu cinayeti ayrıntılarıyla aktarır ve fail-i meçhul cinayetin failinin firari olduğunu yazarak tahkikatın yürütülmesine yönelik bilgiler verir. Bu noktada gazete aracılığıyla halkın bilgilendirilmesi sağlanır, aynı zamanda olayların kitlesel olarak geniş bir coğrafyaya yayılmasıyla olayların çözümüne ilişkin süreç hızlandırılmış olur.

... Komiser Alessol, tahkikât-ı ibtidâyesini yaparak cinâyet hakkında rapor yazarak adliyeye gönderdi. Yaralıları yaraları vâhim olduğu için yirmi dört saat yaşadıkdan sonra hayâtları kurtulamayarak vefât eylemişlerdi. Ertesi gün gazeteler bu cinâyeti tafsilâtıyla yazarak o suareye bütün davetli olanları müttehim göstererek onların lakaytlığı yüzünden cinâyetin vuku’ bulduğunu ve onlar müteyakkız davransalardı cânînin herhâlde yakayı ele vermesi ihtimâli olduğunu yazmıştı. Hükümet bunun üzerine maktûl Mister Emil ve zevcesinin suaresinde hazır bulunan bütün davetlileri kefâlete rabt ederek tahliye etmiş ve haklarında takibât ve tahkikât yapılmaya başlamıştı...¹⁴⁷

Gazetenin söz konusu işlevi ile birlikte suça neden olan bir etkisinden de söz edilebilir. Bu mevzuya Sulhi Dönmezer, eserinde şöyle yer verir: “Gazete, içinde yaşayan kültürün suç doğurucu etkilerini yansıtan bir kültür aracıdır. Bu nedenle suçların işlenmesinde etki yapmaktadır.”¹⁴⁸ Bu etki ile gazete denen iletişim aracının çok yönlü faaliyetlere neden olduğu da vurgulanmış olur. Aynı zamanda suçu öğreten bir etkiye de sahiptir. “Gazeteler suç haberlerini verirken suçluların fiillerini ne suretle işlediklerini hikâye etmek suretiyle suç tekniğini bilmeden öğretmekte ve suçluların ne gibi hataları dolayısıyla yakalandıklarını anlatmaktadırlar.”¹⁴⁹ Gazetelerin bu çok yönlülüğü, işlenen suçların sayısında ve niteliğinde bir artışa da sebebiyet vermiş olur.

“Ressamın Katili” adlı romanda serüven boyunca suç işleyen katil Henri, kaçtıktan sonra gazeteler vasıtasıyla olaylar hakkında bilgi alır ve bu onun için yeniden suç doğuran bir vasıta olur.

— Kâtil, kâtil! Yanımdan uzaklaş, seni nasıl yakalamadılar. Yoksa zâbıtayı, giydiğin resmi elbiseler ile mi aldattın? dedi.
Henri, polis hâfiyesinin elinden nasıl kurtulduğunu, otomobille şehir hâricine kaçtığını, kıyâfetini değiştirip şehre geldiğini oradan gazeteler vâsıtasıyla her

¹⁴⁷ Selami Münir Yurdatap, **Kanlı Miras**, 8-9.

¹⁴⁸ Dönmezer, **Kriminoloji**, 245.

¹⁴⁹ Dönmezer, 245.

şeyi öğrendiğini sonra Nik Karter'i nasıl yalanla polis müdüriyetine yolladığını bir tafsîl anlattıktan sonra:

— Ederle, bana kâtil deme çünkü buna sen sebep oldun. Senin aşkın bunları bana yaptırdı. Her tehlikeyi göze alarak seni görmek ve götürmek için geldiğimi düşün ve aşkımın kıymetini takdir et!..¹⁵⁰

“Siyah Güller” adlı romanda ise dedektif Sherlock Holmes gerçekleşen hırsızlığı gazetede vasıtasıyla öğrenir ve ardından tahkikata başlar.

... Sherlock Holmes, bir aydır New York'ta bulunuyordu. Hemen her gece muavini ile bütün eğlence yerlerini geziyorlardı. Maksatları hem eğlenmek ve hem de hasımları olan Arsen Lüpen'in izini keşfetmekti. Bir gün Sherlock Holmes, sabah gazetelerini karıştırırken “New York Herald” da büyük hurûfâtla neşredilmiş bir havadis nazar-ı dikkati celbetti. “Prenses Nadia ve Prenses Nicola'nın iki milyon dolar kıymetindeki mücevherât ve nakitleri sirkat edilmiştir. Zâbıta meseleye vaz-ı yed etmiştir. Bundan müteessir olan prenses hastalanarak âsâr-ı cinnet göstermiştir. Prens ise başlarına gelen felâketi unutmak için elinde kalan birkaç para ile Avrupa'ya hareket etmek üzeredir.” Gazeteyi tekrâr okudu, düşünmeye başladı. Muavinine dönerek gazeteyi gösterdi:

— Harry, gazetede yazıyı okudun mu?

— Evet üstâd.

— Bu işte şeytanın parmağı vardır.

— Nereden keşfettiniz?..¹⁵¹

Aynı romanda gazete haberinin diğer bir işlevine daha tanık olunur. Bu kez de gazeteler olayın çözümünün ardından zeki hafiye'nin muvaffakiyet ve takdirlerini yazar.

...Ertesi gün gazeteler büyük sitâyışkârlarla Sherlock Holmes'ün muvaffakiyetinden bahsettiler. Prenses Nadia ve Prens Nicola'ya ait iki milyon liranın sirkatini keşfettiği ve Arsen Lüpen'i nasıl yakaladığını Amerikanvari bir tarzda tafsîlâtla yazdılar...¹⁵²

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda, birbiri ardınca gerçekleşen tren kazalarının gazetelere yansıdığı ve halkın da bu esrarengiz olaydan bu sayede haberdar olduğu görülür.

... Fakat arası çok geçmeden birbirine benzeyen bu tren fâciaları çoğalmaya başladı. Cemâhir-i müttefika hükümetinin her tarafına yayıldı. Gazeteler ayrı ayrı hurûfâtla:

— (Meşûm tren), (Meçhûl Katil) gibi yazılarla Efkâr-ı Umumiye'yi tehyîc etmeye başladılar. Bu cinâyetleri bahâne ederek yollarda emniyet kayb olduğunu ballandıra ballandıra gazetelerinin birinci sayfalarına geçirdiler...¹⁵³

¹⁵⁰ Yurdatap, **Ressamın Katilili**, 13-14.

¹⁵¹ Yurdatap, **Siyah Güller**, 8.

¹⁵² Yurdatap, **Siyah Güller**, 14.

¹⁵³ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 6.

Aynı romanda muavini ile diyalogda bulunan Holmes, nerede olduğunu bilinmemesini ve yaptığı tahkikatın gizli kalmasını istediği için gazetelere farklı bir yerde olduğu haberini yazdırır. Bu sayede hafiye gizli olarak görevini ifa etmekte ve suçlular için hedef şaşırtma yöntemini seçmektedir.

— Maşallah üstâd çok değişmişsiniz. Yüzünüzde yorgunluk alâimi görülmüyor. Zâhir, çok âsûde ve gamsız bir hayât geçiriyorsunuz.

— Evet kızım, öyle ki gazeteleri okumaya bile vakit bulamıyorum. Çok mühim bir iş peşinde dolaşıyorum. New York zâhire borsasını parmağı üzerinde oynatan, her gün birkaç tüccârı iflâs ettiren büyük bir sahtekârın takîbi ile uğraşıyorum.

— Başka şeylerle alâkadâr değilsiniz yani?

— Hayır, esâsen beni herkes, hükümet bile cenûbî Amerika'da biliyor. Çünkü gazetelere öyle yazdırtım.¹⁵⁴

Adı geçen romanın son kısmında ise olayların çözümüne dair verilen bilgilerin gazetelerde yer aldığı bildirilir. Gazeteler bu noktada pek çok olayın altında yatan tehlikenin sözcüsü niteliğindedir. Nitekim suçluların ifşası ve suçun niteliği konusunda da yadsınamaz bir habercilik vasfı vardır. Bu durum kimi zaman amacın dışına taşan bir görünüm sergilese de genelde haberdar edici niteliğiyle romanlarda yer alan gazetelerin önemi göz ardı edilemez.

... Ertesi gün yevmi gazeteler, birçok günlerden beri devam eden tren cinâyetinin fâili, Nik Karter tarafından cürm-ü meşhûd hâlinde yakalandığını ve deli bir Rus prensi olduğunu bir tafsîl yazdılar...¹⁵⁵

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda Sherlock Holmes’ün ününden ve başarısından bahseden gazetelere vurgu yapılır. Polisliyelerde gazeteler, suçlunun öyküsünü yansıtan araçlar olmanın dışında hafiyenin/araştıranın peşinde olduğu olay karşısındaki başarı ya da başarısızlığına da yer vermesi açısından önemlidir. Özellikle başarı ve şöhreti önemseyen meşhur polis hafiyesi Sherlock Holmes için gazetelerdeki bu havadisler oldukça önemlidir.

... Sherlock Holmes, sıcak ve sâkin yazıhânesinde oturmuş masanın üstünde duran bir yığın evrâkları karıştırıyordu. Yevmî gazeteler, resimli mecmualar, resmî mektûblar, husûsî mektûblar vesaire! Meşhûr polis hâfiyesi gazeteleri birer birer en şayân-ı dikkat hâdiseleri okudu. Gazeteler eskisi gibi bu ihtiyârlanan polis dâhisinden sık sık bahsetmiyorlardı. Neden acaba? Şüphesiz meşhûr Arsen Lüpen’i mağlûb edemediği içindi. Gazeteleri bitirince mektûbları okumaya başladı...¹⁵⁶

¹⁵⁴ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 6.

¹⁵⁵ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 16.

¹⁵⁶ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 2.

“Saray Rakkasesi” başlıklı romanın bitiminde gazetelerin suçlu Arsen Lüpen’i elinden kaçıran Sherlock Holmes’ün başarısızlığından bahsettiğine değinilir. Gazeteler bu anlamda haber yaptıkları olayların takibatını yapan araçlardır. Bu anlamda vakaların neticesini suçluların akıbetini ve hafiye’nin başarı ya da başarısızlığını halka duyuran vasıtalarlardır.

... Akşam gazeteleri... Sherlock Holmes’ün Kalküta’da faâliyetinden ve muvaffakiyetinden bahsederken Arsen Lüpen’i yakalamadığını teessüfle kaydetmişlerdi.

Ertesi gün [Saray Rakkasesi] serlevhası altında gazeteler Sesil nâmında bir dansözün, Kaşmir mihrâcesinin sarayında beş milyon dolar kıymetinde mücevherât çalıp firâr ettiğini yazıyorlardı. Bu esnâda Arsen Lüpen ile metresi Henriette, onları Amerika’ya götüren vapurun güvertesinde gittikçe uzaklaşan Hindistan’ın dilnişin sahillerini temâşâ ediyorlardı...¹⁵⁷

“Maskeli Süvari” adlı romanda ise Sherlock Holmes meşhur hırsız Arsen Lüpen’in elinde tutsak edilir ve kapatıldığı bodrumda yardım beklerken orada daha önce gazetelerden haberdar olduğu M.K. adlı atın markasına tesadüf eder. Hafiye her gün bu gazetelerdeki haberleri okur.

... Kartın bir tarafında meşhûr M.K. atının ismini gördü. Her at yarışlarında muvaffak olan bu at geçen sene her nasıl olduysa ortadan sahibi ile kaybolmuş idi. Evet, Sherlock Holmes’ün bu esrârengîz at hakkında epey malûmâtı vardı. Çünkü her müsâbakada birinci gelen bu at sahibi her yarışta başka bir maske geçirir ve imzasını M.K. atar ve o nâm ile mükâfatını alır ve yüzünü hiçbir gazete, muharrir ve ressamına göstermeden ortadan kaybolup giderdi. Sherlock Holmes, Londra’da iken bu atın hikâyesini Fransa’nın gazetelerinde okur ve her gün tesâdüf ettiği havâdisler gibi ehemmiyet vermeden geçerdi...¹⁵⁸

Şöhretinden herkesin haberdar olduğu Holmes, gazete aracılığıyla tanınır. “Maskeli Süvari” adlı romanda yaralanan Holmes’ü eczacının kızı gazetelerdeki ününden tanır.

... Julida, her gün gazetelerde roman ve haftalık mecmualarda okuduğu polis hâfiyesinin merâklî sergüzeştleri onu bu adama büyük bir âlâka uyandırmaya başladı. Ya hele tâli’ onu evlerine kadar getirdi ve kendi hayâtı gerek babasının ve gerek onun elinde olduğunu anlayınca müşfik bir anne gibi ona bakmaya başladı...¹⁵⁹

Bununla beraber Lüpen’i yakalayabilmesi için yaşadığının bilinmemesini isteyen Holmes, eczacıdan öldüğü haberini yayınlamasını ister ve gazetelere bu haberi verdirtir.

¹⁵⁷ Selami Münir Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, 1927, 16.

¹⁵⁸ Tan, **Maskeli Süvari**, 3.

¹⁵⁹ Tan, **Maskeli Süvari**, 7.

...O iki ay zarfında polis hâfiyesi, gerek Mösyö Victor’a gerek ailesine kendisinin onların evinde ve berhayât olduğunu kimseye söylememesini berây-ı maslahât tembih etti.

Bütün Fransa ve İngiltere gazeteleri, Sherlock Holmes’ün Arsen Lüpen’i takip ederken hırsızlar tarafından nasıl öldürüldüğünü yaptıkları derin tahkikât ile yazdılar...¹⁶⁰

4.1.2.2. Hırsızlık İle Açılış

“Hırsızlık kişilere karşı işlenen suçlar arasında yer almaktadır. Mal varlığına karşı işlenen suç olan hırsızlık kendi emek ve yetenekleriyle arzuladığı nesne /mala ulaşamayan failin o malı /nesneyi sahip olandan çalmasıdır.”¹⁶¹

“Hırsızlık, çok yaygın bir suç kariyeri olduğu için araştırma ağının kapsayacağı insan aralığını genişletmek, olası şüpheli sayısını hayli artırdı ve bu nedenle araştırmanın ölçeğini ve maliyetini sınırlamak için diğer göstergelere ihtiyaç vardır.”¹⁶² Bu denli geniş çapa sahip olan ve şüphelilerin listesini de kabartan hırsızlık için Seval Şahin zaman kavramına dikkat çeker. Şahin, romanlarda hırsızlık teminin kullanılışını ve romana zamansal olarak damıtılışını şu şekilde tasnif eder: “Bu fonksiyonda zaman önemli bir yere sahiptir.(1) Hırsızlığın nasıl yapıldığı anlatılır. (2) Hırsızlık önceden gerçekleşmiştir ve haber verilir. (3) Hırsızlık yapılacağı önceden haber verilir. (4) Hırsızlık için önceden plan yapılarak olağanüstü bir ortam yaratılır. (5) Hırsızlığa karşı tedbir alınır. (6) Hırsızlık tesadüfen gerçekleşir.”¹⁶³

Bu izlenim ve saptamalar doğrultusunda bakıldığında Yurdatap’ın bu çerçeveyi içine alan ve hırsızlıkla olay örgüsünün başladığı ve romanın tümünü kapsayan suç unsuru olan hırsızlığı bünyesinde barındıran romanı “Dolandırıcılar Kralı”dır. Roman, olayın düğüm noktası olan dilenci kılığındaki Bill’in macerası ile başlar, hırsızlık, dolandırıcılık ile devam eder.

— Kızım yanında ufaklık var mı?

— Niçin?

— Şu köşede duran ihtiyar dilenciye para vereceğim de ondan sordum.

Genç kız şişkin portmantonundan bir dolar çıkararak annesine verdi. Annesi de o doları pejmürde kıyâfetli, soğuktan tir tir titreyen ihtiyâr fâkire verdi ve kızıyla yoluna devam etti. Dilenci kendisine sadaka veren Madamı yan gözle bir süzdükten sonra bir tavr-ı meyuşâne ile onları uzaktan uzağa takip etmeye

¹⁶⁰ Tan, **Maskeli Süvari**, 8

¹⁶¹ Elif Büyükkaya, **Türk Polisiye Hikâyesinde Suç ve Suçlular**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, 157.

¹⁶² Canter, **Cinayeti Çözmek**, 249.

¹⁶³ Şahin, **Cinai Meseleler**, 42,43,44.

başladı. Nihâyet on altıncı caddede saptıklarını görünce daha hızlı yürüyerek onlara yetişti. Kızın karşısına çıkarak:

— Matmazel demin bana sadaka verirken çantanızdan bir yüzük düşürdünüz.

Siz gittikten sonra gördüm. Koşa koşa geldim. Size takdim edeyim, dedi.

Genç kız çantasını açarak yüzüğünü yokladı, buldu. Dilenciye göstererek:

— Teşekkür ederim, işte yüzüğüm burada, kaybolmamıştır, o başka bir kimseden düşmüştür dedi.

Dilenci genç kızın elindeki yüzüğe bakmak bahanesiyle aldı ve süratle elindeki yüzükle tebdil ederek verdi...¹⁶⁴

Romanın hırsızlıkla açılması okuyucu için serüvenin devamında gelişecek olaylara ışık tutan bir yolculuğun habercisidir. Bill, birçok suretle dolandırıcılığı adeta meslek haline getirir. Tüm olayların seyrini değiştiren bir karmaşaya da okuru da dâhil eder.

Polisiye romanlarda en sık işlenen suçlardan biridir hırsızlık ve dolandırıcılık. Bunu gün yüzüne çıkaran ise toplumun sosyolojik ve psikolojik yapısıdır. İnsanların ilgi ve ihtiyaçlarını farklı yollardan temin etme gereksiniminin bir nevi izdüşümüdür. Bu tatmin ediliş yörüngesi suçların çeşitliliğini sağlar. Var olan toplumun genetik ve kültürel sermayesi hırsızlık ve diğer suçların menşei olarak görülür. “Hırsızlık, tüm zamanlar ve tüm ülke insanlarına özgü bir şey mülk, para, servet elde etmek dürtüsü legal vasıtalar el vermediğinde illegal yollardan doyuma kavuşmaktır. Yaşam gerçekleri sanki herkesin hırsız olarak doğduğunu kanıtlamakta profesyonel hırsızlar ile kişilik bozukluğu olan bazı kişilerin hiçbir zaman başka türlü davranmayı öğrenmediğini göstermektedir.”¹⁶⁵ Polisiye türünün varlığı bir anlamda toplumun içinde bulunduğu sorunların dile getirildiği bir iletişim aracı görevi görür. Yazar, bu şekilde okuru da dâhil ettiği serüven aracılığıyla algısal bilinç oluşturur. Durkheim de aynı sebeplere bağlı bu suçların kaçınılmaz olduğuna vurgu yapar. “Durkheim, suçun kaçınılmazlığının toplumdaki farklılıklara bağlı olduğunu kabul eder ve “Suç normaldir çünkü suçun olmadığı bir toplumdan söz etmek imkânsızdır”¹⁶⁶ der. Suça olağan gözüyle bakar, onu doğuranın da toplum olduğunu söyler. İnsanlar birbirinden çok farklı oldukları, ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak için farklı metotlar ve davranış biçimleri kullandıklarından bunların bazılarının suça yol açması da şaşırtıcı değildir.”¹⁶⁷ Bahsi geçen farklılaşmanın yarattığı boşluk en fazla onu doğuran suç olan hırsızlıkla telafi şansı bulur.

¹⁶⁴ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 2-3.

¹⁶⁵ Mustafa Yücel Tören, **Kriminoloji**, Başkent Matbaası, Ankara, 2003, 113.

¹⁶⁶ Durkheim’den aktaran Osman Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010, 88.

¹⁶⁷ Tülin Günşen İçli, **Kriminoji**, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2004, 80.

Okuyucular “Dolandırıcılar Kralı” ile profesyonel bir hırsızlık ve dolandırıcılık macerasına seyirci olurlar. Bu çerçeveden bakıldığında hırsızlık suçunun da profesyonelce ya da amatörce boy gösterdiği sahneler mevcuttur. “Hırsızlık, yani zor kullanılarak işlenen hırsızlıklar ile ustalıklı işlenen hırsızlıklar, doğaları başka başka olan suçtur. Matematiğin bu değişmez gerçeği politikada da çok kesindir. Özdeş olmayan bu nicelikler arasında, onları ayıran sonsuz başlıklar bulunmaktadır.”¹⁶⁸ Bu çıkarsamalardan varılan yargı ile yazarın romanlarına yaklaşılabılır. Adı geçen roman yazarın hırsızlık suçunun profesyonelce gerçekleştirildiği bir öykü olarak dikkat çeker.

Yazarın çeviri polisiyelerinin pek çoğunda temel ya da ikincil bir suçluluk ögesi olarak hırsızlık vardır. Fakat açılışın hırsızlıkla yapıldığı romanlara bakıldığında “Amerikan Hol” adlı bir tiyatrodan zengin Misis Katerina’nın “Kızıl Çete” adlı bir grup tarafından dolandırılarak soyulmasının hikâye edildiği “Operadaki Sirkat” kategoride yer alan romanlardandır. Roman, tuzakların kurulup atılma geçilmesiyle başlangıcın açıldığı bir polisiyesidir.

Dolandırıcılık hırsızlık için ön koşul mahiyetinde olmakla birlikte suçu da profesyonelliğe ulaştıran bir planlı kumpastır. Bu koşulları sağlayan unsurlardan biri de mağdurun vasfıdır. Hırsızlık eylemini gerçekleştiren suçlunun iştahını kabartan bir görünüme sahip olan mağdurlar, bu konumda mağduriyet potansiyelinin açık adresi haline gelirler. Söz konusu romanda da durum böyledir. Misis Katerina zenginliği ve gösterişiyle adeta çetenin gözünü dolduran bir av haline gelir. “Kimse mağdur olarak doğmamakla birlikte kazanılan fiziki, psikolojik ve sosyal özellikler mağdur-suçlu arasındaki etkileşim bakımından önemlidir. Mağdur olma riskini artıran davranış faktörlerinden söz edilir. Bunlar yaşam stili, gösteriş merakı gibi nedenler ile mağdurun bilinçli veya bilinçsiz güvenlik tedbirlerini ihmal etmesi hallerinde ortaya çıkar. Mağdur bilinçli veya bilinçsiz failin hareketini tahrik etmiş olabilir.”¹⁶⁹ Açıkça sergilenen hususlarda mağdur bir nevi kendine tuzak kurulacak hendeğe zemin hazırlar.

... Birinci sınıf locaların birinde gayet şık birçok mücevherâtla süslü genç bir kadın oturuyordu. Bütün nazarlar ona müteveccih. Çünkü üstündeki mücevherât elektrik ziyâları altında parıl parıl parlıyordu. Bitişik locada ise sırmalı esvâblı, beyaz ipekli elmaslarla müzeyyen sarıklı bir mihrace oturuyordu. Yanında şık üniformalı bir Hint zâbıtı vardı. Hintli mihrace ara sıra bitişik locada oturan şık tuvaletli kadına harîs harîs bakıyordu. Madam

¹⁶⁸ Cesare Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, çev. Sami Selçuk, İmge Kitabevi, Ankara, 2016, 112.

¹⁶⁹ Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, 326.

ise bu bakışlardan memnûn görünüyor ve hafif bir tebessüm ile mukâbele ediyordu...¹⁷⁰

Okuyucu ilk önce takdim edilen bu bölümle aslında Katerina'nın bir av olduğunu fark eder, bununla birlikte onun başına gelebileceklerin sinyali olan bu diyaloglardan ilerleyişe dair çıkarsamalarda bulunabilir. Nitekim bu çaba ve saptamaları da yersiz ve haksız değildir.

... Kendisinin milyonlarca lira kıymetinde muhtelif mücevherât ve elmasları vardır. Biraz evvel kulağınızdaki kıymet-dâr küpelerin taşları nazar-ı dikkatimi celbetti. Kendisi bu husûsta çok merâklı olduğu için küpelerinizin bir tekini taşlarına bakmak için vermenizi rica ediyor, dedi. Misis “Katerina” bilâtereddüt küpelerinin birisini kulağından çıkararak zâbıta verdi. Zâbıt teşekkür ederek locadan dışarı çıktı. Birkaç dakika sonra elektrikler birdenbire söndü, herkes hayretler içinde kaldı. Fakat çok sürmeden ortalık aydınlandı. Misis Katerina, elektrikler yanınca mihracenin bulunduğu locaya baktı. Eyvah! Locada kimseler yoktu...¹⁷¹

Hırsızlığın yapılmasının çeşitli nedenleri olmakla birlikte az bir ihtimal atfedilmiş nedenlerden biri de biri de yoksulluktur. Yoksulluk, birçok polisiye romanda özellikle ekonomik sebeplerin doğurduğu bir neden olarak yer alır. “Suçluların hiçbir şekilde sadece fakir sınıftan çıkamamasına rağmen yoksulluk ve suçluluk arasında sıkı ilişkinin bulunduğu üzerinde genel bir mutabakat vardır. İncelemeye konu olan romanlarda bu tür sebepten vuku bulan bir hırsızlık öyküsü yer almamaktadır. Yoksulluk çok nadir olarak bir suçun nedenidir. Fakat birlikte ve her durumda farklı kuvvette suçun nedenlerini ortaya koyan gerekli koşulların bulunması halinde suç genellikle çok sık meydana gelir.”¹⁷² Suçun sıklığını ya da niteliğini etkileyip çeşitlendiren de toplumsal çatışmalardan doğan zihniyet ve yaklaşımı varlığıdır.

Nitekim Yurdatap'ın yarattığı suçlu karakterler planlı hareket eden, zeki, zevk için çalan ve tatmin noktası parasal doyumun ötesinde bir mevki teşkil eden suçlulardır. Söz konusu kahramanlar Batıninkine benzer karakterlerin yaratıldığı Arsen Lüpen, Cingöz Recai gibi zeki ve meşhur kahramanlardır. Özellikle Arsen Lüpen'in zekâsı Cingöz Recai ile kıyaslanarak şöyle aktarılır: “Arsen Lüpen, Cingöz'e nazaran biraz daha sağlam keresteli, pembe, beyaz ve sarışın başı omuzlarının sıkı ternuva kemikleri üstüne iyi oturmuş, yüzünün çizgileri dik ve keskin bakışları ciddi ve ancak gözlerinin dibindeki mavi çizgi içinde gizli bir küçümseme parıltısı görünen bir adam ki harikulâde zekidir. Fakat sezîşleriyle olduğu

¹⁷⁰ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 3.

¹⁷¹ Yurdatap, 4.

¹⁷² Demirbaş, **Kriminoloji**, 145.

kadar hesaplarıyla da hareket eder.”¹⁷³ Bunun yanı sıra hem suç işlemedeki mahareti hem de kaçış sırasında dedektifi zor durumda bırakan kahramanların seziş gücünün ne kadar fazla olduğuna da dikkat çekilir. Bu hususta söz konusu kahramanların birbirleri karşısındaki bu seziş gücü şöyle ifade edilir: “Server Bedi yazdığı Sherlock Holmes serisinde Conan Doyle’un yazdığı Sherlock Holmes’ten etkilenmiştir. Zaten Holmes ve Cingöz Recai ortak özellikler taşımaktadır. Her ikisi de yakıcı bakışlara, son derece üstün bir zekâyâ sahiptir ve bakışları sayesinde nesnenin onlarda bıraktıkları izleri hemen fark edebilirler. Holmes’ün bakışları çok keskindir ve herkes hakkında hemen bilgi sahibi olmaktan ve bu bilgiyle onları şaşırtmaktan geri kalmaz.”¹⁷⁴ Osmanlı- Türk polisiyesi de bu şekilde tasviri çizilen kahramanları bünyesinde barındıran bir varlığın panoramasını çizer.

4.1.2.3. Açılıştaki Cinayet

Açılıştaki cinayet için Seval Şahin, burada romanın bir cinayet vakasıyla başladığını söyler ve bunları şu şekilde bölümlere ayırır: “(1) Olay önceden gerçekleşmiştir. (2) Ya da sonradan hikâyeye edilir. (3) Ya da eşzamanlı olarak tesadüfi bir durum ile başlatılır.”¹⁷⁵ Bu kısımda okuyucu için bir gerilim atmosferi sağlanır ve serüvenin sonuna dek sürecek olan bir sorgulamaya ortam hazırlanır.

“İlk cinayet olayın can damarıdır. Romanın başında gerçekleşir. Onu takip eden cinayetler de söz konusuysa bunlar ilk cinayetin saklanması için işlenir.”¹⁷⁶ Bu şekilde suç ile başlayan serüven onun doğurduğu suçlarla devam eder. Açılıştaki cinayet, olayın merak açısından kilit noktasıdır. Cinayetin işlenmesiyle başlayan romanlardaki merak unsurunun okuyucuda nasıl şekillendiğini şöyle belirtilir:

“Daha romanın başında cinayete kurban gideceğini ve romanın sonunu, daha doğrusu büyüünün kaybolduğunu bildiğimiz anlatılar vardır. Bunlarda okuyucuyu romana iten güç; kurgu, anlatım, metindeki merak unsurları, metindeki hafiyelik yeteneği, anlatıcının anlatıyı ne zaman doruğa çıkaracağını ne zaman sakinleştireceğini bilmesi, romandaki girdaplar, gizem, dilin büyüü, dehşet unsurları, okurun vahşete merakı, dil ile merakın taçlandırılması,

¹⁷³ Seval, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 91.

¹⁷⁴ Seval Şahin, “Taklit Orijinale Karşı: Cingöz Recai Versus Sherlock Holmes”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume, 6/1 Winter, TURKEY, 2011, 1838.

¹⁷⁵ Şahin, **Cinai Meseleler**, 44-45.

¹⁷⁶ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 116.

romandaki boşluklar, belirsizliklerdir ve bu hususlar anlatıyı mükemmelliğe taşımaktadır.”¹⁷⁷

Yurdatap’ın cinayetin romanın başında işlendiği romanlarından biri “Bir Sanatkârın Cinayeti” dir. Romanın başında birazdan cesedi bulunacak John Errizvan’ın tasviri verilir. Polisiye romanlarda “Cinayetin nedeni olan tutkular: Para ya da şöhret hırsı, intikam, kıskançlık, ender durumlarda karşılık görmeyen aşk ve nefretten ibarettir.”¹⁷⁸ Adı geçen romanda girizgâhın ardından genç müzisyenin kıskançlık nedeniyle öldürüldüğü anlaşılır ve olaylar bu merak unsurunun oluşumuyla devam eder.

... Lâkin Mistrs Howard elindeki lambayı içeri tutunca polisler gördükleri manzaradan ürktüler. Uşak hanımın elinden lambayı aldı. Zîrâ o kendinden geçmiş idi. Odanın içindeki manzara hakikâten korkunç idi. Genç artistin cesedi pencerenin önünde idi. Keman yanı başında idi. Yayı elinde kalmıştı. Errizvan yatıyordu. Arkadan yediği bıçak kalbine nüfuz etmişti. Bedbahtın yarasından akan kan bir gül halini almıştı. Yüzü sararmış gözleri büyümüşü. Öleli çok olmamıştı. Zirâ yerdeki kan daha soğumamıştı...¹⁷⁹

Yazarın cinayetle açılan diğer romanı ise “Ressamın Katili”dir. Sonradan aşk ve kıskançlık yüzünden olduğu anlaşılan bir cinayet daha olayın başında gerçekleşir. Ressam Mösyö Josef, pansiyonun sahibi Madam Marita tarafından sabah odasında ölmüş olarak bulunur.

... Madam Marita, sofadan dışarı çıkarak üst kata çıktı. Ressâmın yattığı odanın kapısını hafif bir surette çaldı. İçeriden hiçbir ses gelmeyince bu sefer daha kuvvetli bir sûrette kapıyı çalmaya başladı. Yine ses yok. Madam hiddetlenerek cebinden bir sürü anahtar çıkarıp birisi ile kapıyı açtı. İçeriye ilk adımını atar atmaz pek feci bir manzara karşısında kaldı. Zavallı ressam Mösyö Jozef al kanlar içinde yatağında yatıyordu. Yatak darmadağın bir hâlde maktûlün hayli can çektiğini gösteriyordu...¹⁸⁰

Todorrov, “Dedektif romanında aşk teması izlenmemelidir.”¹⁸¹ fikrini savunur fakat aşk ve ihtiras, insanda şiddetli acılar meydana getirir. İnsanın bu ihtirastan kopamaması onu dönüşü olmayan yollara sürükler, onun gözünü karartır. Duygu-akıl çatışması yaşar. İhtirasın olduğu yerde mantık genelde devre dışı kalır.”¹⁸² Bu sebeptendir ki “suç kapsamı içindeki en

¹⁷⁷ Sarı, **Edebiyat ve Suç**, 33.

¹⁷⁸ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 116.

¹⁷⁹ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 6-7.

¹⁸⁰ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 4.

¹⁸¹ Todorrov, **The Typology Of Dedective Fiction**, 49.

¹⁸² Nurullah Ulutaş, **Roman ve Hukuk, Hukukçu Yazarların Romanlarında Suç ve Ceza**, Akçağ Yay. Ankara, 2012, 190.

üst noktadaki şiddetti ifade eden ve en büyük suç¹⁸³ olarak nitelenen cinayetlerin pek çoğu bu karşı konulamaz tutkuların bir sonucudur.

Günümüze dek süregelen ve şiddetin en doruğunda seyreden suç olan cinayete sebep olan kör tutkular cinayet olgusunu besleyen bir ana neden olarak devam etmektedir. Nitekim “Polisiye romanının “Suçluların neden suç işlediklerini açıklamak için” başvurduğu en yaygın yöntemlerden biri de kör tutkulardır. Mandel’in tespitine göre “suçlular kendi dürtülerinin ürünüdür.” Polisiye romanın suçlular dünyasını çizerken kullandığı bu iki temel unsurun, Osmanlı romanında, alafranga züppeler sayesinde dolaylı olarak bulunması, suçlu tiplerin yaratılması sürecine de yansımıştır. Nitekim iradesiz, tutkularının esiri olan hemen hemen hiçbir dürtüsüne karşı koyamayan dolayısıyla suç işlemeye meyilli bir tipe ihtiyaç duyulduğu noktada okurun başka romanlardan da okuyup bildiği ve elbette hiç de sevmediği alafranga züppenin başı evvelden beri maddiyatla derttedir. Maddi bir mesele nedeniyle kolaylıkla yalan söyleyebilecek, isteğinin sonucu ne olursa olsun bunu göze alabilecek ve doğal olarak suç işleyebilecek biri varsa o da alafranga züppedir.”¹⁸⁴ Yazarın polisiye romanlarının pek çoğunda söz konusu alafranga züppelerin karşı koyamadıkları kör tutkuları cinayet sebebi olarak yer alır. Örnek olarak verilen “Ressamın Katili” romanında olduğu gibive diğer suçların işlendiği romanlarında de temel etken söz konusu tutkulardır.

4.1.2.4. Birini Kaçırma

Adam kaçırma, polisiye roman türlerinde sıkça rastlanan durumlardan biridir. Eylemin hedefi olan kişi, suçlu için daha çabuk ulaşılabilir ve üzerinde hâkimiyet kurulabilir biridir. Seval Şahin bu başlığı iki alt başlığa ayırır, bunlar: “Ya önceden gerçekleşmiştir ya da okurun gözü önünde eş zamanlı olarak gerçekleşir.”¹⁸⁵

Bu yöntem ile suçlu kurbanını bir araç olarak görür ve onu emellerine ulaşma noktasında kullanır, yani mağdur fail sadece bir araçtır. Bu gibi kaçırma eylemlerinde mağdurun sahip olduğu bazı etkenler, onu suçun mağduru yapma açısından cazip hale getirir. Söz konusu etkenler şunlardır: “(1) Hedefin görünür olması. (2) Değerli ve arzu edilebilir olması. (3) Suça karşı korumasız olması. (4) Hareket kabiliyeti. (5) Suça hedef teşkil edecek şeyin müsait ve erişilebilir olması.”¹⁸⁶

¹⁸³ Oğuz Polat, *Adli Psikolojiye Giriş*, Seçkin Yay. Ankara, 2018, 270.

¹⁸⁴ Şahin vd., *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat*, 71.

¹⁸⁵ Şahin, *Cinai Meseleler*, 33.

¹⁸⁶ Dolu, *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, 125.

Yurdatap'ın romanlarındaki iki romanda adam kaırma sahnesine şahit olunur. Bunlardan ilki “Kız Taciri”dir. Romanda güzelliğiyle dikkat çeken ve modellik yapan Viyolonse'nin bir gece ikâmet ettiği pansiyona gelince aniden kaybolmasının ardından kaırıldığı anlaşılr.

...Viyolonse, memnûn bir hâlde ikâmet ettiği pansiyona avdet etti. O gece nasıl olsa biraz geç gelmişti. Çünkü o gün çalıştığı atölyenin sahibi Mösyö Henri ile tiyatroya gitmişlerdi. Pansiyon sâkinlerini rahatsız bırakmamak için ayaklarının ucuna basa basa altıncı katta bulunan odasına girdi. Elektriği yakmak istedi. Fakat düğmeyi birkaç kere çevirdiği hâlde yanmıyordu. Yoksa cereyân mı kesilmişti. Masanın üstündeki kibriti almak için odanın içinde ilerlerken birdenbire karşısına siyah bir gölge çıktı. Kız, ürkerek bir adım geri gitmek istedi. Fakat o siyah hayâlet ona süratle hücum ederek elindeki kloroformlu mendili burnuna getirerek kızını bayılttı. Sonra onu iki kuvvetli kolları arasına alarak odadan dışarı çıktı ve karanlıkta kayboldu...¹⁸⁷

Bu romanda Viyolonse'nin kaırılması okuyucunun da dâhil edildiği eşzamanlı kaırmaya girer. Okuyucu olayın başında verilen bilgilerden yola çıkarak kaırılmanın nedenleri hususunda tahmin yürütebilir.

Kaırılmanın konu edildiği diğer öykü ise “Maskeli Süvari” adlı öyküdür. Buradaki kaırılma diğerinkinden farklıdır. Olay kaırılma ile başlar ve kaırılan kişi meşhur dedektif Sherlock Holmes'tür. Ezeli düşmanı Arsen Lüpen tarafından kaırılarak “Kızış Şato” adlı bir yerin bodrumuna kapatılmıştır ve oradan kurtulmaya çalışır.

...Güneşin kızıl şuaatı “Kırmızı Şato”nun bodrumundaki pencerelerden nüfûz ettiği vakit, orada yorgunluktan bitâb bir hâlde horlayan Sherlock Holmes, güneşin yakıcı harâretine dayanamayarak gözlerini açtı. Sağa sola bakmaya başladı. Her taraf sâkin ve sessiz idi. Geçen gecenin hâtırası hâlâ gözlerinin önünden ayrılmıyor, müthiş rakibi Arsen Lüpen'in izdîvâcında cereyân eden eğlenceler, sabaha kadar devam eden danslar ve onun eğlencelere karşı nasıl bîtaraf bir seyirci kaldığını hatırlıyordu. İki elini yanaklarına getirerek düşünmeye başladı. Bütün zekâsını, kurnazlığını, mârifetini topladı ve bir çâre-i halâs aramaya başladı. Yerinden fırlayarak o geniş bodrumda yürümeye başladı. Bodrumun ta dibinde eski zamanlardan kalma birçok masa, iskemle ve kitap yığınları duruyordu. Sherlock Holmes, hemen kitâpları karıştırmaya başladı. Beyaz bir kâğıt ile bir kurşun kalem buldu. Hemen şu tezkireyi yazdı: “Kırmızı Şato'da aşağı kattaki bodrumda mahbûsum. Mümkün olduğu kadar süratle birkaç nefer polis ile (...) şatosunu muhâsara altına alıp içindeki hırsızları yakalayın. Hâmil-i tezkireyi mükâfat etmeden bırakmayın...”¹⁸⁸

¹⁸⁷ Yurdatap, **Kız Taciri**, 6.

¹⁸⁸ Tan, **Maskeli Süvari**, 1.

Arsen Lüpen, Sherlock Holmes'ü bodruma kapatırken kendini onun üzerinde bir güç olarak görür ve ona tahakküm edeceğine inanır. Bu suçlunun eylemlerini gerçekleştirebilmesi için planlı bir harekettir. Bu noktada suç eylemi tüm suçlularla birlikte Lüpen için de özgürlük kokan bir sığınaktır ve mağdur ya da kurbanlarından kurtulmayı yeğleyen suçlu kişiler bu şekilde özgür olabileceklerine inanırlar.

“Suç ya da yasak olan şey özgürlük olasılığını açığa çıkarması açısından bireye cazip gelir. Dolayısıyla yasağa ya da suça birey hem ilgi ya da sevgi duyar hem de ondan korkar. Kierkegaard'ın deyişiyle “insan tinle bedenın sentezi” olduğu kadar “geçici olanla sonsuz olanın sentezidir de.”¹⁸⁹ Birini kaçırma ve alı koyma bir özgürlüğün simgesini belirleme hususunda aynı zamanda arz-talep dengesini sağlayan bir ögedir de.

“Bir toplumda suç pazarında olası mağdurlar “arz” tarafını oluştururken potansiyel suçlular da “talep”i oluşturmaktadır. Bu anlamada suçlu ve mağdur bir elipsin iki odağı gibidirler.”¹⁹⁰ Kaçırma eyleminin altında da bu arz ve talep ilişkisi yatmaktadır. Kaçırma da suçlunun, eylemlerinin altında yatan sebeplere sığınarak talep ettiğı nesne ya da varlığa ulaşabilmek için kullandığı yöntemlerden yalnızca biri olarak varlığını korumaktadır.

4.1.3. Mekân ile Açılış

Mekân, anlatı türlerinde “üç birlik kuralı”nı sağlayan ögelerden biridir ve anlatı içerisine dâhil olarak olaylara canlılık kazandırmakla birlikte tasvirler ve özellikleriyle de okura anlatı içerisinde yol gösterir, olaylarla bağlantısı vurgulanarak kurguda yer alır. Polisiye romanlarda mekân genellikle suçlu ve mağdur arasında köprü görevi gören bir niteliğe sahiptir. Bu tür romanlarda özellikle suçun meydana geldiğı mekânlar araştıran için yol gösterici ve önem arz eden bir ögedir. Bu unsur polisiyenin diğeri ögelerine de kaynaklık eder.

Mekân romanlarda önemli bir unsur olarak yer alır. “Ian Watt'tan aktarılanı göre, mekân da zaman kadar önemlidir. Ara sıra-gerektiğı zaman- mekânlarla ilgili ayrıntılar görürüz romanlarda ama çoğı zaman da belirsizdir kahramanların nereye bastıkları. Romanın tanımlayıcı özelliklerinden biri ise mekânı ince ayrıntılarına kadar vermesidir.”¹⁹¹ “Polisiye romanlarda okuyucunun ilgisini roman boyunca canlı tutabilmek için olayların geçtiğı mekânların gerçekçi bir biçimde çizilmesine önem verilmektedir. Ortamı belirlerken

¹⁸⁹ Kierkegaard ‘dan aktaran Vurmay, **Ekose Polisiye**, 42.

¹⁹⁰ Yücel, **Kriminoloji**, 66.

¹⁹¹ Belge, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, 18.

ortaya çıkacak herhangi bir belirsizlik ve bulanıklık okuyucuda gerçeklik duygusunun kaybolmasına sebep olacağı için mekânsal gerçekçilik polisiye romanlarda büyük bir önem taşımaktadır.”¹⁹² Roman içerisinde “mekân ile açılış, asıl hikâyeye giriş niteliğindedir ve biraz sonra gerçekleşecek suç için gerilim atmosferi yaratılır.”¹⁹³ Selami Münir’in mekân ile açılışın yapıldığı romanlardan ilki “Çin Dilberinin İntikâmı”dır. Kahraman Verahora’nın tanıtımından önce roman kısa bir mekân tanıtımı ile başlar. Bu tanıtım mekânın başkahramanla olan ilişkisini ortaya koymak içindir.

... Newyork’un civârında Çin ve Japon amelelerine mahsûs pis, intizâmsız bir mahallenin şimâlinde şark usûlü bir bar vardı.”Tesulin” nâmında olan bu barın ekseri müşterileri orta halli arak asgarililer teşkîl ederdi...¹⁹⁴

“Ölüm Sarayı” adlı romanda ise Mister Vizmen ve iki kızının yaşadığı villa tasvir edilir, kısa bir mekân tanıtımının ardından kişiler takdim edilerek olaya geçilir.

... Mister Vizmen portakal ağaçlarıyla muhat, Japon kârî tarz-ı mimarisi üzerine bina edilmiş şirin villasında iki kızı ile ikâmet etmektedir. Uzun bir saîden sonra kazandığı milyonlarca lira kıymetinde servet sayesinde bu iki genç kızıyla berâber fevkalâde bir hayat geçiriyordu...¹⁹⁵

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda ise, Teksas Kaliforniya hattına katar kontrolü için tayin edilen Mösyö Pol’ün tanıtımına katkısı açısından kısa bir tasvir ile başlar.

...Teksas, Kaliforniya hattı güzergâhı mütemâdî bir sûrette yağan karlardan bembeyaz bir renk almış, yalnız rayların madeni iltimaa’tı kara bulutlar arasında tek tük görünen güneşin ziyâsı altında parıl parıl parlıyordu. Mösyö “Pol” demir yollarını temizleyen amelelerce sabah kontrolü yapmak üzere istasyon binasından çıkarak ağır ağır adımlarla yürümeye başladı. ...¹⁹⁶

Romanlardaki mekân tasvirleri kısa olmakla beraber kahramanlarla ve sonradan gelişecek olaylarla bağlantılı olarak sunulur. Gerçek bir şekilde yapılan bu tanıtımlar okuyucunun nazarında bir bakış açısı geliştirir. Mekân tasvirleri, olaylarla illiyet bağı kurarak düşünmeyi ve mekân ile şahıs ya da mekân ile olaylar arasında ilişki kurmayı sağlaması açısından da önem arz eder.

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda mekân Paris’in tren istasyonudur. Bu tür romanlarda adı geçen mekânların seçilmesi gerekçesiz değildir. Zira “Edgar Allan Poe’a göre; artık “klasik” kabul edilen dedektif romanlarında vaka mahalli Paris’tir. A.E. Murch’a

¹⁹² Altıntaş Balcı, *Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni*, 72.

¹⁹³ Şahin, *Cinai Meseleler*, 45.

¹⁹⁴ Selami Münir Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikâmı*, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1928, 2.

¹⁹⁵ Yurdatap, *Ölüm Sarayı*, 2.

¹⁹⁶ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 3.

göre ise Poe'nun bu tür romanlarına Fransız menşeli romanlar ilham kaynağı oluşturmışlardır. Dolayısıyla Poe için bu romanda mekân olarak Paris'i seçmek gayet tabiidir.”¹⁹⁷ Adı geçen romanda mekânla açılış Paris'teki tren istasyonu ile yapılır. Burası olayın başladığı yer olarak belirtilir, ardından sahneye kahramanlar çıkartılır.

... Paris'in tren istasyonu ber-mûtaad kalabalıktı. İstasyonun büyük çalar saati on ikiye yaklaşıyordu. Bilet gişesine kıyâfetinden şarklı olduğu belli olan bir erkek yaklaşarak Marsilya'ya iki birinci mevki' bileti aldı ve selîs bir Fransızca ile memura sordu...¹⁹⁸

“Saray Rakkasesi” adlı roman, Hindistan'ın zengin mihracelerinden birinin sarayının tasviri ile başlar. Bu tasvirin ardından olaylar yine bu mekânda geçer.

... [Kalana] Sarayı keşîf ve büyük ağaçların ortasında bembeyaz rengi, binasının müzhirâtı ve büyüklüğü nazar-ı dikkati celbederdi. Sarayın önündeki geniş meydânlığın ortasında mermerden ma'mûl büyük bir havuz vardı. Havuzdan fişkırان sular gayet güzel, bedii bir manzara vücûda getiriyordu. Bu saray Hindistan'ın zengin mihrâcelerinden birine aitti. Genç mihrâce esmer, oldukça yakışıklı bir şark tipidir. Ağır adımlarıyla sarayın terâsına doğru yürüyordu. Beyaz ipekli cübbesini giymişti...¹⁹⁹

“Operadaki Sirkat” adlı öykü, o gece davet veren “Amerikan Hol” adlı bir tiyatronun takdimi ile başlar. Tiyatroya gelen davetlilerin tasvirleri ile devam eder.

... New York'un en meşhûr ve en büyük operasyonlarından biri olan “Amerikan Hol” tiyatrosu o gece müdâvimlerine fevkalâde mutantan ve müşâşa bir suvare yaşatıyordu. Kıymetli sanatkârın ve artistlerden mürekkib bir komedi heyeti çoktan beri hazırladığı pek güzel oyununu temsil ediyordu. Localar, şık ve dekolte kıyâfetli kadınlar, siyah elbiseli erkeklerle dolu idi. Birinci sınıf locaların birinde gayet şık birçok mücevherâtla süslü genç bir kadın oturuyordu...²⁰⁰

4.2. GEÇİŞ

“Geçişler romanın uzamasına ve romanın bir başka yöne kayarak oradan yeni bir hikâyeye açılmasına el veren durumlar göz önüne alınarak tanımlanır.”²⁰¹ Bu sayede genişletilen anlatı ile onun türevi olan diğer anlatılar zincirleme olarak birbirine bağlanır, bu hikâyeler birbirlerinden bağımsız değildir.

¹⁹⁷ Küçükboyacı, **İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri**, 31.

¹⁹⁸ Selami Münir Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, 1927, 1.

¹⁹⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 1.

²⁰⁰ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 2.

²⁰¹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 46.

4.2.1. Yeni Birinin Hikâyeye Girmesi

Yeni birinin hikâyeye dâhil olması, olayda heyecan ve bilinmezliğin ilerleyişteki rotasını değiştirir ve merak unsurunu harekete geçirir. Bu durum, olay örgüsü içinde devamlılığı sağlayarak yeni bir kişinin hikâyeye girmesiyle olayın ilerlemesini mümkün kılar.²⁰²

“Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanda, olay bir cinayetle başlar ve polise intikal ettikten sonra tahkikat başlar. Olay araştırması sonrasında olaya yeni biri, aynı zamanda katil olan Reynar katılır.

— Karter: “Evet” diyerek maktûl hakkında îzâhât almaya başladı. Bu izahattan anladı ki maktûl konserve mükâfâtına tayini gelince başka bir rakibi vardı. İsmi de cismi de Reynar idi. Zengin ve oldukça musikiden anlar bir muallimdi. Bu malumat ona kâfiydi. Mumaileyhin adresini öğrenmeyi de unutmamıştı. Malumat-ı lazimeyi istihâl ettikten sonra dışarı çıktı...²⁰³

“Çin Dilberinin İntikamı”nda ise dansöz Verahora’nın dans ettiği barda daha sonra da intikam almak için öldüreceği Levi ve Edvard adlı iki kişi hikâyeye dâhil olur.

... Bu sefer rakkâse faaliyetini artırarak seyircileri tehyî edecek vaziyetler alıp dans etmeye başladı ve böylece on dakika kadar sürdü. Müthiş alkış tufanı arasında bir gölge gibi kayboldu. Elektrikler yandı. Herkes efsânevi bir rüya görmüş gibi gözlerini ovuşturuyordu. Memnûniyet ve mahzûzâtını arkadaşına anlatıyordu. Levi zengin arkadaşına sordu:

— Nasıl?

— Methettiğiniz kadar var, ben bu dansözle mutlaka tanışacağım.

— Kolay, garson ile kartını gönder. Sopaya davet et, zannedersen kabul etmemelik etmez Edvard garsonu çağırarak üstüne birkaç kelime yazdığı kartını sahneye son çıkan dansöze vermesini ve cevap getirmesini tembih ettikten sonra kendisine bol bol bahşış verdi...²⁰⁴

Aynı romanın değişik bölümlerinde hikâyeye dâhil olan farklı kişilere şahit olunur. Hikâyenin ortasında Verahora’ya işlediği cinayetlerde yardımcı olan sevgilisi Dayk dâhil olur.

— Oh! ölmüş hem çok kolay bir sûrette...

Ölünün yanından ayrılarak dışarı çıktı. Sadık hizmetçisi ve şerîk cürmü aynı zamanda sevgilisi (Dayk)ı çağırdı ve kendisine şu tembihâtı verdi:

— Bu yatakta yatan ölüyü alacaksın, vücûdunu tanınamayacak bir hâlde balta ile parçalayacaksın ve sonra onu bir posta paketi yapıp üstüne (İngiliz Sefarethânesine) mahsus diye yazacak ve her sabah buradan geçen posta paketi kamyonunun içine usulcacık atacaksın. Bütün bunları yaptığın takdîrde

²⁰² Şahin, *Cinai Meseleler*, 46.

²⁰³ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 10.

²⁰⁴ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 5.

seni yarın gece odama alacağım ve içki masrafın olarak beş yüz dolar vereceğim...²⁰⁵

Romanın son kısmında ise Verahora'nın intikam için işlediği cinayette maktuller Edgar ve Levi'nin cesetlerinin adreslerine gönderildiği İngiliz Sefiri ve ailesi hikâyeye dâhil olur.

... Newyork İngiliz Sefarethânesinin emek-dâr kapıcısı postacının getirdiği iki posta paketini alarak yemek salonunda ailesiyle berâber sabah kahvaltısını eden sefirinin huzuruna çıkarak:

— İşte efendim postacı size iki posta paketi getirdi. Sefirin çocukları ve ailesi sevinçle babalarının etrâfını sararak:

— Baba, baba Mutlaka İngiltere'deki amcam yolluyor. Çabuk açın da bakalım ne göndermiş

Sefir ilk paketi açtı. Gözleri fal taşı gibi açıldı. Çocukları ve zevcesinin yüzü sapsarı oldu. Çünkü posta paketinden bezlere sarılmış maktûl bir insanın kanlı vücudu çıkmıştı. Paketin içinde bir de şu kâğıt yazılıydı: [Çinlinin İntikamı]

...²⁰⁶

Hikâyeye yeni birinin girmesi hususunda örnek teşkil eden romanlardan biri de “Dolandırıcılar Kralı”dır. Dolandırıcı Bill, pek çok kılıkta birçok kişiyi dolandıran bir hırsızdır. Bu da olaya sürekli olarak yeni mağdurların dâhil olmasını sağlar.

...O gün bir mesele için öyle olması icâb etmişti. Barda eline geçirdiği bir gazeteyi mütâlâa' etmeye başladı. Birdenbire bir havâdis nazar-ı dikkatini celbetti. Profesör (Dayk) Şark seyâhatinden avdet etmiştir. Mumaileyh son seyâhatinde on bin dolarlık bir antika küpe satın almıştır. Edgard gazetenin mütâlâasını bitirir bitirmez barı terk ederek ikâmetgâhına gitti. Orada bir İngiliz gazetecisi kıyâfetine girerek dışarı çıktı. İlk tesâdüf ettiği otomobile atlayarak Profesör Dayk'ın evine gitti...²⁰⁷

“Kız Taciri”nde ise heykeltraş Mösyö Henri'ye modellik eden Viyolonse'nin tasviri ile başlayan öyküye sonradan onu kaçıran Mister Heizmen ile bir Hint racası olan mihrace dâhil olur.

...Viyolonse, memnûn bir hâlde ikâmet ettiği pansiyona avdet etti. O gece nasıl olsa biraz geç gelmişti. Çünkü o gün çalıştığı atölyenin sahibi Mösyö Henri ile tiyatroya gitmişlerdi...

Mister Heizman, daha şafak sökmeden erken kalkarak pansiyonun sahibesi Madamı uyandırıp:

— Acele bir iş için ilk Philadelphia vapuruna yetişmek mecburiyetindeyim. İşte sana borcum olan parayı bırakıyorum. Allah'a ısmarladık, diyerek elindeki koskocaman seyâhat valizini sallaya sallaya dışarı çıktı...²⁰⁸

²⁰⁵ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 10.

²⁰⁶ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 12.

²⁰⁷ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 5.

²⁰⁸ Yurdatap, **Kız Taciri**, 6-7.

“Ölüm Sarayı” adlı romanda oyuna getirilerek villası soyulan Mister Vizmen’in olayla ilgili tahkikatını yürüten Nick Karter, olayla araştırma yaparken daha önceden tanıdığı vurgulanan Angelina ile karşılaşır. Böylece hikâyeye yeni birileri dâhil edilerek olay örgüsünün uzaması sağlanır.

... Biraz uzakta bu manzarayı tecessüsle tetkîk eden Nik Karter sallana sallana bu güzel kızın yanına yaklaştı. Keskin bakışlarıyla ona dikkatli dikkatli baktı. Gayriihtiyari güldü. Evet, çünkü onu tanımıştı. Bundan birkaç evvel operadaki sirkatleri yapan çetenin reisesi (Angelina) idi. Şimdi geçmiş hatıralar gözü önünde resm-i geçit yapıyordu...²⁰⁹

Polisiye anlatılara dâhil olan kahramanların başında dedektifin en büyük yardımcısı olan muavinler gelir. “Muavinler, onlar, ulusun medar-ı iftihar olan Arsen Lüpen gibi suçluları yakalayamasalar da adi suçluları kolaylıkla yakalayabildikleri için bu saygınlık onlara verilir. Her zaman bir yardımcı bulunur ve tabii ki bu yardımcıları asla dedektifler kadar zeki ve becerikli değildir.”²¹⁰ Hafiyenin en büyük yardımcısı olan muavinler Yurdatap’ın da polisiyelerinin genelinde yer edinir.

“Ölüm Sarayı” adlı polisiyenin devamında olayların ilerlemesinin ardından hikâyeye Nick Karter’in muavini Jack dâhil olur. Jack, üstadı olarak nitelendirdiği Karter ile birlikte tahkikatı yürütür.

— Âlo, kimsiniz efendim?
— Ben (Nik Karter). Ha, siz misiniz üstâd. Evet, Mühim bir haber mi var?
— Öyle gibi bir şey. Biraz buraya kadar gel de meseleyi sana îzâh edeyim. Nik Karter’in muavini Jack derhâl paltosunu ve şapkasını alarak üstâdının yanına gitmek üzere süratli adımlarla oradan ayrıldı...²¹¹

“Ressamın Katili” adlı romanda cinayete kurban giden ressam Mösyö Jozef’in katilini bulmak için bir resim sergisine katılan Nick Karter ve muavini orada Mister Henri ve Ederle ile karşılaşır. Romana dâhil edilen bu iki kahraman romanın devamının sağlanmasına kaynaklık eden şahıslardır.

... New York’tan gelen ekspres resim sergisi ziyâretçilerinden birçok merâklıları taşıyordu. Bunların içinde meşhûr polis hâfiyesi Karter ile meşhûr Heykeltraş ve ressam Mister Henri vardı. Nik Karter uzun saçları, matrûş çehresi, gayrimuntazam bağlanmış kravatı ile bir sanatkârına benziyordu. Yol arkadaşı Mister Henri ve güzel kâtibes Ederle konuşa konuşa trenden inerek berâberce bir otele yerleştiler...²¹²

²⁰⁹ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 6-7.

²¹⁰ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 18.

²¹¹ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 13.

²¹² Yurdatap, **Ressamın Katili**, 8.

“Siyah Güller” adlı polisiye romanda şahıs kadrosu oldukça kalabalıktır. Bu kişiler romanın bel kemiğini oluşturan ana kahramanın etrafında teşekkül eden ve olaylarla ilgisi olan şahıslar olarak öyküye dâhil olurlar.

... Sherlock Holmes, daha sözünü bitirmeden oda kapısı çalındı. Biraz sonra Sir Clisson, New York polis müdürü bizzat meşhûr polisin ziyaretine gelmişti. Şüphesiz demin Konuştukları mesele içindi. Hakîkaten öyle idi. Sir Clisson meşhûr polis hâfiyesinin gösterdiği nezâkete teşekkür ederek ona sirkat hakkında tafsîlât verdi ve sözlerine şu kelimelerle fâsıla verdi:
— Bu meselenin hâllini sizin mahâretinize ve zekânıza bırakıyoruz...²¹³

Yazarın yeni birilerinin dâhil olduğu romanlarından biri de “Şimendifer Düşmanı” adlı romandır. Meşum tren kazası faciaları ile başlayan öyküye önce Karter’in kendine muavin olarak aldığı Ederle sonra da meçhul tren kazalarının faili olan deli Rus prensi hikâyede kendine yer bulur.

... Nik Karter, ayağa kalkarak gelen misâfirini selâmladı. Bu misâfir ona yabancı değildi. Yeni ve fahri muavinlerinden Misis Ederle idi. Genç kız îmalı bir tebessümle söze başladı:
— Maşallah üstâd çok değişmişsiniz. Yüzünüzde yorgunluk alâimi görülmüyor. Zâhir, çok âsûde ve gamsız bir hayât geçiriyorsunuz.
— Evet kızım, öyle ki gazeteleri okumaya bile vakit bulamıyorum. Çok mühim bir iş peşinde dolaşıyorum...²¹⁴
“... Doğruca konağın kapısını çaldılar. Ufak bir intizârdan sonra kazak kalpaklı, pala bıyıklı bir Rus muhâciri kapıyı açtı. Bozuk bir İngilizce ile:
— Kimi istiyorsunuz Mister? dedi. Nik Karter:
— Bu evin sahibini görmek istiyorum. Kendisine malumat ver, dedi. Rus içeriye girdi ve çok geçmeden avdet etti:
— Buyurun, prens hazretleri sizi intizâr salonunda bekliyor
Nik Karter ile muavinesi Ederle içeriye girdiler...²¹⁵

“Gece Çocuğu”nda ise hapisane müdürü olan Mister Reed olaylara sonradan dâhil olur ve sorgulamak için odasına getirttiği hırsız Arsen Lüpen’in kaçmasına sebep olur.

...Gardiyan kapıya yaklaşarak hafifçe vurdu. Mülâyim bir ses işitildi:
— Kim o?
Gardiyan cevap verdi:
— Benim Mister Reed. Mevkûfu getirdim.
Kapı açıldı. Evvelâ Arsen Lüpen sonra gardiyan içeri girdi. Uzun boylu, cılız, mavi gözlü, sarışın bir zât önündeki bir yığın evrâklara bakıyordu. Bu zât Londra hapisânesinin müdürü Mister Reed idi...²¹⁶

²¹³ Yurdatap, *Siyah Güller*, 9.

²¹⁴ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 6.

²¹⁵ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 10.

²¹⁶ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 5.

Romanın son kısımlarında ise öyküye Arsen Lüpen'in zevcesi Henriette dâhil olur. Henriette meşhur hırsız Arsen Lüpen ile pek çok suça ortaklık eder.

... Arsen Lüpen barın öbür kapısında çıkarak geçen ilk tramvay ile Thames Nehri civârında bulunan ve bir vakitler onun melcei olan hânesine avdet etti. Zevcesi Henriette orada Madam Griffith Lacee nâmiyle ikâmet ediyordu. O gece saat ikiye doğru evin kapısı çalındı. Henriette, koşa koşa merâkla kapıyı açtı. Karşısında Arsen Lüpen'i görünce ne yapacağını şaşırılmış, sevincinden âdetâ çıldırmıştı...²¹⁷

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda Hindistan’a firar eden Arsen Lüpen ve Henriette’i ele geçirmek için takip eden Sherlock Holmes’ün yardımcısı Harry olaya sonradan dâhil olur.

... Bu esnâda Harry içeri girdi. Üstâdını münfâil ve hiddetli bir vaziyette görünce yanına yaklaştı ve nazikâne bir sûrette hatırını sorduktan sonra hiddetini mucib olan şeyi berây-ı istifsâr sordu. Sherlock Holmes, önünde genç ve zeki muavinini görünce hiddeti biraz zâil oldu. Marsilya ile Paris telefonu işlemediğini söyledi ve bu sebeple beynelmilel büyük bir hırsız göz göre göre firâr etmesine meydan verildiğini beyân etti...²¹⁸

Olayın çözümünde polis hafiyesi Nick Karter ve muavininin Hindistan’a ulaşabilmesi için yardımcı olan Lord Claude ve hafiyenin kısa diyaloguna şahit olunur. Olaya sonradan dâhil olan kahramanlar aynı zamanda yan kahraman olarak da romanda sahadayer alır.

— Evet azîzim; fakat herhâlde onu takip etmeli. Üstâdım gelirken bir gazete aldım. (Lord Claude) ile zevcesi Madam Flore, tayyare ile Bombay’a hareket edeceklerini yazıyordu. Bir kolayını bulup biz refâkatlerine kabul edilsek çok iyi olur. Sherlock Holmes, bu mühim havâdisi derin bir sükût ile karşıladı. Kısa bir sükûttan sonra:

— Evet Harry, getirmiş olduğun bu mühim haber fikrimi yoran müşkül mesâili hâldecek bir anahtardır. Lord Claude ise benim çok eski ve samimi bir arkadaşımdır.

— Öyle ise bu fırsatı kaçırmayalım.

Ertesi gün Sherlock Holmes ile muavini Harry, bir otomobile rakiben Lord Claude’un ikamet ettiği ansiyona gittiler...²¹⁹

Yazarın “Operadaki Sirkat” adlı romanında bir hırsızlık üzerine tahkikat yapan Sherlock Holmes “Amerikan Hol”ün müdürüyle görüşmeye gider ve hafiyenin yardım talebini kabul eden direktörün olaya sonradan dâhil edildiği görülür.

... Derhâl giyinerek sokağa fırladı, İlk rast geldiği otomobille “Amerikan Hol” tiyatrosunun müdüriyetine gitti. Müdüre kartını göstererek takip ettiği

²¹⁷ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 10.

²¹⁸ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 3.

²¹⁹ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 5.

bir mesele ile alâkadâr olan tiyatrolarının mektûb kâğıtlarının birisini istedi. Direktör hayretle yazıhânenin gözünden bir kâğıt çıkarıp polis hâfiyesine verdi. Nik Karter, tehâlükle kâğıdı süratle parmaklarıyla üst kısmını katladı ve cebindeki mektûp ile karşılaştırdı. İkisi aynı matbaadan çıkmış kâğıtlardı. Bunun üzerine polis hâfiyesi, direktöre dönerek:

— Sizin müessesenizin şerefiyle ve sermayesiyle alâkadâr bir mesele husûsunda sizden talep edeceğim malûmâtı vermenizi rica ederim. Direktör, hayret ve istiğrâbla: “Peki” demekle iktifâ etti...²²⁰

“Maskeli Süvari”de “Kızıl Şato”ya hapsedilen Sherlock Holmes bir patlamada enkaz altında kalır ve onu eczacı Mösyö Victor bulup malikânesine götürerek tedavi eder, böylece olaylara yeni birinin dâhil olduğu görülür.

... Birkaç gün sonra şatonun enkâzını temizleyen ameleler, gâyet garip bir şeye rast geldiler. Birçok masalar ve iskemleler altında bir insan inlemesini işittiler. Derhâl hummalı bir fâaliyetle onu tahlîs etmeye çalıştılar. Yarım saat geçmeden bir insanın bihûş bir hâlde yerde yattığını gördüler. Hemen bir sedye tedârik ederek onu en yakın bir eczâneye götürdüler. Orada yapılan bir masaj ile müdâvât-ı evveliyeye onu geçirdiği baygınlıklardan şifayâb ettirdi...²²¹

Aynı romanın ileri kısımlarında olaya yeni iştirâk eden bir topluluğun at müsabakalarıyla ilgili diyaloglarına şahit olunur.

... Müsâbakaya tam üç gün kaldı. Herkes sabırsızlıkla bekliyordu. Gazinolarda, barlarda, yüksek mahafilde cereyân eden muhâvereler hep şu tarzda idi:

— Monşer ne dersin, Mösyö Clemson’un Leon’u acaba muvaffak olacak mı?

— Tabii değil mi? O halissüddem Arap atıdır. Bin fedakârlıkla Necid havâlîsinden getirdiler. Yapılan tecrübelerde epey muvaffakiyet gösterdi. Mübârek kuş gibi uçuyor. Yalnız bu muhite alışamadığı için her şeyden ürküyor. Mamafih alışır...²²²

“... Etoile Operası’nın kapısından çıkan halk arasında azametli yürüyüşlü, uzun boylu olan bir Amerikalı çıktı. Arkasından hemen onun kıyâfetine benzer birisi de onu takip ediyordu. Bu iki kişi birbirlerine bakarak bir iki adım ilerlediler...²²³

Yeni birinin romana dâhil olduğu yazara ait son roman ise “Zevk Çılgınlıkları”dır. Morfin müptelası Mister Jockson, kaldığı hastanede aşırı morfin aldığından hayal görmeye başlar ve o bataklık olarak adlandırılan hastanenin başkâtibi romana dâhil olark mistere oradaki rezillikleri görmesi için eşlik eder.

... Birdenbire gözlerini açtı. Gördüğü hayâlleri hakîkî bir sûrette görmesini ve bunun uğrunda hiçbir fedakârlıktan geri kalmayacağını ahdederek yatağın

²²⁰ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 8.

²²¹ Tan, **Maskeli Süvari**, 6.

²²² Tan, **Maskeli Süvari**, 10.

²²³ Tan, **Maskeli Süvari**, 13.

ucundaki ve hastahânenin husûsî kâtibine mahsûs zile bastı. On dakika bir intizârdan sonra kâtib-i husûsî geldi ve misterin başına gelerek ne istediğini söyledi. Mister Jockson, gözlerini süzerek muhayyilesinde yaşattığı hırs-âver vak'aları anlattı ve mutlaka bunların hakîkîsini görmek için ne lâzımsa vereceğini ilâve etti. Kâtib-i husûsî sahte bir ciddiyet tavrı takınarak: — Aman mister... Ne diyorsunuz. Burası sıhî bir hastahânedir. Böyle şeyler isterseniz Paris'e gidersiniz. Orada belki ancak eski binbir gece masallarında bulunan vak'aları bulursunuz...²²⁴

Mister Jockson namındaki Sherlock Holmes, gezdiği odalardan birinde olaya sonradan dâhil edilen hırsız Arsen Lüpen'in zevcesi Henriette'i görür. Onu takip ederek Arsen Lüpen ile birlikte o bataklıkta hırsızlık için bulunduklarını anlar.

... Yarım saat devam eden bu heyecanlı rakslar seyircilerin âsaplarına iyi tesir etmiş ve kanlarını büyük bir ateş içinde bırakmıştı. Orada bulunan mihrâcelerden nevî işâretiyle kraliçe rolünü ifâ eden sarışın kız salonun ortasına geldi. Herkes ona bir yer ayırarak ortada kalan dâirenin içinde raks etmeye başladı. Levent ve muntazam vücûduyla yılan gibi kıvrılıyordu. Bedmest, heyecân içinde, artık hissiyâtına mâlik olmayan ve gözleri kararan bir mihrâce ayağa kalkarak artisti ortadan kaparak kapıdan çıktı...²²⁵

4.2.1.1. Hedef Belirleme

Hedef belirleme ilkesi polisyelerde suçun niteliği ile ilgili olgulara dayanarak suçlunun/failin ele geçirilmesi için tasarlanan odak noktasını ifade eder. Bu ilke ile dedektif ya da polis kurgulanmış bir gerçeklikle var olan olayların peşinden gitmek için bir harita çizer ve bu yol/yöntem ile hedefin işaret ettiği yolda ilerler. Bu ilke suçlu için ise hedef tahtası gördüğü noktalara atış yapacağı bir kararlılık mercidir. Suçlu, gözüne kestirdiği suç için girişimde bulunabilmek için bir karar süreci geçirir, seçtiği mağdurlar da bu hedefin ana karakterleri olur ve bunlar suçlu için çıkar sağlayabileceği hedeflerdir. “Böylece yeni bir kişinin romana girmesi sağlanır.”²²⁶

“Çin Dilberinin İntikamı” adlı romanda Çinli Verahora, aldığı bir mektupta iki kardeşinin İngilizler tarafından öldürüldüğünü öğrenir ve onların intikamını almak için yemin eder. Verahora'nın hedef belirlediği mağdurları ise iki İngiliz Edvard ve Levi'dir.

— Âh!.. Zavallı kardeşlerim... Zâlim ve müteaddi Avrupalıların kanlı süngüleri altında can verdiniz. Âh!. Kim bilir ne kadar ızdırâb çektiniz. Allah ve mukaddes ervâh sizi öbür dünyada mesut ve bahtiyar etsin.(Yumruklarını sıkarak heyecanlı bir sesle) sizin intikâmınızı ben alacağım!..²²⁷

²²⁴ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 4.

²²⁵ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 9.

²²⁶ Şahin, *Cinai Meseleler*, 46.

²²⁷ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 3.

“Dolandırıcılar Kralı” adlı romanda ise hırsız ve dolandırıcı Bill’in gözüne kestirdiği kişileri hedef olarak seçmesi onun emellerine hizmet edecek tabakadan kişilerdir. Hırsızlık ile başlayan romanda esas adı Bill olan hırsızın çeşitli suretlerle dolandırıcılık yaptığı görülür. İlk hedefi nişanlı bir kızın hususi mektup ve yüzüğünü çalarak ona kumpas kurmak ve nişanlısından yüklü miktarda bir çek almak olan Bill, bununla yetinmeyip ikinci hedefini belirler, bu da gazetede keşfettiği zengin Profesör Dayk’tır.

... Barda eline geçirdiği bir gazeteyi mütâlâa’ etmeye başladı. Birdenbire bir havâdis nazar-ı dikkatini celbetti. Profesör (Dayk) Şark seyâhatinden avdet etmiştir. Mumaileyh son seyâhatinde on bin dolarlık bir antika küpe satın almıştır. Edgard gazetenin mütâlâasını bitirir bitirmez barı terk ederek ikâmetgâhına gitti. Orada bir İngiliz gazetecisi kıyâfetine girerek dışarı çıktı...²²⁸

Romanın sonunda ise ele geçirilen Bill, böyle kolayca ele geçmesindeki sebebi açıklarken bunun da dolandırıcının hedefinin bir parçası olduğu görülür. Zira hedefler vuku bulan davranışların birer parçasıdır.

— Azîzim Karter! Şimdi hâpishânede bulunuyorum. Burası biraz sıkıntılı olmakla berâber benim için çok faydalıdır. Çünkü benim buraya girmekliğimin sebebini açıkça söylüyorum:

— Maksadım buradan ileride benim teşkîl edeceğim çeteye yarayacak bir iki haydut aramaktı. Yoksa öyle kolay kolay ele geçemem. Yine şeriâtıma muvâfık bir meslektaş bulduğum anda buradan o arkadaşla kaçacağız. Bâki hürmetler. Arkadaşınız ve hasmınız Bill...²²⁹

“Kanlı Miras” adlı romanda amcasının kızı Norma ile mirası için evlenmeyi hedef seçen Elfriede, bu hedefinde ısrarlı davranır, hedefi paraya dayanan sonu cinayete varan bir plan tasarlar. Planları doğrultusunda Elfriede, Norma ile kocasını katlederek hedefine ulaşır. Bu gibi planların sonucunda genelde hedeflenen para ve maddi çıkarlardır. Bu mevzuya vurgu yapan “Mayk Hammer romanlarıyla dünya rekoru kıran Afif Yesari zabıta romanı için şunları söyler: “Zabıta romanlarında seks ve cinayet üzerine her bir entrika, üçkâğıt, hırsızlık, katillik ve kalleşlik gibi en pespaye numaralar ve mizah da vardır. Zabıta romanlarında genellikle cinayetler işlenir ve cinayet işlemenin çeşitli nedenleri ve yolları vardır ve hepsinin bir ucu kişisel çıkarlara ve paraya dayanır.”²³⁰ Adı geçen roman de tam manasıyla bu durumu örnekler niteliktedir.

²²⁸ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 6.

²²⁹ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 16.

²³⁰ Erol Üyepazarcı, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler, Türkiye’de Popüler Romanın İlk Yüzyılının Öyküsü (1875-1975)**, (C.2), Oğlak Yay. İstanbul, 2019, 916.

... Elfriede ne olursa olsun kız ile evlenmek istiyor çünkü onunla izdivaç etmek sonsuz bir servete mâlik olmak demektir. İhtiyârın yegâne vârisi kız olduğunu bildiği için onunla izdivâç etmek hırsını beslemeye başlamıştı... Elfriede, babasından kalan mirâsı kumarda, içkide, sefâhatte bitirmiş idi. Amcası berhayât iken ondan kopardığı para ile geçiniyordu. Fakat onun vefât etmesiyle parasız kalması bir oldu. Amcasının vârisi Norma, onu sevmediği ve ondan nefret ettiği için ona pederi tarafından verilen tahsisâtı kesti. Elfriede, bundan çok müteessir oldu, Norma'ya fenâ hâlde kin tutmaya başladı ve ondan intikâm almaya karar verdi...²³¹

“Kız Taciri” adlı romanda ise heykeltraş Mösyö Henri’e modellik yapan Viyolonse, Mister Heizman için ona çok servetler kazandıracak bir hedef olur ve bu hedef uğruna onu kaçırrır.

... Mister Heizmen Mihrâce'ye anlatıyordu:

— Raca Hazretleri... Sizin ferrâş-ı halvetinize yarayacak venus gibi bir vücûda mâlik çehresi ve bilhassa gözleri her erkeği çıldırtacak güzel, bakir bir kızım var. Onu arzû ederseniz takdîm edeyim. Raca sözünü keserek:

— Kızı görmeyelim. Ondan sonra fiyatını söylerim. Mamafih dediğiniz kadar olursa ben size beş bin İngiliz lirası veririm, dedi...²³²

Hedef belirleme noktasında metinlerden en bariz örnekleri sunan “Mukaddes Heykel” adlı roman, bir vapurun güvertesinde başlar ve yolculardan Mösyö Maurice ve zevcesi Madam Caroline, yanında katolik kilisesi için hediye edilen milyonlarca lira kıymetinde bir heykel taşıyan Psikopos Senyör Antonio ile tanışır ve heykeli çalmayı hedef edinen bu çift planlarına ulaşmak için harekete geçerler.

— Müsâade edin muhterem Piskopos Efendi, Amerika seyâhatinizin hedefi nedir? Lütfen söyler misiniz?

Zaten öyle bir mukaddime bekleyen misafir sakalını kaşıyarak:

— Efendim, Papa Hazretleri beni Philadelphia'da yeni bina edilen büyük Katolik kilisesine hediye edilmek üzere olan milyonlarca lira kıymetinde Hazreti Meryem'in mukaddes heykelini Philadelphia'ya isâline memur etmişti.

Mösyö Maurice, sîmâsında beliren bir tebessüm ve onu müteâkib cüzi bir tefekküre istiğrâkı şayan-ı dikkat olmakla berâber muhâtabı bunun farkına varmayarak sözüne devam ediyordu...²³³

“Ölüm Sarayı” adlı romanda hırsızlar için hedef, iki kız ile villasında yaşayan Mister Vizmen'dir. Bir grup kız, dans gösterileri yaparak bir yarış düzenleyeceklerini söyleyerek Mister Vizmen'i hakemlik teklifiyle hedef seçerek hırsızlıklarını gerçekleştirirler.

... Bütün kızlar Mister Vizmen'i görür görmez dansı bırakarak etrâfını sardılar ve hep bir sesle:

²³¹ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 5-6.

²³² Yurdatap, **Kız Taciri**, 13.

²³³ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 3.

— Âdil hâkemimiz şerefine hurra!!... diye bağıldılar.
Enfes güzel çıplak vücûtların arasında kalan Mister Vizmen heyecanlı bir sesle:
— Kızlarım ne yapıyorsunuz, bu soğukta üşümüyor musunuz? Beni nereye hakem tayin edeceksiniz, dedi
Sarışın, mütenâsib endâmlı bir kız atılarak:
— Bu gece birkaç arkadaş çay içiyorduk. Birdenbire aramızda garip bir fikir daha doğrusu bir bahis doğdu. Plaj elbiselerimizle açık havada (Vals Amerikan) müsâbakası yapacağız. Kazanana tarihi bir vazo hediye edeceğiz. İşte bu sebeple sizi hâkem tayin edeceğiz. Zaten öyle bir şey arıyorduk. Buralarda yani plajlara en yakın olan villanızdır Tesâdüf bizi görüp geldiniz, dedi...²³⁴

“Birçok katil benzer özellikler gösterir. Hayal kırıklıklarının, öfkelerinin ya da kıskançlıklarının nedenini ya da onların açgözlülüğünü tatmin etme fırsatını, başka bir varlığın nesnesinde görürler. Bu varlığı ortadan kaldırmak veya yok etmek isterler ve bu onların tepkilerine neden olarak gördükleri bireyle ilişkili kurabilmelerinin tek yoludur. Dolayısıyla katiller, kişinin ve bedenlerinin kafa karıştırmasının sonuçlarının oldukça abartılı bir örneğini sağlar, bu karmaşanın bir sonucu olarak da saldırganlık eylemleri yoluyla bedeni ihlâl ederler.”²³⁵ “Ressamın Katili” adlı polisiye bu durumu örnekler niteliktedir. Suçlu Mister Henri, aşık olduğu ve kıskandığı fakat karşılık göremediği Ederle’e ulaşmak ister. Bu amacının önünde engel olarak gördüğü ve Ederle’nin modellik ettiği Mösyö Josef’i öldürmeyi hedef seçer.

— Âh bu kâfir kızı ne kadar sevdiğimi bilmiyorsunuz. Tam iki senedir aşkıyla harap ve perîşân oldum. Onu her şeyden kıskanırım. Merhûm Mösyö Jozef’e modellik ederken apartmandan çıkarken tesadüf ederim, konuşa konuşa evine götürürüm. Bununla berâber çok ciddi ve afif idi. Kaç defa kendisine ilân-ı aşk ettim. Beni sevmediğini söyledi. Nihâyet meseleyi muvakkaten kapattım. O vakit Mösyö Jozef’in işi bitti. Ederle boşta kaldı, yanıma kâtime olarak aldım. O günden beri yanımda duruyor. Bununla berâber mümkün değil kalbini elde edemedim. Çünkü başkasını seviyor...²³⁶

Suçlu olarak damgalanmış kişiler, polisiyelerde hırsız ya da katil sıfatıyla ana kahraman olarak yer alırlar. Bu şekilde vasıflandırılan suçlular için “August Drahms, “Doğuştan suçlu, çağlar önceki atalarının kanundaki aynı hırsızlık ve öldürme tohumlarını barındıran yeni hayatı ihtiva eden ve yayan soya ait tohum plazmasının bugüne aktarılan

²³⁴ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 3-4.

²³⁵ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 348.

²³⁶ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 10.

mirasıdır.”²³⁷ İfadesini kullanır. Polisliyelerde ana karakterlerden olan Arsen Lüpen, söz konusu tanıtımda yer alan ifadenin karşılığıdır.

“Siyah Güller” adlı romanda meşhur hırsız Lüpen, hırsızlık konusunun başkahramanı olarak yer alır. Bu romanda meşhur hırsız Arsen Lüpen, Nadia adlı kızın yurt dışında olan kardeşi Nicola’nın yerine geçerek hırsızlık hedefini gerçekleştirir. Olay aydınlığa kavuşup da Arsen Lüpen’in gerçek Nicola olmadığı anlaşılınca hırsızın kendine hedef olarak seçtiği Nadia’yı nasıl keşfettiği gerçek Nicola’nın ağzından şöyle nakledilir.

... Evet, kıymetli polis efendi, bundan bir ay evvel sevdiğim güzel bir artist ile hemşireme haber vermeden Florida’nın banyolarına gitmiştim. Gitmeden birkaç gün evvel tesâdüf şu tevkîf ettiğiniz hırsız ile barda buluştuk ve ber-vesile ahbâb olduk. Onun kibâr tavırlarına aldandım. Hâlbuki bu elbiselerin içinde gizli bir hırsız, bir sahtekâr ruhu olduğunu bilmiyordum. Saflıkla bütün ailemin esrârını ona fâş etmiştim ve banyolara gidip birkaç hafta kalacağımı söyledim. Çünkü çok zârif, çok hoş görünüyordu ve işte bundan istifade ederek hemşiremi aldattı ve nihâyet servetimizi de çalmaya muvaffak oldu...²³⁸

“Şimendifar Düşmanı” adlı romandaki durum diğer romanlardan biraz farklılık göstermektedir. Nitekim burada da bir suç unsuru bulunmakla beraber irade dışı olan bir faaliyet söz konusudur. “Hırsızlık, gasp ve adam öldürme gibi her suçun sebebi normal olabileceği gibi anormal/akıldışı da olabilir. Kuşkusuz normal ve anormal oluşu belirleyen suç değil, suçlunun kendisidir. Suç epidemisini anlamak için bu türden suç işleyen kişilerin psikolojisindeki anormalliklere değinmek gereklidir. Akıl almaz türde şiddet eylemlerinin ne derecede ciddi bir akıl hastalığı ürünü olduğu ve bu konuda daha temele giderek nedensellik varsayımının ne derece geçerli olduğu sorusu gündeme gelmektedir.”²³⁹ Adı geçen romanda de böyle bir durum söz konusudur. Romanda, Deli Rus prensi olarak adlandırılan kişi “meçhul tren facialar”ından sorumlu tutulur, prens trendeki yolcuları öldürmeyi hedef olarak seçer, bundaki neden ruhsal olmakla birlikte suç teşkil etmektedir. Prens onu hedefine iten suçu şöyle izah eder:

— Efendiler, kusuruma bakmayın. Benim bu tehyîcât ve infîâlîm irâdemîn arzûsuyla vukû bulmadı. Tehyîcimin bir sebebi vardı. Onun hikâyesini size anlatsam bana hak verir ve siz de belki bu zebân-ı ihtira’ lânet edersiniz: ... O geçirdiğim tren faciasını hatırlar fenâ bir sinir cereyânına tutulurum. Bunun için bu afetten nefret ediyorum. Hiç görmek istemiyorum. ... Burada da iki ay evvel tren falan yoktu. Fakat son günlerde hükümet buradan bir hat

²³⁷ August Drahts’tan aktaran Stephen Kern, **Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri**, çev. Emine Ayhan, Metis Yayınları. İstanbul, 2008, 65.

²³⁸ Yurdatap, **Siyah Güller**, 13.

²³⁹ Yücel, **Kriminoloji**, 85.

geçirdi ve karşiki istasyona rabt etti. Artık o günden beri trenler benim villamın karşısından geçerek ölüm feryâtlarını koparıyor, beni çıldırtıyordu...²⁴⁰

“Gece Çocuğu” adlı romanda yine sahnede meşhur hırsız Arsen Lüpen ve karısı olan suç ortağı Henriette vardır. Hırsızlık konulu polisiyelerin pek çoğunda başrolde meşhur hırsız Lüpen vardır.

Hapishaneden hile ile kaçan Lüpen, zevcesi Henriette ile birlikte plan yaparak Amerika’ya kaçmayı ve oradaki servetlerine kavuşmayı amaçlarlar ve yaptıkları plan neticesinde bunda başarılı olurlar.

... Henriette taaccüle:

— E? Ya sen ne yapacaksın?

Arsen Lüpen tebessüm ederek:

— Ben mi? Saf kız bunu anlamayacak ne var? Bir Rus tüccârı sıfatıyla senin bineceğin vapurla Amerika’ya gidip orada bırakmış olduğumuz servetimize kavuşacağız, dedi.

...Henriette, rolünü her vakitki gibi mükemmelen ifâ etti. İsteddiği bahriyeliyi kandırdı ve ümidinden fazla kendisine aşık oldu ve onu arkadaşlarının himmetiyle vapura bindirdi. Arsen Lüpen ise Rusların devam ettikleri kulüpte beş bin frank mukâbilinde bir pasaport elde etti. Para kuvvetiyle merâmına nâil olarak zevcesinin bindiği vapurla Amerika’ya hareket etti...²⁴¹

“Saray Rakkasesi”nde yine sahada Arsen Lüpen ve Henriette var. Lüpen sarayı soyması için Henriette’i orada av yapmaya gönderir ve sarayın mihracesi onu fark ederek yanına alır. İkinci oyun ise Lüpen’in bu durumdan Holmes’ü haberdar ederek ondan yardım isteyip oyuna getirmesi ile başlar. Lüpen ve Henriette bu şekildeki tasarılarıyla hedeflerine ulaşırlar. Olayların sonunda yapılan açıklama ile hırsızların hedeflerine ulaştıkları kısaca özetlenir.

... Ertesi gün [Saray Rakkasesi] serlevhası altında gazeteler Sesil nâmında bir dansözün, Kaşmir mihrâcesinin sarayında beş milyon dolar kıymetinde mücevherât çalıp firâr ettiğini yazıyorlardı. Bu esnâda Arsen Lüpen ile metresi Henriette, onları Amerika’ya götüren vapurun güvertesinde gittikçe uzaklaşan Hindistan’ın dilnişin sahillerini temâşâ ediyorlardı...²⁴²

Suçlar vuku bulurken bireysel ya da çete teşkil eden organlar vasıtasıyla gerçekleştirilir. Özellikle nitelikli ve büyük çaptaki suçlar çete suçları olarak tanımlanır. Çete suçları yani “Organize Suçlar, kazanç elde etmek için hiyerarşik bir yapı oluşturan kişilerin fonksiyonel bir iş bölümü çerçevesinde bir araya gelmeleridir. Burada hedeflenen kazanç

²⁴⁰ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 12-13.

²⁴¹ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 14.

²⁴² Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 16.

ekonomik ya da siyasal olabilir.”²⁴³ “Operadaki Sirkat” adlı roman de çete suçlarının olduğu bir romandır. “Amerikan Hol” tiyatrosuna gelen davetlilerden biri olan zengin Rus tüccarının kızı Misis Katerina’nın hedefi olduğu “Kızıl Çete” tarafından soyulması konu edinir. Amaçları için plan yapan çete dolandırdıkları Katerina’nın mücevherlerini çalarak hedeflerine ulaşırlar.

... Şimdiye kadar kaybolan küpelerinizi elde etmediğinizden dolayı çok müessifsiniz... Küpeleri unutun. Çünkü artık onlar bizim çetenin kasasındadır. Ümîd kat ediniz. Sesinizi çıkarmadığınız takdîrde arkadaşlarımız bir daha sizi mutazarrır etmeyecekler!..²⁴⁴

“Maskeli Süvari”de hırsız Arsen Lüpen, at müsabakalarında birinci gelen M.K markalı atı çalar ve diğer rakip atları etkisiz bırakmayı hedefleyerek planlar yapar. Hedeflerinden biri de onu zafere götüren hamlesi, rakip atın bakıcısıyla yaklaşmış onu alt etmesidir.

... Arsen Lüpen o akşam bu Amerikalıyı takîp ederek operaya girdiğini görünce o da içeriye girdi ve hiç beğenmediği piyesi sonuna kadar seyretti. Oyun hitâmından sonra herkes çıkmaya başlayınca Amerikalıyı dikkat ve alâka ile takîp ederek nihâyette onunla konuşmaya ve ahab olmaya muvaffak oldu...

— Hay hay gidelim, diyerek kalktı ve bir otomobile atlayarak yarım saatlik yol kat ettikten sonra Auteuil’ya yakın bir ahırın yanındaki binaya geldiler ve yine kızlarla berâber zevk ve sefâya daldılar. Amerikalı, adamakıllı sarhoş olarak yere yıkıldı. Arsen Lüpen, hemen ceplerini yoklayarak ahırın anahtarını aldı. Amerikalının şapkasını ve gömleğini giyerek karşıki ahırın usûlce kapısını açtı. Elektrikleri yaktı. Yavaş yavaş ata yaklaşarak cebinden çıkardığı ufak bir kutudan bir şırınga yaptı..²⁴⁵

“Zevk Çılgınlıkları” adlı romanda, Mister Jockson (Sherlock Holmes), tesadüfen bulduğu uyuşturucu bataklığı olan bir hastaneye yatar ve orada bulunan suçluları tespit etme hedefi uğruna “esas itibarıyla psikolojik ve fiziki alışkanlık ve tutkunluk yaratan madde”²⁴⁶ olan “uyuşturucu”²⁴⁷ nun müptelası olur ve çeşitli hayaller görmeye başlar. Bu hayaller neticesinde gerçeklerini görmeyi arzulayan Holmes’e hastanedeki bir hemşire olayların iç yüzünü görebilmesi için onu bataklıkta korkunç manzarayla yüzleştirir.

²⁴³ İçli, **Kriminoji**, 262.

²⁴⁴ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 6.

²⁴⁵ Tan, **Maskeli Süvari**, 13-14.

²⁴⁶ Dönmezer, **Kriminoloji**, 315.

²⁴⁷ Bknz. Uyuşturucu madde/Afyon, vücuda girdikten sonra kan yolu ile bütün organizmayı ve özellikle sinir sistemini kısa ve uzun süreli olmak üzere etkisi altında bulundurur. Nabız normalin üstünde atar, terleme, zekâ ve seksüel bir kuvvetlenme, yapay bir neşelenme, yapay bir uyku kısa süreli etkileridir. (Demirbaş, **Kriminoloji**, 279).

... İki aydan beri morfinin bayıltıcı tesîrine dayanan ve Amerikalı bir zenginin rolünü ifâ eden meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes mezkûr hastahâneyi bir tesâdüfle keşfetmişti. Bütün o hastahânenin dâhilî esrârını keşfedip Arsen Lûpen'i ve metresi Henriette'i tevkîf ve otomobille tevkîfhâneye gönderdikten sonra müsterih bir hâlde hastahânenin içinde bulunan odasına yerleşti...²⁴⁸

4.2.2. Görevlendirme

Asıl olayın gelişmesinde etkin bir rol üstlenir. Görevlendirme/planı yerine getirme: olay örgüsünün ilerlemesini sağlayacak yan romanların oluşturulmasına olanak sağlayan araçların meydana getirilmesini sağlar. Bu ilke planı yerine getirme araçları ve kişiye yönelik görevler olarak iki başlık altında toplanmıştır.²⁴⁹ Görevlendirme, araçlar vasıtasıyla ele alınmakla birlikte bir işin yerine getirilmesi için işle ilgili mercilere ya da kişilere verilen ve yerine getirilmesi beklenen eylemler bütünü olarak da algılanır.

“Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanda polis hafiyesi, müzisyen John Errizvan’ın cinayetinin aydınlatılması ve neticelendirilmesi için muavinini görevlendirdiğine şahit olunur.

... Malumat-ı lazimeyi istihsâl ettikten sonra dışarı çıktı. Yolda muavinine: — Senin için bir iş var? Şimdi Philadephiya’ya avdet edeceksin. John Errizvan’ın resmini çektiğim fotoğrafçıya git. Hazırladığı camı al ve iyi bir projektör tedârik et. Sonra tekrâr otele gel. Ederle garın yolunu tuttu. Bir saat sonra ekspersin içinde Philadelphia’ya doğru yollanıyordu...²⁵⁰

“Kanlı Miras” adlı romanda ise polis hafiyesi Nick Karter’in, bir cinayeti aydınlatmak için muavinini görevlendirdiği görülür.

... Memnûn bir hâlde muavinine dönerek: — Cinâyetin fâilini yakalamak için bir noktanın tavzîhini bekliyorum. Onu da sen hâlledeceksin. Gidip Elfriede’nin Avrupa’ya hakîkten seyâhat edip etmediğini öğreneceksin, dedi...²⁵¹

“Kız Taciri” adlı romanda pek çok kızın bir çete tarafından kaçırıldığını fark eden zabıta işin halli için meşhur polis hafiyesi Nick Karter’i görevlendirir.

... New York polis müdürü bu esrârengîz vaka’ların içinden çıkamayacağını anlayınca telefonla Nik Karter’i çağırdı. Yarım saat kadar geçtikten sonra meşhûr polisler dâhisi polis müdürünün huzûruna çıkarak yanında oturdu. Polis müdürü Nik Karter’e kızların ani teğayyüb meselesini anlattıktan sonra bunu ilâve etti:

²⁴⁸ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 15.

²⁴⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 47.

²⁵⁰ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 10.

²⁵¹ Yurdatap, *Kanlı Miras*, 10.

— New York’un dilber kızlarına musallat olan bu mechûl şahsı veya eşhâsı sizden başka derdest edecek hiçbir hâfiyemiz yoktur. Sana güveniyoruz Karter, mütebessimane:

— Hüsn-ü teveccühünüz efendim. Merâk etmeyin, elimden geldiği kadar çalışacağım. Şimdilik Adieu (Adiyo!) dedi ve şapkasını giyerek dışarı çıktı...²⁵²

“Mukaddes Heykel” adlı romanda hırsızlık için cinayet planı yapan Mösyö Maurice, zevcesi Madam Caroline’i Psikopos Antonio’yu bayılıp kıyafetlerini değiştirdikten sonra da öldürmesi için görevlendirir. Cinayet bu görevlendirme neticesinde ifa edilir.

... Maurice zevcesine dönerek:

— Psikoposun bulunduğu odaya gireceksin. Herifi kloroformla adamakıllı bayılıp makasla sakalını kestirdikten sonra benim suare elbiselerimi ona giydireceksin. Bu ameliyatı süratle ve ufak bir ses çıkarmadan yapacaksın. Hiç korkma! Bulduğumuz katta bizden başka kiracı yoktur. Haydi bakalım seni göreyim, dedi. Mösyö, bu dehşetli talimâtı genç kadına verdikten sonra smokini ve kloroform şişesini verdi...²⁵³

“Ölüm Sarayı”nda Nick Karter, muavini Jack’i dolandırıcılık ve hırsızlık yapan bir çeteyi çökertmek için görevlendirir.

... Muavini Jack’in elini sıkarak:

— Şöyle yanımda otur da sana mühim meseleler hakkında izahât vereceğim, dedi ve vaka’yı baştanbaşa naklettikten sonra bazı talimât vererek bir otomobil ile arkalarından hiç belli etmeksizin takip etmesini emretti ve kendisi de polis müdüriyetini meseleden haberdâr etmek üzere ayrıldı. Filhakika muavini kendisine derûhte edilen vazifeyi ifa etmiş ve anlatacağımız vechile üstâdına münâsib bir vakitte yetişmişti...²⁵⁴

“Ressamın Katili” adlı romanda vuku bulan cinayetin aydınlatılması için müdde-i umumi’nin meşhur polis hafiyesi Nick Karter’i görevlendirdiği görülür. Buradaki görevlendirme hafiyenin tecrübe ve zekâsına olan itimatın da göstergesidir.

— Âlo siz kimsiniz?

— Ben müdde-i umûmî Diravin. Mühim bir mesele için hemen adliyeye gelin.

— Peki, geliyorum Polis hâfiyesi bunun üzerine şapkasını giyerek çıktı. Doğru adliyeye gitti. Müdde’î-i umûmînin odasına girdi. Onu gören müdde’î-i umûm’i kendisine bir kanepa takdîm ederek oturmasını rica etti. Sonra cinâyet hakkında izahât-i kâmile vererek bu muallak meselenin hâllini kendisine tevdi’ ettiğini ilâve eyledi. Nik Karter, cinâyete ait tahkikât dosyalarını alarak müdde’î-i umûmînin yanından çıktı. Doğru cinâyetin vukû

²⁵² Yurdatap, **Kız Taciri**, 9.

²⁵³ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 9.

²⁵⁴ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 14.

bulduğu pansiyona gitti Madam (Marita) ı bularak kendisinden birçok izahât ararak Mösyö Jozef’in kâtlolunduğu odaya girdi...²⁵⁵

“Siyah Güller” adlı romanda meşhur polis hafiyesinin maharetine güvenilerek bir görevlendirilmenin yapıldığı görülür. Prenses Nadia’nın kaybolan mücevheratları için hırsız hakkında tahkikat yapma görevi Karter’e verilir. Karter bu görevin üstesinden başarıyla gelir.

... Sherlock Holmes, daha sözünü bitirmeden oda kapısı çalındı. Biraz sonra Sir Clisson, New York polis müdürü bizzat meşhûr polisin ziyâretine gelmişti. Şüphesiz demin konuştukları mesele içindi. Hakîkaten öyle idi. Sir Clisson meşhûr polis hâfiyesinin gösterdiği nezâkete teşekkür ederek ona sirkat hakkında tafsîlât verdi ve sözlerine şu kelimelerle fâsıla verdi:

Sherlock Holmes, daha sözünü bitirmeden oda kapısı çalındı. Biraz sonra Sir Clisson, New York polis müdürü bizzat meşhûr polisin ziyâretine gelmişti. Şüphesiz demin konuştukları mesele içindi. Hakîkaten öyle idi. Sir Clisson meşhûr polis hâfiyesinin gösterdiği nezâkete teşekkür ederek ona sirkat hakkında tafsîlât verdi ve sözlerine şu kelimelerle fâsıla verdi:

— Bu meselenin hâllini sizin mahâretinize ve zekânıza bırakıyoruz. Sherlock Holmes, bu meselenin kendisine havâle edildiğinden çok memnûn oldu çünkü bu vesile ile Arsen Lüpen’i yakalamaya muvaffak olacaktı...²⁵⁶

“Gece Çocuğu” adlı romanda Arsen Lüpen plan yaparak hapisten kaçır ve olayı duyan Sherlock Holmes, hırsız Arsen Lüpen’in takibatı için diğer polis müdüriyetlerini görevlendirir.

...Mister Reed, teessüfle:

— Onun bu kadar cüretkâr olduğunu hiç aklıma bile getirmemiştim. İşte nihâyet beni yaraladıktan maada elbiselerimi giydi ve büyük bir soğukkanlılıkla hâpishânedan çıktı ve husûsî otomobiline bindi. Ne büyük cesâret, hârika! dedi.

Sherlock Holmes, zoraki bir tebessümle:

— Ne diyorsun gece çocuğu? Gece sersemi! Onun ne olduğunu benden öğrenmeli idin ki ona göre istintâkında tertibât almalıydın, dedi. Sonra şoförü çağırarak sordu:

— Nasıl oldu? Ahmâk, onun bir sahtekâr olduğunu bilmedin mi? Şoför kekeleyerek:

— Hayır efendim, esâsen biraz sarhoştum. Kıyâfeti, boyu, etvârı Mister Reed’e çok benziyordu, dedi. Vakit de çok geçti. Kimin aklına gelir ki o bir hırsızdır, dedi. Sherlock Holmes, oradan ayrılarak polis müdüriyetine gitti ve oradan her yere telefon etti. Arsen Lüpen hakkında şiddetli takibât yapılmasını talep etti...²⁵⁷

²⁵⁵ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 5.

²⁵⁶ Yurdatap, **Siyah Güller**, 9.

²⁵⁷ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 12.

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda ise Sherlock Holmes ve muavini Hindistan’a firar edeceğini haber aldıkları Arsen Lüpen ve Henriette’nin peşine düşerler. Holmes onları ele geçirebilmek için tebdil-i kıyafet ederek onların peşlerine düşmesi konusunda muavinini görevlendirir.

... Hemen polis hâfiyesi muavinini çağırarak:

— Harry, mümkün mertebe acele olarak tebdîl-i kıyâfet et. Hintli bir zengin olacaksın ve karşımızdaki kahveye girip orada bulunan ve zannıma göre Arsen Lüpen olan Avrupalı kıyâfetli adamı takip etmelisin, dedi.

Harry, süratle üstâdının emrini infâz etmeye gitti...²⁵⁸

“Saray Rakkasesi” adlı romanda kendini hırsız Arsen Lüpen’in oyunu içinde bulan polis hafiyesi Sherlock Holmes, bulundukları yerdekiki garsonu planları için görevlendirir.

... Karta tekrâr baktı. Evirdi, çevirdi. Âdetâ inanmayacağı gibi geldi. Harry, üstâdını hayrette bırakan bu şık kartın muhteviyâtını öğrenmek istiyordu. Sherlock Holmes, muavini merâktan kurtarmak için kartı ona gösterdi. Okur okumaz:

— Kâbil değil! İnanmam, dedi.

Sherlock Holmes, muavini merâktan kurtarmak için kartı ona gösterdi. Okur okumaz:

— Kâbil değil! İnanmam, dedi. Sherlock Holmes, Hintli garsona seslenerek gelen misâfiri kabul edeceğini ve kendisinin de buraya gelmesini söyledi. Garson, uzaklaşınca polis hâfiyesi muavinini bitişik odaya gitmesi ve orada mütekayyid olarak ufak bir işâretle faâliyeteye geçmesini tembih etti...²⁵⁹

Son olarak görevlendirme ilkesine “Zevk Çılgınlıkları”nda rastlanır. Arsen Lüpen ve Henriette’i hırsızlık yaparken iş başında ele geçiren Holmes, karşısına çıkan sahte polisleri, onları emniyete götürmeleri için görevlendirir.

...Üç polis Arsen Lüpen’in ve Henriette’in etrâfını sardı. Sherlock Holmes ise onlara nezâret ediyordu. Biraz sonra kapalı bir otomobil geldi. Polis şoförün yanından indi ve Sherlock Holmes’ün karşısında mutî’ bir nefer gibi durdu. Sherlock Holmes, hemen Arsen Lüpen’i ve Henriette’i otomobilin içine soktu. Her iki taraftan onların kaçmasına mahal bırakmamak için altı polis otomobilin içine yerleştirdikten sonra:

... Sherlock Holmes, hemen Arsen Lüpen’i ve Henriette’i otomobilin içine soktu. Her iki taraftan onların kaçmasına mahal bırakmamak için altı polis otomobilin içine yerleştirdikten sonra:

— Şimdilik otomobille Paris polis müdüriyetine götürün! Sıkı bir nezâret altında bulundursunlar. Ben yarın sabahleyin gelirim, dedi. Otomobilin oradan hızlı bir süratle ayrıldı ve karanlığın içinde kayboldu...²⁶⁰

²⁵⁸ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 8.

²⁵⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 10-11.

²⁶⁰ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 14.

4.2.2.1. Görevlendirme/Planı Yerine Getirme Araçları

Görevlendirmenin ardından söz konusu faaliyetlerin yerine getirildiği çeşitli araçlar mevcuttur. Bunlar, suçluların ya da araştıranların hedeflerine hizmet eden ve onların işlerini kolaylaştıran vasıtalarlardır. İncelemeye konu olan polisîyelerde bu aletlere sıkça rastlanmaktadır. Bunlar: ilaç, alet, parola, şifre, mektup, not, hipnoz/manyetizmadır.

4.2.2.1.1. İlaç

Romanlarda mağdurları etkisiz hale getirmek için kullanılan araçların başında ilaç gelir. “Çoğunlukla suçlunun kurbanını alt etmek için kullandığı araçlardan biri olan bu ilaç”²⁶¹ ile “korkunç eylemlerinden dolayı korkunç insan olarak nitelendirilen fail”²⁶² eylemlerini kolayca gerçekleştirir. İlaç aynı zamanda kurbanı etkisiz hale getirmek için başvuru yöntemlerinden biri olmakla beraber bunlar çeşitlilik göstermektedir. Bunlar içinde zehir, duman, uyuşturucu ya da kişiyi irade dışı bırakacak maddeler de bulunur. Bunların tesiri ile kişi kurban konumuna getirilir ve fail için ulaşılabilen bir meta haline gelir.

“Çin Dilberinin İntikamı”nda Verahora, intikam almak için öldürdüğü iki İngiliz Levi ve Edvard’ı dumanla zehirleyerek yok eder.

... Levi, alelacele soyundu, iskemlenin üstünde duran pijamayı giyerek karyolaya çıktı, uzandı. Çok geçmeden ortalığı dolduran boğucu bir koku nefesini tıkadı. Çırpınmaya başladı, fayda etmedi. Birkaç saniye sonra gözlerini ebediyen kapıyordu...

... Dayk, Mister Edvard ile berâber yukarı çıkarak onu bir odaya soktu ve biraz beklemesini rica etti. Edvard odaya girdi. Bu oda çok kapalı, sıkıntılı, alelacâib bir yerdi. Oradaki iskemlelerin birisinin üstüne oturmasıyla kapının sıkı bir surette kapanması bir oldu. Çok geçmeden odaya birdenbire hücum eden muhannik bir gazın tesiriyle ademe karıştı ve bir iki saat sonra arkadaşının aynı akıbetine uğrayarak posta paketi yapıldı ve kamyonu atıldı...²⁶³

“Kız Taciri” adlı romanda ilacın zehirli ve bayıltıcı etkisi göze çarpar. Mister Heizmen, modellik yapan Viyolonse’i kaçırabilmek için onu bulunduğu odada kloroformlu mendille bayıltır.

...Viyolonse, memnûn bir hâlde ikâmet ettiği pansiyona avdet etti. O gece nasıl olsa biraz geç gelmişti. Çünkü o gün çalıştığı atölyenin sahibi Mösyö Henri ile tiyatroya gitmişlerdi. Pansiyon sâkinlerini rahatsız bırakmamak için ayaklarının ucuna basa basa altıncı katta bulunan odasına girdi. Elektriği

²⁶¹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 47.

²⁶² Cemal Balı Akal ve Yalçın Tosun, **Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhaflıklar**, Dost Kitabevi, Ankara, 2015, 184.

²⁶³ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 9-12.

yakmak istedi. Fakat düğmeyi birkaç kere çevirdiği hâlde yanmıyordu. Yoksa cereyân mı kesilmişti. Masanın üstündeki kibriti almak için odanın içinde ilerlerken birdenbire karşısına siyah bir gölge çıktı. Kız, ürkerek bir adım geri gitmek istedi. Fakat o siyah hayâlet ona süratle hücum ederek elindeki kloroformlu mendili burnuna getirerek kızı bayılttı. Sonra onu iki kuvvetli kolları arasına alarak odadan dışarı çıktı ve karanlıkta kayboldu...²⁶⁴

“Mukaddes Heykel” adlı romanda Mösyö Maurice ve Madam Caroline, Psikopos Antonio’nun taşıdığı değerli heykeli çalabilmek için ona tuzak kurarlar. Antonio’u ilaçlı mendille bayıltıp etkisiz hale getirerek faaliyetlerine geçerler. Bu romanda ilaç koklatma işlemi iki dafa yapılır.

...Caroline elektriği yaktı. Artık müthiş vazîfesine başlayacaktı. Psikoposun karyolasının başında duran iskemlenin üstüne elbiseleri bıraktı. Koynundan çıkardığı mendile bir damla kloroform döküp Psikopos’a koklattı. Muhaddir madde çabuk tesirini yapmıştı. Bu ameliyatı müteâkib sakallarını kestirdi. Başının saçını siyaha boyadı. Güçlkle becerebildiği bu iş onu iyice yormuştu. Şimdi ona bu elbiseyi giydirmek lazımdı...”

... Maurice zevcesinin yardımıyla Psikopos’u sırtlayarak ayağa kaldırdı. Tekrâr bir iskemleye oturtular. Münebbih bir ilaç koklattı. Gözleri açıldı, etrâfına bir göz gezdirdi. Tekrâr göz kapakları kapandı. Maurice onu ayağa kaldırdı. Yüksek bir sesle “yürü!” dedi. Sersem bir hâlde olan Psikopos, sairfilmenam gibi doğru yürümeye başladı. Antonio’nun bulunduğu odanın caddeye nazır olup bir balkonu vardı. Maurice, balkonun müteharrik parmaklıklarını açtı. Saat nısf-ül-leylden sonra iki olduğu için caddede kimseler yoktu. Ağır bir cismin yere sükûtundan mütevellit sesi, caddenin başında duran polis devriyesinin nazar-ı dikkatini celbetti. Derhâl süratle sesin geldiği yere gittiler. Müthiş ve feci bir cinâyetin önünde kaldılar...²⁶⁵

Metinlerdeki işlevine ve kullanılan ilaçların yapmış olduğu etkiye bakılarak denilebilir ki bu tarz ilaçlar kurbanı etkisiz hale getiren ve onun vücuduna ve iradesine hükmedilmesini sağlayan tesirli maddelerdir. Kurban bu noktada fail için şiddete maruz kalan bir araç görevi görür. “Araç olarak mağdur, suçlu kurbanını kendi duygusal durumu örneğin kızgınlığı ve engellenmişliği için bir iletişim aracı olarak görür. Kurbanın insan olduğuna ilişkin biraz farkındalık vardır fakat bu farkındalık suçlunun kurbanı kendi duygu ve arzularını dışa vurmak için kullanmasını kolaylaştırır. Kurban yaygın olarak aşırı şiddete ve kötüye kullanmaya hedef olur.”²⁶⁶ Polisîyelerde kurbanın araç olarak görülmesi sıkça karşılanan bir durumdur. Ayrıca kurbanın gördüğü muamele de bu vasıflandırma ile paraleldir.

²⁶⁴ Yurdatap, **Kız Taciri**, 6.

²⁶⁵ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 10-11.

²⁶⁶ Canter, **Suç Psikolojisi**, 335.

“Siyah Güller” adlı roman muhaddir ilacın kullanıldığı romanlardan biridir. Bu yöntem genellikle failin eylemlerini yerine getirebilmek için önünde onu engelleyen durum ya da şahıslardan ve o engelden kurtulmak için tercih ettiği yöntemlerdendir. “Siyah Güller”de prenses Nadia’nın kardeşi prens Nicola’nın suretine bürünen Arsen Lüpen, hırsızlık için bu yöntemi kullanır ve Nadia’nın odasında bulunan siyah güllere bayıltıcı bir ilaç sıkarak, Nadia’yı bayıltıp devre dışı bırakarak faaliyete geçer.

... Konsolun üzerindeki çiçek vazosunda birkaç siyah gül konmuştu. Nadia güllerin siyah olmasına hayret etti. Çünkü bir saat evvel bu güller pembe râyihâ-dâr idi. Odaya da kimse girmemişti. Girse bile onu görürdü. O hâlde bu çiçeklerin seri ettelevvün tabiatın ender yetiştirdiği bir nebâtı mıydı? Bu sûalin cevabını bulmak için çok düşündü. Siyah gülleri kokladı. Güzel, insanı gışş edecek kadar râyihâ-dâr idi. Bu güzel râyihalı gülleri tekrâr koklamak için çiçek vazosunu alarak burnuna doğru götürdü. Sık sık kokladı. Birdenbire başı dönmeye, mevcûdiyetini kaybetmeye başladı. Elindeki kristal vazo yere düşerek hurdahaş oldu. Prensес güç belâ ile kendini yatağa attı. Gözleri gittikçe kapanıyordu. Bir an geldi ki kendini büsbütün kaybetti...²⁶⁷

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda ise kılık değiştirip Sherlock Holmes’ün karşısına çıkan hırsız Arsen Lüpen, hafiyeyi durumu fark etmemesi için afyonlu tütünle etkisiz hale getirir. Sonrasında durumun farkına varan Sherlock Holmes, aldığı ilacın etkisiyle olanları hatırlamaz.

... Arsen Lüpen Sherlock Holmes’ü görünce:
— Adıyo azîzim! Şimdilik gidiyorum. Bir daha hizmetçiye pipo tütünü aldırırken onu muâyene ettirmelisiniz. Yoksa öyle aldanıp afyon çekersiniz ve sonra saçmalamaya, türlü türlü hayâletler görürsünüz ve hatta en yakın ahabâblarınızın sîmâsını teşhise bile muvaffak olamazsınız, dedi. Sonra otomobili işleterek süratle hareket etti. Bu hâdise bir sinema şeridi gibi süratle geçmişti...²⁶⁸

“Saray Rakkasesi”nde Arsen Lüpen ve Henriette, hırsızlık için plan yaparlar ve Henriette bir saraya dâhil olur, saraydaki mihrace Henriette’e ilaçlı çay ikram ederek onu uyutur.

... Avrupalı kız bunu tahayyül ederken odaya genç bir Hintli kızı elinde gümüş tepsi içinde bir kadeh çay olduğu hâlde içeri girdi. Birisini Mihrâce’ye diğerini kıza takdîm etti. Evvelâ Mihrâce, müteâkiben kız çayı aldılar. Çayını bitirir bitirmez kızın mavi gözleri gittikçe kapanıyordu. Bir an geldi ki kendinden büsbütün geçerek yumuşak saçlarını ipekli yastıkların içine bıraktı...²⁶⁹

²⁶⁷ Yurdatap, **Siyah Güller**, 2.

²⁶⁸ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 6.

²⁶⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 7.

Romanda söz konusu durumda, Sesil namındaki Henriette mihracenin ona afyonlu çay içirdiğinin farkına varır ve ona temkinli davranır. Böylece okuyucu da Henriette’e içirilen çayın ilaçlı olduğuna şahit olur.

... Kızın yanına yaklaştı. Yere eğilerek birkaç şarap doldurup Henriette’e takdîm etti. Henriette, onu yere dökerek:

— Artık size i’timâd etmiyorum. Korkarım ki sabahleyin verdiğiniz çay gibi afyonlu olsun.

Mihrâce gülerek:

— Onu, seni bu hâle getirmek için yaptım. Artık istediğim oldu, bundan sonra sana böyle afyonlu veya münevvim şey içirtmekte mâni nedir? İşte ben de içiyorum. Bir şey varsa bana da dokunur diyerek tekrâr bir kadehi doldurdu ve ondan biraz içerek Henriette’e verdi...²⁷⁰

Aynı romanda benzer ilacın kullanıldığı bir yer de Arsen Lüpen’in Sherlock Holmes’e oynadığı oyunun bir parçası olarak dile getirilir. Bu öykü ilacın en fazla kullanıldığı romandır.

Harry:

— Tavsiye ettiğiniz gibi bitişik odaya girdim. Tabancam vuku’ bulacak ufak işâretlerinize müheyyâ idi. Nasıl oldu, hatırlayamam. Birdenbire bayıltıcı bir koku bulunduğum odada intişâr etmeye başladı. Başım dönmeye ve bilâhare sarhoş gibi olmaya başladım. Tabancam sersemlikle elimden düşmüştü. Sonra şuurumu kaybettim. Ötesini hatırlamıyorum, dedi. Sherlock Holmes, biraz düşündü. Elini genç muavininin omzuna koyarak:

— Hindistan’da yetişen bir nevi nebat vardır. Onun kokusu çok müessirdir. İşte onu seni bayıltmak için istimâl etmişler zannederim. Kabahat bizde ki otele gelir gelmez etrâfımızı tetkîk etmedik.

Üstâd:

— Kimin aklına gelir ki şehrin merkezinde bulunan koskocaman otel, müthiş bir hırsızın melcei olsun...²⁷¹

“Operadaki Sirkat” adlı romanda “çete”²⁷² tarafında bir bodrumda hapsedilen Sherlock Holmes maskeli adamlar tarafından boğucu bir dumanla bayıltılır ve bu yöntemi kullanan failler kurbanlarını esir ederek amaçlarını gerçekleştirirler.

— Nâfile... Karter Cenâbları. Bu oda sizin medfen-i ebediniz olacak! Filhakîka oda yavaş yavaş bir asansör gibi hubût etmeye, bayıltıcı, boğucu bir duman etrâfı sarmaya başladı. Tabiatıyla polis hâfiyesi bayılmıştı. Soğuk bir elin alınının üstüne temâsıyla Nik Karter gözlerini açtı. Bulunduğu yer loş,

²⁷⁰ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 9.

²⁷¹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 15.

²⁷² Bknz. Çete, esaslı olarak suç işleme amacıyla oluşturulmuş en az iki kişinin birlikteliğidir. Tanınabilir liderlik ile idrak edilebilir birliktelik, yani iyi gelişmiş emir ve itaat yolları. Özel grup yapısı ya da organizasyonlu bir şekilde belirli bir süre ile birleşilmesi, çete üyelerinin belirli bir bölgede tanınması ve çete bilincinin bulunması esaslarına dayalıdır. (Demirbaş, **Kriminoloji**, 308).

rutûbetli bir bodrum idi. Hafîf bir lamba ziyâsı etrâfı bir dereceye kadar tenvîr ediyordu...²⁷³

“Maskeli Süvari” at müsabakalarının yapıldığı ve Lüpen’in de bu at yarışlarında birinci gelip büyük ödülü alabilmek için hile ile rakip atı ilaçla etkisiz hale getirip atının kazanmasını sağladığı bir yarışın anlatıldığı romandır. Uyuşturucu madde kullanımında etkili yöntem enjektör kullanımıdır. “Enjektör ile madde alma, Uyuşturucu, deri altından, kaslardan veya kana karıştırarak damardan alınabilir. Damardan kana karıştırılması bunların arasında en hızlı yöntemdir.”²⁷⁴ Amacına ulaşabilmek için bu yöntemi kullanan Lüpen, Leon adlı ata şırınga ile ilaç verir.

... Amerikalı, adamakıllı sarhoş olarak yere yıkıldı. Arsen Lüpen, hemen ceplerini yoklayarak ahırın anahtarını aldı. Amerikalının şapkasını ve gömleğini giyerek karşıki ahırın usûlce kapısını açtı. Elektrikleri yaktı. Yavaş yavaş ata yaklaşarak cebinden çıkardığı ufak bir kutudan bir şırınga yaptı. Şırıngayı birkaç defa atın ayağına batırdıktan sonra mutmain bir hâlde kapıyı kilitleyerek Amerikalının ikâmetgâhına geldi. Sabaha karşı Amerikalı uyandı. Arsen Lüpen, işine erken yetişeceği bahânesiyle oradan ayrıldı...²⁷⁵

“Zevk Çılgınlıkları”nda Mister Jockson namındaki Holmes, uyuşturucu bağımlılarının bataklığı olan bir hastaneye yatar ve kendisi de uyuşturucu bataklığına düşer. Uyuşturucu madde kullanımı kişiye en çok tesir eden ilaç kategorisindedir. “Madde kullanımı, kişilerin hoşnutluk duygusunu yaşayabilmek amacıyla bir madde kullanması şeklindedir. Burada etkilenen sistem merkezi sinir sistemidir. Madde kullanımının görünen en önemli etkisi özdenetimin ortadan kalkması ve bu baskının ortadan kalkması ile kişide farklı tutum ve davranışların başlamasıdır.”²⁷⁶ Holmes’ün söz konusu ilacı almasıyla bedeninde ve ruhunda meydana gelen değişim ve etkiler de Polat’ın bu tanımına uymaktadır. Metinlerin çoğunda örnek gösterilen ilaçla etkisiz hale getirme durumlarında aynı tepkileri saptamak mümkündür.

... Mister Jackson, yememeğe müteassıb bir papaz gibi oruçludur. İçmek o da kezâ! Onun yalnız bir şeye ihtiyâcı vardı. O da morfin, morfin o bayıltıcı maddeyi günde hiç olmazsa iki, üç defa vücûduna aşılar. Onsuz işleyemezmiş gibi bütün servetini, malını onun uğrunda fedâ etmişti. Mister Jockson, şimâl-i Amerika’nın en meşhûr zenginlerinden olup birkaç aydan beri Paris’e berây-ı seyâhat gelmişti. Paris’te bulunduğu müddette bu morfine ibtilâ olmuş ve

²⁷³ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 9.

²⁷⁴ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 340.

²⁷⁵ Tan, **Maskeli Süvari**, 14.

²⁷⁶ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 339.

bu yüzden gizli morfin aşılayan bu hastahâneye gelmişti. Tam bir ay zarfında yalnız sarf ettiği morfin parası yarım milyon frangı bulmuştu...²⁷⁷

Adı geçen romanın son kısmında bir ilaç sahnesine daha şahit olunur. Henriette zengin mihraceyi uyutup mücevherlerini çalmak için ona ilaçlı bir şampanya içirir ve emeline nail olur.

... Henriette, sahtekâr bir sesle:

— Teşekkür ederim. Asâlet-meâb. Son olarak benim elimden şu şampanyayı afiyetle için, diyerek uyku ve mafsallara uyusukluk veren ilâçla karışık şampanyayı takdîm etti. Mihrâce, şampanyayı içtikten sonra hemen yatağa fırlayarak Henriette’i davet etti. Henriette, elektriği söndürerek mihrâcenin yanına geldi. Fakat daha Henriette’i elleriyle sarmadan vücûdunda bir gevşeklik, bir hâlsizlik ve müteâkib bir uyku hissetmeye başladı. Mihrâce, adamakıllı yatıyor, bu kadar fedakârlığa karşı bir şeye nâil olmadan ölü gibi sızıyordu. Henriette yataktan fırlayarak elektriği yaktı. Yataktaki âsâlet-meâba menfûr bir nazar fırlatarak:

— İşte zevk çılgını adamlara böyle muâmele yapılır, dedi...²⁷⁸

İlaç ile kurbanlarını alt etmeye ve onlara üstünlük sağlamaya çalışan failer bu yöntemle hileye de başvurmuş olurlar. İlaç ya da benzeri kullanılan uyuştururcu maddeler bu hilenin yalnızca bir parçasını teşkil eder. İlacın etkisinde olan kurban etkisiz hale gelerek irade dışı tavırlar sergiler.

4.2.2.1.2. Alet

Alet, polisiyelerde sıkça kullanılan ve suçlu ya da araştıranın işlerini kolaylaştıran vasıtalar olarak bilinirler. Planın en büyük parçalarından biridir. “Suçlu veya araştıran planını uygulamak için birtakım aletlerden faydalanır.”²⁷⁹ Bu aletler pek çok çeşitte karşımıza çıkmaktadır. Bunlar gerek hafiyenin tuzaklardan kurtulması için savunma olarak yanında taşıdığı aletler gerekse de suçun bir parçası olan ve suçlunun yanındaki aletlerdir.

“Bir Sanatkârın Cinayeti”nde Reynar’ın John Errizvan’ın hayatına son verirken suç aleti olarak bıçak kullandığı tespit edilir fakat sonra failin de itirafıyla bunun demir bir keser olduğu anlaşılır.

... Genç artistin cesedi pencerenin önünde idi. Keman yanı başında (7) idi. Yayı elinde kalmıştı. Errizvan yatıyordu. Arkadan yediği bıçak kalbine nüfuz etmişti. Bedbahtın yarısından akan kan bir gül halini almıştı. Yüzü sararmış gözleri büyümüşü. Öleli çok olmamıştı. Zirâ yerdeki kan daha soğumamıştı. Odanın içinde değişiklik yoktu. Her şey yerinde idi. Biraz sonra mahal-i cinâyete polis müdürü mahallenin komiseri Mister Karras ile birlikte geldi.

²⁷⁷ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 1.

²⁷⁸ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 12.

²⁷⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 48.

Bıçağın ânî ve şiddetli saplanmış olduğunu müşâhede ettiler. Cânî, Errizvan keman çalarken arkadan hücum için iyi fırsat bulmuştu...²⁸⁰

Polis hafiyesinin cinayeti aydınlatmak için kullandığı araçlardan biri projektör aletidir. Muavini ile yaptığı planda suçluyu açık etmek ve onu itirafa yöneltmek için projektör cihazı kullanılır.

... Şimdi Philadephiya'ya avdet edeceksin. John Errizvan'ın resmini çektiğim fotoğrafçıya git. Hazırladığı camı al ve iyi bir projektör tedârik et. Sonra tekrâr otele gel. Ederle garın yolunu tuttu. Bir saat sonra ekspersin içinde Philadelphia'ya doğru yollanıyordu...²⁸¹

“Çin Dilberinin İntikamı”nda polis hafiyesi Nick Karter, onu tuzağa çekip boğuşan Viyolense'nin tuzağından boynundaki demir parçası sayesinde kurtulur. Bu gibi hayat kurtarıcı aletler araştıranların sıkça yanlarında bulundurdıkları ve onları bulundukları zor durumlardan kurtaran nesneler olarak polisyelerde yer alırlar.

... Bu esnâda Çinli dansöz arkadan tavandan sarkan ipin kemendini Karter'in başına geçirerek var kuvvetiyle çekti ve istihzâ' ile:

— Çinlinin intikâmı müthiştir. Siz de Karter Cenâbları öbür dünyaya gönderdiğim iki İngiliz'in yanına gidin. Belki orada canları sıkılıyor, diyerek dışarı çıktı. Karter'e bir şey olmamıştı. İhtiyâtlı olarak boynuna yaka gibi bağladığı keskin demir parçası kalın ipin boynuna temas etmesine mani olmuş ve böylece hâfiyenin hayatını kurtarmıştı. Süratle ellerini ceplerine götürerek bıçağını çıkardı, ipi kesti...²⁸²

Kullanılan araçlar suçlu ya da araştıranın seçtikleri yöntemin bir parçasıdır.” Avını yakalamak için birkaç yöntemi olan bir yırtıcı gibi suçlunun da belli yöntemleri vardır. Suçun işlendiği yerler, hedeflenen kurbanlar, kurbanı baskın gelmek için kullanılan birçok yöntem ve birçok farklı açıdan bir saldırı, kendi içinde tutarlılıklar taşır. Bir suçlunun işleyebileceği suçların kapsamı çok geniştir.”²⁸³ Söz konusu suçun kapsamı genişledikçe kullanılan yöntemler ve aletler de çeşitlilik göstermektedir.

“Kanlı Miras”ta amacına ulaşmak için amcasının kızı Norma ile onun kocası Emil'i öldüren Elfriede, yine cinayet gibi suçlarda en çok kullanılan aletlerden silahı tercih eder. Elektrikleri kapatarak kamufle olan Elfriede, eylemini gerçekleştirdikten sonra olay mahalinden uzaklaşır.

²⁸⁰ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 7.

²⁸¹ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 10.

²⁸² Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 16.

²⁸³ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 220.

... Gece yarısına doğru dans başlamış herkes eğlenceye, zevk, sefâyâ düşmüştü ki birdenbire elektrikler söndü. Ortalık karıştı. O esnâda iki canhırâş feryat işitildi:

— Aman, vuruldum! Âh...

Bu hâdisе o kadar süratle vuku' bulmuştu ki hazirûnlar vurulanları görmek ve aynı zamanda bu mechûl katili yakalamak için ziyâ yaktıkları zaman yerde kanlar içinde ölüm ızdırâbıyla kıvranan bir kadın ve bir erkek gördüler, yanlarına yaklaşınca tanıdılar: Ev sahibi Mister Emil ile zevcesi Norma idi...²⁸⁴

“Ölüm Sarayı”nda suçlu Angelina’nın tuzağa düşürmek istediği polis hafiyesi Nick Karter, ondan evvel davranarak suç çetesini çökertir. Bu gibi durumlarda en çok kullanılan ve cankurtaran niteliğindeki aletler silahlardır. Nitekim Karter bu alet vasıtasıyla kurtulur.

... Ben şimdiye kadar sizin gibilere aman vermeyen polislerin dâhisi meşhûr Nik Karter'im. Bu söz hırsız kızın üzerinde elektrik cereyanı gibi tesir yapmıştı. Âleti kaldırıp da hâfiyeye ateş edeceği bir anda bileklerine iki demir elin yapıştığını hissetti. Nik Karter müstehzî bir bakışla muavininin demir elleri altında çırpınan ve kurtulmak isteyen kontes Sara'ya nâm-ı diğerle Angalina'ya bakarak:

— Telâş etmeyiniz, bu sefer kolay kolay elimden kurtulamayacaksınız...²⁸⁵

“Şimendifer Düşmanı”nda saplantılarının sonucu olarak eyleme döktüğü cinayetlerin faili olan akıl hastası Rus prensi onu sorgulamaya gelen Nick Karter ve muavinine gerekli izahatı yaptıktan sonra mavzerini alarak suç işleme teşebbüsünde bulunur. Bu gibi suçların altında yatan neden saplantılardır. Zira “Viktorya döneminde akıl hastalığının cinayetteki nedensel rolüne ilişkin düşüncelerin tarihiyle en ilintili bozukluklar, saplantı ve bölünmüş kişiliktir.”²⁸⁶ Adı geçen romanda de söz konusu durum aynıdır. Saplantıları nedeniyle suç unsuru yaratan akıl hastası Rus prensi için suç aleti sözü edilen silahtır.

... Fakat son günlerde hükümet buradan bir hat geçirdi ve karşiki istasyona rabt etti. Artık o günden beri trenler benim villamın karşısından geçerek ölüm feryâtlarını koparıyor, beni çıldırtıyordu Polis hâfiyesi Nik Karter, bir dikkat ve alaka ile prensin bu müheyyic macerâsını dinliyor. Söz söylerken takındığı alelaceb ve delice hareketlere mütehâyyirâne bakıyordu. Bu sırada hakikâten keskin bir tren sedası geldi. Ortalgı çınlattı. Prens birdenbire ayağa kalktı, asılı duran mavzerini alarak ânî bir hamlede dışarı çıktı:

— İşte düşmanım geldi. Onu öldüreceğim, diyerek yukarı kata çıktı. Nik Karter ile Ederle peşini takib ederek yukarı kata çıktılar. Ne yapacağını göreceklardı...²⁸⁷

²⁸⁴ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 8.

²⁸⁵ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 14.

²⁸⁶ Kern, **Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri**, 347.

²⁸⁷ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 13.

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda ise Arsen Lüpen ve Sherlock Holmes’ün maceralarına tanık olunurken Holmes’ün peşine düştüğü Arsen Lüpen’i ararken maymuncuk denen bir aletten yardım aldığı görülür. Seval Şahin’in tespitine göre de “aletler arasında en çok kullanılanlar maymuncuk, saman, ip, elektriktir.”²⁸⁸

... Sherlock Holmes ise kulübün binasında Arsen Lüpen’i aramaya koyuldu Her yerini aradı, taradı, bir şey bulamadı. Birinci kata indi. Boş odaları birer birer muâyene etti. Odanın birisi kapalıydı. maymuncukla açarak içeri girdi. Cep elektriğini yaktı, köşede bitab bir halde inleye inleye yatan bir insan gördü. Üstündeki elbiseler tıpkı Arsen Lüpen’in elbiselerine benziyordu. Acaba o mu idi?..²⁸⁹

“Hindistan Ormanlarında” Arsen Lüpen’in izini takip eden muavin Harry, yanına koruyucu olarak aldığı silahı ve cep elektriği ile işini kolaylaştırır.

... Gittikçe kararan muhit, genç polisin kalbinde bir heyecân uyandırmaya başladı. Tanımadığı ve alışmadığı bir yer... Her tarafı vahşî canavarlar müfteris hayvanlarla dolu bir ormanda ufak bir tabanca ve birkaç kurşundan başka hiçbir hâmîsi yoktu. Bununla berâber o vazîfesi uğrunda her fedakârlığı gözüne almıştı...²⁹⁰

Hafiyenin en büyük yardımcısı olan aletler “Saray Rakkasesi”nde de başrolde. Bir nevi hafiye güvenliğinin teminatı olarak bu aletleri kullanır.

...Garson, uzaklaşınca polis hâfiyesi muavinini bitişik odaya gitmesi ve orada mütekayyid olarak ufak bir işâretle faâliyete geçmesini tembih etti. Harry, cebinden browning tabancasını muâyene ederek bitişik odaya girdi...²⁹¹

Aynı romanda Lüpen tarafından tuzağa düşürülen Holmes ve muavini bir borumda hapisten Holmes, o bodrumda elleri bağlı olan muavinini cebinde taşıdığı çakı ile kurtarır.

... Sherlock Holmes’ün düştüğü yer, kapkaranlık bir bodrum idi. Tavan alçak olduğu için ona bir zarar dokunmamıştı. Elektriği yaktı, yavaş yavaş rutûbetli bodrumun içinde yürümeye başladı. Henüz dört beş adım yürümüşü, birdenbire haykırdı: Hakikâten muavini Harry, bağlı olduğu hâlde yerde baygın yatıyordu. Hemen üstüne eğilerek nefesini yokladı. Sık sık teneffüs ediyor idi. Demek hayâtı tehlikede değil. Polis hâfiyesi cebinden bir çakı çıkararak muavininin ellerini çözdü ve yavaş yavaş vücûdunu ovmaya, ellerine ve bacaklarına masaj yapmaya başladı...²⁹²

²⁸⁸ Şahin, **Cinai Meseleler**, 48.

²⁸⁹ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 12.

²⁹⁰ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 10.

²⁹¹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 11.

²⁹² Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 14.

“Operadaki Sirkat”te hapsedildiği odada çete üyesiyle boğuşan Karter, onun ceplerini ararken belli aletler bulur ve kendisi de bir alet niteliğinde olan muhaddir maddeyle onu bayıltır.

... Bu esnâda Nik Karter, kanepenin arkasından fırlayarak cânînin üstüne atıldı. Şimdi ikisinin arasında müthiş bir mücâdele baş göstermişti. On dakika devam eden bu boğuşma neticesinde cânî kafasına yediği kuvvetli bir yumruk darbesinin tesiriyle yere yuvarlandı. Nik Karter, üstüne çullanarak ceplerini yoklamaya başladı. Bir deste anahtar ile bir tabanca vesaire buldu. Derhâl cebinden her vakit taşıdığı kloroform şişesini çıkararak cânîye koklattı. Artık derin bir uykuya dalmıştı. Yüzünden maskesini, elbiselerini çıkardı. Maskeyi yüzüne takarak elbiselerini giydi...²⁹³

“Zevk Çılgınlıkları”nda Mister Jockson yani Sherlock Holmes, tesadüfı olarak Henriette’i görür ve onun peşine düşer. Girdiği odaya vakıf olabilmek için de maymuncuktan yardım alır.

... Mutlaka bu işin içinde benim bilmediğim esrârengîz noktalar vardır. Yoksa bu zengin Hintliyi tuzağa mı düşürecekler? Bu son sözünü söylerken biraz tevakkuf etti. Eliyle tabancasını yokladı ve hemen salondan fırlayarak mihrâce ile Henriette’nin kapandığı odaya gitti. Oda kapalıydı. Yanındaki odaya baktı. Ne iyi tesâdüf orası boştu. Fakat kapalıydı. Hemen maymuncukla odayı açıp içeriye girdi...²⁹⁴

“Bir aracın suç aleti sayılabilmesi için mutlaka mekânîk olması gerekmektedir. Zira, suç aletinin vücudun içine veya dışına etki etmesi önemsizdir. Zehrin cinayetlerde suç aleti olarak kullanılması çok eskiye dayanan ilk dönem polisiyelerinde cinayetlerde sıkça kullanılır, zehir açıkça ve kan dökerek işlenen cinayetlerden farklı bir şekilde kurgulanan cinayetlerde katilin yakalanmamak ve kendini garantiye almak için kullandığı bir suç aletidir.”²⁹⁵ Bu açıdan bakıldığında zehir ve ilaç kullanılarak kurbanların alt edildiği metinleri de bu başlıkta ele almak doğru olacaktır. Söz konusu metinler “İlaç” başlığı altında detaylı olarak ele alındığı için burada tekrar yer verilmeyecektir.

4.2.2.1.3. Parola/Şifre

“Olay örgüsündeki merak ve gizem unsurlarını artırmak için kullanılır.”²⁹⁶ Parola kullanımı iki ya da daha fazla kişi arasında anlaşma ya da işaretleşme aracı olarak kullanılır.

²⁹³ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 12.

²⁹⁴ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 10.

²⁹⁵ Semra, Altunal, **Kadın Yazarların Polisiye Romanlarında Suç Kavramı (1936-2010)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, 202.

²⁹⁶ Şahin, **Cinai Meseleler**, 48.

Suçlu ya da araştıran grupların kendi aralarında ufak hareket ya da sözlerle iletişim sağlamalarını sağlayan yöntemdir. Seval Şahin, romanında, şifrenin okurun gözleri önünde aşama aşama çözümlendiğini ve böylece aklın bir kez daha kutsandığını dile getirir.²⁹⁷ Bu duruma Yurdatap'ın polisiyelerinde rastlamak mümkündür. Okuyucu şifre çözümü aşamasında canlı tanık konumundadır.

“Bir Sanatkârın Cinayeti”nde katil Reynar'ın katil olduğunu ortaya çıkaran görüntüleri projektörle yansıtma planı yapan Nick Karter ve muavini arasında gerçekleşir. Buradaki parola olan ıslık ve küçük işaretlerle ulaşılması hedeflenen amaç, olaya ilişkin işaretlerin verilmesidir.

... Hâfiye-i ihtiyâr birbirlerini hiç görmemişler gibi selâmlaştılar. Nik Karter bu aralık salonu terk etti. Birinci kata çıkarak duvarların karşısındaki odalara baktı: Önünde geniş bir taraça bulunan duvara karşı bir oda buldu. Salondan bu taraçaya ufak camlı bir kapıdan çıkılıyordu. Müşâhedatından memnun kalarak pencerenin birini açtı, dışarıya baktı.

— Buradan girilebilir, diye mırıldandı. Aşağı kata inerek bahçeye çıktı, hafif bir ıslık çaldı. Çalıların arasına saklanan muavini meydâna çıktı. Muavini projektörü de berâber getiriyordu. Hazır olmasını tembih ederek içeriye girdi. Havluda hiç hizmetçi bulunmadığına emin olduktan sonra muavinini çağırdı...²⁹⁸

Parolanın kullanıldığı ve olayların aydınlatıldığı bir diğer roman ise “Operadaki Sirkat”tir.

... Bir ay evvel tiyatrosuna gelen bir artist... Filhakîka artist nâmı altında müthiş bir hırsız kadın, çete teşkilâtında mâhir bir cânîye idi. Nik Karter, geri çekilerek cebinden bir defter çıkardı. Bodrumdaki yatan cânînin cebinden çıkan bu defter birçok esrâr ve parolaları hâvî idi. . Daktilograf ile yazılı bu parolalara göre içtimâ' odasının elektrikleri sönünce içtimâ' bittiği ve artık dışarıya çıkmasının lâzım olduğunu işâret etmektedir...²⁹⁹

4.2.2.1.4. Mektup

“Haber verme aracı olarak kullanılır. Olay örgüsünün uzamasını sağlar.”³⁰⁰ Mektup, olay örgüsü içerisinde olaylardan haberdar etme aracı olarak romanda yer alırken aynı zamanda bir iletişim aracı görevi de görmektedir.

²⁹⁷ Şahin, *Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir*, 102.

²⁹⁸ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 13.

²⁹⁹ Yurdatap, *Operadaki Sirkat*, 13.

³⁰⁰ Şahin, *Cinai Meseleler*, 49.

Yurdatap'ın incelemeye konu olan romanlarından “Çin Dilberinin İntikamı”nda Verahora, kardeşlerinin İngilizler tarafından katlini bir mektup vasıtasıyla öğrenir. Burada mektubun haber iletici görevini teşkil ettiği görülür.

... Soğuk bir akşamdı. Verahora bardaki işini bitirmiş eve avdet ederken yolda birkaç sarhoş Amerikalı ayyaşın taarruzuna hedef olmuş güç belâ ile bu azgın heriflerden yakayı kurtarmıştı. İkâmet ettiği eve vardı. Vakit çok geç idi, tahminen saat bir buçuktu. Doğru gaz lambasını yakarak odasına çıktı. İçeri girer girmez kapının aralığında atılmış bir mektûb nazar-ı dikkatini celbetti. Bir hissikablelvuku' ile mektûbu sûratle yerden aldı. Zarfını muâyene etti. Vatanından geldiğini öğrenince bir dikkat ve alâka ile mütâlâasına koyuldu. Mektûbun son satırını bitirir bitirmez gayriihtiyari olarak mektûb elinden düştü...³⁰¹

Haber ileticiliği açısından mühim bir yere sahip olan mektup özellikle söz konusu romanların çevirilerinin yapıldığı yıllarda çok daha fazla tercih edilen bir tür olarak varlığını korumuştur. Romanlarda mekup türüne sıkça yer verilmesi de bu kullanışlılığın popülerliğini tesciller niteliktedir. Adı geçen romanda metnin sonunda polis hafiyesi Nick Karter'i de tuzağa düşürmeyi planlayan Çin dilberi Verahora, onu bir mektupla adresine davet ederek ondan yardım ister.

... Karter o akşam tebdil-i kıyâfet ederek Çinlilerin mahallesine gitti ve lazım olan tahkikât ve takibâtı yaptı ise de müspet bir netice elde edemedi. Ertesi gün yine o mahalleye gitmiş ve takibatına başlamıştı. Akşam geç vakit evine hareket ettiği vakit hizmetçisi ona bir mektûb verdi. Karter hizmetçinin verdiği mektûbu tahallûkle açarak muhteviyyâtını okumaya başladı:
— “Muhterem polis hâfiyesi Nik Karter! İkâmet ettiğim on sekizinci caddede dördüncü sokakta iki pansiyonda bir cinâyet vukû bulmuş, hizmetçim öldürülmüş ve param çalınmıştır. Çabuk gelmenizi rica ederim. (Verahora)”³⁰²

“Dolandırıcılar Kralı”nda ise romanın sonunda hırsız Bill'i ele geçirip hapse attıran Nick Karter, onun hapisten kaçtığını alaycı ve hırsızın kolayca ele geçmedeki maksadını bildiren bir mektupla öğrenir.

... Aradan birkaç gün geçmişti. Bu günlerde Karter hep bunu düşünüyordu. Bill, niçin böyle kolay kolay teslim olmuştu. Nihâyet bir gün postadan aldığı bir mektûp bu düşüncelerini izâle etti. Mektûpta şöyle deniliyordu:
— Azîzim Karter! Şimdi hapishânedede bulunuyorum. Burası biraz sıkıntılı olmakla berâber benim için çok faydalıdır. Çünkü benim buraya girmeliğimin sebebini açıkça söylüyorum:
— Maksadım buradan ileride benim teşkil edeceğim çeteye yarayacak bir iki haydut aramaktı. Yoksa öyle kolay kolay ele geçmem. Yine şeriâtıma

³⁰¹ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 3.

³⁰² Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 14.

muvâfık bir meslektaş bulduğum anda buradan o arkadaşla kaçacağız. Bâki hürmetler. Arkadaşınız ve hasmınız Bill...³⁰³

“Kanlı Miras” adlı polisiye romanda, Elfriede’in amcasının mirasına konmak için zorla evlenmeye çalıştığı amcasının kızı Norma, bu izdivacı reddederek New York’taki sevgilisi Emil ile evlenmek ister ve onu içinde bulunduğu olaylardan haberdar etmek için bir mektup yazarak New York’a gönderir.

... Norma, Elfriede’i hiç sevmiyor, ondan çok nefret ediyordu. Çünkü ikisinin tabiatları ve huyları birbirlerine o kadar zıttır ki. Binaenaleyh genç kız amcasının oğlunu zevce değil arkadaş bile kabul etmeyi kendi nefsine ağır ve tahammülsüz bir yük olduğunu görüyor. Babasının musırrane bu izdivâc teklifleri onu biraz asabîleştirmişti. Onun için yemeğini bitirir bitirmez doğru husûsî odasına giderek New York’taki sevgiline mektûp yazmaya başladı. Yemek salonunda yalnız kalan ihtiyâr peder ile Elfriede kızı ikna etmek çârelerini birbirleriyle kararlaştırdılar. Elfriede ne olursa olsun kız ile evlenmek istiyor çünkü onunla izdivaç etmek sonsuz bir servete mâlik olmak demektir...³⁰⁴

Adı geçen romanda vuku bulan cinayeti aydınlatması için Karter’e sayısız mektup ulaşır. Bunun sonucunda olayın çözümünü kendine görev addeden ve bunun için olay yerine vasıl olan Nick Karter, maktulün odasında olayın aydınlatılmasında ipucu niteliği de taşıyan bir mektup bulur. Tahkikatın gidişatını belirleyen de bu mektup olur.

... Hükümet bunun üzerine maktûl Mister Emil ve zevcesinin suaresinde hazır bulunan bütün davetlileri kefâlete rabt ederek tahliye etmiş ve haklarında takibât ve tahkikât yapılmaya başlamıştı. Karter, New York’un birçok meşâhîr-i ağniya ve ekâbirinden aldığı mektûbu okuyarak katladı. Zarfına koyarak cebine usûl ile yerleştirerek:

— Onların namuslarını kurtarmak ve bu mechûl katili çıkarmak benim vazifemdir. Bahusûs ki böyle bir talebin karşısında kalsam, dedi. Derhâl cinâyetin vukû bulunduğu mahale gitti. Tahkikât yapmaya başladı. Evin eşyasını ve evrâkını karıştırırken birdenbire gözüne bir mektûb ilişti. Bu mektûb vaktiyle Norma’ya Elfriede tarafından gönderilmişti. Mektûpta ezcümle deniliyor ki: “Norma hani evlenmeyecektin, düğününde geledim kusura bakma. Babamın İngiltere’de birisinden mühim bir para alacağı var, onları almaya gidiyorum. Birkaç ay sonra avdet edeceğim.” Karter, mektûbu sakladı ve doğruca polis müdüriyetine giderek maznûnların ifadesini, hâvî evrâkı ve maktûllere ait doktor raporlarını alarak yazıhânesine avdet etti...³⁰⁵

Mektuplar karşılıklı olarak iletişimi ve haberleşmeyi sağladığı gibi olayların açıklanmasının yanı sıra olay örgüsünün gidişatına katkı sağlaması açısından da önemlidir. Mektubu gönderen kişi alıcıyla birlikte okuyucuyu da olaylar hakkında bilgilendirmiş olur.

³⁰³ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 16.

³⁰⁴ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 4.

³⁰⁵ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 9.

Bu yöntemle yazar bazen de olayın çözümünü aktarmak için bir mektup ya da benzeri bir iletişim aracından faydalanır. “Mukaddes Heykel”de adlı romanda söz konusu durum aynı işleve hizmet etmektedir. Olayların sonunda meselenin çözülüşü safhasında Sherlock Holmes aylardır peşinde olduğu Arsen Lüpen’den alay içerikli ve aldatıldığına dair bir mektup alır ve bu mektup vasıtasıyla olayların içi yüzü anlaşılır.

... Sherlock Holmes, tahkîkâta başladığı ilk günü posta vasıtasıyla şu meâlde bir haber aldı: “Azîzim, zahmet etmeyin, mesele çok teferruatlıdır.” Mösyö Maurice, papaz Antuan, Madam Caroline, Rahibe Mary aynı şahsiyetlerdir ki bunlar da ben ve zevcem Henriette’in hakiki şahsiyetleridir. Amerika’ya ayak basar basmaz iki milyon liralık kıymet- dar heykel ve bir milyon dolar kıymetinde mücevherâtı bu iktisâb ettiğimiz şahsiyetler vasıtasıyla elde ettik. İlh... (vs...) Bu mektûpta Sherlock Holmes’e hikâyemizin başından nihâyetine kadar geçen vakayii yazılmaktadır. İmza da Arsen Lüpen diye yazılıdır. Sherlock Sherlock Holmes, mektûbu bitirince yumruklarını sıkarak hasmına binlerce lânet ve intikâm tehditlerini savurmaya başladı...³⁰⁶

“Şöhret Uğrunda”adlı roman, Sherlock Holmes’ün masasının üzerindeki bir yığın mektubu karıştırması ile başlar. Bu mektuplardan biri biraz sonra gerçekleşecek olan olayın bir habercisi niteliğindedir. Metin içerisindeki söz konusu mektubun muhteviyatı ile olayların başlangıcı sağlanmakla birlikte olaylar da birbirine bağlanır.

... Sherlock Holmes, sıcak ve sâkin yazıhânesinde oturmuş masanın üstünde duran bir yığın evrâkları karıştırıyordu. Yevmî gazeteler, resimli mecmualar, resmî mektûblar, husûsî mektûblar vesaire!

... Gazeteleri bitirince mektûbları okumaya başladı. Birinci mektûbu açtı. Bu birkaç seneden beri Kolombiya’ya hicret etmiş eski arkadaşlarından William Harrison’dan idi. Büyük bir zevk ile bu çok sevdiği arkadaşından gelen mektûbu okumaya başladı. Bu esnâda telefon zili şiddetli çaldı. Elinden mektûbu bırakarak telefon âhizesini eline aldı

— Âlo, kimsiniz?

— Ben samimi arkadaşınız William Harrison! Sherlock Holmes, bir lahza tereddüt etti. Kendi kendine söylenmeye başladı. “Ne acaîb şey. Demin ta Kolombiya’dan gelen mektûbu okuyordum. Şimdi beni telefonla çağırıyor...”³⁰⁷

“Gece Çocuğu”nda hapisten kaçan Arsen Lüpen, hapishane müdürü Mister Reed’in cebinde Sherlock Holmes tarafından yazılan bir mektup bulur, bu mektup vasıtasıyla kaçmasını kolaylaştıran bilgileri öğrenir.

... Arsen Lüpen, otomobildeyken paltonun cebini karıştırmıştı. İçinde Sherlock Holmes’ün Mister Reed’e göndermiş olduğu husûsî bir mektûbunu bulmuştu. Bu mektupta şâyân-ı dikkat noktalar mevcuttu. Ezcümle Mister

³⁰⁶ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 15.

³⁰⁷ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 3.

Reed'in husûsî hayâtı hakkında biraz malûmat vardı. Arsen Lüpen keskin zekâsı bu malumâtı öğrenmişti...³⁰⁸

Mektup vasıtasının kullanıldığı ve dikkat çektiği bir diğer roman ise “Operadaki Sirkat”tır. Romanda olayların başlagıcından bitimine dek tüm haberleşmeler bu mektup aracılığıyla sağlanır.

... O gün biraz erken kalkmış idi. Hizmetçisinin hazırladığı sabah kahvaltısını ettikten sonra sabah gazetelerini ve kendisine gelen muhtelif mektûp ve davetnâmeleri okumaya başladı. Birdenbire etrâfına ufak, etrâfı kırmızı ile çevrilmiş bir mektûp ilişti. Sûratle masanın önünden alarak yırttı ve okumaya başladı. Muhteviyyâtı şu idi:

“Muhterem Misis cenâbları” Şimdiye kadar kaybolan küpelerinizi elde etmediğinizden dolayı çok müessifsiniz... Küpeleri unutun. Çünkü artık onlar bizim çetenin kasasındadır. Ümîd kat ediniz. Sesinizi çıkarmadığınız takdîrde arkadaşlarımız bir daha sizi mutazarrır etmeyecekler! Bilâkis zâbıtaya haber vererseniz mesele değişir ve siz zararlı çıkarsınız... Hürmetler” (Kızıl Çete)³⁰⁹

Mektupla birlikte haberleşme aracı olarak aynı işlevi yerine getiren diğer bir iletişim aracı ise telgraftır. Romanların pek çoğunda Holmes’ün mektup ya da telgraf aracılığıyla Lüpen’den haberdar olduğuna tanık olunur.

“Zevk Çılgınlıkları” adlı polisiye romanda, Mister Jockson namındaki Sherlock Holmes olayları çözdükten sonra odasında dinlenirken kendisine, yakalayıp polise teslim ettiği ve firar eden Arsen Lüpen tarafından bir telgraf gelir. Söz konusu alaysı muhteviyata sahip telgrafla Sherlock Holmes, ezeli düşmanı Arsen Lüpen’in kendisine tuzak kurarak kaçtığını öğrenir.

... Dün bir telgrâf getirdim. Burası dolu idi. Ne çabuk boşanmış. Sherlock Holmes, bu geveze müvezzi’den sabah sabah âdetâ nefret etmişti. Sert bir sesle telgrâfı vermesini söyledi. Müvezzi’ telgrâfı verdi. Sherlock Holmes, telgrâfı açtı, hayretle okumaya başladı. Telgrâfın muhteviyyâtı şu idi:

— “Azîzim polis hâfiyesi Mister Sherlock Holmes, Bu telgrâfı okuduğunuz zaman hastahânenin sizin yatak odanızdan başka her yerini bomboş bulacaksınız. Hayret etmeyiniz. Siz mışıl mışıl yatarken bizim adamlarımız fâaliyetlerdi. Ben ise Henriette’le berâber ısmarladığınız otomobil ile ikâmetgâhıma sâlimen vâsıl olduk. Polisler ne kadar lütûfkâr insanlar idi. Bizi doğru kapımızın önüne getirdiler. Çok teşekkür ederim. Yalnız Henriette biraz soğuk almış, tedâvîsi için Almanya’ya gideceğim... Allah’a ısmarladık...³¹⁰

³⁰⁸ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 10.

³⁰⁹ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 5.

³¹⁰ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 15.

4.2.2.1.6. Not

Not, romanlarda diyaloları sağlayan bir haberleşme metni olarak karşımıza çıkar. Bu sayede muhataplar birbirlerinden haberdar olurlar. Aynı zamanda birbirleriyle iletişime geçerek romana yön verebilecek ipuçlarına kaynaklık eden bilgileri içeren notlar bırakabilmektedirler. Not da tıpkı diğer yazı ve anlatı türlerinde olduğu gibi iletişimi sağlar ve mektupta olduğu gibi haber verme amaçlı kullanılır, olay örgüsünün uzamasını sağlayan notlar aynı zamanda kahramanın olay içindeki yönünü de belirler.

“Çin Dilberinin İntikamı”nda Çinli dansöz Verahora, intikamı için kurban edeceği bir iki İngiliz arar. Dans ettiği mekânda onunla tanışmak isteyen zengin İngilizler Verahora ile irtibata geçmek isterler. Bunun için üzerine meramlarını bildiren notların yazılı olduğu kartları dansöze ulaştırarak buluşmayı sağlarlar. Bu buluşma neticesinde Verahora, kurban olarak seçtiği iki İngiliz ile diyalog sağlamış olur.

... Bu sefer rakkâse faâliyetini artırarak seyircileri tehyîc edecek vaziyetler alıp dans etmeye başladı ve böylece on dakika kadar sürdü. Müthiş alkış tufanı arasında bir gölge gibi kayboldu. Elektrikler yandı. Herkes efsânevi bir rüya görmüş gibi gözlerini ovuşturuyordu. Memnûniyet ve mahzuzâtını arkadaşına anlatıyordu. Levi zengin arkadaşına sordu:

— Nasıl?

— Methettiğiniz kadar var, ben bu dansözle mutlaka tanışacağım.

— Kolay, garson ile kartını gönder. Sopaya davet et, zannedersen kabul etmemezlik etmez. Edvard garsonu çağırarak üstüne birkaç kelime yazdığı kartını sahneye son çıkan dansöze vermesini ve cevap getirmesini tembih ettikten sonra kendisine bol bol bahşış verdi. Garson parayı cebine yerleştirip dansözün odasına çıktı. Kartı verdi. Münderecâtına seri bir nazar atfettikten sonra:

— Peki, tayin ettiği yere gelirim dedi...³¹¹

Verahora intikamını canlarına son vererek aldığı maktulleri posta paketi yapıp İngiliz Sefarethanesine gönderir ve paketlerin üzerine de “Çinlinin İntikamı” başlıklı notunu düşer. Bu notla birlikte gönderilen cesetler ve gördükleri muamele Çinlinin intikamının somut ipucui olarak vuku bulur.

... Newyork İngiliz Sefarethânesinin emek-dâr kapıcısı postacının getirdiği iki posta paketini alarak yemek salonunda ailesiyle berâber sabah kahvaltısını eden sefirinin huzuruna çıkararak:

— İşte efendim postacı size iki posta paketi getirdi. Sefirin çocukları ve ailesi sevinçle babalarının etrâfını sararak:

— Baba, baba... Mutlaka İngiltere'deki amcam yolluyor. Çabuk açın da bakalım ne göndermiş. Sefir ilk paketi açtı. Gözleri fal taşı gibi açıldı.

³¹¹ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 5.

Çocukları ve zevcesinin yüzü sapsarı oldu. Çünkü posta paketinden bezlere sarılmış maktûl bir insanın kanlı vücudu çıkmıştı. Paketin içinde bir de şu kâğıt yazılıydı: [Çinlinin İntikamı] İkinci paketi açtılar. O da aynı şey idi. Sefirin çocukları ve ailesi bu feci cinâyetin iğrenç manzaralarından fenâ hâlde müteessir olmuş ve ekserisi bayılmıştı...³¹²

“Gece Çocuğu” adlı romanda ise hapisteki Arsen Lüpen’i ziyarete gelen Henriette’nin görüşe gitiğinde Lüpen’e verdiği kâğıtta onu ilgilerden ve firarını sağlayan notlar mevcuttur.

... Arsen Lüpen odasının bir köşesine çekildi. Biraz evvel çok sevdiği zevcesi Henriette’nin getirdiği sepeti açtı. Balıkları yedi, yumurtaları soydu ve içinden mahsûs yapılmış ince bir kâğıdı çıkardı. İçinde birçok yazılar vardı. Muhteviyâtı şu idi:

— “Sherlock Holmes, büyük bir cinâyetin fâilini bulmakla meşgûl, onun için muhâkemeniz birkaç haftaya kadar teehhür edecektir. Efkâr-ı umumiye müşevveş bir hâlde çünkü vermiş olduğunuz ifâdeler herkesi telâşa düşürdü. Gazeteler her gün yakalananın hırsız Arsen Lüpen olmadığını ve Hooks nâmında bir Amerikalı olduğunu yazıyorlardı. Mamâfih seni kaçırmak için bütün mechûdatımı sarf edeceğim. Eski arkadaşlarıma Paris’e bir telgraf çektim. İcabında tedâbir ittihâz etmek için buraya gelecekler.” Arsen Lüpen, nâm-ı diğerle Hooks, kâğıdı elinde kıvrarak yuttu. Ellerini sildi, yatağına uzandı, gözlerini kapayıp uyumak istedi...³¹³

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda Hindistan’a kaçan Arsen Lüpen’in peşine düşen Sherlock Holmes ve muavini Bombay’a hareket ederlerken güzergâhı belirten ve pilota verilen bir notta bahsedilir.

... Sherlock Holmes ve muavini erken erken giderek her birinin elinde ufak bir seyâhat çantası alarak Saint Louise meydânına doğru yollandılar. Meydâna vardıkları zaman Lord Claude ve zevcesi genç Fransız pilotun kendilerini intizâr etmekte olduklarını gördü. Beşi tayyareye girerek beş dakika sonra Lord bir kâğıda şu cümleleri yazdı:

— “Cehennemi Sûrat! Bombay’a” ve pilota verdi. Tayyare bütün süratiyle uçuyordu. Takîp ettikleri yol bu idi: Marsilya- Napoli- Süveyş-Bombay...³¹⁴

Not ile haber bildirme yönteminin kullanıldığı bir diğer roman ise “Saray Rakkasesi”dir. Arsen Lüpen alaylı bir tavırla Sherlock Holmes’e kendisine randevu veren bir notun bulunduğu kartı iletir.

...Öğle yemeğini müteâkib, polis hâfiyesi ve muavini karşılıklı oturmuşlar huzûr ve sükûnetle pipolarının dumanlarını savurmakta idiler. Bulundukları odanın kapısı açıldı. Hintli garson elinde tuttuğu bir kartı Sherlock’a takdîm ederek:

³¹² Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 13.

³¹³ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 3.

³¹⁴ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 7.

— Şık bir Mister bunu bana verdi. Sizinle husûsî görüşmek istiyor, dedi. Sherlock Holmes, tehâlûkle kartı aldı, ona seri bir nazar atfetti. Arsen Lüpen (Dünyanın En Meşhûr Kibâr Hırsız) Karta tekrâr baktı. Evirdi, çevirdi. Âdetâ inanmayacağı gibi geldi. Harry, üstâdını hayrette bırakan bu şık kartın muhteviyâtını öğrenmek istiyordu. Sherlock Holmes, muavini merâktan kurtarmak için kartı ona gösterdi. Okur okumaz:

— Kâbil değil! İnanmam, dedi. Sherlock Holmes, Hintli garsona seslenerek gelen misâfiri kabul edeceğini ve kendisinin de buraya gelmesini söyledi...³¹⁵

“Maskeli Süvari”de ise Holmes, hapsedildiği bodrumda bir not bulur ve bulduğu kartta kaybolan M.K. markalı atın ismi yazmaktadır.

...Polis hâfiyesi bodrumun bir kenarında birçok kitâp enkâzlarını karıştırmaya başladı. İnsan canı sıkıldığı vakit en adî en ehemmiyetsiz şeylerle uğraşmaya başlar. İşte Sherlock Holmes, bu kitâpların arasında nazar-ı dikkatini celbedecek ufak bir kart buldu. Kartın bir tarafında meşhûr M.K. atının ismini gördü. Her at yarışlarında muvaffak olan bu at geçen sene her nasıl olduysa ortadan sahibi ile kaybolmuş idi. Evet, Sherlock Holmes’ün bu esrârengîz at hakkında epey malûmâtı vardı...³¹⁶

4.2.2.1.7. Hipnoz/Manyetizma

Hipnoz ve manyetizma bazen bir arada bazen ayrı olarak yer alan araçlardır. Çoğunlukla suçlunun kurbanını etkisiz hale getirmek için kullandığı bir yöntemdir.³¹⁷ Bu yöntemle fail kurbanı üzerinde hâkimiyet kurar. “Zevk Çılgınlıkları”nda böyle bir tabloyla karşılaşmak mümkündür. Uyuşturucu bataklığı olarak adlandırılan, Holmes’ün de suçluları ifşa etmek için bulunduğu hastanede manyetizma yöntemiyle kurbanlar etkisiz hale getirilir.

...Görülmeleyen gayr-ı melûf olan zevkiyâta meyyâl bu hastahâneye gelen zengin ve güzel kadınları, erkekleri badet-tedâvî mezkûr fuhuş ve safâhat âlemine daldırıp paralarını sızdırdıktan sonra ispiirtizme ve manyetizma mütehasısları tarafından eşhâsın akıllarını değiştirip sanki dünyaya yeni doğmuş gibi her şeyden bî-haber olarak dışarıya çıkarırlardı. O şâhıs da kendine yapılan manyetizmanın tesiriyle gördüğünü ve soyulduğunu ve çıktığı yerin esrârını tabiatıyla fâş edemezdi. Mister Jockson, kitâbını kapattıktan sonra ağır ve bîtâb adımlarla birinci kattakiistirâhat salonuna çıktı. Kitabını masanın üstüne bıraktıktan sonra yatağına uzandı...³¹⁸

4.2.2.2. Kişiyे Yönelik Görevler

Bu başlıkta yer alan görevlerle suçlu ya da araştıran vasıtasıyla yan romanların oluşturulmasına olanak sağlanır.³¹⁹ Bu başlıkta yer alan maddeler ile olay örgüsü içerisinde

³¹⁵ Yurdatap, *Saray Rakkasesi*, 10.

³¹⁶ Tan, *Maskeli Süvari*, 2.

³¹⁷ Şahin, *Cinai Meseleler*, 49.

³¹⁸ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 2.

³¹⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 50.

bir genişleme söz konusu olur ve kahramanlar arasında yardımlaşmanın, iletişimin ve diyalogların hat safhada olduğu fark edilir. Bununla beraber söz konusu görevler olayın gidişatına yön veren bir rota çizer.

4.2.2.2.1. Kişi

Kişi, romanlarda başkahraman ya da yan kahraman olarak varlığını sürdüren ve üçbirlik kuralının temel taşıını oluşturan şahıslardır. Romanda kişiler birbirlerinden yardım alarak ya da birbirlerini görevlendirerek birlik oluştururlar, romanda ise bu çember içinde var olan şahıslardan suçlu ya da araştıranın sahada yer aldığı görülür ve burada suçlu ya da araştıran bir vakanın çözümü için çevresindekilerden birini görevlendirir.

“Bir Sanatkârın Cinayeti”nde polis hafiyesi Karter, genç müzisyenin katli meselesi hakkında gerekli bilgileri topladıktan sonra meselenin halli için muavini Ederle’i görevlendirir.

— Karter: “Evet” diyerek maktûl hakkında îzâhât almaya başladı. Bu izahattan anladı ki maktûl konsevatuvar müdüriyetine tayini gelince başka bir rakîbi vardı. İsmi de cismi de Reynar idi. Zengin ve oldukça mûsikîden anlar bir muallimdi. Bu malumat ona kâfiydi. Mumaileyhin adresini öğrenmeyi de unutmamıştı. Malumat-ı lazimeyi istihsâl ettikten sonra dışarı çıktı. Yolda muavinine:

— Senin için bir iş var? Şimdi Philadephiya’ya avdet edeceksin. John Errizvan’ın resmini çektiğim fotoğrafçıya git. Hazırladığı camı al ve iyi bir projektör tedârik et. Sonra tekrâr otele gel. Ederle garın yolunu tuttu. Bir saat sonra ekspersin içinde Philadelphia’ya doğru yollanıyordu...³²⁰

“Çin Dilberinin İntikamı”nda Çinli Verahora plandığı cinayeti gerçekleştirebilmek için sevgilisi Dayk’ı görevlendirir.

...Verahora içeri girdi. Mütebessim ve memnûn görünüyordu. Câzib, çekik gözleri uykusuzluktan ve hiddetten kızarmış bir hâlde idi. Doğru İngiliz zengininin yattığı yatağa yaklaştı. Nefesini yokladı. Memnûn bir hâlde haykırdı:

— Oh! Ölmüş hem çok kolay bir sûrette... Ölünün yanından ayrılarak dışarı çıktı. Sadık hizmetçisi ve şerîk cürmü aynı zamanda sevgilisi (Dayk)ı çağırdı ve kendisine şu tembihâtı verdi:

— Bu yatakta yatan ölüyü alacaksın, vücûdunu tanınmayacak bir hâlde balta ile parçalayacaksın ve sonra onu bir posta paketi yapıp üstüne (İngiliz Sefarethânesine) mahsus diye yazacak ve her sabah buradan geçen posta paketi kamyonunun içine usulcacık atacaksın. Bütün bunları yaptığın takdîrde seni yarın gece odama alacağım ve içki masrafın olarak beş yüz dolar vereceğim...³²¹

³²⁰ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 10.

³²¹ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 10.

“Kanlı Miras”ta ise aile mirasını ele geçirebilmek için amcasının kızı Norma’yı ve kocasını katleden Elfriede’i ele geçirebilmek için tahkikat yapan Karter, muavinini görevlendirerek katil hakkında izahat almaya çalışır

... Karter, mektûbu sakladı ve doğruca polis müdüriyetine giderek maznûnların ifadesini, hâvî evrâkı ve maktûllere ait doktor raporlarını alarak yazıhânesine avdet etti. Birer birer dikkatli dikkatli gözden geçirmeye ve zihnen tesbît etmeye başladı. Memnûn bir hâlde muavinine dönerek: — Cinâyetin fâilini yakalamak için bir noktanın tavzîhini bekliyorum. Onu da sen hâlledeceksin. Gidip Elfriede’nin Avrupa’ya hakîkaten seyâhat edip etmediğini öğreneceksin, dedi. Muavini “peki”, diyerek sokağa çıktı...³²²

“Kız Taciri” adlı romanda modellik yapan Viyolonse ile birlikte kaybolan pek çok kızın bulunması için polis müdüriyeti Nick Karter’i görevlendirir.

... New York polis müdürü bu esrârengîz vaka’ların içinden çıkamayacağını anlayınca telefonla Nik Karter’i çağırdı. Yarım saat kadar geçtikten sonra meşhûr polisler dâhisi polis müdürünün huzûruna çıkarak yanında oturdu. Polis müdürü Nik Karter’e kızların ani teğayyüb meselesini anlattıktan sonra bunu ilâve etti. Karter, mütebessimane: — Hüsn-ü teveccühünüz efendim. Merâk etmeyin, elimden geldiği kadar çalışacağım. Şimdilik Adieu (Adiyo!) dedi ve şapkasını giyerek dışarı çıktı...³²³

Kişiyi görevlendirmede suçluların ortak bir amaç doğrultusunda hareket ettikleri ve suç ortaklığı yaptıkları görülür. Buradaki görevlendirme ise yine failler arasında bir görev paylaşımı hususunda vücuda gelir. Bu duruma polisiye romanlardan “Mukaddes Heykel”de rastlanır. Ünlü heykeli çalmak için plan yapan Mösyö Maurice ve zevcesi Madam Caroline, Psikopos Antonio’yu yok etmek için görev paylaşımı yaparlar.

... Maurice zevcesine dönerek: — Psikoposun bulunduğu odaya gireceksin. Herifi kloroformla adamakıllı bayıltıp makasla sakalını kestirdikten sonra benim suare elbiselerimi ona giydireceksin. Bu ameliyatı sûratle ve ufak bir ses çıkarmadan yapacaksın. Hiç korkma! Bulduğumuz katta bizden başka kiracı yoktur. Haydi bakalım seni göreyim, dedi. Mösyö, bu dehşetli talimâtı genç kadına verdikten sonra smokini ve kloroform şişesini verdi. Caroline sûratle kapıdan dışarıya çıktı...³²⁴

“Ölüm Sarayı”nda yine araştıranın muavinini görevlendirdiği dikkat çeker. Polisiye romanlarda hafife ve yardımcısı arasındaki bu münasebet daimi bir rol oynar ve bu

³²² Yurdatap, **Kanlı Miras**, 10.

³²³ Yurdatap, **Kız Taciri**, 9.

³²⁴ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 9.

görevlendirme aynı zamanda üstün asta emrini de teşkil eder, nitekim emniyet teşkilatı gibi kurumlarda bu şekilde bir görevlendirme göze çarpar.

... Beş dakika sonra Nik Karter'in yazıhânesinin kapısı vuruluyordu. Nik Karter:

— Giriniz, dedi. Muavini Jack'in elini sıkarak:

— Şöyle yanımda otur da sana mühim meseleler hakkında izahât vereceğim, dedi ve vaka'yı baştanbaşa naklettikten sonra bazı talimât vererek bir otomobil ile arkalarından hiç belli etmeksizin takip etmesini emretti ve kendisi de polis müdüriyetini meseleden haberdâr etmek üzere ayrıldı. Filhakîka muavini kendisine derûhte edilen vazîfeyi ifâ etmiş ve anlatacağımız vechile üstâdına münâsib bir vakitte yetişmişti...³²⁵

Hırsızlığın konu edinildiği “Siyah Güller” adlı polisiye romanda sirkat haberlerini gazeteden okuyan Sherlock Holmes, bu meselenin halli için polis müdüriyeti tarafından görevlendirilir.

... Sherlock Holmes, daha sözünü bitirmeden oda kapısı çalındı. Biraz sonra Sir Clisson, New York polis müdürü bizzat meşhûr polisin ziyâretine gelmişti. Şüphesiz demin konuştukları mesele içindi. Hakîkaten öyle idi. Sir Clisson meşhûr polis hâfiyesinin gösterdiği nezâkete teşekkür ederek ona sirkat hakkında tafsîlât verdi ve sözlerine şu kelimelerle fâsıla verdi:

— Bu meselenin hâllini sizin mahâretinize ve zekânıza bırakıyoruz. Sherlock Holmes, bu meselenin kendisine havâle edildiğinden çok memnûn oldu...³²⁶

“Gece Çocuğu” adlı romanda, hapishaneden firar eden Arsen Lüpen zevcesi Henriette ile kaçış planları için onu görevlendirir. Bunun için görev dağılımı yapan çift, suç ortaklığını aynı amaca hizmet etmek için gerçekleştirirler. Bu husus polisiye romanlarda suçun bir parçası olarak iş birliği ilkesine dayanır.

— Haydi kalk. Görülecek mühim işlerimiz vardır, vakit kaybetmeye gelmez, dedi. Henriette, bir hamle ile yataktan kalktı, dağınık saçlarına, kıyâfetine çeki düzen verdi. Arsen Lüpen ona şu talimâtı verdi:

— Şimdi senin en dekolte elbiselerini giyeceksin. Saçlarını, kıyâfetini, çehreni kokot sîmâsına benzeteceksin. Onu yaptıktan sonra Amerikalı bahriyelilerin devam ettikleri meyhânelere gideceksin. Orada yakalayacağın bir bahriyeliyi (Greenhithe) civârındaki gizli hânelere götüreceksin ve orada kendisine öyle bir aşk göstereceksin ki sana bent edeceksin, ondan sonra seni Amerika'ya kaçırmasını talep edersin. Muvaffak olursan iyi, olmasa başka bir hileye tevessül ederiz, dedi...³²⁷

³²⁵ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 14.

³²⁶ Yurdatap, **Siyah Güller**, 9.

³²⁷ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 13.

“Hindistan Ormanlarında”nda hırsız Arsen Lüpen’i ele geçirebilmek için muavini Harry’i görevlendiren Sherlock Holmes ona mesele hakkında talimat verir ve muavini görevini yerine getirebilmek için harekete geçer.

... Hemen polis hâfiyesi muavini çağırarak:

— Harry, mümkün mertebe acele olarak tebdîl-i kıyâfet et. Hintli bir zengin olacaksın ve karşımızdaki kahveye girip orada bulunan ve zannıma göre Arsen Lüpen olan Avrupalı kıyâfetli adamı takip etmelisin, dedi. Harry, süratle üstâdının emrini infâz etmeye gitti...³²⁸

“Saray Rakkasesi”nde Sherlock Holmes ve muavini Harry, Arsen Lüpen’i ele geçirebilmek için plan yaparlar. Bunun için üstâdı muavini Lüpen’i tuzağa çekerken emniyetleri için görevlendirir.

... Sherlock Holmes, Hintli garsona seslenerek gelen misâfiri kabul edeceğini ve kendisinin de buraya gelmesini söyledi. Garson, uzaklaşınca polis hâfiyesi muavini bitişik odaya gitmesi ve orada mütekayyid olarak ufak bir işaretle faaliyete geçmesini tembih etti. Harry, cebinden browning tabancasını muâyene ederek bitişik odaya girdi...³²⁹

“Maskeli Süvari”de sahada yine meşhur hırsız Arsen Lüpen ve suç ortağı zevcesi Henriette vardır. Holmes’ü esir alan Lüpen onu infaz etmesi için Henriette’i görevlendirir.

... Arsen Lüpen, tabancasını yanındaki kadına vererek:

— Henriette, intikâm almak zamanı geldi. Al şu kıymetsiz tabanca ile bütün İngiltere’ye bedel olan bu düşmanımızın hayâtına hâtime ver...³³⁰

Yazarın “Zevk Çılgınlıkları” adlı polisiyesinde Sherlock Holmes, uyuşturucu bataklığında ele geçirdiği hırsız Arsen Lüpen ve zevcesi Henriette’i polis karakoluna götürmeleri için polis memurlarını görevlendirir.

... Sherlock Holmes’ün düdük çalmasını müteâkib birkaç polis gelmişti. Hâfiye sert ve âmirâne bir sesle:

— Ben Sherlock Holmes’üm. Hemen biriniz bir otomobil tedârik etmeli ve buraya getirmeli. Bu esnâda Arsen Lüpen gizli olarak polisler işârât etmişti. Tabii polis hâfiyesi bunun farkına varamadı. Üç polis Arsen Lüpen’in ve Henriette’in etrâfını sardı. Sherlock Holmes ise onlara nezâret ediyordu. Biraz sonra kapalı bir otomobil geldi. Polis şoförün yanından indi ve Sherlock Holmes’ün karşısında mutî’ bir nefer gibi durdu. Sherlock Holmes, hemen Arsen Lüpen’i ve Henriette’i otomobilin içine soktu. Her iki taraftan onların kaçmasına mahal bırakmamak için altı polis otomobilin içine yerleştirdikten sonra:

³²⁸ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 8.

³²⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 11.

³³⁰ Tan, **Maskeli Süvari**, 4.

— Şimdilik otomobille Paris polis müdüriyetine götürün! Sıkı bir nezâret altında bulundursunlar. Ben yarın sabahleyin gelirim, dedi...³³¹

4.2.2.2.2. Yardım İsteme

Yardım isteme ya da yardım etme polisiye türü romanlarda sıkça rastlanılan durumlardandır. Nitekim araştıran, suçlu ya da yan kahramanlar içine düştüğü durumdan kurtulmak için yakın çevrede bulunan kişilerden yardım ister. Çatışma ve şiddetin başat rol oynadığı bu türde söz konusu ilke kaçınılmazdır. Yazarın polisiye romanlarında da yardım isteme ilkesine sıkça başvurulduğu görülür. Bunlardan ilki “Dolandırıcılar Kralı”dır. Romanda meşhur hırsız Bill tarafından dolandırılan gazeteci Royman ve antikacı Dayk bu meselenin halli için meşhur polis hafiyesi Nick Karter’den yardım isterler, hafiye de bu teklifi kabul eder.

— Azîzim, ikimiz mâhir bir dolandırıcı tarafından dolandırıldık. Hem size biraz hafifçe oldu. Ben müthiş bir surette dolandırıldım. Size gelmeden evvel Nik Karter’e gidip haber verecektim. Arzû ederseniz birlikte meşhûr polis hâfiyesine gider, vaziyeti anlatırız. O bu yaman serserinin hakkından gelir ve çabuk adâletin pençesine teslim eder, dedi. Antikacı ağarmış sakalını kaşıdı. Çukurlaşmış gözleriyle muhâtabını süzerek:

— Peki, gidelim dedi. Birkaç dakika sonra meşhûr antika tâciri ile genç gazeteci, meşhûr polis hâfiyesi Nik Karter’in ikâmetgâhına gidiyorlardı. Nik Karter, kemâl-i dikkat ve itina ile yüksek tabakaya mensûb misâfirlerinin macerâ-yı garibelerini dinledikten sonra gülümseyerek:

— Sizin buraya gelişiniz çok isâbet oldu Mister Raymon! Gazetenize malûmât vermemek şartıyla sizi ve gerek arkadaşınız antikacıyı dolandıran serseriye yakalayacağım...³³²

“Kız Taciri” adlı romanda ise ünlü model Viyolonse’nin bir gece ansızın kaldığı pansiyondan kaçırılması ile beraber yapılan tahkakattta pek çok kızın da kaybolduğu anlaşılır ve kayıp kızları bulmak için suçluları takip eden Holmes, onları ele geçirebilmek için kaçırılan kızlardan yardım isteyerek operasyonu tamamlar.

... Karter, kapının gözünden Mister Heizmen’in itirâfâtını dinliyordu. Artık kızları kurtarmak ve bu mücrimi tevkif etmek sırası gelmişti. Hemen cebinden iki tabanca çıkardı. Kelepçeleri hazırladı. Mister Heizmen’in ve Mihrâce’nin bulunduğu odaya girdi. Odadakiler onu görünce afalladılar. Karter, sert bir sesle bağırdı:

— Kanun nâmına sizi tevkif ediyorum. Esir kızlar, sizi kurtaran Nik Karter’e yardım edin ve şu hain mücrimleri şu kelepçelerle bağlayın, diyerek kızlara cebinden kelepçeleri almaya tembih etti. Kızlar kelepçeleri alarak hâfiyenin iki tabancası karşısında teslim olan dört kişinin ellerine geçirdiler. Birkaç

³³¹ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 14.

³³² Yurdatap, *Dolandırıcılar Kralı*, 10.

dakika sonra mevkûflar berây-ı muhakeme hapishâneye götürüldü. Kızlar ise evlerine avdet ettiler...³³³

“Ölüm Sarayı” adlı romanda ise bir grup kız tarafından dolandırılarak villası soyulan Vizmen, bu durumdan çok müteessir olur ve meşhur polis hafiyesi Nick Karter’i olaydan haberdar ederek olayın çözümü için hafiyeden yardım ister. Yardım isteği geri çevrilmez ve çete çökertilir. Bu gibi hususlarda ilgili mercileri haberdar etmek çözüm için ilk adımdır. Bu da yardım isteme durumunu doğuran bir ortam yaratır.

... Bir hissikablelvukû ihtiyâr zenginin kalbinde birçok şüpheler tevlîd etti. Sûratle merdivenleri çıkarak açık bıraktığı ve içinde parası saklı bulunan odasına girdi. Elektriği yaktı, oda aydınlanınca Mister Vizmen yerinde donakaldı. Para kasası boşanmış, içindeki yarım milyon dolar meydânda yoktu. Zavallı ihtiyâr fenâ hâlde müteessir olarak yere yıkıldı. O esnâda iki kızı koşarak pederlerini ayıltmaya başladılar. Nâfile, bütün uğraşları boşa çıktı. Nihâyet Ellen telefona koşarak tanıdıkları bir doktoru çağırdı. Birkaç dakika sonra bu ailenin en samimi ahhâblarından olan doktor Thomsen geldi. Mister Vizmen’i ayıltmaya başladı. Birkaç dakika süren mütemâdi friksiyon ve eter koklatmasından sonra gözleri açıldı. İlk söylediği söz bu idi:

— Servetim, param..! Doktor onu teselli ederek meselenin mâhiyetini kızlardan sordu. Anlattılar.

— Çâresine bakarız. Yarın Karter’e gidelim, dedi. Nik Karter, kibâr zâirini selâmladıktan sonra kanepesine gömülerek Mister Vizmen’in başından geçenleri fikrinde birer birer tesbît etmeye başladı...³³⁴

“Ressamın Katili”nde ressam Mösyö Jozef’in katili Mister Henri kâtibesi Ederle tarafından ele geçirilir ve Ederle polis merkezini aratarak yardım ister, bu başarısından dolayı da meşhur polis hafiyasi Karter tarafından muavinliğe teklif edilir. “Kadın yardımcısı”³³⁵ olarak romanda yerini alır.

... Henri, kızın yanına yaklaşıp kucaklamak istedi. Ederle çevik ve ânî bir hareketle kâtilin belindeki tabancayı kaparak kendisine doğru tevcih etti. Sert ve amirâne bir sesle:

— Kâtil teslim ol, kımıldanma, ufak bir hareket dimağının parçalanmasına sebep olur, dedi. Henri, bu nageh-zuhûr vaka’dan mütehayyir kalarak ellerini yukarı kaldırmaktan ve teslim olmaktan başka bir çâre bulamadı. Ederle ayağa kalkarak kollarını ve bacaklarını sıkı bir ip ile bağlayarak telefonu açar:

— Alo! Burası polis müdüriyeti midir?

³³³ Yurdatap, Kız Taciri, 15.

³³⁴ Yurdatap, Ölüm Sarayı, 5.

³³⁵ Bknz. Polisiye romanda toplumsal cinsiyet rolleri, Batılı toplumların ataerkil düzenine bağlı olarak kadın-erkek ayrımına dayanır. Geleneksel olarak polisiye roman, erkek dedektifin erillik, akılcılık, analitik düşünme becerisi gibi özellikleriyle özdeşleştirilirken kadın duygu ve içgüdü ile ilişkilendirildiği için kadının konumu oldukça marjinaldir. Erkek dedektif, güçlü, özgür, kendine yeten, fiziksel olarak aktif olup sert dedektif örneklerinde olduğu gibi şiddet ve kaba konuşma eğilimi gösterir. Polisiye romanda kadının rolünün genel olarak ya “mağdur/kurban” ya da femme fatale olduğu görülür; ancak zaman zaman da dedektifin yardımcısı (sidekick) rolüne bürünür (Vurmay, Ekose Polisiye, 24).

— Evet efendim.

Lütfen birkaç polis ile Nik Karter’i gönderin. Mühim bir cânî derdest edildi. Bir çeyrek saat sonra Nik Karter otele gelerek sahte polis ressam kâtili yakalayarak birkaç polis nezâretinde polis müdüriyetine sevk etti. Polis hâfiyesi genç kızın şecaat ve fedakârlığını takdir ederek kendisi yanında bir polis muavini olarak çalışmasını teklîf etti...³³⁶

“Siyah Güller” adlı romanda, Nadia ve yurt dışından gelen kardeşi prens Nicola’nın yaşadığı sarayda Nadia’nın mücevherleri sirkat edilir. Kardeşi Nicola ise bu olaydan çok etkilenip hasta olan Nadia’ya çok üzülür ve olayın halli için polis müdüriyetinden yardım ister.

... Prens Nadia, bu vakadan sonra müthiş bir sinir illetine mübtelâ olarak emrâz-ı asabiye hastanesinin birine yatırıldı. Prens Nicola ise zâbıtaya haber vererek hırsızın yakalanmasını ve çalınan mücevherâtın bir an evvel fâilini bulmalarını gözyaşlarıyla diledi. New York polis müdüriyeti onu teselli ederek yakın bir zamanda muvaffak olacaklarını söylediler...³³⁷

Polisîyelerde hafiye ile muavini arasındaki iş birliği ve beraberlik yardım etme ilkesini besleyen ana damarlardandır. Genellikle birlik halinde çalışan ve planlı hareket eden hafiye ve yardımcıları kendi aralarında işaretleşerek, şifre kullanarak ya da belirli parolalarla yardımlaşırlar. Yazarın pek çok polisiye romanında aynı durum söz konusudur. Bu duruma rastlanılan romanlardan biri de “Şimendifer Düşmanı” adlı romandır. Sherlock Holmes ve muavini Ederle meselenin çözümüne birlikte çalışırken tehlikede olan Holmes’ü kurtarır.

... Bu esnâda prensin bulunduğu kapalı odanın penceresinden bir silâh sesi duyuldu. Çıkan kurşun karşıdan ağır ağır geçen trenin kompartımanlarından birine isâbet etti. Nik Karter, ikinci bir kurşuna mani olmak üzere süratle pencereden bitişik pencereye geçmek istedi. Prens, onu görünce var kuvvetiyle aşağıya doğru itti. Polis hâfiyesi tepe taklak bahçenin ıslak çiçek ve otlarının üstüne düştü. Vücûdu müthiş sûrette ağrımaya başladı. Kalkmak istiyor, muvaffak olamıyordu. Pencereden Nik Karter’in düştüğünü gören fedakâr genç kız Ederle imdâdına yetişmek üzere dışarı çıktı. Sofada prens ile karşı karşıya geldiler...³³⁸

Yardım isteme hususu kişiler arası münasebeti doğuran ve ikili diyaloglara hizmet ederek olay örgüsünü uzatan bir mahiyete sahiptir. Kahramanlar zor durumda kaldıklarında kurtulmak için pek çok yola başvururlar fakat bunlardan en önemlisi kişiden yardım istemidir. Nitekim hafiyenin ya da suçlunun müşkül durumdayken alet edavat kullanarak

³³⁶ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 15.

³³⁷ Yurdatap, **Siyah Güller**, 8.

³³⁸ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 15.

zor durumdan kurtulma çabası yadsınamaz fakat “başkahraman alet-edavat kullanmak yerine çoğunlukla kişilerden yardım alır.”³³⁹

İncelemediğimiz romanlarda da çoğunlukla bu savı doğrulayan tablolar hâkimdir. Söz konusu saptamanın en somut örneklerinden biri “Hindistan Ormanlarında”adlı romanda mevcuttur. Arsen Lüpen’in peşinde olan Holmes Hindistan’a vasıl olabilmek için yakın bir dostu olan Lord Claude’nin yardımına ihtiyaç duyar ve yardım teklifi geri çevrilmez. Bu yardım sayesinde hafiye ve muavini Hindistan’a varır.

— Buyurun, Lord sizi bekliyor, diyerek onları içeriye davet etti. Lord Claude, büyük bir nezâketle polis hâfiyesini istikbâl ederek hatırını istifsâr etmeye başladı. Nihâyet söz Arsen Lüpen’in firârı meselesine geldi. O vakit Sherlock Holmes, harâretle:

— Lord cenâbları! Gerek hükûmete ve gerek insaniyete bir hizmet olarak beyân edeceğimiz teklîfi esirgemeyeceğinize ümît varım Lord:

— Hüsn-i teveccühünüze teşekkür ederim. Size ne türlü hizmette bulunabileceğimi izâh eder misiniz?

— Bir an evvel Hindistan’a gitmekliğimiz için tayyarenizde ikimiz için mümkün bir yer tahsîs etmenizi rica ederim. Lord, muvâfakat ederek:

— Peki efendi, beynelmilel tayyare şirketinin tertip ettiği devr-i âlem seyâhatine iştirâk ediyorum...³⁴⁰

Aynı romanda yardım etme ve kurtarma faaliyetleri devam eder. Üstadı tarafından görevlendirilen Harry, Lüpen’in tuzağına düşer ve üstadı ona yardım edebilmek için harekete geçer.

... Sherlock Holmes, mahût meydânlığa gitti. Bir tarafında İngiliz askerleri kamp kurmuşlar, diğer tarafında ise birçok fil kervânlarla dolu idi. Polis hâfiyesi kervanların birisine yaklaşıp buradan birkaç gün evvel Avrupalı bir müşteriyi alıp almadıklarını sordu. Hintli yarım yamalak İngilizceyle kendisi uzun bir seferden geldiğini ve böyle bir Avrupalı görmediğini söyledi. Sherlock Holmes, bu sefer başka çâreye tevessül eyledi. Kervân sahibine on şilin uzatarak:

— Ağa... Şu parayı al, sana bahşiş veriyorum. Şu arkadaşlarından aradığım adamı soruver. Belki onlar görmüşlerdir, dedi. Arkadaşlarına sorunca Hintli mütebessimâne sevinerek içlerinden birisi:

— Evet, hatırlıyorum. İki gün evvel Şalvay Ormanlarında Baron Desclare’nin malikânesine gittiler. Bu karşımızdaki ağaçlıklı şosenin yolunu takip edersiniz gittikleri yolu bulursunuz, dedi...³⁴¹

“Operadaki Sirkat” adlı romanda “Amerikan Hol” tiyatrosunda dolandırılan Misis Katerina polis hafiyesi Nick Karter’den yardım istemek için hafiyenin ikâmetine gider, “kızıl

³³⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 96.

³⁴⁰ Yurdatap, *Hindistan Ormanlarında*, 6.

³⁴¹ Yurdatap, *Hindistan Ormanlarında*, 12.

çete” tarafından kendisine yazılan tehdit mektubunu da göstererek hafiyeden yardım ister ve hafiye onun bu teklifini kabul eder. Karter olayla ilgili malumat toplamak için mekâna giderek oradaki görevli direktörden olaya ilişkin malumat alır, incelemesinde yardım ister.

... Polis hâfiyesi büyük bir nezâketle onu karşıladı. Bir kanepeye işâret ederek oturmasını rica etti. Misis oturdu, derin bir nefes aldıktan sonra karşısında serâba kulak kesilmiş olan polis hâfiyesine “Amerikan Hol” tiyatrosunun locasında nasıl dolandırıldığını, çok kıymet-dâr iki küpesini nasıl kaptırdığını bir tafsîl hikâye eyledi. Sonradan kızıl çeteden aldığı mektûbu gösterdi. Nik Karter, büyük bir soğukkanlılıkla bu sergüzeşti dinliyor ve ara sıra Misis’in sözünü keserek izahât-ı kâmile alıyordu. Misis, hikâyesini bitirince kederli gözlerini muhâtabına tevcîh ederek:

— Bu muammanın hâllini size ve sizin hârikalı dehânıza bırakıyorum, Mister Karter Hazretleri... diyerek ayağa kalktı. Polis hâfiyesi de ayağa kalkarak elini sıktıktan sonra:

— Hüsn-ü teveccühünüze teşekkür ederim. Bu benim vazîfemdir. Vâcibe şükrân etmek lüzûmsuzdur. Emin olun ki bir kaç gün geçmeden hepsini derdest edeceğim, dedi...³⁴²

... Nik Karter, tehâlûkle kâğıdı süratle parmaklarıyla üst kısmını katladı ve cebindeki mektûp ile karşılaştırdı. İkisi aynı matbaadan çıkmış kâğıtlardı. Bunun üzerine polis hâfiyesi, direktöre dönerek:

— Sizin müessesenizin şerefiyle ve sermayesiyle alâkadar bir mesele husûsunda sizden talep edeceğim malûmâtı vermenizi rica ederim. Direktör, hayret ve istiğrâbla: “Peki” demekle iktifâ etti. Polis hâfiyesi ile dışarı çıkarak ufak bir odaya girdiler. Odada bir tek masa, üstünde bir yığın defter ve kâğıt ile iki iskemle vardı. Direktör, polis hâfiyesine dönerek:

— Burası mahrem bir yerdir, istediğiniz malûmâtı burada verebilirim, dedi...³⁴³

“Maskeli Süvari” adlı romanda kızıl şatoda hapsedilen Holmes, oradan kurtulabilmek için bir kâğıda hapsedildiği ve kurtarılmayı beklediği notunu düşer ve oradan geçen bir kadına vererek bir polis merkezine iletmesi hususunda yardım talep eder.

... Sherlock Holmes, hemen kitâpları karıştırmaya başladı. Beyaz bir kâğıt ile bir kurşun kalem buldu. Hemen şu tezkireyi yazdı: “Kırmızı Şato’da aşağı kattaki bodrumda mahbûsum. Mümkün olduğu kadar süratle birkaç nefer polis ile (...) şatosunu muhâsara altına alıp içindeki hırsızları yakalayın. Hâmil-i tezkireyi mükâfat etmeden bırakmayın.” Sherlock Holmes Tezkireyi yazdıktan sonra katladı ve doğru sokağa nâzır demir parmaklıklı pencerenin yanına yaklaştı. Gözlerini sokağa dikerek oradan geçen köylüleri bekliyordu. Aradan beş on dakika geçmeden at üstünde sağına soluna torbalar yerleştirmiş bir köylü yavaş yavaş Paris’e giden düz ve ağaçlı bir caddeyi tutmuştu. Sherlock Holmes’ün bulunduğu pencereye yaklaşınca polis hâfiyesi ona kâğıdı atarak ilk rast geldiği polise vermesini beyân etti ve şayet tezkireyi

³⁴² Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 6.

³⁴³ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 8.

verir ise kendisine iyi bir mükâfat vereceğini de ilâve etti. Tabii köylü bu sabah siftahını beğenmiş koşa koşa oradan ayrılmıştı...³⁴⁴

4.2.2.2.3. Davet

Davet etme, olay örgüsü içersinde kahramanların bir ikametgâha gelmelerinin talep edilmesidir. Bu yöntemle mesele aydınlatılmaya çalışılırken kişiler olaya dâhil edilir. Davet yöntemi gerek suçlular gerekse araştıran tarafından yapılabilir. Bu yöntem okuyucu nazarında olayların başka bir boyuta taşındığı bir mecra olarak görülür.

“Çin Dilberinin İntikamı”nda Verahora polis hafiyesi Karter’i tuzağa çekmek için onu bir mektupla evine davet eder.

... Karter hizmetçinin verdiği mektûbu tahallûkle açarak muhteviyyâtını okumaya başladı:

— “Muhterem polis hâfiyesi Nik Karter! İkâmet ettiğim on sekizinci caddede dördüncü sokakta iki pansiyonda bir cinâyet vukû bulmuş, hizmetçim öldürülmüş ve param çalınmıştır. Çabuk gelmenizi rica ederim. (Verahora) Mektûbu birkaç defa okudu. Yazının sâhibesini aklına getirerek kim olduğunu derhâtır etmeye çalıştı. Çok geçmeden kim olduğunu anlamıştı. Meşhûr Çin dansözü...³⁴⁵

“Mukaddes Heykel” adlı polisiye romanda resm-i küşadı yapılacak olan kiliseye tüm halk davet edilir.

... Philedelphia kilisesinin etrâfında binlerce halk dolmuştu. Herkes sabırsızlıkla merâsimin icrâsını bekliyordu. Bir saat sonra merâsim-i ihtifâliye başladı. Psikopos Antonio, Papa Hazretlerinin resm-i küşâda dâir gönderdiği hutbeyi okudu ve ahâlîyi kendisi tarafından gönderilen mukaddes heykeli görmek için davet etti. Ahâlî koşuşarak heykeli görmek için kiliseye tehâcüm etti. Merâsimden sonra ahâlî tarafından Vatikan Sarayına hediye edilmek üzere kıymet-dâr hediyeleri Psikopos Antonio’ya verdiler...³⁴⁶

Bu başlık altında ele alınacak olan romandan “Ölüm Sarayı”nda meşhur hafife Karter, gerçekleşen hırsızlık neticesinde tahkikat peşindeyken daha önceden de tanıdığı ve çete üyesi Angelina ile karşılaşır ve Angalina, hafiyeyi tuzağa düşürmek için onu hususi ikametgâhına davet eder. Bu tür davetler hafiyeyi bir tuzağın içine çekebilmek için kullanılabileceği gibi faillerin ele geçirilebilmesi için karşı manevra görevi de görür.

— Âh Mösyö! Geldiğiniz yer hayâtımda çok saâdet geçirdiğim bir diyârdır. Onu görmek değil, onun ismini işitmek bile bana sonsuz heyecanlı zevkler veriyor. Eğer arzû ederseniz bu akşam villamda berâberce çay tenâvül etmeye teşrîf ediniz, diyerek ona ikâmet ettiği sayfiyenin adresini verdi. Villa Mister

³⁴⁴ Tan, **Maskeli Süvari**, 2.

³⁴⁵ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 15.

³⁴⁶ Yurdatap, **Mukaddes Heykeli**, 13.

Vizmen'in bulunduğu mahalleye pek yakındı. Artık polis hâfiyesinin tahminleri doğru çıkıyordu. Kız geleceğine dair ondan söz aldıktan sonra etrafında dönen aşıklarının hasretli bakışları arasında bir yıldırım süratiyle kabinesine avdet etti...³⁴⁷

Aynı romanda Angelina Karter'i ava gitmeye davet eder ve Karter de çeteyi çöktürmek için bu davete icabet eder.

— Mademki bu teklifimi kabul ettiniz, sizden bir ricam daha vardır ki onu da hatırlam için kabul edersiniz zannederim.

— Nedir o?

— Yarın berâberce ava gitmemizi teklif edecektim de.

— Hangi yerde bu?

— Şehirden iki saat mesâfede bulunan bir mahallede Washington Ormanında.

— Pekâlâ, mademki ava çok merâklısınız, gideriz.

— Teşekkür ederim efendim...³⁴⁸

4.2.2.2.4. Haber Verme

Haber verme ilkesi polisiye romanlarda olay gerçekleştikten sonra gerekli mercileri olayın iç yüzü ve çözümü için bilgilendirme olarak algılanır. Polisiyelerde genellikle vuku bulan olay polis merkezlerine bildirilerek tahkikat yapılması sağlanır. Yazarın “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanında vuku bulan cinayet polis merkezine bildirilir ve olay yerine intikal gerçekleştirilir.

... Genç artistin cesedi pencerenin önünde idi. Keman yanı başında idi. Yayı elinde kalmıştı. Errizvan yatıyordu. Arkadan yediği bıçak kalbine nüfuz etmişti. Bedbahtın yarısından akan kan bir gül halini almıştı. Yüzü sararmış gözleri büyümüşü. Öleli çok olmamıştı. Zirâ yerdeki kan daha soğumamıştı. Odanın içinde değişiklik yoktu. Her şey yerinde idi. Biraz sonra mahal-i cinâyete polis müdürü mahallenin komiseri Mister Karras ile birlikte geldi. Bıçağın ânî ve şiddetli saplanmış olduğunu müşâhede ettiler. Cânî, Errizvan keman çalarken arkadan hücum için iyi fırsat bulmuştu...³⁴⁹

Cinayet temalı romandan olan “Kanlı Miras”ta cinayet vuku bulduktan sonra orada bulunan davetliler tarafından polise ve doktora haber verilir ve olay yerine gelmeleri sağlanır. Söz konusu durumlarda olay yerine intikal eden polis dışında olayla ilgili tahkikat yapanlar ünlü dedektiflerdir. Adı geçen romanda de Karter, olay mahaline intikal ederek tahkikat yapar ve muavini ile iş birliği içerisinde meseleyi aydınlatabilecek hususları inceler.

... Davetlilerden birisi bağırdı:

— Efendiler, her ihtimâle karşı buradan hiç kimse çıkmasın. Ben gidip polise haber vereyim ve doktoru çağırayım. Filhakika o adam hızlı hızlı dışarı çıktı

³⁴⁷ Yurdatap, *Ölüm Sarayı*, 7.

³⁴⁸ Yurdatap, *Ölüm Sarayı*, 13.

³⁴⁹ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 7.

ve birkaç dakika sonra bir doktor ile ve o civârın polis komiseri geldiler. Yaralıları en yakın hastaneye göndererek davetlileri birer birer istintâk etmeye ve üstlerini aramaya başladı...³⁵⁰

“Kız Taciri”nde Viyolonse ile birlikte kaybolan diğer kızların meselesi hakkında zabıtaya haber verilir, ardından aynı mevzu Nick Karter’e aksettirilir. Bu haberleşme ve istihbarat sayesinde olay aydınlatılır.

...Viyolonse’nın gaybubeti herkesi telâşa düşürmüştü. Nihâyet mesele zâbıtaya aks edilerek bu husûsta ciddi takibât ve tahkikâta başlanıldı. Zâbıta bu muammanın hâline uğraşacağı bir sırada birdenbire birçok vakalara şahit oldu. Evvel, New York’un muhtelif mahallelerinden güzellikleriyle meşhûr birkaç kız ansızın tagayyüb etmişler, her ne kadar taharriyât yapıldı ise de hiçbirine tesâdüf edilmemişti. Artık zâbıta yalnız Viyolonse’i değil bütün bu kaybolan kızları bulacaktı. Fakat ne yapsın ki elinde de hiçbir ipucu yoktu. New York polis müdürü bu esrârengîz vaka’ların içinden çıkamayacağını anlayınca telefonla Nik Karter’i çağırdı...³⁵¹

“Mukaddes Heykel”de ise vuku bulan olaylar bir gazete haberi ile halka duyurulur. Haber verme ya da iletme bu anlamda çeşitlilik yaratır ve mekânîk iletişim araçları da bu işlevi yerine getirebilir.

... New York’un akşam gazeteleri büyük yazılarla bu havâdisi veriyorlardı: “Dün akşam iki günden beri şehrimizde bulunan Fransız seyyâhlardan Mösyö Maurice bulunduğu Grand Hotel Otelinin beşinci katından kazaen düşerek vefât etmiştir. Polisin tahkikâtına göre meselede cînâî veya kastî bir şey yoktur. Maktûlün zevcesi Madam Caroline, Psikopos Senyör Antonio Hazretleri delâletiyle Philedelphia kilisesinin rahiban manastırına gireceği istihbâr kılınmıştır...³⁵²

“Ölüm Sarayı”nda yine bir haber etme durumu söz konusudur. Villasındaki değerli eşyaları sirkat edilen Vizmen’in durumundan haberdar olan hafiye aynı durumu muavine Jack’a aksettirir.

— Âlo, kimsiniz efendim?
— Ben (Nik Karter).
— Ha, siz misiniz üstâd...
— Evet, mühim bir haber mi var?
— Öyle gibi bir şey. Biraz buraya kadar gel de meseleyi sana îzâh edeyim. Nik Karter’in muavini Jack derhâl paltosunu ve şapkasını alarak üstâdının yanına gitmek üzere süratli adımlarla oradan ayrıldı. Beş dakika sonra Nik Karter’in yazihânesinin kapısı vuruluyordu. Nik Karter:
— Giriniz, dedi. Muavini Jack’ın elini sıkarak:
— Şöyle yanımda otur da sana mühim meseleler hakkında izahât vereceğim, dedi ve vaka’yı baştanbaşa naklettikten sonra bazı talimât vererek bir

³⁵⁰ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 8.

³⁵¹ Yurdatap, **Kız Taciri**, 8.

³⁵² Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 13.

otomobil ile arkalarından hiç belli etmeksizin takip etmesini emretti ve kendisi de polis müdüriyetini meseleden haberdâr etmek üzere ayrıldı...³⁵³

“Ressamın Katili”nde kaldığı pansiyonda cesedi bulunan Mösyö Jozef’in ölüm haberi önce pansiyonda kalanlara ardından polise aksedilir.

... Madam hiddetlenerek cebinden bir sürü anahtar çıkarıp birisi ile kapıyı açtı. İçeriye ilk adımını atar atmaz pek feci bir manzara karşısında kaldı. Zavallı ressam Mösyö Jozef al kanlar içinde yatağında yatıyordu. Yatak darmadağın bir hâlde maktûlün hayli can çekiştiğini gösteriyordu. Madam Marita âdetâ çıldırması gibi aşağıya inerek herkese haber verdi. Pansiyonda bir telâş aldı yürüdü. Birkaç dakika sonra cinâyet polise aks edilmiş müdde-i umûmî gelerek tahkikât-ı ibtidâiyeye tevessül eylemişti...³⁵⁴

Hırsızlığın konu edindiği “Siyah Güller”de zabıta vuku bulan olayla ilgili durumdan haberdar edilir.

... Prens Nadia, bu vakadan sonra müthiş bir sinir illetine mübtelâ olarak emrâz-ı asabiye hastanesinin birine yatırıldı. Prens Nicola ise zâbıtaya haber vererek hırsızın yakalanmasını ve çalınan mücevherâtın bir an evvel fâilini bulmalarını gözyaşlarıyla diledi. Newyork polis müdüriyeti onu teselli ederek yakın bir zamanda muvaffak olacaklarını söylediler...³⁵⁵

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda deli Rus prensini ele geçiren hafiye polis merkezine haber verir. Durum hakkında izahat verilerek gerekli işlemlerin yapılması talep edilir.

— Ederle, en yakın bir polis merkezine telefon et, bir otomobille gelsinler, dedi. Genç kız süratle prensin mahbûs olduğu odaya girdi. Çünkü telefon orada idi. Ahîzeyi alarak merkeze telefon etmeye başladı. Bu esnâda prens kudurmuş bir köpek gibi üstüne yürümek istedi. Fakat müteyakkız bir hâlde bulunan cesûr kız, bir tekme ile yere yuvarladı ve muhâberesine devam etti. Birkaç dakika sonra bir polis otomobili ile Nik Karter hastaneye, deli prens de tımarhâneye nakledildi...³⁵⁶

“Gece Çocuğu” adlı romanda Lüpen’in hapisten firarı Sherock Holmes’e intikal ettirildikten sonra diğer polis müdüriyetleri de durumdan haberdar edilir.

... Sherlock Holmes, telefonun zilini şiddetle çalıyordu. Hiçbir ses cevap vermiyordu. Son işittiği haber onun bütün asâbını kızdırmış, âdetâ tecennün etmişti. “Arsen Lüpen firar etmişti.” Alelacele giyindi, bir otomobile atlayarak hapishâne-i umûmîyeye gitti. Oraya vâsıl olduğu vakit dehşetli bir haberle karşılaştı. Gardiyanlar, nöbetçi memurlar telâşta idiler. Telefonlar mütemâdiyen işliyordu. Meseleyi tahkik etti. Arsen Lüpen’in firarını ve nasıl

³⁵³ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 13.

³⁵⁴ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 4.

³⁵⁵ Yurdatap, **Siyah Güller**, 8.

³⁵⁶ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 16.

kaçtığını öğrendi. Hapishâne-i umûmîye müdürünün sıhhatini sordu ve ondan izâhat talep etti...³⁵⁷

“Hindistan Ormanlarında” Paris’te bir bankayı soyan ve Bombay’a firar edeceği haber alınan Lüpen’i ele geçirebilmek için Sherlock Holmes, istasyonda bulunanları durumdan haberdar ederek Lüpen’le ilgili bilgi alır ve aldığı bilgiler neticesinde mesele hakkında tahkikata başlar.

... Bu esnâda meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes, büyük bir faâliyetle Paris’in dört etrâfına polisler dağıtmış Arsen Lüpen’i arıyordu. Bununla beraber bütün istasyonlara tembihât yapılmış ve teksîr edilmiş fotoğrafları ve evsâfı, hâiz evrâk her polis merkezine birer âdet tevzi edilmişti. Sherlock Holmes, kendisi bizzat istasyonların teharrî vazîfesini üstüne almıştı...³⁵⁸

Yazarın “Saray Rakkasesi” adlı romanında Arsen Lüpen’in peşinde olan Holmes onun firar ettiğini haber alır.

... Sherlock Holmes ve muavini Harry, hayli takibât ve taharriyyâtta sonra meşhûr hırsız Arsen Lüpen’in izini bulamamışlardı. Yalnız elde ettikleri malûmât neticesinde hırsızın Hindistan içerlerine doğru gittiğini haber almışlardı...³⁵⁹

“Operadaki Sirkat”te tiyatrodâ mücevherleri çalınan Misis Caterina durumu Nick Karter’e haber verir.

... Misis, hizmetçinin delâletiyle Nik Karter’in huzûruna girdi. Polis hâfiyesi büyük bir nezâketle onu karşıladı. Bir kanepeye işâret ederek oturmasını rica etti. Misis oturdu, derin bir nefes aldıktan sonra karşısında serâba kulak kesilmiş olan polis hâfiyesine “Amerikan Hol” tiyatrosunun locasında nasıl dolandırıldığını, çok kıymet-dâr iki küpesini nasıl kaptırdığını bir tafsîl hikâye eyledi...³⁶⁰

Polisiye türü romanda haber verme ile yardım isteme unsuru birlikte ele alınabilir. Nitekim olaylar hakkında izahatta bulunmak meselenin çözümü için yardım talep etme ile bağdaşabilir. “Maskeli Süvari” adlı romanda da bu durum söz konusudur. Yardım isteme başlığı altında ele alınan romanda Holmes, hapsedildiği “kıvıll şato”dan kurtulabilmek için bir not yazarak hem gerekli mercileri durumdan haberdar eder hem de yardım ister.

... Sherlock Holmes, hemen kitâpları karıştırmaya başladı. Beyaz bir kâğıt ile bir kurşun kalem buldu. Hemen şu tezkireyi yazdı: “Kırmızı Şato’da aşağı kattaki bodrumda mahbûsum. Mümkün olduğu kadar süratle birkaç nefer

³⁵⁷ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 11.

³⁵⁸ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 2.

³⁵⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 9.

³⁶⁰ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 7.

polis ile (...) şatosunu muhâsara altına alıp içindeki hırsızları yakalayın. Hâmil-i tezkireyi mükâfat etmeden bırakmayın...³⁶¹

4.2.2.2.5. EmirVerme

Emir verme polisiyelerde üstün asta bir işi yerine getirebilmesi için verilen tembihattır. Hüseyin Bal, hukuk için; “İnsan iradesine yönelik emir ve yasaklardan oluşan bir normlar sistemidir ve hukuk uyulmak için vardır.”³⁶² der. Bu tanıma bakılarak denilebilir ki bu emir ve yasaklar hukuku doğurmuştur. Dolayısıyla bu ilke polisiye yapıtlarda başat rol oynar.

Emir verme ilk olarak “Bir Sanatkârın Cinayeti”nde karşımıza çıkar. Vuku bulan cinayetin aydınlatılması safhasında hafiye muavinine yapması gereken görevleri emreder.

— Senin için bir iş var? Şimdi Philadephiya’ya avdet edeceksin. John Errizvan’ın resmini çektiğim fotoğrafçıya git. Hazırladığı camı al ve iyi bir projektör tedârik et. Sonra tekrâr otele gel...³⁶³

“Çin Dilberinin İntikamı”nda emri yapan Çinli dansöz Verahora’dır. İşlediği cinayetlere suç ortağı olan sevgilisi Dayk’a cesetleri adresine iletmesini emreder.

... Ölünün yanından ayrılarak dışarı çıktı. Sadık hizmetçisi ve şerîk cürmü aynı zamanda sevgilisi (Dayk)ı çağırdı ve kendisine şu tembihâtı verdi
— Bu yatakta yatan ölüyü alacaksın, vücûdunu tanınmayacak bir hâlde balta ile parçalayacaksın ve sonra onu bir posta paketi yapıp üstüne (İngiliz Sefarethânesine) mahsus diye yazacak ve her sabah buradan geçen posta paketi kamyonunun içine usulcacık atacaksın...³⁶⁴

“Kanlı Miras”ta Karter, muavinine katil olduğunu düşündüğü Elfriede’nin izini takip etmesini emreder.

... Memnûn bir hâlde muavinine dönerek:
— Cinâyetin fâilini yakalamak için bir noktanın tavzîhini bekliyorum. Onu da sen hâlledeceksin. Gidip Elfriede’nin Avrupa’ya hakîkten seyhâhat edip etmediğini öğreneceksin, dedi.
Muavini “peki”, diyerek sokağa çıktı...³⁶⁵

“Mukaddes Heykel”de Mösyö Maurice zevcesi Madam Caroline’e planladıkları üzere Psikopos Antonio’yu bayıltıp etkisiz hale getirmesini emreder. Bu romanda Maurice (Arsen Lüpen) ile Caroline (Henriette) aynı amaç doğrultusunda hareket eden karı kocadır ve Caroline kocasından aldığı emir doğrultusunda ameliyatı gerçekleştirir.

³⁶¹ Tan, **Maskeli Süvari**, 2.

³⁶² Hüseyin Bal, **Hukuk Sosyolojisi**, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2007, 6.

³⁶³ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 10.

³⁶⁴ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 10.

³⁶⁵ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 10.

... Maurice zevcesine dönerek:

— Psikoposun bulunduğu odaya gireceksin. Herifi kloroformla adamakıllı bayıltıp makasla sakalını kestirdikten sonra benim suare elbiselerimi ona giydireceksin. Bu ameliyatı süratle ve ufak bir ses çıkarmadan yapacaksın. Hiç korkma! Bulduğumuz katta bizden başka kiracı yoktur. Haydi bakalım seni göreyim, dedi. Mösyö, bu dehşetli talimatı genç kadına verdikten sonra smokini ve kloroform şişesini verdi...³⁶⁶

“Ölüm Sarayı”nda “kızıl çete”yi çökertmek için plan yapan Karter, muavini Jack’e verdiği emir ile hareket eder.

... Karter’in yazıhânesinin kapısı vuruluyordu. Nik Karter:

— Giriniz, dedi.

Muavini Jack’in elini sıkarak:

— Şöyle yanımda otur da sana mühim meseleler hakkında izahât vereceğim, dedi ve vaka’yı baştanbaşa naklettikten sonra bazı talimat vererek bir otomobil ile arkalarından hiç belli etmeksizin takip etmesini emretti ve kendisi de polis müdüriyetini meseleden haberdâr etmek üzere ayrıldı...³⁶⁷

“Ressamın Katili” adlı romanda katledilen Mösyö Jozef’in failinin bulunabilmesi için müdde-iumumi Karter’in merkeze gelmesini emrederek vazifeyi hafiyeeye takdim eder.

...Nik Karter daha elindeki gazetenin havâdisini okumadan telefon zili şiddetle çaldı. Ahîzeyi kulağına götürdü:

— Âlo siz kimsiniz?

— Ben müdde-i umûmî Diravin. Mühim bir mesele için hemen adliyeeye gelin

— Peki geliyorum.

Polis hâfiyesi bunun üzerine şapkasını giyerek çıktı. Doğru adliyeeye gitti. Müdde’î-i umûmînin odasına girdi. Onu gören müdde’î-i umûm’i kendisine bir kanepa takdîm ederek oturmasını rica etti. Sonra cinâyet hakkında izahât-i kâmile vererek bu muallak meselenin hâllini kendisine tevdi’ ettiğini ilâve eyledi. Nik Karter, cinâyete ait tahkikât dosyalarını alarak müdde’î-i umûmînin yanından çıktı. Doğru cinâyetin vukû bulduğu pansiyona gitti...³⁶⁸

Yazarın “Şimendifer Düşmanı” adlı romanında meydana gelen meşum tren facialarından haberdar olan Nick Karter muavini Ederle’e bu meseleyi kendilerinin halledeceği emrini verir.

...Nik Karter, bu müheyyîc ve esrârengîz havâdisi pürdikkat ve alâka ile dinledi. Nihâyet genç kız ayağa kalkarak polis hâfiyesinin yüzüne seri bir nazar atfetti. Polis hâfiyesi bu bakışın îmalı ve manidâr olduğunu anlayarak tebessümle:

— Ederle, yarından itibaren ikimiz bu muallak ve muammâlî hâdiseyi tenvîr edeceğiz ve tren cinâyetlerinin hakîkî failini meydana çıkaracağız, değil mi?

³⁶⁶ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 9.

³⁶⁷ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 14.

³⁶⁸ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 5.

Peki ben yarın gelirim, şimdi artık memnûn ve müsterîh olarak yatmaya gideceğim diyerek oradan ayrıldı...³⁶⁹

Aynı romanın sonunda Karter, Ederle'e güçl kle ele geçirilen deli Rus prensini almaları için merkeze telefon etmesini emreder. Ederle, zor durumdaki  stadını kurtardıktan sonra emri yerine getirir.

... Nik Karter, geç kızın yardımıyla ayağa kalktı. Yavaş yavaş bahçe kanepelerinin birinde oturdu. Geç kıza dönerek:

— Ederle, en yakın bir polis merkezine telefon et, bir otomobille gelsinler, dedi Geç k z süratle prensin mahb s olduğu odaya girdi.      telefon orada idi...³⁷⁰

“  hret Uğrunda”nda ise Holmes'le alay ederek kaçan Arsen Lüpen ile Holmes arasında yaşanan çatışmada Henriette yaralanır ve onu eczaneye götüren Lüpen eczacıyı tehdit ederek yaralarını sarmasını emreder.

... Sherlock Holmes, cebinden diğer bir tabanca çıkararak ecz neye girdi. Daha kapıda iken iki tabancasını çekerek sert ve amir ne bir sesle:

— Arsen Lüpen, Henriette sizi kanun n mına tevk f ediyorum, dedi. Arsen Lüpen bu feca'i ve  n  h diseyi hiç      etmiyordu. Mamaf h met netini toplayarak Henriette'i mu lece etmekle me     olan eczacıya dönerek:

—  abuk yaralarını sar, dedi ve sonra Sherlock Holmes'e doğru yürüdü...³⁷¹

Emir verme i i bir anlamda kuvvetini hukukun yasalarından alan bir normdur ve Cemal Bali Akal ile Yalçın Tosun'un eserlerinde yer verdikleri gibi: “Hukuk, kendisini emretmek üzerine inşa eder ve gücünü de büyüü oranda buradan alır. “Hukuk ortak akılla üretilen hayali değil gerçeğin ortaya çıkmasının hizmetine sunulmuş bir araç olduğunu kabul ettirmek zorunda olan bir alandır.”³⁷²

“Gece çocuğu” adlı romanda hukukun üstünlüğünün do urdu u emrin gücü ile hapiste olan Arsen Lüpen'i sorgulamak için hapishane müdürü Mister Reed, gardiyana Lüpen'i odasına getirmesini emreder. Gardiyan emri yerine getirerek mevkufu getirir.

... Fakat çok sürmeden oda kapısı açıldı. Gardiyanın birisi göründü. Ona dönerek:

— Beni takip edin, hapish ne müdürü m st celen sizi görmek istiyor, dedi.

Arsen Lüpen ayağa kalkarak gardiyanı takip etti...

“Gardiyan kapıya yaklaşarak hafifçe vurdu. M l yım bir ses i itildi:

— Kim o?

Gardiyan cevap verdi:

— Benim Mister Reed. Mevk fu getirdim.

³⁶⁹ Yurdatap, ** imendifer Düşmanı**, 7.

³⁷⁰ Yurdatap, ** imendifer Düşmanı**, 16.

³⁷¹ Yurdatap, **  hret Uğrunda**, 13.

³⁷² Cem l Akal ve Yalçın Tosun, **Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhaf klar**, 65.

Kapı açıldı. Evvelâ Arsen Lüpen sonra gardiyan içeri girdi. Uzun boylu, cılız, mavi gözlü, sarışın bir zât önündeki bir yığın evrâklara bakıyordu. Bu zât Londra hapishânesinin müdürü Mister Reed idi. Gelenleri seri bir nazarla süzdükten sonra gardiyana dönerek:

— Sen dışarıya çık, koridorda bekle, dedi...³⁷³

Hapishaneden firar ettikten sonra Henriette ile kaçış planları yapan Arsen Lüpen, ona bu plan için yapması gereken bazı emirlerde bulunur. Henriette, Lüpen'den aldığı talimat üzere hazırlanarak emri yerine getirir.

... Arsen Lüpen ellerini uzatarak onu kolundan tuttu:

— Haydi kalk. Görülecek mühim işlerimiz vardır, vakit kaybetmeye gelmez, dediHenriette, bir hamle ile yataktan kalktı, dağınık saçlarına, kıyâfetine çeki düzen verdi. Arsen Lüpen ona şu talimâtı verdi:

— Şimdi senin en dekolte elbiselerini giyeceksin. Saçlarını, kıyâfetini, çehreni kokot sîmâsına benzeteceksin. Onu yaptıktan sonra Amerikalı bahriyelilerin devam ettikleri meyhânelere gideceksin. Orada yakalayacağın bir bahriyeliyi (Greenhithe) civârındaki gizli hânelere götüreceksin ve orada kendisine öyle bir aşk göstereceksin ki sana bent edeceksin, ondan sonra seni Amerika'ya kaçırmasını talep edersin. Muvaffak olursan iyi, olmasa başka bir hileye tevessül ederiz, dedi...³⁷⁴

“Hindistan Ormanlarında”nda Bombay'a kaçan hırsız Lüpen'in peşine düşen hafife onu ele geçirebilmek için muavinine tebdil-i kıyâfet ederek peşine düşmesini emreder.

... Hemen polis hâfiyesi muavinini çağırarak:

— Harry, mümkün mertebe acele olarak tebdil-i kıyâfet et. Hintli bir zengin olacaksın ve karşımızdaki kahveye girip orada bulunan ve zannıma göre Arsen Lüpen olan Avrupalı kıyâfetli adamı takip etmelisin, dediHarry, süratle üstâdının emrini infâz etmeye gitti...³⁷⁵

Büyük bir kovuşturmacadan sonra Holmes'ü ele geçiren Lüpen avenelerine onu karşısına getirmelerini emreder.

... Arsen Lüpen, sevgilisi Henriette'in muâlecesiyle kesb-i âfiyet etti. Sıhhati iyi olduktan sonra ilk sorduğu suâl bu idi:

— Sherlock Holmes nerededir? Onu huzûruma getirin, dedi. Hintli uşakları biraz sonra onu reislerinin önlerine getirdiler. Arsen Lüpen, polisin silâhını almalarını ve serbest bırakmalarını tembih etti. Sûratle emri infâz ettiler. Şimdi polis, hırsızın işâret ettiği bir iskemlenin üstüne oturmuştu...³⁷⁶

³⁷³ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 5.

³⁷⁴ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 13.

³⁷⁵ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 8.

³⁷⁶ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 15.

“Saray Rakkasesi” adlı romanda Kâşane Sarayının mihracesi ava çıkan Henriette’i görür ve saray muhafızlarına gidip onu saraya getirmelerini emreder. Mihracenin emri altında bulunan muhafızlar emri yerine getirmek için harekete geçerler.

... Terâsa geldiği zaman orada birkaç cariye parmaklığa yaslanmış, şen kahkahalar savururak gülüşüyorlardı. Mihrâceyi görünce hepsi birden eğilerek ona resm-i tâzim îfâ ettiler. Mihrâce çapkın bir tebessümle:

— Haydi içeri girin. Biriniz bana bir iskemle getirsin, dedi. Genç kızlar süratle haramlığa girdiler. Biraz sonra efendisinin istediği iskemleyi getirmişlerdi. Mihrâce, iskemlenin üstüne oturdu. Cevvâl nazarlarıyla etrâfındaki nefti ağaç yapraklarından tabiatın çizdiği nefis tabloya teveccüh etmiş, fikri bedai-i mahlûkâtın güzelliğine gark olunmuş idi...

“... Şirin ormanın içinden çıkan bu sarışın kız, genç ve harîs şarklı emirinin aklını almıştı. Mihrâce seslendi:

— Abâd!.. Uzun boylu, geniş omuzlu hademe süratle efendisinin önünde diz çöktü:

— Ne emredersiniz efendim? dedi. Mihrace, sert ve amirâne sesiyle:

— Sarayımın kahramân muhafızları ile gidip birazdan buradan geçen Avrupalı kızı incitmeden saraya getiriniz. Vakit kaybetmeden dediğimi yapın. Muvaffakiyetiniz takdîrde size bol bol inâmlar ve ikrâmlarda bulunacağımı şimdiden vaat eder. Hizmetçi, efendisinin emrini garip bulmasıyla berâber koşarak muhâfaza askerlerinden birkaçını aldı. Süratle kızın takip ettiği düz şoseyi bırakarak kestirme bir yoldan gittiler...³⁷⁷

“Maskeli Süvari” adlı romanda Holmes’ü ele geçirip “kızıl şato”ya hapseden Arsen onun infazını telakki etmek için Henriette’e emir verir.

— Ölüm... Ölüm... Sesleri o büyük sofada çınladı. Sherlock Holmes ise o

mahdûd dakikaları yaşayacağı beş on dakika zarfında birçok ümitler

bekliyordu. Arsen Lüpen, tabancasını yanındaki kadına vererek:

— Henriette, intikâm almak zamanı geldi. Al şu kıymetsiz tabanca ile bütün İngiltere’ye bedel olan bu düşmanımızın hayâtına hâtime ver...³⁷⁸

“Zevk Çılgınlıkları”nda ise romanın sonunda Arsen Lüpen ile Henriette’i ele geçiren Sherlock Holmes birkaç polise onları merkeze götürmelerini emreder.

...Üç polis Arsen Lüpen’in ve Henriette’in etrâfını sardı. Sherlock Holmes ise onlara nezâret ediyordu. Biraz sonra kapalı bir otomobil geldi. Polis şoförün yanından indi ve Sherlock Holmes’ün karşısında mutî’ bir nefer gibi durdu. Sherlock Holmes, hemen Arsen Lüpen’i ve Henriette’i otomobilin içine soktu. Her iki taraftan onların kaçmasına mahal bırakmamak için altı polis otomobilin içine yerleştirdikten sonra:

— Şimdilik otomobille Paris polis müdüriyetine götürün! Sıkı bir nezâret altında bulundursunlar. Ben yarın sabahleyin gelirim, dedi...³⁷⁹

³⁷⁷ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 2-3.

³⁷⁸ Tan, **Maskeli Süvari**, 4.

³⁷⁹ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 14.

4.2.2.2.6. İkaz

İkaz etme yani uyarma polisiye romanlarda daha çok hafiyenin suçluya yönelttiği bir uyarma söylemidir. Suçlu ele geçirildikten sonra kaçmasına mahal bırakmamak için polis kuvvetleri tarafından uyarılır ve gereği yapılır. Aynı durum suçlu tarafından kullanılırsa bu da tehditvari söylemlere dönüşür.

“Çin Dilberinin İntikamı”nda katil Verahora ve suç ortağı Dayk’ın tuzağına düşen Karter, kurtulduktan sonra onları teslim olmaları için ikaz eder.

... Yerde maktûl rolü yapan hizmetçi Dayk, Karter’in ipten kurtulduğunu görünce kaçmak istedi. Karter kapıda ona yetişerek kuvvetli bir yumruk darbesi ile yerlere serdi. Bu esnâda memnûn bir hâlde içeri giren Verahora, Karter’in tehditkâr bir vaziyette duran tabancasının ölüm saçan namlusu ile karşılaştı. Karter cebinden kelepçeyi çıkararak:

— Kâtil kadın! Haydi ellerini şu demire geçir yoksa mahkeme edilmeden seni idâma göndereceğim, dedi ve ellerine kelepçeyi geçirdi. Yerde bî-hûş bir hâlde yatan “Dayk”ın ellerine de kelepçeyi geçirerek ikisini hükümete teslim etti...³⁸⁰

“Kanlı Miras”ta katil Elfriede’i ele geçiren Karter, onu teslim olması için ikaz eder.

— Elfriede! (Sahte Avukat) Seni kanun nâmına tevkîf ediyorum. Avukat (Elfriede) ellerini cebine götürerek çıkardı ve Karter’e tevcîh ederek:

— Mirasıma konmak için seni de evvelki öldürdüklerime ilâve edeyim, dedi. Karter istifini bozmayarak:

— Ha ha... Nâfile uğraşmayın, tabancanızın kurşunları boşanmıştır. Ayrıca kaçacağınız hiçbir yer yoktur. Yegâne halâs çâresi ellerinizi yukarı kaldırmaktır...³⁸¹

“Kız Taciri” adlı romanda ise ünlü model Viyolonse’nin de içinde olduğu kaçırılan kızların yerini tespit eden Karter, çete üyelerini ikaz ederek kızların da yardımıyla onları ele geçirir.

... Karter, kapının gözünden Mister Heizmen’in itirâfâtını dinliyordu. Artık kızları kurtarmak ve bu mücrimi tevkif etmek sırası gelmişti. Hemen cebinden iki tabanca çıkardı. Kelepçeleri hazırladı. Mister Heizmen’in ve Mihrâce’nin bulunduğu odaya girdi. Odadakiler onu görünce afalladılar. Karter, sert bir sesle bağırdı:

— Kanun nâmına sizi tevkîf ediyorum. Esir kızlar, sizi kurtaran Nik Karter’e yardım edin ve şu hain mücrimleri şu kelepçelerle bağlayın, diyerek kızlara cebinden kelepçeleri almaya tembih etti. Kızlar kelepçeleri alarak hâfiyenin iki tabancası karşısında teslim olan dört kişinin ellerine geçirdiler...³⁸²

³⁸⁰ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 16.

³⁸¹ Yurdatap, *Kanlı Miras*, 14.

³⁸² Yurdatap, *Kız Taciri*, 11.

“Ressamın Katili” adlı romanda yine Karter, katil Henri’i ele geçirince onu teslim olması için ikaz eder.

... Nik Karter saklandığı köşeden fırlayarak tabancasını çekerek:

— Kanun nâmına seni tevkîf ediyorum. Eller yukarı Mister Henri. Hesâp vermenin sırası geldi. Ağzınızla kâtil olduğunuzu itiraf ettiniz...³⁸³

“Siyah Güller”de meydana gelen sirkatin ardından olay çözülünce Holmes, sahte Nicola’a (Arsen Lüpen) teslim olması için uyarıda bulunur.

... Samuel, iki adım geri dönerek gelen zâta ve prence seri bir nazar atfetti. Birinin yüzünde pür-hiddet alâmi, diğerinde sahtekârlık perdesi... İkisi de birbirine benzeyen aynı tiplerdir. Büyük çeviklikle ellerini ceplerine sokarak iki tabanca çıkardı, ikisine tevcih ederek:

— Kanun nâmına sizi tevkîf ediyorum. Hanginiz hakîkî prens ise hüviyetini isbât etsin, dedi. Gelen zât pasaportunu ve hüviyetini müsbet delâili çıkararak:

— Tam vaktinde yetiştim. İşte memur efendi evrâklarım, dedi. Bu esnâda sahte prens kaçmak ister gibi yerinden kımıldadı. Polis hâfiyesi Sherlock Holmes iki tabancasını ona tevcih ederek:

— Bu sefer elimden kurtulamazsın Arsen Lüpen, dedi ve süratle ellerine kelepçeyi geçirdi...³⁸⁴

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda tren facialarının müsebbibi deli Rus prensini ele geçiren muavin Ederle onu ikaz derek teslim olmasını sağlar.

... Pencereden Nik Karter’in düştüğünü gören fedakâr genç kız Ederle imdâdına yetişmek üzere dışarı çıktı. Sofada prens ile karşı karşıya geldiler. Ederle yanında her vakit taşıdığı ufak tabancasını çekerek prence:

— Kanun nâmına seni tevkîf ediyorum kâtil, dedi. Prens çılgın bir kahkaha koparak:

— Kâtil mi, kâtil mi, ha, ha, ha... Kız cesâretle tekrâr etti:

— Vakit kaybetmeyelim, ellerini kaldır yoksa ateş ederim. Prens, ellerini kaldırdı. Ederle cebinden kelepçeyi çıkararak kollarına geçirdi ve önünde yürümesini söyledi...³⁸⁵

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda ise Sherlock Holmes’e oyun ederek kaçan Arsen Lüpen’i Holmes bir eczanede yaralanan Henriette’i tedavi ettirirken görür ve ellerini uzatması için ikazda bulunur.

... Bunun üzerine Sherlock Holmes, orada duran otomobile yaklaştı. Bir elinde tabancası ufak bir hâdiseye muntazırdı. Otomobil boştu. Sessizce eczânemin yanına yaklaşıp içine baktı. Henriette, bir kanepeye yaslanmış başı ucunda eczacı ile Arsen Lüpen onu tedâvî ediyorlardı. Sherlock Holmes, cebinden diğer bir tabanca çıkararak eczâneye girdi. Daha kapıda iken iki tabancasını çekerek sert ve amirane bir sesle:

³⁸³ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 14.

³⁸⁴ Yurdatap, **Siyah Güller**, 13.

³⁸⁵ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 15.

— Arsen Lüpen, Henriette sizi kanun nâmına tevkîf ediyorum, dedi...”³⁸⁶

“Operadaki Sirkat” adlı romanda, Amerikan Hol tiyatrosunda kumpas kurarak hırsızlık yapan “kıızıl çete”nin eline düşen Nick Karter, onların oyunlarını bozar ve teslim ol ikazları altında çeteyi ele geçirir.

... Polis hâfiyesi direktörle berâber müteyakkız bir hâlde kapıda durdular. Tabancaları ellerinde parmakları tetikte idi. Birer birer çıkmaya başladı. Çıkan hırsızlar iki tabanca namlusunun korkunç parıltıları ve Nik Karter’in teslim tehdidi altında ellerini kelepçeye teslim ettiler. Yalnız kadın müthiş bir sûretle odaya girerek kapıyı kapadı. Nik Karter, cebinden anahtarı çıkararak kapıyı kilitledi. Mütebâki kalan hırsızları da tiyatro binasının sahne kısmına çıkardı. Kalın zincirlerle hepsini bir sıraya bağladı...”³⁸⁷

“Zevk Çılgınlıkları” adlı romanda yine bir uyuşturucu bataklığında ele geçirilen Arsen Lüpen ve Henriette’i Holmes, ikaz ederek tevkif eder.

... Henriette ve Arsen Lüpen, gözlerini açınca karşılarında elindeki iki revolver, Amerikeli zannettikleri adamı gördüler. İkisi hayretle:

— Sherlock Holmes! Eyvâh mahvolduk, diye haykırdılar. Sherlock Holmes ise:

— Kırmızı Şatoda öldürdüğünüz, koşuda atlattığınız ve nihâyet bu vahşî batakhânenin esrârengîz odalarında karşınıza getirdiğiniz Sherlock Holmes! Kanun nâmına tevkîf ediyorum...”³⁸⁸

4.2.2.2.7. İhbar

İhbar yani haber verme polisiye romanlarda sıkça rastlanan bir durumdur. Suç teşkil eden vaziyetlerde vaka ile alakalı bilgilerin ilgili mercilere iletilmesi ihbar etme olarak algılanır. Böylece meselenin çözümüne giden ilk adıma ulaşılmış olur. Nitekim tespit tahkikat için ilk basamaktır. Vuku bulan olayların tanıklar tarafından ihbar edilmesi olayın aydınlatılmasına ışık tutar. Yazarın söz konusu romanlarının birkaçında ihbar etme unsuru ile karşılaşılacaktır. Bunlardan biri “Ressamın Katili”dir. Katil Henri’nin kâtibesi Ederle, ressam Jozef’in katlinin failini etkisiz hâle getirir ve onu polise ihbar ederek teslim olmasını sağlar.

... Hasımı daha seri davranarak kapıdan dışarı fırladı. Karter peşine düştü. Fakat tam yakalayacağı sırada bir otomobile atlayarak firâr etti. Polis hâfiyesi hedefe her ne kadar arkasına silâh attı ise de isâbet ettiremedi. Yalnız otomobilin numarasını alabilmişti. Derhâl en yakın noktaya koşarak bütün merâkize şöyle telefon etti: (1158) numaralı açık otomobili tevkîf ediniz. İçinde bir kâtil vardır...”³⁸⁹

³⁸⁶ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 13.

³⁸⁷ Yurdatap, *Operadaki Sirkat*, 13.

³⁸⁸ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 13.

³⁸⁹ Yurdatap, *Ressamın Katili*, 12.

— Kâtil teslim ol, kımıldanma, ufak bir hareket dimağının parçalanmasına sebep olur, dedi. Henri, bu nageh-zuhûr vaka'dan mütehayyir kalarak ellerini yukarı kaldırmaktan ve teslim olmaktan başka bir çâre bulamadı. Ederle ayağa kalkarak kollarını ve bacaklarını sıkı bir ip ile bağlayarak telefonu açar:

— Âlo! Burası polis müdüriyeti midir?

— Evet efendim. Lütfen birkaç polis ile Nik Karter'i gönderin. Mühim bir cânî derdest edildi. Bir çeyrek saat sonra Nik Karter otele gelerek sahte polis ressâm kâtili yakalayarak birkaç polis nezâretinde polis müdüriyetine sevk etti...³⁹⁰

“Şimendifer Düşmanı”nda meşum tren kazaları müdde-i umumiye ihbar edilir ve gereği yapılır.

... Mösyö Pol, yolcuların birer birer biletlerini muâyene ederek vagondan vagona geçirdi. Nihâyet on üçüncü numaralı ikinci mevki' vagonuna geldi. Kapıyı açtı. İlk posta olduğu için diğer vagonlarda olduğu gibi burada da kalabalık yoktu. Yalnız bir tek kişi vardı. O da durduğu yerde düşmüş, etrâfı kızıl bir mayi kaplamıştı. Mösyö Pol hayretle yanına koştu. Muâyene etti. Pencereden gelen bir kurşunla maktûl düştüğünü anladı. Süratle mebhût bir hâlde tren inzibât memuruna koşarak keyfiyeti ihbâr eyledi. İnizbât memuru lâzım olan tahkikât ve muayenât ibtidâiyeyi yaparak bir zâbıt varakası yazdı. İlk istasyonunda cinâyeti polise ihbâr etti. Polis müdde-i umûmî ile birlikte trende takibât yaparak cinâyet hakkında kâfi malumât toplamaya başladılar...³⁹¹

“Şöhret Uğrunda”da Lüpen tarafından aldatılan Holmes, onun bir kumar salonunda olduğu ihbarını alınca oraya vasıl olur.

... Kumar salonu hıncahınç dolu idi. Para bir şelâle gibi mütemâdiyen akıyordu. Genç, ihtiyâr, kadın, erkek herkes ruletin başına toplanmış taliini diliyorlardı. Bu esnâda içeriye giren şık, kibâr bir zât hazırûnun az çok alâkalarını celbetti. Bu şık adam kimdi? Bu meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes idi. O gece Arsen Lüpen'in kulûbe geleceğini haber almıştı. Onun üzerine polis hâfiyesi kıyâfetini değiştirmiş ve kulûbe gelmişti. Şimdi salonun bir köşesinde oturmuş müdekkik ve nâfiz bakışlarıyla kendisine yabancı olmayan bir sîmâyı arıyordu...³⁹²

“Gece Çocuğu” adlı romanda Holmes, Arsen Lüpen'in hapisten firar ettiğini öğrenir. Bu ihbar üzerine tahkikata başlar.

... Sherlock Holmes, telefonun zilini şiddetle çalıyordu. Hiçbir ses cevap vermiyordu. Son işittiği haber onun bütün asâbını kızdırmış, âdetâ tecennün etmişti. “Arsen Lüpen firâr etmişti.” Alelacele giyindi, bir otomobile atlayarak hapishâne-i umûmîyeye gitti. Oraya vâsıl olduğu vakit dehşetli bir haberle karşılaştı. Gardiyanlar, nöbetçi memurlar telâşta idiler. Telefonlar mütemâdiyen işliyordu. Meseleyi tahkîk etti. Arsen Lüpen'in firârını ve nasıl

³⁹⁰ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 12.

³⁹¹ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 15.

³⁹² Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 5.

kaçtığını öğrendi. Hapishâne-i umûmîye müdürünün sıhhatini sordu ve ondan izâhat talep etti...³⁹³

“Saray Rakkasesi”nde yapılan pek çok araştırma sonucunda Lüpen’den bir iz bulamayan hafiye aldığı bir ihbarla onun Hindistan’a gittiğini öğrenir.

... Sherlock Holmes ve muavini Harry, hayli takibât ve taharriyyâtta sonra meşhûr hırsız Arsen Lüpen’in izini bulamamışlardı. Yalnız elde ettikleri malûmât neticesinde hırsızın Hindistan içerlerine doğru gittiğini haber almışlardı...³⁹⁴

4.2.2.2.8. İkna

İkna etmek, bir iş ya da istek doğrultusunda yaptırılması arzu edinilen şeyin gerçekleştirilmesine yönelik bir çabayı ifade eder. İkna yöntemini polisiyelerdeki kullanımı da bundan bağımsız değildir. Suçlunun polis tarafından ya da yan kahramanların kendi aralarındaki arzu çatışmalarından uzlaşmaya varışlarını ifade eden bir kavramdır. Yazarın polisiyelerinde de ikna yönteminin kullanıldığı romanları mevcuttur. Bunlardan biri “Şimendifer Düşmanı”dır. Hafiye tren kazalarıyla ilgili bilgi alabilmek için Rus prensini ikna eder.

— Beni ziyâret ettiğinizden dolayı çok çok teşekkür ederim ve bu lütfunuza mukâbil sizin gazetenize yarayacak mühim havâdisler, hâtıralar vesaire vermeye söz veriyorum.

— Teşekkür ederim. Esâsen biz de o maksatla geldik. Malûm-u âliniz bu günlerde, bu taraflarda sık sık tren cinâyetleri olmaya başladı. Biz bu mesele hakkında tahkikât yaparken tesâdüf burada bir Rus prensi ikâmet ettiğini öğrendik. Bir havâdis veya kıymetli bir hatırat elde etmek ve karîlerimizin ârzularını tatmin etmek maksadıyla devlethânenize geldik...³⁹⁵

“Saray Rakkasesi” adlı romanda bir mihrace sarayının etrafındaki ormanda ava çıkan Sara namındaki Henriette’i görür ve onu sarayına getirtmek ister, bunun için avenelerine gidip o kızı getirmelerini emreder, onlarla gelmemekte ısrar eden Henriette’i ikna ederek saraya getirirler.

— Misis! Biz bildiğiniz haydutlardan değiliz. Demin bu ülkenin hâkimi olan Mihrâce, sarayının önünden geçerken sizi gördü. Yabancı olmanız hasebiyle onun nazar-ı dikkatini celbetmişsiniz. Esâsen Avrupalılara ve yabancılara karşı derin bir muhabbet besleyen efendimiz sizi sarayında bir çay ziyâfetine davet ediyor ve bu vesile ile sizi davet etmek için gönderdi. Zannedersen Misis cenâbları bu daveti reddetmek nezâketsizliğinde bulunamazsınız, dedi. Kız kol saatine bakarak biraz düşündü. Hakikâten

³⁹³ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 12.

³⁹⁴ Yurdatap, *Saray Rakkasesi*, 9.

³⁹⁵ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 10.

geçtiği yolda büyük ve muhteşem bir saraya tesâdüf etmişti. Herhâlde Hintlilerin dedikleri doğru olsa gerektir.

— Peki!.. Siz gidin, ben sizi takip ediyorum...³⁹⁶

Aynı romanda saraya getirtilen Sara (Henriette) mihracenin daha önce ona içirdiği afyonlu çay ile kendinden geçtikten sonra tekrar doldurduğu şarabı içmek istemez. Mihrace şarabın afyonlu olmadığına onu inandırarak içmesine ikna eder.

... Kızın yanına yaklaştı. Yere eğilerek birkaç şarap doldurup Henriette’e takdîm etti. Henriette, onu yere dökerek:

— Artık size i’timâd etmiyorum. Korkarım ki sabahleyin verdiğiniz çay gibi afyonlu olsun. Mihrâce gülerek:

— Onu, seni bu hâle getirmek için yaptım. Artık istediğim oldu, bundan sonra sana böyle afyonlu veya münevvim şey içirtmekte mâni nedir? İşte ben de içiyorum. Bir şey varsa bana da dokunur diyerek tekrâr bir kadehi doldurdu ve ondan biraz içerek Henriette’e verdi. Artık emniyet kesp etmişti. Kadehi Mihrâce’den alarak içti. Tekrâr istedi, içti. Mest bir hâle gelinceye kadar içti. Kafaları tütsüleyen iki sevdazede gibi birbirlerine sarıldılar. Artık Henriette, Mihrâce’nin gözdesi daha doğrusu Kaşmîr ülkesi hükümdârı sarayının baş rakkâsesi olmuştu...³⁹⁷

“Zevk Çılgınlıkları” adlı romanda ise uyuşturucu bataklığının olduğu bir hastanede bulunan Mister Jockson (Sherlock Holmes) aldığı uyuşturucuların etkisi ile hayal görmeye başlar, bunların hakikisini görmek ister ve bunun için hastanedeki bir kâtibi ikna ederek o bataklıkta yaşanan zevk ve sefanın içine dalar.

... On dakika bir intizârdan sonra kâtib-i husûsî geldi ve misterin başına gelerek ne istediğini söyledi. Mister Jockson, gözlerini süzerek muhayyilesinde yaşattığı hırs-âver vak’aları anlattı ve mutlaka bunların hakîkisini görmek için ne lâzımsa vereceğini ilâve etti. Kâtib-i husûsî sahte bir ciddiyet tavrı takınarak:

— Aman mister... Ne diyorsunuz. Burası sıhhî bir hastahânedir. Böyle şeyler isterseniz Paris’e gidersiniz. Orada belki ancak eski binbir gece masallarında bulunan vak’aları bulursunuz. Bu sefer Amerikalı meysus olmaya başladı. Son bir rica ile:

— Mösyö size kat’i bir yemin ile temin ederim ki eğer istediğime muvaffak olursam size beş bin dolar vereceğim diyerek cebinden bir çek defteri çıkararak 5000 bin dolarlık bir çek yazdı ve kâtibe verdi. Kâtip muhteviyâtına bakmadan cebine tehâlûkle koydu.

Mister Jockson, muzafferâne gözleri parladı. Büyük bir seviçle kâtibe:

— Bu iş kaç saatte olacak? dedi.

— Pek basit bir şey. Yarım saat sonra gelip sizi alırım, diye cevap verdi...³⁹⁸

³⁹⁶ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 4.

³⁹⁷ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 9.

³⁹⁸ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 4.

4.2.3. Arasöz

Arasöz romanlarda “yazarın açıklama yaptığı, anlatıyı geliştirdiği ve atmosfer yarattığı durumlar için kullanılır.”³⁹⁹ Bu tür bir kullanım romanda olay örgüsünün uzamasını sağlamasıyla birlikte romanın uzamasını da sağlar. “Osmanlı-Türk polisiye romanında olay örgüsünü kurmak yerine açıklamaya, betimlemeye, bilgi vermeye yönelik bir kurgu vardır. Bu yüzden kurgularda bol miktarda ara sözlere yer verilir. Arasöz, romandan uzaklaşarak kurguyla ilgili olmayan birçok unsurun açıklayıcı, bilgi verici bir şekilde kurguda yer almasıdır.”⁴⁰⁰ Arasözler olay örgüsünü bozan ve bozmayan olarak iki şekilde ele alınır. Olay örgüsünü bozmayan arasözler romanın ilerlemesine ve anlaşılmasına yardım eder, bunlar; romanla ilgili açıklama yapma ve bilgi verme amaçlı kullanılır ve bir yerden bir yere gitme yani kahramanların romanda mekân değiştirdikleri durumda kullanılır. Olay örgüsünü bozan arasözler ise yazarın sadece anlattığı olayı uzattığı ve bu bölüm çıkarıldığında olay örgüsünde herhangi bir değişimin olmadığı durumlarda kullanılır. Bu kısımda romanla doğrudan ilgisi olmayan açıklamalar, bilgi vermeler, betimlemeler kullanılır. Bununla birlikte üzülmeye, sevinme, övme, ayıplama, şaşırma, korkma gibi duyguların dile getirildiği kısımlar olarak romanda yer alır.

Yurdatap’ın romanlarındaki arasöz kullanımlarına bakıldığında bunların pek çoğunun romanla ilgisi olmayan ve yazarın araya girerek açıklama yaptığı durumlarda kullanıldığı göze çarpar. Bunlar olay örgüsünü bozan arasözler olarak değerlendirilir.

“Çin Dilberinin İntikamı” adlı romanda kurbanlarını seçmek için bir barda dans eden kişinin Çinli Verahora olduğu belirtilerek bahsedilen dansözün duygularına yer verilir.

... Dansöz ceali bir kakhaha salıvererek:

— Latife-i bertaraf. Demek beni o kadar seviyorsunuz, değil mi?..

— Ona şüphe mi var? Biz İngilizler, Amerikalılardan fazla aşkı biliriz ve aşkımızda her vakit samimiyiz. Dansöz durduğu yerde titremeye başladı. Acaba sinirine dokunacak bir şey mi işitti? Evet, o İngilizlerden nefret ederdi. Onlara karşı bir intikâm hissi beslerdi. Çin dilberi (Verahora) dan başka kimse olmayan bu dansöz iki seneden beri yüksek mehâfile mensûb barlarda raks ediyor ve böylece kendisine büyük bir şöhret temin etmiş bulunuyordu. Gerek vücûdunun tenâsübü gerek çehresinin güzelliği sayesinde sahneye intisâb etmiş ve çok geçmeden sahnenin parlak ve müşâşalı yıldızlarından biri olmuştu. Çok müreffeh bir hayât geçirmekle berâber garip ve dehşetnâk bir arzûnun manevi tesiri onun günden güne kalbini sertleştiriyor, ruhunda ve hissiyatında mühim bir tebeddül yapıyordu. İki sene evvel içinde

³⁹⁹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 52.

⁴⁰⁰ Şahin, **Cinai Meseleler**, 109.

tutuşturduğu intikâm ateşini bir iki İngiliz'i öldürmekle söndürmek istiyordu. Bunu mevki'-i tatbîke koymak için fırsat kollamaya başladı...⁴⁰¹

“Dolandırıcılar Kralı” adlı romanda ise sahte gazetecinin kimliği açıklanarak arasöze yer verilir. Yazar metnin anlatımında akışa müdahale ederek kahramanların geçmişine atıfta bulunur ve okuyucuya onların takdimini yapar. Bu yöntemle kullanılan arasöz olay örgüsünü bozan arasöz olarak değerlendirilir.

... Edgard, tam saat yedi buçukta uyanmıştı. Tuvaletini, kahvaltısını ederek doğru bankaya gitti. Çeki vezneye vererek on bin doları aldı. Dışarı çıktı. Yolda boyuna düşünüyordu. Daha yirmi bin dolara ihtiyâcı vardı. Bunları nasıl elde edecekti. Laalettayin bir bara giderek müstakbel faâliyeti hakkında zihninde cehennemi projeler çizmeye başladı. Edgard, hikâyemizin başında bahsettiğimiz dilenci idi. O gün bir mesele için öyle olması icâb etmişti. Barda eline geçirdiği bir gazeteyi mütâlâa' etmeye başladı...⁴⁰²

Romanın devamında ise Raymon'un kim olduğu hakkında okuyucuya izahat verilerek kahramanın tanıtımını sağlayan bir arasöz kullanılmış olur.

... Sahte gazeteci Raymond veyahut Edgard barda dalga ile Raymond'un aşırıldığı yüzüğü antikacının kıymet-dâr yüzüğü ile hiçbir şüphe bırakmadan değiştirdi. Bu esnâda herifi adamakıllı lakırdıya tutmuştu. Antikacı yüzüğe, küpelere bakmadan yerlerine koyarak yine misâfiri ile çene çalmaya başladı. Nihâyet gazeteci müsâade istihsâl ederek dışarı çıktı ve bir otomobile atlayarak (4)üncü caddedeki husûsi apartmanına gitti. Roymand çok çalışkan, yakışıklı bir genç idi. Amerika'da ve Avrupa'da binlerce kari olan (Kurye İngiliz) gazetesinde bir muhâbir olan muharrir idi. Bundan birkaç ay mukaddem vefât eden Amerika'nın başlıca zenginlerinden olan Lord Richard'ın kerimesi Mary ile nişanlanmıştı. Filvâkî onların bu nişanlanmaları bir aşk ve sevda mahsûlü olmadığından biraz soğuk olmuştu. Bununla berâber genç muhâbir memnûn görünüyordu. Çünkü kendisi kızı sevmiyor, parasını ve genç olan annesini seviyordu. Barda geçen hâdiseden sonra nişanlısına çok lakayt davranmaya başladı...⁴⁰³

“Kanlı Miras”ta ise babası George Keri'yi kaybeden Norma'nın bu kayıp münasebetiyle hissettiği duygularından bahsedilerek olay örgüsünü bozmayan bir arasöz kullanımına gidilmiştir.

... İhtiyâr zengin Mister George Keri öleliden beri iki hafta oluyordu. Kızı onun vefâtından çok müteessir olmuş, günlerce dinlenmeden ağlamış, sel gibi gözyaşı dökmüştü. Bununla berâber babasından intikâl eden büyük servet ve saman ile hürriyet ve serbesti onu bir dereceye kadar müteselli etmişti. Keder

⁴⁰¹ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 7.

⁴⁰² Yurdatap, *Dolandırıcılar Kralı*, 6.

⁴⁰³ Yurdatap, 7.

ve teessür-ü mürur zamanla unutulmuş, acı hatıralar muvakkat bir zaman için hatıradan silinmişti...⁴⁰⁴

“Kız Taciri”nde ise modellik yapan Viyolonse’nin anlatı içerisindeki yerine değinirken yazar kendini hissettiren bir açıklama yapar. Bu durum olay örgüsünü bozan arasöz olarak nitelendirilir.

... Bir pazar günü idi. Haftada biriktirdiği birkaç dolarla biraz gezmek istedi. Doğru Opera Meydânına gitti. İşte oradan geçerken anlattığımız vechile iki sanatkârın rast geldi ve onların yanında çalışmaya başladı. Birçok istihzârât ve müthiş reklamlardan sonra nihâyet büyük Sanayi Nefise Sergisi küşâd edildi. New York’un en meşhûr heykeltraşlarının romanı bu sergide teşhîr edildi. Bilhassa vakamızın kahramanı Viyolonse’nin modellik ettiği heykel sahibine büyük bir nâm kazandırmış, sergide birinciliği ihrâz etmişti...⁴⁰⁵

“Mukaddes Heykel”de hırsızlık için cinayet işleyen Mösyö Maurice ve zevcesi Madam Caroline, Philadelphia’daki kilisenin resm-i küşadına dâhil olarak planlarını uygularlar ve bu kısımda adı geçen hırsızlar Sherlock Holmes’e bir mektup göndererek itirafta bulunurlar. Yazar bu noktada açıklama yaparak olay içerisindeki durumu okuyucuya izah der.

... Bu mektûpta Sherlock Holmes’e hikâyemizin başından nihâyetine kadar geçen vakayii yazılmaktadır. İmza da Arsen Lüpen diye yazılıdır. Sherlock Holmes, mektûbu bitirince yumruklarını sıkarak hasmına binlerce lânet ve intikâm tehditlerini savurmaya başladı...⁴⁰⁶

“Ölüm Sarayı” adlı romanda kullanılan arasöz yine yazarın kendini ifşa ettiği bir mahiyettedir. Yazar, bu şekildeki bir tavırla okuyucu kesimini de romana dâhil eder. Romanda dans eden bir grup kızın hakemliğine tayin edilen Mister Vizmen ve kızları hakkında izahat verilerek onların duygularına yönelik aktarımlarda bulunulur.

... Mister Vizmen, ister istemez kabul etti. Yanında iki kızı muavin duruyordu. Onlar falso yapanları ihtâr edeceklerdi. Müsâbaka başladı. Açık havada mehtâb ziyâsı altında tahminen on, on iki güzel kızın dans etmesi ne kadar cazîb bir şey olduğunu siz tasvîr ediniz. Mister Vizmen ancak rüyalarda veya şarkın efsânelerinde görülen bu manzaraları temâşa ederek her şeyi unuttu. Kızları Ellen, Maria da dansa fevkalâde mübtelâ oldukları için onlar da villayı yalnız bırakarak dans edenlerin kabilelerine iltihâk ettiler...⁴⁰⁷

“Ressamın Katili”adlı romanda maktul ressam Jozef’in kaldığı pansiyon sahibi Madam Marita, Jozef’i kahvaltıya çağırmak için odasına gider ve onun cansız bedeniyle

⁴⁰⁴ Yurdatap, Kanlı **Miras**, 5.

⁴⁰⁵ Yurdatap, **Kız Taciri**, 5.

⁴⁰⁶ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 15.

⁴⁰⁷ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 4.

karşılaştınca duygularını gizleyemez. Metinde korku, hiddet ve hüznün duygularının aktarıldığı arasözler kullanır. Bu anlamda duygular metin içerisinde belirginleşir. Zira duygular ve tutukular her türde boy gösteren temel duygulardır. Bununla beraber “Tutku, duygular, heyecan” bunlar edebiyat eleştirisinin isterse görmezden gelebileceği ama böyle yapmakla faaliyet sahasından hiç de çıkarıp atmış sayılamayacağı o kaypak nesneye işaret ediyor. Pascal, duygu “apansız harekete geçer ve harekete geçmeye her zaman hazırdır.”⁴⁰⁸ der. Adı geçen roman da bunu örnekler niteliktedir.

... Madam Marita, sofadan dışarı çıkarak üst kata çıktı. Ressâmın yattığı odanın kapısını hafif bir surette çaldı. İçeriden hiçbir ses gelmeyince bu sefer daha kuvvetli bir sûrette kapıyı çalmaya başladı. Yine ses yok. Madam hiddetlenerek cebinden bir sürü anahtar çıkarıp birisi ile kapıyı açtı. İçeriye ilk adımını atar atmaz pek feci bir manzara karşısında kaldı. Zavallı ressam Mösyö Jozef al kanlar içinde yatağında yatıyordu. Yatak darmadağın bir hâlde maktûlün hayli can çektiğini gösteriyordu. Madam Marita âdetâ çıldırmış gibi aşağıya inerek herkese haber verdi. Pansiyonda bir telâş aldı yürüdü...⁴⁰⁹

“Şöhret Uğrunda”nda adlı romanda Sherlock Holmes’ü evvela mektupla sonra da telefonla aldatan Arsen Lüpen’in kim olduğu arasöz kullanılarak açıklanır.

... Bu esnâda bulunduğu odanın kapısı açıldı. İçeriye uzun boylu, şık bir erkek girdi. Sherlock Holmes, gelen zâiri seri bir bakışla süzdükten sonra sert bir sesle:

— Kimi istiyorsunuz, Mister? Böyle izin almadan bir yere girilmesini nereden öğrendiniz? Meçhûl zâir tebessüm ederek cevap verdi:

— Kolombiya’dan azîzim! Polis hâfiyesi ileri birkaç adım atarak misâfirini kucakladı. Bu William Harrison idi. Çok sevdiği azîz arkadaşı Sherlock Holmes’a güzel bir sürpriz yaparak onu evvelâ mektûpla saniyen telefonla aldatmıştı. Bunu polis hâfiyesine anlattığı vakit kahkahalarla saatlerce güldü. Şimdi iki arkadaş karşı karşıya viskilerini içiyorlardı...⁴¹⁰

“Gece Çocuğu”nda ise yaşlı kadının (Henriette) Hooks namındaki Lüpen’i hapishane ziyaretinden sonra yazar kendini ifşa ederek Arsen Lüpen ve Henriette’nin gerçek kimliğini açıklar.

... Arsen Lüpen, nâm-ı diğerle Hooks, kâğıdı elinde kıvrarak yuttu. Ellerini sildi, yatağına uzandı, gözlerini kapayıp uyumak istedi. Fakat uyku ona âdetâ dargındı, gözlerine bir türlü uğramıyordu. Geceyi kâbûslar içinde muhavvef ve müheyyic rüyalarla geçirdi.

Azîzim, karilerim! Şüphesiz anlamışsınız ki Arsen Lüpen’i ziyârete gelen ihtiyâr kadın Henriette’den başka bir kimse değildir. Pek mahâretli bir sûrette

⁴⁰⁸ Pascal’dan aktaran Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 14.

⁴⁰⁹ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 4.

⁴¹⁰ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 3-4.

yaptığı makyajlar vâsıtasıyla latîf çehresini buruşmuş ihtiyâr bir acuzenin yüzüne çevirmişti...⁴¹¹

Arasöz kullanımının dikkat çektiği diğer roman ise “Saray Rakkasesi”dir. Sesil namındaki Henriette ve sarayına vasıl olduğu mihracenin diyalogları doğrultusunda yazar Sesil’in mazisini okuyucu ile paylaşır.

— Evet, Bar de Paris’te şark danslarınızla meşhûr bir dansözdünüz. Zannedersem isminiz de Sesil!

Kız oturduğu yerde ter döküyordu. Mâzîsini bilen bu şarklı adamın gözüne dikkatle bakıyordu. Evet, hakikâten Mihrâce’nin dediği gibi kendisi vaktiyle Sesil nâmı altında bir maksâd-ı mahsûsiyle birkaç ay [Bar de Paris]te dansözlük etmişti. İhtimâl ki Mihrâce onu orada görmüştü. Avrupalı kız bunu tahayyül ederken odaya genç bir Hintli kıızı elinde gümüş tepsi içinde bir kadeh çay olduğu hâlde içeri girdi. Birisini Mihrâce’ye diğerini kıza takdîm etti. Evvelâ Mihrâce, müteâkiben kız çayı aldılar...⁴¹²

“Operadaki Sirkat”adlı romanda yazar giriş takdiminin ardından tiyatro locasındaki mihrace ile Katerina’nın betimlemesini yapar okuyucuya ve bu şekilde bir betimleme ile arasöz kullanılmış olur.

... Hintli mihrâce ara sıra bitişik locada oturan şık tuvaletli kadına harîs harîs bakıyordu. Madam ise bu bakışlardan memnûn görünüyor ve hafif bir tebessüm ile mukâbele ediyordu. Artistler, birinci perdeyi sürekli alkışlar arasında bitirdiler. Misis “Katerina” nâmında olan bu güzel ve şık madamın bulunduğu locanın kapısı hafif bir sûretle açıldı. Biraz evvel mihrâcenin yanında oturan şık üniformalı Hint zâbitının iyi taranmış başı gözükte...⁴¹³

Adı geçen romanın devamında ise tiyatro locasından ayrılan Katerina’nın takdimi yapılır okuyucuya ve kahramanlar hakkındaki bu türden tanıtımlar da arasöz kullanımına girer.

... Misis ise yarı memnûn bir hâlde locasına girerek tiyatronun oyunlarını temâşâ etmeye başladı. Saat yirmi dördte temsîl, hitâm bularak Misis “Katerina” husûsî otomobili ile ikâmetgâhına avdet etti. Misis Katerina, çok zengin bir Rus tüccârının zevcesi idi. Kocasını birkaç ay evvel vefât etmiş ve bu sebeple dul kalmış idi. Bununla berâber zevci kendisine büyük bir servet bıraktığından ölümünden pek müteessir olmamıştı. Her gece tiyatrolara, dancinglara, barlara devam ediyor. Genç kavalyelerinin muharrem ziyâfetlerinden geri kalmıyordu...⁴¹⁴

“Maskeli Süvari” adlı romanda, enkaz altındaki Holmes’ü kurtaran Victor’un tanıtımı yapılır.

⁴¹¹ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 4.

⁴¹² Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 7.

⁴¹³ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 3.

⁴¹⁴ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 5.

... Mösyö Victor, elli yaşında, dinç, iyi kalpli bir iş adamı idi. Yirmi seneden beri hayât geçirdiği sevgili zevcesi Margaret, on altı yaşlarında sarışın, güzel Julida kızı ile berâber cazib villada âsûde bir hayât geçiriyorlardı. Kahramanımız Sherlock Holmes, bu bahtiyâr ailenin yanında iki ay kadar misâfir kaldı. Büyük Julida, büyük bir itinâ ile meşhûr polis hâfiyesinin sıhhatine bakıyor, muntazaman ilâçlarını veriyordu. Julida, her gün gazetelerde roman ve haftalık mecmualarda okuduğu polis hâfiyesinin merâklı sergüzeştleri onu bu adama büyük bir âlâka uyandırmaya başladı. Ya hele tâli' onu evlerine kadar getirdi ve kendi hayâtı gerek babasının ve gerek onun elinde olduğunu anlayınca müşfik bir anne gibi ona bakmaya başladı...⁴¹⁵

Aynı romanın devamında yazar, açıklama yaparak romana dâhil olur. Bu tarzdaki arasöz kullanımlarına romanlarda sıkça rastlamak mümkündür.

... Bütün Fransa ve İngiltere gazeteleri, Sherlock Holmes'ün Arsen Lüpen'i takip ederken hırsızlar tarafından nasıl öldürüldüğünü yaptıkları derin tahkikât ile yazdılar. Herkes endişede daha doğrusu müteessir ve mütekeddir görünüyor, evet, o meşhûr dâhinin sonunda böyle alçak hırsızların ellerine düşerek öldürülmesi cidden acınacak bir fâcia idi. Daha bazı tecrübe-dide yüksek fikirli insanlar, Sherlock Holmes'ün ortadan birdenbire kaybolmasının sırf kendisinin icâd ettiği bin bir hilelerinden birisi olduğuna hamlettiler... Arsen Lüpen ise tarîf ettiğimiz vechile şatoda kendisinin tehlikede olduğunu hissedince aklına ânî ve cehennemi bir fikir gelmiş ve esâsen teşekkülünde müteharrik bulunan oturduğu riyâset iskemlesinin ziline basarak Henriette'le berâber o müteharrik müteharrik asansörle aşağı kata inip oradan bütün sûretleriyle yanan ve yıkılan şatodan uzaklaşmış ve o geceyi civâr köylerde geçirmişlerdi...⁴¹⁶

“Maskeli Süvari”de arasöz kullanımının yoğun olarak devam ettiği görülür. Yazar Arsen Lüpen'in kimliğini okuyucuya açıklar ve sonraki hamlelerinden haberdar eder. Bu romanda yazarın sesi okuyucu tarafından sıkça karşılaşılan bir vasfa bürünür. Bu şekilde yazarın hissedildiği romanlarda kahramanların betimlemelerinin sıkça kullanıldığı görülür.

— Fırsat, kısmet insanın ayağına düşer. Düşer amma idâre etmesini bilmezse onu kaybeder.” diyerek büyük bir neşe ile kulüpten çıktı ve ikâmetgâhının bulunduğu semte doğru yürümeye başladı. Kapıda onu karşılayan güzel zevcesini kucaklayarak:

— Müjde! Müjde! diyerek kulağına mırıldandı. Henriette yukarı çıkalım. Sana bir şey anlatacağım. Arsen Lüpen'den başka birisi olmayan Cenûbî Amerikalı, zevcesi Henriette'le berâber asansörle üst kata çıktılar. Şapkasını ve takma sakalını çıkardı...⁴¹⁷

⁴¹⁵ Tan, **Maskeli Süvari**, 7.

⁴¹⁶ Tan, **Maskeli Süvari**, 8.

⁴¹⁷ Tan, **Maskeli Süvari**, 11.

Yazar, romanın ilerleyen kısmında Arsen Lüpen ile diyalog kuran Leon isimindeki kişinin kimliğini okucuya aktarır ve olayın akışına müdahale ederek olay ve kişilerle ilgili açıklama yapar.

— Affedesiniz, saatiniz kaçtır? Uzun boylu Amerikalı saati soran zâta ısınır gibi oldu ve kemâl-i hürmetle saatini çıkararak:

— Yirmi dördü on beş geçiyor, dedi. Bir aralık bu iki zât can ciğerden iki ahabâb oldular. Evet, çünkü ikincisi yeni arkadaşını öyle bir dil ile palavrasına tuttu ki hürriyetini kendisine bent etti. Karilerimiz merâkta kalmamak için bu iki kişinin kim olduklarını anlatayım. Uzun boylu herif Amerikalı Mister Clemson'un husûsi olarak Leon isimindeki atına bakmak için ta Cenûbî Amerika'dan meşhûr bir at seyisidir ki hâli hazırda büyük müsâbakaya girecek olan ata her gün bakmaktadır. İkincisi ise Arsen Lüpen'dir...⁴¹⁸

“Zevk Çılgınlıkları” adlı romanda kullanılan arasözler genellikle açıklama şeklindedir. Yazar ilk etapta uyuşturucu bataklığı olan bir hastanenin tanıtımını ve takdimini yapar. Ardından oraya vasıl olan insanların içerisinde bulundukları haller hakkında okuyucuya bilgi verir.

... Mister Jockson, şimâl-i Amerika'nın en meşhûr zenginlerinden olup birkaç aydan beri Paris'e berây-ı seyâhat gelmişti. Paris'te bulunduğu müddette bu morfine ibtilâ olmuş ve bu yüzden gizli morfin aşıl原因 bu hastahâneye gelmişti. Tam bir ay zarfında yalnız sarf ettiği morfin parası yarım milyon frangı bulmuştu. Şifâ hastahânesi Paris'in harîcinde gayet havâdâr bir yerde mâhir ve zengin bir Rum doktorun taht-ı idâresinde idi. Mezkûr müessese zâhiren hastahâne olup dâhilî nev-i beşerin tabii ve gayr-i tabii zevk ve aşkları hâvi olduğu gibi gayet müthiş fuhuş yatağı, esrâr, afyon, kokain, morfin enva' müskirat menba' idi. Hastahânenin dâhilî teşkilâtı o kadar kurnazca yapılmış ki ilk nazarda sâkin ve âsûde bir sanatoryum hâlini andırıyordu. Mezkûr hastahâneye girmek için bir mahzûr yoktur. Herkes girebilir. Onun için ondan hükûmet hiçbir vakit şüphe etmemiştir. Sıhî ve fennî müessese nâmıyla tanınmış evvelâ bu gizli batakhânenin gayet mâhir ve hâzık doktorları olduğu gibi bunlar da hissi zamanda müthiş hırs-ı canavarı insanlardır. Görülmeyen gayr-ı melûf olan zevkiyâta meyyâl bu hastahâneye gelen zengin ve güzel kadınları, erkekleri badet-tedâvî mezkûr fuhuş ve safâhat âlemine daldırıp paralarını sızdırdıktan sonra ispiirtizme ve manyetizma mütehassısları tarafından eşhâsın akıllarını değiştirip sanki dünyaya yeni doğmuş gibi her şeyden bî-haber olarak dışarıya çıkarırlardı. O şahıs da kendine yapılan manyetizmanın tesiriyle gördüğünü ve soyulduğunu ve çıktığı yerin esrârını tabiatıyla fâş edemezdi...⁴¹⁹

⁴¹⁸ Tan, **Maskeli Süvari**, 13.

⁴¹⁹ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 2.

Yazar, bu bataklıkta dönen oyunları Mister Jockson’a göstermek için ona hastaneyi gezdirir. O bataklıktaki manzaralar karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen Holmes’ün bulunduğu ortama dâhil olabilmek için insanların her şeylerini feda ettiklerini açıklar yazar.

— Mademoiselle (Matmazel), emredin. Lahor’daki binlerce câriyelerim, elmaslarım, servetim size fedâ olsun. Bir lahza vuslatınıza taç ve tahtımı ayağımın altında çiğnemeye razıyım. Ne ibretli ve heyecanlı bir sahne idi, kocaman, azametli bir hâkim binlerce halka nâfizü’l-kelâm olan bu mahlûk bu saatte bir Fransız âşüftesinin önünde diz çökmüş vuslat diliyordu. Aşkla ve zevk çılgını olan bu adam binlerce servetini fedâyâ hazırdı...⁴²⁰

Romanın sonunda olaylar yazar tarafından açıklanırken Mister Jockson namındaki Sherlock Holmes’ün o hastaneye nasıl gelişi okuyucuya aktarılarak yazar tarafından olaylar aydınlatılır.

... İki aydan beri morfinin bayıltıcı tesîrine dayanan ve Amerikalı bir zenginin rolünü ifâ eden meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes mezkûr hastahâneyi bir tesâdüfle keşfetmişti. Bütün o hastahânenin dâhilî esrârını keşfedip Arsen Lüpen’i ve metresi Henriette’i tevkîf ve otomobille tevkîfhâneye gönderdikten sonra müsterîh bir hâlde hastahânenin içinde bulunan odasına yerleşti. Yatağına uzandı ve yattı...⁴²¹

4.2.4. Şüphelenmek

“Şüphelenmek, araştırmaya yönelik hareketin başlamasına sebep olur.”⁴²² Bu hareket polisiye romanlarda muammanın çözümüne ışık tutmakla beraber aksiyon ve gerilimin de odak noktasını oluşturur. Nitekim şüphe, dedektif/araştıran için suç teşkil eden esrarın açığa çıkmasına kaynaklık eder.

“Polisiye romanda kitabı yazanın serpiştirmeyi seçtiği ipuçlarına göre “kimin katil olduğunu” bulup çıkarmanın zevki, biraz gelişmiş bir bulmaca çözme keyfi veriyor. Türün popülerliğinin ise ilk nedeni, okura verdiği bir “esrarı çözme” çabasının olmasıdır. Polisiyenin bünyesinde barındırdığı bu bilmece ögesinin çekiciliği ve onun daha da derininde yatan “şüphe” ögesi romanı okunmaya iten bir güçtür.”⁴²³ Polisiye anlatılarının genelinde var olan bu unsur türün doğasına münhasır bir husustur. “Kriminolojik

⁴²⁰ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 10.

⁴²¹ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 15.

⁴²² Şahin, *Cinai Meseleler*, 55.

⁴²³ Belge, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, 40.

incelemeler”⁴²⁴ ile veri sağlayan polisiye türü incelemelerinde bu unsur kaçınılmazdır zira “bilimde şüphencilik şarttır.”⁴²⁵

Söz konusu şüphenin olayların aydınlatılmasındaki rolünün yadsınamayacağı romanlarından biri “Bir Sanatkârın Cinayeti”dir. Romanda hafiye Karter, katledilen müzisyenin failini saptamak için maktulün odasında tahkikat yaparken olayla ilgili şüphe duyacağı veriler elde eder. Bu veriler doğrultusunda maktulün rakibi tarafından katledildiği anlaşılır.

... Anlıyorum bu parçaların serlevhasını kendisi yazmış. Erter parmağıyla yaprağı gösteriyordu. Son satırdan evvelki iki satırda Dans-ı İspanyol, Serenat-ı Bemol kelimeleri okunuyordu. Son parça bir şarkı idi. Hâfiye dalgın dalgın düşünüyordu. Birdenbire aklına bir şey geldi. Gözdeki defterlerin hepsini çıkardı. Garip şey, fihrist defterinde yazılı son üç parça yoktu. Yazıhânenin diğer gözlerini aradıysa da bulamadı. Mister Howard da endişenâk bir tavırla yaklaştı ve sordu:

— Bir şey bulabildiniz mi?

— Evet, bu feci suikastin hakiki sebeplerini anlamaya başladım. Eğer şüphelerim doğru ise pek yakında elde edeceğimiz diyerek çıktı, eve avdet etti. Ederle’ye vakayı bütün teferruatıyla anlattı ve hemen o gün genç kızla beraber Harrisburg’a hareket ederek geç vakit şehre vasıl oldular...⁴²⁶

Dedektif/araştıranın olayların çözümüne dair yaptıkları araştırmalarda elde ettikleri veriler ve ipuçları şüphe unsurunu doğuran temel etkenlerdir. Zira araştıranın elde ettiği malzemeler ile şüpheliyi teşhis ve tespiti arasında paralellik mevcuttur. Bu netice dâhilinde gerçeğe ulaşılan bir hat mevcut olur. Bu hususta mevzuya açıklık getiren Ayça Müjgan Vurmay, şüphe ve hakikat arasındaki bağlantıyı şu şekilde dile getirir: “Kara romanda şüphe ve kaygı kavramları hakikat arayışında başvuru olan yoldur. Dedektif Laidlaw, gerçeğe ulaşmak için “ölçülü şüphe”nin gerekliliğini vurgular.”⁴²⁷ İncelemeye konu olan polisilerde dedektif şüpheliye bu yöntemle ulaşır.

“Kanlı Miras”ta Karter ve muavini maktul Norma ve kocası Emil’in katilini araştırırken Karter’in olaya ilişkin tahkikatında şüpheler Norma’nın amcasının oğlu Elfriede’i gösterir.

⁴²⁴ Bknz. Çağdaş toplumda kriminal incelemelerde “polis usulu inceleme” olarak bilinen emniyet güçlerinin sahip olduğu bilgi, belge ve teknolojilerin kullanımına dayanan polisiye, sürece dayalı resmi inceleme usulünden faydalandığı için bu yöntemle ilişkin romanlar polis romanı olarak da adlandırılır. Bu romanlarda adli tıp, psikolojik profillemeye, internet teknolojileri destek hizmetleri gibi imkânlardan yararlanılır. Polis usulü inceleme “işlenen suç, tespiti ve çözümü”nden oluşan bir olay örgüsünü ifade eder. (Vurmay, **Ekose Polisiye**, 22).

⁴²⁵ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 180.

⁴²⁶ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 9.

⁴²⁷ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 122.

... Karter bu cinâyette iki kişiyi müttehem tutuyordu. Birisi maktûlenin amcazadesi Elfriede diğeri ise Jakar nâmında bir Avukat idi. Jakar, cinâyet gecesini kendi evinden karakola telefon edildiği birçok ipucu ve isbâtla sâbit olmuştur. Fakat böyle bir Avukatın sebepsiz cinâyet işlemesi garip olmakla berâber biraz doğru değildir. Binâenaleyh Elfriede ile alakadardır. Buna da kâfi ipucu yok çünkü Elfriede New York'a daha gelmemiştir. Polis hafiyesi bu mütâlâalarla bir iki saat zihin yorduktan sonra kıyâfetini değiştirip kıyafetini değiştirip çıkmaya hazırlandı. Daha kapıda iken muavini ile karşılaştı. Muavini:

— Üstâd, tahkikât yaptım. Elfriede'nin ne Avrupa'ya ve ne de New York'a gelmediğini öğrendim, dedi. Bunun üzerine Karter, Avukatın kâtil olduğunu ve onu takip etmek lazım geldiğine karar verdi. Avukat Jakar maktûl Emil ile zevcesinin ikâmet ettiği sokakta idi...⁴²⁸

Aynı romanda sahte avukat Elfriede'den şüphelenip onun peşine düşen Karter, yazıhanede bulunan Elfriede'nin yanına bir iş bahanesiyle gider ve ona uzattığı Fransızca evrakları okuyamayan Elfriede'e olan şüpheleri artar, bu şüpheler boşa çıkmaz, sahte avukatın katil Elfriede olduğu ortaya çıkar.

... Karter ellerini ceplerine götürerek bir tomar kâğıt çıkardı. Onları ayırmaya başladı. Avukata göstererek:

— İşte bütün bu kâğıtlar söylediğimi isbât eder dedi. Avukat kâğıtlara bakarak:

— Ben bunlardan bir şey anlamıyorum. Fransızca ile yazılmış, dedi. Karter mütebessimâne:

— Bütün avukatlar Fransızca bilir. Siz nasıl bilmiyorsunuz?

— Bilmiyorum. Mamafih onların tercümelerini yaptırın, getirin. Ona göre de davanıza bakarız.

Karter ısrârla:

— Anlaşıldı. Ben başka bir avukata gideceğim. Çünkü siz bir avukat değilsiniz...⁴²⁹

“Kız Taciri” adlı romanda Mister Heizman tarafından kaldığı pansiyondan kaçırılan Viyolonse hakkında araştırma yapan Karter, tahkikat neticesinde şüphe uyandıran durumlarla karşılaşır ve hafiyenin şüpheleri doğru çıkar.

— Mister Heizmen! Mister Heizmen! Bu ismi aklımda iyice yerleştirmeliyim. Çünkü bu adamdan adamakıllı şüpheleniyorum. Çünkü kendisi pansiyonu terk ettiği sabah genç kız kayboluyor. Aynı zamanda Madama Philadelphia'ya gidecek ilk postaya yetişeceğini söylüyor. Hâlbuki ilk posta dokuzdadır, diyordu.

Polis hâfiyesi Madama tekrar sordu:

— Lütfen Madam, Mister Heizmen'nin vaktiyle yattığı odayı gösterir misiniz?

⁴²⁸ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 10.

⁴²⁹ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 13.

Madam, Karter’e Mister Heizmen’in odasını gösterdi. Tuhaf! Bu oda Viyolonse’nin oturduğu oda ile karşı karşıya idi. Karter’in şüpheleri gittikçe artıyordu. Mister Heizmen’in odasına girdiler...⁴³⁰

“Ressamın Katili”nde odasında ölü bulunan Mösyö Jozef hakkında araştırma yapan Karter’in fikrinde maktulün odasında tespit ettiği ipuçlarından fail hakkında bazı şüpheler oluşur.

— Bu panjur eskiden beri mi kırılmıştı?

Madam bilâtereddüt:

— Hayır, daha yeni görüyorum, dedi.

Polis hâfiyesinin gözleri parladı. Pencereye yaklaşarak karşıki binaya dikkatli dikkatli baktı. Sonra başını sallayarak kendi kendine: Polis hâfiyesinin gözleri parladı. Pencereye yaklaşarak karşıki binaya dikkatli dikkatli baktı. Sonra başını sallayarak kendi kendine:

— Şimdilik anladım. Kâtil bu cinâyeti kıskançlık ve rekâbet yüzünden yapmıştır. Binâenaleyh cânînin bir ressam veya sanatkârın olması yüzde yetmiş beştir. Saniyen kâtil birbirine pek yakın olan karşıki pansiyonundan uzunca bir tahtayı köprü yaparak pencereden gitmiş ve cinâyeti ika’ ettikten sonra aynı yerden firâr etmiştir. Nik Karter bu musîb mülâhazalarından sonra karşıki pansiyona giderek orada ikâmet edenlerin hüviyetlerini tespit etmiş ve şüphe ettiği eşhâsı sivil memurların taht-ı nezâretine tevdi’ etmişti...⁴³¹

Polisiye romanlarda her şüphe beraberinde bir şüpheli doğurur. Bu da suç unsuruyla beraber bir suçluya işaret eder. Bu mevzu hukukta da sınırları çizilmiş bir hat oluşturur. Burada en önemli unsur suçlunun suç işleme niyetidir. “Hukuki bir davada şüphelinin suç işleme niyeti merkezdedir. Kanun suçlunun niyetini farklı aşamalara ayırır.”⁴³² Şüpheli hafiyenin gözünde suç işleme meylinde olan ve bu niyetle eylemlerde bulunan kişidir ve suçun odağında, Cemal Balî Akal’ın “suçluyu kazıyın altından insan çıkar.”⁴³³ dediği fail vardır. Bu fail aynı zamanda ipuçlarından hareketle ulaşılan şüphelidir.

Yurdatap’ın polisyelerinden “Siyah Güller”de prenses Nadia vazodaki siyah güllere serpilene bayılıcı kokunun tesiriyle kendinden geçer ve yapılan araştırmalar neticesinde bir şüpheli tespit edilir, aslen oklar prensesin kardeşi Nicola’yı gösterirken Sherlock Holmes’ün tahminleri ile bu oklar meşhur hırsız Arsen Lüpen’e çevrilir.

... Konsolun üzerindeki çiçek vazosunda birkaç siyah gül konmuştu. Nadia güllerin siyah olmasına hayret etti. Çünkü bir saat evvel bu güller pembe râyîha-dâr idi. Odaya da kimse girmemişti. Girse bile onu görürdü. O hâlde bu çiçeklerin seri ettelevvün tabiatın ender yetiştirdiği bir nebâtı mıydı? Bu sûalin cevabını bulmak için çok düşündü. Siyah gülleri kokladı. Güzel, insanı

⁴³⁰ Yurdatap, **Kız Taciri**, 10.

⁴³¹ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 6.

⁴³² Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 264.

⁴³³ Cemâl Akal ve Yalçın Tosun, **Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhafıklar**, 83.

gışş edecek kadar râyiha-dâr idi. Bu güzel râyihalı gülleri tekrâr koklamak için çiçek vazosunu alarak burnuna doğru götürdü. Sık sık kokladı. Birdenbire başı dönmeye, mevcûdiyetini kaybetmeye başladı. Elindeki kristal vazo yere düşerek hurda haş oldu. Prensес güç belâ ile kendini yatağa attı. Gözleri gittikçe kapanıyordu. Bir an geldi ki kendini büsbütün kaybetti...⁴³⁴

Nadia'ın kokladığı güllere serpilен koku ile bayılması failin sirkat için bir oyundur. Prensесi muayene eden doktor, güllerin renginin siyaha döndüğünü fark edince meselenin şüphelendiği üzere sirkat için yapıldığına kanaat getirir ve bu tespit ile tahmininde yanılmaz.

... Doktor gülleri muâyene ettikten sonra hastanın yanına geldi ve ona siyah güller hakkında birkaç sûal sordu. Nadia vakayı teferruatıyla anlattı. Mesele garip olmasıyla berâber muammalı ve esârengîzdir. Çünkü prensесin tarifi vechle o gece güller renkten renge girmiş, pembe hoş râyihalı iken siyah, insanı bayıltan bir kokuya dönüşen bu çiçeklerin tahavvülü nasıl garip ise bunların bir maksad-ı mahsûsla yapıldığı ve nitekim arzû edilen neticeyi elde ettiği pek bâriz bir şekilde anlaşılmaktadır. Mesele tahlil edilirse şu netice çıkar:

— Prensес Nadia'yı bayıltmak ve evden bir şey çalmaktır. Doktor Mösyö Philip böyle düşünüyordu. Tahminde yanılmamıştı...⁴³⁵

Aynı romanda Sherlock Holmes, bu meselenin mahiyetini gazete haberinden öğrenir. Hafiyenin şüpheli odağında ezeli hasmı Lüpen vardır.

...Gazeteyi tekrâr okudu, düşünmeye başladı. Muavinine dönerek gazeteyi gösterdi:

— Harry, gazetede ki yazıyı okudun mu?

— Evet üstâd.

— Bu işte şeytanın parmağı vardır.

— Nereden keşfettiniz? Basit bir mantıksızlık meseleyi bütün teferruatıyla hâlle diyordu...⁴³⁶

Sherlock Holmes, söz konusu meselenin halli için Nicola ile karşı karşıya geleceği bir kumpas hazırlar ve onun hal ve tavırlarından şüphelenerek olayı çözümler.

... Prens сеbeb-i ziyâretini sorunca “Efendim, gazetelerde ilânı gördüm de mobilyanızı görmek ve almak için geldim.” dedi.

— Avrupa'ya seyâhat edeceğimden dolayı bu nâdîde mobilyayı satıyorum yoksa... dedi. Yahudi cüret alarak sordu:

— New York'un kalabalıklı hayatından bıktınız galiba? Avrupa'nın âsûde, şirin sâhillерine gitmek istiyorsunuz galiba?

— Hayır, Londra'ya gidiyorum. Yahudi tellâl kendi kendine:

⁴³⁴ Yurdatap, **Siyah Güller**, 2.

⁴³⁵ Yurdatap, **Siyah Güller**, 6.

⁴³⁶ Yurdatap, **Siyah Güller**, 9.

— Vay hınzır vay! Eğer sen hakîkî Prens Nicola olsa idin hemşireni bırakıp Avrupa'ya firâr eder mi idin?..⁴³⁷

“Şimendifer Düşmanı”nda ise ard arda gelen meçhul tren kazaları müddiumuminin dikkatini çeker ve olaydan şüphelenmesine sebep olur. Bu şüphe üzerine tahkikata başlayan Nick Karter, şüphelerini tren kazalarının geçtiği yere yakın bir villada kalan Rus prensine yöneltir. Nitekim hafiye şüphe ve saptamalarında yanılmaz.

... Yalnız biraz ötede tepeye yakın, iki katlı etrâfı büyük bir bahçe ihâta etmiş büyükçe bir villa vardı. “Acaba bu villada (konak) kim oturuyordu?” İşte bu sûâl hâfiyenin fikrini işgâl etmiş olmalı ki bunu mütemâdiyen söylüyor, arkadaşından malûmât istiyordu. Fakat ne çâre ki o da bilmiyordu. Bununla berâber her ne olursa olsun bu villa sahibini keşfetmek icâb ederdi. Çünkü o bu civârlardan trenle kurşun atarak birçok cinâyetlere sebebiyet veren mechûl kâtil veya kâtillerle herhâlde alâkadârdır. Hâfiyenin kanâati bu idi..⁴³⁸

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda Arsen Lüpen tarafından kumpasa düşürölüp alay edilen Sherlock Holmes, onun peşine düşer ve bir kulübe girer, orada hafiyenin dikkatini çeken iki kişi vardır ve bunlar sergiledikleri davranışlarla hafiyenin şüphelerini güçlendirirler.

... Sherlock Holmes, husûsî localardan birisine oturdu, artık her tarafını kâmilten görebiliyordu. Dans edenler arasında iki kişi nazâr-ı dikkatini celbetti. Biri genç, yakışıklı bir delikanlı, diğeri ise şişman bir madam idi. Genç delikanlının etvârındaki garabet, hele yürüyüşündeki kıvraklık onun erkek olmadığını gösteriyordu. Şişman madam ise dansındaki çâlâkî ve sürat ve adımlarındaki tevâzün onun şişman olduğunu âdetâ nefyediordu. Meşhûr zâbıta dâhisi şöyle düşünüyordu. Jazz-band faâliyeteye geçti. Bu sefer vals çalıyordu. Sherlock Holmes, locasından çıkarak aşağıya indi ve şişman madamın önüne geçerek hafif bir reveransla:

— Lütfen madam birlikte bir vals oynamamıza müsâade eder misiniz? dedi. Madam çarnâçar kabul etti ve Sherlock Holmes ile dans etmeye başladı. Çok güzel ve seri dönüyordu. Vücûdu yaşında olanların aksine yumuşak ve latîf idi. Sherlock Holmes'ün şüphesi gittikçe zâil oluyordu. Mamacih yine kararında sâbit kalmıştı. Çünkü o bilirdi ki Arsen Lüpen hârikaların hârikasıdır. Neler yapar ve nelere kadirdir?..⁴³⁹

“Hindistan Ormanlarında” ise Sherlock Holmes, Arsen Lüpen'e benzeyen birini görür ve Lüpen olduğundan şüphe ettiği kişiyi teşhis ve tespit etmesi için muavinini görevlendirir.

... Sherlock Holmes, bulunduğu binanın terâsesinde bir koltuğa gömülmüş, ortalığı kavuran cehennemi sıcaktan terlemiş ara sıra terini silerek gelen geçeni seyrediyordu. Birdenbire nazarı lüks bir otomobile geçen Avrupalı

⁴³⁷ Yurdatap, **Siyah Güller**, 12.

⁴³⁸ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 9.

⁴³⁹ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 9.

kıyâfetli birisine atfedildi. Otomobil bulunduğu binanın önündeki kahvenin yanında durdu. İçindeki zengin Mister inerek kahveye girdi. Sherlock Holmes'ün bu gördüğü manzara çok merâklı ve aynı zamanda istifâdeli bir şeydir ki peşinden koştuğu meşhûr hırsızın izini keşfetmişti. Evet, çünkü bu adam Arsen Lüpen'in başka sîmâ altında tecessüm etmiş sahte bir Mister'a benzetmişti. Hemen polis hâfiyesi muavinini çağırarak:

— Harry, mümkün mertebe acele olarak tebdîl-i kıyâfet et. Hintli bir zengin olacaksın ve karşımızdaki kahveye girip orada bulunan ve zannıma göre Arsen Lüpen olan Avrupalı kıyâfetli adamı takip etmelisin, dedi...⁴⁴⁰

“Operadaki Sirkat”te hırsızlık için olay yerine incelemeye giden Sherlock Holmes tuzağa düşer, bu şüpheyi doğuran ise ansızın üzerine kilitlenen kapıdır.

... Direktör, polis hâfiyesine dönerek:

— Burası mahrem bir yerdir, istediğiniz malûmâtı burada verebilirim, dedi.

— Tiyatronuzda çalışan efendilerin hüviyetleri ile tercüme-i hâlleri hakkında izâhât isterim. Direktör, müstehzî bir bakış ile polis hâfiyesini süzdü:

— Burada bir dakika sabredin. Bizim idâre memurunu çağırayım. O daha ziyâde bilir! Diyerek odadan dışarı çıktı ve dışardan kapıyı kilitledi. Nik Karter tehlikeyi hissetti. Sûratle kapıya atıldı. Açmaya uğraştı. Bu esnâda dışarıda müstehzî bir ses işitildi:

— Nâfile... Karter Cenâbları. Bu oda sizin medfen-i ebediniz olacak!..⁴⁴¹

“Zevk Çılgınlıkları”nda ise suç bataklığındaki Holmes'ün fikrinde hastaneyi keşif sırasında tesadüf ettiği Henriette'nin neden orada olduğuna dair şüpheler oluşur ve bu şüpheler doğrultusunda onu takip eder.

... Mutlaka bu işin içinde benim bilmediğim esrârengîz noktalar vardır. Yoksa bu zengin Hintliyi tuzağa mı düşürecekler? Bu son sözünü söylerken biraz tevakkuf etti. Eliyle tabancasını yokladı ve hemen salondan fırlayarak mihrâce ile Henriette'nin kapandığı odaya gitti. Oda kapalıydı...⁴⁴²

4.2.5. Mevcut Durumun Değişmesi

Bu kısım romanlarda “Tesadüf” ve “Tehdit” olmak üzere iki başlık altında ele alınır. Bu durumlarda yazar olay örüsünü uzatma yoluna gider ve tesadüfler spontone gelişir. Romanlarda olayların yönünü değiştiren bu iki unsur merak ve muamma öğelerini de besleyen durumlardır.

4.2.5.1. Tesadüf

Tesadüf, Türk roman geleneğinde sıkça rastlanılan bir durumdur. Murat Belge, tesadüfle ilgili yaptığı saptamayla “Türk roman geleneğinde olay örgüsünün basit olduğuna

⁴⁴⁰ Yurdatap, *Hindistan Ormanlarında*, 8.

⁴⁴¹ Yurdatap, *Operadaki Sirkat*, 9.

⁴⁴² Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 9.

ve olaylar arasındaki nedensellik bağının bir hayli gevşek olduğuna bunun da romanlarda rastlantıların her zaman önemli bir rol oynamasına zemin hazırladığına vurgu yapar.”⁴⁴³

Polisiye türünde ise yer verilen tesadüfler temel unsur olan suç eyleminin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan fail ile olayların çözümü için araştırmalar yapan hafiyeyi karşı karşıya getiren bir sahaya kaynaklık eder.

Yurdatap’ın tesadüfe yer verdiği romanlarından ilki “Ölüm Sarayı”dır. Hırsızlık için araştırma yapan Karter, eski hırsızlardan Angalina’a tesadüf eder. Sara namındaki bu kız Karter’in ele geçirdiği çetenin başıdır.

... Biraz uzakta bu manzarayı tecessüsle tetkik eden Nik Karter sallana sallana bu güzel kızın yanına yaklaştı. Keskin bakışlarıyla ona dikkatli dikkatli baktı. Gayriihtiyari güldü. Evet, çünkü onu tanımıştı. Bundan birkaç evvel operadaki sirkatleri yapan çetenin reisesi (Angelina) idi. Şimdi geçmiş hatıralar gözü önünde resm-i geçit yapıyordu. Artık önce mesele tavzih etmiş gibi idi. Hiç şüphesiz ki Mister Vizmen’in kasasını soyan da bu güzel kız idi...⁴⁴⁴

“Şimendifer Düşmanı”nda meçhul tren facialarının faili olduğu anlaşılan deli Rus prensi ile hafiyeye arasında yaşanan çatışmada yaralanan Karter’e yardım etmek için yanına giden muavini Ederle sofada Rus prense rastlar.

... Polis hâfiyesi tepe taklak bahçenin ıslak çiçek ve otlarının üstüne düştü. Vücudu müthiş sûrette ağrımaya başladı. Kalkmak istiyor, muvaffak olamıyordu. Pencereden Nik Karter’in düştüğünü gören fedakâr genç kız Ederle imdâdına yetişmek üzere dışarı çıktı. Sofada prens ile karşı karşıya geldiler. Ederle yanında her vakit taşıdığı ufak tabancasını çekerek prense: — Kanun nâmına seni tevkîf ediyorum kâtil, dedi...⁴⁴⁵

“Şöhret Uğrunda”da adlı romanda ise kendisiyle alay edip kaçan Arsen Lüpen ile Henriette’nin peşine düşen Sherlock Holmes, Henriette’e bir eczanede tesadüf eder.

— On dakika evvel hizmetçiler bayılmış bir kız getirdiler. Otomobilinize koydular ve şoföre bir şeyler söylemişlerdi. Onlar gittikten sonra şoför süratle buradan hareket etti, dediler. Bunun üzerine Sherlock Holmes, orada duran otomobile yaklaştı. Bir elinde tabancası ufak bir hâdiseye muntazırdı. Otomobil boştu. Sessizce eczânenin yanına yaklaşıp içine baktı. Henriettebir kanepeye yaslanmış başı ucunda eczacı ile Arsen Lüpen onu tedâvî ediyorlardı. Sherlock Holmes, cebinden diğer bir tabanca çıkararak eczâneye girdi...⁴⁴⁶

⁴⁴³ Belge, *Edebiyat Üstüne Yazılar*, 224.

⁴⁴⁴ Yurdatap, *Ölüm Sarayı*, 7.

⁴⁴⁵ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 15.

⁴⁴⁶ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 13.

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda Sherlock Holmes’ün vahşi bir kaplandan kurtardığı kişinin muavini değil de hırsız Arsen Lüpen olduğu anlaşılır. Bu tesadüfe hem hafiye hem de Lüpen çok şaşırır.

... Kaplan ânî bir hamle ile üzerine atılmak istedi. Fakat isâbetli bir kurşun onu bî-rûh olarak yere serdi. Meçhûl adamın hayâtı kurtulmuştu. Kurşunun geldiği yere doğru yürüdü. Maksudı hayâtı kurtaran bu meçhûl kurşunun sahibini bulmaktı. Sherlock Holmes, attığı kurşun ile zannettiği muavini Harry’nin hayâtını kurtarmıştı. Fakat aldanmıştı. Meçhûl yolcu Sherlock Holmes’e doğru yaklaştı ve hayretle:

— Aa... Sherlock Holmes, dedi. Polis hâfiyesi de hiddetle:

— Vay canına... Arsen Lüpen... Ne meş’ûm bir tesâdüf etti. Bir dakika evvel onu ölümden kurtaran polis hâfiyesi şimdi hasmı olan Arsen Lüpen’in üzerine hücum etti. İkisinin arasında müthiş bir mücadele başlamıştı...⁴⁴⁷

“Operadaki Sirkat”te Amerikan Hol tiyatrosunda vuku bulan hırsızlık için araştırma yaparken tuzağa düşürülüp hapsedilen Karter, kurtulup suçluları ele geçirmeye çalışırken tesadüfen çetenin konuşmalarına şahit olur ve bu sayede çeteyi ele geçirir.

... Nik Karter, câniden aldığı anahtarlarla açtı. Uzun bir koridoru geçtikten sonra kapalı bir odanın önünde durdular. İçeriden bir ses geliyordu. Hiç şüphesiz ki hırsızlar burada toplanmış konuşuyorlardı. Yüksek sesle konuşulan sözlerden anlaşılıyor ki büyük bir cinâî tasviri kuvveden faale çıkaracaklar! Nik Karter, kapı aralığından baktı, içeride beş kişi vardı. Riyâset iskemlesinde bir kadın oturuyordu. Çok genç ve güzel olan bu kadın Nik Karter’in nazar-ı dikkatini celbetti. Biraz düşündü, hatırasını yokladı. Bu pek yakında New York’a gelen güzel bir İtalyan artisti değil mi? Evet, tahminde isâbet etmişti. Çünkü direktör de kapı aralığından baktığı vakit tanımıştı. Bir ay evveltiyatrosuna gelen bir artist.. Filhakîka artist nâmı altında müthiş bir hırsız kadın kadın, çete teşkilâtında mâhir bir cânîye idi...⁴⁴⁸

“Maskeli Süvari”de “kızıl şato”ya hapsedilen Sherlock Holmes orada daha önceden tanıdığı ve yıllardır kaybolan M.K. markalı ata tesadüf eder.

... Polis hâfiyesi bodrumun bir kenarında birçok kitâp enkâzlarını karıştırmaya başladı. İnsan canı sıkıldığı vakit en adî en ehemmiyetsiz şeylerle uğraşmaya başlar. İşte Sherlock Holmes, bu kitâpların arasında nazar-ı dikkatini celbedecek ufak bir kart buldu. Kartın bir tarafında meşhûr M.K. atının ismini gördü. Her at yarışlarında muvaffak olan bu at geçen sene her nasıl olduysa ortadan sahibi ile kaybolmuş idi. Evet, Sherlock Holmes’ün bu esrârengîz at hakkında epey malûmâtı vardı. Çünkü her müsâbakada birinci gelen bu at sahibi her yarışta başka bir maske geçirir ve imzasını M.K. atar ve o nâm ile mükâfatını alır ve yüzünü hiçbir gazete, muharrir ve ressamına göstermeden ortadan kaybolup giderdi. Sherlock Holmes, Londra’da iken bu atın hikâyesini Fransa’nın gazetelerinde okur ve her gün

⁴⁴⁷ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 14.

⁴⁴⁸ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 12.

tesâdüf ettiği havâdisler gibi ehemmiyet vermeden geçerdi. Kemâl-i tehâlûkle o kartı cebinin bir tarafına yerleştirdi...⁴⁴⁹

Tesadüfler polisiyelerde bazen olayların seyrinin değişmesine bazen de nihayete ermesine sebep olur. “Polisiye romanda sürecin tamamlanması için tesadüflerin de deneye yardım etmesi gerekir. Bu romanlarda tesadüf, soruşturma uygulamasının mahiyetini belirlemekle kalan ve bütünün tutarlılığı içinde anlamını kaybeden psikolojik bir kavram değil, gerçekliğe ait bir belirlenimin çarpıtılmış halidir.”⁴⁵⁰ Yazarın “Zevk Çılgınlıkları” adlı polisiyesinde tesadüf bu tanımlamadaki gibi gerçekleşir. Suç bataklığına tesadüfen düşen Sherlock Holmes, orada Henriette’e tesadüf eder. Bu karşılaşma gerçek bir olayın çözümüne kaynaklık eder.

... Orada bulunan mihrâcelerden nevî işâretiyle kraliçe rolünü ifâ eden sarışın kız salonun ortasına geldi. Herkes ona bir yer ayırarak ortada kalan dâirenin içinde raks etmeye başladı. Levent ve muntazam vücûduyla yılan gibi kıvrılıyordu. Bedmest, heyecân içinde, artık hissiyâtına mâlik olmayan ve gözleri kararan bir mihrâce ayağa kalkarak artisti ortadan kaparak kapıdan çıktı. Bu gibi ahvâle pişkîn olan o yerin hademeleri hemen mihrâce hazretleriyle artisti husûsî, yataklı bir odaya götürdü. Diğer hazırûn ise herkes bir artist ile odaya kapanarak zevk ve sefâlarına daldılar. Amerikalı yalnız kaldı. Kendi kendine:

— Kâfiri daha ilk bakışta tanıdım. Henriette yine o eski Henriette...⁴⁵¹

Aynı romanın ilerleyen kısmında Sherlock Holmes’ün söz konusu hastaneyi bir tesadüfle keşfettiği belirtilir. Meşhur hırsız ve Henriette’i de yine bu hastanede tesadüfen görür.

... İki aydan beri morfinin bayıltıcı tesîrine dayanan ve Amerikalı bir zenginin rolünü ifâ eden meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes mezkûr hastahâneyi bir tesâdüfle keşfetmişti. Bütün o hastahânenin dâhilî esrârını keşfedip Arsen Lüpen’i ve metresi Henriette’i tevkîf ve otomobille tevkîfhâneye gönderdikten sonra müsterih bir hâlde hastahânenin içinde bulunan odasına yerleşti. Yatağına uzandı ve yattı...⁴⁵²

4.2.5.2. Tehdit

“Tehditin temel özelliği önceden planlanmayıp spontane gelişmesidir. Kahraman ya da suçlu içine düştüğü durumdan kurtulmak için bu yola başvurur.”⁴⁵³ Kahraman bu yolla hedef davranışını gerçekleştirmeye yönelik eylemlerde bulunur ve bu durum polisiye

⁴⁴⁹ Tan, **Maskeli Süvari**, 3.

⁴⁵⁰ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 104.

⁴⁵¹ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 9.

⁴⁵² Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 15.

⁴⁵³ Şahin, **Cinai Meseleler**, 56.

romanlarda sıkça başvurulan bir yöntemdir, bu şekilde suçlu ya da kahraman karşısındaki kişiyi esareti altına almış olur. Yazarın polisiyelerinde tehdit unsuruna sıkça rastlamak mümkündür.

“Dolandırıcılar Kralı” adlı romanda dolandırıcı Bill, polis hafiyesi ile karşılaşınca onu ele geçirebilmek için silahına davranan Karter’i tehdit ederek kaçar.

— Dostum Mister Karter, akşam galiba uyumadınız veyahut da afyonlu bir içki içtiniz. Koskocaman meşhûr hırsız (Bill)i Avrupa’da güzel Paris kokoşlarının peşinde dolaşan zengin muavininiz (Jack) mi zannettiniz? dedi ve yüzündeki maskeyi atıp melânetli suretini ârz eyledi. Nik Karter elini cebine sokarak biruni tabancasını çıkarmak istedi. Dolandırıcılar kralı Bill, sert bir sesle bağırdı:

— Karter davranma ölürsün. Arkana bak Karter yüzünü çevirince Bill cehennemi bir suretle odadan dışarı fırlayıp kapıyı dışarıdan kapadı ve gülerek:

— Adieu (Adiyo) Mister Karter...⁴⁵⁴

“Kanlı Miras”ta amcasının kızı Norma ile kocası Emil’i mirasları için katleden sahte avukat Elfriede, Karter karşı karşıya gelir ve Karter, Elfriede’nin tehdidiyle karşılaşır.

...Avukat Karter’in bu îmalı ve manalı sözlerinden fevkalâde müteessir olarak:

— Ne demek istiyorsunuz? dedi.

Karter ayağa kalktı. Muhâtabına dikkatli dikkatli bakarak:

— Elfriede! (Sahte Avukat) Seni kanun nâmına tevkîf ediyorum.

Avukat (Elfriede) ellerini cebine götürerek çıkardı ve Karter’e tevcih ederek:

— Mirasıma konmak için seni de evvelki öldürdüklerime ilâve edeyim, dedi.

Karter istifini bozmayarak:

— Ha ha... Nâfile uğraşmayın, tabancanızın kurşunları boşanmıştır...⁴⁵⁵

“Ölüm Sarayı”nda vuku bulan tehdit olayı yine hafiye ile suçlu arasında gerçekleşir. Angelina, Karter’i tuzağa çekerek ona ölüm sarayında olduğunu ve sonunun da diğerleri gibi olacağını söyleyerek tehditler savurur.

— Teşrîf ediniz, müsâade buyuruyorlar, dedi ve misâfirleri içeri alarak gezdirmeye başladı.

Bir odaya girmişlerdi. Tam bu sırada ani bir hareket oldu. Sara, tabir-i ağırla (Angelina) elinde revolver olduğu hâlde Nik Karter’e şöyle söylüyordu:

— E..y! Mösyö. Alfons, evvelemir eller yukarı... Ve ondan sonra akşam bana göstermiş olduğunuz elli bin lira kıymetindeki bonoyu da buraya bırakınız ve ondan sonra da ölüme hazırlanınız. Burası (Ölüm Sarayı). Tâbir ettiğim bir batakhânedir...⁴⁵⁶

⁴⁵⁴ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 14.

⁴⁵⁵ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 14.

⁴⁵⁶ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 16.

“Ressamın Katili”nde ise katil Henri, sevdiği ve kıskançlığı sebebiyle katlettiği Mister Heizman’ın modeli Ederle’i tehdit ederek duygularına karşılık vermesini ister.

... Mister Henri yavaş yavaş genç kızın yatağına yaklaşarak onu öpmek için eğildi. Ederle, gözlerini açtı, bağırdı:

— Kimsiniz?

Henri titrek bir sesle:

— Korkmayın yabancı değildir. Ben Henri, size aşkımı ispât ettirmek için geldim, dedi.

Ederle aynı hiddetle:

— Rica ederim gidin, bana bir daha böyle şeylerden bahsetmeyin. Ben sizi sevemem. Canavar ruhlu sanatkârları sevmem.

Mister Henri, büyük bir asabiyetle kızın kollarını sıkarak kendisine doğru çekmek istedi. Kız bağırarak:

— Çekil yanımdan git, seni sevmiyorum, dedi. Henri, yanından bıçağı çekti. Karanlıkta parıl parıl parlayan bu ölüm vasıtası silâhı kıza göstererek:

— O ihtiyâr aşıkla ve tabloya yaptığımı sana da yapacağım. Aşkımı kabul et yoksa pişman olursun, dedi ve üzerine atıldı...⁴⁵⁷

Aynı romanın ilerleyen kısmında Henri tekrar bir fırsatını bularak Ederle’e saldırır ve bu kez tehdidin odağında kendisi yer alır.

... Henri kızın yanına yaklaşarak kucaklamak istedi. Ederle çevik ve ânî bir hareketle kâtilin belindeki tabancayı kaparak kendisine doğru tevcîh etti. Sert ve amirâne bir sesle:

— Kâtil teslim ol, kımıldanma, ufak bir hareket dimağının parçalanmasına sebep olur, dedi. Henri, bu nageh-zuhûr vaka’dan mütehayyir kalarak ellerini yukarı kaldırmaktan ve teslim olmaktan başka bir çâre bulamadı...⁴⁵⁸

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda Sherlock Holmes’ü atlatarak kaçan Arsen Lüpen ve Henriette, girdikleri bir kulüpte olay çıkararak tekrar kaçarlardı ve bu esnada Lüpen, Holmes’ün şoförünü tehdit ederek arabayı alır ve gider.

... Şoför kulübe girerek Arsen Lüpen’i takip etti. Onu birinci kata çıkardı. Burada boş odalar vardı. Arsen Lüpen şoföre boş bir oda göstererek “buradan girin” dedi. Şoför içeri girdi. Arkasından Arsen geliyordu. Meşhûr hırsız kapıyı süratle kapadıktan sonra tabancasını çıkarıp zavallı şoföre tevcîh ederek:

— Elbiseni, kasketini, gözlüğünü çıkar, bana ver. Söylediğimi yapmadığın takdîrde tabancamı kafana patlatırım, dediŞoför titreyerek soyundu. Arsen Lüpen, elbiselerini ona vererek giymesini tembih etti. Birkaç dakika sonra Arsen Lüpen, şoför olmuştu. Şoför, elleri bağlı olarak ıssız odanın bir kenârına çöktü...⁴⁵⁹

⁴⁵⁷ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 11.

⁴⁵⁸ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 14.

⁴⁵⁹ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 11.

Aynı romanın son kısmında Lüpen ile Holmes arasındaki mücadelede hafiye meşhur hırsız tarafından tehdit edilerek saldırıya geçilir.

... Polis hâfiyesi elini cebine sokarak iki kelepçe çıkardı. Arsen Lüpen'in eline geçirmek istedi. Fakat o her vakitki müstehzi tavrı takınmış şöyle diyordu:

— İhtiyâr! O kadar acele etme, hayatın tehlikededir. Arkanda avenelerim var, seni tehdit ediyor baksana, dedi.

Sherlock Holmes, geri döndü. Bu esnâda Arsen Lüpen dehşetli bir süratle Sherlock Holmes'ün üstüne atıldı. Başına isâbetli birkaç yumruk yedi. Bu sırada Sherlock Holmes'ün elinde bulunan tabancasının birisi yere düşerek patladı. Ondan çıkan bir kurşun eczâcının başına isâbet ederek yere birûh olarak yıkıldı...⁴⁶⁰

Tehditin söz konusu olduğu yerde bir kurban ve bir fail mevcuttur. Fail, kurban elindeki bir alet ya da onu etkisiz hale getirebilecek bir nesne ile üstünlük sağlar, “burada fail kurbanı kendisinden daha alt seviyede görür ve eşitliği reddeder. Kurban, failin gözünde onun isteklerini karşılamak için vardır.”⁴⁶¹

“Gece Çocuğu” adlı romanda söz konusu durum mevcuttur. Hırsız Arsen Lüpen hapishaneden kaçmak için hapishane müdürünü tehdit ederek ona isteklerini gerçekleştirmesi için zor kullanır.

... Müdür önündeki dosyayı karıştırmaya başladı. O esnâda Arsen Lüpen, masanın üstünde duran tabancayı kaparak namlusunu Mister Reed'e tevcih etti. Müdür bu ani hareket karşısında afallamış duruyordu. Arsen Lüpen, ciddi ve hafif bir sesle:

— Ufak bir mukâvemetiniz hayatınızın mahvolmasına sebep olur.

Karşınızdaki adam dünya zâbitasına meydân okuyan meşhûr Arsen. Bundan akla hayâle gelmez tehlikeler icâd ederim. Fikrinizden istimdâd etmek, zile basmak, gardiyanları çağırmak gibi şeyler geçmesin çünkü oda kilitlidir. Onu bir saatte açamazlar. Hâlbuki ben bir saatte neler yaparım, dedi ve hâlâ şaşkın bir vaziyette duran Mister Reed'e yaklaşıp ellerini uzatmasını söyledi. Müdür ellerini uzattı. Arsen Lüpen, kuvvetli elleriyle giydiği mahpus ceketini parçaladı ve ondan yaptığı sargı ile sımsıkı müdürün ellerini bağladı. Kalan parçaları ile ağzını tıkadı ve asılı duran müdürün paltosunu giydi. Bununla iktifâ etmeyerek müdürün giymiş olduğu pantolonu da soydu ve onu giydi, şapkasını başına geçirdi. Onu şimdi bu kıyâfette gören Mister Reed zannederdi...⁴⁶²

⁴⁶⁰ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 13.

⁴⁶¹ Polat, *Adli Psilolojiye Giriş*, 140.

⁴⁶² Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 7.

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda ise karşı karşıya gelen ezeli düşmanlar Arsen Lüpen ile Sherlock Holmes’un diyalogunda Lüpen ele geçirdiği Holmes’ü serbest bırakır fakat onu yapacağı en ufak yanlış harekette canıyla tehdit eder.

... Arsen Lüpen:

— Size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Hayâtımı kurtardığınız için aramızdaki ezeli düşmanlıklarımıza rağmen yaptığınız lütfâ mukâbil sizi serbest bırakacağım. Şimdi adamlarım sizin gözlerinizi bağlayacaklar ve geldiğiniz yolun ibtidâsında bulunan meydâna bırakacaklardır. Yolda yapacağınız ufak bir mukâvemet hayâtınıza bedel olacaktır. Mamafih bana on beş gün kadar mühlet verdikten sonra sizinle mücâdele etmeye hazırım, dedi...⁴⁶³

“Saray Rakkasesi” adlı romanda yine tehdit unsurlarına rastlanmaktadır. Mihracenin sarayına götürölmek istenen Sesil (Henriette) karşısındaki haydutlara tehditler savurur.

...O esnâda iri yarı dört Hintli etrâfını sararak teslîm olmasını söylediler. Kızın çehresi birdenbire değışti. Gözleri tuhaf bir hâl almıştıKendi kendine:
— Teslîm olmak mı? Asla diyerek kendini yere eğilir gibi yaptı. Hemen tabancasını çıkararak:
— Haydi, defolun alçak haydutlar, yoksa sizi mahvederim, dedi. Hintliler şaşırılmışlardı. Kızın bu kadar cesûr olduğunu akıllarına bile getirmemişlerdi...⁴⁶⁴

Adı geçen romanın devamında kızı saraya götürmeye ikna eden haydutlara Sesil, yolda yapacakları en ufak harekette onları öldürmekle tehdit eder.

... Kız kol saatine bakarak biraz düşündü. Hakikâten geçtiği yolda büyük ve muhteşem bir saraya tesâdüf etmişti. Herhâlde Hintlilerin dedikleri doğru olsa gerektir.

— Peki!.. Siz gidin, ben sizi takip ediyorum. Mamafih aklınızdan bir fenâlık geçecek olursa cûmlenizi geberteceğimi şimdiden söylerim, dedi Hintliler önünde ve kız arkada olduğu hâlde yürüyorlardı. Nihâyet sarayın önüne geldiler...⁴⁶⁵

“Operadaki Sirkat”te tiyatrodâ kızıl çete tarafından dolandırılan Misis Katerina’ya çete tarafından tehdit içerikli bir mektup ulaşır. Mektupta Misisin mücevherlerin peşinden gittiği takdirde canından olacağı yazar. Burada Katerina’ya çete tarafından uygulanan tehdidin boyutu şiddet içeriklidir. Kurban, fail için eylemlerin önündeki bir engeldir ve buengeli kaldırmak için çete tarafından sözel şiddete başvurulur. Bu noktada tehdit için denebilir ki “sözel şiddetin en klasik ve dışâ dönük yollarından biridir ve fail, kurbanın en

⁴⁶³ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 16 .

⁴⁶⁴ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 4.

⁴⁶⁵ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 5.

büyük korkularını karşısına çıkarır. Bu sayede onu manipüle eder.”⁴⁶⁶ Adı geçen romandaki tehdidin türü de bu boyuttadır. Yani bu noktada tehdit, failin kurbanına isteklerini gerçekleştirmek için uyguladığı sözlü ve bedensel şiddet içerir. Bu durum aynı zamanda failin kurbanı üstündeki tahakküm yetkisini doğuran görünüm sunar.

... Muhterem Misis cenâbları” Şimdiye kadar kaybolan küpelerinizi elde etmediğinizden dolayı çok müessifsiniz... Küpeleri unutun. Çünkü artık onlar bizim çetenin kasasındadır. Ümîd kat ediniz. Sesinizi çıkarmadığınız takdîrde arkadaşlarımız bir daha sizi mutazarrır etmeyecekler! Bilâkis zâbıtaya haber vererseniz mesele değişir ve siz zararlı çıkarsınız... Hürmetler.” “Kızıl Çete.”⁴⁶⁷

Aynı romanda kızıl çetenin eline düşen Karter, çetenin tehditleri altında hapsedilir ve onunla aynı kaderi paylaşan tiyatronun direktörü de aynı çete tarafından tehdide maruz kalmaktadır.

... Direktör, müstehzî bir bakış ile polis hâfiyesini süzdü:
— Burada bir dakika sabredin. Bizim idâre memurunu çağırayım. O daha ziyâde bilir! Diyerek odadan dışarı çıktı ve dışardan kapıyı kilitledi. Nik Karter tehlikeyi hissetti. Sûratle kapıya atıldı. Açmaya uğraştı. Bu esnâda dışarıda müstehzî bir ses işitildi:
— Nâfile... Karter Cenâbları. Bu oda sizin medfen-i ebediniz olacak! Filhakîka oda yavaş yavaş bir asansör gibi hubût etmeye, bayıltıcı, boğucu bir duman etrâfı sarmaya başladı. Tabiatıyla polis hâfiyesi bayılmıştı...
“... Bunu gören ve menfûr işlerine gelmeyen ve tiyatroda vuku’ bulan bütün hırsızlık ve cerâiminin fâilleri olan birkaç tiyatro müstahdemini beni tongaya düşürerek bu gördüğünüz bodruma tıkadılar. Her gün bana cûzi’ bir ekmek ile birkaç tane zeytin veriyorlar. Aynı zamanda tiyatroya olan mülkiyetim ve hâkimiyetimden ferâgatımı müşîr bir senedi imza’ etmekliğim için her gün ısrâr ediyorlar. Şayet imza’ etmezsem beni bu yerden çıkarmayacaklarını söylüyorlardı...”⁴⁶⁸

“Maskeli Süvari”de ise Arsen Lüpen tarafından kızıl şatoya hapsedilen Sherlock Holmes, haydutlar tarafından tehdit edilerek ve zor kullanılarak ölüm emrini veren düşmanın önüne götürülür.

... Bodrumun kalın ve demirden ma’mûl kapısı açıldı. İçeriye iki maskeli, iri yarı herif girdi. Tabancalarının namlularını Sherlock Holmes’e tevcih ederek “Haydi kalk Reis seni istiyor” dediler. Sherlock Holmes, istemeyerek kalktı. Heriflerin emriyle önlerine geçti. Birçok çapraz ve loş yere geçtikten sonra geniş bir sofaya geçtiler...”⁴⁶⁹

⁴⁶⁶ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 139.

⁴⁶⁷ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 6.

⁴⁶⁸ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 9-10.

⁴⁶⁹ Tan, **Maskeli Süvari**, 3.

4.3. GELİŞME/DÜĞÜM

4.3.1. Bilgi Toplama

“Bilgi toplama, olay örgüsünü uzatır. Suçlu ya da araştıranı olumlar, olayları çözmede yardımcı görevi görür. Kullanılan yöntemlere göre kahramanın modernliğini yansıtır.”⁴⁷⁰ Bu kısımda polis hafiyesi veya araştıran olayların geçtiği yer ya da kişilerle ilgili derin tahkikat yapar. Bu tahkikat neticesinde elde edilen veriler olayın çözümüne dair olan süreci ve neticeyi etkileyen numunelerdir. Dolayısıyla söz konusu bir kriminolojik araştırmada bu kısım ilk adımı oluşturur, zira soruşturmanın gidişatına yön veren bilgi ve belgeler bu kısımda elde edilen verilerden oluşur. Bilgi toplama; olay yeri inceleme, ipucu/ipucu, gözetleme, araştırma, sorgulama aşamalarından oluşur.

4.3.1.1. Olay Yeri İnceleme

Olay yeri inceleme, vakanın geçtiği yerde doğrudan inceleme yapılması durumudur. Hafiyeye olayın vuku bulduğu mekâna giderek orada inceleme yapar ve elde ettiği netice dâhilinde olayın çözümüne ilişkin süreci başlatır. Yurdatap’ın polisiye romanlarında işlenen suçlara bakıldığında çoğunluğu hırsızlık olmakla beraber cinayet suçlarının da olduğu görülür. Bu suçların intikal ettiği polis/araştıran ilk olarak olay yerine intikal ederek orada inceleme ve tahkikat yapar, bunun neticesinde araştırmanın çerçevesini belirleyerek ipuçlarından da hareketle faile ulaşır.

“Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı roman hafiyenin aldığı cinayet ihbarı üzerine olay yerine inceleme yapmak üzere gittiği polisiyelerden biridir. Hafiyenin yaptığı araştırmalar cinayetin çözümüne dair aydınlatıcı pek çok malzeme sunar.

... Nik Karter ertesi gün Mister Howard’ı ziyâret ederek maktûl kiracısı hakkında birçok malumat aldı. Maktûlün odasını bir bir muâyene etti. Bir not defteri nazar-ı dikkatini celbetti. İçerisini açtı. John Errizvan’ın yazdığı parçaların serlevhasını buldu. Serlevhaların hepsi matbû’ idi. Lâkin sonuncular el yazısı idi. Madam’a sordu:

— Mister Errizvan son defa bir parça yazı yazdı mı?

— Evet, evvelki gün yeniden iki parça bitirdiğini bana söyledi. Bir serenad bemol ve bir İspanyol dansı.

— Bu dansı size çaldı mı?

— Hayır, her ikisini de çalmadı. Bu iki parçayı gelecek hafta bir konserde çalmak istiyordu. Ben de ilk defa orada işitecektim. Kazandığı muvaffakiyetini bizzat görmekliğim için beni konsere davet etmişti.

⁴⁷⁰ Şahin, **Cinai Meseleler**, 56.

Anlıyorum bu parçaların serlevhasını kendisi yazmış. Erter parmağıyla yaprağı gösteriyordu...⁴⁷¹

“Kanlı Miras”ta vuku bulan miras cinayetini aydınlatmak için önce cinayetin vuku bulunduğu mahaldeki komiser sonra da meşhur polis hafiyesi Nick Karter olay yerine giderek inceleme yaparlar.

... Komiser Alessol, tahkikât-ı ibtidâyesini yaparak cinâyet hakkında rapor yazarak adliyeye gönderdi. Yaralılar yaraları vâhim olduğu için yirmi dört saat yaşadktan sonra hayâtları kurtulamayarak vefât eylemişlerdi...

Karter, New York’un birçok meşâhîr-i ağniya ve ekâbirinden aldığı mektûbu okuyarak katladı. Zarfına koyarak cebine usûl ile yerleştirerek: — Onların namuslarını kurtarmak ve bu mechûl katili çıkarmak benim vazifemdir. Bahusûs ki böyle bir talebin karşısında kalsam, dedi. Derhâl cinâyetin vukû bulunduğu mahale gitti. Tahkikât yapmaya başladı...⁴⁷²

“Kız Taciri”nde ise hafiye kaçırılan Viyolonse’nin meselesini çözebilmek için kızın kaldığı pansiyona gider ve tahkikat yaparak kaybı hakkında izahat alır.

... Doğru Viyolonse’nin ikâmet ettiği pansiyona gitti. O yerin sahibesini çağırarak kendisine birkaç sûâl sordu. Aldığı cevaplar çok faydalı şeylerdi. Ezcümle bundan iki gün evvel Mister Heizmen nâmında bir müşterisi bulunduğunu ve sonra Viyolonse’nin kaybolduğu günün sabahında pansiyonu terk ettiğini öğrendi...⁴⁷³

“Ressamın Katili”nde ise yine vuku bulan bir cinayetin tahkikatı söz konusudur. Kaldığı pansiyonda cesedi bulunan Mösyö Jozef’in nasıl öldürüldüğünün anlaşılması ve katilinin bulunması için olay yerine önce müddeiumumi sonra da Nick Karter gelerek inceleme yapar.

... Pansiyonda bir telâş aldı yürüdü. Birkaç dakika sonra cinâyet polise aks edilmiş müdde-i umûmî gelerek tahkikât-ı ibtidâiyeye tevessül eylemişti. Bu tahkikât neticesinde maktûl zehirli bir hançer ile öldürüldüğü ve sonra büyük soğukkanlılıkla maktûlün şaheser addettiği kıymet-dâr tablosu parça parça edildiği anlaşılmıştı. Müdde-i umûmî görülen lüzûm üzerine pansiyonda mukim bütün kadın ve erkeklerin ifadelerini alarak kefâlete rapten tahliye etti...

... Nik Karter, cinâyete ait tahkikât dosyalarını alarak müdde’î-i umûmînin yanından çıktı. Doğru cinâyetin vukû bulunduğu pansiyona gitti. Madam (Marita) ı bularak kendisinden birçok izahât alarak Mösyö Jozef’in kâtlolunduğu odaya girdi. Odanın mefrûşâtı pek basit ve sade idi. Birkaç iskemle, ortada büyükçe bir masa ve bir yataktan ibâretti. Bitişik oda ise maktûlün mesâî odası olup birçok tablolarla, boya ve fırçalarla dolu idi. Maktûlün ber-hayât iken çok emek verdiği ve (bâkir aşk) tesmiye ettiği

⁴⁷¹ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 8.

⁴⁷² Yurdatap, **Kanlı Miras**, 9.

⁴⁷³ Yurdatap, **Kız Taciri**, 9.

kıymet-dâr tablonun parçalanmış kısımları odanın her tarafına yayılmıştı. Nik Karter, yere eğilerek tablonun bütün parçalarını topladı...⁴⁷⁴

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda meçhul tren kazalarının sebebini araştırmak için Nick Karter ve muavini Ederle “suç mahali”ne vasıl olurlar. Suç mahali bir nevi suçun da işlendiği yerdir. “Suçun işlendiği yeri çoğu kişi suçta kullanılan araçtan, suçun maksadından, mağdurundan, failinden, işlendiği zamandan daha az önemser. Oysa insanın davranış kodlarında “suç mahalli” bazen korkuyla, bazen tiksintiyle, kimi zaman da ciddiyet ve hukuka uygun muamele kaygısıyla kuşatılmıştır.”⁴⁷⁵ Bu hususta olayların geçtiği yerde yapılan incelemeler suçun niteliği ile birlikte suçlu ve onun psikolojisi hakkında da malzeme sunar. Nitekim tren kazalarının geçtiği yer ile failinin saptanması bu ilişkiyi ortaya koyar.

... Misis Ederle vukû bulan cinâyetlerin raporlarını ve ona dâir taallûk eden bütün tafsilât ve tahkikâtını toplamıştı. Trende husûsî kompartımanlarında pencereden bakarak kurşunların trenden atılabileceği, nasıl ve nereden atıldıklarını keşfe uğraşıyorlardı. Bundan evvel zâbitanın yapmış olduğu tahkikât, takibâtan anlaşıldı ki trene atılan kurşunlar katarın (Felida) istasyonu ile (Meykel) tepesi denilen mevki’ arasında atılmıştı. Polis hâfiyesi ile muavinesi genç kızı hamil tren (Felida) istasyonunda durdu. İkisi inerek gara dâhil oldular. Orada tesâdüf ettikleri Mösyö Pol’den daha haylice malûmât alarak biraz istirâhat ettiler...⁴⁷⁶

4.3.1.2. İpucu/Delil

İpucu, polisiye edebiyatın içerisinde yer alan ve türün varlığına işaret eden bir numunedir. Bununla beraber “polisiye edebiyatı kuran ipuçlarına dayanan bir bilimsel paradigmanın ortaya çıkışıdır. Kurucu unsurun ipuçları olduğu bu anlatı, bunların yorumlanması, ayrıntılar üzerinden bütüne ulaşmaya çalışılması, karakteristiğin ön plana çıkarılmasıyla doğmuş, ardından tehlikenin suçlunun doğası, neden suç işlediği, onu suç işlemeye iten sebepler gibi birçok unsuru bir araya getirerek zenginleşmiş, kendisine bir sürü alt tür yaratmıştır.”⁴⁷⁷ Polisiye romanın konusunu temelde suç oluşturur ve “suçun maddi iz ve delilleri öteden beri polisiye çalışmaların merkezinde olagelmıştır.”⁴⁷⁸

Selami Münir Yurdatap’ın polisiye romanları içerisinde yer alan “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanında genç müzisyenin katilini bulabilmek için olay yerine giden Karter, cinayetin failini saptamak için belirli ipuçları arar. Bu noktada “polis, en çok suçu gerçekte

⁴⁷⁴ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 4-5.

⁴⁷⁵ Faruk Turinay, **Hukuk Komedyası: Edebiyat ve Hukuk Yazıları**, Dost Kitabevi, Ankara, 2016, 109.

⁴⁷⁶ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 8.

⁴⁷⁷ Şahin vd., **Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat**, 12.

⁴⁷⁸ Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 35.

neyin oluşturduğu ve suçluyu yargı önüne çıkarmak için bulunabilecek kanıtlarla ilgilenir.”⁴⁷⁹

... Nik Karter ertesi gün Mister Howard’ı ziyâret ederek maktûl kiracısı hakkında birçok malumat aldı. Maktûlün odasını bir bir muâyene etti. Bir not defteri nazar-ı dikkatini celbetti. İçerisini açtı. John Errizvan’ın yazdığı parçaların serlevhasını buldu. Serlevhaların hepsi matbû’ idi. Lâkin sonuncular el yazısı idi...

...Anlıyorum bu parçaların serlevhasını kendisi yazmış. Erter parmağıyla yaprağı gösteriyordu. Son satırdan evvelki iki satırda Dans-ı İspanyol, Serenat-ı Bemol kelimeleri okunuyordu. Son parça bir şarkı idi. Hâfiye dalgın dalgın düşünüyordu. Birdenbire aklına bir şey geldi. Gözdeki defterlerin hepsini çıkardı. Garip şey, fihrist defterinde yazılı son üç parça yoktu. Yazıhânenin diğer gözlerini aradıysa da bulamadı. Mister Howard da endişenâk bir tavırla yaklaştı ve sordu:

— Bir şey bulabildiniz mi?

— Evet, bu feci suikastin hakiki sebeplerini anlamaya başladım. Eğer şüphelerim doğru ise pek yakında elde edeceğiz diyerek çıktı, eve avdet etti...⁴⁸⁰

“Çin Dilberinin İntikamı”nda ise katil Çinli Verahora’nın, İngiliz seferathanesine gönderdiği cesetlerin ardından tahkikata başlayan Karter, elindeki raporlara göre katilin Çinli olduğuna dair bazı malumatlar toplar. Nitekim “ipuçlarını araştırmak ve suçluya giden yollar, tecrübe ve olabilecek cinayet türlerinin kendine özgü zihinsel haritaları üzerine kuruludur. Kıdemli memurlar cinayeti araştırırken soruşturma boyunca “Elimizde ne var?” sorusu ile işe başlarlar. Katili bulabilmek için ellerinde hangisine uygun olduğunu görebilecekleri bir dizi şablon olur.”⁴⁸¹ Karter, bu söz konusu şablonlara dayalı olarak katili ele geçirir.

— Bu meselenin hâllini bana bırakın! Yalnız kimseye bir şey açmayın!.. Zîrâ mesele gazetelere aksedilirse bütün mesâîmiz boşa çıkar. Cânîler firâr etmeye meydân bulur, dedi ve çıktı. Nik Karter evine gider gitmez muavini vasıtasıyla parçalanmış vücûtları morga gönderdi ve raporunu aldı. Çehrelerin parça parça olması maktûllerinin hüviyetlerini ketmediyordu. Bu ise cinâyeti muallak, esrârengîz bir hâlde bırakıyordu. Bununla berâber Nik Karter de bir ipucu elde etmek için bütün zekâ ve gayretini sarf ediyordu. Elinde yalnız bir ipucu vardı: O da bu cinâyetin bir Çinli tarafından ika’ edildiği ve maktûlün yüzde doksan beş İngiliz olduğudur...⁴⁸²

⁴⁷⁹ Canter, **Suç Psikolojisi**, 21.

⁴⁸⁰ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 8-9.

⁴⁸¹ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 43.

⁴⁸² Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 14.

“Bir dedektifin işlenmiş bir suçu aydınlatmak için harekete geçmeden önce, olayla ilgili olarak bazı bilgiler elde etmesi gerektiği açıktır. Bu bilgilerin en önemlilerinden birini olay yerinde bulunan ipuçları oluşturmaktadır.”⁴⁸³

“Kanlı Miras”ta hafiye, miras cinayetini aydınlatabilmek için yaptığı araştırmalarda bazı ipuçlarına ulaşır. Bunlardan ilki ve soruşturmanın da gidişatına yön veren bir mektuptur. Bu gibi araçlar polisiye anlatıların önemli bir noktasını teşkil eder. Özellikle polisiye serilerinde “Holmes, araştırmalarını hep en yeni ve mükemmel ulaşım ve iletişim mekânizmalarının yardımıyla yürütür. Conan Doyle’un dünyasında arabalar, trenler, mektuplar, telgraflar çok önemli bir rol oynar ve her zaman kendilerinden beklenen işlevi eksiksiz yerine getirirler. Bunlar suçlunun yakalanmasına varan süreçte geri planda duran ama vazgeçilmez yardımcılarıdır.”⁴⁸⁴ Maktul Norma’a amcasının oğlu Elfriede tarafından yazılan bu mektup hafiyenin dikkatini çeker ve hafiye ipucu olarak elde ettiği bu malzeme ile olayı neticelendirir.

... Derhâl cinâyetin vukû bulduğu mahale gitti. Tahkikât yapmaya başladı. Evin eşyasını ve evrâkını karıştırırken birdenbire gözüne bir mektûb ilişti. Bu mektûb vaktiyle Norma’ya Elfriede tarafından gönderilmişti. Mektûpta ezcümle deniliyor ki: “Norma hani evlenmeyecektin, düğününde geledim kusura bakma. Babamın İngiltere’de birisinden mühim bir para alacağı var, onları almaya gidiyorum. Birkaç ay sonra avdet edeceğim.” Karter, mektûbu sakladı ve doğruca polis müdüriyetine giderek maznûnların ifadesini, hâvî evrâkı ve maktûllere ait doktor raporlarını alarak yazıhânesine avdet etti. Birer birer dikkatli dikkatli gözden geçirmeye ve zihnen tesbît etmeye başladı...⁴⁸⁵

Bu ipucu ile tahkikata başlayan Karter, ayrı ayrı elde ettiği bu bulguları birleştirerek sonuca ulaşır. Polisiye roman bu gibi durumlarda hipotez kurarak sonuca ulaşmayı amaçlar. “Polisiye roman kurucu hipotezlere uygun çeşitli içeriklerini anlamlı bir bütünlük içinde birleştirir ve ortaya konan bulgular ancak bu bütünlüşme sayesinde anlamlandırılabilir.”⁴⁸⁶ Bu romanda Karter, sözü edilen hipotezi kurduktan sonra eyleme geçer.

— Cinâyetin fâilini yakalamak için bir noktanın tavzîhini bekliyorum. Onu da sen hâlledeceksin. Gidip Elfriede’nin Avrupa’ya hakîkaten seyâhat edip etmediğini öğreneceksin, dedi. Muavini “peki”, diyerek sokağa çıktı. Karter bu cinâyette iki kişiyi müttehem tutuyordu. Birisi maktûlenin amcazadesi Elfriede diğeri ise Jakar nâmında bir Avukat idi. Jakar, cinâyet gecesi kendi evinden karakola telefon edildiği birçok ipucu ve isbâtla sâbit olmuştur. Fakat

⁴⁸³ Altıntaş Balcı, *Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni*, 108.

⁴⁸⁴ Moretti, *Mucizevi Göstergeler*, 176.

⁴⁸⁵ Yurdatap, *Kanlı Miras*, 9.

⁴⁸⁶ Kracauer, *Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme*, 21.

böyle bir Avukatın sebepsiz cinâyet işlemesi garip olmakla berâber biraz doğru değildir. Binâenaleyh Elfriede ile alakadardır. Buna da kâfi ipucu yok çünkü Elfriede New York’a daha gelmemiştir...⁴⁸⁷

“Kız Taciri” adlı romanda kaçırılan Viyolonse ile ilgili araştırma yapan Karter, bir ipucu aramak için kızın kaldığı pansiyona gider. Oradan elde ettiği bilgiler neticesinde analiz yapar. Mister Heizmen’in peşine düşmesine sebep olacak bilgiler elde eder. Nitekim “dedektifler peşinde oldukları şahsın yazılı bir betimlemesi olsa da olmasa da bir eşkâlini oluşturur. Büyük soruşturmalarda, faille ilgili çeşitli bağlantıları birlikte oluşturmak ve bu bağlantıların özetini olası şüphelileri elemeye bir şablon olarak kullanmak, ortaya çıkan sayısız olasılığı şekillendirmek için doğal bir yöntemdir.”⁴⁸⁸

... Polis hâfiyesi Madama tekrar sordu:

— Lütfen Madam, Mister Heizmen’in vaktiyle yattığı odayı gösterir misiniz? Madam, Karter’e Mister Heizmen’in odasını gösterdi. Tuhaf! Bu oda Viyolonse’nin oturduğu oda ile karşı karşıya idi. Karter’in şüpheleri gittikçe artıyordu. Mister Heizmen’in odasına girdiler. Odanın muhteviyâtı pek sade idi. Muhteviyâtı bir karyola ile bir masa ve iki şezlongtan ibâret idi. Hâfiye odayı karış karış aradı. Masanın üstünde duran bir sünger kâğıdı (Papyebuvar) nazar-ı dikkati celbetti. Yanındaki Madama dönerek:

— Madam! Mister Heizmen, bir şey yazmak için senden mürekkep falan istemiş mi idi? Böyle bir şey hatırlıyor musunuz? Madam hatırlarını yoklar gibi başını eğdi. Sonra gözlerini muhâtabına tevcih ederek:

— Evet, buradan gitmeden bir gün evvel benden bir kâğıt ile bir hokka kalem istemişti. Arzûsunu yaptım. Aynı zamanda bir de (Papyebuvar) da berâberce getirmeyi unutmadım, dedi Karter, memnuniyetle masanın üstünde duran sünger kâğıdını aldı. Cebinden ufak bir ayna çıkararak sünger kâğıdı ile karşılaştırarak aynaya aksedilen şu mühim kelimeleri okuyabildi:

— Mihrâce Hazretleri... Pazar günü sizi (Teksas) barında saat üçte, o güzel kız meselesi hakkında görüşmek üzere bekliyorum. (İmza karışık)
Karter müthiş bir servet elde etmiş gibi o sünger kâğıdını itinâ ile cebine yerleştirerek madamın pansiyonundan ayrılarak süratle bir otomobile binerek evine gitti...⁴⁸⁹

Karter, elindeki ipuçlarını değerlendirirken onu suçluya ulaştıran verileri aşama aşama elde eder ve bu anlamda denebilir ki “bir dedektifin işlenmiş bir suçu aydınlatmak için harekete geçmeden önce olayla ilgili bazı bilgiler elde etmesi gerektiği açıktır. Bu bilgilerin en önemlilerinden birini de olay yerinde bulunan ipuçları oluşturmaktadır.”⁴⁹⁰
Hafiye olay yerinde elde ettiği bu deliller ile analiz yaparak hem olayın aydınlatılmasına hem de failin ele geçirilerek cezasını çekmesini sağlar. Karter olay yerinde elde ettiği veriyi

⁴⁸⁷ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 10.

⁴⁸⁸ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 16.

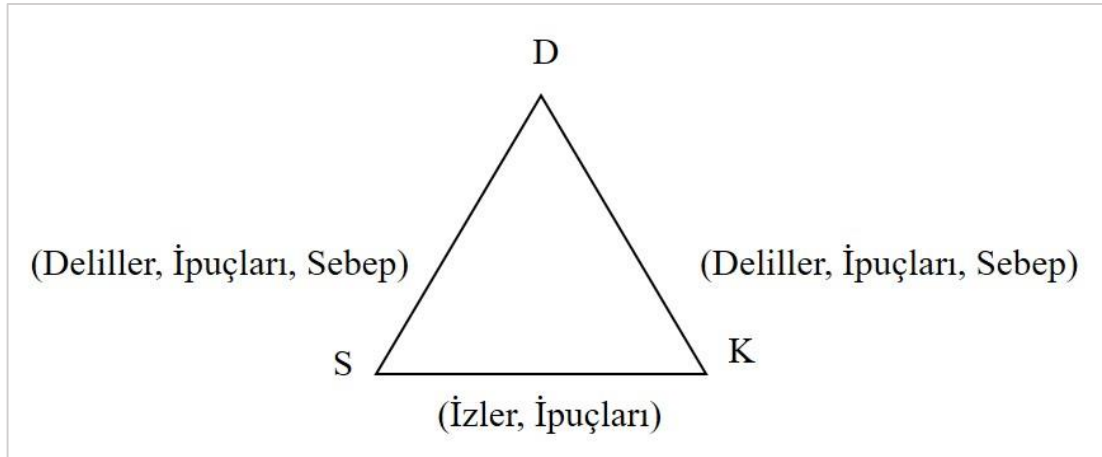
⁴⁸⁹ Yurdatap, **Kız Taciri**, 10-11.

⁴⁹⁰ Altıntaş Balcı, **Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni**, 116.

bilim sayesinde yorumlayarak bir sonuca oluşur, bu noktada ipuçlarının çözülmesinde bilimin katkısı yadsınmaz. “İpuçlarının anlamının çözülmesinin ardında “bilim”in statü farklarının değişmeyeceği gibi doğruluğu “bariz” bir düşüncede temellenen organikçi bir ideolojiyle özdeşleştirilmesinin yattığını, dedektif romanının sonunun çizdiği zamansallık imgesinde “bilim”in mevcut toplumsal düzenin değişmezliğini garantileyerek ya da hiç olmazsa değişimi asgari düzeyde tutarak “ilerleme”den ziyade istikrar getiren bir faaliyet olduğunu söyleyebiliriz.”⁴⁹¹ Söz konusu bilimin aydınlatıcı vasfıyla ve analiz ile olayın yönü çizilir.

İpucu aramak hafiye'nin ilk olarak olay mahalinde gerçekleştirdiği bir araştırma evresidir. Bu evrede hafiye elde ettiği bulgularla cinayet ya da sirket için aydınlatıcı bir sürece dâhil olmakla birlikte olaya ayna tutan sebep-sonuç ilişkisini de ortaya koyar. Elde edilen söz konusu ipuçları, hafiye'nin şüpheleri ekseninde bir minvalde yol almasını sağlar. Bu hafiye için cinayetin sebebiyle birlikte faili için de yol gösterici bir nümunedir. Zira suç ve sebepleri arasında güçlü bir illiyet bağı bulunmaktadır. Küçükboyacı'nın ipuçları, sebep ekseninde verdiği çizelgede bu durum arasındaki bağıntı ile açıklık kazanmaktadır.⁴⁹²

Şekil 3 İpuçlarının Sebeplerle Olan Bağıntısı

D-S arasında şüphe, ipuçları, ipuçları esrar perdesinin kalkmasına yardımcı olan bilgiler bulunur. Bunların hepsi de olay ile sınırlıdır. S-K arasında da aynı münasebet mevcuttur. Dedektif olayı aydınlığa kavuşturmada “D-S - S-K - K-S” ya da “D-K - K-S” yolunu kullanır. Olayın etrafını çevreleyen sınırlar da olayın çeşidine göre değişebilir.⁴⁹³ Bu

⁴⁹¹ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 32.

⁴⁹² Küçükboyacı, **İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri**, 105.

⁴⁹³ Küçükboyacı, 105.

duruma yazarın “Ressamın Katili” adlı romanında rastlamak mümkündür. Romanda, kaldığı pansiyonda cansız bedeni bulunan ressam Mösyö Jozef’in cinayeti hakkında araştırma yapan hafiye olay yerine gelir, orada ressama ait ustalık romanını parçalanmış halde bulur. Bu durum neticesinde yapılan tahkikat ile cinayetin kıskançlık sebebiyle işlendiği kanısına varılır.

... Maktûlün ber-hayât iken çok emek verdiği ve (bâkir aşk) tesmiye ettiği kıymet-dâr tablonun parçalanmış kısımları odanın her tarafına yayılmıştı. Nik Karter, yere eğilerek tablonun bütün parçalarını topladı. Tabloyu dikkatli dikkatli muâyene ettikten sonra odanın pencerelerini tetkik etti. Birisinin panjurları kırılmıştı. Yanında duran Madam Marita’ya sordu:

— Bu panjur eskiden beri mi kırılmıştı?

Madam bilâtereddüt:

— Hayır, daha yeni görüyorum, dedi. Polis hâfiyesinin gözleri parladı. Pencereye yaklaşarak karşıki binaya dikkatli dikkatli baktı. Sonra başını sallayarak kendi kendine:

— Şimdilik anladım. Kâtil bu cinâyeti kıskançlık ve rekâbet yüzünden yapmıştır. Binâenaleyh cânînin bir ressam veya sanatkârın olması yüzde yetmiş beştir. Saniyen kâtil birbirine pek yakın olan karşıki pansiyonundan uzunca bir tahtayı köprü yaparak pencereden gitmiş ve cinâyeti ika’ ettikten sonra aynı yerden firâr etmiştir. Nik Karter bu musîb mülâhazalarından sonra karşıki pansiyona giderek orada ikâmet edenlerin hüviyetlerini tespit etmiş ve şüphe ettiği eşhâsı sivil memurların taht-ı nezâretine tevdi’ etmişti...⁴⁹⁴

“Siyah Güller” adlı romanda ise ipucu romana da adını veren siyah güllerdir. Nadia’nın odasındaki güllerin rengi değiştirilir ve sirkat yapılır. Bu durumda sahada olan her nesne aslında şüphe telkin eden bir ipucuna dönüşür. “İpucu, romanda gösteren ile gösterilen arasındaki bağlantının bozulduğu unsurdur. Birden fazla gösterileni olan bu yüzden pek çok şüpheyne sebep olan bir gösterendir.”⁴⁹⁵ Adı geçen romanda bu gösteren unsur siyah güllerdir.

... Prensesin sadık ve vefâkâr hizmetçisi Mary, hanımın kahvaltısını hazırladıktan sonra onu uykudan uyandırır ve giyinmesine yardım ederdi. O sabah ber-mûtaad her şeyi hazırladıktan sonra prensesin yatak odasına girdi. Odanın intizâmsızlığı bilhassa yerde çiçek vazosunun kırık parçaları siyahımsı çiçeklerin halıların üstünde dağınık bir hâlde bulunması nazar-ı dikkatini celbetti. Mary bir hissikablelvuku’ tesiriyle prensesin yatağına doğru koştu. Yatağın ucunda diz çökerek hâla uyuyan hanımının kalbini dinledi. Mary’nin câzib sîmâsında beliren tebessüm biraz evvel tahmin ettiği felâketin tahakkuk etmesine ipucu idi...⁴⁹⁶

Adı geçen romanda siyah renge dönüşen güller polis hafiyesi Sherlock Holmes’ün akıl yürütmesiyle ortaya konan analiz neticesinde olayın çözümüne dair ışık tutar. Bu

⁴⁹⁴ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 6.

⁴⁹⁵ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 179.

⁴⁹⁶ Yurdatap, **Siyah Güller**, 4.

noktada “Bir dedektifin esrarlı bir olayı çözebilmesi için olayla ilgili olarak yaptığı gözlemler ve bulduğu ipuçlarını değerlendirerek bazı çıkarımlarda bulunması gerekir. Sherlock Holmes’ün bir dedektif olarak en temel özelliği bir “mantık makinesi” olmasıdır. Sherlock Holmes hiçbir zaman tahminlerden hareketle olayları çözmeye çalışan bir dedektif değildir.”⁴⁹⁷ Bu hususta denebilir ki “Holmes sadece ipuçlarıyla hareket eden bir dedektiftir. Holmes’ün yöntemlerinin başında geriye doğru akıl yürütme ve ipuçları aracılığıyla varsayımlar içinden aralarında en olası bulunanı öne çıkarma gelir.”⁴⁹⁸ Her ipucu gün yüzüne çıkarılan gerçeklerle örtüşür ve bu bütünleşme sayesinde ortaya olayın kilit noktası tek gerçek çıkar. “Siyah Güller”de de durum aynıdır, Holmes’a intikal eden olayla ilgili yapılan tahkikat neticesinde olay çözülür.

... Sherlock Holmes, zâbıt kâğıtlarını karıştırarak:

— Sirkatin en mühim noktası “siyah güller” dir. Çünkü prensesin mazbût ifâdesinde bunları kendi eliyle vakadan bir saat evvel pembe olarak bırakmıştı. Sir Clisson sözünü keserek:

— Peki, bunlar nasıl siyah oldu?

— Pekâlâ basit. Çiçeklerin bulunduğu vazoun içine lüzûcetli bir mayi koymuşlardı ki bu mayi çiçeklere imtisâs eder etmez renkleri değişir. Tabii bunu da prensesin nazar-ı dikkatini celbetmek ve ona koklatmak hırsıyla yapılmıştır. Demek hırsız bu eve yabancı değildir. Evet, hırsız eve yabancı olmamakla berâber prensesin en yakın akrabasındandır...⁴⁹⁹

“Dedektif hikâyesinin, zorunlu işlevlerinden biri “esrarengiz bir vaka” olduğu için tüm “aşikâr” vakalar dışarıda bırakılmış olur ve hayat, ölüm, yasallık, yasadışılık gibi temel karşıtlıklara kapı kapanır. İşlevsel ve yapısal hipotezler arasındaki ilişkide olduğu gibi burada da en isabetli çalışma biçimi, dizisel alan için geliştirilen hipotezlerin dizimsel alana, dizimsel alan için geliştirilen hipotezlerin de dizisel eksene taşınması ve bunların sürekli birbiri ışığında tartılması olacaktır. Bu ikisinin sürekli birbirine yaklaştırılması şarttır. Bu süreç ancak bu iki alanda toplanan veriler birbiriyle bütünleştiği ve metne dair mümkün olan en eksiksiz betimlemeye ulaşıldığı zaman tamamlanabilmiş sayılabilir.”⁵⁰⁰ Dedektif romanlarında vaka çözümleri söz konusu hipoteze muhtaçtır ve bunun ilk ayağını ipuçları oluşturur. Yazarın “Gece Çocuğu” adlı romanında kimliğini gizleyen Hooks namındaki failin Arsen Lüpen olduğuna dair iddialar ipuçlarıyla sabitlenerek sorgulanır.

... Mister Reed sordu:

⁴⁹⁷ Altıntaş Balcı, *Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni*, 114.

⁴⁹⁸ Şahin, “Taklit Orijinale Karşı: Cingöz Recai Versus Sherlock Holmes,” 1838.

⁴⁹⁹ Yurdatap, *Siyah Güller*, 11.

⁵⁰⁰ Moretti, *Mucizevi Göstergeler*, 163.

— Birçok cinâyetlerle, sirkatlerle maznûn meşhur Arsen Lüpen siz misiniz?
Arsen Lüpen, masum bir tavırla:
— Hayır, efendim, bendeniz Washingtonlu Hooks King'im. Müdür:
— Fakat elde edilen birçok delâil Arsen Lüpen olduğunuzu pek sarîh bir surette gösteriyor.
— Ne gibi efendim?
— Şimdi bana Amerika'da vârid olan bir telgrafta Hooks King nâmında sîmânıza tetabuk edecek bir şahıs mevcûd olmadığını yazıyor.
— Fakat efendim, bendeniz Amerika'da müskirât kaçakçılığı yaptığım için kendimi hiçbir nüfusa ve ne de hiçbir hükûmetin dairesinde kaydettirmemişim...⁵⁰¹

Polisyelerde ipuçlarını çözen hafiyeler bunun ne anlama geldiğini bilirler ve bu onların yönünü ve hareketini belirler. Bu nedenle denebilir ki "Holmes, asla yanılmaz çünkü tüm esrarengiz mesajların altında yatan sabit kodu bilir. Bu mesajlar ancak okur için esrarengizdir çünkü Holmes, ipuçlarının olası tek anlamını bir bakışta kavrayıverirken kodun bilgisi okurdan saklanır."⁵⁰²

"Polis hafiyeleri, çoğunlukla her şeyi bilirler: Fizyonomi, Biyoloji, Psikoloji gibi konularda uzmandırlar. İpuçlarını çözme konusunda uzmanlaşmışlardır. Bir bilim adamı görünümü sergilerler. Rumca, Ermenicenin yanı sıra İngilizce ve Fransızca da bilirler. Her zaman farklı olmak zorundadırlar. Staj için İngiltere ve Almanya'ya giderler."⁵⁰³ Meşhur polis hafiyesi Holmes de polisiye romanlarda sahip olduğu bu vasıflarla pek çok gizemli olayı aydınlatmıştır. "Hindistan Ormanlarında" adlı romanda Hindistan'a firar eden Arsen Lüpen ile Henriette'nin kimliklerini belirlemede keskin zekâsıyla fark ettiği ipucuyla belirleyen Holmes hırsızların sahte kimliklerini fark eder ve bu veri ile sonuca ulaşır.

... Şimdi polis hâfiyesi istasyonda yolcuları hüviyetlerini gösteren defteri yokluyordu. Gözüne şu isim çarptı: "Hindistan zenginlerinden Gandhi ve zevcesi Begüm." Bu ismi tekrâr tekrâr okudu. Biraz düşündü. Zâkiresini yokladı. Bu nâmda Paris'te bir şarklı bulunmadığına emindi. Çünkü polis müdüriyetinde kayıtlı olan taşralı seyyâhlar meyânında bu ismi okumamıştı. Herhâlde bu isim sahtedir. Hemen gişe memuruna gitti. Resmi hüviyetini göstererek:

— Şarklı bir efendi, buraya gelip bilet aldığını gördünüz mü? dedi. Vazife-şinâs memur:

— Evet, bir saat evvel bir Hintli gelip birinci mevki iki bilet aldı. Giderken dikkat ettim. Yanında güzel bir kadın vardı Sherlock Holmes kendi kendine:

— Tahminde isâbet etmişim. Bu Hintli yüzde yüz Arsen Lüpen'dir. Yanındaki kadın da herhâlde metresi Henriette'dir...⁵⁰⁴

⁵⁰¹ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 6.

⁵⁰² Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 178.

⁵⁰³ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 18.

⁵⁰⁴ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 2.

“Polisiye romanlarda dedektiflerin gözlem ve ipuçlarından hareketle sonuçlara vardıklarını, olaylar ve kişiler hakkında bilgi topladıklarını, zanlıları ve suçluları takip ettiklerini ve bu süreç içerisinde gerektiğinde çeşitli yanıltmacalara başvurdıklarını görürüz.”⁵⁰⁵ Söz konusu romanda Holmes’ün muavini Gandi ve Begüm adlarıyla firar eden Arsen Lüpen ve Henriette ile ilgili araştırma yaparak topladığı ipuçlarını üstadı Holmes’e sunar.

... Oraya vardıkları zaman hemen yolcu defterlerini yoklamaya başladılar.

Harry mromanretle:

— İşte! İşte üstâd... Haykırarak defterdeki Arsen Lüpen’in sahte ismi olan Gandi kelimesini gösterdi. Sherlock Holmes:

— Hangi vapurla ve nereye hareket ettiğini yazıyor mu?

— Evet üstâd. İtalya bandıralı Stella vapuruyla Bombay’a gidiyorlarmış. Polis hâfiyesi, Stella vapurunun bir saat evvel hareket ettiğini öğrenince hiddetinden yüzü takallüs etti. Dalgın dalgın rıhtım müdüriyetinden ayrılarak sâhil boyunda bulunan barlardan birisine girdi...⁵⁰⁶

“Operadaki Sirkat” adlı romanda ise dikkat çeken husus, “Amerikan Hol” tiyatrosunda vuku bulan hırsızlığın Karter’e intikal etmesinin ardından failerin mağdur olan Katerina’ya gönderdikleri tehdit mektubunda kızıl çete’yi ele veren ipucunun olmasıdır. Karter, bu ipucu doğrultusunda hareket eder ve çeteyi yargı önüne çıkarır. Zira “Adaletin şaşmaz taşıyıcısı değil, hakkaniyet kurmacasının toplumdaki karşılığı”⁵⁰⁷ olan “hukukta, yargılama ipucu odaklıdır ve ipucu olmadan hiçbir zanlı mahkûm edilemez.”⁵⁰⁸

... Nik Karter, yazıhânesinde yalnız kalmıştı. Misis “Katerina”ya gönderilen mektûbu ikinci defa okudu. Fakat bu defa daha dikkatle okudu. Mektûbu iki eliyle havaya kaldırdı, baktı. Bir şey keşfetmiş gibi gözleri muzefferâne parladı. Kâğıdın başında yalnız bir kısmı kalmış bir unvan başlığı gözüktüyordu. Bu ona bir ipucu idi. Çünkü yalnız cüzî bir kısmı okunulan bu başlık (Amerikan Hol) tiyatrosunun unvanı okunuyordu. Derhâl giyinerek sokağa fırladı, İlk rast geldiği otomobille Amerikan Hol tiyatrosunun müdüriyetine gitti. Müdüre kartını göstererek takip ettiği bir mesele ile alâkadâr olan tiyatrolarının mektûb kâğıtlarının birisini istedi. Direktör hayretle yazıhânenin gözünden bir kâğıt çıkarıp polis hâfiyesine verdi. Nik Karter, tehâlükle kâğıdı süratle parmaklarıyla üst kısmını katladı ve cebindeki mektûp ile karşılaştırdı. İkisi aynı matbaadan çıkmış kâğıtlardı...⁵⁰⁹

Dedektif ya da araştıran için ipuçları yargılamaya giden yolda önem arz eden bulgulardır. Bunlar teşhir edilirken “yargılamalar ve suçun kanıtları herkese açık

⁵⁰⁵ Altıntaş Balcı, *Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni*, 16.

⁵⁰⁶ Yurdatap, *Hindistan Ormanlarında*, 5.

⁵⁰⁷ Cemâl Akal ve Yalçın Tosun, *Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhafıklar*, 71.

⁵⁰⁸ Ulutaş, *Roman ve Hukuk, Hukukçu Yazarların Romanlarında Suç ve Ceza*, 51.

⁵⁰⁹ Yurdatap, *Operadaki Sirkat*, 8.

olmalıdır.”⁵¹⁰ Bu bir nevi adaletin sağlandığının ve hukukun üstünlüğünün göstergesidir. “Bir toplumda hiçbir şey adaletsizliğe ve düzenin bozulmasına neden olan kişilerin ceza adaletinden kaçmaları kadar tehdit edici değildir. Ceza mahkemesi bir tarafta halkın dimağında temsil ettiği öte yandan gösterdiği etkin işlevi ikili bir rol oynayabilmektedir.”⁵¹¹

Adı geçen polisiye romanda söz konusu olan durumun sahnelendiği kareleri görmek mümkündür.

... Yeni asılan sokak ilânları da ahâliyi şöyle davet ediyordu:
— “Bir müddetten beri büyük ve meşhûr bir tiyatroyu merkez ittihâz ederek direktörünü hapseden ve gizli olarak o tiyatroya gelenleri soyan ve nihâyet meşhûr Amerika polis hâfiyesi Nik Karter’in gayretiyle meydâna çıkarılan (Kızıl Çete) nin bilumûm efrâdı bu akşam merkezleri olan (Amerikan Hol) tiyatrosunda halka bedava teşhîr edilecektir.” Bu ilânı okuyan halk akın akın mezkûr tiyatroya tahaccüm etmeye başladılar. Vakit malûm hulûl edince (Amerikan Hol) tiyatrosunun perdesi açıldı. Yirmi kişiden mürekkip bir hırsız çetesi zincirler içinde, sert sert bakışlarla ahâliye bakıyorlardı. Yanlarında birkaç polis ile Nik Karter duruyordu. Halk yüksek seslerle:
— Yaşasın Nik Karter... Hurra... Hurra... diye bağırıyorlardı. Polis hâfiyesi başını eğerek halka teşekkür etti ve sonra hazîrûna hitâben:
— Efendiler, bu tiyatroda eşyasını, mücevherâtını vesaire şeylerini kaybedenler yarın polis müdüriyetine mürâcaat ederek eşyalarını almalarını rica ederim, dedi. Alkışlar arasında perde kapandı. Hırsızlar berâyı muhâkeme hapse götürüldü...⁵¹²

Yazarın ipucunun kullanıldığı diğer romanı ise “Maskeli Süvari”dir. Kızıl şatonun bodrumunda hapsedilen Sherlock Holmes, orada kayıp M.K. markalı atın isminin yazılı olduğu bir kart görür ve bu, Arsen Lüpen’in at yarışlarına hile ile katıldığı attır.

... Polis hâfiyesi bodrumun bir kenarında birçok kitâp enkâzlarını karıştırmaya başladı. İnsan canı sıkıldığı vakit en adî en ehemmiyetsiz şeylerle uğraşmaya başlar. İşte Sherlock Holmes, bu kitâpların arasında nazar-ı dikkatini celbedecek ufak bir kart buldu. Kartın bir tarafında meşhûr M.K. atının ismini gördü. Her at yarışlarında muvaffak olan bu at geçen sene her nasıl olduysa ortadan sahibi ile kaybolmuş idi. Evet, Sherlock Holmes’ün bu esrârengîz at hakkında epey malûmâtı vardı. Çünkü her müsâbakada birinci gelen bu at sahibi her yarışta başka bir maske geçirir ve imzasını M.K. atar ve o nâm ile mükâfatını alır ve yüzünü hiçbir gazete, muharrir ve ressâmına göstermeden ortadan kaybolup giderdi...⁵¹³

⁵¹⁰ Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, 79.

⁵¹¹ Yücel, **Kriminoloji**, 133.

⁵¹² Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 15.

⁵¹³ Tan, **Maskeli Süvari**, 2.

4.3.1.3. Gözetleme/Gizlenme

Suçlu ya da araştırmanın olay sürecinde birbirlerini ya da üçüncü şahısları gözetledikleri durumlarda durumlarda kullanılır.⁵¹⁴ Gözetleme vuku bulan suçun varlığını ispatlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemi kullanan hafiye, kendini göstermeden gizli bir şekilde olaya dair gözlemlerde bulunur.

Gözlem ya da gözetleme bir nevi inceleme türüdür ve “gözlemin en eski bilimsel metot olduğu esaslı bir gerçektir. Gözlem gerçek üzerinde sistematik araştırmalar için bir temel oluşturur. Gözlem yöntemi, sözel olmayan davranışlarla ilgili veri toplamak için başvurulmuş temel tekniktir. Diğer veri toplama tekniklerinin kullanımını engellemeyen gözlem, görsel veri toplama yanında işitme, dokunma, koklama gibi duyu organlarıyla elde edilen verileri de içerir. Gözlem belirli bir yer ve kurumda ortaya çıkan davranışların detaylı olarak incelenmesi istendiğinde tercih edilir.”⁵¹⁵ Bu yöntemi kullanan dedektifler, “sokağa inerek, gözlem yaparak, suçluları yakalayıp hatta zor kullanarak sorgulama yaparlar. Dikkatlerini ve bakışlarını yakın çevre üzerine yoğunlaştırırlar. Tersliklerden yılmaz, tehlikelere göğüs gererler. Cesaretlidirler ve işkenceye katlanırlar.”⁵¹⁶ Bu minvalde özellikle “Sir Arthur Conan Doyle’un yarattığı kahraman olan ve ona ilk önce “Sherrington Holmes” adını düşünüp daha sonra Sherlock Holmes adını verdiği Holmes, karşılaştığı sorunlarda dinler, soruşturur, bazen gözlemler yapmak için olay yerine gider. Bazen koltuğunda oturarak problemleri çözer ve müşterisini haberdar ederek suçluyu yakalar. Holmes, kendini yalnız kendine özgü bir bilgi ve teknik sahibi ve konusunda tartışmasız en büyük usta olarak kabul etmektedir. Kimya, astronomi, kriminoloji, suçlu psikolojisi, zehir bilim ve jeolojiyi iyi bilmektedir.”⁵¹⁷ Dedektiflerin sahip oldukları bu özellikler ile kullandıkları yöntemler çeşitlilik gösterir ve tüm tehlikeleri göze alarak suçluyu takip edip ona ulaşabilecekleri alanlarda gizlenip gözetleme yapmaları da sahip oldukları bu vasıfların bir sonucudur.

Yurdatap’ın polisiye romanlarında hafiyenin gizlenerek gözlem yaptığı, suçluyu pek çok duyu organıyla abluka altına alarak gözetleme yaptığı sahneler sıkça rastlanır. Bunlardan biri “Kız Taciri” adlı romanıdır. Kaçırılan kızlarla ilgili tahkikat neticesinde elde ettiği ipuçları sonucunda faillerin peşine düşen Holmes, onları gizlenerek gözetler ve elde ettiği bulgularla birlikte çeteyi ele geçirir.

⁵¹⁴ Şahin, **Cinai Meseleler**, 58.

⁵¹⁵ Demirbaş, **Kriminoloji**, 73.

⁵¹⁶ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 122.

⁵¹⁷ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 67.

... Polis hâfiyesi Nik Karter kol saatine baktı. Tam saat üçtü. Birdenbire kapıda siyah smokinli, başında beyaz bir sarık bulunan esmer, koyu siyah gözlü bir Hint racası görüldü. Garsonların delâletiyle güzel bir yere oturdu. Birkaç dakika sonra uzun boylu, iri yarı bir herif girdi ve doğruca racanın karşısına giderek selâm verdi. Raca oturmasını söyledi, oturdu. Karter bu gelen uzun boylu herifi tanıdı. Evet, madamın müşterisi Mister Heizmen'in ta kendisi idi. Çünkü madam ona öyle tarif etmişti. Şimdi Karter bütün azâsı kulak kesilmiş, aralarında cereyân eden muhâvereyi dinliyordu. Hâfiye, Fransızca'yı mükemmel bildiği için onların bu lisanda muhâverelerini kolayca anlıyordu. Mister Heizmen Mihrâce'ye anlatıyordu:

— Raca Hazretleri... Sizin ferrâş-ı halvetinize yarayacak venus gibi bir vücûda mâlik çehresi ve bilhassa gözleri her erkeği çıldırtacak güzel, bakir bir kızım var. Onu arzû ederseniz takdîm edeyim. Raca sözünü keserek:

— Kızı görmeyelim. Ondan sonra fiyatını söylerim. Mamafih dediğiniz kadar olursa ben size beş bin İngiliz lirası veririm, dedi. Bu aralık garson ısmarladıkları sütlü kahvelerini getirdi. İçmeye başladılar. Karter, muhâverelerini hiçbir harfini kaçırmadan dinliyordu...⁵¹⁸

“Ölüm Sarayı” adlı romanda ise çete üyesi Angalina, tuzağa çekmek istediği Karter'in avenelerinin gizlenip onları gözetlediği yer olan ve ölüm sarayı addedilen yerde yakalanır.

... Âleti kaldırıp da hâfiyeye ateş edeceği bir anda bileklerine iki demir elin yapıştığını hissetti. Nik Karter müstehzî bir bakışla muavininin demir elleri altında çırpınan ve kurtulmak isteyen kontes Sara'ya nâm-ı diğerle Angalina'ya bakarak:

— Telâş etmeyiniz, bu sefer kolay kolay elimden kurtulamayacaksınız. Sarayın içinde bulunan aveneleriniz polislerimizin taht-ı nezâretindedir, dedi...⁵¹⁹

“Ressamın Katili”nde ise faili tespit edip ele geçirmek için onun odasında gizlenen Karter, şahit olduğu muhavere neticesinde suçluyu ele geçirir.

... Nik Karter artık meseleyi tamamıyla anlamıştı. Fark ettirmemek için muhâvereyi kesti. Şimdi artık uyumak için odasına çekildi. Tam gece yarısı idi. Oteli esrârengîz bir sükûnet kaplamıştı. Ayak sesleri kesilmişti. Birdenbire Mister Henri'nin odası hâfiyece açıldı. Siyah bir gölge seri bir hareketle genç kızın yattığı odaya girdi. Bu hâli tarassud eden polis hafiyesi usulcacık odanın münezzeh bir köşesinde saklandı. Henri'nin yapacağı işi tarassud etmeye başladı...⁵²⁰

Yazarın “Şimendifer Düşmanı” adlı romanında Holmes, peşinde olduğu Arsen Lüpen'i ele geçirebilmek için orada olduklarını tahmin ettiği bir kulüpte dikkatini çeken simaları gözetler ve teşhis eder.

⁵¹⁸ Yurdatap, **Kız Taciri**, 12.

⁵¹⁹ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 16.

⁵²⁰ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 11.

... Şimdi salonun bir köşesinde oturmuş müdekkik ve nâfiz bakışlarıyla kendisine yabancı olmayan bir sîmâyı arıyordu. Bütün emelleri boşa çıktı. Meydânda Arsen Lüpen'e benzeyen veya benzemek ihtimâli bulunan hiçbir kimseye tesâdüf etmemişti. Kumar salonunda aradığını bulamayınca dans salonuna geçti. Burası daha geniş ve daha kalabalıktı. Jazz-band mütemâdiyen çalıyor, çiftler durmadan dönüyorlardı. Ara sıra yorulan çiftler masalarına avdet ederek şaraplarını içiyorlardı. Sherlock Holmes, husûsî localardan birisine oturdu, artık her tarafını kâmilten görebiliyordu. Dans edenler arasında iki kişi nazâr-ı dikkatini celbetti. Biri genç, yakışıklı bir delikanlı, diğeri ise şişman bir madam idi...⁵²¹

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda ise yine Arsen Lüpen’in peşinde olan Sherlock Holmes sahadadır ve düşmanını takip ederken ona kendini göstermemek için gizlenir.

... Polis hâfiyesi elde ettiği malûmâtı görerek yayan olarak yola revân oldu. Kervâncıların izâh ettiklerine göre beş saat yürümesi icâb ediyordu. Büyük malikânenin beyaz binası ta uzaktan göze çarpıyordu. Sherlock Holmes, nazar-ı dikkati celbetmemek için binanın arka tarafından çıkan yola saptı. Ortalık biraz kararmıştı. Ufak bir gıcırtıyı müteâkib bir ayak sesi işitildi. Sherlock olduğu yerde durdu. Görünmemek için büyük bir bambu ağacının arkasında saklandı. Sağ elinde tabancası müheyyâ neticeyi bekliyordu. Gelen bir adamdı. Hintli kıyâfetli bir yerliye benziyordu. Hemen polis hâfiyesi kararı vermişti. Bu adam herhâlde Harry’dir...⁵²²

“Operadaki Sirkat” adlı polisiye romanda, Sherlock Holmes hapsedildiği bodrumdan kurtulmanın bir yolunu bulur ve çete üyelerinin bulunduğu odanın kapısının önüne gelerek gizlenip içeriyi gözetler, ardından elde ettiği malumat neticesinde eylemde bulunur.

— Beni takip edin, herifler çok ihtiyâtsiz, birbirlerine söylemeden iş görüyorlar. Çünkü bu boğuştuğum cânî onlarla olduğu hâlde benim burada bulunduğumdan haberi yok, dedi. Yavaş yavaş ikisi cep elektriğinin ziyâsıyla cânînin geldiği yere geldiler. Bu demirden mamul bir kapı idi. Nik Karter, cânîden aldığı anahtarlarla açtı. Uzun bir koridoru geçtikten sonra kapalı bir odanın önünde durdular. İçeriden bir ses geliyordu. Hiç şüphesiz ki hırsızlar burada toplanmış konuşuyorlardı. Yüksek sesle konuşulan sözlerden anlaşılıyor ki büyük bir cinâî tasviri kuvveden faale çıkaracaklar! Nik Karter, kapı aralığından baktı, içeride beş kişi vardı. Riyâset iskemlesinde bir kadın oturuyordu. Çok genç ve güzel olan bu kadın Nik Karter’in nazar-ı dikkatini celbetti. Biraz düşündü, hatırasını yokladı. Bu pek yakında New York’a gelen güzel bir İtalyan artisti değil mi? Evet, tahminde isâbet etmişti. Çünkü direktör de kapı aralığından baktığı vakit tanımıştı. Bir ay evvel tiyatrosuna gelen bir artist...⁵²³

⁵²¹ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 8.

⁵²² Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 13.

⁵²³ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 12.

“Zevk Çılgınlıkları”nda Holmes, uyuşturucu bataklığı olan bir hastanede tesadüf ettiği Henriette’i gizlenerek gözetler ve orada bulunmasının nedeni anlamaya çalışır.

... Yoksa bu zengin Hintliyi tuzağa mı düşürecekler? Bu son sözünü söylerken biraz tevakkuf etti. Eliyle tabancasını yokladı ve hemen salondan fırlayarak mihrâce ile Henriette’nin kapandığı odaya gitti. Oda kapalıydı. Yanındaki odaya baktı. Ne iyi tesâdüf orası boştu. Fakat kapalıydı. Hemen maymuncukla odayı açıp içeriye girdi. Odanın içinde mükellef bir yatak vardı. Her tarafı süslü idi. Bitişik odaya bir kapısı vardı. Amerikalı odaya girdi. Birkaç saniye geçmeden kapının gıcırdadığını duydu. Hemen âtik bir hareketle karyolanın altında saklandı...⁵²⁴

4.3.1.4. Araştırma

Araştırma evresi, “olay yeri dışında yapılan olayın çözümüne yönelik bir fonksiyondur.”⁵²⁵ Polis hafiyesi/araştıran olayın çözümüne dair olan sürece araştırma yaparak başlar. Bu bakımdan sürecin aydınlatılmasına kaynaklık eden bu inceleme “işlenmiş suçları açığa kavuşturmanın anahtarı, failin suçu işledikten sonra neler yaptığını, nerelere gittiğini bulmakta değil, ilk suç işlenmeden neler olduğunu çözmektedir. Bir suçlunun en zayıf noktası geleceği değil, geçmiştir.”⁵²⁶ Araştırmayı yapan hafiyenin içinde bulunduğu durum suçluların yarattıkları atmosferin bir yansımasıdır zira “suçluların dünyası romancıların bile içinden çıkmakta zorlanacağı kadar karmaşıktır. Ne kadar suç vakası varsa o kadar kriminolojik tip vardır.”⁵²⁷ Söz konusu karmaşık yapıyı çözüme kavuşturan ve kriminolojik incelemeleriyle sürece ışık tutan da hafiyenin araştırma evresidir.

Araştırma evresi, dört alt başlıkta ele alınır, bunlar: Kişiyeye yönelik araştırma, nesneye yönelik araştırma ve mekâna yönelik araştırmadır.

4.3.1.4.1. Kişiyeye Yönelik Araştırma

“Polisiye romanlar değişen toplumsal ilişkiler ve suç profili nedeniyle artık toplumun tüm kesimlerini merkeze alabilmektedir. Toplumun her katmanından insan hem suçlu hem de dedektif olarak polisiye romanların temel kişilikleri haline gelmektedir.”⁵²⁸ Bu tanımlamadan hareketle polisiye romanın bel kemiğini oluşturan kişilerin suçlu ve araştıran olduğu anlaşılır. Bu döngüde suçlunun eylemini gerçekleştirdikten sonra oluşan suç unsurunu ve bundan etkilenen mağdur sıfatındaki kişi tespit edilir. Olayın çözümüne ilişkin

⁵²⁴ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 10.

⁵²⁵ Şahin, *Cinai Meseleler*, 58.

⁵²⁶ Canter, *Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri*, 79.

⁵²⁷ Turinay, *Hukuk Komedyası: Edebiyat ve Hukuk Yazıları*, 34.

⁵²⁸ Şahin vd., *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat*, 126.

bulgulara ulaşmak için tetkikler yapan hafîye, serüven içerisinde yer alan kahramanlar hakkında araştırma yapar. Bu araştırma neticesinde kişilerin karakteristiklerini ortaya koyarak suçlu, kurban ve özellikle zanlıya odaklanmayı sağlar. Bu noktada “Kahramanların karakteristikleri araştırmanın herhangi bir suçluya, kurbanı ve özellikle zanlıya odaklanılmasını sağlamak amacıyla anlatıcı tarafından ayrıntılı bir şekilde ele alınır. Bu olay örgüsünün uzamasına hizmet eder.”⁵²⁹ Hafîyenin suçlu kimliğinde yarattığı bu çeşitlilik aynı zamanda okurun asıl suçluya odaklanmasını engelleyen bir görev de görür.⁵³⁰

Yurdatap’ın polisiye romanlarından “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanda maktul John Errizvan’ın katli meselesi hakkında araştırma yapan polis hafîyesi bu noktada hem maktul hem de şüphelendiği fail hakkında izahat alabilmek için kahramanlar hakkında araştırma yapar. Bu noktada yapılan araştırmalar meselenin halli için önemlidir. Nitekim kişiye yönelik araştırmada “soruşturmayı yürüten biri için her bir şüphelinin anahtar özellikleri hayati önem taşır: Suçu işleme olanağı bulmak ve suç yöntemleriyle benzerlik.

Suçlunun yerini tespit edebilmek için hakkında nerede ve nasıl yaşadığıyla ilgili ulaşılması kolay herhengi bir bilgi en bariz ve önemli ayırt edici özelliktir.”⁵³¹

... Hâfiye muavinesiyle birlikte şehre varınca geceyi geçirmek üzere bir otele nâil oldu. Ertesi sabah konservatuvara gitti. Ederle’ye kapıda beklemesini tembih ederek büyük kapıdan içeri girdi ve Konservatuvar Müdür Vekili Mister Edkins’in huzûruna çıktı. Hâfiye odadan içeri girince müdür ayağa kalktı. Bu şâyân-ı hürmet bir zâttı. Onu tanıyordu. Hatırını sorduktan sonra: — Zavallı John Errizvan’ın kâtli meselesi için geliyorsunuz değil mi? dedi. — Karter: “Evet” diyerek maktûl hakkında îzâhât almaya başladı. Bu izahattan anladı ki maktûl konservatuvar müdüriyetine tayini gelince başka bir rakîbi vardı. İsmi de cismi de Reynar idi. Zengin ve oldukça mûsikîden anlar bir muallimdi. Bu malumat ona kâfiydi. Mumaileyhin adresini öğrenmeyi de unutmamıştı. Malumat-ı lazimeyi istihsâl ettikten sonra dışarı çıktı...⁵³²

“Kanlı Miras”ta ise Karter, ilgilendiği cinayette maktul Norma’nın amcasının oğlu Elfriede hakkında araştırma yaparak olayla ilgili bağlantısının olup olmadığını araştırır.

... Karter bu cinâyette iki kişiyi müttehem tutuyordu. Birisi maktûlenin amcazadesi Elfriede diğeri ise Jakar nâmında bir avukat idi. Jakar, cinâyet gecesi kendi evinden karakola telefon edildiği birçok ipucu ve isbâtla sâbit olmuştur. Fakat böyle bir avukatın sebepsiz cinâyet işlemesi garip olmakla berâber biraz doğru değildir. Binâenaleyh Elfriede ile alakadardır. Buna da kâfi ipucu yok çünkü Elfriede New York’a daha gelmemiştir. Polis hafîyesi

⁵²⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 96.

⁵³⁰ Şahin, *Cinai Meseleler*, 58.

⁵³¹ Canter, *Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri*, 24.

⁵³² Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 10.

bu mütâlâalarla bir iki saat zihin yorduktan sonra kıyâfetini değiştirip çıkmaya hazırlandı. Daha kapıda iken muavini ile karşılaştı.

Muavini:

— Üstâd, tahkikât yaptım. Elfriede'nin ne Avrupa'ya ve ne de New York'a gelmediğini öğrendim, dedi...⁵³³

Yazarın “Kız Taciri” adlı romanında ise kaybolan Viyolone hakkında araştırma yapan Karter, kızın ikamet ettiği pansiyona giderek onunla ilgili bilgi edinir.

— New York'un dilber kızlarına musallat olan bu mechûl şahsı veya eşhâsı sizden başka derdest edecek hiçbir hâfiyemiz yoktur. Sana güveniyoruz.

Karter, mütebessimane:

— Hüsn-ü teveccühünüz efendim. Merâk etmeyin, elimden geldiği kadar çalışacağım. Şimdilik Adieu (Adiyo!) dedi ve şapkasını giyerek dışarı çıktı. Doğru Viyolone'nin ikâmet ettiği pansiyona gitti. O yerin sahibesini çağırarak kendisine birkaç sûâl sordu. Aldığı cevaplar çok faydalı şeylerdi. Ezcümle bundan iki gün evvel Mister Heizmen nâmında bir müşterisi bulunduğunu ve sonra Viyolone'nin kaybolduğu günün sabahında pansiyonu terk ettiğini öğrendi...⁵³⁴

Kişiyeye yönelik araştırmanın yapıldığı bir diğer roman ise “Hindistan Ormanlarında” adlı romandır. Ezeli düşmanı Arsen Lüpen'in Hindistan'a kaçacağını öğrenen Holmes, onu görenlerden hakkında izahat alır.

... Polis hâfiyesi kervanların birisine yaklaşıp buradan birkaç gün evvel Avrupalı bir müşteriyi alıp almadıklarını sordu Hintli yarım yamalak İngilizceyle kendisi uzun bir seferden geldiğini ve böyle bir Avrupalı görmediğini söyledi. Sherlock Holmes, bu sefer başka çâyeye tevessül eyledi. Kervân sahibine on şilin uzatarak:

— Ağa... Şu parayı al, sana bahşış veriyorum. Şu arkadaşlarından aradığım adamı soruver. Belki onlar görmüşlerdir, dedi. Arkadaşlarına sorunca Hintli mütebessimâne sevinerek içlerinden birisi:

— Evet, hatırlıyorum. İki gün evvel Şalvay Ormanlarında Baron Desclaire'nin malikânesine gittiler. Bu karşımızdaki ağaçlıklı şosenin yolunu takip edersiniz gittikleri yolu bulursunuz, dedi...⁵³⁵

“Operadaki Sirkat”te ise tiyatrodâ meydana gelen sirkat için araştırma yapan hafiye tiyatrunun direktöründen çalışanları hakkında bilgi ister.

...Bunun üzerine polis hâfiyesi, direktöre dönerek:

— Sizin müessesenizin şerefiyle ve sermayesiyle alâkadar bir mesele husûsunda sizden talep edeceğim malûmâtı vermenizi rica ederim. Direktör, hayret ve istiğrâbla: “Peki” demekle iktifâ etti. Polis hâfiyesi ile dışarı çıkarak ufak bir odaya girdiler. Odada bir tek masa, üstünde bir yığın defter ve kâğıt ile iki iskemle vardı. Direktör, polis hâfiyesine dönerek:

— Burası mahrem bir yerdir, istediğiniz malûmâtı burada verebilirim, dedi.

⁵³³ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 10.

⁵³⁴ Yurdatap, **Kız Taciri**, 9.

⁵³⁵ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 12-13.

— Tiyatronuzda çalışan efendilerin hüviyetleri ile tercüme-i hâlleri hakkında izâhât isterim. Direktör, müstehzî bir bakış ile polis hâfiyesini süzdü:
— Burada bir dakika sabredin. Bizim idâre memurunu çağırayım. O daha ziyâde bilir!..⁵³⁶

4.3.1.4.2. Nesneye Yönelik Araştırma

“Nesneye yönelik araştırmada “araştırma nesneler üzerinde yoğunlaşır.”⁵³⁷ Bu husuta nesneler suç aleti vasfı kazanır ve failin eyleminin en mühim parçalarını teşkil eder.

“Ölüm Sarayı” adlı romanda Karter, ihbar aldığı bir sirkat için tahkikat yaparken olay içerisinde daha önceden çalınan ve Mister Vizmen’e kurulan tuzakta kullanılan vazoyu görmek ister.

— Sizden çok rica ederim Matmazel. Bendeniz tarihi şeylere çok merâklı olduğumdan bu vazoyu bana da göstermenizi rica ederim, dedi. Kız maalmemnuniye kabul eder:

— Pekâlâ efendim. Mademki siz tarihi şeylere merâklısınız, berâberce gidip size gösteririm, dedi ve Nik Karter’in yanından ayrılarak kabilesine gitti. On on beş dakika sonra her ikisi de giyinmiş ve oradan uzaklaşıyorlardı. İyice müddet gittikten sonra bir sarı binanın önünde durarak kız gidip kapının zilini çaldı. İki dakika sonra kapı açıldı ve berâberce içeri girerek kıymet-dâr halılarla müzeyyen bir odaya dâhil oldular. Kız Nik Karter’den beş dakika kadar müsâade talep ederek odadan çıktı ve çok geçmeden elinde mahut vazo olduğu hâlde odadan içeri girdi. Nik Karter vazoyu iyice tetkik ederek kendi kendine şöyle söyleniyordu:

— Bu geçenlerde operadan sirkat edilen ve kendimde de resmi olan vazonun aynıdır. Demek ki tahminimde yanılmamışım..⁵³⁸

Yazarın “Siyah Güller” romanında araştırmaya konu olan rengi değiştirilen güllerdir.

... Sherlock Holmes, zâbıt kâğıtlarını karıştırarak:

— Sirkatin en mühim noktası “siyah güller” dir. Çünkü prensesin mazbût ifâdesinde bunları kendi eliyle vakadan bir saat evvel pembe olarak bırakmıştı. Sir Clisson sözünü keserek:

— Peki, bunlar nasıl siyah oldu?

— Pekâlâ basit. Çiçeklerin bulunduğu vazonun içine lüzûcetli bir mayi koymuşlardı ki bu mayi çiçeklere imtisâs eder etmez renkleri değişir. Tabii bunu da prensesin nazar-ı dikkatini celbetmek ve ona koklatmak hırsıyla yapılmıştır. Demek hırsız bu eve yabancı değildir. Evet, hırsız eve yabancı olmamakla berâber prensesin en yakın akrabasındandır..⁵³⁹

⁵³⁶ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 9.

⁵³⁷ Şahin, **Cinai Meseleler**, 59.

⁵³⁸ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 10.

⁵³⁹ Yurdatap, **Siyah Güller**, 10.

4.3.1.4.3. Mekâna Yönelik Araştırma

Mekân olay örgüsünün bir parçası olarak romanlarda önemli bir yer işgal eder. “Mekâna yönelik araştırma fonksiyonunda araştırma mekâna yönelir.”⁵⁴⁰ Bu hususta mekân, romanlarda bulunan üç birlik kurallarından biri olarak serüvenlerde yer alan başlıca unsurlardandır. Polisiyelerde ise daha çok okuyucunun karşısına suç unsurunun gerçekleştirildiği alan olarak sunulur ve merak unsurunu besleyen bir unsurdur. Mekân aynı zamanda fail ile arasında bağlantı kurulan yer olarak anılır. Nitekim “suçlular her zaman suç işleyecekleri yerle ilgili bir seçim yapabilirler. Birçok farklı süreç suç mahalleri hakkında verdikleri kararı etkiler. Ancak bu süreçlerin hepsi suçun olduğu yerde bir araya gelir. Mekânlar, suçluların yaptıkları yolculukların bir parçasıdır. Keşfedeceğimiz şey onları anlatan bu yolculuklar ve yerlerdir.”⁵⁴¹ Araştıran kahramanın öyküsünün geçtiği ya da maktulün cansız bedeninin bulunduğu mekâna yönelik çıkarımlarda bulunurken bunu kişilerden bağımsız ele alamaz.

Yurdatap’ın polisiye romanlarından “Bir Sanatkârın Cinayeti”nde maktul Errizvan konakladığı pansiyonda keman çalarken öldürülür. Olay yeri için inceleme yapan hafiye bu noktada mekânı inceyerek tespitlerde bulunur. Bu anlamada denilebilir ki mekâna yönelik araştırmalarda “eylemin gerçekleştiği mekân, özellikle cinayet için önemlidir. Suç mahalinin temel durumu birçok çıkarım yapmaya olanak verir.”⁵⁴²

...Odanın içindeki manzara hakikâten korkunç idi. Genç artistin cesedi pencerenin önünde idi. Keman yanı başında idi. Yayı elinde kalmıştı. Errizvan yatıyordu. Arkadan yediği bıçak kalbine nüfuz etmişti. Bedbahtın yarasından akan kan bir gül halini almıştı. Yüzü sararmış gözleri büyümüşü. Öleli çok olmamıştı. Zirâ yerdeki kan daha soğumamıştı. Odanın içinde değişiklik yoktu. Her şey yerinde idi. Biraz sonra mahal-i cinâyete polis müdürü mahallenin komiseri Mister Karras ile birlikte geldi. Bıçağın ânî ve şiddetli saplanmış olduğunu müşâhede ettiler. Cânî, Errizvan keman çalarken arkadan hücum için iyi fırsat bulmuştu. Cinâyet sirkat için irtikâb edilmemişti. Zira maktûlün üzerindeki altın saat ile para çantası olduğu gibi duruyordu. Odanın içinde hiçbir şey eksilmemişti...⁵⁴³

Yazarın “Kanlı Miras” adlı romanında vuku bulan cinayet suçunun ardından hafiye bir ipucu bulmak ve faile ulaşabilmek için mekâna yönelik bir araştırma yapar ve maktullerin ikamet ettikleri yerleri arayarak çıkarımlarda bulunmaya çalışır.

⁵⁴⁰ Şahin, **Cinai Meseleler**, 60.

⁵⁴¹ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 26.

⁵⁴² Canter, **Cinayeti Çözmek**, 39.

⁵⁴³ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 7.

... Karter, New York'un birçok meşâhîr-i ağniya ve ekâbirinden aldığı mektûbu okuyarak katladı. Zarfına koyarak cebine usûl ile yerleştirerek:

— Onların namuslarını kurtarmak ve bu mechûl katili çıkarmak benim vazifemdir. Bahusûs ki böyle bir talebin karşısında kalsam, dedi. Derhâl cinâyetin vukû bulduğu mahale gitti. Tahkikât yapmaya başladı. Evin eşyasını ve evrâkını karıştırırken birdenbire gözüne bir mektûb ilişti. Bu mektûb vaktiyle Norma'ya Elfriede tarafından gönderilmişti...⁵⁴⁴

“Kız Taciri”nde ise kaybolan Viyolonse'nin akıbetine dair bilgi elde etmek isteyen hafiye kızın kaldığı pansiyonu araştırır ve tahkikatı genişleterek aynı pansiyonda bulunan Mister Heizman'ın odasına yönelik de araştırma yapar.

— Lütfen Madam, Mister Heizmen'nin vaktiyle yattığı odayı gösterir misiniz? Madam, Karter'e Mister Heizmen'in odasını gösterdi. Tuhaf! Bu oda Viyolonse'nin oturduğu oda ile karşı karşıya idi. Karter'in şüpheleri gittikçe artıyordu. Mister Heizmen'in odasına girdiler. Odanın muhteviyâtı pek sade idi. Muhteviyyâtı bir karyola ile bir masa ve iki şezlongtan ibâret idi. Hâfiye odayı karış karış aradı...⁵⁴⁵

Mekân olarak “Dedektiflerin kahramanlıklarının geçtiği yerler, gerçek dünya gücünün merkezi olan İngiltere'deki sayfiye evleri, Londra'daki kulüpler, Paris'teki malikâneler, New York, Washington, California, Florida, Hawaii, daha sonra buralardan uzaklaşmıştır.”⁵⁴⁶ Yurdatap'ın incelenen polisîyelerinde de mekânlar zikredilen yerlerdir. Bu romanlardan biri “Ressamın katili”dir.

New York'un işlek caddelerinden birinde vuku bulan bir cinayetin anlatıldığı romanda hafiye olayı haber alır almaz olay yerine intikal eder ve maktul ressam Mösyö Jozef'in ikâmet ettiği pansiyona yönelik araştırmalar yapar. Akabinde hafiye faili Philadelphiada küşad edilen resim sergisinde, elde ettiği malumatlar neticesinde ele geçirir. Bu durum bazı çıkarımlara olanak sağlar. Zira “suçlunun yaşadığı yer, çalışma alanının her zaman bir parçasıdır. Aynı zamanda onu tanımlayan yerdir.”⁵⁴⁷ Bununla birlikte fail ardında bıraktığı ve onun profilini yansıtan bir ipucu sayesinde teşhis edilebilir, bu noktada mekânlarda yapılan araştırmalar söz konusu verinin zenginleştirilmesi açısından önem arz eder. Fakat bununla birlikte polisiye kurgularında genellikle rastlanan bir durum olan suçlunun mekânında sabit kalmaması tahkikat sürecini uzatır. Buradan hareketle denilebilirki “Hareket halindeki bir suçluyu tespit etmek zordur. Öte yandan kimliğinin tespit edilebilmesi için ardından bir iz bırakmış olabilir. Bu izin çözümlenebilir bir iz olması

⁵⁴⁴ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 9.

⁵⁴⁵ Yurdatap, **Kız Taciri**, 10.

⁵⁴⁶ Mandel, **Hoş Cinayet**, 100.

⁵⁴⁷ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleeri**, 89.

gerekir. Amerika'nın uçsuz bucaksız toprakları düşünöldüğünde, suç işleyen kişilerin kat ettiğı mesafeler o kadar büyüktür ki profil raporlarında suç mahalleri çok detaylı biçimde ele alınmaz.”⁵⁴⁸ Söz konusu durum incelenen romanların pek çoğunda mevcuttur.

“Bir suçlunun nerede suç işlediğı, bıraktığı suç gölgelerinin en bariz olanlarından biridir. Bu bilgi, polis soruşturmaları için muazzam bir öneme sahiptir.”⁵⁴⁹ Adı geçen romanda de yapılan araştırma neticesinde elde edilen bulgular bu durumu örnekler niteliktedir.

... Nik Karter, cinâyete ait tahkikât dosyalarını alarak müdde'î-i umûmînin yanından çıktı. Doğru cinâyetin vukû bulduğu pansiyona gitti. Madam (Marita)ı bularak kendisinden birçok izahât alarak Mösyö Jozef'in kâtlolunduğı odaya girdi. Odanın mefrûşâtı pek basit ve sade idi. Birkaç iskemle, ortada büyükçe bir masa ve bir yataktan ibâretti. Bitişik oda ise maktûlün mesâî odası olup birçok tablolarla, boya ve fırçalarla dolu idi. Maktûlün ber-hayât iken çok emek verdiği ve (bâkir aşk) tesmiye ettiğı kıymet-dâr tablonun parçalanmış kısımları odanın her tarafına yayılmıştı. Nik Karter, yere eğilerek tablonun bütün parçalarını topladı. Tabloyu dikkatli dikkatli muâyene ettikten sonra odanın pencerelerini tetkik etti. Birisinin panjurları kırılmıştı...⁵⁵⁰

“Şimendifer Düşmanı” adlı polisiye romanda ise meçhul tren kazalarının tahkikatı için hafiye ve muavini olay yerine yakın bulunan bir villayı tespit ederler ve olayla ilgisinin bulunduğunu tahmin ettikleri mekâna dair araştırma yapmak için oraya doğru hareket ederler. Bu durum gösteriyor ki “Suçlular kısıtlanmış kişilerdir. Bunun sonucunda sahip oldukları profiller nerede yaşadıklarının kolayca tespit edilmesini sağlar. Birçok suçlu, suç mahallerinden çok uzakta olmayan yerlerde yaşarlar.”⁵⁵¹ Nitekim bu yargı reel bir tespittir ki hafiyenin mekâna yönelmesi olayın çözümünü aydınlatır.

... Tam öğle vaktinde Nik Karter ile Ederle, bir otomobile binerek (Meykel) tepesine kadar olan hat güzargâhına keşfe gittiler. Yol gayet düz ve vasiadır. Hiç mamur değildir. Yalnız biraz ötede tepeye yakın, iki katlı etrâfı büyük bir bahçe ihâta etmiş büyükçe bir villa vardı. “Acaba bu villada (konak) kim oturuyordu?” İşte bu sûâl hâfiyenin fikrini işgâl etmiş olmalı ki bunu mütemâdiyen söylüyor, arkadaşından malûmât istiyordu. Fakat ne çâre ki o da bilmiyordu. Bununla berâber her ne olursa olsun bu villa sahibini keşfetmek icâb ederdi. Çünkü o bu civârlardan trenle kurşun atarak birçok cinâyetlere sebebiyet veren mechûl kâtil veya kâtillerle herhâlde alâkadârdır. Hâfiyenin kanâati bu idi. Bunu Ederle de tekît ediyordu...⁵⁵²

⁵⁴⁸ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgelele**, 97.

⁵⁴⁹ Canter, 97.

⁵⁵⁰ Yurdatap, **Ressamın Katili**, s.5.

⁵⁵¹ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgelele**, 269.

⁵⁵² Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 8.

“Zevk Çılgınlıkları” adlı romanda ise Mister Jockson esrarkeşlerin bulunduğu hastanedeki odaları ve mekânı detaylı şekilde inceleyerek olaya ilişkin bilgi edinir.

... Mister Jockson, bu yarım saat zarfında adamakıllı hazırlanmıştı. Artık hastahânenin genç kâtibini bekliyordu. Beş dakika sonra kâtip ile Amerikalı ağır adımlarla hastahânenin alt katına iniyorlardı.. Birkaç adım sessiz sedasız gittikten sonra Amerikalının yalvarıcı sedası bu sükûtu ihlâl etti.

— İstediğim şeyleri görebilecek miyim acaba?

— Acele etmeyin. Size canlı canlı sahneler göstereceğim ki onların karşısında heyecândan kendinize hâkim olamayacak bir derecede olursunuz. Fakat size söyleyeyim ki teklif edilmeden hiçbir şeye karışmayın. Hastahânenin eczâ deposu denilen geniş ve loş odanın kapısına geldiler. Kâtip usulcacık elindeki anahtarlarla kapıyı açtı. Birkaç adım ilerledikten sonra geri döndü, Amerikalıyı içeri alarak kapıyı arkalarına kapattı. Kâtip Amerikalının kulağına eğilerek:

— İşte gireceğiniz ilk oda...⁵⁵³

4.3.1.5. Sorgulama

Sorgulama, polisîyelerde araştırmanın suçlunun kimliğine ya da olayın vuku bulduğu mahale dair bilgi alması olarak algılanır. Bu sayede suçlu ya da tanığa çeşitli sualler iletilerek olay hakkında izahat alınır. Nitekim polisîyenin temel unsuru bir suçtur ve bu suçu eyleme döken bir fail söz konusudur, bununla birlikte bu eylemden etkilenen mağdurlar mevcuttur. Bu örüntü bir hukuk sistemini gerekli kılan hususları doğurur.

“Evrensel ölçütlerde çağdaş bir hukuk sistemi; adalet, eşitlik, özgürlük ilkelerini gerektiren, insanı hesaba katan ve onun haklarını koruyan, suçlu olanı topluma kazandırmayı amaçlayan bir sistemdir.”⁵⁵⁴ Bu nedenledir ki sorgulama işi söz konusu adaleti ve eşitliği sağlamaya yönelik bir yöntemdir. Zira bu sorgulama dâhilinde elde edilecek veriler suça ilişkin sonuçları elde etmek ve olayın neticelendirilmesi açısından dikkate değerdir. Nitekim söz konusu hukuk, “saikle ilgilenmez, eylemle ilgilenir. Hukuk, insanın neyi neden yaptığının değil ne yaptığının ve bu yaptığının ne gibi sonuçlar doğurduğunun yanıtını arar.”⁵⁵⁵

Polisîyelerde sorgulama işini üstlenen kişiler dedektifler, araştırın kimliğindeki şahıslardır. Faili sorgularken “dedektif figürü, okura bir “rehber” olarak onun suçluyla mağdur arasında köprü kurmasını ve empati yapmasını sağlar. Dedektif, “iyiyle kötü, doğruyla yanlış, normalle anormal arasındaki değişen sınırlar arasında” bocalarken “ben” ile

⁵⁵³ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 5.

⁵⁵⁴ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, 27.

⁵⁵⁵ Cemâl Akal ve Yalçın Tosun, *Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhafıklar*, 49.

“öteki” arasındaki ayrımı ortadan kaldırıp yerine “biz” perspektifini getirir ve böylece insanlığın bir bütün olarak iştirak ettiği suçu ya da gerçekliği görmesini sağlar.”⁵⁵⁶ Bu minvalde sorgulama aleni bir şekilde gerçekleşir.

Yazarın “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanında Karter, müzisyenin katili Reynar’ı sorguya çekerek olay hakkındaki şüphelerini sağlamlaştırır.

... Karter havluda bir dakika bekledi. Uşak Mister Reynar’ın kendisine intizâr ettiğini bildirdi. Mükellef bir salona idhâl edildi. James Reynar saçları muntazam surette taranmış şık bir elbise ile geldi. Misafirini selâmladı. Karter ona dönerek talebesi meyanında kabulünü rica etti ve kabul ettirdi. Sözü değiştirerek James Reynar’a sordu:

— Harrisburg konservatuvarına müdür tayin edilmediniz mi?

— Daha hayır. Lâkin siz buna nasıl muttali’ oldunuz?

— Törende bundan bahsedilirken işittim. Birtakım centilmenler John Errizvan kâtledildiğinden yerine sizin tayininizi mûsib görüyorlardı. Ben de böyle düşündüm. James Reynar mağrûrâne doğruldu.

— Haklısınız, evet, konservatuvara müdür olmalıyım. Benden başka hiç kimse bu mevki’ye layık değildir.

— Buna şüphe etmem.

— Philadelphialı John Errizvan belki mâhir bir artist idi. Lâkin bir mektebi de idâre edemezdi dedi. Hâfiye müsâade istihsâl ederek evine gitti...⁵⁵⁷

“Kız Taciri” adlı romanda ise kaybolan Viyolonse hakkında izahat almak için pansiyona giden Karter, oranın sahibi Madam Marita’yı olayla ilgili sorguya çeker.

... Ezcümle bundan iki gün evvel Mister Heizmen nâmında bir müşterisi bulunduğunu ve sonra Viyolonse’nin kaybolduğu günün sabahında pansiyonu terk ettiğini öğrendi. Karter, bu havadis üzerine biraz düşündü. Madama dönerek sordu:

— Heizmen saat kaçta gitti idi?

— Tam saat beş buçuktu. Philadelphia’ya gidecek ilk postaya yetişeceğim, diyerek bana olan oda kirası borcunu verip gitti.

— Giderken elinde bir şey var mıydı?

— Evet, ağırca bir büyük valiz vardı.

— Tahminen bir adam sığar mı?

— Sığar fakat benim gibi şişman olmamak şartıyla Karter, Madamın bu son ifadesine tebessüm ederek kendi kendine:

— Mister Heizmen! Mister Heizmen! Bu ismi aklımda iyice yerleştirmeliyim...⁵⁵⁸

“Ressamın Katili”nde sorgulama sahneleri oldukça fazla yer alır. Katil ressam Henri ve kâtibes Ederle’i sorgulayan Karter, bu yöntemle suçlunun suçuna ilişkin ipuçlarını

⁵⁵⁶ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 41.

⁵⁵⁷ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 11.

⁵⁵⁸ Yurdatap, **Kız Taciri**, 10.

öğrenmeye çalışır, bu yöntem suçlular için bir itiraf seremonisi vasfı görür nitekim hafiye bu aldatmacayla muhatabının suçlu vasfını ortaya koymaya çalışır.

... Genç kız çok dalgın ve mütefekkir görünüyordu. Bunun farkına varan Karter, derdini anlamak için kendisi ile çok alâkadâr olmaya başladı. Bir münâsibini bulup sordu:

— Ara sıra enginlere dalan gözleriniz pek mühim ve kıymetli bir hâtırayı düşündüğünüzü gösteriyor. Çok hassâs olmaklığınız dolayısıyla kalbinizi başkasına kaptırdığınız anlaşılıyor değil mi? Genç kız tebessüm ederek:

— İlâhi Mister Franklin, beni aşkla mı ithâm ediyorsunuz? Neyse, evet itirâf ediyorum. Babam kadar müsin birisini seviyorum. Ona âdetâ tapınıyorum. Fakat heyhât ki aşkım kalbimde bir emel hâlinde kaldı. Ağlamaya başladı. Karter ona yaklaşarak teselli etmeye başladı.

— Merâk etmeyin o sağ iken mutlaka bir gün aşkınızı anlar ve meftûnunuz olur, dedi. Ederle hazîn bir bakışla etrâfını süzerek:

— Sağ mı, Mister Frank’in... Sevdığım adamlara karışmıştır. Onu hâinâne öldürdüler. Karter kızın sözünü keserek:

— Yoksa maktûl Mösyö Jozef’i mi seviyordunuz? dedi.

— Evet, onu çılgınca seviyordum...⁵⁵⁹

Aynı romanda ikinci sorgulama ise şüpheli Mister Henri ile gerçekleştirilir. Bu sorgulama netcisinde failin Henri olduğu anlaşılır.

... Bu fırsattan bilistifade polis hâfiyesi:

— Çok bahtiyarsınız Mister! Güzellik âlihesi denilmeye sezâ bir kâtibeniz var. Onunla geçen dakikalarınız hiç şüphe yok ki siz kalbinizde derin bir aşk râbitası uyandırmıştır. Bâhusus ki sizin gibi hassâs bir sanatkârın Misis Ederle sizi sevdiğini hissediyorum, dedi. Mister Henri, elindeki viski kadehini bir hamlede içerek çapkın bir tebessümle:

— Âh bu kâfir kızı ne kadar sevdiğimi bilmiyorsunuz. Tam iki senedir aşkıyla harap ve perîşân oldum. Onu her şeyden kıskanırım. Merhûm Mösyö Jozef’e modellik ederken apartmandan çıkarken tesadüf ederim, konuşa konuşa evine götürürüm. Bununla berâber çok ciddi ve afif idi. Kaç defa kendisine ilân-ı aşk ettim. Beni sevmediğini söyledi. Nihâyet meseleyi muvakkaten kapattım. O vakit Mösyö Jozef’in işi bitti. Ederle boşta kaldı, yanıma kâtibe olarak aldım. O günden beri yanımda duruyor. Bununla berâber mümkün değil kalbini elde edemedim. Çünkü başkasını seviyor.

— Kimi acaba? Henri, hiddetle:

— Kim olacak, ihtiyâr bir ressâmı...⁵⁶⁰

“Gece Çocuğu” adlı romanda ise hapishanede bulunan Arsen Lüpen, hapishane müdürü tarafından sorguya çekilir.

... Arsen Lüpen, müdürün masasının önüne geldi. Mister Reed sordu:

— Birçok cinâyetlerle, sirkatlerle maznûn meşhur Arsen Lüpen siz misiniz? Arsen Lüpen, masum bir tavırla:

⁵⁵⁹ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 8.

⁵⁶⁰ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 10.

- Hayır, efendim, bendeniz Washingtonlu Hooks King'im. Müdür:
— Fakat elde edilen birçok delâil Arsen Lüpen olduğunuzu pek sarîh bir surette gösteriyor.
— Ne gibi efendim?
— Şimdi bana Amerika'da vârid olan bir telgrafta Hooks King nâmında sîmânıza tetabuk edecek bir şahıs mevcûd olmadığını yazıyor.
— Fakat efendim, bendeniz Amerika'da müskirât kaçakçılığı yaptığım için kendimi hiçbir nüfusa ve ne de hiçbir hükümetin dairesinde kaydettirmemişim.
— Peki, akrabânız falan var mı?
— Evet, validem vardır. Londra'da ikâmet ediyor.
— İsmi?
— Griffith Lacey...⁵⁶¹

4.3.2. Akıl Yürütme

Akıl yürütme yöntemi ile çıkarsama yapıp sonuca ulaşmak polisiye romanların yapısında bulunan temel etkenlerdendir. Polisiye romana bu açıdan bakıldığında “polisiye roman, okuyucusunu bir saf tutmaya davet eden ve bu arada hem tahayyül hem de akıl yürütme becerisi isteyen zihinsel bir egzersizdir.”⁵⁶² Bu yöntem ile araştıran okuru da içine sürece dâhil eden bir zihinsel aktivite imajı yaratır. Bu hususta akıl yürütme dedektifin ya da araştıranın zekâ süzgecinden geçirilmiş bir mantık şeması ile olaylara yaklaşımını sağlar. Seval Şahin'e göre ise akıl yürütme fonksiyonu, suçlunun, araştıranın vaka üzerine akıl yürüttükleri, fikir ileri sürdükleri durumlarda kullanılır bu yöntemi dört ana ilkeye bağlı olarak ele alır, bunlar: “tümdengelim, tümevarım, tahmin ve varsayım.”⁵⁶³

Yurdatap'ın polisiye romanlarında akıl yürütme yöntemi kullanılarak pek çok olayda çözüme varıldığı görülür. Bunlardan ilki “Bir Sanatkârın Cinayeti”dir. Romanda vuku bulan cinayetin aydınlatılması için olay yerine gelen polis müdürü cesedi inceledikten sonra olayın nasıl gerçekleştiğine dair maktul hakkında aldığı izahatlerden de yola çıkarak mantıklı bir çıkarsamada bulunur.

... Biraz sonra mahal-i cinâyete polis müdürü mahallenin komiseri Mister Karras ile birlikte geldi. Bıçağın ânî ve şiddetli saplanmış olduğunu müşâhede ettiler. Cânî, Errizvan keman çalarken arkadan hücum için iyi fırsat bulmuştu. Cinâyet sirkat için irtikâb edilmemişti. Zira maktûlün üzerindeki altın saat ile para çantası olduğu gibi duruyordu. Odanın içinde hiçbir şey eksilmemişti. Misters Howard bu cinâyetin Viyolonistten intikâm almak kastıyla irtikâb edilmediğinden emin idi. İyi biliyordu ki Mister Errizvan gâyet münzeviyâne yaşadığı gibi dostu da pek az idi. Genç artistin düşmanı da olamazdı. Zîrâ

⁵⁶¹ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 6-7.

⁵⁶² Mehmet Gürsan Şenalp ve Esra Şenalp, “Ernest Mandell'in Hoş Cinayet'inde Polisiye Roman Eleştirisi”, 206.

⁵⁶³ Şahin, **Cinai Meseleler**, 62.

terbiyeli, edîb, mahcûb, sâkin bir delikanlı idi. O hâlde odadan çıkıp süratle firâr eden esrârengîz adam kimdi? Hiç şüphesiz kâtil...⁵⁶⁴

Aynı romanda, meşhur hafiye Karter'e intikal eden olayda yine hafiyenin araştırmaları neticesinde akıl yürüterek neticeye ulaştığı aşıkârdır.

... Hâfiye dalgın dalgın düşünüyordu. Birdenbire aklına bir şey geldi. Gözdeki defterlerin hepsini çıkardı. Garip şey, fihrist defterinde yazılı son üç parça yoktu. Yazıhânenin diğer gözlerini aradıysa da bulamadı.

Mister Howard da endişenâk bir tavırla yaklaştı ve sordu:

— Bir şey bulabildiniz mi?

— Evet, bu feci suikastin hakiki sebeplerini anlamaya başladım. Eğer şüphelerim doğru ise pek yakında elde edeceğiz diyerek çıktı, eve avdet etti...⁵⁶⁵

Akıl yürütme, elde bulunan pek çok ipucuyla zenginleştirilebilir ve bu şekilde bir yorumlamaya gidilebilir. Yazarın “Çin Dilberinin İntikamı” adlı romanında hafiyeye tuzak kuran Çinli dansöz Verahora, onu bir mektupla adresine davet ederken hafiye bu oyunun farkına varır ve mektubun sahibini hatırlar.

... Karter hizmetçinin verdiği mektûbu tahallûkle açarak muhteviyyâtını okumaya başladı:

— Muhterem polis hâfiyesi Nik Karter! İkâmet ettiğim on sekizinci caddede dördüncü sokakta iki pansiyonda bir cinâyet vukû bulmuş, hizmetçim öldürülmüş ve param çalınmıştır. Çabuk gelmenizi rica ederim. (Verahora) Mektûbu birkaç defa okudu. Yazının sâhibesini aklına getirerek kim olduğunu derhâtır etmeye çalıştı. Çok geçmeden kim olduğunu anlamıştı. Meşhûr Çin dansözü...⁵⁶⁶

Akıl yürütme hususunda “polisiye romana, parçalardan yola çıkarak bütünü oluşturan ve hesaplanabilir kümeler meydana getiren bir çağrışımlar psikolojisi hâkimdir.”⁵⁶⁷ Tümevarım yöntemi ile elde bulunan parçalar ve varsayımlar dâhilinde çıkarımlarda bulunulur. Bu eleme yöntemi ile çözüme giden süreç kısaltılarak aydınlatılır. Yazarın “Kanlı Miras” adlı romanında katledilen Norma ile Emil’in katli meselesi üzerine tahkikat yapan hafiye eldeki verilerden yola çıkarak tümevarım yöntemiyle olayı çözer.

... Karter bu cinâyette iki kişiyi müttehem tutuyordu. Birisi maktûlenin amcazadesi Elfriede diğeri ise Jakar nâmında bir Avukat idi. Jakar, cinâyet gecesi kendi evinden karakola telefon edildiği birçok ipucu ve isbâtla sâbit olmuştur. Fakat böyle bir Avukatın sebepsiz cinâyet işlemesi garip olmakla berâber biraz doğru değildir. Binâenaleyh Elfriede ile alakadardır. Buna da kâfi ipucu yok çünkü Elfriede New York’a daha gelmemiştir. Polis hâfiyesi

⁵⁶⁴ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 7.

⁵⁶⁵ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 9.

⁵⁶⁶ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 15.

⁵⁶⁷ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 28.

bu mütâlâalarla bir iki saat zihin yorduktan sonra kıyâfetini değiştirip çıkmaya hazırlandı. Daha kapıda iken muavini ile karşılaştı Muavini: — Üstâd, tahkikât yaptım. Elfriede'nin ne Avrupa'ya ve ne de New York'a gelmediğini öğrendim, dedi. Bunun üzerine Karter, Avukatın kâtil olduğunu ve onu takip etmek lazım geldiğine karar verdi...⁵⁶⁸

“Dedektif, suçluyu esas olarak mantık üstünlüğü yoluyla alt eder. Mesleki gereçler Sherlock Holmes'ün büyütecisi ya da kimyasal maddeler için kullandığı imbikler tümüyle akla bağımlı yalnızca ikincil aletlerdir. Suçlu da akıllıdır ve çoğu kez polisi atlatır ama büyük dedektiflerin süper beynini atlatamaz.”⁵⁶⁹

“Ölüm Sarayı”nda vuku bulan sirkat hakkında tahkikat yapan Nick Karter, keskin zekâsıyla ve mantıklı muhakemesiyle olayın çözümüne dair adım atar.

... Nik Karter, kibâr zâirini selâmladıktan sonra kanepesine gömülerek Mister Vizmen'in başından geçenleri fikrinde birer birer tesbît etmeye başladı. Sirkat oldukça esrârengî idi. Hırsız ufak bir şüphe, bir iz bile bırakmadan kasayı soymuştu. Polis hâfiyesi piposunu yaktı. Keskin ve zeki bakışlarıyla masası önünde duran Mister Vizmen'in sayfiyesine ait plânı tetkik ve sirkatin tarz-ı cereyânı tesbît etmeye başladı. Birdenbire gözleri parladı. Müthiş bir keşifte bulunmuş gibi ayağa kalktı, şapkasını aldığı gibi süratle yazıhânesinden çıktı. Doğru Brooklyn Caddesindeki husûsî ikâmetgâhına giderek makyaj, tebdîl-i kıyâfet odasına gidi. Bir saat kadar uğraştıktan sonra odadan şık bir mirasyedi kıyâfetinde olarak sokağa çıktı. İlk rast geldiği otomobile: — Banyo plajlarına son sürat, dedi...⁵⁷⁰

Polisiye romanlarda, “zihin yetisi başka özelliklerini boğarak gelişen ve yarı tanrısallaşmış dedektif, “Tanrıdan koparak yabancılaşmış insanlar dünyasında, bilgisayar öncesi ve “akılcı” bir adalet aracı olarak tanımlanır. Aynı zamanda, polis romanında saygıdeğer dış görünüş değişmeden içindeki kötülüğü teşhis eden kişidir dedektif. Polisiye romanın dedektif kahramanı insanın iç yüzlerini teorik olarak yalnızca teşhis edebilecek olan Tanrı'ya yaklaşan bir kahraman tipidir. Fakat Tanrı'ya özgü “sezgisel bilme” yoluyla değil ampirik yoldan, analizle ve tümevarımla erişir gerekli bilgiye. İpuçlarını ve gerekli kanıtları değerlendirerek her biri eşit saygıdeğerlik ve suçsuzluk “görünümleri” sunan bir dizi insan arasından gizli suçluyu bulup yakalıyor.”⁵⁷¹

Zekâsıyla kutsanan dedektif, söz konusu akıl yürütme yöntemiyle birlikte pek çok yol ve yöntemi kullanarak çıkarımlarda bulunur. Bunu yaparken de dayanaklandırdıkları ilkeleri destekleyen en büyük malzemelerinden biri tahmindir. “Suç konusunda araştırmalar

⁵⁶⁸ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 10.

⁵⁶⁹ Mandel, **Hoş Cinayet**, 107.

⁵⁷⁰ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 5.

⁵⁷¹ Belge, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, 42.

açıklanırken üzerinde durulması gereken bir teknik tahmindir. Hiçbir bilim dalında tüm fenomenlerin doğru olarak tahmin edilmesi mümkün değildir. Bilim ekilen tohumların yüzde kaçının filizleneceğini açıklayabilir ama bunların hangi tohumlar olacağını belirleyen insan davranışı bir noktaya kadar tahmin edilebilir. Tahmin kesinlik değil olasılık şeklinde anlaşılmalıdır.”⁵⁷² Bahsi geçen hususta tahminlerin gerçekle bağlantısı söz konusudur. Zira “tahminlerin teoriler halinde gelişmesi için bir çeşit gerçeklik ile kesin bir bağa ihtiyaçları vardır. Bu gerçekler bilimin özündeki titiz gözlemden kaynaklanır. Bu gözlemler bizi her defasında daha objektif gerçeklere yaklaştırdıkça teorilerin açıklamalara dönüşmesini sağlayacak olan ortam verimlilik kazanacaktır.”⁵⁷³ Bu minvalde bir incelemeye tabi tutulan romanlardan biri “Ressamın Katili”dir. Dedektif Karter, maktul Mösyö Jozef’in katilini gözlemleri sonucu elde ettiği söz konusu tahminleri ile belirler.

... Yanında duran Madam Marita’ya sordu:

— Bu panjur eskiden beri mi kırılmıştı? Madam bilâterreddüt:

— Hayır, daha yeni görüyorum, dedi. Polis hâfiyesinin gözleri parladı. Pencereye yaklaşarak karşıki binaya dikkatli dikkatli baktı. Sonra başını sallayarak kendi kendine:

— Şimdilik anladım. Kâtil bu cinâyeti kıskançlık ve rekâbet yüzünden yapmıştır. Binâenaleyh cânînin bir ressâm veya sanatkârın olması yüzde yetmiş beştir. Saniyen kâtil birbirine pek yakın olan karşıki pansiyonundan uzunca bir tahtayı köprü yaparak pencereden gitmiş ve cinâyeti ika’ ettikten sonra aynı yerden firâr etmiştir. Nik Karter bu musîb mülâhazalarından sonra karşıki pansiyona giderek orada ikâmet edenlerin hüviyetlerini tespit etmiş ve şüphe ettiği eşhâsı sivil memurların taht-ı nezâretine tevdi’ etmişti...⁵⁷⁴

Yazarın “Siyah Güller”adlı romanda Sherlock Holmes, sirkat için rengi değiştirilen güllerin neden o hale geldiğini mantıksal bir açıklama ile izah eder.

“... Sherlock Holmes, zâbıt kâğıtlarını karıştırarak:

— Sirkatin en mühim noktası “siyah güller” dir. Çünkü prensesin mazbût ifâdesinde bunları kendi eliyle vakadan bir saat evvel pembe olarak bırakmıştı. Sir Clisson sözünü keserek:

— Peki, bunlar nasıl siyah oldu?

— Pekâlâ basit. Çiçeklerin bulunduğu vazoun içine lüzûcetli bir mayi koymuşlardı ki bu mayi çiçeklere imtisâs eder etmez renkleri değişir. Tabii bunu da prensesin nazar-ı dikkatini celbetmek ve ona koklatmak hırsıyla yapılmıştır. Demek hırsız bu eve yabancı değildir. Evet, hırsız eve yabancı olmamakla berâber prensesin en yakın akrabasındandır...⁵⁷⁵

⁵⁷² İçli, **Kriminoji**, 27.

⁵⁷³ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 24.

⁵⁷⁴ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 6.

⁵⁷⁵ Yurdatap, **Siyah Güller**, 10.

Ratio dedektif için varılacak bir amaç oluşturmaz, dedektif ratio'nun vücut bulmuş halidir, onun var ettiği bir mahlûk olarak ratio'nun buyruklarını yerine getirmez, daha ziyade ratio kendi görevini dedektifin gayri şahsi kişiliği yardımıyla icra eder.”⁵⁷⁷ Özellikle “meşhur dedektifler Sherlock Holmes ve Nick Karter, bu vasıflara sahip dedektiflerin en tipik karakterlerindendir. Bu hususta “İtalyan Marksist politikacı ve kuramcı Antonio Gramsci, Hapishane Defterleri'nde polisiye roman ya da dedektiflik romanları hakkında Arthur Conan Doyle'un Sherlock Holmes ve G. K. Chesterson'ın Peder Brown karakterleri üzerinden yaptığı kısa tartışma oldukça önemli ve ufuk açııcıdır. Gramsci'ye göre Sherlock Holmes, o dönemler için türün iki temel karakteristiğe sahip bir prototipini sergiler: Bilim adamı-dedektif ve psikolog. Gramsci'ye göre polisiye yazarları bu iki karakteristikten birini ya da aynı anda ikisini birden geliştirmeye çabalamaktadırlar.”⁵⁷⁸ Gramsci'nin tespiti doğrultusunda dedektiflerin akıl yürütme ve bilim adamlığı vasıfları romanlarda dikkat çeker.

⁵⁷⁶ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, 91.

⁵⁷⁷ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 48.

⁵⁷⁸ Antonio Gramsci'den aktaran Mehmet Gürsan Şenalp ve Esra Şenalp, "Ernest Mandel'in Hoş Cinayet'inde Polisiye Roman Eleştirisi", 197.

⁵⁷⁹ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 115.

⁵⁸⁰ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 117.

... Trende husûsî kompartımanlarında pencereden bakarak kurşunların trenden atılabileceği, nasıl ve nereden atıldıklarını keşfe uğraşıyorlardı. Bundan evvel zâbitanın yapmış olduğu tahkikât ve takibâtan anlaşıldı ki trene atılan kurşunlar katarın (Felida) istasyonu ile (Meykel) tepesi denilen mevki'arasında atılmıştı. Polis hâfiyesi ile muavinesi genç kızı hamil tren (Felida) istasyonunda durdu. İkisi inerek gara dâhil oldular. Orada tesâdüf ettikleri Mösyö Pol'den daha haylice malûmât alarak birazistirâhat ettiler. Tam öğle vaktinde Nik Karter ile Ederle, bir otomobile binerek (Meykel) tepesine kadar olan hat güzargâhına keşfe gittiler...⁵⁸¹

“Bir suçlunun kullandığı coğrafi zihin dünyası belli belirsiz süreçlerle şekillenir. Bu süreçler, yalnızca dedektifler veya faili tanıyan kişiler tarafından hemen fark edilebilir.”⁵⁸²
Aynı romanda Karter, izlenimleri doğrultusunda fail hakkındaki tahminlerini kesinleştirir.

... Polis hâfiyesi Nik Karter, pür dikkat ve alaka ile prensin bu müheyyic macerâsını dinliyor. Söz söylerken takındığı alelacaîb ve delice hareketlere mütehayyirâne bakıyordu. Bu sırada hakikâten keskin bir tren sedası geldi. Ortalığı çınlattı. Prens birdenbire ayağa kalktı, asılı duran mavzerini alarak ânî bir hamlede dışarı çıktı:

— İşte düşmanım geldi. Onu öldüreceğim, diyerek yukarı kata çıktıNik Karter ile Ederle peşini takib ederek yukarı kata çıktılar. Ne yapacağını görecektik. Ederle bir telâş içinde:

— Üstâd, bu deli adam intihâra kalkışmasın, mani olalım, dedi. Nik Karter, omuzlarını silkeleyerek:

— Hayır hayır, o şimdi karşıdan geçecek olan treni kurşunla vuracak...⁵⁸³

“Sherlock Holmes romanlarının temsil ettiği klasik polisiye zeki ve bohem dedektifin akıl yürütmesine ve durağan toplum düzenine dayanırken tarihsel olarak da ondan sonra gelen Amerikan sert dedektif polisiyesi ise “çetin gerçekçilik” ve sert ya da çetin dedektif ve üslup içerir. Özellikle Dashiell Hammett ve Raymond Chandler gibi Amerikalı yazarların öncülük ettiği sert dedektif romanı dönemin Amerikan toplumunun durumuna ve gereksinimlerine karşılık olması açısından klasik Britanya polisiye romanlarından ve “Altın Çağ” polisiyelerinden farklılaşmıştır. Klasik polisiye romanda işlenen bir suçu geriye dönüp inceleme söz konusu iken sert dedektif romanda devamlılık gösteren bir suç silsilesi ve bağlı olduğu suçlu toplum incelenir.”⁵⁸⁴ Dedektifin peşinde olduğu suçlu ve geçmişi ile bağlantısı ele alınır. Özellikle meşhur hırsız Arsen Lüpen'in maceraları anlatılırken bu suç silsilesi ile karşılaşmak mümkündür.

⁵⁸¹ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 8.

⁵⁸² Canter, *Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri*, 92.

⁵⁸³ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 13.

⁵⁸⁴ Vurmay, *Ekose Polisiye*, 18.

Romanlara bakıldığında genel bir saptama ile denilebilir ki Holmes'ün başkahraman olduğu polisiye romanların genelinde söz konusu zekâ ve suçlular karşısındaki başarısı vurgulanır. “Sherlock Holmes, kendi öncülleri olan bütün dedektiflerden hem zekâ hem kişilik bakımından daha üstündür. Saygıdeğer ve dürüstlük simgesi bir kimsedir. Kendi anlattıklarına göre uluslararası sorunları çözmüş, ünü İngiltere sınırlarını aşmıştır. Bütün bu niteliklerinin yanında İngiliz'dir.”⁵⁸⁵

Holmes'ün zekâsına vurgu yapılan romanlarından biri “Şöhret Uğrunda”dır. Romanda, Lüpen ile dedektif Sherlock Holmes'ün mücadelesi söz konusudur. Lüpen'in çeşitli hilelerle aldatıp elinden kaçtığı Holmes, zekâsıyla onu alt eder.

... Polis hâfiyesi onu maymuncukla açarak içeri girdi. Cep elektriğini yaktı, köşede bitâb bir hâlde inleye inleye yatan bir insan gördü. Üstündeki elbiseler tıpkı Arsen Lüpen'in elbiselerine benziyordu. Acaba o mu idi? Yere eğildi, cismi muâyene etti. Bu şoförü Toklen idi. Sherlock Holmes, keskin zekâsıyla meseleyi anladı. Bir çılgın gibi merdiveni dörder dörder atlayarak dışarıya fırladı. Otomobilinin yerinde yeller esiyordu. Meydânda yoktu. Orada bulunan şoförlere sorunca bu cevabı aldı:

— On dakika evvel hizmetçiler bayılmış bir kız getirdiler. Otomobilinize koydular ve şoföre bir şeyler söylemişlerdi. Onlar gittikten sonra şoför süratle buradan hareket etti, dediler...⁵⁸⁶

“Hindistan Ormanlarında”nda Sherlock Holmes'ün peşinde olduğu Lüpen'in izini sürerken ne kadar zekice ve mantıklı bir yol izleyerek ve çıkarsamalarda bulunduğu şahit olunur.

... Sherlock Holmes, kendisi bizzat istasyonların teharrî vazîfesini üstüne almıştı. Çünkü o biliyordu ki o meşhûr hırsız Deutsche Bank'tan prens Şapanski nâmıyla iki milyon frankı dolandırdıktan sonra Paris'te kalmazdı. Şimdi polis hâfiyesi istasyonda yolcuları hüviyetlerini gösteren defteri yokluyordu. Gözüne şu isim çarptı: “Hindistan zenginlerinden Gandhi ve zevcesi Begüm.” Bu ismi tekrâr tekrâr okudu. Biraz düşündü. Zâkiresini yokladı. Bu nâmda Paris'te bir şarklı bulunmadığına emindi. Çünkü polis müdüriyetinde kayıtlı olan taşralı seyyâhlar meyânında bu ismi okumamıştı. Herhâlde bu isim sahtedir. Hemen gişe memuruna gitti. Resmi hüviyetini göstererek:

— Şarklı bir efendi, buraya gelip bilet aldığını gördünüz mü? dedi. Vazife-şinâs memur:

— Evet, bir saat evvel bir Hintli gelip birinci mevki iki bilet aldı. Giderken dikkat ettim. Yanında güzel bir kadın vardı Sherlock Holmes kendi kendine:

— Tahminde isâbet etmişim. Bu Hintli yüzde yüz Arsen Lüpen'dir. Yanındaki kadın da herhâlde metresi Henriette'dir...⁵⁸⁷

⁵⁸⁵ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 69.

⁵⁸⁶ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 12.

⁵⁸⁷ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 2.

Adı geçen romanın devamında zeki ve çevikliği ile olayların çözümüne kaynaklık eden Holmes ve muavinine vurgu yapılır. Bu tür romanlarda akıl yürütme tekniği serüvenlerin bel kemiğini oluşturur, aynı zamanda olayların dönüm ve kırılma noktasıdır, yol göstericidir.

Araştırmanın olayları çözmedeki başarısının dayandırıldığı akıl yürütme yöntemine bakıldığında aynı durumun suçlu kesimi için de geçerli olduğu görülür. Nitekim suç ile zekâ arasında da bir nedensellik bağı söz konusudur.

“Psikolojik kişilik teorileri insan davranışlarının bilişsel fonksiyonu yerine getiren akıl tarafından yönetildiğini ancak aklın da gelişim süreci içinde çevresel ve biyolojik faktörlerin etkisi altında şekillendiğini varsayarlar. Zekâ ve suç ilişkisini araştıran çalışmalar temel olarak düşük zekâ düzeyine sahip bireylerin içinde bulundukları durumu analiz edecek veya yaptıkları hareketlerin ahlakilik ölçüsünü değerlendirebilecek kapasiteye sahip olmadıklarını öne sürmektedirler. Ayrıca düşük zekâyâ sahip insanların arzularını, isteklerini ve duygularını kontrol altında tutamamalarından dolayı suç işledikleri de varsayılır. Dolayısıyla bu görüşü savunanlar zekâ seviyesi düşük olan insanların esasen suç işleme niyetinde olmadıklarını, yalnızca kendilerini kontrol altında tutamamalarından dolayı suç işlediklerini iddia etmektedirler.”⁵⁸⁸ Bu saptamanın en somut örneği meşhur hırsız Arsen Lüpen’dir. Lüpen de dedektifin karşısında azımsanamayacak derecede zekâ ve akıl yürütme kabiliyetine sahiptir.

“Saray Rakkasesi” adlı polisiye romanında ise zeki ve suçlu olarak damgalanmış Arsen Lüpen’in tuzağına düşen mantık makinesi olarak görülen hafiye Sherlock Holmes ve muavini arasında geçen kısa diyalogta Holmes, tahmin ettiği bir varsayımla olaya açıklık getirmeye çalışır.

... Sherlock Holmes, biraz düşündü. Elini genç muavininin omzuna koyarak:
— Hindistan’da yetişen bir nevi nebat vardır. Onun kokusu çok müessirdir. İşte onu seni bayıltmak için istimâl etmişler zannederim. Kabahat bizde ki otele gelir gelmez etrâfımızı tetkik etmedik...⁵⁸⁹

“Osmanlı-Türk polisiyesindeki yapıya baktığımızda yapının akıl yerine sezgiyi öne geçirmesi de bir ulusal refleksin romana yansımaları şeklinde görülebilir. Türklerin Arsen Lüpen’i, Türklerin Sherlock Holmes’ü Batıdakilerden çok daha zeki ve güçlüdür. Onları

⁵⁸⁸ Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 186.

⁵⁸⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 15.

güçlü yapan ise sezgileridir.”⁵⁹⁰ İncelenen romanların pek çoğunda kurtulma sahnelerinin söz konusu sezgiler yoluyla yaşandığına şahit olunur. Nitekim bu durumun örneklediği “Saray Rakkasesi” adlı romanın devamında Holmes, hapsedildikleri bodrumdan kurtulmanın yolunu aklı ve sezgileri sayesinde bulur ve bulduğu mantıklı çözüm tehlikeden sayesinde kurtulur.

... Bodrumun bir kenarında bulunan büyük ve eski halıların üstüne yattılar. Sherlock Holmes, bir iki saat uyuduktan sonra ayağa kalktı. Aklına bir halâs çâresi gelmişti. Koşarak muavinini uyandırdı ve doğru Sherlock’un düştüğü yere gittiler. Harry, üstâdının omuzlarının üstüne çıkarak tavanın tahtalarını yoklamaya başladı. Birdenbire elleri müteharrik bir tahtaya çarptı. Tahta aşağı yukarı sallanmaya başladı. Bu sefer Harry, var kuvvetiyle müteharrik tahtaya dayandı. Bir metre kadar bir yer açılmıştı. Evvelâ Harry, sonra Sherlock Holmes, odaya çıktılar. Gece olduğu için herkes yatmıştı. Polis hâfiyesi ve muavini sokağa çıkıp yakın bir merkeze gittiler. Oradan birkaç polis alıp oteli muhâsara altına aldılar. Sabah olmadan bütün çete efrâdı yakalanmıştı. Hepsi Hintlilerden ibâretti. Hepsi Hintlilerden ibâretti. Yalnız reisleri Arsen Lüpen meydânda yoktu...⁵⁹¹

4.3.3. Plân

Bu fonksiyonda suçlu/araştıran olayın gerçekleşmesi ve çözümü için plan yapar.⁵⁹² Plan için çizilen projeler aktifleştirilerek amaca giden yolda başarı sağlanmaya çalışılır. Bu unsur, “öneri, gizleme, karar verme ve tedbir” aşamalarından oluşur. Yurdatap’ın polisiyelerinde hem hafiyenin hem de araştıranın bir plan dâhilinde ilerledikleri ve birbirlerini alt atmak için bu yönteme başvurdıkları görülür. Yazarın “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanında Karter ve muavini katili ifşa edebilmek için bir plan gerçekleştirirler.

... Hâfiye müsâade istihşâl ederek evine gitti. Orada tam öğle yemeği yerken Ederle Philadelphia’dan avdet etti. Cam üzerine çıkan bir resim ile güzel bir projektör makinesi getirmişti. Karter ona talimat verdi:

— Bu akşam James Reynar salonuna geçtiği vakit gizlice parka girerek gizleneceksin, müsait bir zamanda hafif bir ısıklıkla sana haber veririm. Derhâl makine ile berâber hânenin karanlık odalarından birine girersin.

— İş bana bırak üstâd. İsteddiğinden âlâ olacak...⁵⁹³

Katil ya da suçlu için mağdurun akıbeti önceden tasarlanmıştır. Bu sebep, addedilen niteliklerle beslenen bir süreci temsil eder. Sonuç değişmese de vakanın başında tasarlanan cinayet, aynı zamanda olayın yönünü değiştiren unsurdur. “Cinayetlerin tasarlanmasının bir

⁵⁹⁰ Şahin, *Cinai Meseleler*, 175.

⁵⁹¹ Yurdatap, *Saray Rakkasesi*, 16.

⁵⁹² Şahin, *Cinai Meseleler*, 62.

⁵⁹³ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 11.

üst aşaması da birçok cinayetin tasarlanarak işlenmesidir. Bu da seri cinayet ismini almaktadır. Cinayeti işleyen kişi yakalanamadığı her olayda daha da cesaretlenmekte ve daha fazla sayıda cinayet işlemektedir.”⁵⁹⁴

“Bir katil suçu işlemeden önce kurbanını zihninde defalarca öldürür. Kasten adam öldürme ile anlık adam öldürme arasında yasal bir farklılık vardır. Ancak suçlunun hikâyesi bu yasal farklılığın öne çıkmasına engel olabilir. Suçun yasal tanımları içerisinde aktarılan gerekçeler, bir kişinin kendi hikâyesinde macera, intikam, öfke ve suçu mantığa bürüme şeklinde ortaya çıkabilir.”⁵⁹⁵ Bu duygular asli bir cinayet sebebi olmakla birlikte suçlunun katil damgasıyla anılmasına da sebep olan duygulardır. Planlanan suçların ana eksenini bu duygular oluşturur. Bu durumun söz konusu olduğu “Çin Dilberinin İntikamı”nda katil Çinli Verahora daha önce planladığı şekliyle intikam almak üzere İngiliz Levi ve Edgard’ı öldürür.

... Çinli dansöz tuvaletini yaparak dışarı çıktı. (Londanbank) a giderek Levi’nin verdiği çeki bozdurdu. Paralarını dercep ederek alelacele eve avdet etti. Salona çıktı biraz dinlenmeye başlamıştı ki telefon zili şiddetle çaldı.

Âhizeyi alarak:

— Âlo, kimsiniz?

— Ben Edvard. Lütfen Levi’yi telefona çağırır mısınız? Verahora, Levi kelimesini duyunca eli titredi, biraz evvel işlediği menfûr cinâyeti hatırladı. Metânetini toplayarak:

— Alo, Mister Edvard, arkadaşınız Levi akşam geç yattığı için daha kalkmamıştır. Bu akşam saat on birde bize teşrif ediniz. Yemeği birlikte yiyeceğim, ben Levi’ye haber verdim.

— Teşekkür ederim, mutlaka gelirim. Adieu (Adiyo)... Vera, oh! diyerek telefonu kapadı ve Edvard’a bir ölüm tuzağı planı hazırlamak üzere bitişik odada viski içmekle vakit geçiren sevgilisi Dayk’ın yanına gitti...⁵⁹⁶

“Dolandırıcılar Kralı”nda ise dolandırıcı Bill, yeni hedefleri için kafasında plan ve projeler kurar ve bu planlar dâhilinde ilerler.

... Edgard, tam saat yedi buçukta uyanmıştı. Tuvaletini, kahvaltısını ederek doğru bankaya gitti. Çeki vezneye vererek on bin doları aldı. Dışarı çıktı. Yolda boyuna düşünüyordu. Daha yirmi bin dolara ihtiyâcı vardı. Bunları nasıl elde edecekti. Laalettayin bir bara giderek müstakbel faâliyeti hakkında zihninde cehennemi projeler çizmeye başladı...⁵⁹⁷

Plan yaparak hedefe ulaşmak suçlular için birincil yöntemlerdendir. Bu sayede yapılacak işlem basamakları suçluyu eylemini gerçekleştirebilmesi için yönlendirir. Yazarın “Mukaddes Heykel” adlı romanında Mösyö Maurice ve zevcesi Madam Caroline,

⁵⁹⁴ Polat, *Adli Psilolojiye Giriş*, 270.

⁵⁹⁵ Canter, *Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleeri*, 262.

⁵⁹⁶ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 11.

⁵⁹⁷ Yurdatap, *Dolandırıcılar Kralı*, 6.

gerçekleştirecekleri hırsızlık için cinayet planı yaparlar ve Senyör Antonio’u otel odasında katlederler.

... Bir akşam Mösyö Maurice, zevcesini refakâtine alarak o günlerde New York’ta büyük bir şöhrat kazanmış bir operet kumpanyasının verdiği temsillerden birisine gittiler. Tiyatro oldukça kalabalıktı. Mösyö Maurice zevcesiyle berâber bir loca kiraladı. Oyun esnâsında fikren gayetle meşgûl görünüyordu. Oyunun fevkalâde güzel ve mûsikîsinin rûh-nevâz sesinin yüksekliğine rağmen Maurice oralarda değildi. O müthiş bir plan projelerini çizmeyi düşünüyordu. Oyunun hitâmında bir otomobile atlayarak otellerine avdet ettiler. Yolda zevcesi neden bu kadar dalgın ve düşünceli olduğunu sorunca:

— Bu gece anlarsın. Biliyorsun ki ben fikrimi boş ve havaî şeylerde yormam, dedi...⁵⁹⁸

“Hindistan Ormanlarında”nda hırsız Arsen Lüpen ile Henriette’i takip eden muavin Harry, bir masa başında toplanmış olan suç çetelerinin aralarında tasarladıkları suçlar için plan yaptıklarına şahit olur.

... Arsen Lüpen, Henriette ve birkaç arkadaşı bir masada oturmuşlar içki içiyorlardı. Arsen Lüpen arkadaşlarına şöyle anlatıyordu:

— Beni dinleyin arkadaşlar. Bizi takip eden Mister Harry de dinlesin! Olabilir ki ileride üstadına anlatır.

— Beni dinleyin arkadaşlar. Bizi takip eden Mister Harry de dinlesin! Olabilir ki ileride üstâdına anlatır. Pek yakında Fransa’da kurduğumuz plân mucîbince burada icrâyı faâliyet edeceğiz. İlk yapacağımız iş yerlilerden birkaç yiğit toplayarak müthiş bir çete teşkîl etmeliyiz. O çete buradan geçen zengin seyyâhları saymak vazifesiyle mükellef olacak. Ben ve sevgilim Henriette bu muhitin zengin mihrâcelerine musallat olacağız ve bir sene zarfında büyük bir servet toplayarak Amerika’ya gideceğiz, dedi...⁵⁹⁹

Plan kurarak faaliyete geçmek hem araştıran için hem de suçlu için ortak kullanılan bir yöntemdir. Bu sayede rakibine üstünük sağlamak çabasıyla muhatap kendini galip sayarak muzafferiyet duygusuna giden ilk adımı sağlamlaştırmış olur. Yazarın “Operadaki Sirkat” adlı romanında sirkatin gerçekleştirildiği tiyatroya tahkikat için giden ve hapsedilen Karter, kurtulmak için plan yaparken yeni bir suç için plan yapan çetenin de kendi aralarındaki konuşmalarına şahit olur.

... Derhâl cebinden her vakit taşıdığı kloroform şişesini çıkararak cânîye koklattı. Artık derin bir uykuya dalmıştı. Yüzünden maskesini, elbiselerini çıkardı. Maskeyi yüzüne takarak elbiselerini giydi. Cânînin tabancasını direktöre vererek:

— Beni takip edin, herifler çok ihtiyâtsiz, birbirlerine söylemeden iş görüyorlar. Çünkü bu boğuştuğum cânî onlarla olduğu hâlde benim burada

⁵⁹⁸ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 9.

⁵⁹⁹ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 13.

bulunduğumdan haberi yok, dedi. Yavaş yavaş ikisi cep elektriğinin ziyâsıyla cânînin geldiği yere geldiler. Bu demirden mamul bir kapı idi. Nik Karter, cânîden aldığı anahtarlarla açtı. Uzun bir koridoru geçtikten sonra kapalı bir odanın önünde durdular. İçeriden bir ses geliyordu. Hiç şüphesiz ki hırsızlar burada toplanmış konuşuyorlardı. Yüksek sesle konuşulan sözlerden anlaşılıyor ki büyük bir cinâî tasviri kuvveden faale çıkaracaklar!..⁶⁰⁰

“Maskeli Süvari”de hırsız ve dolandırıcı Lüpen, büyük ödüle sahip olmak için at yarışlarında yapacağı hile ile ilgili planlarını Henriette’e anlatır.

... Henriette, mavi, sehâr gözlerini Arsen Lüpen’e tevcih ederek:
— Şimdi ne yapmak istiyorsun, anlamadım, dedi.
— Benim gâyet çevik ve seri bir atım var. Her sene Fransa yarışlarında muvaffak olur. Belki işitmişsindir. M.K. markalı at. Onu ben kullanır ve maskeli olarak koşuya iştirâk ederim. M.K. markalı at. Onu ben kullanır ve maskeli olarak koşuya iştirâk ederim. Üç koşuda muvaffak oldum. Bu at bir İngiliz erkân-ı harbinin Transuval’dan getirdiği güzel bir attır. Erkân-ı harbî bir gün büyük bir fedâkarlıkla büyük bir felâketten kurtardığım için onu bana hediye etti. Şimdi ben koşuya iştirâk edeceğim. Fakat iki dehşetli rakîbim vardır. Onları mağlûb edersem hem 500.000 frank hem de iki enâyî zenginden iki milyon dolar alacağım! Henriette ellerini çocuk gibi çırparak:
— Ooh! Ne servet... diyerek sevinmeye başladı..⁶⁰¹

4.3.4. Kılık Değiştirme

Kılık değiştirme yöntemi polisiye romanlarda sıkça başvurulan yöntemlerden birisidir. “Dedektif ya da polislerin suçluları ele geçirmek olan ilk amaçları doğrultusunda bunun için kullandıkları yöntemler; takip, şifre, tuzak ve ipuçları ve kılık değiştirmedir.”⁶⁰² Bu yöntemlerden kılık değiştirme fonksiyonu için Seval Şahin, “suçlu ya da araştırmanın tanınmamak için kılık değiştirdiği durumlarda kullanılır.”⁶⁰³ der. Bu yöntem ile hafiye ya da suçlu suret değiştirerek peşinde olduğu şahsı yanıltma yoluyla alt eder.

Kılık değiştirme yöntemi pek çok şekilde tezahür edebilir. Bunlardan biri de gerçeği ortaya çıkarmak için başvurulan parça-bütün arasındaki ilişkinin sağlanmasıdır. “Kılık değiştirme, varlıkları ortaya çıkarmaya yardımcı olmaktan ziyade peşinden koşulan bütünlüğün parçacıkları arasındaki bağlantıları bilmeye destek olur. Kılık değiştirmenin herhangi biri tarafından anlaşılması ve dirençle karşılaşması değildir söz konusu olan kılık

⁶⁰⁰ Yurdatap, *Operadaki Sirkat*, 12.

⁶⁰¹ Tan, *Maskeli Süvari*, 12.

⁶⁰² Altıntaş Balcı, *Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni*, 115.

⁶⁰³ Şahin, *Cinai Meseleler*, 67.

değiştirmek sadece – küçük parçalara ayrıldığı için- artık var olmayan biçimlemelerin dış görünüşünü ele geçirmek demektir.”⁶⁰⁴

Bu hususya Yurdatap’ın polisiye romanları incelendiğinde “Bir Sanatkârın Cinayeti”nde vuku bulan cinayeti aydınlatabilmek için Karter, tebdil-i kıyafet yaparak tahkikat yapar. Bu hafiyein olay yerinde inceleme yaparken tanınmaması için bir yöntemdir.

... Çehrelerin parça parça olması maktûllerinin hüviyetlerini ketmediyordu. Bu ise cinâyeti muallak, esrârengîz bir hâlde bırakıyordu. Bununla berâber Nik Karter de bir ipucu elde etmek için bütün zekâ ve gayretini sarf ediyordu. Elinde yalnız bir ipucu vardı: O da bu cinâyetin bir Çinli tarafından ika’ edildiği ve maktûlün yüzde doksan beş İngiliz olduğudur. Karter o akşam tebdil-i kıyâfet ederek Çinlilerin mahallesine gitti ve lazım olan tahkikât ve takibâtı yaptı ise de müspet bir netice elde edemedi. Ertesi gün yine o mahalleye gitmiş ve takibatına başlamıştı...⁶⁰⁵

“Kılık değiştirme, Osmanlı-Türk polisiye romanında suç ya da araştırmada en çok kullanılan yöntemdir. Araştıran ve suçlular en çok dilenci kılığına girerek kendilerini gizlerler.”⁶⁰⁶ “Dolandırıcılar Kralı” söz konusu yöntemin kullanıldığı bir polisiye romandır. Binbir suratla pek çok kılığa bürünerek dolandırıcılık yapan Bill, önce Edgard namıyla dilenci kılığına girer, ardından dolandırıcılığa devam edebilmek için gazeteci Roymand kimliğine bürünür ve son olarak da Karter’in muavini Jack’in kılığına girerek Karter’i aldatır.

... Edgard, hikâyemizin başında bahsettiğimiz dilenci idi. O gün bir mesele için öyle olması icâb etmişti. Barda eline geçirdiği bir gazeteyi mütâlâa’ etmeye başladı. Birdenbire bir havâdis nazar-ı dikkatini celbetti. Profesör (Dayk) Şark seyâhatinden avdet etmiştir. Mumaileyh son seyâhatinde on bin dolarlık bir antika küpe satın almıştır. Edgard gazetenin mütâlâasını bitirir bitirmez barı terk ederek ikâmetgâhına gitti. Orada bir İngiliz gazetecisi kıyâfetine girerek dışarı çıktı. İlk tesâdüf ettiği otomobile atlayarak Profesör Dayk’ın evine gitti...⁶⁰⁷

“Düşmanın körleştirilmesi konusunda kılık değiştirme en fazla kullanılan yöntemdir ve bu körleştirme yanılsamayı sağlar. Bu yanılsamanın doruğa çıktığı nokta ise kahramanın bizzat peşindeki kişinin kılığına girmesidir. Böylece yalnızca kendi kimliğinin saptanmasını olanaksız kılmamakta aynı zamanda düşmanlarının kılığına girerek onları alaşağı etmektedir. Bu durum ile kahraman peşindeki kanun koruyucuları alay edilen duruma

⁶⁰⁴ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 102.

⁶⁰⁵ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 14.

⁶⁰⁶ Şahin, **Cinai Meseleler**, 105.

⁶⁰⁷ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 6.

düşürerek haz ilkesinin artmasını sağlamaktadır. “Kılık değiştirme” ilkesi gerçek kimliğin saptanmasını olanaksız kılar. Kaçmayı kolaylaştırması açısından da önemlidir.”⁶⁰⁸ Bu duruma adı geçen romanın ilerleyen kısmında rastlanır ve dolandırıcı Bill, Karter’in muavini Jack’in kılığına girerek onu yanıltmaya çalışır.

— Jack burada şeytani bir kahkaha kopararak:

— Dostum Mister Karter, akşam galiba uyumadınız veyahut da afyonlu bir içki içtiniz. Koskocaman meşhûr hırsız (Bill)i Avrupa’da güzel Paris kokşlarının peşinde dolaşan zengin muavininiz (Jack) mi zannettiniz? dedi ve yüzündeki maskeyi atıp melânetli suretini ârz eyledi...⁶⁰⁹

“Kanlı Miras”ta ise Karter, New York’ta vuku bulan miras cinayetini aydınlatabilmek için maktul Norma’nın amcasının oğlu sahte avukat Elfriede’nin yazıhanesine ihtiyar bir adam suretiyle katılır.

... Polis hâfiyesi bu mütâlâalarla bir iki saat zihin yorduktan sonra kıyâfetini değiştirip çıkmaya hazırlandı. Daha kapıda iken muavini ile karşılaştı. Muavini:

— Üstâd, tahkikât yaptım. Elfriede’nin ne Avrupa’ya ve ne de New York’a gelmediğini öğrendim, dedi. Bunun üzerine Karter, avukatın kâtil olduğunu ve onu takip etmek lazım geldiğine karar verdi. Avukat Jakar maktûl Emil ile zevcesinin ikâmet ettiği sokakta idi. Büyük bir apartmanın bir dâiresini işgâl ediyordu. Karter, ihtiyâr bir adam kıyâfetinde olarak avukatın dördüncü katındaki yazıhânesine çıkarak rast geldiği hizmetçiye:

— Mühim bir davam var, avukatı görmek istiyorum, dedi...⁶¹⁰

Yazarın “Kız Taciri” adlı polisiye romanında Karter, kaçırılan kızlarla ilgili elde ettiği ipuçlarından hareketle tebdil-i kıyafet ederek harekete geçer.

...O vakit saat tam bir idi. O gün de pazar idi. Demek o gün Mister Heizmen ile Mihrâce buluşacaklar ve ihtimâl ki kaçırılan kız için konuşacaklar. Karter çabuk Teksas barına yetişmek üzere eve varır varmaz mükemmel sûrette tebdil-i kıyâfet ederek tam saat iki buçukta dördüncü caddedeki büyük Teksas barına girdi. Kapıya yakın bir yerde bir masa işgal ederek ısmarladığı çayını içmeye ve girenleri baştan ayağa tetkik etmeye başladı...⁶¹¹

Aynı romanın ilerleyen kısmında yine sahada takip ettiği vaka için kıyafet değiştirerek kamufle olan Karter vardır. Dedektif bu kez de suçluların peşindeyken fark edilmemek için kılık değiştirir.

... Karter, karanlıktan bil-istifâde bir kuş süratiyle onların arkalarından girdi. İlerlemeye başladılar. Bir merdiven başına gelince Karter biraz tereddüt etmeye başladı. Çünkü merdiven aydınlıktı. Yukarıdaki katlar da hepsi

⁶⁰⁸ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 95.

⁶⁰⁹ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 14.

⁶¹⁰ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 11.

⁶¹¹ Yurdatap, **Kız Taciri**, 11.

aydınlıktı. Bununla berâber cesâretini kırmayarak merdivenin başında karanlık cihette Mihrâce ile Mister Heizmen'i gözüyle takip etmeye başladı. Birinci kata çıktıklarına kanaat edince iki taraflı ceketini tersine çevirdi, giydi, başındaki şapkayı attı. Şimdi artık bu kıyâfetle tam bir elektrik şirketi memuru olmuştu. Mutmain bir hâlde yukarı kata çıktı...⁶¹²

Suçluların kılık değiştirme yöntemini kullanırken en büyük amaçları tanınmamaktır, bununla beraber onlar suçu planlarken bu yöntemi suçun büyük bir parçası haline getirirler. Yazarın “Mukaddes Heykel” adlı romanında da bu durum söz konusudur. Mösyö Maurice namındaki “kılık değiştirme ve kaçmada usta olan, Aristokrat bir ananın oğlu ve eski “soylu haydut” ruhunun garip bir yeniden cisimlenişi olan Arsen Lüpen”⁶¹³ ve zevcesi Madam Caroline, gerçekleştirecekleri hırsızlık için yaptıkları oyunda kılık değiştirerek başarı sağlarlar.

...Güçlkle becerebildiği bu iş onu iyice yormuştu. Şimdi ona bu elbiseyi giydirmek lazımdı. Genç kadın bunu düşünüyorken oda kapısı açıldı. Hayretle gözleri kapıya doğru tevcîh edildi. Gördüğü manzara onu mebhût bir vaziyette bırakmıştı. Yüzü sarardı, dizleri titremeye başladı. Kapıda Psikopos Antonio'nun hayâlini görmüşü. O hayal değil hakîkî bir vücûd idi. O Maurice idi. Maurice, bayılmak derecesine gelen sevgili zevcesine koşarak: — Korkma, iki gözüm ben Maurice'im. Nasıl, tebdil-i kıyâfetim iyi mi? dedi. Caroline'in çehresinde kan cereyan etmeye başladı. Yavaş yavaş kendine gelmeye başladı...⁶¹⁴

“Ölüm Sarayı”nda polis hafiyesi Karter, kendine intikal eden hırsızlık vakası için kılık değiştirerek olayın çözümünü sağlar. Bu yöntemi kullanarak genelde başarı sağlayan araştıranlar için kılık değiştirme sıklıkla tercih edilir.

... Polis hâfiyesi piposunu yaktı. Keskin ve zeki bakışlarıyla masası önünde duran Mister Vizmen'in sayfiyesine ait plânı tetkik ve sirkatin tarz-ı cereyânı tesbît etmeye başladı. Birdenbire gözleri parladı. Müthiş bir keşifte bulunmuş gibi ayağa kalktı, şapkasını aldığı gibi süratle yazıhânesinden çıktı. Doğru Brooklyn Caddesindeki husûsi ikâmetgâhına giderek makyaj, tebdil-i kıyâfet odasına girdi. Bir saat kadar uğraştıktan sonra odadan şık bir mirasyedi kıyâfetinde olarak sokağa çıktı. İlk rast geldiği otomobile:

— Banyo plajlarına son sürat, dedi.

Karter, otomobilde beyaz yazlık elbiseleriyle açık yakalı panama gömleğiyle görenler, plaj zevklerinin aguşuna atılmaya giden zevkperest bir genç olduğunu tahmin ederlerdi...⁶¹⁵

⁶¹² Yurdatap, **Kız Taciri**, 14.

⁶¹³ Mandel, **Hoş Cinayet**, 42.

⁶¹⁴ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 10.

⁶¹⁵ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 6.

Meşhur hafiye Nick Karter, kılık değiştirme konusunda azami derecede başarı sağlayan bir dedektiftir. “Ressamın Katili” adlı romanda Karter, yine meşhur tebdil-i kıyafetiyle başarı sağlar.

... New York’tan gelen ekspres resim sergisi ziyâretçilerinden birçok merâklıları taşıyordu. Bunların içinde meşhûr polis hâfiyesi Karter ile meşhûr heykeltraş ve ressâm Mister Henri vardı. Nik Karter uzun saçları, matrûş çehresi, gayrimuntazam bağlanmış kravatı ile bir sanatkârına benziyordu. Yol arkadaşı Mister Henri ve güzel kâtibesi Ederle konuşa konuşa trenden inerek berâberce bir otele yerleştiler. Mister Henri, şehirde mühim ve müstâcel bir işi olduğundan bahisle sanatkârın arkadaşıyla Billie’den (Nik Karter) müsâade alarak dışarıya çıktı. Şimdi artık otelde genç kâtibe (Ederle) ile polis hâfiyesi kalmıştı...⁶¹⁶

“Siyah Güller” adlı romanda meşhur dedektif Sherlock Holmes’ün başarılı tebdil-i kıyafeti ve zekâsı sayesinde, vuku bulan hırsızlık suçu açığa çıkarılarak neticelendirilir. Nitekim “Sherlock Holmes hikâyelerinde Holmes, kılık değiştirdiğinde bu durum istisnasız olarak istediği sonuçları almasını sağlamaktadır.”⁶¹⁷ Bu durum hafiyenin seçtiği yöntemdeki sürekliliği sağlaması açısından önemlidir. “Kılık değiştirme konusunda son derece başarılı suçlular ve araştıranlar vardır. Bunlar birçok yabancı dil de bilirler. Konuşmaya başladıklarında hiç kimse onların konuştukları dilin dışında başka bir ülkeden olacaklarını aklına bile getirmez. Soyacakları kişinin kılığına rahatlıkla girebildikleri gibi ailelerinin bile onları tanımakta zorlanabilecekleri durumlar yaratmakta son derece başarılıdırlar. Bu şekilde kılık değiştirme polisiye romanda kahramanın eylemliliğini artırmayı sağlayan bir unsur olarak ortaya çıkar.”⁶¹⁸

“Gerçekte bir insan bir diğerine asla birebir benzemez. Polisiye romanın büyüü bozulmuş dünyasındaki bu sihirbazlık sanatı sayesinde dedektif içinde taşıdığı bütünlük düşüncesini gerçeklikte sınavabilir. Karşısına çıkan değersiz bulguları toplamak için maske takmayıp teorisinin doğrulanması için eksik olan öğeleri bulmak amacıyla metamorfoza başvurup kılık değiştirdiği için, keyfi olarak girilmiş bir deneyin sonuçlarını görmek isteyen bir nevi deneyciye dönüşür.”⁶¹⁹ Bu saptamanın aksi bir durum “Siyah Güller”de tezahür eder. Romanda hırsız Arsen Lüpen de bu olağanüstü birebir benzerlik vasıtasıyla prensesin kardeşi prens Nicola’nın suretiyle sirkati gerçekleştirir. Bu sebeple açık vermeyen Lüpen’in maskesini düşüren yine zeki hafiye Holmes olur.

⁶¹⁶ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 7.

⁶¹⁷ Altıntaş Balcı, **Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni**, 128.

⁶¹⁸ Şahin, **Cinai Meseleler**, 106.

⁶¹⁹ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 103.

... Sherlock Holmes gülerek:

— Siz öyle diyorsunuz. Yarın sabahleyin görüşürüz, dedi ve polis müdüründen müsâade alarak şapkasını giydiği gibi dışarı çıktı. İkâmetgâhına gitti. Saat iki raddelerinde mobilya tellâlî Yahudi Samuel (Sherlock Holmes) Brooklyn Caddesindeki Prenses Nadia'nın apartmanının kapısını çalıyordu. Şen, fıkırdak hizmetçi kız kapıyı açarak gelen zâiri süzdükten sonra ne istediğini sordu:

— Prensesi görmek istiyorum, dedi. Hizmetçi kız:

— Maatteessüf prenses hastanededir. Birâderini görmek isterseniz buyurun, dedi ve Samuel ile berâber yukarıya çıktılar...⁶²⁰

Yurdatap'ın polisiye romanlarından “Şimendifer Düşmanı”nda meçhul tren kazalarının sebebini araştıran Karter ve muavini Ederle, kılık değiştirerek sürece dâhile olurlar.

— Ederle, yarından itibâren ikimiz bu muallak ve muammâlî hâdiseyi tenvîr edeceğiz ve tren cinâyetlerinin hakîkî failini meydana çıkaracağız, değil mi? Peki ben yarın gelirim, şimdi artık memnûn ve müsterîh olarak yatmaya gideceğim diyerek oradan ayrıldı. Ertesi sabah Miss Ederle ile Nik Karter buluşarak yüzlerine makyaj yapıp iki seyyâh kıyâfetinde olarak Kaliforniya'ya giden trene binip hareket ettiler...⁶²¹

Aynı romanda kılık değiştirilerek tahkikat yapılmaya devam eder. Rus prensinden olayla ilgili malumat almak isteyen hafiye ve muavini kendilerini gazeteci olarak tanıtırlar.

... Nik Karter ile muavinesi Ederle içeriye girdiler. Polis hâfiyesi muavinesinin kulağına fısıldadı:

— Bir prensin huzûruna giriyoruz. Ona göre muâmele yapalım. Prens Capinski ve Acuff, Gazeteci Jerome (Karter), Muharrire Hellin (Ederle). Takdîm merâsimi ifa edildikten sonra prens hazretleri misâfirlerine birer enfes hevâne ciğaralarını ikrâm etti. Yaslandığı koltuğun yanındaki masadan kendisi de bir sigara alarak yaktı. Derin bir nefes çekerek mütebessimâne:
— Beni ziyâret ettiğinizden dolayı çok çok teşekkür ederim ve bu lütfunuza mukâbil sizin gazetenize yarayacak mühim havâdisler, hâtıralar vesaire vermeye söz veriyorum.

— Teşekkür ederim. Esâsen biz de o maksatla geldik. Malûm-u âliniz bu günlerde, bu taraflarda sık sık tren cinâyetleri olmaya başladı. Biz bu mesele hakkında tahkikât yaparken tesâdüf burada bir Rus prensi ikâmet ettiğini öğrendik. Bir havâdis veya kıymetli bir hatırat elde etmek ve karîlerimizin ârzularını tatmin etmek maksadıyla devlethânenize geldik...⁶²²

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda, “Arsen Lüpen binbir suratla ve vaziyetle Sherlock Holmes'ün karşısına çıkmıştır. Fakat Sherlock Holmes, onu yakalama ve fark etme

⁶²⁰ Yurdatap, **Siyah Güller**, 11.

⁶²¹ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 7.

⁶²² Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 10.

girişiminde bulunamamıştır.”⁶²³ Bu durum kahramanı Holmes olan polisiye anlatılarının pek çoğunda karşılaşılan bir sahnedir. Zira “Aynı durum Cingöz Recai ile de söz konusudur. Vaktiyle bir kere Paris’te iken Arsen Lüpen ile Sherlock Holmes arasında böyle sahneler olmuştu. İngiliz polis hafiyesi, aylardan beri peşinde koştuğu Arsen Lüpen’le kaç kere karşılıklı olarak konuşmuş fakat onu tevkif edecek vaziyette bulunmamıştı. Holmes, zaman geçtikçe Cingöz’ü tanımaya başlar fakat onu yakalayamaz. Hiçbir şekilde soğukkanlılığını kaybetmeyen Holmes, onu yakalayamadığı için bunalıma girer. Sherlock Holmes, İstanbul’da Cingöz’ün karşısında dünyaca ünlü bir dedektif değil onu yakalayamayan sıradan bir dedektife dönüşür. Bu durum Arsen Lüpen’le sıkça karşı karşıya gelip onu fark edemeyen Sherlock Holmes ile Arsen Lüpen maceralarında da geçerlidir.”⁶²⁴

“Şöhret Uğrunda” adlı romanda, Arsen Lüpen defalarca kılık değiştirerek aldatmacaya başvurur ve bu başarılı görünümüyle hafiyeyi dahi aldatır. Adı geçen romanda Lüpen önce hafiyenin uzun zamandır görmediği arkadaşı William Harrison olarak ortaya çıkar. Daha sonra hafiyenin hizmetçisi kılığına soktuğu Henriette ile birlikte hafiyeyi aldatır ve kaçarlar, ardından tebdil-i kıyafet etmeye devam eden çiftin bu serüvenleri devam eder.

... Bu esnâda bulunduğu odanın kapısı açıldı. İçeriye uzun boylu, şık bir erkek girdi. Sherlock Holmes, gelen zâiri seri bir bakışla süzdükten sonra sert bir sesle:

— Kimi istiyorsunuz, Mister? Böyle izin almadan bir yere girilmesini nereden öğrendiniz? Meçhûl zâir tebessüm ederek cevap verdi:

— Kolombiya’dan azîzim! Polis hâfiyesi ileri birkaç adım atarak misâfirini kucakladı. Bu William Harrison idi. Çok sevdiği azîz arkadaşı Sherlock Holmes’a güzel bir sürpriz yaparak onu evvelâ mektûpla saniyen telefonla aldatmıştı. Bunu polis hâfiyesine anlattığı vakit kahkahalarla saatlerce güldü. Şimdi iki arkadaş karşı karşıya viskilerini içiyorlardı...⁶²⁵

Aynı romanın devamında Arsen Lüpen’in bir kulüpte olduğunu haber alan Holmes, şık bir zengin kıyafetiyle oraya dâhil olarak hırsız Lüpen’i arar.

... Kumar salonu hıncahınç dolu idi. Para bir şelâle gibi mütemâdiyen akıyordu. Genç, ihtiyâr, kadın, erkek herkes ruletin başına toplanmış taliini diliyorlardı. Bu esnâda içeriye giren şık, kibâr bir zât hazırûnun az çok alâkalarını celbetti. Bu şık adam kimdi? Bu meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes idi. O gece Arsen Lüpen’in kulübe geleceğini haber almıştı. Onun üzerine polis hâfiyesi kıyâfetini değiştirmiş ve kulübe gelmişti. Şimdi salonun

⁶²³ Şahin, *Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir*, 85.

⁶²⁴ Şahin, 85-87.

⁶²⁵ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 4.

bir köşesinde oturmuş müdekkik ve nâfiz bakışlarıyla kendisine yabancı olmayan bir sîmâyı arıyordu...⁶²⁶

“Kahramanların birden çok kılık değiştirme eylemi içinde bulunması romanda merak unsurunun artırılmasını sağlar. Hatta kimi zaman cinsiyet bile bunda etkili olmaz.”⁶²⁷ Adı geçen romanda Holmes’ü aldatarak kaçan Lüpen ve Henriette, “karşı cinslerinin kılığına bürünerek”⁶²⁸ bir dans kulübünde kamufle olmaya çalışırken Holmes’ün şüpheleri ve maskelerinin düşmesi sayesinde ifşa olurlar.

... Madam Elizabeth, Mösyö Lambrino nâm-ı diğerle Sherlock Holmes ile dans salonunu terk ederek kumar salonuna geçtiler. Bu iki salonu birbirinden ayıran uzun koridora geldikleri zaman Sherlock Holmes, madama yaklaşarak kucakladı. Ellerini göğsünün kabaaran yerlerini şiddetle çekti. Madamın korsajı açıldı. Suni memeler yere düştü. Sahtekârlığı tebeyyün edilen Arsen Lüpen, Sherlock Holmes’ün ellerinden kurtularak iki adım geri gitti. Takma saçlarını ve yüzündeki makyajı çıkardı. Giydiği robu yırttı. Altında siyah bir elbise vardı. Beş dakika zarfında o şişman, zevkperest madam, adaleli, iri yarı bir erkek olmuştu...⁶²⁹

Adı geçen romanın ilerleyen kısmında maceranın doruğa çıktığı noktalarda kılık değiştirme yöntemi ile kaçış sağlanır. Bu aldatmacalar anlatı boyunca merak unsurunu canlı tutan vasıtalaradır.

... Arsen Lüpen şoföre boş bir oda göstererek “buradan girin” dedi. Şoför içeri girdi. Arkasından Arsen geliyordu. Meşhûr hırsız kapıyı süratle kapadıktan sonra tabancasını çıkarıp zavallı şoföre tevcih ederek: — Elbiseni, kasketini, gözlüğünü çıkar, bana ver. Söylediğimi yapmadığın takdirde tabancamı kafana patlatırım, dedi. Şoför titreyerek soyundu. Arsen Lüpen, elbiselerini ona vererek giymesini tembih etti. Birkaç dakika sonra Arsen Lüpen, şoför olmuştu...⁶³⁰

“Gece Çocuğu” adlı romanda hapisanede bulunan Hooks namındaki Arsen Lüpen ve onu yaşlı bir kadın suretiyle ziyarete gelen Henriette, tebdil-i kıyafette sağladıkları başarılarıyla Lüpen’in firarını sağlarlar.

⁶²⁶ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 7.

⁶²⁷ Şahin, *Cinai Meseleler*, 106.

⁶²⁸ Bknz. Karşı cinsin kılığına girme motifinin Türk Halk Tiyatrosu geleneğinde de kullanılmakta olduğu unutulmamalıdır. Metin And “Türk Tiyatrosunun Evreleri” isimli kitabında bu konuya ilişkin şunları söylemektedir: “[Y]anılmacılar çoğu kez kılık değiştirme, başkasının kimliğini takınmada da kendini gösterir. Kadın kılığına girmek, bunlardan en çok rastlanılandır” (134) Metin And bunun zenne rollerini erkeklerin oynamasıyla karıştırılmaması gerektiğini çünkü zenne rollerini erkeklerin oynamasının dinsel yasaklar nedeniyle başvurulmuş olunan bir zorunluluk olduğunu söyler. And öte yandan Türk Halk Tiyatrosu’nda kadın kılığına girme motifinin de kullanıldığını belirtir. (Altıntaş Balcı, *Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni*, 129).

⁶²⁹ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 10.

⁶³⁰ Yurdatap, 11.

... Arsen Lüpen, nâm-ı diğerle Hooks, kâğıdı elinde kıvrarak yuttu. Ellerini sildi, yatağına uzandı, gözlerini kapayıp uyumak istedi. Fakat uyku ona âdetâ dargındı, gözlerine bir türlü uğramıyordu. Geceyi kâbûslar içinde muhavvef ve müheyyic rüyalarla geçirdi. Azîzim, karilerim! Şüphesiz anlamışsınız ki Arsen Lüpen’i ziyârete gelen ihtiyâr kadın Henriette’den başka bir kimse değildir. Pek mahâretli bir sûrette yaptığı makyajlar vâsıtasıyla latîf çehresini buruşmuş ihtiyâr bir acuzenin yüzüne çevirmişti.

— Neden?

— Çünkü Arsen Lüpen yakalandığı günden beri mütemâdi istintâklarında ısrârlı bir taannütle kendisi Arsen Lüpen olmadığını ve Hooks nâmında bir Amerikalı olduğunu söylüyordu. O esnâda takındığı tavırlar ve lisânında icat ettiği lehçeler muhâtaplarını bir dereceye kadar ikna etmişti...⁶³¹

Yaptığı oyunla hapisten firar eden Lüpen, hapishane müdürü Mister Reed’in kostümünü giyerek müdür zannıyla oradan uzaklaşır.

... Arsen Lüpen, kuvvetli elleriyle giydiği mahpus ceketini parçaladı ve ondan yaptığı sargı ile sımsıkı müdürün ellerini bağladı. Kalan parçaları ile ağzını tıkadı ve asılı duran müdürün paltosunu giydi. Bununla iktifâ etmeyerek müdürün giymiş olduğu pantolonu da soydu ve onu giydi, şapkasını başına geçirdi. Onu şimdi bu kıyâfette gören Mister Reed zannederdi. Bu ameliyâtı bitirdikten sonra kapıyı açtı...⁶³²

Adı geçen romanın devamında hapisten firar eden Lüpen, Madam Griffith Lacey nâmıyla ikâmet eden zevcesi Henriette’nin yanına gider ve tebdil-i kıyafet ederek Amerika’ya kaçarlar.

... Şafak sökerken herkes tatlı bir uykunun mahmûrluğuyla yatağında esnerken Arsen Lüpen yataktan fırladı. Elbiselerini giydi, aynaya geçerek makyajla suratını değiştirdi. Şimdi tam bir Rus taciri kıyâfetine girmişti. Henriette’e yaklaşıp onu yatağından uyandırdı. Henriette, evvelâ şaşırıp sonra karşısındaki adam Arsen Lüpen olduğunu öğrenince gülümseyerek: — Tebdil-i kıyâfette pek mâhirsin Arsen, dedi. Arsen Lüpen ellerini uzatarak onu kolundan tuttu:

— Haydi kalk. Görülecek mühim işlerimiz vardır, vakit kaybetmeye gelmez, dedi...⁶³³

Yazarın “Hindistan Ormanlarında” adlı polisiyesinde Arsen Lüpen ve Henriette Hindistan’a kaçarken iki zengin şarklı kıyafetine girerler.

... Paris’in tren istasyonu ber-mûta kalabalıktı. İstasyonun büyük çalar saati on ikiye yaklaşıyordu. Bilet gişesine kıyâfetinden şarklı olduğu belli olan bir erkek yaklaşıp Marsilya’ya iki birinci mevki’ bileti aldı ve selîs bir Fransızca ile memura sordu:

— Ekspres ne vakit hareket edecek?

⁶³¹ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 4.

⁶³² Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 8.

⁶³³ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 13.

— On dakika sonra Mösyö... Çabuk acele ediniz. Şarklı, memura teşekkür ederek onu bekleyen güzel kadın ile trene doğru gittiler. Saat on iki. Tren keskin bir feryât kopararak süratle Paris'ten hareket etti...⁶³⁴

Romanın ilerleyen kısmında Lüpen'in peşine düşen Holmes, onu farklı bir kılıkta fark eder ve muavini takip için kılık değiştirip hırsızın peşine düşmesini emreder.

... Sherlock Holmes, bulunduğu binanın terâsesinde bir koltuğa gömülmüş, ortalığı kavuran cehennemi sıcaktan terlemiş ara sıra terini silerek gelen geçeni seyrediyordu. Birdenbire nazarı lüks bir otomobile geçen Avrupalı kıyâfetli birisine atfedildi. Otomobil bulunduğu binanın önündeki kahvenin yanında durdu. İçindeki zengin Mister inerek kahveye girdi. Sherlock Holmes'ün bu gördüğü manzara çok merâklî ve aynı zamanda istifâdeli bir şeydir ki peşinden koştuğu meşhûr hırsızın izini keşfetmişti. Evet, çünkü bu adam Arsen Lüpen'in başka sîmâ altında tecessüm etmiş sahte bir Mister'a benzetmişti. Hemen polis hâfîyesi muavinini çağırarak:

— Harry, mümkün mertebe acele olarak tebdîl-i kıyâfet et. Hintli bir zengin olacaksın ve karşımızdaki kahveye girip orada bulunan ve zannıma göre Arsen Lüpen olan Avrupalı kıyâfetli adamı takip etmelisin, dedi. Harry, süratle üstâdının emrini infâz etmeye gitti. Birkaç dakika sonra tanınmayacak bir derecede zengin bir Hintli olarak ağır ağır kahveye doğru yürümeye başladı...⁶³⁵

“Operadaki Sirkat”te vuku bulan sirkat için olay yerine giden ve akabinde bir bodruma hapsedilen Karter, oradan kurtulabilmek için boğuştuğu bir caninin maskesini takarak çeteyi alt etmeye çalışır.

... Nik Karter, üstüne çullanarak ceplerini yoklamaya başladı. Bir deste anahtar ile bir tabanca vesaire buldu. Derhâl cebinden her vakit taşıdığı kloroform şişesini çıkararak cânîye koklattı. Artık derin bir uykuya dalmıştı. Yüzünden maskesini, elbiselerini çıkardı. Maskeyi yüzüne takarak elbiselerini giydi. Cânînin tabancasını direktöre vererek:

— Beni takip edin, herifler çok ihtiyâtsiz, birbirlerine söylemeden iş görüyorlar. Çünkü bu boğuştuğum cânî onlarla olduğu hâlde benim burada bulunduğumdan haberi yok, dedi...⁶³⁶

“Maskeli Süvari”adlı romanda M.K. markalı atı çalarak yarışlara sokan ve galip gelen meşhur hırsız Arsen Lüpen ikâmet ettiği yerde tanınmamak için farklı namlarla barınır.

... Ertesi gün alessabah otomobile binerek gidip orada her vakitte Arsen Lüpen'in emrine âmâde olan apartmanına yerleştiler. Arsen Lüpen'in oturduğu apartmanın komşuları ve civâr halk onu zengin bir Cenûbî Amerika hayvânât tüccârı diye tanırlardı. Esâsen oraya hırsız kıyâfetini değiştirerek öyle gelir ve kendisine isnât edilen bu nâmın sıfatını, etvârını taklît ve kendisine yakıştırdı. Fakat ara sıra bu mahalden günlerce, aylarca birdenbire kaybolması nazar-ı dikkati celbediyordu. Tabii kendisine sorulunca:

⁶³⁴ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 2.

⁶³⁵ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 8.

⁶³⁶ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 12.

— Şürekâmdan aldığım telgrâf mucîbince Rio de Janerio’da gelen hayvânâtı Marsilya’da karşılamaya ve onlara lâzım olan muâmeleyi icraya gittim, der ve onları bu kâbil plânlarla kandırırdı...⁶³⁷

Kılık değiştirerek suç işleme ve bunda muvaffakiyet sağlama Lüpen için alışlagelmiş bir durumdur. Adı geçen romanda yine aynı yöntemi kullanarak at yarışlarına hile katan Lüpen galip gelir.

... Amerikalı, adamakıllı sarhoş olarak yere yıkıldı. Arsen Lüpen, hemen ceplerini yoklayarak ahırın anahtarını aldı. Amerikalının şapkasını ve gömleğini giyerek karşıki ahırın usûlce kapısını açtı. Elektrikleri yaktı. Yavaş yavaş ata yaklaşarak cebinden çıkardığı ufak bir kutudan bir şırınga yaptı. Şırıngayı birkaç defa atın ayağına batırdıktan sonra mutmain bir hâlde kapıyı kilitleyerek Amerikalının ikâmetgâhına geldi. Sabaha karşı Amerikalı uyandı. Arsen Lüpen, işine erken yetişeceği bahânesiyle oradan ayrıldı...⁶³⁸

Araştıran sıfatındaki kişilerin farklı kıyafetler altında tecessüm etmesindeki en temel sebeplerden biri dâhil oldukları ortamda yabancılik hissi yaratmamaları ve kimliklerinin ifşa olmamasıdır. “Zevk Çılgınlıkları”nda Holmes, bulunduğu esrarkeşlere yataklık eden hastanedeki manzarayı yakından gözlemleyebilmek için oraya bir şarklı kıyafetiyle dâhil olur.

... İçeridekiler, hemen hepsi şarklıdır. Hint mihrâceleri, Fas ve Tunus ümerâları Mısır ve Suriye zenginleri ve şark hayatına meftûn, Avrupa müsteşrikleri hep bu salona devam ederler. Bu salonda yirmi kadar kız kadın artist vardır. Bu artistler şark danslarını, eski Mısır ve Yunan rakkâslarının hakîkîsini canlandırırlar. Şimdi sana bir şarklı elbisesi giydireceğim. Öyle içeriye girersin, diyerek onu küçük bir odaya soktu ve ona mükellef bir Hint mihrâcesi elbisesi giydirdi. Amerikalı ise elbiseyi giydikten sonra: — Artık salona serbest girebilirim, dedi...⁶³⁹

4.3.5. Komplo

Komplo ya da tuzak polisiye romanlarda dedektif ve suçlu ikilisinin mücadelesinde kullanılan en temel yöntemlerdendir. Bu anlamda “Suçlu ya da araştıranın birbirlerini alt etmek için başvurdukları yolların tümünü oluşturur.”⁶⁴⁰ Bu yöntem, “tuzak, hile, ikna ve karşı tuzak” kategorileri içerisinde ele alınır. Komplo ya da oyun polisiye anlatıların kalbi olarak varlığını korur. “Hırsızın eylemlerini gerçekleştirmek için kullandığı yolları temsil

⁶³⁷ Tan, **Maskeli Süvari**, 8.

⁶³⁸ Tan, **Maskeli Süvari**, 14.

⁶³⁹ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 8.

⁶⁴⁰ Şahin, **Cinai Meseleler**, 69.

eden metot”⁶⁴¹ olarak kullanılan komplo polisiyelerde merak unsurunu diri tutarken aksiyon sahnelerini de yaratan bir yöntemdir.

Yurdatap’ın polisiyelerinde komplo yöntemi ile rakibe üstünlük sağlanan pek çok sahne mevcuttur. Bunlardan ilki “Bir Sanatkârın Cianayeti” adlı romandır. Karter, katil Reynar’ı itirafa sürüklemek için muavini ile birlikte ona projektöre yansıtılmış bir fotoğrafla maktul Errizvan’ın cansız bedenini gösterir. Bu sayede hafiye amacına ulaşır.

... Nik Karter bu aralık salonu terk etti. Birinci kata çıkarak duvarların karşısındaki odalara baktı: Önünde geniş bir taraça bulunan duvara karşı bir oda buldu. Salondan bu taraçaya ufak camlı bir kapıdan çıkılıyordu. Müşâhedatından memnun kalarak pencerenin birini açtı, dışarıya baktı. — Buradan girilebilir, diye mırıldandı. Aşağı kata inerek bahçeye çıktı, hafif bir ıslık çaldı. Çalıların arasına saklanan muavini meydâna çıktı. Muavini projektörü de berâber getiriyordu. Hazır olmasını tembih ederek içeriye girdi. Havluda hiç hizmetçi bulunmadığına emin olduktan sonra muavinini çağırdı...⁶⁴²

“Hile, hırsızın eylemlerini gerçekleştirmek için kullandığı aldatmacalardır. Hırsızın eylemlerini gerçekleştirmek amacıyla ortaya koyduğu metotların özelliklerini belirlemek amacıyla burada hile kelimesi tercih edilmiştir ki bunun sebebi romansal uzamda hile gibi metodun özelliğinin ayrıca bir sermaye ve hiyerarşi türü oluşturmasıdır.”⁶⁴³ Bu yanıltmacalar özellikle polisiye türünde “suçlu-polis” ikilisi arasında sıkça kullanılan yöntemlerdendir. İncelenen romanlardan “Çin Dilberinin İntikamı”da söz konusu hilelerin çokça olduğu sahnelere şahit olunur. Verahora, intikam için öldürmeyi planladığı Levi’yi komplo kurarak evine davet eder ve bu hile ile amacını gerçekleştirir.

... Çinli dilber dansöz bir taraftan iki İngiliz zengini ile beynini yiyor bir taraftan onları idama götürecektir cehennem yolları fikrinde birer birer tasarlıyordu. Artık intikâm saati hulûl etmişti. Yemekten sonra Çinli dansöz ile iki İngiliz lokantadan çıkarak berâberce Verahora’nın ikâmet ettiği pansiyona gittiler. Yolda Edvard arkadaşından müsâade istihsâl ederek ayrıldı. Şimdi yalnız Levi ile yeni muhibbesi dansöz berâber kalmışlardı. Zengin İngiliz birkaç dakika sonra nâil olacağı vuslatın tatlı ve heyecanlı anlarını hatırlıyor, adeta kuduruyordu. Otomobilde sâmit bir hâlde duran kıza haris haris bakıyordu. O ise bu bakışlara sahte bir tebessümle mukâbele ediyordu...⁶⁴⁴

⁶⁴¹ Şahin, “Auratik Hırsızın Tarihsel Sermayesi -Cingöz Recai Serileri Üzerinde Bir Çoklu Uyum Analizi Uygulaması”, 14.

⁶⁴² Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 13.

⁶⁴³ Şahin, “Auratik Hırsızın Tarihsel Sermayesi -Cingöz Recai Serileri Üzerinde Bir Çoklu Uyum Analizi Uygulaması”, 14.

⁶⁴⁴ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 8.

Verahora, ikinci kumpası için ise Edvard'ı evine davet ederek onun da canına hitam verir.

— Âlo, kimsiniz?

— Ben Edvard. Lütfen Levi'yi telefona çağırır mısınız? Verahora, Levi kelimesini duyunca eli titredi, biraz evvel işlediği menfûr cinâyeti hatırladı. Metânetini toplayarak:

— Alo, Mister Edvard, arkadaşınız Levi akşam geç yattığı için daha kalkmamıştır. Bu akşam saat on birde bize teşrîf ediniz. Yemeği birlikte yiyelim, ben Levi'ye haber verdim.

— Teşekkür ederim, mutlaka gelirim. Adieu (Adiyo)... Vera, oh! diyerek telefonu kapadı ve Edvard'a bir ölüm tuzağı planı hazırlamak üzere bitişik odada viski içmekle vakit geçiren sevgilisi Dayk'ın yanına gitti...⁶⁴⁵

Tuzaklarına devam eden Verahora, son olarak hafîye Karter'e yazdığı bir mektupla onu ikametgâhına çağırır ve ona ölüm tuzağı hazırlayarak kumpasa düşürür.

— Muhterem polis hâfiyesi Nik Karter! İkâmet ettiğim on sekizinci caddede dördüncü sokakta iki pansiyonda bir cinâyet vukû bulmuş, hizmetçim öldürülmüş ve paramçalınmıştır. Çabuk gelmenizi rica ederim. (Verahora) Mektûbu birkaç defa okudu. Yazının sâhibesini aklına getirerek kim olduğunu derhâtır etmeye çalıştı. Çok geçmeden kim olduğunu anlamıştı. Meşhûr Çin dansözü... Karter ta'kîb ettiği cinâyetle alâkadâr zannettiği bu yeni cinâyete çabuk şitâb etmeyi münâsîp görmüştü. Bununla berâber gitmeden evvel hayâtını muhâfaza etmek için her ne lazımsa yanında taşıyarak bir otomobile atladı ve dansözün evine gitti. Kapıda dansözü karşılayarak cinâyetin vukû bulduğu odaya sokarak heyecanlı bir sesle:

— Mister Karter bu cinâyetin hâllini sizin dirâyet ve gayretinize bıraktığım için zâbitayı ve müdde-i umûmîyi haberdâr etmedim. Çünkü ekseri işlerinizi kendiniz görmek istediğinizi işitiyorum da ondan, dedi...⁶⁴⁶

Komplonun sıkça kullanıldığı bir diğer polisiye roman ise “Dolandırıcılar Kralı”dır. Dolandırıcı Bill, dilenci kılığına girerek ilk komployu, nişanlısından para koparabilmek için mektup ve yüzüğünü çaldığı Mary'a karşı yapar. Bu kumpası ile onları ayırır ve bir çek karşılığında bu durumu ifşa etmeyeceğini vaad eder.

... Norman içtiği sigarasının dumanını havaya bu nim-üryân artistlerin müheykel vücûtlarına ateşin bir nazarla bakıyordu. Bir aralık yanındaki masada oturan güzel bir genç kadın ile erkeğin muhâvereleri nazar-ı dikkatini celbetti. Erkek kadına anlatıyordu:

— Âh Lucy, sana müessir bir haber vereceğim. Ben nişanlandım. Evet, bir seneden beri münâsebette bulunduğum zengin bir kadının kızı ile pek yakında da düğünümüz icrâ eyleyecek.

— Bu kız kim oluyor?

— Müteveffâ Lord Richard'ın kerimesi Mary ile.

⁶⁴⁵ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 11.

⁶⁴⁶ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 15.

— Amma ettin ha! Buna kabil değil inanmam.

— İnanmazsın değil mi? Peki bu elimdeki yüzüğe ne dersin? Diyerek parmağında (M) markalı yüzüğü gösterdi. Muhâvereyi sonuna kadar duyan Norman nihâyet tahammül etmeyerek konuşan erkeğe döndü ve hiddetli bir sesle:

— Efendi, tanımadığınız bir ailenin şerefli kızını ağzınıza almayınız sonra size pek pahalıya mal olur, dedi. Genç erkek yanındaki kadını bir bahâne ile savarak muhâtabının yanına yaklaştı. Hafif bir sesle dedi:

— Azîzim neye böyle hiddet ettiniz?

— Çünkü mevzu’bahis kız benim nişanlım...⁶⁴⁷

Edgard’ın ikinci kumpası ise Prof. Dayk’ın Mısırdan getirdiği antika yüzüğü çalabilmek için gazateci Raymond’un kimliğini kullanarak onun evine gitmesiyle başlar.

... Barda eline geçirdiği bir gazeteyi mütâlâa’ etmeye başladı. Birdenbire bir havâdis nazar-ı dikkatini celbetti. Profesör (Dayk) Şark seyâhatinden avdet etmiştir. Mumaileyh son seyâhatinde on bin dolarlık bir antika küpe satın almıştır. Edgard gazetenin mütâlâasını bitirir bitirmez barı terk ederek ikâmetgâhına gitti. Orada bir İngiliz gazetecisi kıyâfetine girerek dışarı çıktı. İlk tesâdüf ettiği otomobile atlayarak Profesör Dayk’ın evine gitti. Kapıcıya şu kartı: (Kurye İngiliz Gazetesi Muhâbiri) takdîm ederek profesörle görüşmesini talep etti. Birkaç dakika intizârdan sonra hizmetçi gelerek onu profesörün misâfir salonuna kadar götürdü. Profesör gelen misâfirini büyük bir hürmet ve nezâketle karşılayarak gazeteciliğe ait birçok malûmât verdikten sonra, Mısır’da bir bedeviden aldığı ve ta eski firavunların devirlerine ait bir küpe ile bir altın yüzük gösterdi ve hakkında izâhât vermeye başladı. Sahte gazateci Raymond veyahut Edgard barda dalga ile Raymond’un aşırıldığı yüzüğü antikacının kıymet-dâr yüzüğü ile hiçbir şüphe bırakmadan değiştirdi...⁶⁴⁸

Dolandırıcı Bill’in son komplosu ise Karter’e olur. Karter’in muavini Jack suretiyle hafiyenin karşısına çıkan dolandırıcı onu bu tuzakla aldatır.

... Karter yalnız kaldı. Bir sigara yakarak önünde duran bir yığın kâğıtlara göz gezdirmekle başladı. Birdenbire odanın kapısı açıldı. Karter’in çok sevdiği ve bir seneden beri Avrupa’ya giden muavini (Jack) görüldü. Elindeki ufak seyâhat valizini sallaya sallaya üstâdının yanına geldi. Elini sıktı. Karter, muavininin bu ani gelişine hayret ederek sordu:

— Ne var ne yok Jack?

— Seni göreceğim geldi.

— Avrupa’da ne yaptın? Böyle ansızın nasıl geldin? Jack, valizini yere koyarak:

— Çok teşekkür ederim üstat, benim ansızın Amerika’ya avdet etmem cihanşümûl bir şöhrete mâlik bir hırsızla alakadardır. Bu hırsızın ismi (Bill) dir...⁶⁴⁹

⁶⁴⁷ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 4.

⁶⁴⁸ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 7-8.

⁶⁴⁹ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 11.

“Kanlı Miras”ta vuku bulan cinayeti aydınlatmak için Karter’in çeşitli tahkikatler sonucu ulaştığı ipuçları katil olarak Elfriede’i işaret eder. Elfriede, sahte avukat olarak kendini gizlerken Karter, komplo kurarak müşteri sıfatıyla katilin bürosuna gider ve yanıltmacalarla köşeye sıkışan Elfriede’nin suçu ifşa olur.

... Karter ellerini ceplerine götürerek bir tomar kâğıt çıkardı. Onları ayırmaya başladı. Avukata göstererek:

— İşte bütün bu kâğıtlar söylediğimi isbât eder dedi. Avukat kâğıtlara bakarak:

— Ben bunlardan bir şey anlamıyorum. Fransızca ile yazılmış, dedi. Karter mütebessimâne:

— Bütün avukatlar Fransızca bilir. Siz nasıl bilmiyorsunuz?

— Bilmiyorum. Mamafih onların tercümelerini yaptırın, getirin. Ona göre de davanıza bakarız. Karter ısrârla:

— Anlaşıldı. Ben başka bir avukata gideceğim. Çünkü siz bir avukat değilsiniz. Sizin hakkınızda gazetelerde fenâ yazı yazacağım...⁶⁵⁰

Komplo yöntemi ile hedefe ulaşılan diğer roman ise “Mukaddes Heykel”dir. Madam Caroline ile Mösyö Maurice, Psikopos Antonio’a komplo kurarak kilisede sergilenecek olan mukaddes heykeli sirkat ederler.

... Mösyö Maurice odaya girer girmez keskin nazarlarıyla kamaranın dört etrâfını tetkik etti. Aradığını bulunca mutmain bir hâlde Piskopos’un takdîm ettiği iskemleye oturdu. Senyör Antonio, misâfirlerine şarap şişelerini hazırlamakla meşgûl iken Mösyö Maurice zevcesinin kulağına bir şeyler fısıldadı. Kadehler yavaş yavaş midelere boşanmaya başladı. Piskopos mütemâdiyen içiyordu. Mösyö Maurice fırsattan bilistifâde zevcesine dönerek yüksek bir sesle:

— Caroline bizim kamaraya git. Birkaç şişe şampanya getir, dedi. Genç kadın süratle odadan dışarıya çıktı. Çok sürmeden elinde iki şampanya şişesi olduğu hâlde içeriye girdi. Şampanyalar patladı. İlk kadehi Psikopos Efendi tenâvül etti. Gözleri gittikçe süzülüyordu. Anlaşıyor ki adamakıllı sarhoş olmuştu. Madam Caroline’nin ısrârı üzerine son bir kadeh daha yuvarladı. Gözleri kapandı. Kamaranın odası sımsıkı kapatıldı. Mösyö Maurice faaliyete geçti. Yatağın altında bulunan ufak sandığı aldı. Cebinden çıkardığı bir kerpetenle çivilerini çıkardı. İçinde kalın bezlere sarılı ağır bir cisim vardı. Süratle bağları çözüldü. Aranılan heykel meydana çıkmıştı...⁶⁵¹

Aynı romanda söz konusu komplolar devam eder. Sırada cinayet için kurulan tuzak planlanır ve bunun neticesinde amaca ulaşılır.

... Polis ikinci katta tesâdüf ettiği dekolte bir kombinezonla da saçları perişan ağlayan bu kadının ıztırâbını teskin ederek kendisinden malûmât almak istedi. Kadın ağlaya ağlaya kesik cümlelerle:

⁶⁵⁰ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 13.

⁶⁵¹ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 5-6.

— Kocam... âh! Sevgili Maurice... Ölen kendisidir. Dün akşam operaya gitmiştik. Yolda bir bara uğrayarak orada yarım saat kadar oturduk. Zevcem çok içmişti. Avdetimizde elbisesini çıkarmadan şezlonga uzandı. Elbiselerini çıkartmak ve yatırmak istedim. Hiddetle mani oldu. “Sen yat, birazdan elbiselerimi çıkarır yatarım” dedi. Ben de çok yorgundum, yattım. Henüz yarım saat, yirmi dakika geçmemişti gayriihtiyarı gözlerimi açtım. Maurice’i odada göremeyince bu kıyâfetle sofaya çıktım. Meydânda yoktu. Pencereden baktım, o vakit âdetâ çıldırmıştım. Deli gibi merdivenleri inerken size tesâdüf ettim. Caroline, sanatkârın bir aktör gibi rolünü öyle güzel ifâ ediyor ki ona inanmamak, hâline acımamak mümkün değildi. Polis genç kadını elinden geldiği kadar teselliye çalışıyordu ve onunla berâber bulundukları kata çıktılar. Merdivenin başında Senyör Antonio’ya rast geldiler. O da aynı vaziyette ve telâşta idi...⁶⁵²

“Ölüm Sarayı” adlı romanda ise Mister Vizmen, dolandırıcılar tarafından komplo kurularak soyulur.

... Bütün kızlar Mister Vizmen’i görür görmez dansı bırakarak etrâfını sardılar ve hep bir sesle:

— Âdil hâkemimiz şerefine hurra!.. diye bağıldılar. Enfes güzel çıplak vücûtların arasında kalan Mister Vizmen heyecanlı bir sesle:

— Kızlarım ne yapıyorsunuz, bu soğukta üşümüyor musunuz? Beni nereye hâkem tayin edeceksiniz, dedi. Sarışın, mütenâsib endâmlı bir kız atılarak:

— Bu gece birkaç arkadaş çay içiyorduk. Birdenbire aramızda garip bir fikir daha doğrusu bir bahis doğdu. Plaj elbiselerimizle açık havada (Vals Amerikan) müsâbakası yapacağız. Kazanana tarihi bir vazo hediye edeceğiz. İşte bu sebeple sizi hâkem tayin edeceğiz. Zaten öyle bir şey arıyorduk. Buralarda yani plajlara en yakın olan villanızdır. Tesâdüf bizi görüp geldiniz, dedi. Mister Vizmen, ister istemez kabul etti. Yanında iki kızı muavin duruyordu. Onlar falso yapanları ihtâr edeceklerdi. Müsâbaka başladı...⁶⁵³

Adı geçen romanın devamında Karter, olayın çözümünü için çete üyesi Sara (Angalina) ile diyaloga girer ve Sara’nın kendine kurduğu kumployla karşılaşır.

... Nik Karter ile Sara yemeklerini yedikten sonra berâberce kapıdan çıkıyorlardı. Arabaya binerek oradan ayrıldılar. Tahminen bir buçuk saat kadar yürümüşlerdi ki yolun sağ tarafında muhteşem bir saray Sara’nın nazar-ı dikkatini celbetti. Gidip gezmelerini Nik Karter’e söyleyerek muvâfakatını istihsâl eyledi. Arabayı bir kenara çektiler orada beklemesini tembih ederek saraya doğru yürüdüler. Sarayın kapısını açan hizmetkâra:

— Buradan geçiyorduk, sarayınız nazar-ı dikkatimizi celbetti. Hanımefendinize söyleyiniz de ikrâr arzû buyuruyorlarsa biraz içerisini gezeceğiz. Hizmetçiler: “Peki efendim.” dedikten sonra yanlarından ayrıldı, beş dakika sonra gelerek:

— Teşrîf ediniz, müsâade buyuruyorlar, dedi ve misâfirleri içeri alarak gezdirmeye başladı. Bir odaya girmişlerdi. Tam bu sırada ani bir hareket oldu.

⁶⁵² Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 12.

⁶⁵³ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 3-4.

Sara, tabir-i ağırla (Angelina) elinde revolver olduğu hâlde Nik Karter’e şöyle söylüyordu:

— E..y! Mösyö. Alfons, evvelemler eller yukarı... Ve ondan sonra akşam bana göstermiş olduğunuz elli bin lira kıymetindeki bonoyu da buraya bırakınız ve ondan sonra da ölüme hazırlanınız. Burası (Ölüm Sarayı). Tâbir ettiğim bir batakhânedir...⁶⁵⁴

“Ressamın Katili” adlı romanda Karter, ressam Jozef’in katili ressam Henri’yi elden kaçıır ve onun kurduğu komplo ile tuzağa düşer.

... Nik Karter, Ederle’nin yatağı başında bir taraftan yarasını sarıyor, bir taraftan etrâfına toplanan otel memur ve müşterilerine geceki macerâyı tafsilâtıyla anlatıyordu. Bu esnâda otel hizmetçilerinden birisi gelerek dışarıda bir polis memurunun kendisini istediğini söyledi. Nik Karter, dışarıya çıkarak gelen polise ne istediğini sordu. Polis ciddi ve sert bir tavırla: — Polis müdüriyeti sizi acilen istiyor. Hiçbir dakika kaybetmeyeceksiniz, dedi. Polis hâfiyesi bunun üzerine oradan geçmekte olan bir otomobili çevirerek polis müdüriyetine girdi. Yalnız kalan polis, otele girerek otel direktörüne yaralı olan Matmazel Ederle’ i âmirlerinden telâkki ettiği emir üzerine hastaneye nakledeceğini söyledi. Direktör itirâz etmeyerek onu kızın bulunduğu odaya soktu ve yalnız bıraktı. Polis derhâl kıza yaklaşıp heyecanlı bir sesle:

— Sevgilim Ederle! Seni kasten vurmuşlar. Berâberce Avrupa’ya kaçmak için geldim...⁶⁵⁵

Ederle, Henri’nin tuzağına karşı bir komplo kurar ve onu bu hile ile alt ederek polis müdüriyetine teslim eder. Bu hususta denilebilir ki burada bir karşı tuzak söz konusudur. Ederle, kendisini kaçırmaya çalışan Henri’e bir tuzakla karşılık verir.

— Ederle, bana kâtil deme çünkü buna sen sebep oldun. Senin aşkın bunları bana yaptırdı. Her tehlikeyi göze alarak seni görmek ve götürmek için geldiğimi düşün ve aşkımın kıymetini takdîr et! Ederle gözlerini yumarak düşünmeye başladı. Nihâyet bir şeyi keşfetmiş gözlerini açtı ve sahte bir kadın cilvesi ile:

— Henri, emin ol ki ben de seni seviyorum, bunları tecrübe için yaptım. Gel sıcak kolların arasında al, berâberce kaçayım, dedi. Henri kızın yanına yaklaşıp kucaklamak istedi. Ederle çevik ve ânî bir hareketle kâtilin belindeki tabancayı kaparak kendisine doğru tevcih etti. Sert ve amirâne bir sesle:

— Kâtil teslim ol, kımıldanma, ufak bir hareket dimağının parçalanmasına sebep olur, dedi. Henri, bu nageh-zuhûr vaka’dan mütehâyir kalarak ellerini yukarı kaldırmaktan ve teslim olmaktan başka bir çâre bulamadı...⁶⁵⁶

⁶⁵⁴ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 15.

⁶⁵⁵ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 13.

⁶⁵⁶ Yurdatap, 14.

Arsen Lüpen'in başrolde olduğu "Şöhret Uğrunda"da Holmes, ezeli düşmanının komplolarıyla karşılaşır, Holmes'ün arkadaşı William Harrison olarak yanına vasıl olan Lüpen, hafiyeyi tuzağa düşürür ve onunla alay eder.

— Âlo, kimsiniz?

— Ben samimi arkadaşınız William Harrison! Sherlock Holmes, bir lahza tereddüt etti. Kendi kendine söylenmeye başladı. "Ne acaîb şey. Demin ta Kolombiya'dan gelen mektûbu okuyordum. Şimdi beni telefonla çağırıyor. Olur garâbet değil." Telefon âhizesini tekrâr aldı:

— William ne vakit teşrîf ettiniz?

— Şimdi! Ne olacak tramvayla atladığım gibi geldim. İstihza' mı ediyorsunuz?

— Estağfirullah, haddimiz mi? Bu esnâda bulunduğu odanın kapısı açıldı. İçeriye uzun boylu, şık bir erkek girdi. Sherlock Holmes, gelen zâiri seri bir bakışla süzdükten sonra sert bir sesle:

— Kimi istiyorsunuz, Mister? Böyle izin almadan bir yere girilmesini nereden öğrendiniz? Meçhûl zâir tebessüm ederek cevap verdi:

— Kolombiya'dan azîzim!..⁶⁵⁷

Holmes, zaman sonra karşılaştığı tuzağı fark der ve kendisine bu komploju kuranın ezeli düşmanı olan Lüpen olduğunu fark eder.

... Sherlock Holmes, yüzünü geriye çevirerek baktı. Henriette'nin mücessem timsali dudaklarında şeytanî bir tebessüm, bir elinde sivri bir hançer, pür tavrı azâmet takınmış duruyordu. Bu bir resim değil, canlı bir tablo idi. Üstüne büyük bir sürat ve çâlâkî ile yürüdü. Fakat heyhât ki duvarla karşılaştı. O hayâl kaybolmuştu. Geriye döndü. William meydânda yoktu. Oda kapalıydı: Nereye gidebilirdi? Odada bir konsol, bir masa ve birkaç iskemle ve bir aynalı dolaptan başka bir şey yoktu. Aynalı dolabı açtı. William orada saklanmıştı. Sâkit ve sâkıt bir hâlde duruyordu. Sherlock Holmes, iki kolunu belinden tutmak istedi. Elleri süratle birbirine çarptı. Çünkü onun temâs ettiği şey bir insan vücûdu değil bir kukla idi. Asabî parmaklarıyla o bostan korkuluğu gibi duran elbiseleri ve maskeyi yırttı. Dolabın her tarafını aramaya başladı. Elleri ansızın bir düğmeye ilişti. Düğmeyi çevirdi, olmadı. Sık sık bastı, büyük bir delik açıldı. Bu delik sokağa nâzırdı. Oradan baktığı vakit sokakta bir otomobil gördü. İçinde Arsen Lüpen duruyordu...⁶⁵⁸

Arsen Lüpen'in peşine düşen Holmes, tekrardan meşhur hırsızın tuzaklarının kurbanı olur. İşin farkına varınca da yeniden Lüpen'in peşine düşer.

... Sherlock Holmes ise kulübün binasında Arsen Lüpen'i aramaya koyuldu. Her yerini aradı, taradı, bir şey bulamadı. Birinci kata indi. Boş odaları birer birer muâyene etti. Odanın birisi kapalıydı. Polis hâfiyesi onu maymuncukla açarak içeri girdi. Cep elektriğini yaktı, köşede bitâb bir hâlde inleye inleye yatan bir insan gördü. Üstündeki elbiseler tıpkı Arsen Lüpen'in elbiselerine benziyordu. Acaba o mu idi? Yere eğildi, cismi muâyene etti. Bu şoförü

⁶⁵⁷ Yurdatap, Şöhret Uğrunda, 4.

⁶⁵⁸ Yurdatap, 5-6.

Toklen idi. Sherlock Holmes, keskin zekâsıyla meseleyi anladı. Bir çılgın gibi merdiveni dörder dörder atlayarak dışarıya fırladı. Otomobilinin yerinde yeller esiyordu. Meydânda yoktu. Orada bulunan şoförlere sorunca bu cevabı aldı:

— On dakika evvel hizmetçiler bayılmış bir kız getirdiler. Otomobilinize koydular ve şoföre bir şeyler söylemişlerdi. Onlar gittikten sonra şoför süratle buradan hareket etti, dediler...⁶⁵⁹

Hapishaneden firar edebilmek için hapishane müdürü Mister Reed’e tuzak kurarak amacına ulaşan Arsen Lüpen’in öyküsünün anlatıldığı “Gece Çocuğu”nda olaylar komplo ile başlar ve devam eder. Bu sayede meşhur hırsız, roman boyunca yakalanmadan faaliyetlerine devam eder.

... Müdür önündeki dosyayı karıştırmaya başladı. O esnâda Arsen Lüpen, masanın üstünde duran tabancayı kaparak namlusunu Mister Reed’e tevcih etti. Müdür bu ani hareket karşısında afallamış duruyordu. Arsen Lüpen, ciddi ve hafif bir sesle:

— Ufak bir mukâvemetiniz hayatınızın mahvolmasına sebep olur. Karşınızdaki adam dünya zâbitasına meydân okuyan meşhûr Arsen. Bundan akla hayâle gelmez tehlikeler icâd ederim. Fikrinizden istimdâd etmek, zile basmak, gardiyanları çağırmak gibi şeyler geçmesin çünkü oda kilitlidir. Onu bir saatte açamazlar. Hâlbuki ben bir saatte neler yaparım, dedi ve hâlâ şaşkın bir vaziyette duran Mister Reed’e yaklaşarak ellerini uzatmasını söyledi. Müdür ellerini uzattı. Arsen Lüpen, kuvvetli elleriyle giydiği mahpus ceketini parçaladı ve ondan yaptığı sargı ile sınıksız müdürün ellerini bağladı. Kalan parçaları ile ağzını tıkadı ve asılı duran müdürün paltosunu giydi...⁶⁶⁰

Kaçış planında başarılı olan Arsen Lüpen, ikinci planı için yeni bir hileye başvurur. Buna Henriette’i de ortak eder. Hırsızlar tasarladıkları komplo vasıtasıyla istediklerine vakıf olurlar.

— Haydi kalk. Görülecek mühim işlerimiz vardır, vakit kaybetmeye gelmez, dedi. Henriette, bir hamle ile yataktan kalktı, dağınık saçlarına, kıyâfetine çeki düzen verdi.

Arsen Lüpen ona şu talimâtı verdi:

— Şimdi senin en dekolte elbiselerini giyeceksin. Saçlarını, kıyâfetini, çehreni kokot sîmâsına benzeteceksin. Onu yaptıktan sonra Amerikalı bahriyelilerin devam ettikleri meyhânelere gideceksin. Orada yakalayacağın bir bahriyeliyi (Greenhithe) civârındaki gizli hânelere götüreceksin ve orada kendisine öyle bir aşk göstereceksin ki sana bent edeceksin, ondan sonra seni Amerika’ya kaçırmasını talep edersin. Muvaffak olursan iyi, olmasa başka bir hileye tevessül ederiz, dedi...⁶⁶¹

⁶⁵⁹ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 12.

⁶⁶⁰ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 7.

⁶⁶¹ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 16.

“Hindistan Ormanlarında” ise yine sahnede Arsen Lüpen ve hafîyeye kurduğu tuzaklar vardır. Bu konuda Lüpen, çoğu kez muvaffak olur ve hafîyeyi alt eder.

— Beni dinleyin arkadaşlar. Bizi takip eden Mister Harry de dinlesin! Olabilir ki ileride üstâdına anlatır. Pek yakında Fransa’da kurduğumuz plân mucîbince burada icrâyı faâliyet edeceğiz. İlk yapacağımız iş yerlilerden birkaç yiğit toplayarak müthiş bir çete teşkîl etmeliyiz. O çete buradan geçen zengin seyyâhları saymak vazifesiyle mükellef olacak. Ben ve sevgilim Henriette bu muhitin zengin mihrâcelerine musallat olacağız ve bir sene zarfında büyük bir servet toplayarak Amerika’ya gideceğiz, dedi. Harry, müşkül mevki’e düşmesiyle berâber bu ehemmiyetli malûmâtı elde etmesine çok mesrûr oldu. Arkasında ufak bir patırtı işitti. Geri geldi. Geldiği kapı kapanmıştı. Tekrâr geri döndü, bu sefer kendisini dört duvar arasında buldu. Sûratle duvarın üstüne yürüdü. Fakat heyhat ki o duvar kalın meşe odunundan mamul bir tahta perde idi. Harry, hiddetinden yumruklarını tahtaya sallıyordu. Bu esnâda şeytani bir kahkahayı müteâkib:

— Arsen Lüpen’in işine karışan adamların en hafif cezâsı budur, kelimelerini işitti. Evet, bu ses! Meşhûr hırsızın sesi idi...⁶⁶²

Yazarın “Saray Rakkasesi” adlı polisiye romanında, zengin mihracenin sarayına yakın ormanda ava çıkarak mihracenin dikkatini çekmeyi başaran Henriette, saraya dâhil olarak büyük soygun için zemin hazırlar, bu sırada diğer komployu da Lüpen, Henriette’nin kaçırıldığını söyleyerek yardım istediği Holmes’e kurar. Holmes ve muavini Hary’i kurduğu tuzığa düşürür.

... Arsen Lüpen gülerek:

— Akıllı ve dirâyetli bir zâbıta memuru olduğunuz hâlde bu muâmelenez şâyân-ı hayrettir. Ben hiç öyle kolay kolay kendimi teslim eder miyim? Sherlock Holmes, tabancasını hedefini değiştirmeyerek bitişik kapıya hafifçe vurmak istedi. Onu gören hırsız:

— Nâfile, muavininiz bitişik odada değil. O şimdi çetemizin taht-ı esâretindedir. Bulduğunuz otel bir haftadan beri tesis ettiğimiz bir batakhâne, aynı zamanda çetemizin merkezi.

Sherlok Holmes, tabancasının tetiğini çekerek Arsen Lüpen’e ateş etmek istedi. Arsen Lüpen seri bir hareketle yere eğilerek yerde bulunan bir düğmeye bastı. Sherlock Holmes’ün bulunduğu yer birdenbire çöktü. Patlayan kurşun hedefini şaşırmıştı.

Sherlock Holmes’ün düştüğü yer, kapkaranlık bir bodrum idi. Tavan alçak olduğu için ona bir zarar dokunmamıştı. Elektriği yaktı, yavaş yavaş rutûbetli bodrumun içinde yürümeye başladı. Henüz dört beş adım yürümüştü, birdenbire haykırdı: Harry! Hakikâten muavini Harry, bağlı olduğu hâlde yerde baygın yatıyordu...⁶⁶³

⁶⁶² Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 11.

⁶⁶³ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 14.

Yazarın “Operadaki Sirkat” adlı romanında ise zengin Misis Katerina bulunduğu tiyatro locasında “kızıl çete” tarafından tuzağa düşürülerek soyulur.

— Misis cenâbları! Bendeniz bitişik locada oturan mihrâce hazretleri tarafından geliyorum. Kendisinin milyonlarca lira kıymetinde muhtelif mücevherât ve elmasları vardır. Biraz evvel kulağınızdaki kıymet-dâr küpelerin taşları nazar-ı dikkatimi celbetti. Kendisi bu husûsta çok merâklı olduğu için küpelerinizin bir tekini taşlarına bakmak için vermenizi rica ediyor, dedi.

Misis “Katerina” bilâtereddüt küpelerinin birisini kulağından çıkararak zâbıta verdi. Zâbıt teşekkür ederek locadan dışarı çıktı. Birkaç dakika sonra elektrikler birdenbire söndü, herkes hayretler içinde kaldı. Fakat çok sürmeden ortalık aydınlandı. Misis Katerina, elektrikler yanınca mihrâcenin bulunduğu locaya baktı. Eyvah! Locada kimseler yoktu...⁶⁶⁴

Kızıl çete üyeleri bu kadarıyla da yetinmeyip ikinci kumpası kurarlar ve Katerina’nın karşısına komiser vasfıyla çıkarak ikinci küpesini de çalarlar. İkâmetgahının adresini isteyerek neticeden haberdar edeceklerini söyleyerek oradan uzaklaşan çete, birkaç gün sonra Misisin evine gönderdikleri bir mektupla kimliklerini açıklayarak onu tuzaklarından haberdar ederler.

... Heyecân ve telâşla locasından fırladı. Derhâl karşısına bir polis komiseri ile iki sivil zâbıta memuru çıktı. Misis, komiseri görünce bitkin bir sesle:

— Aman yetişin. Elli bin dolar kıymetindeki küpelerimin bir teki kayboldu, dedi. Komiser, ciddi bir tavır ile:

— Kim çaldı. Lütfen çabuk söyleyin, fâilini derdest edelim, dedi. Misis aynı heyecânla:

— Gârip bir tarzda dolandırdılar, diyerek meseleyi bir tafsîl komisere anlattı. Komiser mültefitâne:

— Merâk etmeyin Misis cenâbları. Bu gibi vaka’lar muhtelif tiyatro ve sinemalarda birkaç defa oldu. Bunu yapan hırsızın izini bulduk. Tarassudâta başladık ve locaların birisini işgâl ettiklerini tesbît ettik. Emin olunuz ki birkaç saat geçmeden hepsini yakalayacağız. Yalnız zâbıtaya yardım olmak üzere küpelerinizin kalmış bir tekini vermenizi rica ederim, dedi. Misis, memnûniyetle küpelerin kalan tekini verdi ve komisere:

— Muvaffakiyetinizi şimdiden temennî ederim, dedi. Komiser pişkîn bir tavırla:

— Misis cenâbları, lütfen bize de adresinizi veriniz de küpelerinizi hırsızlardan alınca oraya gönderelim, dedi...⁶⁶⁵

Polis hafiyesi Karter’e intikal eden sirkatte hafiye araştırma için tiyatroya gider direktörden izahat almak isterken kendisine kurulan kumpas neticesinde oradaki bir bodruma hapsedilir.

⁶⁶⁴ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 3.

⁶⁶⁵ Yurdatap, 4.

— Tiyatronuzda çalışan efendilerin hüviyetleri ile tercüme-i hâlleri hakkında izâhât isterim. Direktör, müstehzî bir bakış ile polis hâfiyesini süzdü:

— Burada bir dakika sabredin. Bizim idâre memurunu çağırayım. O daha ziyâde bilir! diyerek odadan dışarı çıktı ve dışardan kapıyı kilitledi. Nik Karter tehlikeyi hissetti. Sûratle kapıya atıldı. Açmaya uğraştı. Bu esnâda dışarıda müstehzî bir ses işitildi:

— Nâfile... Karter Cenâbları. Bu oda sizin medfen-i ebediniz olacak! Filhakîka oda yavaş yavaş bir asansör gibi hubût etmeye, bayıltıcı, boğucu bir duman etrâfı sarmaya başladı. Tabiatıyla polis hâfiyesi bayılmıştı. Soğuk bir elin alnının üstüne temâsıyla Nik Karter gözlerini açtı. Bulunduğu yer loş, rutûbetli bir bodrum idi...⁶⁶⁶

“Maskeli Süvari” adlı romanda Lüpen’in kızıl şatoya hapsettiği Holmes, meşhur hırsızın patlattığı bomba ile enkaz altında kalır ve yaralanır, söz konusu tuzakla Lüpen’in ulaşmayı hedeflediği nokta ezeli düşmanı Holmes’ü yok etmektir.

... Arsen Lüpen, tehlikeyi hissetti. Hemen önündeki masanın gözünden siyah madeni bir cisim çıkararak “işte” dedi. Sherlock Holmes! Ben ile Henriette’den maada sen ve zâbıtâ kuvvetleri ve benim maiyetim bu şatonun içinde mahvolacaksınız, diyerek elindeki o bombayı attı ve kendisi bir zile basarak Henriette ile berâber olduğu yerde kayboldular. Bomba patlayınca müthiş bir seda hâsıl eti. Hırsızlardan, polislerden bayılanlar, yaralananlar, ölenler yerlere düşüyorlardı. O koskoca bina olduğu gibi yıkılmıştı... Birkaç gün sonra şatonun enkâzını temizleyen ameleler, gâyet garip bir şeye rast geldiler. Birçok masalar ve iskemleler altında bir insan inlemesini işittiler. Derhâl hummalı bir fâaliyetle onu tahlîs etmeye çalıştılar...⁶⁶⁷

Aynı romanda enkaz altınada kalan ve öldüğü sanılan Holmes, bu kez Lüpen’i ele geçirebilmek için kendini ölü göstererek gazetelere ilan verdirtir. Fakat hafiyenin bu komplosu bazı insanlarca fark edilir.

... Bütün Fransa ve İngiltere gazeteleri, Sherlock Holmes’ün Arsen Lüpen’i takip ederken hırsızlar tarafından nasıl öldürüldüğünü yaptıkları derin tahkikât ile yazdılar. Herkes endişede daha doğrusu müteessir ve mütekeddir görünüyor, evet, o meşhûr dâhinin sonunda böyle alçak hırsızların ellerine düşerek öldürülmesi cidden acınacak bir fâcia idi. Daha bazı tecrübe-dide yüksek fikirli insanlar, Sherlock Holmes’ün ortadan birdenbire kaybolmasının sırf kendisinin icâd ettiği bin bir hilelerinden birisi olduğuna hamlettiler...⁶⁶⁸

At yarışlarında galip gelip büyük ödülü elde edebilmek için yeni bir hileye başvuran Lüpen, rakip atın seyisini sarhoş ederek ata şırınga ile ilaç verir ve yarışlarda galip gelir.

... Fakat Arsen Lüpen’in adamlarından başka olmayan bu kızlardan birisi cilveli ve müstehzî’ bir sesle: “Mister, şimdi hiçbir otel kabul etmeyecek.

⁶⁶⁶ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 9.

⁶⁶⁷ Tan, **Maskeli Süvari**, 5.

⁶⁶⁸ Tan, **Maskeli Süvari**, 7.

Sizin ikâmetgâhınız varsa oraya gideriz.” demişti. Esâsen gözleri karararak, asabı gerilen Amerikalı, arkadaşına bakarak onun da kabul ettiğini görünce: — Hay hay gidelim, diyerek kalktı ve bir otomobile atlayarak yarım saatlik yol kat ettikten sonra Auteuil’ya yakın bir ahırın yanındaki binaya geldiler ve yine kızlarla berâber zevk ve sefâyâ daldılar. Amerikalı, adamakıllı sarhoş olarak yere yıkıldı. Arsen Lüpen, hemen ceplerini yoklayarak ahırın anahtarını aldı. Amerikalının şapkasını ve gömleğini giyerek karşıki ahırın usûlce kapısını açtı. Elektrikleri yaktı. Yavaş yavaş ata yaklaşarak cebinden çıkardığı ufak bir kutudan bir şırınga yaptı. Şırıngayı birkaç defa atın ayağına batırdıktan sonra mutmain bir hâlde kapıyı kilitleyerek Amerikalının ikâmetgâhına geldi. Sabaha karşı Amerikalı uyandı. Arsen Lüpen, işine erken yetişeceği bahânesiyle oradan ayrıldı...⁶⁶⁹

“Zevk Çılgınlıkları”nda tesadüfle keşfettiği esrarkeşlere yataklık yapan hastanede tahkikat yapan Holmes, orada rastladığı Henriette’nin zengin bir mihraceyi tuzağa düşürerek soyduğuna şahit olur.

... Mihrâce yalvarıcı bir sesle:

— Maşeri... İşte size yarım milyon kıymetinde bir inci gerdanlık ve bir de emrinize âmâde beş bin İngiliz lirası kıymetinde bir imza’ çek edeceğim. Henriette, sahtekâr bir sesle:

— Teşekkür ederim. Asâlet-meâb. Son olarak benim elimden şu şampanyayı afiyetle için, diyerek uyku ve mafsallara uyşukluk veren ilâçla karışık şampanyayı takdîm etti. Mihrâce, şampanyayı içtikten sonra hemen yatağa fırlayarak Henriette’i davet etti. Henriette, elektriği söndürerek mihrâcenin yanına geldi. Fakat daha Henriette’i elleriyle sarmadan vücûdunda bir gevşeklik, bir hâlsizlik ve müteâkib bir uyku hissetmeye başladı. Mihrâce, adamakıllı yatıyor, bu kadar fedakârlığa karşı bir şeye nâil olmadan ölü gibi sızıyordu. Henriette yataktan fırlayarak elektriği yaktı. Yataktaki âsâlet-meâba menfûr bir nazar fırlatarak:

— İşte zevk çılgını adamlara böyle muâmele yapılır, dedi...⁶⁷⁰

“Kuralları koyan, hukuku yaratan makamlar, bir yandan koyduğu kurallara uyulacağını farz ederken diğer taraftan kuralların ihlal edileceğini varsayarak temkinli, ölçülü, basiretli bir tavırla planlı önlemler alır.”⁶⁷¹ Bu kurallar ve planlı önlemler polisyelerde karşılaşılan kumpaslara karşı temkin ve emniyet teşkil eder. Fakat Lüpen gibi profesyonel suçlular ve onların tuzakları karşısında bu önlemler de yetersiz kalır. Bu durumu örnekleleyen romanlardan “Zevk Çılgınlıkları”nda Lüpen ve Henriette’i nezaretine alan Holmes, orada bulunan polisleri teslim eder ve karakola götürmelerini söyler. Kaçmamaları için sıkı bir önlem alan Holmes, Lüpen’in sahte polislerle işaretleştiğini fark etmez ve hafiye bir kez daha Lüpen tarafından tuzağa düşürülür.

⁶⁶⁹ Tan, **Maskeli Süvari**, 14.

⁶⁷⁰ Yurdatap, **Zevk Çılgınlıkları**, 12.

⁶⁷¹ Turinay, **Hukuk Komedyası: Edebiyat ve Hukuk Yazıları**, 75.

... Sherlock Holmes'ün düdüğü çalmasını müteâkib birkaç polis gelmişti. Hâfiye sert ve âmirâne bir sesle:

— Ben Sherlock Holmes'üm. Hemen biriniz bir otomobil tedârik etmeli ve buraya getirmeli. Sahte Polisler. Bu esnâda Arsen Lüpen gizli olarak polislere işârât etmişti. Tabii polis hâfiyesi bunun farkına varamadı. Üç polis Arsen Lüpen'in ve Henriette'in etrâfını sardı. Sherlock Holmes ise onlara nezâret ediyordu. Biraz sonra kapalı bir otomobil geldi. Polis şoförün yanından indi ve Sherlock Holmes'ün karşısında mutî' bir nefer gibi durdu. Sherlock Holmes, hemen Arsen Lüpen'i ve Henriette'i otomobilin içine soktu. Her iki taraftan onların kaçmasına mahal bırakmamak için altı polis otomobilin içine yerleştirdikten sonra:

— Şimdilik otomobille Paris polis müdüriyetine götürün! Sıkı bir nezâret altında bulundursunlar. Ben yarın sabahleyin gelirim, dedi. Otomobilin oradan hızlı bir süratle ayrıldı ve karanlığın içinde kayboldu...⁶⁷²

Hafiye, adı geçen romanda kendisine kurulan kumpastan Arsen Lüpen'den gelen alaycı bir mektup vasıtasıyla haberdar olur. Bu durum gösteriyor ki kurduğu tuzaklar ve yaptığı hileler sayesinde başarı sağlayan meşhur hırsızın karşısında hafiye aciz kalır.

—“Azîzim polis hâfiyesi Mister Sherlock Holmes, Bu telgrâfı okuduğunuz zaman hastahânenin sizin yatak odanızdan başka her yerini bomboş bulacaksınız. Hayret etmeyiniz. Siz mışıl mışıl yatarken bizim adamlarımız fâaliyetlerdi. Ben ise Henriette'le berâber ısmarladığınız otomobil ile ikâmetgâhıma sâlimen vâsıl olduk. Polisler ne kadar lütûfkâr insanlar idi. Bizi doğru kapımızın önüne getirdiler. Çok teşekkür ederim. Yalnız Henriette biraz soğuk almış, tedâvîsi için Almanya'ya gideceğim. Allah'a ısmarladık.”⁶⁷³

4.3.6. Takip

Takip yöntemi polisiye romanlarda merak unsurunu diri tutan en önemli yöntemlerdendir. Bu yöntem “Suçlu ya da araştıranın olay sürecinde birbirlerini ya da üçüncü şahısları takip ettikleri durumlarda kullanılır.”⁶⁷⁴ Polisiyelerdeki takip yöntemi, olayın çözümü için ya da hafiye ve suçlunun hedef davranışı için yapılan eylemler dizini ifade eder. Bu faaliyet neticesinde takipte olan kişi hedefteki kişiye kendini fark ettirmeden ardından gider ve onun eylemlerini gözetleyerek çıkarsamalarda bulunur.

Yurdatap'ın polisiyelerinden “Dolandırıcılar Kralı”nda hırsız Bill, planladığı dolandırıcılık için kurbanı Mary ve annesini dilenci kılığında takip ederek aldatır.

... Dilenci kendisine sadaka veren Madamı yan gözle bir süzdükten sonra bir tavr-ı meyusâne ile onları uzaktan uzağa takip etmeye başladı. Nihâyet on

⁶⁷² Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 14.

⁶⁷³ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 16.

⁶⁷⁴ Şahin, *Cinai Meseleler*, 79.

altıncı caddede saptıklarını görünce daha hızlı yürüyerek onlara yetişti. Kızın karşısına çıkarak:

— Matmazel demin bana sadaka verirken çantanızdan bir yüzük düşürdünüz. Siz gittikten sonra gördüm. Koşa koşa geldim. Size takdîm edeyim, dedi. Genç kız çantasını açarak yüzüğünü yokladı, buldu. Dilenciye göstererek:

— Teşekkür ederim, işte yüzüğüm burada, kaybolmamıştır, o başka bir kimseden düşmüştür dedi. Dilenci genç kızın elindeki yüzüğe bakmak bahanesiyle aldı ve süratle elindeki yüzükle tebdîl ederek verdi. Genç kız farkına varmayarak yüzüğü çantasına koydu ve onu intizâr eden validesiyle apartmanlarına girdi. Dilenci girdikleri apartmanın numarasına seri bir nazar fırlattıktan sonra bir kuş süratiyle oradan uzaklaştı...⁶⁷⁵

“Kız Taciri”nde ise kaçırılan Viyolonse’nin izine ulaşabilmek için araştırmaları neticesinde ulaştığı Mister Heizman’i takip eden Nick Karter, bunun sonucunda çeteyi ele geçirir.

... Hava gittikçe kararıyordu. Saat sekiz idi. Raca, Mister Heizmen’e işaret ederek vaktin hulûl ettiğini söyledi. Mister Heizmen, ayağa kalkarak Mihrace ile bardan dışarı çıktılar. Karter onları sessizce takip ediyordu. Barın önünde duran lüks otomobillerden birisine rakip olarak hareket ettiler. Karter süratle diğer bir otomobile binerek şoföre önünde giden otomobili nazar-ı dikkati celbetmeden takip takip etmesini tembih etti. Yarım saatlik bir yol katettikten sonra önündeki otomobil, dar ve uzun aynı zamanda karanlık bir sokağın önünde durdu. Karter, şoföre parasını vererek Mihrace ile Mister Heizmen’i takip etmeye başladı. Dar sokağı baştanbaşa katederek demir kapılı büyükçe bir binanın önünde durarak kapının zilini üç defa alelacele çaldılar. Çok sürmeden kapı açılarak içeri daldılar. Karter, karanlıktan bil-istifâde bir kuş süratiyle onların arkalarından girdi. İlerlemeye başladılar. Bir merdiven başına gelince Karter biraz tereddüt etmeye başladı. Çünkü merdiven aydınlıktı. Yukarıdaki katlar da hepsi aydınlıktı. Bununla berâber cesâretini kırmayarak merdivenin başında karanlık cihette Mihrâce ile Mister Heizmen’i gözüyle takip etmeye başladı...⁶⁷⁶

Takip yöntemi ile suçluyu alt etmek polisiyelerde sıkça kullanılan bir yöntemken bu daha çok araştırmanın yardımcısına telakki ettiği emir doğrultusunda vuku bulur. Takibin gerçekleştirilmesi için önceden bir araştırma yapılması şarttır, bu takip edilen kişi hakkında edinilen bilgilerle onun ele geçirilmesi arasında paralellik sağlar. Yazarın “Ölüm Sarayı” adlı romanında vuku bulan sirkat için harekete geçen Karter, fail Angalina’nın tuzağını fark edince muavini Jack’e kendilerini takip etmesini emreder.

... Muavini Jack’in elini sıkarak:

— Şöyle yanımda otur da sana mühim meseleler hakkında izahât vereceğim, dedi ve vaka’yı baştanbaşa naklettikten sonra bazı talimât vererek bir otomobil ile arkalarından hiç belli etmeksizin takip etmesini emretti ve

⁶⁷⁵ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 2-3.

⁶⁷⁶ Yurdatap, **Kız Taciri**, 13-14.

kendisi de polis müdüriyetini meseleden haberdâr etmek üzere ayrıldı. Filhakika muavini kendisine derûhte edilen vazîfeyi ifa etmiş ve anlatacağımız vechile üstâdına münâsib bir vakitte yetişmişti...⁶⁷⁷

“Hindistan Ormanlarında”da Hindistan’da firar eden Lüpen’in peşine düşen hafiye onu takip ederken pek çok şehirden geçer. Zira takipte mesafeler önemlidir. Takip eden ve edilen arasındaki mesafe uzadıkça takip süreci zorlaşabilmektedir. Öyle ki “Seyahat eden katiller, özellikle polis sınırlarından hatta ulusal sınırlardan geçtikleri zaman, herhangi bir soruşturmada hala en zorlu vakalar olarak gündeme geliyorlar.”⁶⁷⁸ Adı geçen romanda de hırsız Lüpen sürekli farklı şehirlere seyahat eden bir suçludur, bundan dolayı dedektif, Lüpen’i takip ederken oldukça müşkül duruma düşer. Bu sebeple onu ele geçiremeyen hafiye, hırsız bir tesadüfle fark eder ve muavinine takip etmesi için emreder.

... Sherlock Holmes’ün bu gördüğü manzara çok merâklî ve aynı zamanda istifâdeli bir şeydir ki peşinden koştuğu meşhûr hırsızın izini keşfetmişti. Evet, çünkü bu adam Arsen Lüpen’in başka sîmâ altında tecessüm etmiş sahte bir Mister’a benzetmişti. Hemen polis hâfiyesi muavinini çağırarak:
— Harry, mümkün mertebe acele olarak tebdîl-i kıyâfet et. Hintli bir zengin olacaksın ve karşımızdaki kahveye girip orada bulunan ve zannıma göre Arsen Lüpen olan Avrupalı kıyâfetli adamı takip etmelisin, dedi. Harry, süratle üstâdının emrini infâz etmeye gitti...⁶⁷⁹

Romanın devamında hafiye Holmes ve muavinin takip süreci ve neticeleri etraflıca aktarılır.

... Harry, onları takîp ediyordu. Birçok pis ve gayr-ı muntazam caddelerden geçtikten sonra büyük bir meydânlığa geldiler. Orada birkaç fil kervânları durmuşlardı. Avrupalıyı görünce hepsi koşuşarak öğrendikleri birkaç kelime İngilizce ile merâmlarını anlatmaya çalışıyorlardı. Bir taraftan kendi fillerinin süratinden ve mukâvemetinden bahsediyorlardı. Nihâyet ikisi de bir file binerek sık ağaçlı, düz şosenin yolunu takîp etmeye başladılar. Harry ise nazar-ı dikkati celbetmemek için yaya gitmeyi tercîh etmişti. Sekiz saat yaya olarak devam eden bu yolculuk Harry’nin dinç ve isportmen vücûduna dokunmamasına rağmen biraz yorulmuştu. Artık uyku ona mübrem bir ihtiyâç idi. Gittikçe kararan muhit, genç polisin kalbinde bir heyecân uyandırmaya başladı. Tanımadığı ve alışmadığı bir yer... Her tarafı vahşî canavarlar müfteris hayvanlarla dolu bir ormanda ufak bir tabanca ve birkaç kurşundan başka hiçbir hâmîsi yoktu. Bununla berâber o vazîfesi uğrunda her fedakârlığı gözüne almıştı. Ölümle âdetâ istihzâ edercesine ufak bir korku bile geçirmemişti. Takîp ettiği kervân bir saat kadar yol yürüdükten sonra büyük ve muhteşem şark mimarî tarzında bir binanın önünde durdu. Kapının tokmağını çalmaya başladı. Kapı açıldı ve Avrupalı içeriye girince süratle kapandı. On metre kadar uzaklığında duran Harry, bu binaya dâhil olmak için

⁶⁷⁷ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 14.

⁶⁷⁸ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 398.

⁶⁷⁹ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 8.

çâre arıyordu. Nihâyet binanın arka tarafına gitti. Her yer kapalıydı. Yalnız yirmi metre kadar irtifâında açık bir pencere vardı. Pencerenin önünde bulunan bir ağaca tırmandı ve oradan süratle bir hamle ile pencereye atladı...⁶⁸⁰

“Maskeli Süvari”de ise at yarışı için hile yapan Lüpen, rakip atı etkisiz hale getirebilmek için atın seyisi olan Amerikalıyı takip ederek onunla ahabap olur ve adamı sarhoş ederek kurduğu oyunu gerçekleştirir.

... Etoile Operası’nın kapısından çıkan halk arasında azametli yürüyüşlü, uzun boylu olan bir Amerikalı çıktı. Arkasından hemen onun kıyâfetine benzer birisi de onu takip ediyordu. Bu iki kişi birbirlerine bakarak bir iki adım ilerlediler. Arkadan gelen adam biraz تنها bir yere gelince Amerikalıya yaklaşarak İngilizce sordu:

— Affedesiniz, saatiniz kaçtır? Uzun boylu Amerikalı saati soran zâta ısınır gibi oldu ve kemâl-i hürmetle saatini çıkararak:

— Yirmi dördü on beş geçiyor, dedi. Bir aralık bu iki zât can ciğerden iki ahabâb oldular. Evet, çünkü ikincisi yeni arkadaşını öyle bir dil ile palavrasına tuttu ki hürriyetini kendisine bent etti. Karilerimiz merâkta kalmamak için bu iki kişinin kim olduklarını anlatayım. Uzun boylu herif Amerikalı Mister Clemson’un husûsi olarak Leon ismindeki atına bakmak için ta Cenûbî Amerika’dan meşhûr bir at seyisidir ki hâli hazırda büyük müsâbakaya girecek olan ata her gün bakmaktadır. İkincisi ise Arsen Lüpen’dır. Arsen Lüpen o akşam bu Amerikalıyı takip ederek operaya girdiğini görünce o da içeriye girdi ve hiç beğenmediği piyesi sonuna kadar seyretti. Oyun hitâmından sonra herkes çıkmaya başlayınca Amerikalıyı dikkat ve alâka ile takip ederek nihâyette onunla konuşmaya ve ahabâb olmaya muvaffak oldu...⁶⁸¹

4.3.7. Kimliği Açıklama/Kimliğin Ortaya Çıkması

“Bu fonksiyon olay örgüsünde suçlu ya da araştıranın kimliğinin ortaya çıktığı ya da doğrudan kendilerini tanıttıkları durumlarda kullanılır.”⁶⁸² Bu nokta romandaki sırrın çözüldüğü ve olayların gün yüzüne çıktığı yerdir. Düğüm çözülür suçlu ya da araştıranın kim olduğu ifşa edilerek muamma/gizem unsuru çözülmüş olur.

4.3.7.1. Kimliğini Açıklaması (Suçlu/Araştıran)

Suçlu ya da araştıran doğrudan asıl kimliğini ifşa eder. Bu kısımda kimliği açıklama ile merak unsuru giderilmiş olur. Bu hususta Selami Münir Yurdatap’ın polisileri incelendiğinde araştıranın da başarı sağladığı durumlarda bu yöntemi kullandığı bilinmekle

⁶⁸⁰ Yurdatap, *Hindistan Ormanlarında*, 9-10.

⁶⁸¹ Tan, *Maskeli Süvari*, 13.

⁶⁸² Şahin, *Cinai Meseleler*, 76.

birlikte ekseriyetle hırsız Lüpen'in tuzağa düşürdüğü hafife ile alay ederken kullandığı görülür.

4.3.7.1.1. Suçlunun Kimliğini Açıklaması

Suçlu, burada yüzündeki maskeyi çıkarır ve kimliğini ifşa eder. Yurdatap'ın polisiye romanlarında daha çok suretini gizleyerek faaliyette olan Arsen Lüpen'in kendini ifşa ettiğine tanık olunur. Hırsızın bundaki kastı mağlup ettiği hafiyeye üstünlük sağlama çabası yahut yeni planları için tasarladığı tuzaklardır. Yazarın “Dolandırıcılar Kralı” adlı romanında dolandırıcı Bill, hafiyenin muavini Jack'in kılığına girip hafiyeyi aldattıktan sonra gerçek kimliğini açıklar.

- Jack burada şeytani bir kahkaha koparak
- Dostum Mister Karter, akşam galiba uyumadınız veya da afyonlu bir içki içtiniz. Koskocaman meşhûr hırsız (Bill)i Avrupa'da güzel Paris kokşlarının peşinde dolaşan zengin muavininiz (Jack) mi zannettiniz? dedi ve yüzündeki maskeyi atıp melânetli suretini ârz eyledi. Nik Karter elini cebine sokarak biruni tabancasını çıkarmak istedi. Dolandırıcılar kralı Bill, sert bir sesle bağırdı:
- Karter davranma ölürsün. Arkana bak...⁶⁸³

“Mukaddes Heykel” adlı romanda hırsız Lüpen ve Henriette kilisedeki heykeli sirkat ettikten sonra kimliklerini açıklayan bir mektubu Holmes'e ulaştırırlar.

... Sherlock Holmes, tahkîkâta başladığı ilk günü posta vasıtasıyla şu meâlde bir haber aldı: “Azîzim, zahmet etmeyin, mesele çok teferruatlıdır.” Mösyö Maurice, papaz Antuan, Madam Caroline, Rahibe Mary aynı şahsiyetlerdir ki bunlar da ben ve zevcem Henriette'in hakiki şahsiyetleridir. Amerika'ya ayak basar basmaz iki milyon liralık kıymet-dâr heykel ve bir milyon dolar kıymetinde mücevherâtı bu iktisâb ettiğimiz şahsiyetler vasıtasıyla elde ettik. İlh... (vs...)”⁶⁸⁴

Arsen Lüpen'in kimliğini açık ettiği bir diğer polisiye roman ise “Gece Çocuğu”dur. Lüpen hapisane müdürü Mister Reed'i alt ederek gerçek kimliğini ifşa eder.

... Müdür önündeki dosyayı karıştırmaya başladı. O esnâda Arsen Lüpen, masanın üstünde duran tabancayı kaparak namlusunu Mister Reed'e tevcih etti. Müdür bu ani hareket karşısında afallamış duruyordu. Arsen Lüpen, ciddi ve hafif bir sesle:

— Ufak bir mukâvemetiniz hayatınızın mahvolmasına sebep olur. Karşınızdaki adam dünya zâbitasına meydân okuyan meşhûr Arsen. Bundan akla hayâle gelmez tehlikeler icâd ederim. Fikrinizden istimdâd etmek, zile basmak, gardiyanları çağırmak gibi şeyler geçmesin çünkü oda kilitlidir. Onu bir saatte açamazlar. Hâlbuki ben bir saatte neler yaparım, dedi ve hâlâ şaşkın

⁶⁸³ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 14.

⁶⁸⁴ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 15.

bir vaziyette duran Mister Reece'e yaklaşıp ellerini uzatmasını söyledi...⁶⁸⁵

Suçlu, çoğunlukla da Arsen Lüpen kimliğini a ıklad ken genellikle hafiyeyi alt ettiği durumlarda ve onunla alay ederek bunu yapar. Bu  st nl k hazzını tadan Lüpen, karşı güç olarak gördüğü hafiyeye meydan okur. Söz konusu durumun vücut bulduğu romanlardan biri de “Saray Rakkasesi”dir. Lüpen yeni planı için Holmes’ n karşısına çıkar ve kimliğini açıklar.

... Misafir sigaranın dumanını savurarak:

— Az zim... S m ma dikkatle bakmaya h cet yok zannederim. Ben hiçbir vakit asıl hak k  çehremi göstermem. Müteaddid isimler, n mlar altında muhtelif tiplere girdiğimi söylemeye l z m görmüyorum. Çünkü bunu siz pek l  biliyorsunuz. Hayret etmeyiniz. Ben hak k  Arsen Lüpen’im. Bombay ormanlarında hay tını kurtarmış olduğunuz Arsen Lüpen’im. Sizi tekr r görmek ve teşekkür etmek vesilesiyle ziyarette geldim...⁶⁸⁶

“Maskeli Süvari”de bir çete tarafından kızıl şatoya kapatılan Holmes’  infaz için getirten çete reisi Lüpen yüzündeki maskeyi çıkararak kendini ifşa eder.

—  l m... Ölüm... Sesleri o büyük sofada çınladı. Sherlock Holmes ise o mahd d dakikaları yaşayacağı beş on dakika zarfında birçok ümitler bekliyordu. Arsen Lüpen, tabancasını yanındaki kadına vererek:

— Henriette, intik m almak zamanı geldi. Al şu kıymetsiz tabanca ile bütün İngiltere’ye bedel olan bu düşmanımızın hay tına h time ver. Sonra maskesini çıkararak müstehzi bir sesle Sherlock Holmes’e döndü: Sherlock! Bana kaç senedir birbirimizle uğraşıp duruyorduk. G h ben g lip g h sen g lip geliyordun. Sonunda benim kıymetli derin aşkıma mani olmak için dünya ile değişmediğim şimdiki zevcem Henriette’i zind nlara atmak istedin. Fakat buna muvaffak olamadın...⁶⁸⁷

4.3.7.1.2. Araştırmanın Kimliğini Açıklaması

Araştırmanın kimliğini açıkladığı zaman olayların çözüm noktasına varıldığının göstergesidir. Olayın neticesinde araştırmanın bu durumu yaratan sebepleri ve galibiyeti elde ettiğini gösterir. Yurdatap’ın polisiyelerinde araştırmanın kimliğini ifşa ettiği sahneler mevcuttur.

“ l m Sarayı” adlı romanda vuku bulan sirkatin ardından Karter, çeteyi ele geçirir ve çetenin başı Sara, onu tuzağına d ş r ken hafiyeyi kimliğini açıklar ve onu alt eder.

— E..y! Mösyö. Alfons, evvelemin eller yukarı... Ve ondan sonra akşam bana göstermiş olduğunuz elli bin lira kıymetindeki bonoyu da buraya bırakınız ve

⁶⁸⁵ Yurdatap, **Gece  ocuğu**, 7.

⁶⁸⁶ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 11.

⁶⁸⁷ Tan, **Maskeli Süvari**, 4.

ondan sonra da ölüme hazırlanınız. Burası (Ölüm Sarayı). Tâbir ettiğim bir batakhânedir.

— Fakat rica ederim asıl ismim (Alfons) değildir. Kendimi takdîm edeyim de bundan sonra ismimle çağırırsınız, olmaz mı? Ben şimdiye kadar sizin gibilere aman vermeyen polislerin dâhisi meşhûr Nik Karter'im. Bu söz hırsız kızın üzerinde elektrik cereyânı gibi tesir yapmıştı. Âleti kaldırıp da hâfiyeye ateş edeceği bir anda bileklerine iki demir elin yapıştığını hissetti. Nik Karter müstehzî bir bakışla muavininin demir elleri altında çırpınan ve kurtulmak isteyen kontes Sara'ya nâm-ı diğerle Angalina'ya bakarak:

— Telâş etmeyiniz, bu sefer kolay kolay elimden kurtulamayacaksınız. Sarayın içinde bulunan aveneleriniz polislerimizin taht-ı nezâretindedir, dedi...⁶⁸⁸

“Şöhret Uğrunda”da ise ezeli düşmanı Arsen Lüpen ve Henriette'i farklı suretlerde ele geçiren Holmes, orada bulunanlara hırsızlarla birlikte kendi kimliğini de açıklar.

... Sherlock Holmes'ün elleri kan içinde, yerde kadın elbiseleri ve saçları duruyordu. Henriette ise yüzükoyun yatmış kafasına yediği yumrukların acılarıyla inliyordu. Sherlock Holmes, etrâfını saran ve büyük bir halka teşkîl eden ahâlîye:

— Efendiler, ben Sherlock Holmes'üm. Şu yerde serilen kız, demin çok alkışladığınız Mösyö Krummer'dir. Filhakika Mösyö Krummer değil, meşhûr Arsen Lüpen'in sevgilisi Henriette'dir...⁶⁸⁹

Holmes, girdiği ortamlarda ya da suç mevkilerinde olay ile ilgili araştırma ve inacelemeler yaparken ilk olarak kendini takdim eder, bazen de kimliğini gizleyerek tahkikat yapar, gizli araştırma yaptığı durumlarda ise olay meydana çıktıktan yahut neticelendikten sonra kimliğini takdim eder. “Operadaki Sirkat”te bu durumu örnekleyen sahneler vardır.

— Âffedersiniz! Ben sizi tanımıyorum. Herhâlde siz de benim gibi bir felâketzede, mücrimlerin ellerine düşmüş bir zavallısınız değil mi? dedi. Nik Karter, başını sallayarak:

— Hayır, monşer. Ben polis hâfiyesi Nik Karter'im. Tiyatronuzda vuku bulan sirkatlerden haber aldım. Tahkîke geldim. Sizin rolünüzü ifa eden sahte tiyatro direktörü bana hademe hakkında izâhat vermek bahânesiyle bir odaya soktu. Dışarıya çıkarak beni yalnız bıraktı. Birdenbire bulunduğum oda hubût etmeye başladı, fenâ bayıltıcı kokular da intişâr ediyordu. İşte o sırada bayıldım ve burada kendime geledim. Mamafih yanımda tabancam bulunduğu için pek o kadar korkmuyorum, dedi...⁶⁹⁰

Sherlock Holmes'ün polisiyelerde tahkikat peşindeyken bazen kimliğini sakladığına şahit olunur ve bunu da peşinde olduğu olayın akıbetinin aydınlatılması için rahatça harekete geçebilmek için yaptığı bilinir. “Maskeli Süvari”de Lüpen'in kızıl şatoya hapsedip ardından

⁶⁸⁸ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 16.

⁶⁸⁹ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 11.

⁶⁹⁰ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 11.

da enkaz altında bıraktığı Holmes, onu bulup tedavi eden eczacıya kimliğini açıklar fakat bunun gizli kalmasını talep eder.

... Hasta yavaş yavaş gözlerini açmaya ve aptal aptal etrafına bakmaya başladı. Sonradan derin bir nefes aldı. Dudakları bir şeyler mırıldanır gibi kımıldanmaya başladı. Baş ucunda duran eczacı:

— Mösyö... Kimsiniz? Hüviyetinizi söyler misiniz? dedi. Polis hâfiyesi yavaş ve kısık bir sesle:

— Ben Sherlock Holmes'üm, dedi. Eczacı hayretinden şaşırdı. Demek yaptığı fedakârlıkla büyük bir adam kurtarmış, ne kadar bahtiyâr ve memnûn olmuştu...⁶⁹¹

4.3.7.2. Kimliğin Ortaya Çıkması (Suçlu/Araştıranın)

“Araştıran/suçlu ya yazar tarafından açıklanır ya da üçüncü şahıslar suçlunun veya araştıranın gerçek kimliğini anlar, deşifre olurlar.”⁶⁹² Bu noktada olaylardaki sır perdesi aralanır ve suçlunun ya da araştıranın ifşa olmasıyla birlikte merak duygusu yerini sonraki çatışma ve maceralara bırakır. Nitekim kişilerin kim oldukları anlaşıldığında kaos yaşanır.

4.3.7.2.1. Suçlunun Kimliğinin Ortaya Çıkması

Suçlu, polisliyelerde kişi kadrosunun en önemli ayağını teşkil eder. Suçlu, başkahraman olarak yer aldığı polisliyelerde aksiyonu başlatan ve sürdüren ana karakterdir. Suçlu, “Davranışa toplumsal nedenlerle özellikle de güçlülerin çıkarları için bağlanan bir etiket”⁶⁹³ olarak nitelenen suç unsurunu doğuran kişidir ve aynı zamanda aksiyon yumağını elinde tutan kişidir.

Suçlu genelde eylemlerini gerçekleştirirken esas kimliğini gizler. Bu failin eylemlerinin devamlılığında gösterdiği kararlılıkla paralellik gösterir, nitekim suç işlemeyi alışkanlık haline getirmiş birey bu faaliyetleri gerçekleştirirken farklı suretler kullanmak durumundadır. Eylemlerinin akabinde başarılı bir dedektif tarafından ya da kendiliğinden kişiliği teşhis edilen fail, açığa çıkarılmış bir suçlu kimliğine bürünerek yaftalanır. Bu noktada “suçlunun kim olduğu kazara, rastlantısal olarak ya da durup dururken yapılan bir itirafla değil, bir dizi çıkarsama sonucu belirlenmelidir.”⁶⁹⁴ Bu yaklaşımla Yurdatap'ın polisliyelerine bakıldığında yazarın “Kanlı Miras” adlı romanında miras cinayeti için Norma

⁶⁹¹ Tan, **Maskeli Süvari**, 6.

⁶⁹² Şahin, **Cinai Meseleler**, 76.

⁶⁹³ Canter, **Suç Psikolojisi**, 99.

⁶⁹⁴ Şahin, **Cinai Meseleler**, 14.

ve Emil’i katleden fail Elfriede, tanınmamak için sahte avukat suretine bürünür fakat Karter, onun maskesini düşürür ve suçlu kimliğini açığa çıkarır.

- Asıl siz bir sahtekârsınız. Keri’nin yalnız bir vârisi vardır.
- O da kim?
- Elfriede’dır.
- Yani zât-ı âliniz değil mi? Avukat Karter’in bu îmâlî ve manalî sözlerinden fevkalâde müteessir olarak:
- Ne demek istiyorsunuz? dedi. Karter ayağa kalktı. Muhâtabına dikkatli dikkatli bakarak:
- Elfriede! (Sahte Avukat) Seni kanun nâmına tevkîf ediyorum. Avukat (Elfriede) ellerini cebine götürerek çıkardı ve Karter’e tevcîh ederek:
- Mirasıma konmak için seni de evvelki öldürdüklerime ilâve edeyim, dedi...⁶⁹⁵

“Ölüm Sarayı” adlı romanda ise suçlu Sara’nın kimliği okuyucuya yazar tarafından akatarılır.

... Biraz uzakta bu manzarayı tecessüsle tetkîk eden Nik Karter sallana sallana bu güzel kızın yanına yaklaştı. Keskin bakışlarıyla ona dikkatli dikkatli baktı. Gayriihtiyari güldü. Evet, çünkü onu tanımıştı. Bundan birkaç evvel operadaki sirkatleri yapan çetenin reisesi (Angelina) idi. Şimdi geçmiş hatıralar gözü önünde resm-i geçit yapıyordu. Artık önce mesele tavzîh etmiş gibi idi. Hiç şüphesiz ki Mister Vizmen’in kasasını soyan da bu güzel kız idi...⁶⁹⁶

“Suç ve suçluluk hiçbir zaman suç olduğu düşünülen eylemlerin fark edildiği süreçlerden ve suçlunun ortaya çıkma yolundan yalıtılmış olarak ele alınamaz. Suç psikolojisi her zaman suç oluşturan etkinliğin ve suç işleyen kişinin farkına varan kurum ya da kuruluşla etkileşir.”⁶⁹⁷ Araştıran, söz konusu hususta suçluyu fark ettiği anda eyleme geçen ve elde ettiği verilerle bu durumu sağlamlaştıran bir kurumun sözcüsüdür. Suçlunun ifşa edilmesi noktasında ise bu durum bulgularla ya da sezgisel çıkarımlarla dayanaklandırılmış bir eylemler dizisinde vücut bulur.

Yazarın “Siyah Güller” adlı polisiye romanında Nick Karter, Prens Nicola suretindeki hırsız Arsen Lüpen’in suçlu tavırlarını fark eder, şüphelerinden ödün vermeyerek harekete geçer ve sahte Nicola’yı ifşa ederek onun kimliğini açıklar.

- Misterler! Burada işiniz nedir? Samuel, iki adım geri dönerek gelen zâta ve prense seri bir nazar atfetti. Birinin yüzünde pür-hiddet alâimi, diğesinde sahtekârlık perdesi... İkisi de birbirine benzeyen aynı tiplerdir. Büyük bir çeviklikle ellerini ceplerine sokarak iki tabanca çıkardı, ikisine tevcîh ederek:

⁶⁹⁵ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 14.

⁶⁹⁶ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 7.

⁶⁹⁷ Canter, **Suç Psikolojisi**, 99.

— Kanun nâmına sizi tevkîf ediyorum. Hanginiz hakîkî prens ise hüviyetini isbât etsin, dedi. Gelen zât pasaportunu ve hüviyetini müsbet delâili çıkararak:

— Tam vaktinde yetiştim. İşte memur efendi evrâklarım, dedi. Bu esnâda sahte prens kaçmak ister gibi yerinden kımıldadı. Polis hâfiyesi Sherlock Holmes iki tabancasını ona tevcih ederek:

— Bu sefer elimden kurtulamazsın Arsen Lüpen, dedi ve süratle ellerine kelepçeyi geçirdi. Hâkîki prens New York’a gelir gelmez ilk tesâdüf ettiği bu merakâver vakayı anlamak için Sherlock Holmes’ü sordu. Sherlock Holmes, meseleyi bütün teferruatıyla anlattı...⁶⁹⁸

Suçlunun bazı ipuçlarıyla takip edilmesi neticesinde kimliğinin açıklandığı roman ise “Şöhret Uğrunda” adlı polisîyedir. “Birçok polis hafiyesi insan fizyonomisine bakarak suçlu olup olamayacağını hemen anlayabilmektedir. Dolayısıyla fotoğraflar ve soy ağaçları potansiyel suçluları keşfetme konusunda mühim bir yer tutar.”⁶⁹⁹ Bu meyanda hafiye fiziki yapılarına bakarak şüphe ettiği kişilerin peşine düşer ve onları ifşa edebileceği ortama dâhil olur. Adı geçen romanda Holmes, peşinde olduğu Lüpen’i ve Henriette’i karşı cinsleri kılığında olarak bir kulüpte fark eder, onlarla yakın temasta bulunmasının ardından maskesi düşen Lüpen’in kimliği hafiyece açıklanır.

... Bu iki salonu birbirinden ayıran uzun koridora geldikleri zaman Sherlock Holmes, madama yaklaşarak kucakladı. Ellerini göğsünün kabağan yerlerini şiddetle çekti. Madamın korsajı açıldı. Suni memeler yere düştü. Sahtekârlığı tebeyyün edilen Arsen Lüpen, Sherlock Holmes’ün ellerinden kurtularak iki adım geri gitti. Takma saçlarını ve yüzündeki makyajı çıkardı. Giydiği robu yırttı. Altında siyah bir elbise vardı. Beş dakika zarfında o şişman, zevkperest madam, adaleli, iri yarı bir erkek olmuştu. Sherlock Holmes, hasmının üstüne atılmak istedi. Fakat arkadan tutulan elleri mani oldu. Genç Krummer tabir-i ağırla Henriette, Sherlock Holmes’ün Arsen Lüpen’in üstüne hücum ettiğini görünce süratle koşarak arkadan iki ellerini yakalamıştı...⁷⁰⁰

Sherlock Holmes ve Arsen Lüpen maceralarının anlatıldığı “Hindistan Ormanlarında”da hafiye ve meşhur hırsız tesadüfen karşılaşır ve bu karşılaşma neticesinde suçlunun kimliği açıklanır.

... Meçhûl adamın hayâtı kurtulmuştu. Kurşunun geldiği yere doğru yürüdü. Maksadı hayâtı kurtaran bu meçhûl kurşunun sahibini bulmaktı. Sherlock Holmes, attığı kurşun ile zannettiği muavini Harry’nin hayâtını kurtarmıştı. Fakat aldanmıştı. Meçhûl yolcu Sherlock Holmes’e doğru yaklaştı ve hayretle:

— Aa... Sherlock Holmes, dedi. Polis hâfiyesi de hiddetle:

⁶⁹⁸ Yurdatap, **Siyah Güller**, 13.

⁶⁹⁹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 180.

⁷⁰⁰ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 10.

— Vay canına... Arsen Lüpen... Ne meş’ûm bir tesâdüf etti. Bir dakika evvel onu ölümden kurtaran polis hâfiyesi şimdi hasmı olan Arsen Lüpen’in üzerine hücum etti...⁷⁰¹

“Saray Rakkasesi”nde hırsızlık için zengin bir mihracenin sarayına dâhil olan Sesil’in Henriette olduğu okuyucuya yazar tarafından açıklanır. Merak duygusunun kırıldığı bu açıklama ile vakaya yön veren olaylar zincirinin gidişatı aydınlatılmış olur.

... Sesil, daha doğrusu Henriette. Evet! Arsen Lüpen’in metresi ve şerike-i melâneti Henriette, derin bir uykudan uyanır gibi gözlerini açınca birdenbire hayrette kaldı. Gördüğü şeyler bir sinema hayâlî veya bir tiyatro dekoru değildi. Hakîkî bir sahne idi. Gece yarısı her tarafta mûtaad olan sükûnet... Açık olan pencerelerden süzülen kamerin ziyâsı bulunduğu yere aks etmiş; güzel, cazib bir manzara teşkîl etmişti. Henriette, ayağa kalktı. Mehtâbın ziyâsıyla aydınlanan aynanın karşısına geçti...⁷⁰²

Suçlu, yaptığı eylemlerden dolayı sorumlu tutulan ve buna rağmen kendini toplumdan soyutlayamayan, farklı suret ve kimliklerle toplumun içine sızmaya çalışan kişidir. Bu da gösteriyor ki “Aslında kişiliği daha zayıf olan, kendini muhafaza etmekten başka bir şey düşünmeyen suçludur. Suç işlemeyi alışkanlık haline getirmiş kişi, yetersiz bir bireydir. Suçlu, birey olarak çevreden ayrı durabilme ama aynı zamanda yerleşik iletişim biçimleri vasıtasıyla o çevreyle bağlantıya geçebilme ve orada var olabilme becerisini büyük ölçüde yitirmiş bir insandır.”⁷⁰³

“Maskeli Süvari” adlı romanda Arsen Lüpen, yüzündeki maske ve hile ile dâhil olup büyük ödülü kazandığı at müsabakalarında kimliği hafîyece tespit edilen fakat ele geçirilemeyen kahramandır. Burada söz konusu olan halkın içine farklı görünümlemlerle katılan hırsız ya da faillerin rutin haline getirdikleri ve meslek niteliğindeki hırsızlıktan vazgeçemeyerek bunu eyleme dökebilecek vasıtalar elde etmeleridir.

... Maskeli Süvârî birinci idi. Hiçbir kimse o ata ehemmiyet vermedikleri için evvelden ne atın üstündeki markaya ve ne de onu kullanan şahsa bakmamışlardı. Onun için gâlip gelince büyük bir hayrete düştüler. Gâlip gelen Arsen Lüpen, maskesini çıkarmayarak herkes telâşa iken süslü bir masanın üstünde duran binlerce franklık mükâfat ile iki Amerikalının koyduğu iki milyon lira iddiâ parasını alarak orada bekleyen otomobile atladı. Bu esnâda kalabalık arasından Sherlock Holmes’ün sesi işitildi:

— Maskeli Süvârî, Arsen Lüpen’dir. Yakalayın! diyerek ateş etmeye başlamış ise de çoktan beri kaybolan Arsen Lüpen’e atılan kurşunlar ufak bir tesir bile yapmamıştı...⁷⁰⁴

⁷⁰¹ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 14.

⁷⁰² Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 7.

⁷⁰³ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 169.

⁷⁰⁴ Tan, **Maskeli Süvari**, 16.

4.3.7.2.2. Araştıranın Kimliğinin Ortaya Çıkması

Araştıran, suçlunun takibatını yaparken genelde kimliğini gizleyip onunla farklı suretlerle karşı karşıya gelir. Bu araştırmanın gidişatı ve akıbeti açısından önem arz eder. Hafiye olayı nihayetlendirdiği zaman dilimi içerisinde ya kimliğini kendisi ifşa eder yahut kim olduğu yazar tarafından açıklanır. Yazarın “Şöhret Uğrunda” adlı romanında bu duruma rastlanır. Romanda Holmes’ün kimliği okuyucuyu aydınlatabilmek için yazar tarafından ortaya çıkarılır.

... Sherlock Holmes, yanındaki Krummer’e dönerek:

— Müsâadenizle Madam, Elizabeth ile kumar salonuna gideceğiz. Arzû ederseniz siz de gelin. Taliinizi dileyin, dedi. Genç erkek lâtif sesiyle:

— Müsâade size... Siz gidin. Belki birazdan ben gelirim, dedi Madam Elizabeth, Mösyö Lambrino nâm-ı diğerle Sherlock Holmes ile dans salonunu terk ederek kumar salonuna geçtiler...⁷⁰⁵

“Zevk Çılgınlıkları” adlı polisiye romanda araştıranın kimliğinin açığa çıkarıldığı bir diğer romandır. Ezeli düşmanı Arsen Lüpen ve Henriette ile karşı karşıya gelen Holmes’ün kim olduğu açıklanır.

... Arsen Lüpen, para düşmanı Arsen Lüpen koşarak sevgilisini kucakladı ve öptü. İkisi yek-vücûd olduğu hâlde bu sezlonga uzandılar. Elektrik kendi kendine sönmüştü. Fakat onlar farkında bile değildiler. İkisi zevk ve neşe dalgaları arasında çırpınıyorlardı. Cürm-i meşhûd tekrâr elektrikler yandı. Henriette ve Arsen Lüpen, gözlerini açınca karşılarında elindeki iki revolver, Amerikalı zannettikleri adamı gördüler. İkisi hayretle:

— Sherlock Holmes! Eyvâh mahvolduk, diye haykırdılar. Sherlock Holmes ise:

— Kırmızı Şatoda öldürdüğünüz, koşuda atlattığınız ve nihâyet bu vahşî batakhânenin esrârengîz odalarında karşınıza getirdiğiniz Sherlock Holmes! Kanun nâmına tevki ediyorum...⁷⁰⁶

4.3.8. Başarısızlık

Başarısızlık durumu suçlunun ya da araştıranın mağlup olduğu durumlarda kullanılan bir ifadedir. “Başarısızlık, polis/suçlu, olay örgüsünün gelişimi sırasında suçlunun ya da araştıranın başarısızlığa düştüğü durumlarda kullanılır.”⁷⁰⁷ Bu kısım “suçlunun başarısızlığa düştüğü durum” ve “araştıranın başarısızlığa düştüğü durum” olmak üzere iki alt başlıkta incelenir.

⁷⁰⁵ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 9.

⁷⁰⁶ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 13.

⁷⁰⁷ Şahin, *Cinai Meseleler*, 77.

4.3.8.1. Suçlunun Başarısız Olduğu Durumlar

Suçlu, eylemlerini gerçekleştirirken bazı hesaba katmadığı durumlarda başarısızlığa düşebilir. Bu gibi durumlarda karşıt güç olarak gördüğü hafiyeye karşı mağlup olur. Nitekim suçlu için tasarlayarak hayata geçirmek amacıyla planladığı faaliyetleri onun suçlu kimliğini oluşturan yegâne vasıtaadır. Söz konusu duruma engel teşkil eden olaylarla karşılaşması ise onun başarısızlığını ortaya koyan durumları yaratır.

Yurdatap'ın polisiyelerinde genelde hikâyesi nakledilen hırsız Arsen Lüpen, zeki ve başarılı bir hırsızdır. Başarısızlığa düştüğü durumlara sıkça rastlanmaz. Bazen farklı eylemlerini gerçekleştirebilmek için başarısızlığı kendi yaratır, bazen de tesadüfen fark edilen suçlu kimliği ile ifşa edilerek alt edilir. Suçlunun başarısızlığa düştüğü durumlardan birini örnekleyen “Ölüm Sarayı” adlı romanda katil çete reisi Angalina, tuzağa düşürmek istediği Karter tarafından alt edilir.

... Ben şimdiye kadar sizin gibilere aman vermeyen polislerin dâhisi meşhûr Nik Karter'im. Bu söz hırsız kızın üzerinde elektrik cereyânı gibi tesir yapmıştı. Âleti kaldırıp da hâfiyeye ateş edeceği bir anda bileklerine iki demir elin yapıştığını hissetti. Nik Karter müstehzî bir bakışla muavininin demir elleri altında çırpınan ve kurtulmak isteyen kontes Sara'ya nâm-ı diğerle Angalina'ya bakarak:

— Telâş etmeyiniz, bu sefer kolay kolay elimden kurtulamayacaksınız. Sarayın içinde bulunan aveneleriniz polislerimizin taht-ı nezâretindedir, dedi...⁷⁰⁸

“Ressamın Katili”nde ise maktul ressam Jozef'in katili Henri, kâtibes Ederle'i kaçırmak isterken onun karşı kuvvetiyle karşılaşır ve başarısız olur.

— Henri, emin ol ki ben de seni seviyorum, bunları tecrübe için yaptım. Gel sıcak kolların arasında al, berâberce kaçayım, dedi. Henri kızın yanına yaklaşarak kucaklamak istedi. Ederle çevik ve ânî bir hareketle kâtilin belindeki tabancayı kaparak kendisine doğru tevcih etti. Sert ve amirâne bir sesle:

— Kâtil teslim ol, kımıldanma, ufak bir hareket dimağının parçalanmasına sebep olur, dedi. Henri, bu nageh-zuhûr vaka'dan mütehayyir kalarak ellerini yukarı kaldırmaktan ve teslim olmaktan başka bir çâre bulamadı...⁷⁰⁹

“Siyah Güller”de sahte Nicola, Arsen Lüpen, gerçek Nicola ile karşılaşır da maskesi düşünce sahtekâr hırsız olduğu anlaşılır ve kaçmak isterken bunda başarısız olur.

— Tam vaktinde yetiştim. İşte memur efendi evrâklarım, dedi. Bu esnâda sahte prens kaçmak ister gibi yerinden kımıldadı. Polis hâfiyesi Sherlock Holmes iki tabancasını ona tevcih ederek:

⁷⁰⁸ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 16.

⁷⁰⁹ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 14.

— Bu sefer elimden kurtulamazsın Arsen Lüpen, dedi ve süratle ellerine kelepçeyi geçirdi. Hâkiki prens New York’a gelir gelmez ilk tesâdüf ettiği bu merakâver vakayı anlamak için Sherlock Holmes’ü sordu. Sherlock Holmes, meseleyi bütün teferruatıyla anlattı...⁷¹⁰

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda faili ele geçirmek isteyen hafiye, büyük bir mücadeleye girişerek ona engel olmaya çalışır ve polis hafiyesi ile muaviniyle kısa bir çatışmanın ardından deli Rus prensi tekrar suç işlemeye giriştiği anda başarısız olarak hafiye tarafından ele geçirilir.

— Ederle, en yakın bir polis merkezine telefon et, bir otomobille gelsinler, dedi. Genç kız süratle prensin mahbûs olduğu odaya girdi. Çünkü telefon orada idi. Ahîzeyi alarak merkeze telefon etmeye başladı. Bu esnâda prens kudurmuş bir köpek gibi üstüne yürümek istedi. Fakat müteyakkız bir hâlde bulunan cesûr kız, bir tekme ile yere yuvarladı ve muhâberesine devam etti. Birkaç dakika sonra bir polis otomobili ile Nik Karter hastaneye, deli prens de tımarhâneye nakledildi...⁷¹¹

4.3.8.2. Araştıranın Başarısız Olduğu Durumlar

Yurdatap’ın polisiye romanlarında araştıranın başarısızlığa düştüğü romanlar nicelik olarak fazladır. Bu durum faili çoğunlukla da meşhur hırsız Arsen Lüpen’i onun zekâsını ve kabiliyetini kutsayan ve yücelten bir tablo sunar okuyucuya. Bu durumun altında yatan neden, Lüpen’in Holmes’e benzer hatta ondan daha üstün bir karakter olarak yaratılmak istenmesi çabası olabilir. Nitekim “Edebi otorite Lüpen’i Holmes’e eşdeğer bir rakip yapar, hatta Holmes sık sık mağlup çıkar. Çünkü yukarıyı tanımadığı için aylak aylak dolaşan ratio, kötü yurttaşlıkla ittifak kuran ratio’ya kendini ispat etmek zorundadır.”⁷¹² Bu hususta başarısız hafiye’nin karşısına daha başarılı bir güç çıkarmayı tasarlayan yazar Leblanc’ın, bu hedef doğrultusunda kahramanı Lüpen’i vücuda getirişi şöyle nakledilir: “Dönemin ünlü yayıncısı Pierre Lafitte, Strand dergisinin ünlü Sherlock Holmes’üne benzer bir kahraman aramaktadır. Bu kahramanı yaratmasını Maurice Leblanc’tan ister ve ilave eder: “Bu yaratacağın polisiye romanın kahramanı, Fransızlar için İngilizlerin Sherlock Holmes’ü ile aynı değerde olmalıdır.” Polisiye dünyasının bu en ünlü hırsız-dedektifi bu en çapkın kahramanı işte bu sipariştten doğar. Fransız polisiye yazınının bu yeni kahramanı, vatandaşları için Sherlock Holmes’ün yerini almıştır.”⁷¹³ Buradan hareketle denilebilir ki Leblanc’ın Lüpen’i, selefi addedilen Arthur Conan Doyle’in Holmes’ünden etkilenerik

⁷¹⁰ Yurdatap, *Siyah Güller*, 13.

⁷¹¹ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 15.

⁷¹² Kracauer, *Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme*, 87.

⁷¹³ Üyepazarcı, *Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler*, (C.1), 44.

yaratılmıştır. Bu hususta Leblanc, kahramanı Lüpen'i, "Etkilenmeyi hala sağlıklı bir durum olarak gören Ben Jonson'ın "Başka bir şairin cevherini ya da zenginliklerini kendi kurallarına hasredebilmek, diğerlerinden üstün, mükemmel birini seçmek ve tıpkı onun gibi olana ya da kopyası aslıyla karıştırılabilecek kadar aynı olana dek onu takip etmek"⁷¹⁴ olarak tanımladığı taklit ile yaratmıştır.

Bloom'un "Endişenin sonradan gelen yazar tarafından içselleştirilip içselleştirilmeyeceği koşullara bağlıdır, ama bunun pek bir önemi yoktur, Büyük şiir başarılı endişedir. Etkilenme hepsi de doğası bakımından son kertede savunmacı nitelikte olan bir ilişkiler matrisini - imgeci, zamansal, tinsel, psikolojik - ima eden bir metafordur. Dogmatik olması gerekmeyen şekillerde, güçlü şiirler her zaman yeniden diriliş alametleridir. Ölüler geriye dönebilir de dönmeyebilir de ama sesleri canlı gelir-paradoks gibi görünse de asla salt taklitle değil, aksine en yetenekli haleflerin yalnızca en güçlü seleflerin üzerinde icra ettikleri rekabetçi yanlış okumayla. Bir çağın ironisi başka bir çağın da ironisi olamaz ama her türlü yaratıcı edebiyatın rekabetçi temelinde etkilenme endişeleri yatar"⁷¹⁵ şeklinde izah ettiği ve etkilenme endişesi adını verdiği söz konusu durumdan mütevellit yaratılan romanlar, tekil, biricik olma arzusuyla vücut bulurlar. Bundan dolayıdır ki söz konusu romanlar, sefeli başarısızlığa uğratan bir karşı gücün mücadelesinin arketipi olarak da sunulabilirler. "Her güçlü şairin esin perisi, sophiası, tekbenci bir arayış tutkusuyula olabildiğince uzağa ve derine zıplar."⁷¹⁶ Bu tutku ile başarıya ulaşan yazar, "Daimonikleşme"⁷¹⁷ çabası neticesinde elde ettiği kahramanı ile selefine üstünlük sağlar ve ona karşı başarısını tescilleyen bir halef görünümünü sunar.

Polisiyelerin ana karakterlerinden olan ve araştırmanı bu denli bir başarısız sürece maruz bırakan suçlunun galibiyetinin konu edindiği romanlardan "Dolandırıcılar Kralı"nda hırsız Bill, kullandığı tüm yöntemlerle hafiyeyi zor durumda bırakan ve başarısız kılan bir kahramandır.

... Nik Karter elini cebine sokarak biruni tabancasını çıkarmak istedi.
Dolandırıcılar kralı Bill, sert bir sesle bağırdı:

⁷¹⁴ Harold Bloom, **Etkilenme Endişesi, Bir Şiir Teorisi**, Metis Yay. İstanbul, 2016, 66.

⁷¹⁵ Bloom, **Etkilenme Endişesi, Bir Şiir Teorisi**, 20-21.

⁷¹⁶ Bloom, **Etkilenme Endişesi, Bir Şiir Teorisi**, 54.

⁷¹⁷ Bknz. Daimonikleşme, sefelin yücesine tepki olarak kişiselleşmiş bir karşı yüceye ulaşma yönündeki hareket. Sonraki şair ebeveyn-şiirdeki gerçek ebeveyne değil, aksine bu sefelin ötesindeki bir varlığa ait olan bir güç olduğuna inandığı şeye açar kendini. (Bloom, **Etkilenme Endişesi, Bir Şiir Teorisi**, 55).

— Karter davranma ölürsün. Arkana bak Karter yüzünü çevirince Bill cehennemi bir suretle odadan dışarı fırlayıp kapıyı dışarıdan kapadı ve gülerek:

— Adieu (Adiyo) Mister Karter. Bahsi kazandım. Yarın akşam sizi (Riyu) barında beklerim. Şampanyaları içeceğiz. Mutlaka geliniz. Çünkü ben gelmeye söz verdim, dedi. Nik Karter aldanmıştı. Bir saat kadar muavini zannederek büyük düşmanlarından Bill ile çene çalmıştı. Nihâyet onun elinden basit bir hile ile pire gibi sıvışmıştı...⁷¹⁸

Sherlock Holmes'ü başarısızlığa sürükleyen hırsızlardan özellikle Arsen Lüpen, çoğu kez yaptığı eylemlerle galibiyet sağlar ve Holmes onun gerisinde kalır. Bu durumun yaşandığı romanlardan biri de “Mukaddes Heykel” adlı romandır. Romanda Lüpen ve Henriette ortaklaşa giriştikleri hırsızlık ve akabinde cinayet eylemlerinde başarı sağlarlar.

... Bir pazar sabahı idi. Kilisenin erken uyanan hizmetçileri Roma'dan getirilen mukaddes heykeli yerinde bulamayınca telâşa düştüler. Psikopos Antonio'ya haber vermek için odasına koştular. Fakat heyhat ki odasında yeller esiyordu. Yeni râhibe de odasında yoktu. Mesele kesb-i ehemmiyet etti. Polise kadar aksedildi. Tahkikât-ı Amerika'ya yeni gelen Sherlock Holmes fahriyen ifa edecekti. Sherlock Holmes, tahkikâta başladığı ilk günü posta vasıtasıyla şu meâlde bir haber aldı: “Azîzim, zahmet etmeyin, mesele çok teferruatlıdır.” Mösyö Maurice, papaz Antuan, Madam Caroline, Rahibe Mary aynı şahsiyetlerdir ki bunlar da ben ve zevcem Henriette'in hakiki şahsiyetleridir. Amerika'ya ayak basar basmaz iki milyon liralık kıymet-dâr heykel ve bir milyon dolar kıymetinde mücevherâtı bu iktisâb ettiğimiz şahsiyetler vasıtasıyla elde ettik. İlh...(vs...) Bu mektûpta Sherlock Holmes'e hikâyemizin başından nihâyetine kadar geçen vakayii yazılmaktadır. İmza da Arsen Lüpen diye yazılıdır. Sherlock Holmes, mektûbu bitirince yumruklarını sıkarak hasmına binlerce lânet ve intikâm tehditlerini savurmaya başladı...⁷¹⁹

Sherlock Holmes'ün başarı ya da başarısızlığının en büyük nedeni olarak görülen kişi ezeli düşmanı Arsen Lüpen'dir. Lüpen'i ele geçirememesi ve onun tuzaklarına maruz kalması meşhur hafiyenin şöhretine gölge düşürmektedir. “Şöhret Uğrunda” adlı roman söz konusu durumun somut ipucudur. Roman, Lüpen'i ele geçiremeyen hafiyenin başarısızlığına vurgu yapılarak başlar.

... Sherlock Holmes, sıcak ve sâkin yazıhânesinde oturmuş masanın üstünde duran bir yığın evrâkları karıştırıyordu. Yevmî gazeteler, resimli mecmualar, resmî mektûblar, husûsî mektûblar vesaire! Meşhûr polis hâfîyesi gazeteleri birer birer en şayân-ı dikkat hâdiseleri okudu. Gazeteler eskisi gibi bu ihtiyârlanan polis dâhisinden sık sık bahsetmiyorlardı. Neden acaba? Şüphesiz meşhûr Arsen Lüpen'i mağlûb edemediği içindi...⁷²⁰

⁷¹⁸ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 14.

⁷¹⁹ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 15.

⁷²⁰ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 2.

“Gerilim türünün iki alt türü vardır. İlki savunmasız dedektifin hikâyesidir. Burada dedektifin dokunulmazlığı ortadan kalkmıştır. Artık o da dövülebilen, yaralanabilen hayatı risk altında olan sıradan karaktere dönüşmüştür. Okuyucunun yaptığı gibi bağımsız bir gözlemci değildir.”⁷²¹ Adı geçen romanda bu duruma örnek teşkil eden sahneler rastlamak mümkündür. Lüpen’le çatışmaya giren Holmes, okuyucu karşısında, düşmanı tarafından hırpalanabilen bir figüre dönüşür.

— Arsen Lüpen, Henriette sizi kanun nâmına tevkîf ediyorum, dedi. Arsen Lüpen bu feca’i ve ânî hâdiseyi hiç ümîd etmiyordu. Mamafih metânetini toplayarak Henriette’i muâlece etmekle meşgûl olan eczâcıya dönerek:

— Çabuk yaralarını sar, dedi ve sonra Sherlock Holmes’e doğru yürüdü. Şimdi aralarında bir metre kadar fasıla vardı. Polis hâfiyesi elini cebine sokarak iki kelepçe çıkardı. Arsen Lüpen’in eline geçirmek istedi. Fakat o her vakitki müstehzi tavrı takınmış şöyle diyordu:

— İhtiyâr! O kadar acele etme, hayatın tehlikededir. Arkanda avenelerim var, seni tehdît ediyor baksana, dedi. Sherlock Holmes, geri döndü. Bu esnâda Arsen Lüpen dehşetli bir süratle Sherlock Holmes’ün üstüne atıldı. Başına isâbetli birkaç yumruk yedi. Bu sırada Sherlock Holmes’ün elinde bulunan tabancasının birisi yere düşerek patladı. Ondan çıkan bir kurşun eczâcının başına isâbet ederek yere birûh olarak yıkıldı...⁷²²

“Edebiyat sahtekâr dedektif figürünü uzun zaman önce yaratmıştır. Maurice Leblanc’ın olağandışı Arsen Lüpen’i dedektiftir ama Lüpen’in keskin zekâsı polisle iş birliğine girmez, yasadışı maceralar uğruna ayrımsızlıktan vazgeçer.”⁷²³ Hafiye Lüpen karşısında çoğu kez sağladığı başarılar da bunun neticesidir. Söz konusu durumun vuku bulduğu romanlardan “Hindistan Ormanlarında” adlı polisiye roman, hafiye Holmes ve muavininin Lüpen karşısında mağlubiyet yaşadığı romanlardan biridir. Zekâsı ve kullandığı yöntemlerle hafiye’yi pek çok kez alt etmeyi başaran Lüpen, hafiye’ye karşı yaratılmış bir üst gücün temsilcisidir.

... Harry, müşkül mevki’ye düşmesiyle berâber bu ehemmiyetli malûmâtı elde etmesine çok mesrûr oldu. Arkasında ufak bir patırtı işitti. Geri geldi. Geldiği kapı kapanmıştı. Tekrâr geri döndü, bu sefer kendisini dört duvar arasında buldu. Süratle duvarın üstüne yürüdü. Fakat heyhat ki o duvar kalın meşe odunundan mamul bir tahta perde idi. Harry, hiddetinden yumruklarını tahtaya sallıyordu. Bu esnâda şeytani bir kahkahayı müteâkib:

— Arsen Lüpen’in işine karışan adamların en hafif cezâsı budur, kelimelerini işitti. Evet, bu ses! Meşhûr hırsızın sesi idi...⁷²⁴

⁷²¹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 25.

⁷²² Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 13.

⁷²³ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 86.

⁷²⁴ Yurdatap, **Hindistan Oranlarında**, 11.

“Osmanlı-Türk polisiyesinde çete suçları, örgütlü suçlar ön plandadır. Bu çete üyeleri, tıpkı ulus gibi hayal edilmiş bir cemaatin üyesidirler. Birbirlerine neredeyse akrabalık ilişkisiyle bağlanmışlardır.”⁷²⁵ Suçlu kimliği altında ortak amaç için birleşen üyeler, taşıdıkları aynılık özellikleriyle kategorilendirilirler. Çete üyeleri, Bourdieu’nun çoklu uyum analizine göre; “elde edilen verilerin sınıflandırılması sonucu, birbiriyle aynı sosyal, kültürel ve ekonomik mallara sahip ve sahip olma özelliği bulunanların aynı alan içerisinde toplandığı, bu şekilde aynı özellikleri ya da aynı özelliklere sahip olma eğilimlerini gösterenlerin farklı gruplarda toplandığı”⁷²⁶ şahıslardan oluşurlar. Bunlar karşısındaki polis güçlerinin, araştırmanın başarısızlığında en çok rol oynayan gruplardır. Yazarın çete suçlarının panoramasının çizildiği ve dedektifin başarısızlığındaki payının yadsınmadığı çete suçlarına yer verdiği romanlarından biri “Saray Rakkasesi” adlı romanıdır.

Adı geçen romanda hafiyenin kısmen başarısızlığı söz konusudur. Vuku bulan sirkat neticesinde çete üyelerini ele geçiren fakat çetebaşı Arsen Lüpen’i elinden kaçıran Karter, bu mağlubiyetin yeisi içinde kalır.

... Sherlock Holmes, tabancasını hedefini değiştirmeyerek bitişik kapıya hafifçe vurmak istedi. Onu gören hırsız:
— Nâfile, muavininiz bitişik odada değil. O şimdi çetemizin taht-ı esâretindedir. Bulunduğunuz otel bir haftadan beri tesis ettiğimiz bir batakhâne, aynı zamanda çetemizin merkezi. Sherlock Holmes, tabancasının tetiğini çekerek Arsen Lüpen’e ateş etmek istedi. Arsen Lüpen seri bir hareketle yere eğilerek yerde bulunan bir düğmeye bastı. Sherlock Holmes’ün bulunduğu yer birdenbire çöktü. Patlayan kurşun hedefini şaşırmıştı. Sherlock Holmes’ün düştüğü yer, kapkaranlık bir bodrum idi. Tavan alçak olduğu için ona bir zarar dokunmamıştı. Elektriği yaktı, yavaş yavaş rutûbetli bodrumun içinde yürümeye başladı. Henüz dört beş adım yürümüştü, birdenbire haykırdı: Harry! Hakikâten muavini Harry, bağlı olduğu hâlde yerde baygın yatıyordu...⁷²⁷

“Araştırmacı, her durumda adi suçlular karşısında başarı kazanırken kahraman suçlular karşısında başarısız durumda kalır. Araştıran hiçbir zaman kahraman hırsız kadar etkileyici bir kahraman olarak sunulmaz. Yetenekleri, eğitimi en az peşinde olduğu kahraman hırsız kadar gelişmişken onun kadar entelektüel bir konumu hiçbir zaman elinde bulunduramaz.”⁷²⁸ Aynı romanın ilerleyen kısmında çete üyelerini ele geçiren araştırmanın

⁷²⁵ Şahin, **Cinai Meseleler**, 128.

⁷²⁶ Şahin, “Auratik Hırsızın Tarihsel Sermayesi -Cingöz Recai Serileri Üzerinde Bir Çoklu Uyum Analizi Uygulaması”, 11.

⁷²⁷ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 14.

⁷²⁸ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 20.

başarısı kısmen takdir edilirken Lüpen'i yakalayamadığı vurgulunarak başarısız olduğuna dikkat çekilir.

... Evvelâ Harry, sonra Sherlock Holmes, odaya çıktılar. Gece olduğu için herkes yatmıştı. Polis hâfiyesi ve muavini sokağa çıkıp yakın bir merkeze gittiler. Oradan birkaç polis alıp oteli muhâsara altına aldılar. Sabah olmadan bütün çete efrâdı yakalanmıştı. Hepsi Hintlilerden ibâretti. Yalnız reisleri Arsen Lüpen meydânda yoktu. Akşam gazeteleri... Sherlock Holmes'ün Kalküta'da faaliyetinden ve muvaffakiyetinden bahsederken Arsen Lüpen'i yakalamadığını teessüfle kaydetmişlerdi...⁷²⁹

“Operadaki Sirkat” adlı romanda Karter, vuku bulan hırsızlık neticesinde ele geçirdiği suçluları adalete teslim ederken çetebaşı Angalina'yı elinden kaçırır, başarısız olur.

... Halk ile berâber dışarıya çıkan polis hâfiyesi sokak başına gelince mantosuna bürünmüş güzel bir kadın yanına yaklaşarak selis bir İngilizce ile:
— Pek mağrûr olmayın! Bu muvaffakiyetiniz bir muvaffakiyet değildir. Çünkü çetenin elebaşını yakalamadınız, dedi. Nik Karter, hayretle kadının yüzüne baktı, hiddetle:
— Siz kim oluyorsunuz ki benim muvaffakiyetimi beğenmiyorsunuz, dedi. Bu esnâda kadın çılgın bir kahkaha koparak yanına yaklaşan kapalı bir otomobile atladı. Başıyla mebhût bir hâlde duran polis hâfiyesine selâm vererek:
— Affedersiniz! Kendimi size prezante etmedim. Cârîyeniz Angalina'yım. Yani kızıl çetenin reisiyim, dedi. Nik Karter, otomobile birkaç el silâh attı ise de otomobilin cehennemi süratle koşması üzerine mermiler havaya gitmiştir...⁷³⁰

4.3.9. Suç İşleme

Polisiye romanın başat öğelerinden olan ve “hangi politik sistemde olursa olsun, egemen güçlerin, toplumsal istikrarı sağlamak gerekçesiyle kendi sosyoekonomik sistemlerini korumak için icat ettikleri, asıl işlevi bireyin haklı ya da haksız isteklerine gem vurmak olan bir kavram olan suç unsuru”⁷³¹, insanlık tarihinin dokusunu barındıran türün ortaya çıkışından itibaren var olmuştur. Kökenleri burjuvazinin toplumsal tarihine dayanan suç, insanların bir arada barınması ve bundan kaynaklı sorunların doğurduğu bir kavram olarak tanımlanabilir.

“Ceza kanununa uygun tanıma göre ise suç, ceza kanunu vasıtasıyla yasaklanan davranıştır. Psikososyodinamik gerçek tanıma göre suç, bir insan davranışının demokraside sonunda nüfusun çoğunluğu tarafından ve diktatörlükte güç sahibinin iradesiyle dışardan

⁷²⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 16.

⁷³⁰ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 15.

⁷³¹ Habibe Gezer, **Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, 2006, 3.

taşınan bu isimlendirmesine bağlıdır. Hans ve Hentig'e göre neyin suç olduğu, toplum içindeki çoğunluğun onayına göre belirlenir.”⁷³²

Durkheim'e göre “ceza tepkisiyle karşılaşan her eylem bir suçtur.”⁷³³ Ona göre suç evrensel bir olgudur, toplum kültürünün bir parçasıdır ve her toplumda her zaman suç vardır. Suçluluk durumu, “tarihin en eski devirlerinden itibaren var olmuştur ve ileride de olmaya devam edecektir. Suçsuz bir toplum bir hayalden başka bir şey değildir. İnsanların içinde ihtirasla birlikte toplum halinde çeşitli sosyal sınıfların varlığının gerektirdiği sosyal çelişkiler, uyumsuzluklar bulundukça suç da var olacaktır. Genel ve evrensel bir olay teşkil eden suç, adam öldürme, hırsızlık gibi çeşitli suçların farklılığına rağmen bir çeşit ve bilimsel yönden gözleminin yapılması kabil ve bilimin konusunu oluşturan bir olay niteliği ile varlığını korur.”⁷³⁴

Toplumdan ayrı düşünilemeyen suç unsuru, “Modern toplumun öteki yüzüdür, onu üretir ve onun tarafından üretilir. Suç, modernliğin sadece bir yönü, kaçınılmaz bir yan ürünü değil aynı zamanda onun alt kısmı, ayrılmaz bir parçasıdır.”⁷³⁵ Bu durum aynı zamanda “Modern toplumda hayatın fazlasıyla kalıplaştığı, kurallara bağlandığı bir çağda “kural dışına çıkan” davranışlara karşı dolaysız ilgi, “suç” kavramına duyulan ilgiyi de beraberinde getirir.”⁷³⁶ Toplumun varlığıyla var olan suç, belirli niteliklere sahip olmakla birlikte insan davranışlarını temele alan bir kavramdır.

Suçu meydana getiren durumlar ya da ortada var olan fiilin suç olarak nitelendirilmesi, toplumun birer parçası olan bireylerin toplumsal birlik ve kurallardan sıyrılmasıyla mümkün olur. Bununla birlikte suç, kişinin nefsanî ve bireysel çıkarlarını ön plana çıkararak topluma ya da karşısındaki bireye karşı beslediği kin, nefret, kıskançlık, rekabet, karşılıksız aşk gibi duygulardan doğan ve bastırılmış eylemlerin narsist tepkisi olarak da tezahür edebilir. Bu savı destekler nitelikte olan “Bilimsel Suç Önleme Sempozyumu”nda yer alan “Uluslararası kriminoloji kongresinin Tokyo toplantısında yaptığı tanıma göre suç; “İtaate çizilen bir sınır ve bir başkasına zarar verme kastıyla yapılan her türlü fiili ve sözlü davranışlardır.”⁷³⁷

⁷³² Demirbaş, **Kriminoloji**, 41.

⁷³³ Durkheim'den aktaran İçli, **Kriminoloji**, 80.

⁷³⁴ Dönmezer, **Kriminoloji**, 46.

⁷³⁵ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 24.

⁷³⁶ Belge, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, 40.

⁷³⁷ Sekine Bozdemir ve Uğur Argun, **Suç Önleme Sempozyumu**, Bursa Emniyet Müdürlüğü Yay., No:1, Bursa-Aralık, 2012, 2.

Tanıma göre suç, tüm bu eylem ve duygusal tepkilerin bir nevi dışavurumudur. Kişi ihtirasları ve istekleri olan ve bunları gerçekleştirmek için iç sesini, ruhunu dinleyen bir varlıktır. Bu nedenle kişinin heves ve beklentileri ile bunun karşılığında suç olarak tanımlanan eylemleri arasında illiyet (nedensellik) bağı vardır. Bu bağlamda denilebilir ki “Suç köklerini insan ruhunun derinliklerinden alan bir hadisenin fiil halinde dışa yansımından ibarettir.”⁷³⁸ Bu hususta insanı ve onun ruhunu konu edinen tüm alanların çerçevesini oluşturan bir kavramdır.

Pek çok alanın doğmasına kaynaklık eden suç kavramı özellikle kriminolojik alanın varlığının menşei olarak vücut bulmuştur. Toplumun suçla ilişkisini inceleyen bu bilim dalı polisiyenin de konusunu oluşturan bir alan teşkil eder. Buna mukabil Garofalo, “Kriminoloji” (1885) kitabında, bir doğal suç kavramından yön tayin edilmesi önerisini yapmıştır. Bununla suçun çekirdek alanı olan bütün zamanlar ve kültürlerde kötü olarak cezalandırılan adam öldürme, yağma, ırza geçme, hırsızlık gibi “delicta mala per se” kabul edilen hareketleri düşünmüştür.”⁷³⁹

Kriminoloji kavramı, polisiyenin çerçevesini inceleyen ve konusunu oluşturan da bir bilim dalıdır. Toplum ve suç ilişkisini incelemesi bakımından kriminoloji bir sentez ürünüdür aynı zamanda. Çünkü “Polisiye romanının da tarihi bir toplumsal tarihtir. Zira burjuva toplumunun hatta meta üretiminin tarihine ayrılmaz biçimde bağlıdır ve onun tarafından üst belirlenmiştir. Kendisi de şiddetten doğan burjuva toplumu, şiddeti sürekli olarak yeniden üretir ve ondan beslenir. Suçtan doğmuştur ve gitgide daha sınai bir ölçekte işlenen suça yol açar. Özetle polisiye romanın yükselişi, bir bütün olarak burjuva toplumunun bir suç toplumu olmasıyla açıklanır belki de.”⁷⁴⁰

Seval Şahin’in tespitine göre; suç fonksiyonu geniş bir yelpazeye sahip olmakla beraber içerisinde daha çok romanın gelişmesinde işlenen cinayet, hırsızlık, adam kaçırma ve saldırı suçları için kullanılır.⁷⁴¹

4.3.9.1. Cinayet

“Korkutucu cehennemden yeniden kazanılmış cennete uzanan yol”⁷⁴² olarak tanımlanan suç, pek çok insan davranışının kategorize edilmiş biçimlerinin karşılığı olarak

⁷³⁸ Turinay, **Hukuk Komedyası: Edebiyat ve Hukuk Yazıları**, 65.

⁷³⁹ Demirbaş, **Kriminoloji**, 40.

⁷⁴⁰ Mandel, **Hoş Cinayet**, 170.

⁷⁴¹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 78.

⁷⁴² Mandel, **Hoş Cinayet**, 67.

kullanılır. Bunlardan en mühim ve en ağır cezayı gerektiren adi suç cinayettir. Cinayet, kişinin kıskançlık, rekabet, hırs, aşk gibi sebeplere dayanarak bu duyguların muhatabını ortadan kaldırmaya yönelik eylemlerinin karşılığıdır. Sahip olunmak istenen hedef, amaç ya da doyurulması muhtemel nefsin itici gücünü cazip kılan bir eylemler dizisidir. Cinayet pek çok kaynak ve lügatte tasvir edilen benzer şekildeki eylemlerin karşılığı olarak tanımlanır.

“Dünya Sağlık Örgütü” (WHO) tarafından yapılan tanıma göre ise cinayet: “Cezalandırma amacıyla başkası tarafından yaralama sonucu ölüm” olarak tanımlanmaktadır. Adli tıp açısından cinayet ise, darbe, yaralama, boğma, zehirlenme gibi sistematik bir şekilde planlanarak ya da anlık öfkeyle meydana getirilen öldürme eylemidir.”⁷⁴³ Bu şekildeki bir yaklaşımla tanımlanması yapılan cinayet, “Polis romanlarının kullandığı “norm dışı davranışı temsil eder. Modern topluma ait bir öge olduğu düşünülen “dış görünüş ile bunun ardında yatan gerçeklik sorunu” polisiye roman türünün ortaya çıkmasında etken bir rol üstlenir.”⁷⁴⁴ Bu anlamda polisiye romanların konusunu oluşturan cinai eylemler polisiye romanın muhteviyatına da sirayet eden ve geniş bir yelpaze ağı oluşturan bir görünüm sunar.

“Cinayet biçimlendiği toplumun kimi kolektif anlamlar yüklediği kavramların değişiminden de izler taşır. Örneğin cinayetin önemsenmesi, aydınlanma sonrasında “birey”in yüceltildiği “kişisel onur”un da bireyin temel haklarına dâhil edildiği bir döneme denk gelir. Daha önceleri hesabı pek tutulmayan “cinai eylem” yaşam kişisel bir hak olana dek, güçlü olanın uyguladığı güçsüzü canından eden bir olguydu.”⁷⁴⁵

Mandel’in “karanlık güçler karşısında aklın zaferini kutlamak”⁷⁴⁶ ibaresiyle tanımladığı cinayet, soyut, yapay ve karanlıktır, sadece muammayı çözmeyi amaçlar. Cinayet eylemi altında yatan pek çok sebeple vücut bulan bir eylem olmakla beraber ekseriyetle, “cinayet”⁷⁴⁷ suçunun en temel nedeni başa çıkılamayan bireysel tutkulardır. Bu sebeple, tutkular ve eylemler arasında paralellik vardır. Nitekim “Dedektiflerin çoğu ve polisiye roman yazarlarının hepsi cinayetin saikinin anlaşılmasıyla neden işlendiğinin ortaya çıkacağını ve bunun da suçluyu belirlemeye yardım edeceğine inanır. Katilin davranışlarında

⁷⁴³ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 291.

⁷⁴⁴ Belge, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, 40.

⁷⁴⁵ Koçak, **Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Anlatı Geleneği ve Popüler Bir Mit Olarak Polisiye Roman**, 91.

⁷⁴⁶ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 117.

⁷⁴⁷ Bknz. Türkçede polisiye edebiyat için kullanılan kavram, cinayet kelimesine dayanan “cinai” ifadesidir. Cinayet kelimesinin anlamı, 1- “İnsan nefesine yahut azasına, mal veya ırzına taalluk eden fiil-i memnu. 2- Hakka mücazat-ı terhibiye-yi istilzam eden fiil. Dolayısıyla kelime sadece birini öldürmeyi değil neredeyse nefse yönelik her türlü suçu içinde barındırır. (Şahin vd., **Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat**, 17).

bir amaç veya hedef sunmak onun bu eylemlerini, insanların mantıklı kabul edebileceği bir hikâyeye dönüştürebilir. Sebep olarak nefret, intikam, kıskançlık ya da öfke suçu cinayetlerin nasıl gerçekleştirildiğine dair mevcut şablonlara sığdırılabilir.”⁷⁴⁸ Polisiye romanları oluşturan suç unsurlarından cinayetin işlendiği romanların pek çoğunda söz konusu insani arzu ve tutkuların beslediği bireysel hazların sebep olarak sunulduğu ortak bir alan teşkil edilmektedir.

Selami Münir’in Üyepazarcı’nın deyimiyle “dime novels” polisiye romanlarında suçu doğuran temel etkenler bireysel hırs ve tutkulardır. Bu tür romanlarının sayıca fazla olanında birincil sırayı cinayet alır ardından ise serüven hırsızlıkla devam eder. Bazen de cinayetin asıl sebebi bizzat hırsızlık olur.

“Kıskançlık, intikam ve açgözlülük zaman içinde gelişen karmaşık duygulardır. Bu duygular romanlarda cinayet nedeni olarak uygun görülmüştür.”⁷⁴⁹ Yazarın bireysel hırs ve rekabet duygusunun cinayet sebebi olan romanlarından biri “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanıdır. Romanda, John Errizvan adlı viyolonistin, Konservatuvar Müdüriyetliğine tayininin ardından onu rakip gören Reynar adlı müzisyen tarafından katledilmesi anlatılır. Reynar, John Errizvan’ın tayin edildiği müdürlüğe talip olur fakat maktul, onun bu isteğine engel teşkil eder. Rekabet ve güç kaybı hissi cinayet konulu romanların can damarıdır ve adeta hedefe giden yolda her şey mübah sayılır. Reynar da bu hisse kapılarak rakibini alaşağı etmenin tek yolunun onu ortadan kaldırmak olduğuna inanır.

... Delikanlı son zamanlarda konservatuvarlardan birine müdürlüğe girmeyi düşünüyordu. Bir kere bu olduktan sonra izdivaç edecek bir aile teşkil eyleyecekti. Hatta bunun için Harrisburg Konservatuvarının müdürlüğüne talip olmuş olsa da rakiplerinin hücumundan korkarak vazgeçmiş idi...⁷⁵⁰

Rekabetin ve tek olma, biricik olma ihtirasının vücut bulmuş halidir cinayet. Bu ilkel toplumdaki bu yana içinde bulunulan koşulların yarattığı ve insani duyguyu körelten bir ego sistemidir. “Polisiye romanın konusu cinayet, diğer yazınsal romanlardaki cinayetlerden farklı olarak sadece kapitalist ya da bugünkü anlamda neo-liberal kent yaşamına ve o kent yaşamına içkin iktidar ilişkilerine dairdir. Cinayet, iktidar olgusunun en uç ve kesin noktasıdır. Cinayet, iktidarını sürdürmek isteyenlerce soğukkanlılıkla, iktidarını kaybettiğini düşünenlerce hunharca ya da iktidardan bunalan kişilerce çaresizce işlenir. Yani katiller,

⁷⁴⁸ Canter, *Cinayeti Çözmek*, 56.

⁷⁴⁹ Kern, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri*, 304.

⁷⁵⁰ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 3.

piyasa iktidarının başat rol oynadığı kent yaşamına dair birçok farklı iktidar biçiminden öyle ya da böyle etkilendikleri için maktullerinin eceli olmuşlardır.”⁷⁵¹ Söz konusu romanda vuku bulan cinayet öncesi ve sonrası sahnesi ürpertileriyle şu şekilde aktarılır:

... Musikişinas, bu gece pek ziyade neşeli olduğundan Mistery Howard ve dostu ile gece yarısına kadar salonda kaldı. Sonra onları kapıya kadar teşyi ederek odasına çıktı. Hava pek sıcak idi. İhtiyar kadın hava almak için pencerenin kanadını biraz açtı. Yukarıda John Errizvan de penceresini açmıştı. Gecenin güzelliği genç artist üzerinde tesir etmekte gecikmedi. Tekrar kemanı alarak terennüme başladı. John Errizvan kemanıyla en hissizleri bile rikkat getirdi. Sanki tellerde ruhunun ihtizazatı aksediyordu. Mistery Howard dirseklerini pencereye dayamış dikiliyor, adeta gâşy oluyordu. Ona bu keman sesi ilahi bir ses gibi geliyordu. Ansızın titredi. Kemanın sesi büyük bir gıcırtı ile kesildi. Bir iniltiyi müteakiben bir vücudun sükûtundan mütehassıl bir gürültü işitildi. İhtiyar ev sahibesi korkusundan donakaldı. Bir felaketin vuku kalbini kemiriyordu...⁷⁵²

Polisiye romanlarda çatışmanın en temel ögesi olan suçlardan cinayet, hırsızlık, darp, gasp suçları, cezai müeyyide gerektiren adli suçlar olarak yapılandırılır. Özellikle menşei insanlığın var olmasına dayanan ve o zamandan beri çeşitli nedenler vasıtasıyla varlığını koruyan cinayet bu türün bel kemiğini oluşturan bir suçtur.

Cinayetin makul sayıldığı bir anlayışı örnekleyen satırlara Ahmet Sarı, kitabında şu şekilde yer verir: “Kepler’in Newton’un ileride insanlığa ve dünyaya fayda sağlayacağı umuduyla birkaç insanın deneylerde ölümü gerekecekse başarılı bir deney için bunları öldürme hakları ya da eski çağlardan Likurgusların, Süleymanların, Napolyonların “İnsanlığın yasa ve düzen koyucuların hepsi yeni yasa getirdikleri ve atalarının eski yasalarını yok saydıkları, bu uğurda kan dökülecekse kan dökmekten de çekinmedikleri yönünde tezleriyle tek tek suçlu olarak görülürdü.” Yine Raskalnikov’a göre “İnsanlığın bu hayırseverlerinin ve düzen koyucularının özellikle kandökücü olması çarpıcı bir şeydir. Raskalnikov: “...hepsi (Süleymanlar, Napolyonlar, A.S.) sadece yüce olanlar değil, biraz yoldan çıkmış olanlar hatta biraz yeni bir şey söyleyebilecek olanlar bile doğaları gereği kesinlikle suçlu olmak zorundadır, tabii az da olabilir çok da olabilir.”⁷⁵³ Bu da gösteriyor ki toplumda cinayet gibi insan yaşamına ve özgürlüğüne son veren yerleşmiş bir anlayış hâkimdir.

⁷⁵¹ Şahin vd., *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat*, 144.

⁷⁵² Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 3-4.

⁷⁵³ Sarı, *Edebiyat ve Suç*, 105-106.

İncelemeye konu edilen söz konusu polisiyelerin çoğunda, “Büyük cinayet soruşturmalarının çoğunu tanımlayan saplantılı bir kararlılık vahşi spekülasyonların ilginç bir karışımı vardır.”⁷⁵⁴ Bu durum, “insan gerçekliğinin ölçülebileceğine inanan bir toplumdan ortaya çıkan mantıksal bir sonuç olabileceğine inanılan suçlu profillerine göre”⁷⁵⁵, cinayet eylemine kalkışan failin suçluluk profilini tanımlayan bir kural niteliğinde olabilir.

Öyle ki yazarın “Çin Dilberinin İntikamı” adlı romanında da bu türden bir suçlu profili ile karşılaşmak mümkündür. “Kimi karakterler ötekilerle olan tehdit edici ilişkilerle şekillendirilmiş bir benlik bilincini geliştirmek yahut korumak üzere savunma maksadıyla cinayet/suç işler.”⁷⁵⁶

New York civarında vuku bulan bir hadisenin nakledildiği romanda, İngilizlerden aldığı bir mektup üzerine İngilizler tarafından iki kardeşinin katledildiğini öğrenen Çinli Verahora, kardeşlerinin intikamını almaya yemin eder, bu şekilde bir savunma mekânizması geliştiren Verahora, tanımdaki benlik bilincini İngilizlere karşı beslediği intikam duygusuyla şekillendirir. Verahora, barda tanıştığı iki İngiliz’i tuzağa düşürüp öldürme planları yapar.

... Levi, alalecele soyundu, iskemlenin üstünde duran pijamayı giyerek karyolaya çıktı, uzandı. Çok geçmeden ortalığı dolduran boğucu bir koku nefesini tıkadı. Çırpınmaya başladı, fayda etmedi. Birkaç saniye sonra gözlerini ebediyen kapıyordu. Odadaki duman yavaş yavaş zail olmaya başladı. Birkaç dakikayı müteakip kapı açılarak Verahora içeri girdi. Mütebessim ve memnun görünüyordu. Cazip, çekik gözleri uykusuzluktan ve hiddetten kızarmış bir halde idi. Doğru İngiliz zengininin yattığı yatağa yaklaştı. Nefesini yokladı. Memnun bir halde haykırdı:

— Oh! Ölmüş hem çok kolay bir surette ...⁷⁵⁷

“Tek ve çoklu cana kıymalarda şiddetin işlevsel kullanımına ilişkin araştırmaların diğer bir örneği, kurbanın saldırgan için rolünü incelemektedir.”⁷⁵⁸ Nitekim suçlu için bir araç görevi gören maktulün bedeni ve o beden üzerinde gerçekleştirilen her eylem, “cinayetin gerçekleştirilebileceği birçok farklı yol ve katillerin kendileri arasındaki farklılıkları ortaya çıkaran değişik tarzlarının bir yansımasıdır, şiddete yol açan acımasızlığın ve akabinde gelen cinayetin, kurbanı duyulan bir öfkenin ürünü olması da muhtemeldir.”⁷⁵⁹

⁷⁵⁴ Canter, *Cinayeti Çözmek*, 56.

⁷⁵⁵ Canter, *Cinayeti Çözmek*, 23.

⁷⁵⁶ Kern, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri*, 475.

⁷⁵⁷ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 9-10.

⁷⁵⁸ Canter, *Suç Psikolojisi*, 239.

⁷⁵⁹ Canter, *Cinayeti Çözmek*, 348.

“Adam öldürmenin ötesinde ölünün bedeni üzerine yapılan işkence ve aşağılama, insan doğasının en vahşi yanını temsil eden bir davranış biçimidir.”⁷⁶⁰ Bu duurma adı geçen romanda rastlamak mümkündür. Verahora, intikam almak için planladığı cinayetleri sevgilisi Dayk ile gerçekleştirir. İlk kurbanını tuzağa düşürüp zehirledikten sonra bununla yetinmeyip cesedi Dayk’a parçalattırır. Bu noktada “Kurbanın cesedinin parçalanması veya uç noktada vahşet gösterilmesi, suçlunun kurbanına ne kadar baskın ve üstün olduğunu gösterme çabasıdır.”⁷⁶¹ Verahora, kendini bu üstünlük çabasıyla tatmin ederken ikinci İngiliz’i de aynı akıbetle yok eder. İkinci cinayet de aynı minvalde vuku bulur. “Katil kadın”⁷⁶² Verahora tarafından seri halde gerçekleştirilen cinayetlerde, zehirlenerek canlarına son verilen maktullerin cesetleri Dayk tarafından parçalara ayrılarak postaya iletilir ve İngiliz Sefarethanesine gönderilir.

... Saat on bir... Lüks bir otomobil Çinli dansözün pansiyonu önünde durdu. İçinden Mister Edvard inerek kapıyı çaldı. Dayk kapıyı açarak geleni baştan ayağa kadar süzerek içinden:

— Cılız bir şey, bitirmesi kolay, dedi. Dayk, Mister Edvard ile beraber yukarı çıkarak onu bir odaya soktu ve biraz beklemesini rica etti. Edvard odaya girdi. Bu oda çok kapalı, sıkıntılı, alelacayip bir yerd. Oradaki iskemlelerin birisinin üstüne oturmasıyla kapının sıkı bir surette kapanması bir oldu. Çok geçmeden odaya birdenbire hücum eden muhannik bir gazın tesiriyle ademe karıştı ve bir iki saat sonra arkadaşının aynı akıbetine uğrayarak posta paketi yapıldı, kamyonu atıldı...⁷⁶³

Görevini yerine getirdiğine inanan Çin dilberi adeta içindeki intikam ateşini besler, İngilizleri yok ettikçe rahatlar, mektubun muhteviyatının acısını hafifletir. Bu noktada Verahora’nın içsel duyguları ve çatışmaları zengin bir içerikle okuyucuya sunulur.

Nitekim Çinli dansöz Verahora, intikam hırsıyla cinai bir faaliyette bulunur ve akabinde söz konusu duygularını ve intikam ateşini, maktulün bedeninde gerçekleştirdiği eylemlerle okuyucuya yansıtır.

Cinayetler vuku bulurken pek çok sebep bu eylemin tetikleyicisi olabilir. Öyle ki birçok suç unsuru barındıran hareket döngüsü içerisinde suç eylemi ile vakanın sebebi

⁷⁶⁰ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 103.

⁷⁶¹ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 244.

⁷⁶² Bknz. ABD’de seri katillerin %10-15’i kadındır. Katleen Herde ve Belca Keeney 14 kadın seri katili inceleyip kadın ve erkek seri katillerin suçlarına ilişkin dikkat çekici bazı farklılıkları göstermişlerdir. Bunlara göre erkekler kadınlara oranla daha fazla işkence ve güç kullanılmaktadır. Erkekler mağdurlarına dövme, sopayla vurma veya boğma gibi davranışları uygularken kadınlar mağdurlarını zehirlemeyi, zararlı maddeyle ya da dumanla boğmayı tercih etmektedirler. Erkekler mağdurlarını itip veya boğarken kadınlar mağdurlarını öldürmek için tuzak kurmaktadır. (İçli, **Kriminoji**, 192).

⁷⁶³ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 11-12.

arasında kuvvetli bir illiyet (nedensellik) bağı vardır. Bu bağ eylemler suç olarak nitelendirilirken göz ardı edilemeyecek unsurları içerir. Bu perspektiften olaya bakıldığında denilebilir ki “Suç eylemi münferit bir hareket olmak yerine mağdurla yaşanan uzun veya kısa süreli bir etkileşimin sonucudur. Bu durumda suçun işlenmesine götüren etkileşim zincirinin halkaları analiz edilmeksizin eylemin anlaşılması mümkün değildir. Suçu hazırlayan, etkileyen, koşullandıran veya belirleyen dinamik güçlerden soyutlayarak ve suç işlenmesine götüren saiksel veya durumsal süreçlerden ayırarak suç eylemini incelemek ve analiz etmek bilimsel sağlıktan yoksun kalacaktır.”⁷⁶⁴ Bu analize dayanarak halihazırda cinayet gibi eylem odaklı bir suçun doğmasını sağlayan en temel etkenlerden biri de kişisel nedenli işlenen cinayetlerdir.

“Kentın sosyal yapısı ile suçluluk arasındaki ilişikiyi araştıran Richard Quinney, suç türlerinin ekonomik statü, aile statüsü ve ırk ile korelasyonunu araştırmıştır. Adam öldürme ekonomik statü ve aile statüsü ile negatif, ırk ile pozitif ilişkili bulunmuştur.”⁷⁶⁵ Cinayet nedenlerinden biri de kişisel nedenli cinayetlerdir. Bunlar, “birbirini tanıyan ya da tanımayan kişi ve/veya kişilerin kişisel agresyonu ile öldürmeyle sonuçlanan durumdur. Burada altta mosyonel bir çatışma vardır ve kişinin cinayet işlemesine neden olur. Bu cinayetlerden bazıları: aile içi cinayet, tartışma/çatışma cinayeti, otorite cinayeti, intikam cinayeti, siyasi düşünce cinayeti...”⁷⁶⁶ Temelinde bu hususları barındıran kişisel nedenli cinayetler aynı zamanda bazı doyurulmamış duygularla da beslenir. Bunlardan; “Tutku, hırs, güç, gıpta, kıskançlık ve mülkiyet yalnızca bireyleri birbirine düşürmekle kalmaz giderek artan bir biçimde de bireyler, gruplar ya da aileler arasındaki çatışmaları ve hatta konformizmine karşı başkaldırıları da içerir.

Suç, toplumsal merdiveni tırmanmanın ya da mali yıkımlara karşın kapitalist olarak kalmanın bir aracı haline gelir.”⁷⁶⁷ Bu tip karakterler için Mandel, “Adi suç işleyenler ve özellikle aile mirasına el koymak isteyenler kader kurbanı olarak karşımıza çıkarlar. Onlar yanlış yapmıştır ve yazar tarafından polise yakalatılarak ya da intihar veya başka bir ölüm şekliyle cezalandırılırlar.”⁷⁶⁸ ifadesini kullanır.

⁷⁶⁴ Yücel, **Kriminoloji**, 68.

⁷⁶⁵ Richard Quinney ‘dan aktaran İçli, **Kriminoji**, 151.

⁷⁶⁶ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 293.

⁷⁶⁷ Mandel, **Hoş Cinayet**, 67.

⁷⁶⁸ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 11.

“Para ve mal mülk cinayetlerinin yanı sıra Dickens’tan Doyle’ya Viktorya cinayet romanlarında işlenen yaygın temalardan biri de miras cinayetidir. Poe’nun “Zıtlık Şeytanı”nında, “sırf kötü bir şey yapmış olmak” için cinayet işleyen “mantıksız” katilin bile en nihayet bir mirasın peşinde olduğu meydana çıkmaktadır. Viktorya dönemi romancıları belirli bir faydaya yönelik arzuyu bulunmaz bir neden saymış ve yarattıkları katilleri genellikle bu yolla inandırıcı kılmıştır. Modernistler ise bu anlatı stratejisine çoğunlukla karşı durmuştur. Modernistlerin paraya ve diğer değerli eşyalara yönelik arzusunun öncelikli önemini sorgulaması, görünüşte kazanç için işlenen ama yüzeydeki açgözlülük eşelendiğinde ortaya katilin kendine verdiği değerle alakalı temel nedensel baskıların çıktığı cinayetleri konu alan modern romanların dramatik altmetnini oluşturmuştur.”⁷⁶⁹

Yurdatap’ın miras cinayetini ele aldığı romanı “Kanlı Miras”tır. Roman, zengin Mister George Keri’nin ölümünün ardından kızı Norma’a intikal eden mirasını ele geçirmek isteyen Elfriede’nin işlediği gizemli cinayeti ele alır. Aile mirasını konu alan bu tip romanlarda bu tutku cinayetle sonuçlanır. Bireysel tutkular gizemli ve binbir entrikalarla örülü cinayet sahnesine yansır.

Yazarın, söz konusu tutkuların sebep gösterilerek ifa edildiği başlıca suçlardan cinayeti konu alan ismiyle müsemma romanı “Kanlı Miras”ta başkahraman katil Elfriede’dir. Amcası George Keri’nin mirasına el koyabilmek için Norma ile evlenmek ister fakat Norma New York’ta okumakta ve orada tanıştığı sevgilisi Emil ile evlenmek istemektedir. Bunu işiten Elfriede, mirastan yoksun kalmak korkusuyla yani iç sesini dinleyerek hareket eder, bireysel tutkularını devreye sokar ve içindeki bireysel duygularını doyurabilmek için bir cinayet planı yapar. Elfriede’nin mülkiyet hırsı da onu miras cinayetine sürükleyen hırs tutkusunun esiri yapar. Elfriede’in evliliklerini kutlayan Norma ile Emil’i katli şu şekilde aktarılır:

...Gece yarısına doğru dans başlamış herkes eğlenceye, zevk, sefaya düşmüştü ki birdenbire elektrikler söndü. Ortalık karıştı. O esnada iki canhıraş feryat işitildi:

— Aman, vuruldum!

— Ah... Bu hadise o kadar süratle vuku bulmuştu ki hazirunlar vurulanları görmek ve aynı zamanda bu meçhul katili yakalamak için ziya yaktıkları zaman yerde kanlar içinde ölüm ızdırabıyla kıvranan bir kadın ve bir erkek gördüler, yanlarına yaklaşınca tanıdılar: Ev sahibi Mister Emil ile zevcesi Norma idi...⁷⁷⁰

⁷⁶⁹ Kern, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri*, 292-293.

⁷⁷⁰ Yurdatap, *Kanlı Miras*, 7-8.

“Klasik dedektif romanının gerçek sorunu daha çok ölüm ve gizemdir. Ölümden de çok gizemdir. Gizem ve muamma, burjuva rasyonelliğinin bertaraf edemediği tek irrasyonel etkindir.”⁷⁷¹

Adı geçen romanda da cinayet vuku bulduktan sonra roman bir muammanın öyküsüne dönüşür, ölüm ve gizemlerle örülü bir cinayet tablosu sunulan romanda bu cinayet, polis hafiyesi Nick Karter’e intikal edilene ve gerekli tahkikat yapılana dek fail-i meçhul olarak kalır.

Cinayet sebeplerinden biri de maddi çıkar cinayetleridir. Bu cinayetler, “maddi hedefler için işlenen cinayetlerdir. Bu maddi hedefler: para, eşya, yer, destek gibi kişi için değeri yüksek herhangi bir şey olabilir. Bu kategoride: çete cinayeti, rekabet cinayeti, adam kaçıрма cinayeti, ilaç cinayeti, kişisel/ticari kazanç cinayeti... bulunur.”⁷⁷²

Selami Münir’in polisiye romanlarından hırsızlık ve cinayetin iç içe olduğu bir serüvenin sunulduğu “Mukaddes Heykel”de maddi çıkar için işlenen cinayet vuku bulur. Philadelphia’da yeni bina edilen Katolik kilisesi için milyonlarca lira değerinde bir heykel taşıyan Psikopos Antonio’nun da içinde olduğu bir vapur güvertesindeki yolculardan Fransız Mösyö Maurice ve zevcesi Madam Caroline hırsızlık için cinayet planı yaparlar. Bu plan için Antonio ile ahabap olan Maurice ve Caroline, Antonio’yu kaldıkları otele davet ederler ve onu katlederek kıymetli heykeli çalarlar. Madam Carolin (Henriette) ile Mösyö Maurice (Arsen Lüpen), Antonio’u otelin balkonundan atarak cinai faaliyette bulunurlar.

“Cinayette meydana gelen aşırı ihlal biçimlerinde suçlu için mağdurun anlamının, vücut üzerinde işlenen eylemlerde yer aldığı görülür.”⁷⁷³ Failler, mağdurun bedenine yaptıkları muamele ile maktulün cesedini tanınmayacak bir hale sokarak hedeflerine ulaşmayı amaç edinerek planlarını gerçekleştirirler. Söz konusu cinayet binbir entrika ile şekillendirilerek şu şekilde vuku bulur:

... Maurice zevcesinin yardımıyla Piskopos’u sırtlayarak ayağa kaldırdı. Tekrar bir iskemleye oturtular. Münebbih bir ilaç koklattı. Gözleri açıldı, etrafına bir göz gezdirdi. Tekrar göz kapakları kapandı. Maurice onu ayağa kaldırdı. Yüksek bir sesle “yürü!” dedi. Sersem bir halde olan Psikopos, sairfilmenam gibi doğru yürümeye başladı. Antonio’nun bulunduğu odanın caddeye nazır olup bir balkonu vardı. Maurice, balkonun müteharrik parmaklıklarını açtı. Saat nısf-ül-leylden sonra iki olduğu için caddede kimseler yoktu. Ağır bir cismin yere sükûtundan mütevellit sesi, caddenin

⁷⁷¹ Mandel, **Hoş Cinayet**, 47.

⁷⁷² Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 293.

⁷⁷³ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 356.

başında duran polis devriyesinin nazar-ı dikkatini celbetti. Derhal süratle sesin geldiği yere gittiler. Müthiş ve feci bir cinayetin önünde kaldılar. Tarz-ı telebbüsünden yüksek bir tabakaya mensup, mechul bir insan parçalanmış vücûdu duruyordu. Yüzü tanınmayacak derecede hurdahaş olmuş, bacakları ve elleri bin parça olmuştu...⁷⁷⁴

Yurdatap'ın polisiyelerinden hırsızlıkla başlayan romanlarından “Ölüm Sarayı”nda Mister Vizmen ve iki kızı Ellen ile Maria'nın yaşadıkları villa bir grup insanın kumpası ile soyulur. Çetebaşı Sara'nın hâkimiyeti ile vuku bulan ve Karter'e intikal eden olayda Karter'in de tuzağa düşürülüp öldürülmesi için çete reisi Sara tarafından götürüldüğü sarayın “ölüm sarayı” olarak tabir edilen ve cesetlerle dolu olan bir yer olduğu anlaşılır.

... Filhâkika Angalina'nın (Ölüm Sarayı) tabir ettiği ve içinde zevk u sefânın her türlüşünü bulundurduğu bu batakthane halk arasında zengin bir kontun köşkünden başka bir şey değildi. Saray bahçesinden geçen nehir Angalina'nın kurbanları ile dolu idi. İşte bu surette Angalina yaptığı cinayetlerin cezayı sezasını buldu...⁷⁷⁵

“Sanık/Suçlu, hep tek bir bireydir. Çoğunlukla da bu bireyin kişiliği çoğunlukla cinayeti açıklayan tek bir dürtü veya tutkuyu bünyesinde barındıracak biçimde formelleştirilmiş ve görenekselleştirilmiştir. Bu tutkuların sayısı oldukça sınırlıdır. Hırs, intikam, kıskançlık, karşılıksız aşk veya nefret. Burjuva tutkusuyla hırs bütün öteki dürtülerden belirgin biçimde önde gelir.”⁷⁷⁶ Hırs tutkusu, arzu edilenin yegâne varisi olma isteği kişilerde suç olgusunu doğuran temel duygulardandır. Karşılıksız aşk ve nefret de olayı cinayetle sonuçlandırabilecek kadar keskin duygulardır. Cinayet, fiilini polisiye romanlarda kamçılayan olgu ise istenilenin önündeki engeli yok etme girişimidir. Romanlardaki cinayet faili kahramanların törpüleyemedikleri kapitalist ve doyumsuz arzuları onları bu serüvenlerin başrolü yapar.

“Ressamın Katili”nde ise Ressam Henri'nin karşılıksız aşk beslediği kâtibesi Ederle'i modellik yaptığı Mösyö Jozef'ten kıskandığı için ressamı katletmesi konu edinir.

... Madam Marita, sofadan dışarı çıkarak üst kata çıktı. Ressamın yattığı odanın kapısını hafif bir surette çaldı. İçeriden hiçbir ses gelmeyince bu sefer daha kuvvetli bir surette kapıyı çalmaya başladı. Yine ses yok. Madam hiddetlenerek cebinden bir sürü anahtar çıkarıp birisi ile kapıyı açtı. İçeriye ilk adımını atar atmaz pek feci bir manzara karşısında kaldı. Zavallı ressam Mösyö Jozef al kanlar içinde yatağında yatıyordu. Yatak darmadağın bir hâlde maktûlün hayli can çektiğini gösteriyordu. Madam Marita âdetâ çıldırılmış gibi aşağıya inerek herkese haber verdi. Pansiyonda bir telâş aldı

⁷⁷⁴ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 11.

⁷⁷⁵ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 16.

⁷⁷⁶ Mandel, **Hoş Cinayet**, 45.

yürüdü. Birkaç dakika sonra cinâyet polise aks edilmiş müdde-i umûmî gelerek tahkikât-ı ibtidâîyeye tevessül eylemişti...⁷⁷⁷

Polisiye romanlarda cinayet akabinde gelişen temel soru “whodonit” “kim yaptı?/katil kim?” sorusudur. “Bu romanlar en parlak zamanını İngiltere ve ABD’de İki dünya savaşı arasında yaşamıştır. Özellikle polisiye edebiyatı yalnızca cinayeti aydınlatmak ve katili bulmak olarak görürler bu zaman aralığını “altın çağı” diye niteler. Günümüzde “katil kim?” romanları yazarlar romanlarında katilin bulunması dışında yani polisiye kurgusu dışında altın çağla bir benzerlik göstermez.”⁷⁷⁸ Faili olunan suç için bu türün can alıcı sorusu fiili gerçekleştiren başkişidir. Yurdatap’ın cinayet konulu incelediğimiz romanlarında da cinayet vuku bulduktan sonra yazarın da okuyucunun da sorması beklenen soru cinayeti “kim yaptı?” sorusudur. “Polisiye romanın sadece “kim”i ele almasına hiçbir neden yoktur. Polisiye romanın esrarı, temel öğelerin herhangi birinde ya da birkaçında ya da hepsinde olabilir: “Kim, kimi, nerede, ne zaman, neden, ne ile nasıl?” şeklinde birbirini izleyen aşamalardan oluşur.”⁷⁷⁹ Cinayetin aydınlatılması bu soruların cevap bulmasıyla mümkündür. Cinai romanlara bu açıdan bakıldığında rotanın faile çevrildiği bir görünüm çıkar ortaya.

Yazarın cinayeti diğer romanlarından daha farklı bir boyutta ele aldığı, içinde cinayet unsurunu barındıran fakat dikkatleri faile çeken romanı ise “Şimendifer Düşmanı”dır. Teksas Kaliforniya tren hattına tayini yapılan Mösyö Pol, vazifesine başladığı gün kaza olarak addedilen tren faciasına tanık olur ve nereden geldiği bilinmeyen bir kurşunla trendeki yolcuların hayatını kaybettiğini görür. Bu durum ilerleyen günlerde tekrarlayınca tahkikat için polis hafîyesine başvurulur ve faciaların nedeninin tren hattının yakınında bulunan bir saraydan atılan kurşunlardan kaynaklandığı kanısına varılır. Hafîye, araştırma için saraya vasıl olunca olayları aydınlatıcı ve tren facialarının sebebini açıklayıcı nitelikte bilgilere ulaşır. Kurşunların sarayda bulunan akıl hastası ve yaşlı bir Rus prensi tarafından gerçekleştirildiği anlaşılır. Bu prens geçmişinde çok büyük bir tren faciası yaşar ve ruh sağlığını yitirir, yaşadığı bu durumda da onun sesini dahi duymaya tahammül edemediği trenlere rastgele ateş etmesinden kaynaklı cinayetlerin faili olmasına sebep olur.

“Akıl hastalığı, kişinin mantığa, akla uygun tavırlar içinde olma yeteneğidir. Kısacası kişinin iyi ile doğruyu ayırt edebilmesidir. Akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı da duruma göre

⁷⁷⁷ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 3-4.

⁷⁷⁸ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 113.

⁷⁷⁹ Mandel, **Hoş Cinayet**, 107.

kişinin ayırt etme gücünü ortadan kaldıran mümeyyiz sebeplerindendir. Akıl hastalığının akla uygun biçimde davranabilme yeteneğini kaldırdığı durumlarda ayırt etme gücünün yoksunluğu kabul edilir.”⁷⁸⁰ Romanın kahramanlarından olan Rus prensi de bu sebepten ayırt etme gücünden yoksundur. Bununla birlikte “Hukukçular açgözlülük ve intikam gibi açık cinayet nedenleri sunmayan katillerin ahlaki ipucukten mustarip olduğuna karar vermiş ve bu tabir kimi ünlü katillere “ahlaki embesillik” yahut “ahlaki gaddarlık” olarak uyarlanmıştır.”⁷⁸¹ Bu tespit neticesinde prensin işlediği cinayetlerin ne intikam ne de para hırsı ile işlenen cinayetler olmadığı anlaşılır. Bu nedenle söz konusu cinayetler farklı kulvarlarda değerlendirilir.

... Mösyö Pol, yolcuların birer birer biletlerini muâyene ederek vagondan vagona geçirdi. Nihâyet on üçüncü numaralı ikinci mevki vagonuna geldi. Kapıyı açtı. İlk posta olduğu için diğer vagonlarda olduğu gibi burada da kalabalık yoktu. Yalnız bir tek kişi vardı. O da durduğu yerde düşmüş, etrafı kızıl bir mayi kaplamıştı. Mösyö Pol hayretle yanına koştu. Muâyene etti. Pencereden gelen bir kurşunla maktul düştüğünü anladı. Birkaç gün sonra Mösyö Pol, bir mu’tad vazifesinde iken ikinci bir facia ile karşılaşmış bu da geçen seferki gibi olmuştu...”⁷⁸²

4.3.9.1.1. Ateşli Silah ile Öldürme

Günümüzde adam öldürme olayına hem suç işleyen hem suça maruz kalan kişi açısından yaklaşılmaktadır. “Adam öldürme olayının toplumsal, hukuksal, psikolojik, biyolojik ve fizyolojik boyutlarda incelenmesi mümkündür. Sosyo-ekonomik statü ve suçlu davranış ilişkisiyle ilgili birden çok teori veya yaklaşım sayılabilir. Bunlardan bazıları anomi, sosyalizasyon, psikodinamik, alt kültürel, ayırıcı birleşimler, ekolojik, çatışmacı, faydacı ve etiketleme teorileridir.”⁷⁸³ Bu teorilerle temelinde gelişen adam öldürme eyleminde faaliyette bulunan ve “şahsiyetten tamamıyla yoksun bulunduğu için daima ya hal ve şartların yahut da kuvvetli bir iradenin baskısı altında bulunan, esasen haydutların ele başlarının ve çete reislerinin etrafları üzerinde yürüttükleri nüfus ve hâkimiyetin fizyolojik temelini de bu olduğuna inanılan cani”⁷⁸⁴, söz konusu hareketi gerçekleştirirken bazı alet ve edavatlardan yararlanır. Bu araçlar failin işini kolaylaştıran aynı zamanda amacına hizmet eden araçlardır. Bu araçlardan biri ateş ederek hayatı sonlandıran bir alet olan silahtır.

⁷⁸⁰ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 40-44.

⁷⁸¹ Kern, **Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri**, 434.

⁷⁸² Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 5.

⁷⁸³ İçli, **Kriminoji**, 149.

⁷⁸⁴ Enrico Ferri, **Sanat ve Edebiyatta Caniler**, çev. Selmin Evrim, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1974, 240.

Ateş ederek öldürme kasten öldürme niyetiyle vuku bulan bir harekettir. Zira “Kasten adam öldürme açıkça en eski suçtur. Çünkü insanlığın varlığından itibaren insanlar birbirlerini öldürmüşlerdir. Adam öldürmenin çoğu, failin veya mağdurun yerleşim yeri yakınında veya konutunda gerçekleşmektedir. Adam öldürmede sıklıkla ateşli silah kullanılmaktadır. Suç, genellikle planlanmamış olmakla birlikte gözlemlenebilir ve öngörülebilir bir davranıştır. Adam öldürme suçları genellikle kırgınlık, aile kavgaları, kıskançlık, paranın neden olduğu tartışmalar ve kırgınlık sonucu işlenmektedir.”⁷⁸⁵ Bu tespit neticesinde elde edilen verilere dayanılarak gerçekleştirilen söz konusu yöntem ile adam öldürme olayının can alıcı noktalarından biri de fail ile mağdurun yakın çevrede birlikteliklerinin olmaları hususudur. Nitekim “Her şeyden önce sapmış bir davranış olan adam öldürme, genellikle yakın sosyal ilişkiler içinde ortaya çıkar. Fail ve mağdurun yakın ve süreli ilişki içinde olması sıklıkla görülür.”⁷⁸⁶

Yurdatap’ın “Kanlı Miras” adlı polisiye romanında, “herhangi bir ahlaksal durum karşısında kontrol edemedikleri duygularının kışkırtması sonucu suç işleme olarak tanımlanan ihtiras suçları”⁷⁸⁷ neticesinde vuku bulan miras cinayeti Elfriede tarafından bir silah ile gerçekleştirilir.

... Gece yarısına doğru dans başlamış herkes eğlenceye, zevk, sefâya düşmüştü ki birdenbire elektrikler söndü. Ortalık karıştı. O esnâda iki canhırâş feryat işitildi:

— Aman, vuruldum!

— Âh...⁷⁸⁸

Yazarın “Şimendifer Düşmanı” adlı romanında akıl sağlığı yerinde olmayan Rus prensi tarafından gerçekleştirilen tren kazası olarak addedilen cinayetler söz konusudur.

Seri bir halde birbiri ardınca gerçekleştirilen cinayetler ki “Bu tür öldürmelerin bir tipi olan seri cinayetlerde öldürmeler aralarında duraklama zamanları olan haftalar, aylar veya yıllar devam edebilirler”⁷⁸⁹ ateşli silah kullanılarak vuku bulur.

... Mösyö Pol, yolcuların birer birer biletlerini muâyene ederek vagondan vagona geçirdi. Nihâyet on üçüncü numaralı ikinci mevki’ vagonuna geldi. Kapıyı açtı. İlk posta olduğu için diğer vagonlarda olduğu gibi burada da kalabalık yoktu. Yalnız bir tek kişi vardı. O da durduğu yerde düşmüş, etrâfi kızıl bir mayi kaplamıştı. Mösyö Pol hayretle yanına koştu. Muâyene etti.

⁷⁸⁵ Demirbaş, **Kriminoloji**, 217.

⁷⁸⁶ İçli, **Kriminoji**, 148.

⁷⁸⁷ İçli, **Kriminoji**, 52.

⁷⁸⁸ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 7.

⁷⁸⁹ İçli, **Kriminoji**, 181.

Pencereden gelen bir kurşunla maktûl düştüğünü anladı. Sûratle mebhût bir hâlde tren inzibât memuruna koşarak keyfiyeti ihbâr eyledi. İnizibât memuru lâzım olan tahkikât ve muayenât ibtidâiyeyi yaparak bir zâbıt varakası yazdı. İlk istasyonunda cinâyeti polise ihbâr etti. Polis müdde-i umûmî ile birlikte trende takibât yaparak cinâyet hakkında kâfi malumât toplamaya başladılar. Neticede maktûlün dışarıdan gelen bir kurşun ile kazaen öldürüldüğü sabit olmuş ve böylece defnedilerek mesele hâll edilmiştir...⁷⁹⁰

4.3.9.1.2. Bıçak, Kama, Pala, Balta, Hançer, Balyoz ile Öldürme

Polisiye romanların çoğunda yer alan cinayet suçu, çeşitli suç aletleriyle işlenmektedir. Bunlardan pek çoğu bilindik ve faili amaca götüren aletler olarak bilinirler. Bunlardan en yaygın olanı silah ve bıçaktır. “Yaşamın doğal bir ögesi olma eğilimi gösteren şiddette ateşli silah kullanım oranı giderek yükselmekle birlikte kişilerin bıçağa da artan ölçüde sarıldığına tanık olunur.”⁷⁹¹ Bu eğilim kişinin kendini muhafaza alanını çerçeveleyen bir savunma mekânizması görünümü sunmakla birlikte failin ihtiraslarını hayata geçirme planlarının bir parçası olma eğilimini de gösterir. Fail, kurban olarak addettiği kişiyi ve onun bedenine gösterdiği muamelede söz konusu istek ve arzularına bir anlamda ulaşma çabasını bu işlemlere kazımış olur.

“Polisiye romandaki suç ve muamma unsurunun çözülmesinde en büyük etken olan suç aletleri, barındırdığı özellikleri ile suçluyu işaret edebilir.”⁷⁹² Bu dedektifi suçluya götüren bir iz olmakla birlikte maktulün fail için anlamını gösteren bir meta görevi de görür.

Yurdatap’ın “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanında cinayet için kullanılan alet, olay yerine ilk olarak intikal eden dedektifin incelemesi neticesindeki tespitlerine göre bıçak olarak saptanır.

...Odanın içindeki manzara hakikaten korkunç idi. Genç artistin cesedi pencerenin önünde idi. Keman yanı başında idi. Yayı elinde kalmıştı. Errizvan yatıyordu. Arkadan yediği bıçak kalbine nüfuz etmişti. Bedbahtın yarısından akan kan bir gül halini almıştı. Yüzü sararmış gözleri büyümüşü...⁷⁹³

Aynı romanın ilerleyen kısmında fail Reynar’ın itirafa sürüklendiği sahnede katilin suç aleti olarak demir keser kullandığına dikkat çekilir.

... Mister Reynar titredi ve sarardı. Muhâtabına şüpheli bir nazarla baktı ve sordu:

— Bunu nasıl biliyorsunuz Miss Walter?

⁷⁹⁰ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 5.

⁷⁹¹ Yücel, *Kriminoloji*, 93.

⁷⁹² Altunal, *Kadın Yazarların Polisiye Romanlarında Suç Kavramı (1936-2010)*, 191.

⁷⁹³ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 6-7.

- Gayet emin olarak söylüyordum, muallim.
- Lâkin... Ben... Ben demir keseri... Dolaba kapadım... Yoksa...
- Hayır, Mister Reynar dolaba bir kere bile bakmadım...⁷⁹⁴

“Gölgenin vücudu izlemesi gibi o da Amerikan rüyasına eşlik eden kâbus”⁷⁹⁵ olarak nitelenen suç, “eylemlerinin kalbinde yer alan psikolojik süreçleri gösteren suçların coğrafi örüntüsü”⁷⁹⁶nün panoramasını çizer. Bu görüntünün ziyadesiyle tezahür ettiği ve suçların kalbinin attığı yer olarak romanlarda yer alan Amerika’nın başrolde olduğu romanlardan “Çin Dilberinin İntikamı”nda İngilizlere kin besleyen Verahora’nın çeşitli suç aletleri kullanarak cinai faaliyette bulunduğu görülür.

Verahora, kurbanlarını evvela zehir ile etkisiz hale getirir ardından balta ile vücutlarını parçalatır. Bu anlamda şöyle bir kanıya varılabilir: “Birine karşı sergilenen her davranış bir duygu dalgasından kaynaklanır. Farklı duygular ve onların dereceleri, davranışlara yansır. Bıçak darbelerinin sayısı, çeşitliliği, belirsiz kesikler ve vahşetle açılmış yaralar, başın ve ellerin bedenden ayrılmaya başlanması ama başarısız olunması çok çeşitli mesajlar vermektedir.”⁷⁹⁷

“Cinayetin çeşitli izleri ve renk tonları insan olma konusuna daha fazla ışık tutmaktadır çünkü bunlar sadece suçlunun nesnel düşüncelerinin ürünü değildir. Bir bıçağın veya bir ipin kullanılması, yavaş bir zehir veya yasadışı bir ateşli silah, saldırganın yaşam tarzından ve dünyayı görme biçiminden kaynaklanır. Ayrıca yöntem seçimi, kurbanının anlamının, belirli bir silahın hazır bulunması veya eldeki görevin açık taleplerinin bir sonucudur. Kurbanın ölümünün ardından bedeninin göreceği muamele için yöntem seçimini çevreleyen faaliyetler, katilin iç yolculuğundan ortaya çıkar ve bizi öldürücü eylemin ötesine götürür.”⁷⁹⁸ Adı geçen romanda, Çinli dansöz Verahora, fikrinde cereyan eden cinayeti planlarken kullanacağı aletleri ve öldürme şeklini de zihnindeki ve duygularındaki dalgalanmalara göre şekillendirir.

... Ölünün yanından ayrılarak dışarı çıktı. Sadık hizmetçisi ve şerik cürmü aynı zamanda sevgilisi (Dayk)ı çağırdı ve kendisine şu tembihâtı verdi:
— Bu yatakta yatan ölüyü alacaksın, vücûdunu tanınmayacak bir hâlde balta ile parçalayacaksın ve sonra onu bir posta paketi yapıp üstüne (İngiliz

⁷⁹⁴ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 14.

⁷⁹⁵ Mandel, **Hoş Cinayet**, 67.

⁷⁹⁶ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 287.

⁷⁹⁷ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 167.

⁷⁹⁸ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 350.

Sefarethânesine) mahsus diye yazacak ve her sabah buradan geçen posta paketi kamyonunun içine usulcacık atacaksın...⁷⁹⁹

“Ressamın Katili” adlı polisiye romanda yine kıskançlık sebebiyle gerçekleşen bir cinayetin öyküsü olmakla beraber bu vakada da kullanılan alet zehirli bir hançerdir.

... Zavallı ressâm Mösyö Jozef al kanlar içinde yatağında yatıyordu. Yatak darmadağınık bir hâlde maktûlün hayli can çektiğini gösteriyordu. Madam Marita âdetâ çıldırmış gibi aşağıya inerek herkese haber verdi. Pansiyonda bir telâş aldı yürüdü. Birkaç dakika sonra cinâyet polise aks edilmiş müdde-i umûmî gelerek tahkikât-ı ibtidâiyeye tevessül eylemişti. Bu tahkikât neticesinde maktûl zehirli bir hançer ile öldürüldüğü ve sonra büyük soğukkanlılıkla maktûlün şaheser addettiği kıymet-dâr tablosu parça parça edildiği anlaşılmıştı...⁸⁰⁰

4.3.9.1.3. Belirsizlik

Belirsizlik, failin kurbanlarını hangi yöntem ve aletle öldürdüğünün muğlak kalmasıdır. Yazarın “Ölüm Sarayı” adlı romanında romanın sonunda ele geçirilen kurbanların nasıl öldürüldükleri belirtilmemiştir.

... Filhâkika Angalina’nın (Ölüm Sarayı) tabir ettiği ve içinde zevk u sefânın her türlüşünü bulundurduğu bu batakhâne halk arasında zengin bir kontun köşkünden başka bir şey değildi. Saray bahçesinden geçen nehir Angalina’nın kurbanları ile dolu idi...⁸⁰¹

4.3.9.2. Hırsızlık

Üyepazarcı’nın “Polisiye suçun edebiyatıdır, mutlaka cinayet olmasına gerek yoktur. Polisiye iyi bir edebiyattır.”⁸⁰² sözünden de anlaşılacağı üzere polisiyelerde suç merkezdedir. Özellikle bu duruma zemin hazırlayan “Çağdaş devirlerde gerçekleşen büyük sanayinin teşvik ettiği insan hodbinliğidir. Zira bu sanayi, büyük bir rekabet mücadelesini ortaya koymuş bulunmaktadır. Bonger’e göre “insanların hodbinliğinin (bencilliğinin) bir belirtisi olan suç”⁸⁰³, çok farklı alanlarda karşılaşılabılır bir çeşitlilik sunmaktadır. Bunlardan birisi de “çoğu kez olduğu üzere, sefaletin, yoksulluğun ve umutsuzluğun ürünü olan ve insanların umutsuz kesimince işlenen bir suç olarak görülen ve mülkiyet hakkının (bu olağanüstü müthiş hak ve belki de zorunlu olmayan hak) böyle birine çıplak varlığından başka bir nesne bırakmadığı”⁸⁰⁴ şeklinde tanımlanan hırsızlıktır.

⁷⁹⁹ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 10.

⁸⁰⁰ Yurdatap, *Ressamın Katili*, 4.

⁸⁰¹ Yurdatap, *Ölüm Sarayı*, 16.

⁸⁰² Şahin vd., *Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat*, 41.

⁸⁰³ Bonger’dan aktaran, Dönmezer, *Kriminoloji*, 302.

⁸⁰⁴ Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 111.

Hırsızlık, çok eski zamanlardan beri kınanan ve tepki gösterilen temel suçlardan olmakla birlikte bu suçu doğuran nedenlerinin irdelenmesi hususunda da bir alt yapı oluşturan suçlardandır. “Toplumsal huzurun bozulmasında önemli bir etkisi olan bu eylem, hiçbir toplumda hoş karşılanmamış hatta semavî dinlerde bu suça ağır bir ceza öngörülmüştür. Nitelik ve niceliği ne olursa olsun hırsızlık, temelde bir başkasına ait olanın haksız yere mülk edinilmesidir. Sadece haksız yere ve gizlice değil kasten ve zorla bir başkasına ait olanların da mülk edinilmesi aynı eylem kapsamında değerlendirilir.”⁸⁰⁵

Suçluluk, farklı etmenlere dayandırılarak her toplumda yer edinebilmiş bir kavramdır. Suçluluğun bu denli toplumun her katmanında hayat bulabilmesinin temel nedeni ise “suçun öğrenilebilen bir davranış olmasıdır.”⁸⁰⁶ Sutherland’ın “Ayrıcı Birliktelikler Teorisi”ne göre, “Suç öğrenilen bir davranıştır ve suçlular hem suç işleme tekniklerini hem de suç işlemeyi kolaylaştıran gerekçeleri diğer suçlulardan öğrenirler.”⁸⁰⁷ Bu husus, suçun ve söz konusu hırsızlığın öğrenilmesinde “alt kültür”⁸⁰⁸ meselesini doğurur. Özellikle toplumun alt tabakasından gelen ve suç unsuru içeren eylemlerde bulunan kişilerin bu eylemde bulunmaları tetikleyen pek çok sebep varken bunlardan en mühim olanı ailedir.

“Bir suçun tek bir sebebi olmasa da birçok suçun işlenmesinde aile ilişkileri ve aile yapısı önemli bir parametredir. Merton ve Durkheim, tarafından geliştirilen anomi teorisi sonraları suça ilişkin çalışmalarda alt kültür teorilerine çerçeve oluşturur. Bu alt kültürün oluşumu ailede başlar.”⁸⁰⁹ Bu suçluluk durumu farklı toplumlarda farklı şekilde tanımlanıyor olsa da suçun temelinde yatan ana etken aynı mevzuya dayandırılmaktadır.

Alt kültür sorununu besleyen bir etken de suçun kalıtsal özelliğidir. Bir bakıma suçun menşeyini oluşturan ve “artan alt kültürel kümeleşmelerle kişisel özgürlüğün de geliştiği bir toplumda”⁸¹⁰ kalıtımın da yadsınamaz etkisi için kabul görmüş kuramlardan biri de şudur: “ABD’de yüzyılın başındaki kuram, davranışı belirlemede kalıtımın önemine olan

⁸⁰⁵ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 222.

⁸⁰⁶ Bknz. Öğrenmenin davranışa dönük olduğu kuramlar: (Ivan Pavlov/ Klasik Koşullanma), Skinner/Edimsel Koşullama Kuramı/Ödül-Ceza ile davranışın sıklığındaki değişiklikler ile suçlu ve ona uygulanan ceza arasındaki davranışsal bağıntı, A. Bandura/ Sosyal Öğrenme Teorisi), (Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 239-242).

⁸⁰⁷ Sutherland’dan aktaran, Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 232.

⁸⁰⁸ Bknz. Alt kültürden bir üst kültür davranış ve değer sisteminden ayrı olarak varlık gösteren bir sosyal davranış ve değer sistemi anlaşılır. Alt kültür teorileri gençlik ve özellikle çete suçluluğunu açıklamayı denirler. Albert K. Cohen (1955), Richard A. Cloward ve Lloyd E. Ohlin (1960), nedensellik düşüncesi içinde hâkim orta sınıfın değer ve amaçları ile alt sınıf gençlerinin bu değerleri takip etme ve bu amaçlara ulaşma imkânları arasındaki çatışmaları vurgulamışlardır. (Demirbaş, **Kriminoloji**, 134).

⁸⁰⁹ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 237.

⁸¹⁰ Alvin Toffler, **Şok, Gelecek Korkusu**, çev. Prof. Selami Sargut, Koridor Yay. İstanbul, 2006, 310.

inançlardı. Basitleştirilmiş bu dünya görüşleri kişiden kişiye geçiyordu. Söz konusu dünya görüşleri milyonlarca insanın “kötü çocuk kötü tohumun ürünüdür”, “suç kalıtsaldır” gibi inançlarını yansıtıyordu.”⁸¹¹ Tüm bu dayanaklandırmaların neticesinde yine arka plana atılamayacak bir neden ise para için suç işlenmesi ve hırsızlığın gerçekleştirilmesidir. Bu mevzu için “Hugo, Sefiller’de (1862) Jean Valjean’ın davranışını açıklamak için hayvan atavizmine başvurmuştur: “Hırsızlık yapan insan değil, ayağını alışkanlık ve içgüdünün etkisiyle vahşice paranın üstüne koyan hayvandı.”⁸¹² Hugo’nun bu tespitinden anlaşılıyor ki hırsızlık büyük oranda para ve maddi çıkarla ilgilidir.

Seval Şahin, bu durumu şöyle açıklar: “Osmanlı- Türk polisiyesinde suçlu iki şekilde ele alınmıştır: Birinci kategorideki suçlular, alt sınıftan gelen ve para için suç işleyenlerdir. İkinci kategoridekileri “kibar hırsızlar” oluşturur ki onlar aynı zamanda bir kahraman simgesi haline gelirler.”⁸¹³ Kahramanların suç işleme kategorisine göre sınıflandırıldığı bu mantığa paralel olarak denilebilir ki “Osmanlı-Türk polisiye romanları, başkahraman olarak en çok hırsız seçer. Araştıranlar ise çoğunlukla polislerdir. Profesyonel dedektif olarak incelenen dönemde sadece Sherlock Holmes vardır.”⁸¹⁴ Bu perspektiften bakıldığında Yurdatap’ın polisiye romanlarının çoğu hırsızlıkla ilgilidir ve yine kahramanları meşhur dedektif ve dedektifi zekâsıyla zor durumda bırakan centilmen hırsızlardan oluşur.

Yazarın hırsızlığı ve dolandırıcılığı konu alan romanlarından “Dolandırıcılar Kralı”nda hırsız Bill, birbiri ardınca gerçekleştirdiği pek çok hırsızlık içinde bulunur. İlk dolandırıcılığı için dilenci kılığında olarak nişanlı bir kızın yüzüğünü çalar.

... Dilenci genç kızın elindeki yüzüğe bakmak bahanesiyle aldı ve süratle elindeki yüzükle tebdil ederek verdi. Genç kız farkına varmayarak yüzüğü çantasına koydu ve onu intizâr eden validesiyle apartmanlarına girdi. Dilenci girdikleri apartmanın numarasına seri bir nazar fırlattıktan sonra bir kuş süratiyle oradan uzaklaştı...⁸¹⁵

İşlediği “her suç bir diğeri için fırsat doğuran”⁸¹⁶ dolandırıcı Bill, tek başına hareket eden bir suçludur. “Dedektif romanının temel kurallarından biri ortada tek bir suçlu

⁸¹¹ Toffler, **Şok, Gelecek Korkusu**, 173.

⁸¹² Hugo’dan aktaran Kern, **Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri**, 54.

⁸¹³ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 12.

⁸¹⁴ Şahin, **Cinai Meseleler**, 108.

⁸¹⁵ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 3.

⁸¹⁶ Bknz. Felson ve Clarke (1998), “Fırsat Hırsız Doğurur: Suç Önleme İçin Pratik Teori” (Opportunity Makes the Thief: Practical Theory for Crime Prevention) fırsat-suç teorisinin on temel prensibi. “Bir suç diğeri için fırsat doğurur.” (Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 129).

olmasıdır. Bunun sebebi suçun insanı yalnızlaştırması değil tam tersine yalnızlığın suçu doğurmasıdır. Suçlu, insanlarla yalnız insanlarla araçsal bir ilişki içine girer. Onun için başkalarıyla kurduğu ilişkiler kendi gayesine hizmet eden birer aygıttan ibarettir.”⁸¹⁷ Bu sayede “tek başına hareket eden fail suç işledikçe kendine daha da güvenli hale gelir.”⁸¹⁸ Bill’in hırsızlık davranışının hız kesmeden devam etmesinin sebebi bu özgüven ve donanım olabilir. Bu sayede ikinci dolandırıcılık planını yapan hırsız, bu kez antika bir yüzüğü sahte yüzükle değiştirerek hırsızlık yapar.

... Profesör gelen misâfirini büyük bir hürmet ve nezâketle karşılayarak gazeteciliğe ait birçok malûmât verdikten sonra, Mısır’da bir bedeviden aldığı ve ta eski firavunların devirlerine ait bir küpe ile bir altın yüzük gösterdi ve hakkında izâhât vermeye başladı. Sahte gazeteci Raymond veyahut Edgard barda dalga ile Raymond’un aşırıldığı yüzüğü antikacının kıymet-dâr yüzüğü ile hiçbir şüphe bırakmadan değiştirdi. Bu esnâda herifi adamakıllı lakırdıya tutmuştu. Antikacı yüzüğe, küpelere bakmadan yerlerine koyarak yine misâfiri ile çene çalmaya başladı...⁸¹⁹

Suçlular özellikle “üretken suçlular belirli bir suç türünde nadiren uzmanlardır.”⁸²⁰

Bu durum profesyonel suçluların sahada çoğalmasına neden olur. Profesyonel suçlular için Sutherland’tan aktarılan şu ifadeler profesyonel suçluların vasfının aydınlatılması açısından önemlidir. “The Professional Thief” Sutherland’ın yirmi yıldan fazla bir süre bu meslekte olan bir kişiden aldığı bilgileri ve hırsızlık mesleğinin detaylı bir tanımını verdiği çalışmasıdır. Profesyonel hırsız olmak doktor, avukat veya kiremit ustası olmak gibi beceri ve yetenek ister. Hırsız işinin ehli olana kadar profesyonel değildir. Sutherland, profesyonel hırsız, “yaşamak için sistematik olarak ve dikkatle çalan kişidir” diye tanımlıyor. Profesyonel hırsızın suç aktivitesi iyi planlanmıştır ve genellikle grup aktivetisidir.”⁸²¹ Söz konusu suçlulardan kendisi de aile alt yapısı neticesinde hırsız olarak uzmanlaşan “Arsen Lüpen, profesyonel bir kibar hırsızdır.”⁸²² Yazarın “Mukaddes Heykel” adlı romanı, hırsız

⁸¹⁷ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 165.

⁸¹⁸ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 37.

⁸¹⁹ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 7.

⁸²⁰ Canter, **Cinayeti Çözmek**, 268.

⁸²¹ Sutherland’dan aktaran, İçli, **Kriminoji**, 180.

⁸²² Bknz. Arsen Lüpin, 1874 yılının Mart ya da Haziran’ında soylu bir aileden gelen Henriette d’Andrezy ile boks öğretmeni ve arada sırada ufak çapta hırsızlık da yapan Theophraste Lupin’in oğlu olarak doğar. Birçok öyküde adı “Victoire” olarak geçen dadısı tarafından büyütülür. Ancak altı yaşındayken Paris’te uzak bir akrabalarının, Dreux-Soubise Dükü’nün yanında yaşayan annesine kavuşur. Bu akrabalarının annesine bir hizmetçi gibi davranmalarına kızarak o yaşta ilk hırsızlığını yapar. Bu ilk hırsızlığından sonra Lupin, bu yolda büyük gelişme gösterecek ve “813” adlı romanda 380 hırsızlık, dolandırıcılık, soygunculuk, sahtekârlık, şantaj olayının faili olduğu görülür. Lupin, işi gereği çok gezer, çok kıyafet değiştirir ama geleneksel giysisi, yakasına bir çiçek takılmış klasik bir frak, krem rengi eldivenler, silindir şapka ve gözünde monokldur. Arsen Lupin, kendi için çalmaz. Hırsızlığı ya da dolandırıcılığı “Psikolojik doyum için, topluma meydan okuma, onun eski

Lüpen'in, sevgilisi ve yardımcısı Henriette ile birlikte profesyonelce yaptıkları hırsızlık anlatılır.

... Mösyö Maurice faaliyete geçti. Yatağın altında bulunan ufak sandığı aldı. Cebinden çıkardığı bir kerpetenle çivilerini çıkardı. İçinde kalın bezlere sarılı ağır bir cisim vardı. Süratle bağları çözüldü. Aranılan heykel meydana çıkmıştı. Mösyö Maurice heykeli avucunun içinde evirip çevirmeye başladı. Kendi kendine:

— Hakikâten enfes bir harikadır, dedi. Heykeli zevcesine takdîm ederek odalarına götürmelerini tembih etti. Madam Caroline süratle odadan dışarıya çıktı. Mösyö Maurice yalnız kalınca ilk evvel boşanan şarap kadehlerini bezlere sardı ve sandığa koydu. Onu çiviledi ve yerine koydu...⁸²³

Yazarın “Ölüm Sarayı” adlı romanında ise dolandırıcılık yapılarak vuku bulan hırsızlık vakası anlatılır.

... Yalnız kalan bu ihtiyâr zendost yavaş yavaş kızları ile berâber villasına avdet etti. İçeriye girer girmez ortalıkta bir fevkalâdelik gözlerine çarptı. Bir hissikablelvukû ihtiyâr zenginin kalbinde birçok şüpheler tevlid etti. Süratle merdivenleri çıkarak açık bıraktığı ve içinde parası saklı bulunan odasına girdi. Elektriği yaktı, oda aydınlanınca Mister Vizmen yerinde donakaldı. Para kasası boşanmış, içindeki yarım milyon dolar meydânda yoktu...⁸²⁴

“Sherlock Holmes romanlarının çoğunda suç cinayet değil hırsızlıktır. Sahtekarlık, önemli kişilerin ya da belgelerin kaybolması, şantaj gibi suçlardır.”⁸²⁵ Sherlock Holmes’ün bulunduğu romanlarda genellikle gerçekleştirilen hırsızlıkların faili de meşhur hırsız Arsen Lüpen’dir. Lüpen, bu noktada tüm polisiyelerde belirli bir kalıp içerisinde tanımlanarak meşhur hırsız lakabıyla anılır. Aynı durumun tezahür ettiği Yurdatap’a ait romanlardan biri de “Siyah Güller” adlı polisiyedir. Lüpen, bu romanda suret değiştirerek hırsızlık yapar.

... O gün prenses biraz havâ almak için doktordan müsâade istedi. Doktor gezmesinde bir mahzûr olmadığını söyledi. Prensес giyindi. Kıymet-dâr gerdanlığını takmak için mücevherâtlarının saklı olduğu kasayı açtı. Kasa bomboştu. Onu bu hâlde görünce acı bir çığlık koparak yere düştü, bayıldı. Koşan hizmetçiler ve Doktor Philip’in gayretiyle kendine gelebildi. Fakat asabı bozulmuştu. Kendi kendine bir şeyler söylüyordu. Kesik cümlelerle söylediği ifâdeden milyonlarca lira kıymette serveti kaybaldığı anlaşılıyordu. Bu esnâda içeriye giren Prens Nicola, hazirûnun yüzlerindeki telâşın sebebini sordu. Kasalarının mevcûd bütün para ve mücevherâtın sirkat olduğunu söylediler...⁸²⁶

kurumlarını ve değer yargılarını alaya alma ve baskıcı alışkanlıklara dikkat çekme zevki için” yapar. (Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 87).

⁸²³ Yurdatap, **Mukaddes Heykel**, 6.

⁸²⁴ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 4.

⁸²⁵ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 70.

⁸²⁶ Yurdatap, **Siyah Güller**, 7.

“Ticaret ve sanayinin gelişmiş olduğu toplumlarda sıklıkla işlenen bir suç olan dolandırıcılık”⁸²⁷ suçunun işlendiği roman “Hindistan Ormanlarında”da Fransa’da yaygın olan hırsızlık farklı bir boyutta dile getirilmiştir. Nitekim “Aynı dönemdeki bir değişiklik ile suç giderek artan bir biçimde kapitalist girişim halini aldı. 1880’de Fransa’da düzenlenen iddianamelerin büyük çoğunluğu hala hırsızlıkla ilgiliydi. Ama 1860’a gelindiğinde sahtekârlık en yaygın suç halini almıştı.”⁸²⁸

“Arsen Lüpen’in kurbanları, tefeciler, bankalar, sigorta şirketleri, kiliseler ve zengin kişilerdir. Lupin, denizler, kıtalar aşarak oradan oraya gider ya da sürekli kimlik değiştirir. Kılık kıyafet, yaş, meslek ve milliyet değiştirmeler Lupin’e çok değerlilik ve heryerdelik kazandırır.”⁸²⁹ Adı geçen romanda de söz konusu olan yaygın suç soygun, büyük çapta kurbanları banka merkezli soygunlardır. Deneyimli hırsız Lüpen’in “suç işlemek için uzun mesafeler gittiği”⁸³⁰ ve soygunu gerçekleştirdiği romanda, Holmes’ün peşlerinde olduğu Lüpen ve Henriette büyük soygunun ardında yeni hırsızlık planları için ortadan kaybolurlar.

... Sherlock Holmes, kendisi bizzat istasyonların teharri vazîfesini üstüne almıştı. Çünkü o biliyordu ki o meşhûr hırsız Deutsche Bank’tan prens Şapanski nâmıyla iki milyon frankı dolandırdıktan sonra Paris’te kalmazdı. Şimdi polis hâfiyesi istasyonda yolcuları hüviyetlerini gösteren defteri yokluyordu. Gözüne şu isim çarptı: “Hindistan zenginlerinden Gandhi ve zevcesi Begüm...”⁸³¹

“Çekirdek görüşe göre kamu önünde bir suçlu olarak damgalanmış olmak sapkın bir kendilik imgesiyle sonuçlanır ve dolayısıyla suçlu bir geleceği besler. Birey damgayı kabul eder ve kendisini sapkın olarak görürse bu ikincil sapma olur. Dolayısıyla damgalama eninde sonunda sapkın bir imge ile özdeşleşmeye ve toplumsal denetim güçleri tarafından damgalanmaya uyum sağlamasına yol açan bir süreçtir.”⁸³² Arsen Lüpen, bu görüşe göre damgalanmış bir suçlu olarak romanlarda yer alır ve başta meşhur hırsızlar olmak üzere söz konusu “kahramanlar çete ve örgütlü suç işleyen grupların başı veya üyesi olabilir.”⁸³³ Özellikle “hırsız genellikle tek başına değildir. Örgütlü bir şekilde çalışır ve polisin ya da

⁸²⁷ Demirbaş, **Kriminoloji**, 243.

⁸²⁸ Mandel, **Hoş Cinayet**, 33.

⁸²⁹ Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 88.

⁸³⁰ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 87.

⁸³¹ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 2.

⁸³² Canter, **Suç Psikolojisi**, 99.

⁸³³ Şahin, **Cinai Meseleler**, 111.

araştırmanın bir adım önünde gider.”⁸³⁴ Bu yönüyle polisîyelerde çete ya da örgütlü suçların başkahramanı olarak hırsızlar sahada yer alırlar.

“Saray Rakkasesi” adlı polisiye romanda suçlu Arsen Lüpen, Henriette ve suç ortakları olan çete üyeleri ile birlikte tasarladıkları hırsızlığı ifa edebilmek için plan yaparlar. Bu plan neticesinde kaşmir mihracesinin sarayını gözlerine kestiren hırsız Lüpen ve Henriette saraya girmenin yollarını ararken Henriette, mihracenin sarayının etrafındaki ormanda av yaparak dikkat çekmeyi başarır ve ardından saraya dâhil olan hırsız Lüpen ile iş birliği içerisinde büyük soygunu gerçekleştirir.

... Ertesi gün [Saray Rakkasesi] serlevhası altında gazeteler Sesil nâmında bir dansözün, Kaşmir mihrâcesinin sarayında beş milyon dolar kıymetinde mücevherât çalıp firâr ettiğini yazıyorlardı Bu esnâda Arsen Lüpen ile metresi Henriette, onları Amerika’ya götüren vapurun güvertesinde gittikçe uzaklaşan Hindistan’ın dilnişin sahillerini temâşâ ediyorlardı...⁸³⁵

New York’ta bir tiyatro kumpanasında vuku bulan hırsızlığın dile getirildiği “Operadaki Sirkat” adlı romanda zengin Katerina’nın çalınan mücevherleri konu edinir.

... Birkaç dakika sonra elektrikler birdenbire söndü, herkes hayretler içinde kaldı. Fakat çok sürmeden ortalık aydınlandı. Misis Katerina, elektrikler yanınca mihrâcenin bulunduğu locaya baktı. Eyvah! Locada kimseler yoktu. Heyecân ve telâşla locasından fırladı. Derhâl karşısına bir polis komiseri ile iki sivil zâbıtâ memuru çıktı. Misis, komiseri görünce bitkin bir sesle:
— Aman yetişin. Elli bin dolar kıymetindeki küpelerimin bir teki kayboldu, dedi. Komiser, ciddi bir tavır ile:
— Kim çaldı. Lütfen çabuk söyleyin, fâilini derdest edelim, dedi. Misis aynı heyecânla:
— Gârip bir tarzda dolandırdılar, diyerek meseleyi bir tafsîl komiserine anlattı...⁸³⁶

Bir polisiye seride en fazla yeri suçluların oluşturması şüphesiz kaçınılmazdır. Başkahramanın hırsız olduğu serilerde çete üyeleri kahramana, reislerine sadık olmak zorundadırlar. Bu kahramanların çoğunluğu yabancı dil bilir, eğitilidir, kolaylıkla kılık değiştirebilirler.⁸³⁷ Ayrıca kahramanlara, “Kültürel sermaye açısından bakıldığında kahramanların yabancı dil bilmeleri yurt dışında bulunmaları onları zengin duruma sokmaktadır. Ayrıca antika, mücevher gibi değerli koleksiyonlara sahip olmaları da onları kültürel sermaye açısından zengin konumuna sokmaktadır. Birbirleriyle olan ilişkilerini özellikle birlikte eğlendikleri balolar, konsolosluk davetleri, Pera Palas ya da Tokaylıyan

⁸³⁴ Şahin, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, 12.

⁸³⁵ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 16.

⁸³⁶ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 4.

⁸³⁷ Şahin, **Cinai Meseleler**, 155.

gibi otellerde düzenlenen toplantılara katılan sınıflar açısından görmekteyiz. Bu durumları ekonomik sermayeye paraleldir. Sahip oldukları bu sermaye onlara sosyal sermayelerini edinebilecekleri zengin kesiminin bulunduğu mekânlara girebilme ve onlarla tanışabilme şansı verir.”⁸³⁸ Söz konusu tanıma göre başkahramanın hırsız olduğu ki bu genelde “sempatik suçlulardan sayılan Arsen Lüpen”⁸³⁹ dir, polisiye anlatılar merkezdedir.

Başkahramanın hırsız olduğu romanlardan “Maskeli Süvari”, kendisine bağlı bir çete grubuyla faaliyette bulunan ve hafiyeyi bir bodrumda esir tutan Lüpen ile Holmes’ün maceralarının nakledildiği bir öyküdür. Romanda, Lüpen, çaldığı M.K. markalı at ile müsabakalara katılır ve hile ile kazandığı ödülle ortadan kaybolur.

... Polis hâfiyesi bodrumun bir kenârında birçok kitâp enkâzlarını karıştırmaya başladı. İnsan canı sıkıldığı vakit en adî en ehemmiyetsiz şeylerle uğraşmaya başlar. İşte Sherlock Holmes, bu kitâpların arasında nazar-ı dikkatini celbedecek ufak bir kart buldu. Kartın bir tarafında meşhûr M.K. atının ismini gördü. Her at yarışlarında muvaffak olan bu at geçen sene her nasıl olduysa ortadan sahibi ile kaybolmuş idi. Evet, Sherlock Holmes’ün bu esrârengîz at hakkında epey malûmâtı vardı. Çünkü her müsâbakada birinci gelen bu at sahibi her yarışta başka bir maske geçirir ve imzasını M.K. atar ve o nâm ile mükâfatını alır ve yüzünü hiçbir gazete, muharrir ve ressâmina göstermeden ortadan kaybolup giderdi...⁸⁴⁰

4.3.9.3. Adam Kaçırma

Birini kaçırma eylemi, alıkoyma kişi üzerinde hâkimiyet sağlama anlamlarına gelmektedir. Bu durumda fail, kurbanını etkisi altına alabilmek ve ona güç uygulayabileceği bir pozisyona getirebilmek için kurbanını esareti altına alma yöntemini seçer. Bu noktada teşekkül eden ve “çeşitli faktörlerin yer aldığı bir sürecin ürünü olan suç, ekseri hallerde bir eylem olmak yerine harici ve çevresel uyarıcıya karşı bir tepki olarak belirmektedir. Mağdur, çevrenin ve kriminojen durumun en önemli bir ögesi”⁸⁴¹ haline gelmektedir. Bu sebeple tahakküm altındaki kurban, failin çevresel uyarıcılara karşı baskı altına aldığı bir metadır.

Yazarın adam kaçırma konulu romanlarından biri “Kız Taciri” adlı romanıdır. Modellik yapan Viyolonse ile birlikte pek çok kızın ticari amaçlı kaçırıldığı romanda çete üyeleri planlarını gerçekleştiremeden ele geçirilirler.

... Viyolonse, memnûn bir hâlde ikâmet ettiği pansiyona avdet etti. O gece nasıl olsa biraz geç gelmişti. Çünkü o gün çalıştığı atölyenin sahibi Mösyö

⁸³⁸ Şahin, *Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir*, 150.

⁸³⁹ Üyepazarcı, *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes*, (C.1), 78.

⁸⁴⁰ Tan, *Maskeli Süvari*, 3.

⁸⁴¹ Yücel, *Kriminoloji*, 68.

Henri ile tiyatroya gitmişlerdi. Pansiyon sâkinlerini rahatsız bırakmamak için ayaklarının ucuna basa basa altıncı katta bulunan odasına girdi. Elektriği yakmak istedi. Fakat düğmeyi birkaç kere çevirdiği hâlde yanmıyordu. Yoksa cereyân mı kesilmişti. Masanın üstündeki kibriti almak için odanın içinde ilerlerken birdenbire karşısına siyah bir gölge çıktı. Kız, ürkerek bir adım geri gitmek istedi. Fakat o siyah hayâlet ona süratle hücum ederek elindeki kloroformlu mendili burnuna getirerek kızı bayılttı. Sonra onu iki kuvvetli kolları arasına alarak odadan dışarı çıktı ve karanlıkta kayboldu...⁸⁴²

“Operadaki Sirkat” adlı romanda ise esaret altında tutulan iki kişinin öyküsü yer almaktadır. Bunlardan biri suç mahaline tahkikat için giden hafiye Nick Karter’dir.

... Direktör, müstehzî bir bakış ile polis hâfiyesini süzdü:

— Burada bir dakika sabredin. Bizim idâre memurunu çağırayım. O daha ziyâde bilir! diyerek odadan dışarı çıktı ve dışardan kapıyı kilitleti. Nik Karter tehlikeyi hissetti. Süratle kapıya atıldı. Açmaya uğraştı. Bu esnâda dışarıda müstehzî bir ses işitildi:

— Nâfile... Karter Cenâbları. Bu oda sizin medfen-i ebediniz olacak! Filhakîka oda yavaş yavaş bir asansör gibi hubût etmeye, bayıltıcı, boğucu bir duman etrâfı sarmaya başladı. Tabiatıyla polis hâfiyesi bayılmıştı...⁸⁴³

Aynı romanda kızıl çete tarafından hapsedilen Karter, kapatıldığı bodrumda tiyatronun direktörüne tesadüf eder. Direktör de Karter gibi çetenin şartlarını yerine getirebilmek için tehdit edilerek o bodrumda alıkonulur.

— Ben Amerikan Hol tiyatrosunun sahibi ve müdürüyüm. On günden beri burada mahbûsum. Bir seneden beri bu tiyatroyu satın almıştım. Tiyatronun memurları hep eski ve buranın emektâr işçileri idi. Son günlerde gerek artistlerin gerek müşterilerin mücevherâtı sık sık kaybolmaya, herkes şikâyet etmeye başladı. Bunun üzerine memurlar hakkında sıkı tarassudat ve tahkikat yapmaya başladım. Bunu gören ve menfûr işlerine gelmeyen ve tiyatrodaki vuku’ bulan bütün hırsızlık ve cerâiminin fâilleri olan birkaç tiyatro müstahdemini beni tongaya düşürerek bu gördüğünüz bodruma tıkadılar...⁸⁴⁴

Fail/suçlu, genellikle kurbanını isteklerini gerçekleştirebilmek için bir araç olarak gördüğünden onu irade dışı bırakarak eylemlerini faaliyete geçirir. “Maskeli Süvari”de ezeli düşmanı Holmes’ten intikam almak isteyen Lüpen, onu kaçırarak bir bodruma hapseder.

... Bodrumun kalın ve demirden ma’mûl kapısı açıldı. İçeriye iki maskeli, iri yarı herif girdi. Tabancalarının namlularını Sherlock Holmes’e tevcih ederek “Haydi kalk Reis seni istiyor” dediler. Sherlock Holmes, istemeyerek kalktı. Heriflerin emriyle önlerine geçti. Birçok çapraz ve loş yere geçtikten sonra geniş bir sofaya geçtiler. İçeriye girince Sherlock Holmes’ün hayretten ağzı açık kaldı. Eski engizisyon muhâkemesinde cereyân eden dehşetli ve feci

⁸⁴² Yurdatap, **Kız Taciri**, 6.

⁸⁴³ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 9.

⁸⁴⁴ Yurdatap, 10.

vakayii hatırladı. Yirmi kişi idiler. Yüzlerinde siyah maske, sırtlarında kırmızı esvâplar vardı. Önlerinde reisin yüksek masası, reis bir kadınla oturuyor...⁸⁴⁵

4.3.9.4. Saldırı/Kavga

Şiddet, “Güçlünün güçsüze uyguladığı zarar verici her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır. Şiddet; yaşanan olgu, buna maruz kalan mağdur, şiddeti uygulayan saldırgan boyutlarıyla değerlendirilir. Güç ve baskı uygulayarak insanların bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel ve toplu hareketlerin tümüdür. Bireysel ve kolektif olmak üzere iki kategoride bulunan şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm veya psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması”⁸⁴⁶ olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet unsurunu içeren bir görünümün vücut bulmuş hali olarak romanlarda yer alan saldırı, “Birisinin şahsına veya malına zarar vermektir. Bu saldırı eylemi suçluya başkasının malını veya canını alması, zarar vermek arzusunu veya kendi gücünü vurgulamasına imkân vermektedir. Bu arzu, bu ihtiyaç bir düşmanlık göstergesi olup saldırı ile ifade edilmektedir.”⁸⁴⁷

“İnsanın karşısındakine fiziksel ve psikolojik anlamda acı verme, onu yaralama ve onun gururunu kırmayla ilgili bütün eylemleri içeren geniş anlamlara sahip bir kavram olan şiddet”⁸⁴⁸ polisiyelerde ekseriyetle suçlu ile dedektif” ikilisini karşı karşıya getiren eylemlerin başında gelir ve bir çatışma ortamı yaratarak suçlunun girişimde bulunup direttiği suçluluk eyleminin karşısına ona dur demesi için çıkardığı dedektifin kavgasına yol açar.

“Çin Dilberinin İntikamı” adlı romanda suçlu olduğu ifşa edilen Verahora, hafiye Karter’e saldırır ve aralarında boğuşma yaşanır.

... Karter odanın içerisinde boylu boyuna uzanmış kanlar içerisinde yatan maktûlün yanına giderek onu muâyene etmek için eğildi. Bu esnâda Çinli dansöz arkadan tavandan sarkan ipin kemendini Karter’in başına geçirerek var kuvvetiyle çaktı ve istihzâ ile:

— Çinlinin intikâmı müthiştir. Siz de Karter Cenâbları öbür dünyaya gönderdiğim iki İngiliz’in yanına gidin. Belki orada canları sıkılıyor, diyerek dışarı çıktı. Karter’e bir şey olmamıştı. İhtiyâtlı olarak boynuna yaka gibi bağladığı keskin demir parçası kalın ipin boynuna temas etmesine mani olmuş ve böylece hâfiyenin hayatını kurtarmıştı. Süratle ellerini ceplerine götürerek

⁸⁴⁵ Tan, **Maskeli Süvari**, 3.

⁸⁴⁶ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 51.

⁸⁴⁷ Yücel, **Kriminoloji**, 81.

⁸⁴⁸ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 182.

bıçağını çıkardı, ipi kesti. Yerde maktûl rolü yapan hizmetçi Dayk, Karter'in ipten kurtulduğunu görünce kaçmak istedi. Karter kapıda ona yetişerek kuvvetli bir yumruk darbesi ile yerlere serdi...⁸⁴⁹

“Kanlı Miras”ta yine alışlageldik üzere hafiye ile suçlunun çatışması söz konusudur.

... Elfriede, Karter ile arasındaki büyük ve geniş yazı masasını süratle kaldırıp polis hâfiyesinin üstüne attı. Karter üstüne atılan masayı kuvvetli elleriyle karşılayarak hasmının üzerine hücum ederek tam yakalayacağı sırada altlarındaki kadın balkonuna atladığını gördü. Karter arkasından atladı. Bu esnâda Elfriede, oradan pek yakın olan sokağa atlayarak binanın önünde boş bulunduğu bir otomobile bindi. İşleterek onunla firâr etmeye başladı. Karter arkasından dakika fevt etmeden diğer bir otomobile atlayarak önünde cehennemi bir sûretle giden otoyu takip etmeye başladı. Elfriede şehrin haricine çıkacak caddeyi takip ediyordu. Karter bunun farkına vararak tabancasını çıkarıp tekerlek lastiklerine birkaç endah etti. Lastik müthiş bir ses çıkararak patladı. Otomobil durdu. Karter derhâl önündeki otomobile süratle direksiyon başında olan Elfriede'in üstüne geçerek atladı. Şimdi ikisinin arasında müthiş bir boğuşma vuku' buluyordu. Elfriede çetin, kavgacı bir adam olduğu için Karter ile adamakıllı dövüşmeye başladı. Nihâyet başını direksiyonun demirine çarparak fenâ hâlde incinerek bayıldı...⁸⁵⁰

“Suçluluğu akılzayıflığına bağlayan teori, Lombroso'nun açtığı yönü izlemekle beraber suçluluğu fizik yapıya değil fakat akıl zayıflığına bağlayan bu okula göre suçlu kendindeki akli hal dolayısıyla fiil ve hareketlerinin neticesini ve kanunun anlamını idrak ve takdir edemez.”⁸⁵¹ Yazarın “Şimendifer Düşmanı” adlı romanında kanun tanımaz akıl hastası Rus prensi kendini ele geçirmeye çalışan hafiye Karter'e saldırır.

... Bu esnâda prensin bulunduğu kapalı odanın penceresinden bir silâh sesi duyuldu. Çıkan kurşun karşıdan ağır ağır geçen trenin kompartımanlarından birine isâbet etti. Nik Karter, ikinci bir kurşuna mani olmak üzere süratle pencereden bitişik pencereye geçmek istedi. Prens, onu görünce var kuvvetiyle aşağıya doğru itti. Polis hâfiyesi tepe taklak bahçenin ıslak çiçek ve otlarının üstüne düştü. Vücûdu müthiş sûrette ağrımaya başladı. Kalkmak istiyor, muvaffak olamıyordu...⁸⁵²

“Uyarılmış bir reseptöden başlayıp saldırganlık fiilleri gibi davranışlara doğru seyreden olaylar dizisi, nedensel resme belli bir özgüllüğün yanı sıra daha fazla karmaşıklık ve belirsizlik getirir.”⁸⁵³ Bu karmaşıklık çatışma içinde yeni bir çatışmaya yelken açan bir dizi saldırının öyküsüne dönüşür. Yazarın “Şöhret Uğrunda” adlı polisiye romanı, bu girift eylemler silsilesini en iyi örnekleyen esrlerdendir. Sherlock Holmes'ü aldatarak tuzağına

⁸⁴⁹ Yurdatap, **Çin Dilberinin intikamı**, 16.

⁸⁵⁰ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 14-15.

⁸⁵¹ Dönmezer, **Kriminoloji**, 77.

⁸⁵² Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 16.

⁸⁵³ Kern, **Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri**, 335.

düşüren meşhur hırsız Arsen Lüpen, bunu suçunun farkında olarak ısrarla ve defalarca tekrarlar. “Suçlularda zekâ veya emosyonel stabilite düzeyi, mutlaka aile alt yapısı ve diğer tüm etkenler, kendilerini hissetmelerini sağlayan yolu seçerek yaptıkları şiddet suçlarının büyük rakamlara ulaşmasına sebep olur. Onlar yaptıklarının tamamının farkındadırlar. Sıklıkla planlı fakat yanlış olduğunu ve toplum kurallarına ters olduğunu anlamış durumdadırlar. Bundan üzüntü duymazlar, yakalanmaktan kaygı duysalar bile suç işleme duygusu bir şekilde mutlaka daha ağır basar.”⁸⁵⁴ Arsen Lüpen de bu tanımlamada olduğu gibi suç işlemekten asla vazgeçmeyen birisidir. Adı geçen roman, kahramanın bu tipik özelliklerinin en iyi yansıtıldığı romanlardan biridir.

... Sherlock Holmes, geri döndü. Bu esnâda Arsen Lüpen dehşetli bir süratle Sherlock Holmes’ün üstüne atıldı. Başına isâbetli birkaç yumruk yedi. Bu sırada Sherlock Holmes’ün elinde bulunan tabancasının birisi yere düşerek patladı. Ondan çıkan bir kurşun eczâcının başına isâbet ederek yere birûh olarak yıkıldı. Sherlock Holmes, Arsen Lüpen arasında müthiş bir mücâdele başlamıştı. Polis hâfiyesi hasmını yakalamakla kazanacağı şöhretin uğrunda bütün gayretini sarf ediyordu. Henriette, bu mücâdeleye hayretle bakıyordu. Kolundaki yaralar olmasaydı, çoktan kocasına yardım ederdi. Mamafih kocasının vâhim vaziyetini düşünerek büyük bir fedakârlıkta bulundu. Sürtüne sürtüne yerdeki tabancayı alarak Sherlock Holmes’ü bacağından vurdu...⁸⁵⁵

Arsen Lüpen’in fail olduğu romanlarda genellikle rakibini alt eden bir sahneyi görmek mümkündür. Bunlardan biri de “Gece Çocuğu” adlı romandır. Hapishaneden kaçabilmek için hapishane müdürüne şiddet gösteren hırsız bu eyleminde başarı sağlar.

... Müdür ellerini uzattı. Arsen Lüpen, kuvvetli elleriyle giydiği mahpus ceketini parçaladı ve ondan yaptığı sargı ile sımsıkı müdürün ellerini bağladı. Kalan parçaları ile ağzını tıkadı ve asılı duran müdürün paltosunu giydi. Bununla iktifâ etmeyerek müdürün giymiş olduğu pantolunu da soydu ve onu giydi, şapkasını başına geçirdi. Onu şimdi bu kıyâfette gören Mister Reed zannedirdi. Bu ameliyâtı bitirdikten sonra kapıyı açtı. Bu esnâda müdür bağırarak ve patırtı etmek istedi. Arsen Lüpen geri dönerek ani bir hamle ile üstüne atıldı ve tabancanın dipçiğiyle kafasına kuvvetli bir darbe indirdi, müdür bayıldı. Arsen Lüpen dışarıya çıkarak bir eliyle gardiyana işâret etti. Odaya girdi, biraz sonra gardiyan kapıya yaklaştı. Arsen Lüpen kapının arkasında saklandı. Gardiyan içeriye bir adım atar atmaz başına yediği kuvvetli bir yumruk ile yuvarlandı...⁸⁵⁶

⁸⁵⁴ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 254.

⁸⁵⁵ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 14.

⁸⁵⁶ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 8.

“Hindistan Ormanlarında” şiddet/saldırının anlatı boyunca cereyan ettiği romanlardan biridir. Yaptığı büyük soygunun ardından peşine düşen Holmes ile karşılaşan ezeli düşmanlar arasında büyük bir boğuşma yaşanır.

... Ne meş’ûm bir tesâdüf etti. Bir dakika evvel onu ölümden kurtaran polis hâfiyesi şimdi hasmı olan Arsen Lüpen’in üzerine hücum etti. İkisinin arasında müthiş bir mücadele başlamıştı. Yumrukla başlayan bu müsaraa gittikçe dehşetli bir vaziyet alıyordu. Nihâyet isâbetli bir darbenin tesiriyle bayılan Arsen Lüpen yere düştü. Polis hâfiyesi elinden kelepçesini çıkardı ve tam hırsızın eline takacağı sırada kendisine arkadan atılan bir ip çemberinin içinde mahsûr kaldığını gördü. Henriette, onu tuzağa düşürmüştü. Sherlock Holmes ise bu dişi arslana kin ve nefret ile bakıyordu ve bir taraftan yaptığı işin vahim neticesini düşünüyordu. Evet, kendisi o kurşunu sarf etmiş olmasa idi çoktan insaniyet o meşhûr hırsızdan kurtulmuş olurdu. Arsen Lüpen, Sherlock’tan yediği müthiş yumruğun tesiriyle yerde bayılmış bir vaziyette idi. Sherlock Holmes ise desise ile arkadan ipe Henriette ve onun hizmetçilerinden Heravay tarafından elleri bağlanmıştı...⁸⁵⁷

Okuyucunun boğuşma sahnelerine şahit olduğu bir diğer Yurdatap romanı ise “Operadaki Sirkat”tır.

... Maskeli cânî soğuk bir kahkaha kopararak:
— Hay hay... Tabii seni sağ bırakacağız. Hele sen imza’ et de kolay, diyerek tabancasını cebine koydu. Senedi çıkardı. Bu esnâda Nik Karter, kanepenin arkasından fırlayarak cânînin üstüne atıldı. Şimdi ikisinin arasında müthiş bir mücadele baş göstermişti. On dakika devam eden bu boğuşma neticesinde cânî kafasına yediği kuvvetli bir yumruk darbesinin tesiriyle yere yuvarlandı...⁸⁵⁸

4.4. EYLEM SONA ERER/SONUÇ

Suçlu ve araştıranın fonksiyonlarından yola çıkılarak romanın sonuçlanmasını sağlayan eylemler göz önünde bulundurulur.

4.4.1. Takdir ve Ceza

“Romanın sonunda veya olay örgüsünün ortasında ana kahramanların (suçlu/araştıran) çevreleri tarafından takdir edilmeleri veya ceza almaları durumunda kullanılır.”⁸⁵⁹

⁸⁵⁷ Yurdatap, *Hindistan Ormanlarında*, 14-15.

⁸⁵⁸ Şahin, *Cinai Meseleler*, 81.

⁸⁵⁹ Yurdatap, *Operadaki Sirkat*, 11.

4.4.1.1. Ceza

Ceza, romanın sonunda suçlunun eylemlerinden dolayı yaptırımlarla karşılaştığı durumlarda kullanılır. Durkheim'in, "esas itibariyle cemiyetin bazı davranış kurallarını ihlal etmiş olan üyeleri aleyhine, kurumsallaşmış bir heyet mahiyetiyle icra ettiği ve şiddetli derecelere tabi, ihtirasi bir tepki olarak tanımladığı ceza"⁸⁶⁰, "İdare edilenlere karşı adaletle hükmetmeyi gerektiren hukuk devleti"⁸⁶¹ olmanın bir gereği olarak anayasada yer alır. Zira "Hukuk bireylerden oluşan sosyal grupların içinden çıkar ve bireyleri yönlendirir. Normlara uymayanları meşru kabul edilen yaptırımlarıyla etkiler. Bunu grubun/toplumun ortak yararı için yapar."⁸⁶²

Durkheim, cezaya "toplumun görünmez ahlaki bağlarının endeksi" olarak bakar. Aynı zamanda cezai müeyyide toplumun değerlerini hem ifade eden hem de yeniden şekillendiren bir süreçte işler halde olan "kolektif vicdan"ın elle tutulur bir örneğidir."⁸⁶³ Cezayı bu tanımlamadaki gibi gören Durkheim'in dediği gibi hukuk, kolektif bilincin güçlü yanını ifade eder. Bunun içindir ki "Yaptırımla desteklenmemiş kural, hukuk sayılmaz."⁸⁶⁴

Söz konusu yaptırımları gerekli kılan ve cezayı doğuran sebeplere bakıldığında karşılaşılan varlık, suç unsurunu da yaratan insana işaret etmektedir. "Karl Marx'a göre bir suçlu suç üretir. Sadece suç değil aynı zamanda ceza hukukunu da üretir. Ayrıca suçlu, bütün polis ve ceza mahkemesi aygıtını, dedektifleri, yargıçları, cellatları, mahkeme kurallarını üretir."⁸⁶⁵ Hukukun ayrılmaz ve adil tarafını temsil eden cezaların uygulama alanları ve amaçları bu döngüde göz ardı edilemez. Nitekim kendisi de hukuk kurallarından doğan cezanın amaca uygun adil tecellisi söz konusudur. Bu açıdan bakıldığında ceza hukuku reformcusu Beccaira'a göre; "cezanın amacı ne insana işkence yapmak ne de işlenmiş suçu vuku bulmamış yapmak olarak görmektir. Cezanın tek sebebi, suçlunun diğer fiillerini engellemek ve vatandaşlarını suçtan uzak tutmaktır."⁸⁶⁶ Bentham'a göre ise, "ceza başlı başına zarar verici bir uygulamadır. Fakat varlığı kendisinden daha kötü olanı önlemek içindir. Buna göre cezanın dört amacı vardır: 1-Tüm suçları önlemek. 2-Suçü önleyemediği zaman suçluyu daha hafif suç işlemeye ikna etmek. 3-Bir suçlunun gereğinden fazla güç

⁸⁶⁰ Bal, **Hukuk Sosyolojisi**, 85.

⁸⁶¹ Ulutaş, **Hukuk ve Roman**, 16.

⁸⁶² Bal, **Hukuk Sosyolojisi**, 5.

⁸⁶³ Lévy ve Toumarkine, **Osmanlıda Asayiş, Suç ve Ceza, 18.-20. Yüzyıllar**, 47.

⁸⁶⁴ Durkheim'den aktaran, Bal, **Hukuk Sosyolojisi**, 48.

⁸⁶⁵ Karl Marx'tan aktaran, Mandel, **Hoş Cinayet**, 29.

⁸⁶⁶ Beccaira'dan aktaran, Demirbaş, **Kriminoloji**, 56.

kullanmamasını garantilemek. 4-Suçu mümkün olduğunca en düşük maliyetle kontrol etmek.”⁸⁶⁷

Cezaların varlık sebebi pek çok görüşe göre ortak temellere dayandırılmıştır. Bununla birlikte farklı etmenlere hizmet eden görüşler de bulunmakatadır. Bu sebepleri daha farklı bir platformda değerlendiren “Klasik okul düşünce sistemi içinde cezaların varlığını izah eden üç temel görüş bulunmaktadır. Bu fikirlerden birincisi; suçluya hak ettiği cezayı vermek ve mağdurun öcünü almak, ikincisi; bireyi caydırarak bir daha suç işlemesini engellemek ve son olarak da topluma suçluların hak ettikleri cezaları aldıkları mesajını vererek genel anlamda suçun önlenmesidir.”⁸⁶⁸

Bu görüşler nezdinde cezaların “hakiki fonksiyonu kolektif vicdanın bütün canlılığını muhafaza ederek sosyal türdeşliği ve dayanışmayı, sosyal bağlantıyı el değmemiş bir halde tutmaktır. Cezanın asıl amacı, suçluya değil, namuslu insanların bütününe bir emniyet telkin etmektir.”⁸⁶⁹ Bu görüşlerden de yola çıkılarak cezaların nihai ve ulaşılması en mühim amacının vuku bulmamış suçları yani teşebbüsü önlemek olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu noktada, “Suça kalkışmayı (teşebbüsü) önlemek önemli olduğundan, söz konusu cezanın verilmesine olanak tanınmalıdır. Öte yandan suça kalkışma ile o suçun işlenip bitmesi arasında zorunlu olarak bir zaman aralığı bulunduğundan, işlenip bitmiş suça öngörülen ağır bir ceza, pişman olan faili suçu tamamlamaktan caydırabilir.”⁸⁷⁰

Yurdatap’ın polisiye serisinde yer alan romanlarda, suçluların ele geçirildikten sonra makul şekilde cezalandırıldıkları görülür. “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanda genç viyolonistin katili Reynar, halkın önünde tutuklanarak hapse gönderilir. Bu teşhirdeki amaç şudur: “Toplum üzerindeki kontrolün cezanın ve suçlunun halkın önünde teşhir edilmesiyle sağlandığının gösterilmesidir.”⁸⁷¹

— Evet, itirâf ediyorum. John Errizvan’i ben öldürdüm, dedi ve der-akab bayıldı. Davetliler bu sahneyi taaccüble seyretmişlerdi. Hâfiye muavini, süratle pencereden taraçaya atlayarak sefilin ellerine kelepçeyi geçirdi. Bir çeyrek saat sonra Harrisburg hapishanesinin bir hücreinde idi. Ertesi gün cinâyeti bir kıskançlık yüzünden ika’ ettiğini itirâf etti ve mahkemeye tevdi’ edilip ceza-yı sezâsını buldu...⁸⁷²

⁸⁶⁷ Bentham’dan akataran, İçli, **Kriminoji**, 46.

⁸⁶⁸ Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 85.

⁸⁶⁹ Bal, **Hukuk Sosyolojisi**, 85.

⁸⁷⁰ Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, 187.

⁸⁷¹ Cemâl Akal ve Yalçın Tosun, **Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhafıklar**, 99.

⁸⁷² Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 16.

“İşlenen suçların çeşitliliği verilen cezaların da çeşitliliğini sağlar. Suç ve cezalar bu anlamda paralellik gösterir. “Suç ve ceza ilişkisi bir bütündür ve her suç bir cezayı gerektirir.”⁸⁷³ Çeşitlilik gösteren bu suçlardan özellikle Osmanlı döneminde sıkça kullanılan yöntemlerden bazıları da “kalebendliği, prangabendliği ve kürek cezasıdır.”⁸⁷⁴

Yurdatap’ın “Çin Dilberinin İntikamı”adlı romanında Çinli dansöz Verahora işlediği cinayetlerin ardından intihar ederek kendi cezasını verir, suç ortağı Dayk ise ebedi kürek cezasına mahkûm edilir.

... Karter cebinden kelepçeyi çıkararak:

— Kâtil kadın! Haydi ellerini şu demire geçir yoksa mahkeme edilmeden seni idâma göndereceğim, dedi ve ellerine kelepçeyi geçirdi. Yerde bî-hûş bir hâlde yatan “Dayk”ın ellerine de kelepçeyi geçirerek ikisini hükümete teslim etti.

Verahora tevkifhânde yanında taşıdığı ve bir damlası bir fili öldüren zehirden içerek intihâr etti ve kendi kendisine cezâsını verdi. Dayk ise netice-i muhâkemedede müebbed küreğe mahkûm oldu...⁸⁷⁵

“Suçlu yalnızca toplum tarafında kabul edilmeyen isteklerini yerine getirmek için suç işlediyse bir daha böyle bir suç işlememesi için kilit altında tutulmalıdır.”⁸⁷⁶ Tanıma göre kastedilen hapis cezası suçu önleme çabası olmakla birlikte karşılaşılan suçlarda en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Faili özgürlüğünden alıkoymak olarak vuku bulan bu ceza şekli “Dolandırıcılar Kralı” adlı romanda söz konusudur. Meşhur dolandırıcı Bill, pek çok sahtekârlığının ardından hafiyeye yakalanarak cezasını çekmesi üzere hapishaneye götürülür.

— Öyle ise lütfen şu ellerinizi takdim eder misiniz? Diyerek kelepçeyi gösterdi.

Bill tebessümle:

— Peki, fakat vaadinizi ifa ediniz de ondan sonra beni hükümete teslim ediniz, dedi.

Nik Karter, garsona birkaç şişe şampanya ısmarladı ve berâberce içmeye başladılar. Ona kadar barda kaldıktan sonra Nik Karter kelepçeyi Bill’in bileklerine geçirerek bardakilerin hayret-amiz, Raymon ve antikacının takdîrîkâr nazarları arasında bardan çıktılar. Polis hâfiyesi Bill’i polis müdüriyetine teslim etti...⁸⁷⁷

⁸⁷³ Gökhan Yavuz Demir, “Edebi Bir Tür Olarak Hukuk”, **Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi**, (C.2), S.6, Kasım-Aralık, 2015, 47.

⁸⁷⁴ Emsley vd., **Polis Dedektifliğinin Tarihi, (1750/1950)**, 169.

⁸⁷⁵ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 16.

⁸⁷⁶ Canter, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, 264.

⁸⁷⁷ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 16.

Anlatıların çoğunu kapsayan yaptırım türü hapisanedir. “Bu yaptırım tedbiri, suçlunun toplumdan uzaklaştırılarak hapisaneye konulmasıdır. Böylece kişinin toplumda yeni suçlar işlemesi önlenmektedir. Bu yaptırım, en son başvurulacak bir tedbir olarak algılanmalı ve yalnızca işlenen suçun ciddiyeti başkaca bir yaptırım tedbirini açıkça yeterli olmaktan çıkarması halinde uygulanmalıdır.”⁸⁷⁸ Bu türden bir yaptırımın uygulandığı esrlerden biri de “Kız Taciri” adlı polisiyedir. Ticari amaçlı olarak içinde modellik yapan Viyolonse’nin de bulunduğu kızları kaçıran çete, hafiye tarafından yakalanarak hapisaneye gönderilir.

... Artık kızları kurtarmak ve bu mücrimi tevkif etmek sırası gelmişti. Hemen cebinden iki tabanca çıkardı. Kelepçeleri hazırladı. Mister Heizmen’in ve Mihrace’nin bulunduğu odaya girdi. Odadakiler onu görünce afalladılar. Karter, sert bir sesle bağırdı:

— Kanun nâmına sizi tevkif ediyorum. Esir kızlar, sizi kurtaran Nik Karter’e yardım edin ve şu hain mücrimleri şu kelepçelerle bağlayın, diyerek kızlara cebinden kelepçeleri almaya tembih etti. Kızlar kelepçeleri alarak hâfiyenin iki tabancası karşısında teslim olan dört kişinin ellerine geçirdiler. Birkaç dakika sonra mevkûflar berây-ı muhakeme hapisâneye götürüldü...”⁸⁷⁹

“Ölüm Sarayı” adlı romanda kızıl çete tarafından vuku bulan sirkatin ardından yapılan tahkikatte olayların ardından cinayet suçu da ortaya çıkar ve suçlular Karter tarafından yakalanır.

“... Birkaç dakika sonra bu muhteşem sarayın önünden geçen halk bir sürü kadın ve erkek ile güzel bir kadının polis refâkatinde elleri kelepçeli olarak sevk edildiğini görmüşlerdi. Filhakika Angalina’nın (Ölüm Sarayı) tabir ettiği ve içinde zevk u sefânın her türlüşünü bulundurduğu bu batakhâne halk arasında zengin bir kontun köşkünden başka bir şey değildi. Saray bahçesinden geçen nehir Angalina’nın kurbanları ile dolu idi. İşte bu sûrette Angalina yaptığı cinâyetlerin cezâ-yı sezâsını bularak (Siniğ Sırıg) de müebbed hapse mahkûm oldu...”⁸⁸⁰

“Bütün suçların önlenmesi veya suçların tamamen ortadan kaldırılması gibi bir şey söz konusu değildir. Bencil ve hedonist olan insanoğlu, her zaman kendi çıkarının peşinden gitme arzusunda olduğu için de sürekli olarak hata yapma ve suç işleme hattında dolaşır. İşte cezalar bireyleri o çizgiden uzaklaştırabilecek güçte bir caydırıcı niteliği taşırlar.”⁸⁸¹ Bununla beraber denilebilir ki “Suçu bir hayat tarzı olarak gören ve hayatını suçtan kazanma durumunda olan bireyler üzerinde cezaların caydırıcı etkisi en aza iner. Aynı şekilde kişinin suçta ne kadar usta olduğu konusu bireyin alması muhtemel cezalara karşı bakışında önemli

⁸⁷⁸ Yücel, **Kriminoloji**, 29.

⁸⁷⁹ Yurdatap, **Kız Taciri**, 16.

⁸⁸⁰ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 16.

⁸⁸¹ Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 88.

bir etki yapmaktadır. Suçta profesyonellik arttıkça ceza tehdidi karşısında duyulan korku ve endişe de azalmaktadır.”⁸⁸²

Her ne kadar cezaların caydırıcılığı söz konusu olsa da bazı profesyonel ve suçlu olarak damgalanmış suçlular için cezaların caydırıcılığı bertaraf edilebilir. Özellikle hapisanelerin caydırıcılık işlevi söz konusu olduğu gibi aksi durumun yaşandığı sahneler de mevcuttur. Nitekim “Her ne kadar hapsedilme tehdidi ile özel caydırıcılık anlamında toplumdaki tüm bireylerin suç işlemekten alıkonulması mümkün olmasa da “cezaevinin suçluları ıslah edemediği ve dahası bireyleri daha çok suça eğilimli kıldığı gerekçeleri ile cezaevlerinin gereksiz olduğunu ileri sürmek de mümkün değildir.” Çünkü bu etki sadece suçlular açısından değil, suçluların cezalandırıldığını gören toplum ve potansiyel suçlular açısından doğuracağı genel caydırıcı etki açısından da değerlendirilmelidir.”⁸⁸³

Hapishaneler, daha çok kirlilik damgasıyla anılan suçluların melceidir. Bu kirlilik damgası “Tarihte dini, yasal veya sosyal normların ihlali karşısında hükmedilen en eski yaptırımdır. Olaylar silsilesinde damga, önceden işlenmiş bir suç veya günah ile kazanılan kirliliğe işaret eden bir belirginlik idi. Potansiyel suçlular ve normdan sapanlar için “etiketleme” ceza yaptırımından daha fazla öneme sahiptir.”⁸⁸⁴ Özellikle kirlilik damgası ile etiketlenmiş Arsen Lüpen’in başkahraman olduğu romanlarda hapishanelerin caydırıcılık işlevinin sorgulanması gerekebilir. Lüpen’in Sherlock Holmes ile maceralarında cezaların kısmen geçersiz ya da etkisiz olduğu dikkat çekmektedir.

Yurdatap’ın “Siyah Güller” adlı romanı söz konusu suçlu Arsen Lüpen’in nitelikli suçlu olarak yer aldığı bir romandır. Kılık değiştirerek hırsızlık yapan Lüpen’i Holmes, ele geçirir, cezası belirsiz olan Lüpen tutuklanarak hapse götürülür.

... Bu esnâda Sherlock Holmes ile muavini Harry, Arsen Lüpen’i kelepçeli olarak birkaç polis muhâfazası altında Londra’ya hareket eden vapura bindirip onu bir kamaraya hapsedtiler. Vapur, Sherlock Holmes’ün perestîşkârlarının haykırmaları arasında gittikçe rıhtımdan uzaklaşıyordu...⁸⁸⁵

“Eğer cezalandırma daha büyük bir kötülüğü engelleyecekse uygulanmalıdır.”⁸⁸⁶

Uygulanacak cezalar ise yasalara uygun olmalıdır.

⁸⁸² Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 105.

⁸⁸³ Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 109.

⁸⁸⁴ Yücel, **Kriminoloji**, 32-33.

⁸⁸⁵ Yurdatap, **Siyah Güller**, 14.

⁸⁸⁶ Jeremy, **Ahlâk ve Yasama İlkeleri**, 159.

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda cinayet işleyen ve bu minvalde yaptırımı maruz kalan akıl hastası Rus prensidir. Bu konudaki müeyyide için yasaların öngördüğü ceza yöntemleri farklıdır. Belirlenen cezalar keyfilik barındırmamakla birlikte fayda ilkesi gözetilerek içinde bulunulan durumun değerlendirilmesi neticesinde karara varıldığı da yadsınamaz bir gerçektir. Bu keyfiliği belirleyen ise içinde bulunulan özel durumun varlığıdır.

Bentham, söz konusu duruma şu ifadeyle açıklık getirir: “Belli fiilleri onaylamayı belirli fiillere karşı çıkmayı ifade eden sempati ve antipati ilkesi ise zaman zaman fayda ilkesi ile uyumlu zaman zaman ise muhaliftir. Bunun nedeni, müellife göre harici bir standarda müracaatı reddetmesidir. Bu ilkeyi benimseyenler aldıkları kararları, ahlak söz konusu olduğunda tamamen kendi şahsi düşünceleri; hukuk ve siyaset söz konusu olduğunda ise tamamen belirli bir zümrenin düşünceleri temelinde alırlar. Söz konusu durum cezalandırma olduğunda, bu keyfiliğin kontrolden çıkması ve zulme dönüşmesi çok kolaydır. Burada herkes bir diğerinin gözünde düşman, hatta yasalar izin verirse suçlu haline gelir.”⁸⁸⁷ Bu saptamayla birlikte romandaki durum da göz önüne alınırsa şu yargıya varılabilir: “Hukukçular antikiteden bu yana ağır bir akıl bozukluğunun cinayete yol açabileceğinin farkında olmuş ve bu türden fiilleri kasti cinayet sıfatıyla yargılayıp cezalandırma konusunda isteksiz davranmıştır. Kişi cinayet işlemi sırasında karmaşık bir ruh halindeyse eylemlerinden cezai olarak sorumlu değildir.”⁸⁸⁸

1954’te Birleşik Devletler’in kabul ettikleri Durham yasasına göre; “Hukuka aykırı fiil akıl hastalığının ya da bozukluğunun bir sonucu olduğu takdirde sanık cezai mesuliyete sahip değildir.”⁸⁸⁹ Bu görüşe göre prensinin ceza almayıp hastaneye sevki yadırganamaz.

— Ederle, en yakın bir polis merkezine telefon et, bir otomobille gelsinler, dedi. Genç kız süratle prensin mahbûs olduğu odaya girdi. Çünkü telefon orada idi. Ahîzeyi alarak merkeze telefon etmeye başladı. Bu esnâda prens kudurmuş bir köpek gibi üstüne yürümek istedi. Fakat müteyakkız bir hâlde bulunan cesûr kız, bir tekme ile yere yuvarladı ve muhâberesine devam etti. Birkaç dakika sonra bir polis otomobili ile Nik Karter hastaneye, deli prens de tımarhâneye nakledildi...⁸⁹⁰

“Toplum yasalarını (toplumu) ilk vahşi kaos döneminin içine yeniden gömen her insandaki zorba ruhu, ele geçirme eğilimini yıkmak için etkili araçlara gerek vardır. İşte bu

⁸⁸⁷ Jeremy, *Ahlâk ve Yasama İlkeleri*, 28.

⁸⁸⁸ Kern, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri*, 358-359.

⁸⁸⁹ Kern, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri*, 363.

⁸⁹⁰ Yurdatap, *Şimendifer Düşmanı*, 16.

etkili araçlar, yasaları çiğneyecek olanlara karşı konulmuş bulunan cezalardır.”⁸⁹¹ Bu noktada “Suçlara ilişkin cezaları yalnızca yasalar belirler. Bu otoritenin kaynağı, toplumsal sözleşmeyle birleşmiş bütün toplumu temsil eden yasa koyucunun kendisidir, sadece.”⁸⁹² Cezalar, kişideki suç işleme eğilimini köreltecek caydırıcı etkenlerle dolu iken mekânsal gerçekliğin ön plana çıkarıldığı hapisaneler bu noktada romanlarda cezanın ilk durağı olarak görev görürler.

“Sherlock Holmes romanlarında suçlunun adalete tesliminden sonra başına neler geldiği, nasıl bir cezaya çarptırıldığı genellikle anlatılmaz. Suçlunun tevkif edilmesiyle hikâye sona erer.”⁸⁹³ İncelemeye konu olan romanlardan “Saray Rakkasesi” adlı romanda Holmes, büyük bir dolandırıcılık yapan Arsen lüpen ve Henriette’nin reisi olduğu çeteyi ele geçirir fakat meşhur hırsız yakalayamaz. Holmes romanlarından biri olan bu serüvende suçluların akıbeti okuyucuya bildirilmez, pek çok romanda olduğu gibi suçluların tutuklanmaları dışında aydınlatıcı bir bilgi verilmez.

... Gece olduğu için herkes yatmıştı. Polis hâfiyesi ve muavini sokağa çıkıp yakın bir merkeze gittiler. Oradan birkaç polis alıp oteli muhâsara altına aldılar. Sabah olmadan bütün çete efrâdı yakalanmıştı. Hepsi Hintlilerden ibâretti. Yalnız reisleri Arsen Lüpen meydânda yoktu...⁸⁹⁴

“Operadaki Sirkat” hırsızlık ve dolandırıcılığın merkezde olduğu bir romandır ve romanın sonunda hafiye tarafından ele geçirilen kızıl çete üyeleri cezalarını çekmeleri üzere mahkemeye sevk edilirler.

... Ertesi gün hırsızlar muhâkemeye tevdi’ edildi. Birkaç celse devam eden muhâkemeleri neticesinde alelumûm işgâl-i şâkkaya mahkûm oldular...⁸⁹⁵

Cezanın verilme ya da işleme şekil ve yöntemleri farklılık arz etmektedir. Seval Şahin, romanın sonunda suçlunun eylemlerinden dolayı ceza aldığı durumlarda kullanılan bu yaptırımını iki alt başlık altında irdeler, bunlar: (1) Öldürülme/Mahkeme sonucu ceza alma/İdam (2) Suçlunun toplum tarafından dışlanması.⁸⁹⁶

⁸⁹¹ Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, 26.

⁸⁹² Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, 31.

⁸⁹³ Küçükboyacı, **İngiliz Edebiyatında Dedektif Hikâyeleri**, 86.

⁸⁹⁴ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 16.

⁸⁹⁵ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 16.

⁸⁹⁶ Şahin, **Cinai Meseleler**, 81-82.

4.4.1.1.1. Öldürölme/Mahkeme Sonucu Ceza Alma/İdam Edilme

Romanda suç, ceza hep insanlarla temsil edilmektedir. Bu nedenle “Cezanın suçla orantılı olması gerekir.”⁸⁹⁷ “Ceza, toplumsal yarar açısından verilmeli, ilke ve sınırlarını bu esas tayin etmelidir. Suçlu, sosyal çıkara verdiği zarar oranında cezalandırılmalıdır. Toplumsal yarar ve bunun içindeki bireysel yarar ilkesi hukukun temelidir.”⁸⁹⁸

Bu ilke doğrultusunda ortaya çıkan ve insanı temele alan cezaların orantılılığı suçta ve cezada kanunilik ilkesini doğurur. Nitekim “Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezanın insanileştirilmesinde çok hassas rol oynamaktayken özellikle ilkenin kanunda suçların ve cezaların apaçık düzenlenmesini öngören belirlilik unsuru oldukça kabul görmektedir.”⁸⁹⁹ Yasaların açıkça belirlediği ve insani olmadığı düşünülen cana son verme ve hayatı sonlandırma olarak hukukta yer alan ve çok eski zamanlara ait ceza yöntemlerinden biri de idamdır.

Cezalara ilişkin tarihe göz atıldığında şu ifade göze çarpar: “19. yüzyıla kadar suçlular, genelde; zincire vurulma, kamçılanma, kızgın demirlerle dağlanma veya idam edilme şeklinde cezalandırılmaktaydılar. Ancak daha sonraki dönemlerde, suç işleyen bireylerin özgürlükten yoksun bırakılmalarının suçla mücadelede daha etkili sonuçlar ortaya koyacağını ileri süren reformcuların istekleri ve savları doğrultusunda hapisane eksenli yeni cezalandırma sistemleri geliştirilmiştir.”⁹⁰⁰

Günümüzde uygulama alanı bulunmayan idam cezası, sapmış davranışları önlemek amacıyla uygulanan ve kişiyi suç işlemekten vazgeçirmek için yürürlükte olan, bu sayede toplumsal düzeni sağlamaya çalışan acı verici ve orantısız bir ceza şeklini temsil etmektedir. Nitekim cezaların acı vermesi kaçınılmaz bir sondur. “Ceza, bir emri ihlal eden kimseye çektirilen acıyı ifade eder. Cezanın esas karakteri acı verici olmasıdır. Gerçekten acı vermeyen bir cezadan söz etmek karanlık ışıktan veya soğuk ateşten söz etmek gibidir. Buna karşılık insanın ıslahını amaç edinen her türlü cezanın insan onuruna kişiliğine ve haysiyetine yaraşır olması da gözden ırak tutulmamalıdır.”⁹⁰¹ Söz konusu cezayı

⁸⁹⁷ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 198.

⁸⁹⁸ Bal, **Hukuk Sosyolojisi**, 92.

⁸⁹⁹ Turinay, **Hukuk Komedyası: Edebiyat ve Hukuk Yazıları**, 115.

⁹⁰⁰ Zahir Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.17, Nisan 2007, 45.

⁹⁰¹ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 93.

uygulamaya iten pek çok sebeple birlikte insanların doyurulmamış isteklerindeki ısrarları bu cezayı gerekli kılan temel etken olmuştur.

İdamın arkaik yapısına bakıldığında ise “Tarihe şöyle bir göz atıldığı zaman şu görülmektedir: İmparatorlukların sınırları genişledikçe kargaşalar artmış, buna karşılık, ulusal duygu aynı oranda zayıflamıştır. Ayrıca aynı kargaşada herkes kendine bir çıkar sağlama olanağına kavuştuğu için, suç işleme eğilimi de güçlenerek artmıştır. O yüzden, cezaları ağırlaştırma gereksinmesi, bu gerekçeye dayanılarak gittikçe daha ötelere götürülmüştür.”⁹⁰² Buna rağmen idam gibi kişiyi yaşamından koparan cezalar dahi suç işlemeye ısrar eden suçlu karşısında yetersiz kalır ve “Toplumda yaşayan insanlar cezaya rağmen suç işlemekten hiçbir zaman vazgeçmezler. Bu durum insan psikolojisi ile ilgili bir durumdur. İnsanın bencilliği, psikolojik sıkıntıları, insanın işlediği suçu örtbas edebileceğini zannetmesi gibi pek çok nedene bağlıdır. Yargının çok ciddi yaptırımlarının olduğu, insanların ölüm cezasına çarptırıldığı hatta bu cezaların halkın gözü önünde uygulandığı yerlerde bile insan suç işlemeye devam etmiştir ve etmektedir.”⁹⁰³

Ceza, ortada olan ve kesinliği kanıtlanmış suçlar için verilir. Bundan dolayı “Suç ya gerçektir, işlenmiştir ya da gerçek değildir, işlenmemiştir. Eğer gerçekse, suçluya yasaların öngördüğü cezadan başka bir ceza verilemez.”⁹⁰⁴

Yurdatap’ın miras cinayetini konu aldığı romanlarından biri de “Kanlı Miras” adlı polisiye romanıdır. Katilin, maktulün amcasının oğlu Elfriede olduğu anlaşılır. Ardından her suçun bir cezayı gerektirmesi ilkesi göz önüne alınarak failin suçluluğu kanıtlandıktan sonra suçlu, yasalar gereği öngörülen idam cezasına çarptırılır.

... New York, kibar muhiti Norma ve zevcinin kâtili olan ve en yakın akrabâlarından olan Elfriede’in yakalanması haberiyle çalkalanıyordu. Herkes bundan memnûn bâhusûs Karter’e binlerce teşekkürler ediyorlardı. Mirâslarına tamaan amcasının kızı ile zevcini öldüren kâtil Elfriede’in mahkemesi pek heyecanlı olmuş, binlerce halk mahkemenin etrâfında kâtilin ağzından çıkan itirâfâtını dinliyordu. Nihâyet mahkeme idâm kararını verdi. Hüküm on gün sonra tenfîz edilmek üzere kâtil hâpishâneye götürüldü....⁹⁰⁵

Amacı, “suçlunun kendi yurttaşlarına karşı zarar vermelerini engellemekten ve başkalarının benzer eylemlerde bulunmalarını önlemekten başka bir şey olmayan söz konusu cezaların oranları ve onların uygulanma yöntemleri öyle seçilmelidir ki, bunlar insanların

⁹⁰² Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, 45.

⁹⁰³ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 82.

⁹⁰⁴ Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, 86.

⁹⁰⁵ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 15.

ruhları, zihinleri üzerinde pek çok kalıcı, ama suçlunun bedeni üzerinde en az üzücü iz bırakacak biçimde olsunlar.”⁹⁰⁶ Bu ilke göz önüne alındığında cezaların mahiyetleri neticesinde ölçü oranında mübadelesi söz konusu olur. Nitekim bu durumu örnekler nitelikte olan “Ressamın Katili” adlı romanda katil Henri’e verilen idam cezası, onun göz önünde bulundurulmuş yaşlılığı ve sabıkasının olmaması nedeniyle kalebendliği cezası ile takas edilir. Bu ceza şekli için şu itanımlama kullanılır: “Yaklaşık Şubat-Mart 1841’den sonra cinayet suçunun ceza şekli kürek /prangabendlik ve aynı zamanda bir şekilde çalıştırılmaktır. Ceza süresi ise 5 ila 15 yıl olarak belirlenmiştir.”⁹⁰⁷ Özellikle Osmanlı dönemi polisiyelerinde kalebendliği/kürek cezasının sıkça kullanımı dikkat çeker.

... Bir çeyrek saat sonra Nik Karter otele gelerek sahte polis ressâm kâtili yakalayarak birkaç polis nezâretinde polis müdüriyetine sevk etti. Polis hâfiyesi genç kızın şecaat ve fedakârlığını takdîr ederek kendisi yanında bir polis muavini olarak çalışmasını teklîf etti. Ederle memnûniyetle kabul ederek o günden sonra artık meşhûr zâbita hâfiyesi Nik Karter’in hem kâtibesi hem muavini olmuştu. Katil ressâm Henri, çok geçmeden muhâkemesi yapılmış, netice-i muhâkemede kâtli cürmü sâbit olmuş ve idâma mahkûm edilmiş idi. Bununla berâber yaşlı ve sabıkası olmadığından idâm hükmü müebbed kale bendliğe tahvîl edilmişti...⁹⁰⁸

4.4.1.1.2. Suçlunun Toplum Tarafından Dışlanması

Toplum tarafından dışlanma, suçluyu manevi acıya mahkûm etme anlamına gelir. Bu hususta toplumsal kural ve normların görmezden gelinerek ve çiğnenerek sapmış davranışlara sebebiyet vermesi söz konusudur. Bunun sonucunda, suçlunun cezasının toplum önünde verilmesi suçlunun bir nevi yanlış davranışla yüzleştirilmesi anlamına gelir. Söz konusu yüzleştirmenin örnek teşkil ettiği roman “Ölüm Sarayı”nda eski suçlulardan Angalina ve çete üyeleri halkın nezareti eşliğinde cezaevine konur ve müebbed hapse mahkûm edilirler.

... Birkaç dakika sonra bu muhteşem sarayın önünden geçen halk bir sürü kadın ve erkek ile güzel bir kadının polis refâkatinde elleri kelepçeli olarak sevk edildiğini görmüşlerdi. Filhakika Angalina’nın (Ölüm Sarayı) tabir ettiği ve içinde zevk u sefânın her türlüşünü bulundurduğu bu batakhâne halk arasında zengin bir kontun köşkünden başka bir şey değildi. Saray bahçesinden geçen nehir Angalina’nın kurbanları ile dolu idi. İşte bu sûrette Angalina yaptığı cinâyetlerin cezâ-yı sezâsını bularak (Siniğ Sırıg) de müebbed hapse mahkûm oldu...⁹⁰⁹

⁹⁰⁶ Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 69.

⁹⁰⁷ Lévy ve Tourmarkine, *Osmanlıda Asayiş, Suç ve Ceza, 18.-20. Yüzyıllar*, 176.

⁹⁰⁸ Yurdatap, *Resamın Katili*, 15.

⁹⁰⁹ Yurdatap, *Ölüm Sarayı*, 16.

“Cezanın fonksiyonu, yapılan kötülüğü onarmak yerine toplumun moral bilincini yükseltmektir. Ceza topluluğun önünde herkese ibret olacak biçimde verilmelidir.”⁹¹⁰ Bu yöntem suçun caydırıcılık yönüne bir yatırımken aynı zamanda toplumun suç işleyenini cezalandırıldığına şahit olması sağlanır. Bunun neticesinde ise halkın cezalandırılma ve hukukun adaletle tecellisine inancının pekiştirilmesi amaçlanmıştır olur.

Toplum önünde cezalandırılan suçluların akıbetinin cezaevleri olduğu romanlarda merkezdedir. Bu anlamda ifade edilen “Hapis cezası, romanlarda genellikle “tutuklama” kavramıyla ifade edilir. Tutuklama, suç işlediği belirlenen birinin kaçmasını önlemek amacıyla tedbiri olarak özgürlüğünün sınırlandırılmasıdır.”⁹¹¹ Bu durumun topluma açık alanlarda ifşa edilmesi suçun önleyiciliğine yönelik bir tedbirdir. Bu minvalde “Cezaevlerinin, bireyleri yeniden suç işlemekten caydırmak ve suç işleme eğilimine sahip olan bireyleri suç işlemekten engellemek gibi bazı temel işlevleri vardır. Ancak, cezaevinden tahliye olan bazı suçluların tekrar suç işledikleri bilinen bir gerçektir.”⁹¹² Bu durumun sahnelendiği “Operadaki Sirkat”te eski suçlulardan Angalina’nın da içlerinde olduğu “kıızıl çete” üyeleri hafiye tarafından tutuklanarak müebbed hapis cezası ile yargılanırlar.

... Bir müddetten beri büyük ve meşhûr bir tiyatroyu merkez ittihâz ederek direktörünü hapseden ve gizli olarak o tiyatroya gelenleri soyan ve nihâyet meşhûr Amerika polis hâfiyesi Nik Karter’in gayretiyle meydâna çıkarılan (Kızıl Çete) nin bilumûm efrâdı bu akşam merkezleri olan (Amerikan Hol) tiyatrosunda halka bedava teşhîr edilecektir.” Bu ilânı okuyan halk akın akın mezkûr tiyatroya tahaccüm etmeye başladılar. Vakit malûm hulûl edince (Amerikan Hol) tiyatrosunun perdesi açıldı. Yirmi kişiden mürekkep bir hırsız çetesi zincirler içinde, sert sert bakışlarla ahâliye bakıyorlardı. Yanlarında birkaç polis ile Nik Karter duruyordu. Halk yüksek seslerle:

— Yaşasın Nik Karter... Hurra... Hurra... diye bağırıyorlardı. Polis hâfiyesi başını eğerek halka teşekkür etti ve sonra hazîrûna hitâben:

— Efendiler, bu tiyatrodaki eşyasını, mücevherâtını vesaire şeylerini kaybedenler yarın polis müdüriyetine mürâaat ederek eşyalarını almalarını rica ederim, dedi. Alkışlar arasında perde kapandı. Hırsızlar berây-ı muhâkeme hapse götürüldü...⁹¹³

4.4.1.2. Takdir

Takdir edilmek, ulaşılan bir başarı neticesinde çevresindekiler tarafından başarıya ulaşan kişinin kutlanması, tebrik edilmesi manasına gelir. Polisîyelerde söz konusu başarı polis hafiyelerinin muvaffakiyetiyle karşılık bulur. Seval Şahin ise bu durumu şöyle

⁹¹⁰ Bal, **Hukuk Sosyolojisi**, 85.

⁹¹¹ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 281.

⁹¹² Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, 44.

⁹¹³ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 15.

tanımlar: “Araştırmanın veya suçlunun çevreleri tarafından takdir edildiği durumlarda kullanılır.”⁹¹⁴

Yurdatap’ın polisiye romanlarında Arsen Lüpen’le maceraları nakledilen hafiye Sherlock Holmes ve Nick Karter, pek çok romanda başarı elde ettiğinde halk tarafından takdir edilir. Bu romanlardan biri de “Çin Dilberinin İntikamı”dır. Katil Verahora ve Dayk’ı ele geçiren Karter, halktan tebrik mesajları alır.

...Verahora tevkifhânedede yanında taşıdığı ve bir damlası bir fili öldüren zehirden içerek intihâr etti ve kendi kendisine cezâsını verdi. Dayk ise netice-i muhâkemede müebbed küreğe mahkûm oldu. Karter ise muhakkak bir ölümden kurtulduğundan ve bu muvaffakiyetten dolayı herkesten binlerce takdîr ve tebrik mektûpları almaya başladı...⁹¹⁵

“Kanlı Miras” adlı romanda katil Elfriede’i ele geçiren Karter, başarısından ötürü halktan binlerce kez teşekkür mesajları alır. Bu noktadan bakıldığında hafiyenin elde ettiği başarı, üzerinde tesir ettiği halk için bir moral sebebidir. Aynı zamanda onların adaletle olan güvenlerini sağlanması açısından da bu memnuniyetin bir karşılığı olur.

... New York, kibar muhiti Norma ve zevcinin kâtili olan ve en yakın akrabâlarından olan Elfriede’in yakalanması haberiyle çalkalanıyordu. Herkes bundan memnûn bâhusus Karter’e binlerce teşekkürler ediyorlardı...⁹¹⁶

Takdir ya da teşekkür unsuru farklı şekillerde tezahür edebilir. Genellikle halkın refahını sağlayan dedektiflerin başarı sağladığı polisyelerde teşekkürün muhatabı olan kesim için minnet duygusunun yansıtılması farklı şekillerde yansıtılabilir. Yazarın “Kız Taciri” adlı romanında kaçırılan kızları kurtaran Karter’e memnuniyet, ressam Henri tarafından hafiyenin heykeli yapılarak dile getirilir.

... Heykeltraş Mister Henri, Viyolonse’yi kurtaran Nik Karter’in büyük bir heykelini yaparak New York’un büyük parklarından birisine rektetti...⁹¹⁷

Dedektif ya da yardımcı güçleri açısından başarı sağlanması hususuna bakıldığında söz konusu muvaffakiyetin akıl/zekâdan bağımsız değil zira akılla paralellik gösterdiği saptanır. Hafiyanın akıl yürütme ve doğru yöntemlerle olaya yaklaşması başarıyı sağlayan

⁹¹⁴ Şahin, **Cinai Meseleler**, 82.

⁹¹⁵ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 16.

⁹¹⁶ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 15.

⁹¹⁷ Yurdatap, **Kız Taciri**, 15.

unsurlardır. Söz konusu akıl yürütme vasıtasıyla sağlanan başarının yer aldığı roman olan “Ressamın Katili”nde, bu başarı neticesinde Karter’in takdrini kazanan Ederle, muavin olur.

— Âlo! Burası polis müdüriyeti midir?

— Evet efendim. Lütfen birkaç polis ile Nik Karter’i gönderin. Mühim bir cânî derdest edildi.

Bir çeyrek saat sonra Nik Karter otele gelerek sahte polis ressâm kâtili yakalayarak birkaç polis nezâretinde polis müdüriyetine sevk etti. Polis hâfiyesi genç kızın şecaat ve fedakârlığını takdir ederek kendisi yanında bir polis muavini olarak çalışmasını teklif etti. Ederle memnûniyetle kabul ederek o günden sonra artık meşhûr zâbıta hâfiyesi Nik Karter’in hem kâtibesi hem muavini olmuştu...⁹¹⁸

Dedektifin takdir kazandığı bir diğer roman ise “Siyah Güller”dir. Vuku bulan hırsızlık neticesinde hırsız Lüpen’i ele geçiren Holmes’ün başarı gazetelerde geçerek halka sunulur.

... Ertesi gün gazeteler büyük sitâyışkârlarla Sherlock Holmes’ün muvaffakiyetinden bahsettiler. Prens Nadia ve Prens Nicola’ya ait iki milyon liranın sirkatini keşfettiği ve Arsen Lüpen’i nasıl yakaladığını Amerikanvari bir tarzda tafsîlâtla yazdılar...⁹¹⁹

“Operadaki Sirkat” adlı polisiye roman, hafiye Karter’in tiyatrodaki vuku bulan hırsızlık neticesinde, çete üyelerini ele geçirerek başarı ve takdir kazandığı romandan biridir. Başarısı halka duyurulan Karter, onların sevinç ve teşekkür naralarıyla selamlanır.

...Vakit malûm hulûl edince (Amerikan Hol) tiyatrosunun perdesi açıldı. Yirmi kişiden mürekkep bir hırsız çetesi zincirler içinde, sert sert bakışlarla ahâliye bakıyorlardı. Yanlarında birkaç polis ile Nik Karter duruyordu. Halk yüksek seslerle:

— Yaşasın Nik Karter... Hurra... Hurra... diye bağırıyorlardı. Polis hâfiyesi başını eğerek halka teşekkür etti ve sonra hazîrûna hitâben:

— Efendiler, bu tiyatrodaki eşyasını, mücevherâtını vesaire şeylerini kaybedenler yarın polis müdüriyetine mürâcaat ederek eşyalarını almalarını rica ederim, dedi...⁹²⁰

4.4.2. Suçlular Yakalanır (Ölü ya da Diri)

“Bu fonksiyon olay örgüsünün herhangi bir noktasında suçlunun ölü ya da diri ele geçirilmesi için kullanılır.”⁹²¹ “Dedektif/araştıran, canı suçlularla baş etmek ve onları yakalayıp adaletin pençesine teslim etmekle görevlidir.”⁹²² Bu nokta yani canilerin ele geçirildiği safha romanın merak unsurunun çözüldüğü ve suçlunun adalete teslim edildiği

⁹¹⁸ Yurdatap, *Ressamın Katili*, 15.

⁹¹⁹ Yurdatap, *Siyah Güller*, 14.

⁹²⁰ Yurdatap, *Operadaki Sirkat*, 15.

⁹²¹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 83.

⁹²² Emsley vd., *Polis Dedektifliğinin Tarihi (1750-1950)*, 88.

son kısımdır. Bu açıdan bakıldığında denilebilir ki “Dedektif romanı, mutlu son diyarıdır. Suçlu daima yakalanır. Adalet daima yerini bulur. Suça asla prim verilmez. Burjuva yasallığı, burjuva değerleri, burjuva toplumu sonunda daima muzaffer olur. Suç, şiddet ve cinayeti ele almasına karşın, dedektif romanı yatıştırıcı, toplumsal bakımdan bütünleştirici bir yazındır.”⁹²³ Polisliyelerde okuyucuyu bahsi geçen son noktaya ulaştıran dedektif ve onun sürdürdüğü izlerdir. Bu serüvende dedektifin elde ettiği veriler ya da seçtiği yöntemler ile suçlunun kimliğinin bilinmesi ve yakalanması arasındaki zaman dilimi kısılır ve okuyucu suçlunun yakalanacağını önceden tahmin eder. “Zamanın kronolojik bir şekilde işlediği suçtan sonra kısa bir araştırma sürecinin ardından suçlunun kahraman tarafından yakalanacağı düşüncesi romanda daha başından beri hâkim olan unsurdur.”⁹²⁴

Tahkikat neticesinde elde edilen bulgular sonucunda suçlunun kimliğinin belirlendiği ve ele geçirilmesi için planların yapıldığı romanlardan biri “Bir Sanatkârın Cinayeti”dir. Romanda, katil Reynar’ın hafiyece yakalanacağı okuyucu tarafından romanın başında sezilir.

— Bu parçaların asıl sahibini görmek ister misiniz? Oraya, karşıya bakınız, dedi. Eliyle duvarı gösterdi. O esnâda duvara bir resim aksetti.

Kanlı bir baş, cam gibi parlayan gözler Reynar’a bakıyordu. Muallim korkunç bir sada çıkardı. Hâfiye hayâle işâret ederek:

— Bu başı tanıyor musunuz? Mücrim olduğunuz yüzünüzde okunuyor. Bu bedbahtın kâtili sizsiniz. James Reynar elleriyle yüzünü kapadı. Deli gibi bağırıyordu:

— Evet, itirâf ediyorum. John Errizvan’i ben öldürdüm, dedi ve der-akab bayıldı. Davetliler bu sahneyi taaccüble seyretmişlerdi. Hâfiye muavini süratle pencereden taraçaya atlayarak sefilin ellerine kelepçeyi geçirdi. Bir çeyrek saat sonra Harrisburg hapishanesinin bir hücreinde idi...⁹²⁵

“Çin Dilberinin İntikamı”nda hafiye boğuşma yaşadığı katil Verahora ve Dayk’ı yakalayara adalete teslim eder.

... Karter kapıda ona yetişerek kuvvetli bir yumruk darbesi ile yerlere serdi. Bu esnâda memnûn bir hâlde içeri giren Verahora, Karter’in tehditkâr bir vaziyette duran tabancasının ölüm saçan namlusu ile karşılaştı. Karter cebinden kelepçeyi çıkararak:

— Kâtil kadın! Haydi ellerini şu demire geçir yoksa mahkeme edilmeden seni idâma göndereceğim, dedi ve ellerine kelepçeyi geçirdi. Yerde bî-hûş bir hâlde yatan “Dayk”ın ellerine de kelepçeyi geçirerek ikisini hükümete teslim etti...⁹²⁶

⁹²³ Mandel, **Hoş Cinayet**, 68.

⁹²⁴ Şahin, **Cinai Meseleler**, 177.

⁹²⁵ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 16.

⁹²⁶ Yurdatap, **Çin Dilberinin İntikamı**, 16.

“Bir kimsenin sabit bir suçlu kariyer geliştirmesinde en önemli aşama yakalanması ve suçlu olarak damgalanmasıdır. Çünkü bu tecrübe sonucunda bireyin toplumun bir ferdi olarak sosyal faaliyetlere katılımı, benlik imajı ve sosyal kimliği ciddi zarar görür. Suçun kaç kez işlendiği artık önemli değildir zira artık o bir suçludur ve bu kimseden her şey beklenir.”⁹²⁷ Suçlu olarak damgalanan kişi, defalarca yakalanmasına ve ceza almasına rağmen suç işlemeye devam eder. Aynı durumun söz konusu olduğu romanlardan “Dolandırıcılar Kralı”nda hafiye oyunlar yapan hırsız Bill, hafiye tarafından yakalanır.

— Öyle ise lütfen şu ellerinizi takdîm eder misiniz? diyerek kelepçeyi gösterdi. Bill tebessümle:

— Peki, fakat vaadinizi ifa ediniz de ondan sonra beni hükümete teslim ediniz, dedi. Nik Karter, garsona birkaç şişe şampanya ısmarladı ve berâberce içmeye başladılar. Ona kadar barda kaldıktan sonra Nik Karter kelepçeyi Bill’in bileklerine geçirerek bardakilerin hayret-amiz, Raymon ve antikacının takdîrîkâr nazarları arasında bardan çıktılar. Polis hâfiyesi Bill’i polis müdüriyetine teslim etti...⁹²⁸

“Normalde bir romanın, bir romanın, bir filmin sonu izlerçevre için bir büyü alanıdır. Son bir anlamda metnin de tacıdır. Mutlu ya da mutsuz bitmesi okuru, izleyiciye büyüler.”⁹²⁹ Özellikle çatışmaların yaşandığı polisiye romanlarda bu son, okur kitlesi tarafından merakla beklenir. Bu heyecanlı sahnelerin vuku bulduğu romanlardan biri “Kanlı Miras”tır. Katil Elfriede, kısa bir boğuşmanın ardından Karter, tarafından yakalanır.

... Karter derhâl önündeki otomobile süratle direksiyon başında olan Elfriede’in üstüne geçerek atladı. Şimdi ikisinin arasında müthiş bir boğuşma vuku’ buluyordu. Elfriede çetin, kavgacı bir adam olduğu için Karter ile adamakıllı dövüşmeye başladı. Nihâyet başını direksiyonun demirine çarparak fenâ hâlde incinerek bayıldı. Polis hâfiyesi ellerine kelepçeyi geçirerek adâlete teslim etti...⁹³⁰

“Osmanlı-Türk polisiyesinin karakteristiklerine bakıldığında Osmanlı-Türk polisiyesinde suçluların ölü olarak ele geçirilmesi de çok görülen bir durum değildir. Çünkü bir cemaat içinde kötüler de elde edilebilir ve toplumun ideal vatandaşları haline getirilebilirler.”⁹³¹

Bunun yanı sıra polisiye romanlarda dedektif ve genellikle sağ olarak ele geçirdiği suçlular arasında çatışma yaşanır ve bu serüvende, “Suçlu aksiyonu başlatır, dedektif

⁹²⁷ Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 391.

⁹²⁸ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 16.

⁹²⁹ Sarı, **Edebiyat ve Suç**, 32.

⁹³⁰ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 15.

⁹³¹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 182.

bitirir.”⁹³² Söz konusu seyirde devam eden polisiyelerden biri de “Kız Taciri”dir. Kız ticareti yapan ve Viyolonse’i kaçıracak aksiyonu başlatan çeteyi ele geçiren Karter, bu son ile macerayı bitirir.

... Artık kızları kurtarmak ve bu mücrimi tevkif etmek sırası gelmişti. Hemen cebinden iki tabanca çıkardı. Kelepçeleri hazırladı. Mister Heizmen’in ve Mihrace’nin bulunduğu odaya girdi. Odadakiler onu görünce afalladılar. Karter, sert bir sesle bağırdı:

— Kanun nâmına sizi tevkif ediyorum. Esir kızlar, sizi kurtaran Nik Karter’e yardım edin ve şu hain mücrimleri şu kelepçelerle bağlayın, diyerek kızlara cebinden kelepçeleri almaya tembih etti. Kızlar kelepçeleri alarak hâfiyenin iki tabancası karşısında teslim olan dört kişinin ellerine geçirdiler. Birkaç dakika sonra mevkûflar berây-ı muhakeme hapishâneye götürüldü. Kızlar ise evlerine avdet ettiler...⁹³³

“Polisiye roman ratio’nun tartışmasız zaferiyle son bulur. Hiçbir polisiye roman yoktur ki sonunda dedektif karanlığı aydınlığa dönüştürmesin ve sıradan olguları eksiksiz açığa çıkarmasın.”⁹³⁴ Polisiye romanın sonunda olaylar mutlaka çözülür ve aydınlatılır. “Ölüm Sarayı” adlı romanda hırsızlık yapan ve hafiye tuzak kuran sabıkalı suçlulardan Angalina, romanın sonunda oyunlarını bozan Karter tarafından yakalanır.

... Nik Karter müstehzî bir bakışla muavininin demir elleri altında çırpınan ve kurtulmak isteyen kontes Sara’ya nâm-ı diğerle Angalina’ya bakarak: — Telâş etmeyiniz, bu sefer kolay kolay elimden kurtulamayacaksınız. Sarayın içinde bulunan aveneleriniz polislerimizin taht-ı nezâretindedir, dedi. Birkaç dakika sonra bu muhteşem sarayın önünden geçen halk bir sürü kadın ve erkek ile güzel bir kadının polis refâkatinde elleri kelepçeli olarak sevk edildiğini görmüşlerdi...⁹³⁵

“Ressamın Katili”nde katil ressam Henri, kaçırmaya çalıştığı ve başarısından dolayı Karter’in muavinlik teklif ettiği Ederle tarafından yakalanarak polise teslim edilir.

... Henri kızın yanına yaklaşarak kucaklamak istedi. Ederle çevik ve ânî bir hareketle kâtilin belindeki tabancayı kaparak kendisine doğru tevcîh etti. Sert ve amirâne bir sesle:

— Kâtîl teslim ol, kımıldanma, ufak bir hareket dimağının parçalanmasına sebep olur, dedi. Henri, bu nageh-zuhûr vaka’dan mütehayyir kalarak ellerini yukarı kaldırmaktan ve teslim olmaktan başka bir çâre bulamadı. Ederle ayağa kalkarak kollarını ve bacaklarını sıkı bir ip ile bağlayarak telefonu açar: — Alo! Burası polis müdüriyeti midir?

— Evet efendim. Lütfen birkaç polis ile Nik Karter’i gönderin. Mühim bir cânî derdest edildi. Bir çeyrek saat sonra Nik Karter otele gelerek sahte polis

⁹³² Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 179.

⁹³³ Yurdatap, **Kız Taciri**, 15.

⁹³⁴ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 119.

⁹³⁵ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 15.

ressâm kâtili yakalayarak birkaç polis nezâretinde polis müdüriyetine sevk etti...⁹³⁶

“Suçlu ne yaparsa yapsın kalabalıklar içinde gizlenemez. Bıraktığı izler onu bir birey, dolayısıyla zaafı, açıkları olan bir varlık olarak ele verir.”⁹³⁷ Dolayısıyla suçlunun yakalanması insan olmasının bir gereği olarak ardında bıraktığı ya da açık ettiği ipuçları ile mümkün olabilir. “Siyah Güller”de sahta Nicola, hafiye Holmes’ün köşeye sıkıştıran sorularıyla kendini ele verir ve yakalanır.

... Büyük bir çeviklikle ellerini ceplerine sokarak iki tabanca çıkardı, ikisine tevcih ederek:

— Kanun nâmına sizi tevkîf ediyorum. Hanginiz hakîkî prens ise hüviyetini isbât etsin, dedi. Gelen zât pasaportunu ve hüviyetini müsbet delâili çıkararak:

— Tam vaktinde yetiştim. İşte memur efendi evrâklarım, dedi. Bu esnâda sahte prens kaçmak ister gibi yerinden kımıldadı. Polis hâfiyesi Sherlock Holmes iki tabancasını ona tevcih ederek:

— Bu sefer elimden kurtulamazsın Arsen Lüpen, dedi ve süratle ellerine kelepçeyi geçirdi...⁹³⁸

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda akıl hastası Rus prensini ele geçiren ve müdüriyete teslim eden polis muavinidir.

... Sofada prens ile karşı karşıya geldiler. Ederle yanında her vakit taşıdığı ufak tabancasını çekerek prene:

— Kanun nâmına seni tevkîf ediyorum kâtil, dedi. Prens çılgın bir kahkaha koparak:

— Kâtil mi, kâtil mi, ha, ha, ha...

Kız cesâretle tekrâr etti:

— Vakit kaybetmeyelim, ellerini kaldır yoksa ateş ederim. Prens, ellerini kaldırdı. Ederle cebinden kelepçeyi çıkararak kollarına geçirdi ve önünde yürümesini söyledi...⁹³⁹

Yazarın hafiyenin faili yakaladığı romanlarından biri de “Operadaki Sirkat”tır. Romanda Karter, hapsedildiği tiyatro binasından kurtulur ve orada bulunan tüm çete efradını ele geçirip adalete teslim eder.

... Polis hâfiyesi direktörle berâber müteyakkız bir hâlde kapıda durdular. Tabancaları ellerinde parmakları tetikte idi. Birer birer çıkmaya başladı. Çıkan hırsızlar iki tabanca namlusunun korkunç parıltıları ve Nik Karter’in teslim tehdidi altında ellerini kelepçeye teslim ettiler...

... Sahte direktör mutmain bir hâlde yatıyordu. Nik Karter, hiddetle bağırdı!

— Sahte direktör... Kalk hesap vermek sırası geldi! Hırsız yatağında doğruldu. Karşısında duran Nik Karter’i görünce acı bir feryât kopardı. Korkusundan

⁹³⁶ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 15.

⁹³⁷ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 176.

⁹³⁸ Yurdatap, **Siyah Güller**, 13.

⁹³⁹ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 15.

tekrâr yatağa kapandı. Polis hâfiyesi atılarak elinden çekti. Ellerine kelepçeyi geçirerek pijamasıyla polislerle teslim etti. Böylece Nik Karter, tiyatronun içinde bulunan bütün hırsız hademe ve memurları yakaladı. Zâbitaya teslim etti...⁹⁴⁰

4.4.3. Vaka Çözümü

Romanın sonunda bazen de olay örgüsünün ortasında olayların açıklığa kavuştuğu vakanın okur tarafından anlaşıldığı, gizemin ortadan kalktığı durumlar için kullanılır. “Olayların açığa çıkması, suçlunun neden ve nasıl suç işlediğini açıklamayı, itirafta bulunması veya olay örgüsünün çözülmesi şeklinde olur.”⁹⁴¹

4.4.3.1. Suçlu Neden/Nasıl Suç İşlediğini Açıklar

Suçlunun neden ve nasıl suç işlediğini anattığı durumlarda kullanılır. “Poe’dan beri dedektif, bir bilimsel idealin ete kemiğe bürünmüş halidir. Dedektif olaylar arasındaki nedensellik ilişkilerini keşfeder. Gizemli bir vakayı çözmek demek bu olayların altında yatan yasayı bulmak demektir.”⁹⁴² “Gerçekte suç nedeni olarak doğuştan gelen noksanlıklar, çocukluk deneyimleri veya aile içi gerilim gösterilse bile bu neden ve faktörlerin neden zamandan zamana ve çevreden çevreye dalgalanmalar gösterdiği sorgulanmalıdır. Bu işlem sosyolojik bir açıklamaya açık bir biçimde işaret etmektedir. “Suçu toplum hazırlar, birey işler.” Suçun nedeni sosyal ve hukuki kurumlardadır yoksa bireysel suçluda değildir.”⁹⁴³

Nedensellik, yani davranışın altındaki dürtü söz konusu eylemleri açığa çıkaran sebepler pek çok bakımdan çeşitlilik göstermektedir. Bunlardan biri de kişinin benliği ve onu suç işlemeye iten dürtüleridir. Suçun ortaya çıkışı toplumsal menşeli olarak düşünülmeyle birlikte Abrahamsen’a göre, “Bir suç yalnızca kişinin suç eğilimleri ve durumun yarattığı baskılara karşı koyma konusunda direnci yetersiz kaldığında işlenmektedir. Zayıf üst- ben, yetersiz direnç oluşturmaktadır.” Neden yerine koşul olarak ele alacağımız mevcut durum ve dış baskı ile suç eylemi: “Suç eylemi = Güçlü, saldırgan id+fırsatlar ve baskılar /zayıf süper ego” formülü ile açıklanır. Genelde suç eylemi için zayıf bir ben ve üst-ben belki de yeterli ve gerekli koşuldur. Toplum kurallarına uyum göstermede devamlı başarısız olması nedeniyle kişinin bu kural ve normları benimsemede acze düştüğünü göstermesi makul olduğundan teorik olarak da gerekli koşuldur.”⁹⁴⁴

⁹⁴⁰ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 14.

⁹⁴¹ Şahin, **Cinai Meseleler**, 84.

⁹⁴² Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 177.

⁹⁴³ Yücel, **Kriminoloji**, 53.

⁹⁴⁴ Abrahamsen’dan aktaran, Yücel, **Kriminoloji**, 62.

Suçların üst-benin baskıcı etkisiyle ortaya çıktığı düşünülürse bu suçu doğuran unsurlarda geçerli bir sebep olarak ele alınır. Özellikle suçu ve suçluyu ele alarak derinlemesine inceleyen polisiye türünde bu yaklaşımlarla karşılaşmak mümkündür. Yurdatap'ın polisiyelerinden “Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanında Reynar'ın müzisyen Errizvan'ı katli sebebi kıskançlıktır. Yani doyurulmamış bir id dürtüsüdür. Reynar, hafiyece katil olduğu anlaşılıp hapse atılınca ifadesinde cinayeti kıskançlık sebebiyle işlediğini itiraf eder.

... Bir çeyrek saat sonra Harrisburg hapishanesinin bir hücrelerinde idi. Ertesi gün cinâyeti bir kıskançlık yüzünden ika' ettiğini itirâf etti ve mahkemeye tevdi' edilip ceza-yı sezâsını buldu...⁹⁴⁵

Gillin, çeşitli suç şekillerinin işlenmesine hangi nedenlerin hangi etkenlerin etki yaptığı konusunu incelerken suçları dört kategoriye ayırır: 1-Ekonomik Suçlar (Serserilik, dilencilik, hırsızlık ve benzeri suçlar, yağma, kazanç için adam öldürme...).2- Cinsel Suçlar (fuhuş, zina, tasaddi fiilleri...) 3- Cebir ve Şiddet Suçları (Adam öldürme ve müesir fiiller...) 4- Siyasal Suçlar (Politikacıların ve devlet adamlarının suçları, hükümetçe idareye ve memurlara karşı işlenen suçlar...) ⁹⁴⁶ Söz konusu sebepler pek çok vuku bulan suçun ana etkeni olarak romanlarda yer alır. Bunlardan ekonomik sebepler işlenen suçların en büyük sebebidir. Nitekim “Dedektif anlatısında işlenen suçun sebebi hep paradır. Dedektif anlatısı tıpkı popüler ekonomi gibi insanları kâr etmenin sırrını dolaşımda aramaya teşvik eder. Bu sırrı orada bulmak mümkün değildir ama onun yerine teselli ödülü olarak hırsızlıklar, dalavereler, dolandırıcılıklar, sahtekârlılar vesaire bulunur.”⁹⁴⁷ “Hırsızlık ya da dolandırıcılık özel mülkiyete karşı olan saldırı anlamına gelir. Mandel, özel mülkiyete karşı olan bu saldırıyı şöyle dile getirir: “Suçun nedeni, insanlığın “biyolojik yazgısı” tutkuların yıkıcı şiddeti ve suçun kaçınılmazlığı konularında uyanan bilinci, mevcut toplum düzeninin savunucusu ve mazur gösterilmesiyle uzlaştırmak. Özel mülkiyete karşı isyan bireyselleşir. Artık toplumsal olmayan güdülenişleriyle isyancı bir hırsız ve katil haline gelir. Özel mülkiyete karşı saldırıların kriminalleştirilmesi bizzat bu saldırıları özel mülkiyetin ideolojik desteklerine dönüştürmeyi olanaklı kılar.”⁹⁴⁸

Sebebi para ve bireysel ekonomik çıkar olan saldırının en somut örneğini sunan romanlardan biri de “Dolandırıcılar Kralı”dır. Dolandırıcı Bill, birçok hırsızlık ve

⁹⁴⁵ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 16.

⁹⁴⁶ Dönmezer, **Kriminoloji**, 52.

⁹⁴⁷ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 171.

⁹⁴⁸ Mandel, **Hoş Cinayet**, 27.

dolandırıcılık yapar, romanın sonunda ele geçirilen hırsız Bill, hapishaneden firar eder, bu kaçışın sebebini de yine suç odaklı harekete teşebbüs olarak açıklar.

... Aradan birkaç gün geçmişti. Bu günlerde Karter hep bunu düşünüyordu. Bill, niçin böyle kolay kolay teslim olmuştu. Nihâyet bir gün postadan aldığı bir mektûp bu düşüncelerini izâle etti. Mektûpta şöyle deniliyordu:

— Azîzim Karter! Şimdi hapishânedeki bulunuyorum. Burası biraz sıkıntılı olmakla berâber benim için çok faydalıdır. Çünkü benim buraya girmekliğimin sebebini açıkça söylüyorum:

— Maksadım buradan ileride benim teşkîl edeceğim çeteye yarayacak bir iki haydut aramaktı. Yoksa öyle kolay kolay ele geçmem. Yine şeriâtıma muvâfık bir meslektaş bulduğum anda buradan o arkadaşla kaçacağız. Bâki hürmetler. Arkadaşınız ve hasmınız Bill...⁹⁴⁹

“Suç fırsatını ve suç sebebini araştırmak hafiyenin ilk görevidir.”⁹⁵⁰ Polisiyelerde olayın çözümüne dek atılan ve dönüt sağlayıcı en önemli adım hafiyenin suçun sebebini araştırmasıdır. Bu sayede failin kim olduğu ve işlediği suçun sebebi anaşılır. Özellikle cinayet ya da hırsızlık suçlarının menşei olayı aydınlatmadaki kilit noktadır. Bu anlamda “Cinayetlerdeki planlı sadizm, failin bizzat kendisinin çocukluktaki mağduriyetine delalet etmektedir.”⁹⁵¹ şeklinde bir kanıya varılabilir çünkü pek çok suçun özellikle de cinayetin arketibinin alt kültür mevzusu olduğu vurgulanır.

Yazarın “Ressamın Katili”adlı polisiyesinde katil Henri tutkularının yönlendirmesi sonucu sebebini kiskançlık olduğu bir cinayet işler ve bunun devamında suç silsilesine varan bir döngü yaratır.

... Kız hiddetli hiddetli muhâtabına bakarak:

— Kâtil, kâtil! Yanımdan uzaklaş, seni nasıl yakalamadılar. Yoksa zâbıtayı, giydiğin resmi elbiseler ile mi aldattın? dedi. Henri, polis hâfiyesinin elinden nasıl kurtulduğunu, otomobille şehir hâricine kaçtığını, kıyâfetini değiştirip şehre geldiğini oradan gazeteler vâsıtasıyla her şeyi öğrendiğini sonra Nik Karter’i nasıl yalanla polis müdüriyetine yolladığını bir tafsîl anlattıktan sonra:

— Ederle, bana kâtil deme çünkü buna sen sebep oldun. Senin aşkın bunları bana yaptırdı. Her tehlikeyi göze alarak seni görmek ve götürmek için geldiğimi düşün ve aşkımın kıymetini takdîr et!..⁹⁵²

“Olup biten hiçbir olay kendini nedenlerden soyutlayamamıştır. Geçmişte gelişir ve geleceği etkiler. Suçun işlenmesinin doğrudan nedenleri ikiye ayrılır: Fiil zamanındaki çevre

⁹⁴⁹ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, s.16.

⁹⁵⁰ Emsley vd., **Polis Dedektifliğinin Tarihi (1750-1950)**, 88.

⁹⁵¹ Kern, **Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri**, 142.

⁹⁵² Yurdatap, **Ressamın Katili**, 14.

durumu ve fiil zamanındaki failin kişiliği.”⁹⁵³ Bu tespit aynı zamanda geçmişten gelen yaşantıların suç olgusunu doğurabilecek donanım ve potansiyele sahip olduğunun da göstergesidir. Bunun da gün yüzüne çıkışını tetikleyen alt nedenler bulunmaktadır. Bunlardan birisi de dürtülerin ve baskıların yarattığı ve pek çok suça sebebiyet veren akıl ve ruh hastalığı münasebetiyle vuku bulan suçlardır. Öyle ki “Bir kişinin herhangi bir zamanda sosyal davranışı kendi dürtülerinin gücü ile sosyal kontrolün baskıcı gücü arasındaki bir dengeyi temsil etmektedir. Suçlu için bunlar arasında negatif bir dengesizlik vardır. Suçluluk bir bakıma oto kontrolle sosyal kontrolü azaltan faktörlerin bir işlevi olarak belirlemektedir. (Akıl hastalığı, psiko-somatik bozukluklar, örneğin psikozlar, psikonevrozlar ve duygusal bozukluklar.)”⁹⁵⁴

“Psikiyatrik/psikoanalitik grubun görüşüne göre kişideki suçlu davranış, onun doymamış iç dürtüleri ve çözülmemiş duygusal çatışmaları açısından anlamlıdır. Dürtüler, sosyal kabul görür nitelikte doyum olanaklarından yoksun olduğu ve muhtevası yoğunluk kazandığında suçlu eylem kaçınılmaz olmaktadır. Suç eylemi doyum ötesinde bir başkaldırı ile toplumsal kısıtlamalara karşı tepkiyi veya doğrudan ifade edilmesi halindeki toplumsal tepkiden daha az bir tepki çekecek biçimde dürtünün sembolik doyum vasıtası veya nefret ettiği rakibine göre aşağılık birisi olmadığını göstermeyi temsil etmektedir. Çoğu duygusal çatışmalara eşlik eden suçluluk duygusu da kişiyi suçlu davranışa yöneltmekte ve ceza görmesiyle kişi suçluluk duygusundan kurtulmaktadır. Toplumda var olan suç modellerinden esinlenerek suçlu yaşama yönelmenin başlıca nedeni ise içsel açıdan duygusal doyum sağlamaktır.”⁹⁵⁵

“Akıl hastası suçlular, epilepsi, zekâ geriliği, paranoya ve diğer tür zihinsel bozukluklar nedeniyle suç işlerler.”⁹⁵⁶ Selami Münir Yurdatap’ın “Şimendifer Düşmanı” adlı polisiyesinde meçhul cinayetlerin faili akıl hastası ve Rus prensidir. Prens, tahkikat için röportaj yapan hafiyeye suçun sebebi olan ruhsal bozukluğun geçmişte yaşanan bir tren faciasından kaynaklı olduğunu açıklayarak suçların sebebini izah eder. Bu izah neticesinde “paranoya”⁹⁵⁷ ya kapılan Rus prensi tekrar suç işlemeye teşebbüs eder.

⁹⁵³ Demirbaş, **Kriminoloji**, 33.

⁹⁵⁴ Yücel, **Kriminoloji**, 40.

⁹⁵⁵ Yücel, **Kriminoloji**, 73.

⁹⁵⁶ İçli, **Kriminoji**, 51.

⁹⁵⁷ Bknz. Birçok belirtilerde büyük benzerlik olduğu için bazı psikiyatrisler paranoyayı şizofren kapsamında incelerler. Bunların en tipik belirtisi, devamlı ve sistemli saçmalamalarıdır. Bu saçmalamalar bilinçaltı çatışma ve kompleksleri yansıtmaktadırlar. Diğer yandan kişilikte açık bir anormallik dikkat çekmez. Paranoya

— Efendiler, kusuruma bakmayın. Benim bu tehyîcât ve infiâlîm irâdemîn arzûsuyla vukû bulmadı. Tehyîcimin bir sebebi vardı. Onun hikâyesini size anlatırsam bana hak verir ve siz de belki bu zebân-ı ihtira' lânet edersiniz: ... Nihâyet Amerika'ya geçtim ve şu gördüğünüz yerde ikâmet ettim. Burada da iki ay evvel tren falan yoktu. Fakat son günlerde hükümet buradan bir hat geçirdi ve karşiki istasyona rabt etti. Artık o günden beri trenler benim villamın karşısından geçerek ölüm feryâtlarını koparıyor, beni çıldırtıyordu. Polis hâfiyesi Nik Karter, pür dikkat ve alaka ile prensin bu müheyyic macerâsını dinliyor. Söz söylerken takındığı alelacaîb ve delice hareketlere mütehayyirâne bakıyordu. Bu sırada hakikâten keskin bir tren sedası geldi. Ortalığı çınlattı. Prens birdenbire ayağa kalktı, asılı duran mavzerini alarak ânî bir hamlede dışarı çıktı: — İşte düşmanım geldi. Onu öldüreceğim, diyerek yukarı kata çıktı. Nik Karter ile Ederle peşini takîb ederek yukarı kata çıktılar...⁹⁵⁸

4.4.3.2. İtiraf

Suçlu işlediği suçları doğrudan itiraf eder. Suçun sebebinin anlaşılmasının ardından fail, suçu işlediğini açıkça muhataplarına iletir. Yazarın polisiyelerinin birçoğunda ekseriyetle suçlunun ifşa edilmesinin ardından itiraf sahnesinin yaşandığına şahit olunur.

“Bir Sanatkârın Cinayeti” adlı romanda katil Reynar, cinayeti işlediğini itiraf eder.

... Karter sert bir sesle:

— Bu parçaların asıl sahibini görmek ister misiniz? Oraya, karşıya bakınız, dedi. Eliyle duvarı gösterdi. O esnâda duvara bir resim aksetti.

Kanlı bir baş, cam gibi parlayan gözler Reynar'a bakıyordu. Muallim korkunç bir sada çıkardı. Hâfiye hayâle işâret ederek:

— Bu başı tanıyor musunuz? Mücrim olduğunuz yüzünüzde okunuyor. Bu bedbahtın kâtili sizsiniz. James Reynar elleriyle yüzünü kapadı. Deli gibi bağırıyordu:

— Evet, itirâf ediyorum. John Errizvan'i ben öldürdüm, dedi ve der-akab bayıldı...⁹⁵⁹

Bir cinayetin vuku bulduğu polisiye romanlardan “Kanlı Miras”ta Elfriede, miras cinayetini işlediğini itiraf eder.

... Mirâslarına tamaan amcasının kızı ile zevcini öldüren kâtil Elfriede'in mahkemesi pek heyecanlı olmuş, binlerce halk mahkemenin etrâfında kâtilin ağzından çıkan itirâfâtını dinliyordu ...⁹⁶⁰

“Kız Taciri”nde kaçırılan kızların peşine düşen Karter, faillerin itirafını gizli olarak dinler ve suçüstü yaparak onları ele geçirir.

etrafındakilerden şüphe eden, vesveli, gerekli gereksiz her şey üzerinde durmadan tartışmalara girişen kişilikte gelişme olanağı bulur. (Demirbaş, **Kriminoloji**, 120).

⁹⁵⁸ Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 12-13.

⁹⁵⁹ Yurdatap, **Bir Sanatkârın Cinayeti**, 16.

⁹⁶⁰ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 15.

... Mister Heizmen, kızları birer birer göstererek Mihrace'ye îzâhât veriyordu. Nihâyet üçüncü kıza işâret ederek:

— Raca Hazretleri... Bu kız anasıl İspanyol'dur. New York'ta vücûd güzelliğinde birinciliği ihrâz etmiştir. Sabıkan size bundan bahsetmiştim. Bunu elde etmek için çok güçlük çektim. Tam bir ay yattığı pansiyonda kiracı oldum. Onu adamakıllı takip ettim. Nihâyet bir akşam geç geldi. Odasındamaskeli olarak bekliyordum. Gelir gelmez kloroformla bayılttım. Sabaha karşı büyük valizin içine koydum ve pansiyon sahibesi Madamın gözünden böylece kaçırdım. Dışarı çıkınca beni bekleyen otomobile attım ve orada valizden çıkardım ve doğruca benim bu yerime getirdim. Diğer iki kıızı da şu gördüğünüz iki avenelerim kaçırdı, dedi. Karter, kapının gözünden Mister Heizmen'in itirâfâtını dinliyordu. Artık kızları kurtarmak ve bu mücrimi tevkif etmek sırası gelmişti...⁹⁶¹

“Ölüm Sarayı” adlı roman, hırsızlık vakasının vuku bulduğu bir öyküdür. Karter, kimliğini değiştirerek olayın peşine düşer. Olay, önce çete üyelerinden bir kızın olayı itirafıyla başlar.

... Bu esnâda kumral bir kız atılarak müstehzi bir kahkaha salıverdikten sonra:

— Âh siz o Sara'nın ne çılgın olduğunu bilmiyorsunuz. Geçen gece birkaç kızla berâber onda idik. Çok kıymet-dâr ve tarihî bir vazoyu çıkararak banyo elbiselerimizle mehtâpta dans etmemizi ve birinci gelene o vazoyu vereceğini söyledi. Çok iddiâcı ve çılgın arkadaşlarım bu teklifi kabul ettiler. Berâberce dans etmeye başladık. O sırada Mister Vizmen nâmında bir zât yanımıza gelerek bu hâlin neden ileri geldiğini sordu ve biz de meseleyi mufassalân anlattık. Sonra da Mister Vizmen'i hâkem tayin ederek bize müsâbakadan sonra bir otomobil gönderip evlerimize kadar götüreceğini vaad ederek yanımızdan ayrıldı ve neticede vazoyu ben kazandım ve hâlen de evde duruyor...⁹⁶²

Aynı romanın devamında suçlu Angelina, tuzak kurduğu Karter'e kim olduğunu itiraf eder.

... Bir odaya girmişlerdi. Tam bu sırada ani bir hareket oldu. Sara, tabir-i ağırla (Angelina) elinde revolver olduğu hâlde Nik Karter'e şöyle söylüyordu:

— E..y! Mösyö. Alfons, evvelemler eller yukarı... Ve ondan sonra akşam bana göstermiş olduğunuz elli bin lira kıymetindeki bonoyu da buraya bırakınız ve ondan sonra da ölüme hazırlanınız. Burası (Ölüm Sarayı). Tâbir ettiğim bir batakhânedir...⁹⁶³

“Ressamın Katili” adlı romanda, katil Henri, aşık olduğu Ederle'i kaçırmak isterken suçunu itiraf eder.

⁹⁶¹ Yurdatap, **Kız Taciri**, 15.

⁹⁶² Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 8.

⁹⁶³ Yurdatap, **Ölüm Sarayı**, 16.

... Mister Henri, büyük bir asabîyetle kızın kollarını sıkarak kendisine doğru çekmek istedi. Kız bağırarak:

— Çekil yanımdan git, seni sevmiyorum, dedi.

Henri, yanından bıçağı çekti. Karanlıkta parıl parıl parlayan bu ölüm vasıtası silâhı kıza göstererek:

— O ihtiyâr aşıkla ve tabloya yaptığımı sana da yapacağım. Aşkımı kabul et yoksa pişman olursun, dedi ve üzerine atıldı...⁹⁶⁴

“Saray Rakkasesi” adlı romanda meşhur hırsız Arsen Lüpen, ezeli düşmanı hafiye Sherlock Holmes’ün teslim tehditleri ile karşılaşınca kurduğu tuzağı ve suçunu itiraf eder.

... Sherlock Holmes, tabancasını Arsen Lüpen’e tevcih ederek:

— Sizi kanun nâmına tevkîf ediyorum. Henriette, cezâ-yı sezâsını bulmuştur. Arsen Lüpen gülerek:

— Akıllı ve dirâyetli bir zâbıta memuru olduğunuz hâlde bu muâmelenez şayân-ı hayrettir. Ben hiç öyle kolay kolay kendimi teslim eder miyim? Sherlock Holmes, tabancasını hedefini değiştirmeyerek bitişik kapıya hafifçe vurmak istedi. Onu gören hırsız:

— Nâfile, muavininiz bitişik odada değil. O şimdi çetemizin taht-ı esâretindedir. Bulduğunuz otel bir haftadan beri tesis ettiğimiz bir batakâne, aynı zamanda çetemizin merkezi...⁹⁶⁵

“Operadaki Sirkat” adlı romanda ise itiraf, hafiye elinden kaçırdığı çete reisinden gelir. Vuku bulan hırsızlık neticesinde suçluları ele geçiren hafiye reislerini elinden geçirir, bu esnada kadın çete reisi olduğunu itiraf eder.

— Pek mağrûr olmayın! Bu muvaffakiyetiniz bir muvaffakiyet değildir. Çünkü çetenin elebaşını yakalamadınız, dedi. Nik Karter, hayretle kadının yüzüne baktı, hiddetle:

— Siz kim oluyorsunuz ki benim muvaffakiyetimi beğenmiyorsunuz, dedi. Bu esnâda kadın çılgın bir kahkaha koparak yanına yaklaşan kapalı bir otomobile atladı. Başıyla mebhût bir hâlde duran polis hâfiyesine selâm vererek:

— Affedersiniz! Kendimi size prezante etmedim. Cârîyeniz Angalina’yım. Yani kızıl çetenin reisiyim, dedi...⁹⁶⁶

“Zevk Çılgınlıkları”nda suçlu Arsen Lüpen ve Henriette, hafiye yi dolandırır ve bunu hafiye ye gönderdikleri bir telgrafta itiraf ederler.

... Sherlock Holmes, telgrâfı açtı, hayretle okumaya başladı. Telgrâfın muhteviyâtı şu idi:

—“Azîzim polis hâfiyesi Mister Sherlock Holmes, Bu telgrâfı okuduğunuz zaman hastahânenin sizin yatak odanızdan başka her yerini bomboş bulacaksınız. Hayret etmeyiniz. Siz mışıl mışıl yatarken bizim adamlarımız fâaliyetlerdi. Ben ise Henriette’le berâber ısmarladığınız otomobil ile

⁹⁶⁴ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 16.

⁹⁶⁵ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 14.

⁹⁶⁶ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 16.

ikâmetgâhıma sâlimen vâsıl olduk. Polisler ne kadar lütûfkâr insanlar idi. Bizi doğru kapımızın önüne getirdiler. Çok teşekkür ederim. Yalnız Henriette biraz soğuk almış, tedâvîsi için Almanya'ya gideceğim. Allah'a ısmarladık.”⁹⁶⁷

4.4.3.3. Meselenin Çözümü

Meselenin çözümü olayların çözüldüğü ve sonuca bağlandığı bölümdür. “Meselenin çözümünde, araştıran ya da suçlu vakaları çözer ve bu sayede okuyucu aydınlanır.”⁹⁶⁸

“Polisiye roman, sanat romanı olmamakla birlikte gerçeklikten kopuk topluma başka bir yerde göremeyeceği nitelikte bir ayna tutar. Toplumun aktörleri ve bunların işlevleri polisiye romanda kendilerini açığa vurur ve gizli anlamlarını ifşa eder. Dedektif nasıl insanların arasında gömülü sırları ortaya çıkarıyorsa polisiye roman da estetik aracılığıyla, çarpıtılmış toplumun ve onun temelsiz kuklalarının sırrını ortaya döker. Polisiye romanın kompozisyonu anlaşılması zor yaşamı, sahici gerçekliğin tercüme edilebilir bir imgesine dönüştürür.”⁹⁶⁹ Bu açıdan bakıldığında polisiye türünün muhteviyatında yer alan çözülmeyi bekleyen sırlar, dedektifi okuyucu ile birlikte romanın içine davet eden bir husustur. Dedektif okuyucunun gözü önünde adım adım bu sırları çözer ve meselenin aydınlatılmasındaki rolünü ifa eder. Bu noktada polis hafiyesinin incelemeye dâhil süreç boyunca elde ettiği tüm veriler ve anekdotlar olayın çözümüne ilişkin ipuçlarını içeren temel bulgulardır.

Meselenin çözümü noktasında Yurdatap'ın polisiyelerine bakılacak olursa pek çok romanı farklı yöntem ve yollarla ortaya çıkarılan çözüme delalet eden önemli malzemelerdir. Özellikle cinayet ve hırsızlığın vuku bulduğu romanlarda meselenin çözümü, olaylarla ilgili elde edilen ipuçları ve akıl yürütmelerle desteklenen süreci kapsar. Yazarın söz konusu romanlarından biri cinayetin ele alındığı “Bir Sanatkârın Cinayeti”adlı romanıdır. Karter'in elde ettiği izler neticesinde köşeye sıkışan Reynar, suçunu itiraf eder ve böylece mesele çözülmüş olur.

... Karter Reynar'ı tараçada bekliyordu. Mükâlemelerini herkesin işitebilmesi için kapıyı açık bırakmıştı.
— Kuvvetli bir sada ile dedi:
— Çalacağınız parçanın serlevhasını nasıl bildiğimi soruyorsunuz değil mi Mister Reynar?

⁹⁶⁷ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 16.

⁹⁶⁸ Şahin, *Cinai Meseleler*, 85.

⁹⁶⁹ Kracauer, *Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme*, 21-22.

— Bunu size anlatacağım hâfiye, dedi. Bu parçalar sizin romanınız değil. Bunları bir diğerinin yazıhânesinden çaldınız? Muallim inledi, sonra kendisini müdafaaya kalktı.

— Bu yalandır, boğuk bir sesle dedi. Böyle bir şeyi nasıl, nasıl söyleyebiliyorsunuz?

— Söylüyorum, zîrâ bu bir hakîkattir. Davetliler arasında bir fısıltı başladı.

— Reynar: Bu doğru değildir. Karter sert bir sesle:

— Bu parçaların asıl sahibini görmek ister misiniz? Oraya, karşıya bakınız, dedi. Eliyle duvarı gösterdi. O esnâda duvara bir resim aksetti. Kanlı bir baş, cam gibi parlayan gözler Reynar’a bakıyordu. Muallim korkunç bir sada çıkardı. Hâfiye hayâle işâret ederek:

— Bu başı tanıyor musunuz? Mücrim olduğunuz yüzünüzde okunuyor. Bu bedbahtın kâtili sizsiniz ...⁹⁷⁰

“Bilinmeyenli polisiye roman, fantastiğe yaklaşır ancak onun karşıtıdır da. Fantastik metinlerde doğaüstü açıklamayı yeğleriz daha çok; polisiye roman ise bittikten sonra doğaüstü olayların var olmadığı konusunda hiçbir kuşkuyla yer bırakmaz. Bu gerçeklik imgesinin yanında polisiye romanlarda vurgu bilinmeyenin çözümündedir.”⁹⁷¹ Dedektif, bu bilinmeyenin peşinde olan bir izcidir, aynı zamanda bazı romanlarda okuyucu, yazar tarafından yapılan olay aktarımı ile çözüm sürecine tanık olur ve burada dedektif devre dışı bırakılır. Olayların çözümünün doğrudan aktarıldığı bir sahnenin bulunduğu “Dolandırıcılar Kralı”nda, hırsızlık sahnesiyle başlayan yapıtın ileri kısmında hırsızlık ortaya çıkar, mesele çözülmüş olur. Romanda buna benzer sahneler oldukça fazladır.

... Nihâyet bir gün kendisi ile kayınvalidesi ve nişanlısı ile birlikte yemek yerlerken Mary annesine dönerek:

— Anne o gün rast geldiğimiz dilenci, haberim olmadan yüzüğümü çalmış. Bir saat evvel çantamı karıştırırken farkına vardım. Yüzüğümün yerine ona benzer maden bir yüzük buldum. Bundan başka birçok resim ve mektûplarım da kaybolmuştur, dedi. Royman bu haber üzerine bardaki hâdiseyi hatırladı. Kızın masumiyeti gittikçe tebellür ediyordu. Demek müthiş bir hırsız tarafından dolandırılmıştı. Kızın vâlidesi lakayt bir tavırla:

— Kızım üzülme, o kadar kıymet-dâr yüzük değildir. Ben sana başkasını alırım, diyordu. Damat yemeğini yiyerek dışarı çıktı. Maksudı evvelâ çalıştığı gazeteye uğrayıp yazısını yazmak sonra meşhûr polis hâfiyesi Nik Karter’e gidip vakayı bir tafsil anlatmaktı...⁹⁷²

Aynı romanda ikinci dolandırıcılık sahnesi de ifşa olur ve gerçekler ortaya çıkarılarak mesele anlaşılır ve hafiye başvurusuyla çözümü sağlanır.

— Mister, hangi yüzükten bahsediyorsunuz?

⁹⁷⁰ Yurdatap, *Bir Sanatkârın Cinayeti*, 15.

⁹⁷¹ Todorov, *Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşımı*, 55.

⁹⁷² Yurdatap, *Dolandırıcılar Kralı*, 8.

— Rica ederim, latifeyi bırakın. Bir iki saat evvel size gösterdiğim yüzük sizin yüzüğünüzle yanlışlıkla karıştı.

— Neler söylüyorsunuz? Ben daha sizi ilk defa olarak görüyorum. Gerçi isminizi ve şöhretinizi gazetelerde, mecmûalarda okuyorum. Sakın bir yanlışlık olmasın?

— Nasıl olur efendim? Siz kendiniz bizzat gelmişsiniz.

— Fakat beyefendi, ben gelmediğimi binlerce şahit ile isbât ederim.

Antikacı bu söz üzerine birdenbire şaşırdı. Asabi asabi odada sessiz sessiz dolaşmaya başladı. Nihâyet bir şey keşfetmiş gibi başını kaldırarak cebinden bir yüzük çıkararak Roymand'a göstererek sordu:

— Peki, bu yüzüğe ne dersiniz? Size ait değil mi?

Royman yüzüğü aldı, derhâl tanıdı. Evet, kendi yüzüğü idi. Biraz düşündü. Hâtırasını yokladı. Bu müphem ve esrârengîz meseleyi anlar gibi oldu. Antikacıya nazarlarını tevcih ederek:

— Azîzim, ikimiz mâhir bir dolandırıcı tarafından dolandırıldık. Hem size biraz hafifçe oldu. Ben müthiş bir surette dolandırıldım...⁹⁷³

Adı geçen romanda dolandırıcı Bill, kimliğini açıklayınca hafiye ve mağdurlar olayın iç yüzünü anlarlar ve dolandırıcılık meselesinin akıbeti çözüme ulaşır.

... Riyu barının saati sekizi vuruyordu. Bill işgâl ettiği masadan kapıya bakıyor, Nik Karter'in gelmesini bekliyordu. Çok geçmeden yanında iki kişi olduğu hâlde geldi. Bill gelenleri tanımıştı: Raymon ile ihtiyâr antikacı. Nik Karter Bill'in masasına yaklaşarak:

— Bill, sana iki samimi arkadaşı takdîm edeceğim, dedi.

— Onları tanıyorum. Birkaç gün evvel onlarla müşerref olmuşum.

— Demek onları dolandıran sen idin?

— Tabii değil mi?..⁹⁷⁴

“Ratio’nun kişileşmiş hali olan dedektifin suçlunun izini sürmesinin nedeni, onun yasadışı bir şey yapmış olması değildir, dedektif zaten yasallık ilkesinin temsilcileriyle de özdeşleştirmez kendisini. Yaptığı daha ziyade sırf çözmüş olmak için bilmeceyi çözmektir, yasal ve yasadışı sırf birer kalıntıdan ibaret oldukları için, çoğu zaman kendisini polisin yanında bulur.”⁹⁷⁵ Dedektifin görevi, sırlarla dolu olan bilmeceyi çözerken olayı aydınlayabilecek ipuçları bulmaktır. Asıl mesele ise olayın çözümüdür. Yurdatap’ın romanlarından cinayeti konu alan bir dolu sırla kuşatılmış “Ressamın Katili”nde katil ressam Henri’nin arkasında bıraktığı ipuçlarına ulaşan bilmece avcısı dedektif Karter, olayı çözer.

... Nik Karter, yere eğilerek tablonun bütün parçalarını topladı. Tabloyu dikkatli dikkatli muâyene ettikten sonra odanın pencerelerini tetkik etti. Birisinin panjurları kırılmıştı. Yanında duran Madam Marita’ya sordu:

— Bu panjur eskiden beri mi kırılmıştı? Madam bilâterreddüt:

⁹⁷³ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 9.

⁹⁷⁴ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 15.

⁹⁷⁵ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 79.

— Hayır, daha yeni görüyorum, dedi. Polis hâfiyesinin gözleri parladı. Pencereye yaklaşarak karşıki binaya dikkatli dikkatli baktı. Sonra başını sallayarak kendi kendine:

— Şimdilik anladım. Kâtil bu cinâyeti kıskançlık ve rekâbet yüzünden yapmıştır. Binâenaleyh cânînin bir ressam veya sanatkârın olması yüzde yetmiş beştir. Saniyen kâtil birbirine pek yakın olan karşıki pansiyonundan uzunca bir tahtayı köprü yaparak pencereden gitmiş ve cinâyeti ika' ettikten sonra aynı yerden firâr etmiştir...⁹⁷⁶

Aynı romanda ipuçları ve şüphelerle hareket eden hafiye, katil Henri ile olan sohbetlerinden yola çıkarak meseleyi çözüme kavuşturur.

— Onu her şeyden kıskanırım. Merhûm Mösyö Jozef'e modellik ederken apartmandan çıkarken tesadüf ederim, konuşa konuşa evine götürürüm. Bununla berâber çok ciddi ve affif idi. Kaç defa kendisine ilân-ı aşk ettim. Beni sevmediğini söyledi. Nihâyet meseleyi muvakkaten kapattım. O vakit Mösyö Jozef'in işi bitti. Ederle boşta kaldı, yanıma kâtibe olarak aldım. O günden beri yanımda duruyor. Bununla berâber mümkün değil kalbini elde edemedim. Çünkü başkasını seviyor.

— Kimi acaba? Henri, hiddetle:

— Kim olacak, ihtiyâr bir ressamı. Nik Karter artık meseleyi tamamıyla anlamıştı...⁹⁷⁷

“Polisiye romandaki en önemli eylem dedektife düşen bilmecenin çözülmesi süreci iken bu süreç ilişkilendirme işlemine tekabül eder. Bu ilişkilendirmedeki gerçeklik bir durum değil, ispatlamak, dinlemek, yanıtlamaktır, bir yol, bir süreç, içkinlikle mücadele etmek zorunda olan bir selamet sürecidir.”⁹⁷⁸

Çözüme ilişkin bilimsel veriler bir diğeri ile ilişkilendirildiği ve aradaki illiyet bağı çözümlendiği an olayın da çözümü gerçekleşir. Nitekim “Bilimin popülerleşmesi olgusu dedektif “bilimsel” yöntemlerle çalıştığı için dedektif edebiyatının “parçası”dır demekle yetinilemez. “Bilim”, suç edebiyatına belirli bir göstergibilimsel mekânizma (ipuçlarının anlamının çözülmesi) ve sadece bu türde görülen bir anlatısal işlev (sonda suçlunun açıklanması) aracılığıyla girer diyilebilir.”⁹⁷⁹ Dedektif bu denklemde başrol oynar ve olaylar arasında bağ kurarak gerçeği günyüzüne çıkarır.

“Sherlock Holmes’ün hoş bir küstahlıkla yaptığı nokta koyucu açıklamalar doğal “düzen”e ilişkin “nesnel” kanıta ve “rasyonel” düşünüşe dayalı “bilimsel” nedensel açıklamalar geliştirme beklentisinde olan ve çıkış noktası aldığı fikirleri sorgulamaya pek

⁹⁷⁶ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 6.

⁹⁷⁷ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 10.

⁹⁷⁸ Kracauer, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, 90.

⁹⁷⁹ Moretti, **Mucizevi Göstergeler**, 31.

meyil göstermeyen kayıp bir çağın yadigârıdır. Modern dönemde Holmes, nedensel açıklamaları hususunda kendinden fazlasıyla emin bir çağın simgesi haline gelmiştir.”⁹⁸⁰ Özellikle meselenin çözümünde zeki dedektifin bu meziyeti pek çok olayın aydınlatılmasında rol oynamıştır. “Siyah Güller” adlı romanda hafiye Sherlock Holmes’ün akıl yürütme teknikleri neticesinde meselenin çözümüne rengi değiştirilen güller sayesinde ulaşılır.

... Polis hâfiyesi onları birer birer gözden geçirdikten sonra yüzünde bir zafer ibtisâmı belirdi.

— Azîzim, mesele tarif ettiğiniz kadar esrârengîz bir mâhiyette değildir. Mamafih sirkatin bazı noktaları tetkîke muhtaçtır, onları hâlledeceğim, dedi.

Sir Clisson garabetle:

— Fikrinizi anlayabilir miyim dostum, dedi

Sherlock Holmes, zâbıt kâğıtlarını karıştırarak:

— Sirkatin en mühim noktası “siyah güller” dir. Çünkü prensesin mazbût ifâdesinde bunları kendi eliyle vakadan bir saat evvel pembe olarak bırakmıştı.

Sir Clisson sözünü keserek:

— Peki, bunlar nasıl siyah oldu?

— Pekâlâ basit. Çiçeklerin bulunduğu vazoun içine lüzûcetli bir mayı koymuşlardı ki bu mayı çiçeklere imtisâs eder etmez renkleri değişir. Tabii bunu da prensesin nazar-ı dikkatini celbetmek ve ona koklatmak hırsıyla yapılmıştır. Demek hırsız bu eve yabancı değildir. Evet, hırsız eve yabancı olmamakla berâber prensesin en yakın akrabasındandır...⁹⁸¹

“Gece Çocuğu” adlı romanda, hapisheneden kaçan Lüpen’in planını, hafiye Sherlock Holmes, çözer.

— Arsen Lüpen kaçtı. Burada Arsen Lüpen telefon ahîzesini bıraktı. Fakat zil mütemâdiyen çalıyordu. Arsen Lüpen, otomobildeyken paltonun cebini karıştırmıştı. İçinde Sherlock Holmes’ün Mister Reed’e göndermiş olduğu husûsi bir mektûbunu bulmuştu. Bu mektupta şâyân-ı dikkat noktalar mevcuttu. Ezcümle Mister Reed’in husûsî hayâtı hakkında biraz malûmat vardı. Arsen Lüpen keskin zekâsı bu malumâtı öğrenmişti...⁹⁸²

4.4.4. Araştıran Mağlup Olur/Ölür

“Araştıranın (Polis-Dedektif-Kahraman) üzerine çalıştığı konu sonunda başarısız olduğu durumlarda kullanılır.”⁹⁸³ Araştıranın mağlubiyeti polisiye romanlarda sıkça

⁹⁸⁰ Kern, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri*, 155.

⁹⁸¹ Yurdatap, *Siyah Güller*, 10.

⁹⁸² Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 10.

⁹⁸³ Şahin, *Cinai Meseleler*, 87.

rastlanılan bir durumken “Araştırmanın ölümüne çok rastlanmaz. Yani araştırmanın dokunulmazlığı önemlidir.”⁹⁸⁴

Araştırmanın mağlubiyeti, kaybetmesi yani başarısızlığı söz konusudur. Suçlu karşısında yenilgiye uğraması polis hafiyesinin şöhretine gölge düşürmekle birlikte suçun devamına sebebiyet vermesi açısından da önemlidir. Araştırmanın söz konusu duruma düştüğü anlatılar çoğunlukla meşhur hırsız Arsen Lüpen’le olan münakaşalarının anlatıldığı romanlardır. Dedektifin suçlu karşısında başarısızlığa düştüğü durumları gösteren Yurdatap romanlarından örnekler, “Araştırmanın Başarısızlığa Düştüğü Durumlar” adlı başlıkta detaylı bir şekilde verilmiştir. Burada söz konusu romanlardan numune oluşturması açısından birkaçına yer verilecektir.

Yurdatap’ın romanlarından “Maskeli Süvari” meşhur hırsız Lüpen ve Henriette’nin hırsızlık yaparak başarı kazanıp araştırmanı mağlup ettikleri romanlardan biridir.

— Sabret Henriette, Sherlock Holmes’ün takibinden kurtulmak için burada iki hafta daha sabretmeliyiz. Çünkü meşhûr polis bu günlerde muavini ile berâber New York’a geldiğini gazetede okumadın mı?
... Tahkikât-ı Amerika’ya yeni gelen Sherlock Holmes fahriyen ifa edecekti. Sherlock Holmes, tahkikâta başladığı ilk günü posta vasıtasıyla şu meâlde bir haber aldı: “Azîzim, zahmet etmeyin, mesele çok teferruatlıdır.” Mösyö Maurice, papaz Antuan, Madam Caroline, Rahibe Mary aynı şahsiyetlerdir ki bunlar da ben ve zevcem Henriette’in hakiki şahsiyetleridir. Amerika’ya ayak basar basmaz iki milyon liralık kıymet-dâr heykel ve bir milyon dolar kıymetinde mücevherâtı bu iktisâb ettiğimiz şahsiyetler vasıtasıyla elde ettik. İlh... (vs...) Bu mektûpta Sherlock Holmes’e hikâyemizin başından nihâyetine kadar geçen vakayii yazılmaktadır. İmza da Arsen Lüpen diye yazılıdır. Sherlock Holmes, mektûbu bitirince yumruklarını sıkarak hasmına binlerce lânet ve intikâm tehditlerini savurmaya başladı...⁹⁸⁵

Dedektif Sherlock Holmes, en büyük mücadelesini hırsız Arsen Lüpen’e karşı verir ve genelde mağlup olur. Bu gerçeği hafiyenin itiraf ettiği romanlardan biri de “Şöhret Uğrunda” adlı romandır. Hafîye, Lüpen karşısında tuzağa düşürülen, aklı küçümsenen ve alaya alınan bir figür haline gelir. Ünlü dedektifin bu başarısızlığı Mandel’in tespitiyle şöyle aktarılır: “Dedektif romanında saf zekânın, saf aklın görece düşüşü burjuva toplumunda rasyonalizmin olgun ve genç kapitalizm altında Homo Economicus’un rasyonel davranışının görece çöküşünün çarpıcı bir yansımasıdır.”⁹⁸⁶ Kimi polisiye romanlarda Holmes, aklın düşüşünün simgesi haline gelmiştir. Adı geçen roman bunun en somut örneklerindendir.

⁹⁸⁴ Şahin, **Cinai Meseleler**, 104.

⁹⁸⁵ Tan, **Maskeli Süvari**, 14-15.

⁹⁸⁶ Mandel, **Hoş Cinayet**, 108.

Kılık değiştirerek karşısına çıkıp onu tuzağa dūřüren arkadaşı zannettiği Lūpen’le sohbet eden Holmes, onu ele geiremediğini ve daima meşhur hırsızın karşısında mağlup olduğunu dile getirir.

— İster İngiltere’de olsun ister Amerika’da olsun, onun izini bırakmayacağım. Bu kadar seneden beri kazandığım şöhreti cihânın zâbıta tarihinden ufak bir lakaytlık yüzünden silmeyeceğim. Bu şöhret uğrunda ben binlerce kâtillerle, hırsızlarla, sahtekârlarla çarpıştım ve hepsini birer birer mağlûb ettim. Yalnız řu Arsen Lūpen’i adamakıllı bir tuzağa dūřüremedim. Mamafih bu da yakında olacaktır, dedi...⁹⁸⁷

Adı geçen romanın devamında Lūpen’in peřine dūřen Holmes, bir kez daha ezeli dūřmanına maęlup olur ve ona yenilir.

... Sherlock Holmes, Arsen Lūpen arasında müthiş bir mücâdele başlamıştı. Polis hâfiyesi hasmını yakalamakla kazanacağı şöhretin uğrunda bütün gayretini sarf ediyordu. Henriette, bu mücâdeleye hayretle bakıyordu. Kolundaki yaralar olmasaydı, çoktan kocasına yardım ederdi. Mamafih kocasının vâhim vaziyetini dūřünerek büyük bir fedakârlıkta bulundu. Sürtüne sürtüne yerdeki tabancayı alarak Sherlock Holmes’ü bacağından vurdu. Arsen Lūpen, bu fırsattan bilistifâde sevgilisini kucaklayarak eczâneden ıktı. Otomobile atlayarak gözden nihân oldu. Birkaç dakika sonra silah sesine koşan polisler, meşhûr polis Sherlock Holmes’ü mecrûh bulup onu hastaneye götürdüler...⁹⁸⁸

“Hindistan Ormanlarında” adlı polisiye roman, Holmes’ü peřinde olan Lūpen’e karřı maęlup dūřüren ve deyimi yerindeyse hırsızın maskarası haline getiren bir romandır. Aralarında mücadele ve boęuřmanın yařandığı iki dūřman karřı karřıya gelir ve Lūpen galip gelerek alaycı bir söylemle Holmes’ü serbest bırakır.

... Arsen Lūpen:

— Size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Hayâtımı kurtardığınız için aramızdaki ezeli dūřmanlıklarımıza rağmen yaptığınız lûtfâ mukâbil sizi serbest bırakacağım. şimdi adamlarım sizin gözlerinizi bağlayacaklar ve geldiğiniz yolun ibtidâsında bulunan meydâna bırakacaklardır. Yolda yapacağınız ufak bir mukâvemet hayâtınıza bedel olacaktır. Mamafih bana on beř gün kadar mühlet verdikten sonra sizinle mücâdele etmeye hazırım dedi. Sherlock Holmes, Harry, gözleri bağlı olarak hırsızın adamları tarafından meydânlığa kadar götürüldü, sūratle oradan ayrıldılar. Polis hâfiyesi ve muavini berây-ı istirâhat ve tekrâr mücâdelelerine başlamak üzere otellerine avdet ettiler...⁹⁸⁹

⁹⁸⁷ Yurdatap, **şöhret Uğrunda**, 5.

⁹⁸⁸ Yurdatap, **şöhret Uğrunda**, 14.

⁹⁸⁹ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 16.

4.4.5. Suçlu Kaçar/Alay Eder

“Bu fonksiyon olayların sonunda suçlunun kaçtığı ve araştıran ile alay ettiği durumlarda kullanılır.”⁹⁹⁰

4.4.5.1. Suçlu Kaçar

Romanın sonunda suçlu araştıranın elinden kurtulup kaçmayı başarır. Polisiyelerde suçluların firar etmeleri sıkça rastlanılan bir durumdur. Bunun altında yatan pek çok sebep olmakla birlikte en baskın dürtünün failin suç işlemedeki ısrarının taşkınlığı münasebetiyle vuku bulduğu yadsınmaz bir gerçektir. Nitekim suçlu ya suç işlediği anlaşıldığı anda kaçır ya da özellikle tutuklu halde bulunduğu cezaevinden firar eder. Hapishanelerin bu konudaki işlevi yadsınamaz. Bu meseleye dikkat çeken Giddens, hapishanelerle ilgili şunları söyler: “Ayrıca suçluların cezaevlerinde geçirdikleri süre içerisinde daha çok suç becerisini öğrendiklerini, cezaevinden çıktıktan sonra ilişkilerini devam ettirebilecekleri azıllı suçlular ile cezaevinde tanıştıklarını belirtmekte ve bu sebeple, şiddet/suç eylemlerinin normal ve sıradan bir eylem olarak algılanmasında cezaevi faktörünün içerdiği suçluluk potansiyeline dikkat çekmektedir.”⁹⁹¹ Cezaevleri bu hususta suçu öğreten barınaklar haline gelmiş mekânlardır. Öyle ki “Gerek ayrılcı birleşenler ve gerekse de etiketleme kuramı perspektifleri açısından bakıldığında, cezaevleri kriminojenik mekânlar olarak görülmektedir. Bu anlamda cezaevleri, mahkûmların kriminal teknikleri, tutumları ve değerleri öğrendikleri yerler olarak dikkat çekmektedir. Bu sebeple mahkûmlar cezaevinden salıverildikten sonra, birlikte oldukları insanlarla aynı şekilde yeniden suç işleyebilmektedirler. Burada, bireylerin yeniden suç işlemelerinde cezaevinde deneyimledikleri alt-kültür olgusu karşımıza çıkmaktadır.”⁹⁹² Bu durumun önüne geçebilecek ve en hızlı çözümleri sunabilecek olanaklardan biri de gözetimin sürekli ve kontrollü olmasıdır.

“Suçun işlemlerinden evvel var olan kontrol ve gözetim, suç işlendikten sonra cezalandırma aşamasında da mevcuttur.”⁹⁹³ Bu durumun göz ardı edilmesi failin cezasını çekmeden suçtan arınmasına neden olur ve pek çok sorunu da beraberinde getirir. Bu nedenle failin tutuklama dönemi süreklilik arz etmeli ve gözetim daimileştirilmelidir. Ayrıca suçlunun çekmesi kararlaştırılan ceza adaletli bir şekilde verilmeli ve süreç de o oranda adil işletilmelidir. Aksi takdirde adaletin yanıltıcı ve aksayan yönlerine tesadüf eden diğer

⁹⁹⁰ Şahin, **Cinai Meseleler**, 88.

⁹⁹¹ Giddens’ten aktaran Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, 57.

⁹⁹² Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, 51.

⁹⁹³ Cemâl Akal ve Yalçın Tosun, **Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhafıklar**, 99.

suçlular için tekrardan bir fırsat doğacak ve suçlular cezalarını çekmeden aynı istek ve kararlar suç teşkil eden faaliyetlerinde bulunmaya devam edeceklerdir.

Mustafa Yücel Tören, “Kriminoloji” adlı kitabında bu durumu şöyle izah eder: “Suçlulara verilecek ceza da adil ve haklı olmalıdır. Haklı olmayan cezalar karşısında kişi hürriyeti tehlikede olduğu gibi suçlu kişinin adaletin pençesinden hak ettiği cezayı almadan kurtulması da kişilerde “neden hukuka uygun davanayım” tepkisine yol açabilir. Suçluyu cezalandırma konusundaki başarısızlık bizlerin baskı altında olan dürtü ve eğilimlerimize de bir tehdit oluşturabilir.”⁹⁹⁴

Yazarın romanlarından suçlu tipinin en somut örneğini sunan ve bahsi geçen suçlu kesiminin dürtüsel iştahını kabartan, firar serüvenini en canlı şekilde nakleden romanlarından biri de “Dolandırıcılar Kralı”dır. Dolandırıcı Bill, suçları sabit olup hapse atılınca söz konusu tutuklama süreci göz ardı edildiğinden cezasını çekmeden hapisten kaçır.

... Aradan birkaç gün geçmişti. Bu günlerde Karter hep bunu düşünüyordu. Bill, niçin böyle kolay kolay teslim olmuştu. Nihâyet bir gün postadan aldığı bir mektûp bu düşüncelerini izâle etti. Mektûpta şöyle deniliyordu:

— Azîzim Karter! Şimdi hapishânedeyim. Burası biraz sıkıntılı olmakla beraber benim için çok faydalıdır. Çünkü benim buraya girmeliğimin sebebini açıkça söylüyorum:

— Maksadım buradan ileride benim teşkil edeceğim çeteye yarayacak bir iki haydut aramaktı. Yoksa öyle kolay kolay ele geçmem. Yine şeriâtıma muvâfık bir meslektaş bulduğum anda buradan o arkadaşla kaçacağız. Bâki hürmetler. Arkadaşınız ve hasmınız Bill...⁹⁹⁵

“Hukuk kurallarına göre tutuklanmış ya da gözaltına alınmış bir insanın sorumluluğu devlete aittir.”⁹⁹⁶ Tutuklu failin firarını kolaylaştıran ya da buna fırsat veren sebepler hukukun elinde bulundurduğu yetki ve kurallarla sabittir. Söz konusu kuralların esnetilmesi yahut görmezden gelinmesi bu kaçışın önündeki barikatı kaldıran bir göreve dönüşür.

Yurdatap’ın polisiye romanlarından “Kanlı Miras”ta katil Elfriede, ilk olarak gerçekleri günyüzüne çıkaran polis hafiyesi Karter’le kısa süreli bir boğuşmanın ardından hafiyenin elinden kaçır.

... Elfriede, Karter ile arasındaki büyük ve geniş yazı masasını süratle kaldırıp polis hâfiyesinin üstüne attı. Karter üstüne atılan masayı kuvvetli elleriyle karşılayarak hasmınınüzere hücum ederek tam yakalayacağı sırada

⁹⁹⁴ Yücel, **Kriminoloji**, 212.

⁹⁹⁵ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 16.

⁹⁹⁶ Ulutaş, **Roman ve Hukuk**, 317.

atlarındaki katın balkonuna atladığını gördü. Karter arkasından atladı. Bu esnâda Elfriede, oradan pek yakın olan sokağa atlayarak binanın önünde boş bulduğu bir otomobile bindi. İşleterek onunla firâr etmeye başladı...⁹⁹⁷

Hapse atılan suçluların takibatı devlete ait olmakla birlikte, yüksek suç potansyeli barındıran şahısların aynı koğuşlarda bulundurulması ile suçluların birbirlerini teşvik edici mahiyette olmalarına da imkân verilmiş olur. Bu hususta “Suçlularla ilgili olarak mahkûmların hapisanede bir arada tutulmaları, suçluların birbirinden farklı suç türlerini ve farklı suç işleme metotlarını öğrenmelerine sebep olduğu için mahkûmların gruplar halinde büyük koğuşlarda tutulduğu hapisaneler suç okulları olmaya adaydır. Bu nedenle mahkûmların mümkün olduğunca tek veya iki kişilik hücrelerde tutulması sağlanmalıdır.”⁹⁹⁸ Bu hususta ceza hukukunun suçu önleyici yönünün göz ardı edilmeden failerin cezalarını çekmeleri sağlanmalı ve yasalar da bu minvalde düzenlenmelidir. Aynı romanda Karter’in ele geçirip hükümete teslim ettiği ve hapse atılan katil, hükümetin ihmalkârlığı sebebiyle hapisaneden firar eder.

... Nihâyet mahkeme idâm kararını verdi. Hüküm on gün sonra tenfiz edilmek üzere kâtil hapisâneye götürüldü. Bu vaka’dan iki gün sonra Karter müthiş bir haber işitmişti. Elfriede hapisânenin başgardıyanı ile iki kardeşi kendilerine beş yüz bin dolar vereceğini taahhüt ederek kandırmış ve onlarla Kanada’ya firâr etmiştir. Karter, vazîfesini yaptığı için memnûn görünüyordu. Bununla berâber hükümetin bu ihmâlkârlığına onun ittiba’ ettiği meslek nâmına müteessir olmaktan kendini men edemedi...⁹⁹⁹

“Ressamın Katili” adlı romanda katil Henri, hafiyein peşinde olduğunu fark edince firar eder.

... Henri tehlikeyi hissetti. Büyük bir cesâretle açık pencereden binanın asansörüne atladı. Bu esnâda polis hâfiyesinin silahı patladı. Fakat karanlıkta hedefi şaşırarak yatan genç kızın hafifçe kolunu sıyırdı. Karter, cânînin arkasından pencereden asansöre atladı ve cehennemi bir süratle aşağıya hubût etmeye başladı. Hasını daha seri davranarak kapıdan dışarı fırladı. Karter peşine düştü. Fakat tam yakalayacağı sırada bir otomobile atlayarak firâr etti. Polis hâfiyesi hedefe her ne kadar arkasına silâh attı ise de isâbet ettiremedi. Yalnız otomobilin numarasını alabilmişti. Derhâl en yakın noktaya koşarak bütün merâkize şöyle telefon etti: (1158) numaralı açık otomobili tevkîf ediniz. İçinde bir kâtil vardır...¹⁰⁰⁰

“Şöhret Uğrunda” adlı polisiye roman, suçlu Arsen Lüpen ile hafiye Sherlock Holmes arasında bir dizi kovalamacanın olduğu bir anlatıdır. Söz konusu romanda, Arsen

⁹⁹⁷ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 14.

⁹⁹⁸ Dolu, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, 255.

⁹⁹⁹ Yurdatap, **Kanlı Miras**, 16.

¹⁰⁰⁰ Yurdatap, **Ressamın Katili**, 12.

Lüpen, binbir hile ve dolambaçlarla meşhur hafiye Sherlock Holmes'ü aldatır ve hafiyeyle tesadüf ederek çatışma yaşayan hırsız, nihayetinde firar eder.

... Sherlock Holmes, Arsen Lüpen arasında müthiş bir mücadele başlamıştı. Polis hâfiyesi hasmını yakalamakla kazanacağı şöhretin uğrunda bütün gayretini sarf ediyordu. Henriette, bu mücadeleye hayretle bakıyordu. Kolundaki yaralar olmasaydı, çoktan kocasına yardım ederdi. Mamafih kocasının vâhim vaziyetini düşünerek büyük bir fedakârlıkta bulundu. Sürtüne sürtüne yerdeki tabancayı alarak Sherlock Holmes'ü bacağından vurdu. Arsen Lüpen, bu fırsattan bilistifade sevgilisini kucaklayarak eczâneneden çıktı. Otomobile atlayarak gözden nihân oldu...¹⁰⁰¹

“Gece Çocuğu” adlı polisiye roman, hafiye Holmes'ün Arsen Lüpen karşısında bir kez daha mağlup olduğu ve Lüpen'in hafiyeden kaçtığı bir romandır. Lüpen, hapishane müdürü Mister Reed'in kılığına girerek herkesi aldatır ve hapishaneden kaçır.

... Sherlock Holmes, telefonun zilini şiddetle çalıyordu. Hiçbir ses cevap vermiyordu. Son işittiği haber onun bütün asâbını kızdırmış, âdetâ tecennün etmişti. “Arsen Lüpen firâr etmişti.” Alelacele giyindi, bir otomobile atlayarak hapishâne-i umûmîyeye gitti. Oraya vâsıl olduğu vakit dehşetli bir haberle karşılaştı. Gardiyanlar, nöbetçi memurlar telâşta idiler. Telefonlar mütemâdiyen işliyordu. Meseleyi tahkîk etti. Arsen Lüpen'in firârını ve nasıl kaçtığını öğrendi. Hapishâne-i umûmîye müdürünün sıhhatini sordu ve ondan izâhat talep etti...¹⁰⁰²

“Saray Rakkasesi”nde Arsen Lüpen ve Henriette'nin oyunlarını bozan hafiye, sirkatin içerisinde bulunan suçlu çetesini ele geçirir fakat çete reisi Lüpen ve Henriette'i elinden geçirir. Bu durumu eksik bir başarı olarak nitelendiren hafiye muvaffakiyetinden memnun değildir zira meşhur hırsız Lüpen'i yakalayamamıştır.

... Polis hâfiyesi ve muavini sokağa çıkıp yakın bir merkeze gittiler. Oradan birkaç polis alıp oteli muhâsara altına aldılar. Sabah olmadan bütün çete efrâdı yakalanmıştı. Hepsi Hintlilerden ibâretti. Yalnız reisleri Arsen Lüpen meydânda yoktu. Akşam gazeteleri... Sherlock Holmes'ün Kalkûta'da faâliyetinden ve muvaffakiyetinden bahsederken Arsen Lüpen'i yakalamadığını teessüfle kaydetmişlerdi...¹⁰⁰³

“Suç ortakları, arkadaşlarından biri yakalanır yakalanmaz daima kaçarlardı. Kendilerini bekleyen alınyazısının belirsizliği, onları bir başlarına da olsa yalnız yaşamaya, yani sürgüne mahkûm eder.”¹⁰⁰⁴ Söz konusu kaçış, daha çok çete üyelerinin başı tarafından gerçekleştirilir, bu ekseriyetle gücün ve yalnız başına suçun devamının getirilebileceğine

¹⁰⁰¹ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 14.

¹⁰⁰² Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 11-12.

¹⁰⁰³ Yurdatap, *Saray Rakkasesi*, 16.

¹⁰⁰⁴ Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 94.

delalettir. Aynı hususa “Operadaki Sirkat” adlı romanda rastlanır. Gerçekleşen hırsızlık neticesinde çete üyeleri ele geçirilirken Angalina adlı çete reisi firar eder.

... Halk ile berâber dışarıya çıkan polis hâfiyesi sokak başına gelince mantosuna bürünmüş güzel bir kadın yanına yaklaşarak selis bir İngilizce ile:
— Pek mağrûr olmayın! Bu muvaffakiyetiniz bir muvaffakiyet değildir. Çünkü çetenin elebaşını yakalamadınız, dedi. Nik Karter, hayretle kadının yüzüne baktı, hiddetle:

— Siz kim oluyorsunuz ki benim muvaffakiyetimi beğenmiyorsunuz, dedi. Bu esnâda kadın çılgın bir kahkaha koparak yanına yaklaşan kapalı bir otomobile atladı. Başıyla mebhût bir hâlde duran polis hâfiyesine selâm vererek:

— Affedersiniz! Kendimi size prezante etmedim. Cârîyeniz Angalina’yım. Yani kızıl çetenin reisiyim, dedi. Nik Karter, otomobile birkaç el silâh attı ise de otomobilin cehennemi süratle koşması üzerine mermiler havaya gitmiştir...¹⁰⁰⁵

“Maskeli Süvari” adlı romanda kızıl şatoya hapsedilen Holmes’ün ölüm planını yapan Lüpen ve çetesi hafiyeye tuzak kurarak kaçarlar.

... Bir dakika geçti. Şatonun koridorlarında koşuşmalar ve silâh sesleri işitildi. Hırsızlar bu gayrı mutâd olan vaziyetten ürkerek ayağa kalktılar. Arsen Lüpen, tehlikeyi hissetti. Hemen önündeki masanın gözünden siyah madeni bir cisim çıkararak “İşte” dedi. Sherlock Holmes! Ben ile Henriette’den maada sen ve zâbıta kuvvetleri ve benim maiyetim bu şatonun içinde mahvolacaksın, diyerek elindeki o bombayı attı ve kendisi bir zile basarak Henriette ile berâber olduğu yerde kayboldular...¹⁰⁰⁶

Aynı romanın devamında M.K. markalı at ile müsabakalara katılan ve hile ile galip gelen maskeli Arsen Lüpen yarıştan aldığı ödül ile tekrardan firar eder.

— A... Maskeli Süvârî... M.K. birinci geldi, diyerek ağzı açık kaldı. Maskeli Süvârî birinci idi. Hiçbir kimse o ata ehemmiyet vermedikleri için evvelden ne atın üstündeki markaya ve ne de onu kullanan şahsa bakmamışlardı. Onun için gâlip gelince büyük bir hayrete düştüler. Gâlip gelen Arsen Lüpen, maskesini çıkarmayarak herkes telâşta iken süslü bir masanın üstünde duran binlerce franklık mükâfat ile iki Amerikalının koyduğu iki milyon lira iddiâ parasını alarak orada bekleyen otomobile atladı. Bu esnâda kalabalık arasından Sherlock Holmes’ün sesi işitildi:

— Maskeli Süvârî, Arsen Lüpen’dir. Yakalayın! diyerek ateş etmeye başlamış ise de çoktan beri kaybolan Arsen Lüpen’e atılan kurşunlar ufak bir tesir bile yapmamıştı...¹⁰⁰⁷

Polisyelerdeki kaçışlar daha çok suçlunun kumpası sonucu gerçekleşir ve polisiyeyi kaçıp kovaklamaca serüvenine çevirir. Hafiyeye, peşinde olduğu ve kim olduğundan ziyade,

¹⁰⁰⁵ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 16.

¹⁰⁰⁶ Tan, **Maskeli Süvari**, 5.

¹⁰⁰⁷ Tan, **Maskeli Süvari**, 16.

suçu nasıl işlediğiyle ilgilendiği suçlu ile bir anlamda olayı kovalamaca maratonuna çeviren bir sahne koyar ortaya. Söz konusu kaçış araştıranın mağlubiyeti ile sonuçlanırken aynı zamanda suçlunun galip olduğu ve yeni suçlara yelken açtığı bir panorama görüntüsü sunar. Failin her firarı hafiyeyi zor ve başarısız duruma düşüren görüntüler sunar.

“Zevk Çılgınlıkları” adlı polisiye roman, bu durumu örnekler niteliktedir. Arsen Lüpen ve Henriette, Holmes’e tuzak kurarak firar ederler ve bunu alaycı bir tavırla gönderdikleri telgrafla hafiyeye bildirirler.

—“Azîzim polis hâfiyesi Mister Sherlock Holmes, Bu telgrâfı okuduğunuz zaman hastahânenin sizin yatak odanızdan başka her yerini bomboş bulacaksınız. Hayret etmeyiniz. Siz mışıl mışıl yatarken bizim adamlarımız fâaliyetlerdi. Ben ise Henriette’le berâber ısmarladığınız otomobil ile ikâmetgâhıma sâlimen vâsıl olduk. Polisler ne kadar lütûfkâr insanlar idi. Bizi doğru kapımızın önüne getirdiler. Çok teşekkür ederim. Yalnız Henriette biraz soğuk almış, tedâvîsi için Almanya’ya gideceğim. Allah’a ısmarladık.”
İmzâ’ (Arsen Lüpen)

Telgrâfı hiddetle cebine koydu ve kendine:

— Dün gece gördüğüm ve geçirdiğim mâcerâ âdetâ bir rü’yâ gibi geldi. Morfin tesîri olsa gerek. Ben de bir zevk çılgını gibi kullanıyordum. Yoksa dün gece yatmadan kendim bizzat polis müdüriyetine teslim ederdim...”¹⁰⁰⁸

4.4.5.2. Suçlu Alay Eder

“Suçlu, sadece peşindeki araştırandan kaçmakla yetinmez aynı zamanda onunla ve eylemleriyle alay eder, onu aşağılar.”¹⁰⁰⁹

Alaya alma, polisiyelerde ele geçirilmesi güç olan ve suçluluk damgasıyla meşhur olmuş kişilerle karşılık bulur. Bunlar, polis hafiyesi ile mücadele edecek ve onu karşısına alabilecek kadar cesur ve bu mücadeleden galip çıkabilecek kadar da zeki ve çeviktirler. Alaya alma aynı zamanda suçluların gelişmiş mizahi yapısının bir örüntüsü olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla mizah, “Suçlunun gerçekliğini gasp eder, durumun ürkütücülüğünde gedik açar ve olaya ratio’nun keyfi için düzenlenmiş bir oyun karakteri verir.”¹⁰¹⁰ Mizah ve alaya alarak hafiyenin zekâsını alaşağı etmek, suçlunun mizahi kabiliyetini ortaya koyar. Söz konusu durumun yer aldığı Yurdatap romanlarından “Dolandırıcılar Kralı”nda, hırsız Bill, hafiye Karter’in muavini Jack’in suretiyle ortaya çıkar ve hafiyeye alay eder.

— Jack burada şeytani bir kahkaha kopararak:

— Dostum Mister Karter, akşam galiba uyumadınız veyahut da afyonlu bir içki içtiniz. Koskocaman meşhûr hırsız (Bill)i Avrupa’da güzel Paris

¹⁰⁰⁸ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 16.

¹⁰⁰⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 102.

¹⁰¹⁰ Kracauer, *Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme*, 112.

kokoşlarının peşinde dolaşan zengin muavininiz (Jack) mi zannettiniz? Dedi ve yüzündeki maskeyi atıp melânetli suretini ârz eyledi. Nik Karter elinicebine sokarak biruni tabancasını çıkarmak istedi. Dolandırıcılar kralı Bill, sert bir sesle bağırdı:

— Karter davranma ölürsün. Arkana bak.

Karter yüzünü çevirince Bill cehennemi bir suretle odadan dışarı fırlayıp kapıyı dışarıdan kapadı ve gülerek:

— Adieu (Adiyo) Mister Karter. Bahsi kazandım. Yarın akşam sizi (Riyu) barında beklerim. Şampanyaları içeceğiz. Mutlaka geliniz. Çünkü ben gelmeye söz verdim, dedi.

Nik Karter aldanmıştı. Bir saat kadar muavini zannederek büyük düşmanlarından Bill ile çene çalmıştı. Nihâyet onun elinden basit bir hile ile pire gibi sıvışmıştı...¹⁰¹¹

Sherlock Holmes'ün dedektif olduğu polisiyelerde genellikle rakibi zeki ve alaycı meşhur hırsız Arsen Lüpen olur. “Lupin, hareketli, gözüpek ve biraz da densiz biridir. Burjuvaziye gülünç duruma düşürür. En öldürücü silahı nükteli sözleridir. Cinayeti, kan dökmeyi sevmez ama her zaman şakacı, sinsice ve alaycıdır.”¹⁰¹²

Alaycı ve hafiye her defasında tuzağa düşüren Lüpen ve Holmes'ün maceralarından “Şöhret Uğrunda” adlı romanda Lüpen'i ele geçirerek ulaşacağı şöhretin hayalini kuran Holmes, bir kez daha hasmına yenik düşer ve onun alaycı sözleri karşısında mağlup olur.

...William, oturduğu iskemleden kalktı, gözlerini Sherlock Holmes'ün arkasına tevcih ederek:

— Azîzim, siz ihtiyârladınız ama gönlünüz hâlâ tazedir. Baksanıza odanız güzel kadınların tablolarıyla dolu.

Sherlock Holmes, yüzünü geriye çevirerek baktı. Henriette'nin mücessem timsali dudaklarında şeytanî bir tebessüm, bir elinde sivri bir hançer, pür tavrı azâmet takınmış duruyordu. Bu bir resim değil, canlı bir tablo idi. Üstüne büyük bir sürat ve çâlâkî ile yürüdü. Fakat heyhât ki duvarla karşılaştı. O hayâl kaybolmuştu. Geriye döndü. William meydânda yoktu. Oda kapalıydı: Nereye gidebilirdi? Odada bir konsol, bir masa ve birkaç iskemle ve bir aynalı dolaptan başka bir şey yoktu. Aynalı dolabı açtı. William orada saklanmıştı. Sâkit ve sâkıt bir hâlde duruyordu. Sherlock Holmes, iki kolunu belinden tutmak istedi. Elleri süratle birbirine çarptı. Çünkü onun temâs ettiği şey bir insan vücûdu değil bir kukla idi. Asabi parmaklarıyla o bostan korkuluğu gibi duran elbiseleri ve maskeyi yırttı. Dolabın her tarafını aramaya başladı. Elleri ansızın bir düğmeye ilişti. Düğmeyi çevirdi, olmadı. Sık sık bastı, büyük bir delik açıldı. Bu delik sokağa nâzırdı. Oradan baktığı vakit sokakta bir otomobil gördü. İçinde Arsen Lüpen duruyordu. Arsen Lüpen Sherlock Holmes'ü görünce:

¹⁰¹¹ Yurdatap, **Dolandırıcılar Kralı**, 16.

¹⁰¹² Üyepazarcı, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes**, (C.1), 89.

— Adıyo azîzim! Şimdilik gidiyorum. Bir daha hizmetçiye pipo tütünü aldırırken onu muâyene ettirmelisiniz. Yoksa öyle aldanıp afyon çekersiniz ve sonra saçmalamaya, türlü türlü hayâletler görürsünüz ve hatta en yakın ahbâblarınızın sîmâsını teşhise bile muvaffak olamazsınız, dedi. Sonra otomobili işleterek süratle hareket etti...¹⁰¹³

“Kriminolojide her zaman bir boşluk vardır. Her zaman büyük bir fail gelir ve karşısına çıkan polis mekânizmasıyla kaba kuvvetle ya da centilmen zarafetiyle alay eder.”¹⁰¹⁴ Bu döngü polisîyelerin vazgeçilmez bir kuralı haline gelmiştir.

Yazarın romanlarından “Gece Çocuğu” hafiye Holmes’ün yenilgiye uğratılıp ve hafiyeyle alay edildiği romanlardan biridir. Hapishaneden zor kullanarak ve hapishane müdürü Mister Reed suretiyle firar eden Lüpen, aynı namla Holmes’le konuşur, Lüpen’in kaçtığını haber verip dedektifle alay eder.

— Âlo, kimsiniz? Ben gece çocuğu...

— A! Siz misiniz Mister Reed? Size takmış olduğum ismi galiba beğendiniz, değil mi?

— Evet ama... Bu gece, gece çocuğu kuşunu kaçırdı.

— Metresinizi mi kaybettiniz? Merâk etmeyin, o şimdi Beyaz Karanfil Bar’ına gitmiştir. Orada bulursunuz.

— Yok canım, onu demek istemiyorum.

— Ya!

— Arsen Lüpen kaçtı...¹⁰¹⁵

Adı geçen romanın devamında hafiyenin elinden kaçtığı anlaşılan Lüpen’in, bununla da yetinmeyip dedektife gülünçlü oyunlar planladığı okuyucuyla paylaşılır.

... Arsen Lüpen ise Rusların devam ettikleri kulüpte beş bin frank mukâbilinde bir pasaport elde etti. Para kuvvetiyle merâmına nâil olarak zevcesinin bindiği vapurla Amerika’ya hareket etti. Fakat o Arsen Lüpen ki Sherlock Holmes’e bir oyun yapmadan rahat edemeyen bir adamdır. Onun için hasmına oldukça gülünçlü bir oyun hazırlamıştı...¹⁰¹⁶

“Arsen Lüpen, akıl ve mantığın kontrolünden geçmeyen hareketi yapması imkânsızdır. Ani durumlarda süratli kararlar vermesine hiç engel olmayan bu akılcılığı Arsen Lüpen’e karşı bütün İngiliz ve Fransız polislerini aciz bırakmıştır. Arsen Lüpen, ağır, ciddi ve kendi güvenini alayını, başkaları hakkındaki duygularını gizler. Yüzündeki çizgiler daha sabit ve hareketsizdir. Arsen Lüpen korkusunu asla belli etmez.”¹⁰¹⁷ Bundan ötürü Lüpen, tehlikede olduğunu fark ettiği anda harekete geçer ve düşmanını küçüseyici bir tavır

¹⁰¹³ Yurdatap, *Şöhret Uğrunda*, 5-6.

¹⁰¹⁴ Kracauer, *Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme*, 81.

¹⁰¹⁵ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 10.

¹⁰¹⁶ Yurdatap, *Gece Çocuğu*, 14.

¹⁰¹⁷ Şahin, *Cinai Meseleler*, 91.

takınarak galip gelebileceği faaliyetlerde bulunur. Lüpen'in kahramanı olduğu polisiyelerde bu döngü hemen hemen tüm romanlarda aynıdır.

“Hindistan Ormanlarında” adlı romanda takip edildiğini fark eden hırsız Lüpen, muavine tuzak kurarak onu gülünç duruma düşürür.

... Arsen Lüpen, Henriette ve birkaç arkadaşı bir masada oturmuşlar içki içiyorlardı. Arsen Lüpen arkadaşlarına şöyle anlatıyordu:

— Beni dinleyin arkadaşlar. Bizi takip eden Mister Harry de dinlesin! Olabilir ki ileride üstâdına anlatır. Pek yakında Fransa’da kurduğumuz plân mucîbince burada icrâyı faâliyet edeceğiz. İlk yapacağımız iş yerlilerden birkaç yiğit toplayarak müthiş bir çete teşkîl etmeliyiz. O çete buradan geçen zengin seyyâhları saymak vazifesiyle mükellef olacak. Ben ve sevgilim Henriette bu muhitin zengin mihrâcelerine musallat olacağız ve bir sene zarfında büyük bir servet toplayarak Amerika’ya gideceğiz, dedi. Harry, müşkül mevki’ e düşmesiyle berâber bu ehemmiyetli malûmâtı elde etmesine çok mesrûr oldu. Arkasında ufak bir patırtı işitti. Geri geldi. Geldiği kapı kapanmıştı. Tekrâr geri döndü, bu sefer kendisini dört duvar arasında buldu. Süratle duvarın üstüne yürüdü. Fakat heyhat ki o duvar kalın meşe odunundan mamul bir tahta perde idi. Harry, hiddetinden yumruklarını tahtaya sallıyordu. Bu esnâda şeytani bir kahkahayı müteâkib:

— Arsen Lüpen’in işine karışan adamların en hafif cezâsı budur, kelimelerini işitti. Evet, bu ses! Meşhûr hırsızın sesi idi...¹⁰¹⁸

Lüpen’in alaycı tavrını örnekleyen romanlardan biri de “Saray Rakkasesi”dir. Hafiye yikurduğu planla aldatan ve kurduğu tuzaklar açığa çıkan Lüpen, Holmes’ü küçük düşürür.

... Sherlock Holmes, tabancasını Arsen Lüpen’e tevcih ederek:

— Sizi kanun nâmına tevkîf ediyorum. Henriette, cezâ-yı sezâsını bulmuştur. Arsen Lüpen gülerek:

— Akıllı ve dirâyetli bir zâbıtâ memuru olduğunuz hâlde bu muâmelenez şayân-ı hayrettir. Ben hiç öyle kolay kolay kendimi teslim eder miyim? Sherlock Holmes, tabancasını hedefini değiştirmeyerek bitişik kapıya hafifçe vurmak istedi. Onu gören hırsız:

— Nâfile, muavininiz bitişik odada değil. O şimdi çetemizin taht-ı esâretindedir. Bulduğunuz otel bir haftadan beri tesis ettiğimiz bir batakhâne, aynı zamanda çetemizin merkezi...¹⁰¹⁹

“Maskeli Süvari”de hafiye Homes’ü kaçıracak kızıl şatoya hapseden Lüpen, onun ölüm emrini verir ve hafiyeyle alay eder.

— Henriette, intikâm almak zamanı geldi. Al şu kıymetsiz tabanca ile bütün İngiltere’ye bedel olan bu düşmanımızın hayâtına hâtime ver. Sonra maskesini çıkararak müstehzî bir sesle Sherlock Holmes’e döndü: Sherlock!

¹⁰¹⁸ Yurdatap, **Hindistan Ormanlarında**, 11.

¹⁰¹⁹ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 14.

Bana kaç senedir birbirimizle uğraşıp duruyorduk. Gâh ben gâlip gâh sen gâlip geliyordun. Sonunda benim kıymetli derin aşkıma mani olmak için dünya ile değişmediğim şimdiki zevcem Henriette’i zindânlara atmak istedin. Fakat buna muvaffak olamadın. Bak ben ne kadar lütûfkârım, sen düşmanım olduğun hâlde düğüne davet ettim ve ölmeden evvel son dakikalarını binihâyet eğlencelere seyirci bıraktım. Bundan sonra artık kıymetli hayâtına vedâ etmelisin. Tam beş dakikan kaldı...¹⁰²⁰

Sherlock Holmes’ün düşmanı Lüpen tarafından aldatılarak alaya alındığı romanlardan biri de “Zevk Çılgınlıkları”dır. Uyuşturucu bataklığı olan bir hastanede suçlu peşinde olan Holmes, orada tesadüf ettiği Lüpen ve Henriette’nin alaycı söylemlerine maruz kalır, ardından ikinci hamle yapan hırsızlar kaçtıklarını yine alaycı söylemli bir telgrafla hafiyeye bildirirler.

... Arsen Lüpen, gözlerini açınca karşılarında elindeki iki revolver, Amerikalı zannettikleri adamı gördüler. İkisi hayretle:

— Sherlock Holmes! Eyvâh mahvolduk, diye haykırdılar. Sherlock Holmes ise:

— Kırmızı Şatoda öldürdüğünüz, koşuda atlattığınız ve nihâyet bu vahşî batakhânenin esrârengîz odalarında karşınıza getirdiğiniz Sherlock Holmes! Kanun nâmına tevki ediyor. Arsen Lüpen, ma’lûm soğukkanlılıkla şeytanî ve müstehzî bir kahkaha koyuverdi.

— Vay morfinci herif vay. Çok yaman şeysin hakikâten. Zekânı takdir ederim. Söyle! Bu yeri nasıl keşfettin? Sherlock Holmes, ciddî bir tavırla:

— Onu hapis hânede veyahut idâm sehâsında sana anlatırım. Haydi, önüme düş yoksa seni şimdi öldürürüm...¹⁰²¹

4.4.6. Suçlu İntihar Eder

“Romanın sonunda suçlunun intihar ettiği durumlarda kullanılır.”¹⁰²² “Osmanlı-Türk polisiye romanında intihara az rastlanır. Rastlandığı durumlarda da genellikle bir şüpheli durum söz konusudur.”¹⁰²³

“İnsanın kendisini kasten öldürmesi” şeklinde tanımlanabilen intihar gerek toplumsal gerekse kriminolojik yönden ciddi bir problemdir. Durkheim, intiharı, bir kimsenin sonucun ne olacağını bilerek olumlu ya da olumsuz bir davranışla doğrudan veya dolaylı olarak kendini ölüme sürüklemesi şeklinde tanımlamışken; Masaryk, intiharı geniş anlamda “hayatın tehlikelerine karşı gerek pozitif ve aktif bir katılma veya negatif pasif bir tutumla kişinin hayatına kasıtsız müdahale sonucu ortaya çıkan anormal tip ölümler” şeklinde tanımlamıştır. Dar anlamda intihar ise kişinin isteyerek yaşamına son vermesidir. Masaryk,

¹⁰²⁰ Tan, *Maskeli Süvari*, 4-5.

¹⁰²¹ Yurdatap, *Zevk Çılgınlıkları*, 13.

¹⁰²² Şahin, *Cinai Meseleler*, 89.

¹⁰²³ Şahin, *Cinai Meseleler*, 99.

“kendini cezalandırıcı ölüm” olarak adlandırdığı intiharın modern toplumlarda sanılandan çok yaygın olduğunu ileri sürmüştür.”¹⁰²⁴ Bununla birlikte intihar, “Kişinin kendine yönelik olan en büyük şiddet davranışdır. Emile Durkheim’e göre; Ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir eylemin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayına “intihar” denir.”¹⁰²⁵ Pek çok şekilde tanımlana intihar, çeşitli sebeplere binaen vuku bulabilir. Nitekim “kişinin kendine yönelik şiddeti” olarak nitelenen intiharı yaratan sebeplerden ötürü suç işleyen fail, söz konusu sebeplerin varlığının kendi yaşamını yok etmeye iten nedenlerinden rahatsızlığı neticesinde intihar eder. İntihar eylemini gerçekleştiren kişiler “aslında dürüst kimseler olmakla birlikte, her şeyden etkilenen sınırlı bir yapıya sahip olduklarından ihtiras, aşk, kıskançlık ve öfke gibi kişilikleri üzerinde büyük etkiler yapan nedenler yüzünden genç yaşta suç işlerler. Bu kişiler işledikleri suçtan dolayı çok pişman olduklarından genellikle intihara teşebbüs ederler. Hükümleri infaz edilirken pişmanlıkları devam eder ve ıslah olurlar.”¹⁰²⁶

İntiharı doğuran sebeplerden biri de adam öldürme yani cinayet neticesinde cana kıymadır. “Quinney, intihar ve adam öldürmenin birbirinden ayrı iki fenomen olduğunu ileri sürer. Ona göre toplumlar ekonomik gelişmelerine göre değişirler. Bu gelişme intihar ve adam öldürmeyi meydana getiren şartları oluşturur. Adam öldürme sonucunda intihar, İngiltere’de A.B.D.’den altı defa daha sık görülmektedir. Wolfgang, adam öldürme oranının alt sınıfa mensup olanlarda diğer sınıflardan daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonucunu “adam öldürme nedenleri büyük ölçüde ekonomiktir” şeklinde vurgulamıştır.”¹⁰²⁷ Suçluyu söz konusu duruma düşüren haklı ya da geçerli sebepler olsa dahi suçlunun kendini ıslahı bunların hepsinin önüne geçer.

Yurdatap’ın polisiye romanlarından suçlunun intiharına rastlanan tek romanı “Çin Dilberinin İntikamı”dır. Çinli dansöz Verahora, İngilizler tarafından öldürülen kardeşlerinin intikamını alabilmek için seri bir halde Levi ve Edgard adlı İngilizleri katleder. Suçlu kimliği, hafiye Karter tarafından ortaya çıkarılan Verahora elindeki zehri içerek intihar eder.

... Karter cebinden kelepçeyi çıkararak:

— Kâtil kadın! Haydi ellerini şu demire geçir yoksa mahkeme edilmeden seni idâma göndereceğim, dedi ve ellerine kelepçeyi geçirdi. Yerde bî-hûş bir hâlde yatan “Dayk”ın ellerine de kelepçeyi geçirerek ikisini hükümete teslim

¹⁰²⁴ Masaryk’dan aktaran Demirbaş, **Kriminoloji**, 270.

¹⁰²⁵ Polat, **Adli Psilolojiye Giriş**, 329.

¹⁰²⁶ Demirbaş, **Kriminoloji**, 212.

¹⁰²⁷ Quinney’dan aktaran, İçli, **Kriminoji**, 152-154.

etti. Verahora tevkifhânedede yanında taşıdığı ve bir damlası bir fili öldüren zehirden içerek intihâr etti ve kendi kendisine cezâsını verdi...¹⁰²⁸

4.4.7. Kurtarma/Kurtulma

“Olay örgüsünün ortasında veya sonunda suçlunun araştırmanın veya üçüncü şahısların kendi imkânları ile ya da başkaları tarafından kurtarıldığı durumlarda kullanılır.”¹⁰²⁹ Bu durumda ortada rakip gücün alıkoyma, tehdit etme ya da saldırı durumlarıyla karşı karşıya kalan kişi kendi çabası yahut başkasının yardımıyla tehlikeli durumdan kurtulur.

Kurtarma ya da kurtulma sahnelerinin çokça yaşandığı platformdur polisiyeler. Selami Münir Yurdatap’ın polisiye romanlarında gerek hafiyenin düştüğü ya da suçlu tarafından düşürüldüğü tehlikeli durumdan kurtuluşu gerekse de suçlunun kendi yöntem ya da hileleri ile kurtuluşu yahut firarı söz konusu olabilir. Bu romanlardan ilki yazara ait “Çin Dilberinin İntikamı”dır. Çinli dansözün tuzağıyla karşılaşan Karter, kendi çabalarıyla bu durumdan kurtulur.

... Karter odanın içerisinde boylu boyuna uzanmış kanlar içerisinde yatan maktûlün yanına giderek onu muâyene etmek için eğildi. Bu esnâda Çinli dansöz arkadan tavandan sarkan ipin kemendini Karter’in başına geçirerek var kuvvetiyle çekti ve istihzâ’ ile:

— Çinlinin intikâmı müthiştir. Siz de Karter Cenâbları öbür dünyaya gönderdiğim iki İngiliz’in yanına gidin. Belki orada canları sıkılıyor, diyerek dışarı çıktı. Karter’e bir şey olmamıştı. İhtiyâtlı olarak boynuna yaka gibi bağladığı keskin demir parçası kalın ipin boynuna temas etmesine mani olmuş ve böylece hâfiyenin hayatını kurtarmıştı. Sûratle ellerini ceplerine götürerek bıçağını çıkardı, ipi kesti...¹⁰³⁰

Hafiyenin/araştırmanın görevlerinden en mühim olanı mağdur konumundaki kişileri düştükleri zor durumdan kurtarmaktır. Zira polisiyelerde dedektifin ve polisin nihai amacı da budur. “Kız Taciri” adlı romanda hafiye Karter, kaçırılan kızları suçluların ellerinden kurtararak evlerine gönderir.

... Karter, kapının gözünden Mister Heizmen’in itirâfâtını dinliyordu. Artık kızları kurtarmak ve bu mücrimi tevkif etmek sırası gelmişti. Hemen cebinden iki tabanca çıkardı. Kelepçeleri hazırladı. Mister Heizmen’in ve Mihrace’nin bulunduğu odaya girdi. Odadakiler onu görünce afalladılar. Karter, sert bir sesle bağırdı:

— Kanun nâmına sizi tevkif ediyorum. Esir kızlar, sizi kurtaran Nik Karter’e yardım edin ve şu hain mücrimleri şu kelepçelerle bağlayın, diyerek kızlara cebinden kelepçeleri almaya tembih etti. Kızlar kelepçeleri alarak hâfiyenin iki tabancası karşısında teslim olan dört kişinin ellerine geçirdiler. Birkaç

¹⁰²⁸ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 16.

¹⁰²⁹ Şahin, *Cinai Meseleler*, 90.

¹⁰³⁰ Yurdatap, *Çin Dilberinin İntikamı*, 15.

dakika sonra mevkûflar berây-ı muhakeme hapishaneye götürüldü. Kızlar ise evlerine avdet ettiler...¹⁰³¹

“Şimendifer Düşmanı” adlı romanda deli Rus prensi ile çatışan ve darbe alarak yaralanan dedektifi muavini kurtarır.

... Polis hâfiyesi tepe taklak bahçenin ıslak çiçek ve otlarının üstüne düştü. Vücûdu müthiş sûrette ağrımaya başladı. Kalkmak istiyor, muvaffak olamıyordu. Pencereden Nik Karter’in düştüğünü gören fedakâr genç kız Ederle imdâdına yetişmek üzere dışarı çıktı. Sofada prens ile karşı karşıya geldiler. Ederle yanında her vakit taşıdığı ufak tabancasını çekerek prene:

— Kanun nâmına seni tevkîf ediyorum kâtil, dedi. Prens çılgın bir kahkaha koparak:

— Kâtil mi, kâtil mi, ha, ha, ha... Kız cesâretle tekrâr etti:

— Vakit kaybetmeyelim, ellerini kaldır yoksa ateş ederim. Prens, ellerini kaldırdı. Ederle cebinden kelepçeyi çıkararak kollarına geçirdi ve önünde yürümesini söyledi. Böylece aşağı kata indiler. Genç kız onu boş odaların birinde hapsederek bahçede müthiş ıstıraplar içinde kıvranan üstâdına gitti...¹⁰³²

Arsen Lüpen ile Sherlock Holmes’ün maceralarının nakledildiği romanlarda suçlu Lüpen, hile ya da farklı yöntemlerle çatışmadan kurtulur. “Şöhret Uğrunda” adlı romanda Holmes ile çatışmaya giren Lüpen, sevgilisi Henriette’nin yardımıyla kurtulur.

... Sherlock Holmes, Arsen Lüpen arasında müthiş bir mücâdele başlamıştı. Polis hâfiyesi hasmını yakalamakla kazanacağı şöhretin uğrunda bütün gayretini sarf ediyordu. Henriette, bu mücâdeleye hayretle bakıyordu. Kolundaki yaralar olmasaydı, çoktan kocasına yardım ederdi. Mamafih kocasının vâhim vaziyetini düşünerek büyük bir fedakârlıkta bulundu. Sürtüne sürtüne yerdeki tabancayı alarak Sherlock Holmes’ü bacağından vurdu. Arsen Lüpen, bu fırsattan bilistifâde sevgilisini kucaklayarak eczâneden çıktı. Otomobile atlayarak gözden nihân oldu...¹⁰³³

“Gece Çocuğu” adlı romanda Holmes, Lüpen tarafından esir alınan muavini Harry’nin peşindeyken onu kurtarmak için ateş eder fakat kurtardığını zannettiği muavini değil düşmanı Lüpen’dir.

... Sherlock olduğu yerde durdu. Görünmemek için büyük bir bambu ağacının arkasında saklandı. Sağ elinde tabancası müheyyâ neticeyi bekliyordu. Gelen bir adamdı. Hintli kıyâfetli bir yerliye benziyordu. Hemen polis hâfiyesi kararı vermişti. Bu adam herhâlde Harry’dir. Meçhûl adam Sherlock Holmes’ün bulunduğu yere doğru geliyordu. Birdenbire arkasından vahşî bir kaptan çıktı. Meçhûl adam arkasından hayvânın sesini işitmiş olmalı ki arkasına döndü. Kaplanı görünce büyük bir şaşkınlıkla koşmaya başladı. Kaplan ânî bir hamle ile üzerine atılmak istedi. Fakat isâbetli bir kurşun onu

¹⁰³¹ Yurdatap, **Kız Taciri**, 15.

¹⁰³² Yurdatap, **Şimendifer Düşmanı**, 16.

¹⁰³³ Yurdatap, **Şöhret Uğrunda**, 14.

bî-rûh olarak yere serdi Meçhûl adamın hayâtı kurtulmuştu. Kurşunun geldiği yere doğru yürüdü. Maksadı hayâtını kurtaran bu meçhûl kurşunun sahibini bulmaktı. Sherlock Holmes, attığı kurşun ile zannettiği muavini Harry'nin hayâtını kurtarmıştı. Fakat aldanmıştı. Meçhûl yolcu Sherlock Holmes'e doğru yaklaştı ve hayretle:

— Aa... Sherlock Holmes, dedi. Polis hâfiyesi de hiddetle:

— Vay canına... Arsen Lüpen...¹⁰³⁴

Sherlock Holmes ve muavininin Lüpen'e esir olup ardından kurtulduklarını konu alan polisiye romanlardan biri de “Saray Rakkasesi”dir. Hırsız Arsen Lüpen'in peşine düşen polis muavini takip sırasında tuzağa düşer ve muavininin akıbetini öğrenmek için peşine düşen ve aynı tuzakla alt edilen dedektif tarafından kurtarılır.

... Sherlock Holmes'ün düştüğü yer, kapkaranlık bir bodrum idi. Tavan alçak olduğu için ona bir zarar dokunmamıştı. Elektriği yaktı, yavaş yavaş rutûbetli bodrumun içinde yürümeye başladı. Henüz dört beş adım yürümüşü, birdenbire haykırdı: Harry! Hakikâten muavini Harry, bağlı olduğu hâlde yerde baygın yatıyordu. Hemen üstüne eğilerek nefesini yokladı. Sık sık teneffüs ediyor idi. Demek hayâtı tehlikede değil. Polis hâfiyesi cebinden bir çakı çıkararak muavininin ellerini çözdü ve yavaş yavaş vücûdunu ovmaya, ellerine ve bacaklarına masaj yapmaya başladı. Birkaç dakika sonra Harry gözlerini açtı:

— A! Siz de buradasınız üstâd, dedi...¹⁰³⁵

Aynı romanın devamında aynı bodruma hapsedilen Holmes ve muavini birlikte akıl yürüterek buldukları yöntem ile kurtulurlar.

... Sherlock Holmes, bir iki saat uyuduktan sonra ayağa kalktı. Aklına bir halâs çâresi gelmişti. Koşarak muavinini uyandırdı ve doğru Sherlock'un düştüğü yere gittiler. Harry, üstâdının omuzlarının üstüne çıkarak tavanın tahtalarını yoklamaya başladı. Birdenbire elleri müteharrik bir tahtaya çarptı. Tahta aşağı yukarı sallanmaya başladı. Bu sefer Harry, var kuvvetiyle müteharrik tahtaya dayandı. Bir metre kadar bir yer açılmıştı. Evvelâ Harry, sonra Sherlock Holmes, odaya çıktılar. Gece olduğu için herkes yatmıştı. Polis hâfiyesi ve muavini sokağa çıkıp yakın bir merkeze gittiler...¹⁰³⁶

“Operadaki Sirkat”te tiyatro binasına hapsedilen Karter ve tiyatro direktörü kendilerini tehdit eden caniyi etkisiz hale getirip caninin meskesi ile çeteyi aldatarak kurtulurlar.

... Bu esnâda Nik Karter, kanepenin arkasından fırlayarak câninin üstüne atıldı. Şimdi ikisinin arasında müthiş bir mücâdele baş göstermişti. On dakika devam eden bu boğuşma neticesinde cânî kafasına yediği kuvvetli bir yumruk darbesinin tesiriyle yere yuvarlandı. Nik Karter, üstüne çullanarak ceplerini yoklamaya başladı. Bir deste anahtar ile bir tabanca vesaire buldu. Derhâl

¹⁰³⁴ Yurdatap, **Gece Çocuğu**, 14.

¹⁰³⁵ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 14.

¹⁰³⁶ Yurdatap, **Saray Rakkasesi**, 16.

cebinden her vakit taşıdığı kloroform şişesini çıkararak cânîye koklattı. Artık derin bir uykuya dalmıştı. Yüzünden maskesini, elbiselerini çıkardı. Maskeyi yüzüne takarak elbiselerini giydi. Cânînin tabancasını direktöre vererek:

— Beni takip edin, herifler çok ihtiyâtsiz, birbirlerine söylemeden iş görüyorlar. Çünkü bu boğuştuğum cânî onlarla olduğu hâlde benim burada bulunduğumdan haberi yok, dedi...¹⁰³⁷

“Maskeli Süvari” Holmes’ün Lüpen tarafından kızıl şatoya hapsedildiği ve gerçekleşen bir patlamanın ardından enkaz altından bir eczacı tarafından kurtuluşunun anlatıldığı bir romandır.

... Birkaç gün sonra şatonun enkâzını temizleyen ameleler, gâyet garip bir şeye rast geldiler. Birçok masalar ve iskemleler altında bir insan inlemesini işittiler. Derhâl hummalı bir fâaliyetle onu tahlîs etmeye çalıştılar. Yarım saat geçmeden bir insanın bîhûş bir hâlde yerde yattığını gördüler. Hemen bir sedye tedârik ederek onu en yakın bir eczâneye götürdüler. Orada yapılan bir masaj ile müdâvât-ı evveliyeye onu geçirdiği baygınlıklardan şifayâb ettirdi. Hasta yavaş yavaş gözlerini açmaya ve aptal aptal etrâfına bakmaya başladı. Sonradan derin bir nefes aldı. Dudakları bir şeyler mırıldanır gibi kımıldanmaya başladı. Baş ucunda duran eczacı:

— Mösyö... Kimsiniz? Hüviyetinizi söyler misiniz? dedi. Polis hâfiyesi yavaş ve kısık bir sesle:

— Ben Sherlock Holmes’üm, dedi.

Eczacı hayretinden şaşırdı. Demek yaptığı fedakârlıkla büyük bir adam kurtarmış, ne kadar bahtiyâr ve memnûn olmuştu...¹⁰³⁸

Yazarın polisiye romanlarından örnekler sunularak irdelenen kurtulma ya da kurtarma meselesi görüldüğü üzere hem dedektif/araştıran hem suçlu hem de üçüncü şahısların kahramanı olduğu bir kare olarak sunulur. Burada mühim olan kahramanların kurtulma yöntemleri ve buna yardımcı olan alet ya da vasıtalarıdır. Özellikle dedektif Jack Laidlaw’a göre; “insana özgü olduğu belirtilen suç”¹⁰³⁹ eylemleri ile romanlarda boy gösteren failer için kurtuluş yöntemleri aynı oranda suç barındıran sahnelerle sağlanır. Romanlarda verilen pek çok örnekle sabit olmak üzere fail, hep ardında suç unsuru bırakan faaliyetlerde bulunur. Dedektif ya da araştıran ise olayın peşindeyken kumpasa düşürülen bir görünüm sunar. Kurtulma durumunu yaratan sebeplerin kahramanları değişse de kullanılan yöntemler farklılık gösterebilir fakat nihayetinde amaç, içinde bulunulan tehlikeden arınmak olduğu için ortak amaca hizmet eder.

¹⁰³⁷ Yurdatap, **Operadaki Sirkat**, 12.

¹⁰³⁸ Tan, **Maskeli Süvari**, 5-6.

¹⁰³⁹ Vurmay, **Ekose Polisiye**, 48.

SONUÇ

İkinci meşrutiyetle birlikte çeviride atılım yapan polisiye türünde, ana yapının suç unsurlarına oturdulduğu ve bunun da suçlu ve mağdur ikilisini karşı karşıya getiren bir eylem olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle dar kalıplara sığdırılmış bir yapı olarak nitelenen bu sistemin döngüsünde vücut bulan söz konusu tür, geçmişten günümüze gerek çeviri gerek telif olsun aynı zemin üzerinde ve aynı perspektifle yer edinmiş bulunmaktadır. Polisiye türünün ana ekseninin bu örüntüyle çizilmesi onu pek çok eleştirisinin odak noktası yapmaktadır. Bununla beraber türün çeşitliliğini ve heyecan yaratan atmosferini oluşturan unsurların da macera, sır ve muamma olduğu ve polisiyenin bu muamma ve sırrın öyküsü olduğu da inkâr edilemez.

Türe özgü ve belirlenmiş kurallarla oluşturulan pek çok roman, aynı minvalde oluşturulmakla birlikte farklı platformlarda sergilenen bir heyecan serüveni de sunmaktadır. Bu noktada özellikle polisiyenin can alıcı kahramanlarının çizdiği bir perspektif olan bu tür, meşhur dedektif/araştıran ve hırsızların doğmasına neden olmuştur. Bilhassa Batıda doğup ve gelişen, yaratıcısı Arthur Conan Doyle olan meşhur dedektif Sherlock Holmes ve benzeri bir rakip yaratılmak amacıyla Maurice Leblanc tarafından vücuda getirilmiş olan meşhur hırsız Arsen Lüpen, karşılıklarını Türk edebiyatında da bulmuş polisiyenin ana kahramanlarıdır. Polisiye türüyle özdeşleşmiş bu simge kahramanlar pek çok yazarın kaleminde can bulmuştur.

Polisiye romanları çalışmamızın konusunu oluşturan ve meşhur dedektif ile hırsızın maceralarını nakleden Osmanlı dönemi yazarlarından biri de Selami Münir Yurdatap'tır. Yurdatap'ın çevirmenliğini yaptığı tespit edilen yaklaşık on yedi polisiyesi, Seval Şahin'in Propp'un "Biçimbilimsel" metodunu dikkate alarak polisiyeye uyguladığı yapısal incelemeye tabi tutularak derinlemesine incelendi.

Propp'un yapısalcı incelemesi şablonu Yurdatap'a ait "Bir Sanatkârının Cinayeti", "Çin Dilberinin İntikamı", "Dolandırıcılar Kralı", "Kanlı Miras", "Kız Taciri", "Mukaddes Heykel", "Ölüm Sarayı", "Ressamın Katili", "Siyah Güller", "Şimendifer Düşmanı", "Şöhret Uğrunda", "Gece Çocuğu", "Hindistan Ormanlarında", "Saray Rakkasesi", "Operadaki Sirkat", "Maskeli Süvari", ve "Zevk Çılgınlıkları" adlı polisiyelere uygulanmıştır. Bu kapsamda, çalışmada ilk etapta bir polisiyenin giriş kısmında yer alan unsurlara yer verilmiştir. Açılış kısmında polisiyenin heyecan uyandıran serüveninin başlangıç kısmı ele alınmıştır. Bu kısımda adı geçen romanlar tek tek örneklem olarak

sunulmuştur. Her bir romanda açılışın kim ile ya da hangi olay ile yapıldığına değinilmiştir. Bu noktada “Açılış” kısmı, romanın muhteviyatına ve ileride olabilecek olaylara dair tahminlerde bulunma fırsatı vermesi açısından önemlidir.

İncelenen romanlardan “Bir Sanatkârın Cinayeti”, “Çin Dilberinin İntikamı”, “Kanlı Miras”, “Kız Taciri”, “Mukaddes Heykel”, “Ölüm Sarayı”, “Ressamın Katili”, “Siyah Güller”, “Şimendifer Düşmanı”, “Şöhret Uğrunda”, “Gece Çocuğu”, “Hindistan Ormanlarında”, “Maskeli Süvari”, “Zevk Çılgınlıkları” adlı romanlar, olaya kişi tanıtımı ile başlanan polisiyelerdir. Burada ulaşılan en mühim sonuç şudur ki açılışın kişi ile yapılması bir nevi olayın ana kahramanının tanıtımıdır. Yani olay örgüsünün en önemli halkası olan kahramanın okuyucuya sunulmasıyla hem ileride olacak olaylarla kişinin bağlantısı hem de okuyucunun serüvendeki atmosfere dâhil edilmesi sağlanmış olur. Diğer açılış kısmı ise olay ile açılıştır. Bu kısımda canlı tutulması hedeflenen merak unsuru ön plandadır. Söz konusu kısımda türün ana suç unsurlarından cinayet ve hırsızlık ile açılışın sağlandığına şahit olunur. Bunlardan “Dolandırıcılar Kralı”, “Ölüm Sarayı”, “Siyah Güller”de açılıшта yer verilen hâkim olay hırsızlıktır. Bu noktadan hareketle okuyucu yer verilen hırsızlığa dair suçlu tespitindeki tahminleri ile serüvene dâhil edilir. Aynı durum daha da can alıcı bir tablo sunan cinayet için de geçerlidir.

Açılışın cinayetle yapıldığı romanlar ise “Bir Sanatkârının Cinayeti”, “Ressamın Katili” adlı polisiyelerdir. Romanda cinayet suçunun yer aldığı pek çok roman mevcut olmakla birlikte bu romanlar açılışın cinayetle yapılması noktasında diğerlerinden ayrılır. Cinayetle açılış olayın gidişatı noktasında mağdur ve suçlu iklisini bir nevi hâkim vasfı üstlenen okuyucunun karşısına çıkarır. Okuyucu yaptığı tespit ve çıkarımlarla bazen yazardan önce katil ya da suçluları ifşa etme olanağı bulur bazen de ulaştığı son ile yazarın kurgusundaki sonun örtüşmediğini fark eder. Bu da türün aslında Üyepazarcı’nın da polisiye türüne özgü vurguladığı nokta olan bulmaca özelliğinden kaynaklanmaktadır. Türün bu özelliği adeta yazar ile okucuyu bir satranç oyununda karşı karşıya getiren bir görünüm sunar ve kimin kazanacağı belli değildir.

Yapısalcı incelemenin “Geçiş” bölümü, romanın daha çok içerisinde kullanılan yöntem ve tekniklere vurgu yapar. Bu kısımda suçlu ya da araştıranın birbirlerini alt etmek için kullandıkları araçlar, yöntemler, tuzaklar yer alır. Söz konusu kısım aksiyon ve maceranın hat safhada olduğu bir kısımdır. Okuyucu bu noktada olayların içerisinde mevcut olan teknik unsurları ve olayın yan kahramanlarını da tanıma fırsatı bulur. Ele alınan

romanların tamamında bu bölümü örnekleyen malzemeler mevcuttur. Zengin bir örneklem içeriği sunan bölüm, aynı zamanda olay örgüsünün hareket kısmını oluşturur. Kişiler arası iletişim, yardımlaşma ve görevlendirme ile iş birliğinin sağlandığı görülür. Bu hususta denilebilir ki ele alınan romanların tamamının her bir cümlesinin yapısalcı incelemede karşılığı vardır, bu yaklaşım ve çeşitlilik sebebiyle anlatılara dair detaylı bir inceleme olanaklı kılınmıştır.

İncelemenin “Gelişme” bölümünde ise daha çok zihinsel faaliyetlerin yoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Bu noktada hafiye/araştıran, suçlu/suçluları tespit etmek ve ele geçirebilmek için akıl yürütme yöntemini kullanarak çeşitli teknikler tasarlar. Bununla eş zamanlı olarak suçlu da araştırana tuzağa düşürmek ve ele geçmemek için çeşitli planlar yapar. Bu kısım için laboratuvar inceleme kısmı denilebilir. Romanın nasıl sonuçlanacağına dair de işlem basamakları bu kısımda okuyucu ile paylaşılır. Her bir adım planlanarak atılırken beklenmedik durumlar da sahneye yansıtılarak heyecan yaratılmaya çalışılır ve bu nokta da merak unsuru yine zirvede sunulur. Aynı zamanda okuyucu burada hafiye ve suçlunun düellosuna şahit olur. Kazanan ya da kaybedenin açıkça sergilendiği görülür.

İncelenen romanların pek çoğunda meşhur dedektif Sherlock Holmes ve Nick Karater’in meşhur hırsız Arsen Lüpen’le olan macerası nakledilirken çoğunlukla başarı sağlayanın Lüpen olduğu dikkat çeker. Alışılmışın dışında bir tablo sunulan romanlardan “Dolandırıcılar Kralı”, “Mukaddes Heykel”, “Şöhret Uğrunda”, “Gece Çocuğu”, “Hindistan Ormanlarında”, “Saray Rakkasesi”, “Maskeli Süvari”, ve “Zevk Çılgınlıkları”nda galip gelenin hırsız Arsen Lüpen olduğuna şahit olunur. Diğer romanlarda ise yine Lüpen’in keskin zekâsı ve kurnazlığıyla hafiye ve onun hafızasını alaya alan ve Holmes ile Karter’in Lüpen karşısında kendilerini güçsüz ve işe yaramaz hissettiği bir yaklaşım sunulur. Bu noktada meşhur ikilinin maceraları galip gelenin okuyucu tarafından tam manasıyla kestirilemediği bir görünüm sunar. Aynı zamanda her zaman iyilerin kazandığı kalıplaşmış yargıyı çürüten bir tablo da sunar. Bu tespitten varılabilecek pek çok yargı mevcuttur. Bu mevzuda, polisiye platformunda meşhur hırsız-polis serüvenlerindeki çatışmalarda öncelik ve sonralık yani halef ve selef yaklaşımı ile durumu değerlendirmek de okuyucuya bir alternatif sunar. Nitekim Maurice Leblanc tarafından yaratılan Arsen Lüpen, meşhur dedektif olarak bilinen ve Arthur Conan Doyle tarafından yaratılan Sherlock Holmes’ten çok daha önce vücut bulmuş bir kahramandır. Bununla birlikte Holmes, Lüpen’in karşısına en az onun kadar güçlü ve Lüpen’le savaşılabilecek kabiliyete sahip bir rakip olarak çıkartılmak

istenen ve bu minvalde bir sipariŖten doğan bir kahramandır. Bu yaklaŖım hazır kalıp yargıları yıkan ve bu ikili arasındaki m¼cadelede galip ve mağlup yaklaŖımını belirlerken yeniden d¼Ŗ¼nmeye sevk eden bir saptamadır. Ele alınan polisiyelerdeki alıŖılmamıŖ sonlar da bu noktada kazananın ağırlıklı olarak bir hırsız olduğunu g¼sterir. Bununla birlikte zaman zaman meŖhur dedektiflerin bir hırsız karŖısında kendilerini yetersiz ve baŖarısız, iŖe yaramaz g¼rd¼klerine de dikkat çekilir. Dedektiflerin bu yaklaŖımları, L¼pen'in karŖısında kendiyle m¼cadele edebilecek bir g¼ç g¼rmemesi onun daha çok kendisine g¼venip ve suçu bir meslek olarak icra etmesinde önemli rol oynar.

İncemenin d¼rd¼nc¼ ve son b¼l¼m¼nde eylemin sona ermesi ve olayların sonuğlanması b¼l¼m¼ yeri alır. Bu kısımda merak konusu olan ve ç¼z¼lmeyi bekleyen olaylar, hafiyenin ya da suçlunun galibiyeti ile son bulur. Bu nokta daha önceki b¼l¼mlerde yer alan ve elde edilen bulgular neticesinde sonuğlandırılır. Bu kısımda ç¼z¼lmeyle birlikte okuyucu kitlesinin ser¼venin baŖından itibaren s¼regelen eylemler ör¼nt¼s¼ndeki tahmini çıkarım ve saptamaları da bir nevi ç¼z¼me kavuŖturulmuŖ olur. Hafiyenin galip geldiği ve suçluyu ele geğirdiği romanlarda hafiye toplum tarafından takdir edilirken mağlup edilen suçlu toplum tarafından kınanır ve yasalarda ön g¼r¼ld¼ę¼ Ŗekliyle cezalandırılır. İncelenen polisiyelerde “Bir Sanatkârının Cinayeti”, “Çin Dilberinin İntikamı”, “Kanlı Miras”, “Kız Taciri”, “Öl¼m Sarayı”, “Resssamın Katili”, “Siyah G¼ller”, “Ŗimendifer D¼Ŗmanı”, “Operadaki Sirkat” adlı romanlarda b¼y¼k m¼cadele ve çatıŖmalar neticesinde suçlular araŖtıran tarafından ele geçirilerek eylem son erer. “Dolandırıcılar Kralı”, “Mukaddes Heykel”, “Ŗöhret Uğrunda”, “Gece Çocuğu”, “Hindistan Ormanlarında”, “Saray Rakkasesi”, “Maskeli S¼vari”, “Zevk Çılgınlıkları”, adlı romanlarda ise meŖhur hırsız Arsen L¼pen galip gelir ve araŖtıranın mağlubiyeti ile eylem sonuçlanır. Bu açıdan okuyucuya bir çeŖitlilik sunulur.

Yazarın adı geçen romanları, romanda karŖılık bulan ve t¼r¼n yapısını kapsayan pek çok terimle birlikte teorik olarak aęıklanmıŖ ve metinlerden örneklerle desteklenmiŖtir. Bu noktada çalıŖmaya aksedilen bakıŖ açısı özellikle t¼r¼n içerisine sıkıŖtırıldıęı sınırları aŖmıŖ ve bu t¼r¼n de farklı yapısal incelemelere uygun bir hamurunun olduğu g¼sterilmeye çalıŖılmıŖtır. T¼r¼n çok okunurluğunu sağlayan unsurların, muammanın ve ç¼z¼lmeyi bekleyen sırların olduğu inkâr edilemez. Bununla birlikte t¼r¼n alt yapısını ise ç¼z¼m¼ne odaklanan sırlar ve t¼r¼n s¼r¼kleyicilięi oluŖturmaktadır. Fakat çalıŖmada, t¼re duyulan ilgi ve merakın tek sebebinin bu özelliğinin olmadığı d¼Ŗ¼ncesi yansıtılmaya çalıŖılmıŖtır. Bu

bakış açısıyla ele alınan polisiyenin okuyucu kitlesi başta olmak üzere konusu olduğu inceleme alanlarında da yeniden doğuşa katkı sağlanması amacının yansıtılması tasarlanarak türün meraklılarına bir önsezi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Polisiye ya da diğer türlere yaklaşımın ve bakış açısının benzer olması bu türlerin varlığını kamçılar hatta yok eder. Bununla birlikte farklı bir bakış açısıyla ele alınan türler yaklaşım açısından çeşitlilik kazanır ve bu sayede türlerdeki kalıplaşmış yaklaşımlar yerini perspektifi genişletilmiş bir yaklaşıma bırakır. Söz konusu çalışma ile bu boşluklarının doldurulması amaçlanmış ve türlerin arkaik yapıdan soyutlanmadan yeniden ele alınabileceği gösterilmiştir. Aynı zamanda çalışmada, söz konusu türlere farklı bakış açılarıyla yaklaşmanın mümkün olduğu sezdirilmeye çalışılmıştır. Nitekim polisiye okurları ve yazarları için bu türün, kahramanlarını dedektif, suçlu ve mağdurun oluşturduğu, konusunu ise hırsızlık ya da daha can alıcı ve merakı diri tutan biraz da okuyucunun tahmin ve akıl yürütme yetisini aktif kılan cinayet suçunun oluşturduğu bilinmektedir.

Çalışmada kullanılan yapısalcı yaklaşım, türün algılandığı şekliyle örülü olan yapısına dair yerleşmiş anlayışı renklendirmek ya da çeşitlendirmek adına türün daha bilimsel ve teknik bir donanımla ele alınmasını mümkün kılmış ve bu sayede polisiyenin genel havasından sıyrılan bir görünümü gözler önüne sermiştir. Yurdatap'ın romanları çalışma boyunca teorik olarak sunulan düşüncelere örnek teşkil etmesi ve savunulan görüşleri desteklemesi açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte adı geçen romanlar, polisiyenin yapısalcı bir şekilde ele alınmasına olanak sağlaması açısından da önemlidir.

Sınırlarını amacının oluşturduğu bu çalışmada saptanan pek çok noktayla birlikte bunların öneri şekline dönüştürülebileceği bir tasarı da öngörülmüştür. Bunun en bariz ya da somut olarak ele alındığı saha, romanların muhteviyatından ziyade yapılarında teşekkül eden değişimdir. Bu yöntemle romanlara yönelik incelemelerde tercih edilen yapısalcı yaklaşımla incelemenin katkısı da yadsınamaz. Denilebilir ki hiçbir polisiye ya da macera türü anlatım, salt suçun hikâyesi değildir. Bu bakış açısı ile vuku bulan yaklaşımlar, adı geçen ve benzeri türleri sınırlayıp farklı sahalara sıçramalarını engellemekten başka bir şey değildir ve yine savunulabilir ki hiçbir tür yalnızca konusu ile incelemeye tabi tutulamaz.

Propp'un yapısalcı yaklaşımının farklı türlere aktarılması her açıdan bir yenilik doğurmakla birlikte kalıplaşmış yargıları aşındırması hatta yıkması açısından da dikkate değerdir. Aynı yapının var olan ve farklı yaklaşımlara muhtaç anlatı türlerine de uygulanarak ufku genişleten bir malzeme sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu yöntemle konuları benzer

dahi olsa anlatıların çeşitli incelemelere örnek oluşturabileceği savı akıllarda yer etmektedir. İşte asıl amaç da aynilikleri kanıtlanmış bu türlerin bir nevi kabuklarından çıkarak çeşitlilik sunma olanaklarına fırsat vermektir. Aynı zamanda bu türlerin bilhassa çalışmanın konusunu oluşturan polisiyenin bu çeşitliliğin sağladığı bir görünüme kavuşması ve okuyucu kitlesinin de buna inanmasına imkân tanımaktır.

KAYNAKÇA

- Akal, Cemal Balî, Tosun, Yalçın, **Edebiyat Hukuk ve Sair Tuhafliklar**, Dost Kitabevi, Ankara, 2015.
- Altıntaş Balcı, Ayşe, **Türklerin Sherlock Holmes’ü Amanvermez Avni**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.
- Altunal, Semra, **Kadın Yazarların Polisiye Romanlarında Suç Kavramı (1936-2010)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2018.
- Ardalı Büyükarman, Didem, “Moralizade Vassâf Kadri ve Süleyman Sûdî’nin Ortak Romanları Millî Cinâyât Koleksiyonu”, **Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.40, Erzurum, 2009.
- Bağsız, Emrah, **Türk Polisiye Edebiyatı Temsilcisi Ümit Deniz’in Polisiye Romanlarında Kurgu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2015.
- Bal, Hüseyin, **Hukuk Sosyolojisi**, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2007.
- Beccaria, Cesare, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, çev. Sami Selçuk, İmge Kitabevi, Ankara, 2016.
- Belge, Murat, **Edebiyat Üstüne Yazılar**, İletişim Yay. İstanbul, 2016.
- Bentham, Jeremy, **Ahlak ve Yasama İlkeleri**, çev. Ömer Saruhanoglu - Uğur Kaşif, Boyacı, Litera Yay. 2017.
- Bloom, Harold, **Etkilenme Endişesi, Bir Şiir Teorisi**, Metis Yay. İstanbul, 2016.
- Bozdemir, Sekine - Argun, Uğur, **Suç Önleme Sempozyumu**, Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları, No:1, Bursa-Aralık, 2012.
- Büyükkaya, Elif, **Türk Polisiye Hikâyesinde Suç ve Suçlular**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.
- Canter, David, **Suç Psikolojisi**, çev. Ali Dönmez - Işıl Çoklar Başer - Meltem Güler, İmge Kitabevi, Ankara, 2011.
- Canter, David, **Seri Katillerin Zihninden Suç Gölgeleleri**, çev. Sinan Bataklar, Sola Yay. İstanbul, 2018.

- Canter, David, **Cinayeti Çözmek**, çev. Defne Yazıcıoğlu, Sola Unitas Yay. İstanbul, 2019.
- Chandler, Roymand, **Adam Öldürmenin Yalın Sanatı**, Nisan 23, <https://www.cinairoman.com/posts/571>, 2010. (20.04.2022)
- Çamcı, Canan, **Ahmet Mithat'ın Polisiye Romanları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- Çetintaş, Dilek, **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, “Selami Münir Yurdatap”, Ahmet Yesevi Üniversitesi, 2020.
- Demir, Gökhan Yavuz, “Edebi Bir Tür Olarak Hukuk”, **Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi**, (C.2), S.6, Kasım-Aralık, 2015.
- Demirbaş, Timur, **Kriminoloji**, Seçkin Yay., Ankara, 2005.
- Denizci, Duran, **Türkiyede Polisiye Romanlarda Suçların Nitelikleri ve Suç Araştırma Yöntemleri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.
- Dolu, Osman, **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- Dönmezer, Sulhi, **Kriminoloji**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1975.
- Emsley, Clive - Makov, Haia Shpayer, **Polis Dedektifliğinin Tarihi (1750-1950)**, çev. Ayşe Handan Konar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012.
- Ferri, Enrico, **Sanat ve Edebiyatı Caniler**, çev. Selmin Evrim, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1974.
- Gezer, Habibe, **Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2006.
- Günşen, İçli, Tülin, **Kriminoji**, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2004.
- Gürce, M. Emin, **Kemal Tahir'in Polisiye Romanları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2010.
- Işık, İhsan, **Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, (C.9), Elvan Yay. Ankara, 2006.

- Kern, Stephen, **Nedenselliğin Kültürel Tarihi, Bilim, Cinayet Romanları ve Düşünce Sistemleri**, çev. Emine Ayhan, Metis Yayınları. İstanbul, 2008.
- Kızmaz, Zahir, “Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.17, (Nisan 2007), s.44-68.
- Knox, Robert, “Polisiyenin On Emri”, **Virgöl Dergisi**, NO. 5, Şubat 1998, s.7.
- Koçak, Orhan Kemal, **Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Anlatı Geleneği ve Popüler Bir Mit Olarak Polisiye Roman**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003.
- Kracauer, Siegfried, **Polisiye Roman, Felsefi Bir İnceleme**, çev. Dilman Muradoğlu, Metis Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Küçükboyacı, M. Reşit, **İngiliz Edebiyatında Dedektif Romanları**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1982.
- Levy, Noemi - Özbek, Nadir - Toumarkine, Alexandre, **Jandarma ve Polis, Fransız ve Osmanlı Tarihçiliğine Çapraz Bakışlar**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2009.
- Lévy, Noemi - Tourmarkine, Alexandre, **Osmanlıda Asayiş, Suç ve Ceza, 18.-20. Yüzyıllar**, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 1986.
- Mandel, Ernest, **Hoş Cinayet, Polisiye Romanın Toplumsal Bir Tarihi**, Yazın Yay. İstanbul, 1996.
- Moran, Berna, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış**, (C.3), İletişim Yay. İstanbul, 2005.
- Moretti, Franco, **Mucizevi Göstergeler, Edebi Biçimlerin Sosyolojisi Üzerine**, çev. Zeynep Altok, Metis Yay. İstanbul, 2005.
- Polat, Oğuz, **Adli Psikolojiye Giriş**, Seçkin Yay. Ankara, 2018.
- Sami, Şemsettin, **Kamûs-ı Türkî**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2016.
- Sarı, Ahmet, **Edebiyat ve Suç**, Ketebe Yay. İstanbul, 2018.
- Şahin, Seval, “Auratik Hırsızın Tarihsel Sermayesi -Cingöz Recai Serileri Üzerinde Bir Çoklu Uyum Analizi Uygulaması”, **Folklor/Edebiyat Dergisi**, C.17, S.68, 2011/4.
- Şahin, Seval, **Cinai Meseleler, Osmanlı Türk Polisiye Edebiyatında Biçim ve İdeoloji (1884-1928)**, İletişim Yay. İstanbul, 2017.

- Şahin, Seval, **Kültürel Sermaye, Kibar Hırsız ve Şehir**, Bağlam Yay. İstanbul, 2011.
- Şahin, Seval - Öztürk, Banu - Ardalı Büyükarman, Didem, **Edebiyatın İzinde Polisiye Edebiyat**, Bağlam Yay. İstanbul, 2013.
- Şahin, Seval, “Taklit Orijinale Karşı: Cingöz Recai Versus Sherlock Holmes”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume**, Turkey, 6/1 Winter 2011, p. 1831-1842.
- Şenalp, Mehmet Gürsan - Şengör-Şenalp, Esra, “Ernest Mandel'in Hoş Cinayet'inde Polisiye Roman Eleştirisi”, **Edebiyattaki İktisat İçinde**, İletişim Yay. 2014.
- Tan, Bünyamin, **Sherlock Holmes'ün Arsen Lüpen İle Sergüzeştlerinden: Maskeli Süvari**, Hayalet Resimli Mecnua, S.39, Ekim 2020.
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi**, “Selami Münir Yurdatap”, (C.2), YKY, İstanbul, 2010.
- TDEA, Devirler/İsimler/Romanlar/Terimler8**, “Selami Münir Yurdatap”, DergâhYay. İstanbul, 2004.
- Todorrov, Tzvetan, **Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım**, çev. Nedret Öztokat Metis Yay. İstanbul, 2004.
- Todorrov, Tzvetan, **The Typology Of Dedective Fiction, Boileau and Narcejac**, Le Roman policier, 1964.
- Toffler, Alvin, **Şok, Gelecek Korkusu**, çev. Prof. Selami Sargut, Koridor Yay. İstanbul, 2006.
- Turinay, Faruk, **Hukuk Komedyası: Edebiyat ve Hukuk Yazıları**, Dost Kitapevi, Ankara, 2016.
- Ulutaş, Nurullah, **Roman ve Hukuk, Hukukçu Yazarların Romanlarında Suç ve Ceza**, Akçağ Yay. Ankara, 2012.
- Üyepazarcı, Erol, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye’de Yayınlanmış Çeviri ve Telif Polisiye Romanlar Üzerine Bir İnceleme (1881-1928)**, Göçebe Yay., İstanbul, 1997.
- Üyepazarcı, Erol, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye’de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)**, (C.1), Oğlak Yay. İstanbul, 2008.

Üyepazarcı, Erol, **Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye’de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)**, (C.2), Oğlak Yay. İstanbul, 2008.

Üyepazarcı, Erol, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler, Türkiye’de Popüler Romanın İlk Yüzyılının Öyküsü (1875-1975)**, (C.1), Oğlak Yay. İstanbul, 2019.

Üyepazarcı, Erol, **Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler, Türkiye’de Popüler Romanın İlk Yüzyılının Öyküsü (1875-1975)**, (C.2), Oğlak Yay. İstanbul, 2019.

Vurmay, Müjgan Ayça, **Ekose Polisiye, Müfettiş Laidlaw’dan Dedektif Rebus’a Çağdaş İskoç Polisiye Romanı**, Nobel Yay. Ankara, 2020.

Yurdatap, Selami Münir, **Gece Çocuğu**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1926a).

— **Zevk Çılgınlıkları**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1926b).

— **Hindistan Ormanlarında**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1927a).

— **Maskeli Süvari**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1927b).

— **Mukaddes Heykel**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1927c).

— **Saray Rakkasesi**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1927d).

— **Siyah Güller**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1927e).

— **Şöhret Uğrunda**, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul, (1927f).

— **Bir Sanatkârın Cinayeti**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928a).

— **Çin Dilberinin İntikamı**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928b).

— **Dolandırıcılar Kralı**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928c).

— **Kanlı Miras**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928d).

— **Kız Taciri**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928e).

— **Operadaki Sirkat**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928f).

— **Ölüm Sarayı**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928g).

— **Ressamın Katili**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928h).

— **Şimendifer Düşmanı**, Orhaniye Matbaası, İstanbul, (1928ı).

Yücel, Mustafa Tören, **Kriminoloji**, Başkent Matbaası, Ankara, 2003.

EKLER

Ek 1

SELAMÎ MÜNİR YURDATAP'IN POLİSİYE ROMANLARININ LATİN HARFLERİNE AKTARIMI

Bir Sanatkârın Cinayeti

John Errizvan, esmer, kıvrıkcık saçlı ve latîf sîmâlî, tüysüz sevimli genç bir delikanlı olup Misters Howard namında merhametli bir kadının kiracısı idi. Philadelphia'da Senusastereinde "16" numaralı ufak bir köşenin odalarından birini işgâl ediyordu. Akşamüstü güneş son iltima'tını âfâka saçarken genç merdivenlerden inerek havluya geçti. Salonun kapısı açıldı ve Misters Howard eşikte görüldü. Kadın sordu:

— Ne var Misters Errizvan? Delikanlı elinde tuttuğu mektûbu gösterdi:

— Bakınız bana Harrisburg Konservatuvarının müdürlüğü teklif ediliyor. İşe nisan ibtidâ'sında başlanacakmış. Misters Howard gülümseyerek:

— Sizi bütün kalbimle tebrik ederim Misters Errizvan. Seneniz henüz otuzu doldurduğu hâlde böyle yüksek bir mevki' işgâl ettiğinizden dolayı bahtiyârsınız. Filhâkika pek memnûnum Viyolonist dedi. Doğrusu bunu hiç umut etmiyordum. Evvelce kendim buna nâm-zed oldumsa da aynı memuriyete (3) tâlib olan iki kişinin ısrârı üzerine bırakarak çekilmiştim. Zîrâ onların bana rakîb olmalarını ârzu etmem idi. Artist pek memnun görünüyordu. Hizmetçiyi birkaç şişe iyi şarap almaya gönderdi. Yeni memuriyeti şerefine Misters Howard'a kendisini tebriğe gelen genç bir dostuna müşâ'şa' bir ziyâfet çekti. Yemekten sonra kemanı alarak öyle acıklı bir hava çaldı ki insanı müteessir etmemesi kâbil değildi. John Errizvan, hayatını daima büyük konserlerde geçirmiş ve her defasında muzafferiyet elde etmişti. Delikanlı son zamanlarda konservatuvarlardan birine müdürlüğe girmeyi düşünüyordu. Bir kere bu olduktan sonra izdivaç edecek bir âile teşkîl eyleyecekti. Hatta bunun için Harrisburg Konservatuvarının müdürlüğüne tâlib olmuş olsa da rakîblerinin hücumundan korkarak vazgeçmiş idi. Mûsîkîşinâs, bu gece pek ziyâde neşeli olduğundan Misters Howard ve dostu ile gece yarısına kadar salonda kaldı. Sonra onları kapıya kadar teşyi' ederek odasına çıktı. Hava pek sıcak idi. İhtiyâr kadın hava almak için pencerenin kanadını biraz açtı. Yukarıda John Errizvan de penceresini açmıştı. Gecenin güzelliği genç artist üzerinde tesir etmekte gecikmedi. Tekrâr kemanı alarak terennüme başladı. John Errizvan kemanıyla en hissizleri (4) bile rikkât getirdi. Sanki tellerde ruhunun ihtizâ'zâtı aksediyordu. Misters Howard dirseklerini pencereye dayamış dikiliyor, âdetâ ğaşy oluyordu. Ona bu keman sesi ilâhi bir ses gibi geliyordu. Ansızın titredi. Kemanın sesi büyük bir gıcırta ile kesildi. Bir iniltiyi müteâkiben bir vücûdun sükûtundan mütehassıl bir gürültü işitildi. İhtiyâr ev sahibesi korkusundan donakaldı. Bir felâketin vuku' kalbini kemiriyordu.

— Aman yarabbi!.. Ne oldu? diye kekeledi. Bir müddet olduğu yerde kalarak etrâfı dinledi. Daha fazla bir şey işitmedi. Pencereden eğilerek yukarıya baktı. Genç artistin penceresi açıktı. Petrol lambası şuaatını ağaçların yaprakları üzerine serpmişti. Acaba yanıldı mı? Mister Errizvan kendisi mi çalgıyı kâfi görüp de bıraktı? Birçok defa kuvvetli bir sesle çağırdı:

— Mister Errizvan!.. Mister Errizvan!.. Cevap veren olmadı. Delikanlı odasında olmuş olsaydı işitmesi lazım gelirdi. Demek ki ona bir şey olmuştu. Mamafih Viyolonistin dışarı çıkmak ihtimâli de vardı. Misters Howard odasının kapısını açarak artiste seslendi. Lâkin evvelki gibi cevap alamadı. Gittikçe endişe etmeye başladı. Uşak ile hizmetçi kadını uyandırmak üzere birinci kata çıktı. Bunlar Madamın sesini işitince her ikisi de alelacele giyindiler. (5) Bir dakika sonra Misters Howard Viyolonistin oda kapısına vuruyordu. Mandalı kaldırdı. Lâkin kapı açılmadı. İçeriden ya kilitlenmiş veya sürmelenmişti.

— Hadi gidip polis getiriniz. Kapıyı açmalıyız. Havar fakat çabuk avdet ediniz, zîrâ korkuyorum. On dakikadan fazla kalamam. Uşak merdivenden koşa koşa indi. İhtiyâr dul ile hizmetçi kadın oda kapısının önünde kaldılar. Misters Howard, Errizvan'ın ses vermesini bekleyerek beyhûde yere kapıyı dinliyordu. Uşak gittikten iki dakika sonra hizmetçi kadın bağırdı:

— Ayak patırtısı, gürültü işitiyorum. Evet, birisi yürüyor dedi. Derhâl kapıya vurarak bağırdı:

— Mister Errizvan, Mister Errizvan cevap veriniz. Bizi fenâ hâlde korkuttunuz. Bu esnâda birisi içeriden sürgüyü çekiyordu. Misters Howard dışarıdan dayandığı için kapı birdenbire açıldı ve kendisi de yüz üstü yere düştü. Hizmetçi kadın dahi korkunç bir feryâd çıkararak elindeki lambayı düşürdü. Etrâfı kesif bir zulmat istîlâ etti. Uzun boylu, dev cüsseli bir adam Errizvan'ın odasından çıktı. Sırtında uzun siyah bir manto, başında geniş kenarlı bir şapka, yüzünde (6) siyah bir maske vardı. Şapkayı gözlerine kadar indirmişti. Hizmetçi kadının önünden koşarak geçti ve merdiveni dörder dörder indi. Misters Howard şahs-ı meçhûlû görmemişti, titreyerek doğruldu:

— Lâkin Allahım! Ne var? diye bekledi. Mister Errizvan niçin kapıyı birdenbire açtınız? Elizsiz de niçin lambayı söndürdünüz? Hizmetçi yere düşüp kırılan lambanın yanında baygın yatıyordu. Köşkün kapısı açılarak tekrâr kapandı. Biçâre Misters Howard elleri ile etrâfını yoklaya yoklaya kapıyı buldu. Ayağı hizmetçinin vücûduna çarptı. Bütün azâsı titremeye başladı. Dudakları arasından bir inilti çıktı. Bu esnâda polisler geldiler. Uşak, yolu polislere gösterdi. Misters Howard onları tâ'kîb etti. Bu küçük kâfile hizmetçi Viyolonistin oda kapısının önünde baygın bir hâlde buldular. Uşak kapıyı açtığı zaman odanın karanlık olduğunu gördü. Lâkin Misters Howard elindeki lambayı içeri tutunca polisler gördükleri manzaradan ürktüler. Uşak hanımın elinden lambayı aldı. Zîrâ o kendinden geçmiş idi. Odanın içindeki manzara hakîkâten korkunç idi. Genç artistin cesedi pencerenin önünde idi. Keman yanı başında (7) idi. Yayı elinde kalmıştı. Errizvan yatıyordu. Arkadan yediği bıçak kalbine nüfuz etmişti. Bedbahtın yarısından akan kan bir gül halini almıştı. Yüzü sararmış gözleri büyümüştü. Öleli çok olmamıştı. Zîrâ yerdeki kan daha soğumamıştı. Odanın içinde değişiklik yoktu. Her şey yerinde idi. Biraz sonra mahal-i cinâyete polis müdürü mahallenin komiseri Mister Karras ile birlikte geldi. Bıçağın ânî ve şiddetli saplanmış olduğunu müşâhede ettiler. Cânî, Errizvan keman çalarken arkadan hücum için iyi fırsat bulmuştu. Cinâyet sirkat için irtikâb edilmemişti. Zîrâ maktûlün üzerindeki altın saat ile para çantası olduğu gibi duruyordu. Odanın içinde hiçbir şey eksilmemişti. Misters Howard bu cinâyetin Viyolonistten intikâm almak kastıyla irtikâb edilmediğinden emin idi. İyi biliyordu ki Mister Errizvan gâyet münzeviyâne yaşadığı gibi dostu da pek az idi. Genç artistin düşmanı

da olamazdı. Zîrâ terbiyeli, edîb, mahcûb, sâkin bir delikanlı idi. O hâlde odadan çıkıp sûratle firâr eden esrârengîz adam kimdi? Hiç şüphesiz kâtil. Hizmetçinin mechûl-i şâhıs hakkında verdiği malumât-ı ehemmiyetten arı idi. Komiser bu cinâyetin muktedir bir hâfiyeye tevdi edilmeden hâlledilemeyeceğini anladı. Sabah olunca bir arabaya atlayarak meşhur (8) polis hâfiyesi Nik Karter'in nezdine gitti. Bu işi Karter'e havâle etmek istiyordu. Kendisini evinde buldu. Hâfiye şimdilik başka işi olmadığından komiserin teklifini kabul etti. Şahsen tanıdığı ve birçok defalar kemanını dinlediği genç mûsîkîşinâsın kâtilini bulmak için bütün kuvvetiyle çalışacağını söyledi. Nik Karter ertesi gün Mister Howard'ı ziyâret ederek maktûl kiracısı hakkında birçok malumat aldı. Maktûlün odasını bir bir muâyene etti. Bir not defteri nazar-ı dikkatini celbetti. İçerisini açtı. John Errizvan'ın yazdığı parçaların serlevhasını buldu. Serlevhaların hepsi matbû' idi. Lâkin sonuncular el yazısı idi. Madam'a sordu:

— Mister Errizvan son defa bir parça yazı yazdı mı?

— Evet, evvelki gün yeniden iki parça bitirdiğini bana söyledi. Bir serenad bemol ve bir İspanyol dansı.

— Bu dansı size çaldı mı?

— Hayır, her ikisini de çalmadı. Bu iki parçayı gelecek hafta bir konserde çalmak istiyordu. Ben de ilk defa orada işitecektim. Kazandığı muvaffakiyetini bizzat görmekliğim için beni konsere davet etmişti. Anlıyorum bu parçaların serlevhasını kendisi yazmış. Erter parmağıyla yaprağı gösteriyordu. Son satırdan evvelki iki satırda (9) Dans-ı İspanyol, Serenat-ı Bemol kelimeleri okunuyordu. Son parça bir şarkı idi. Hâfiye dalgın dalgın düşünüyordu. Birdenbire aklına bir şey geldi. Gözdeki defterlerin hepsini çıkardı. Garip şey, fihrist defterinde yazılı son üç parça yoktu. Yazıhânenin diğer gözlerini aradıysa da bulamadı. Mister Howard da endişenâk bir tavırla yaklaştı ve sordu:

— Bir şey bulabildiniz mi?

— Evet, bu feci suikastin hakiki sebeplerini anlamaya başladım. Eğer şüphelerim doğru ise pek yakında elde edeceğiz diyerek çıktı, eve avdet etti. Ederle'ye vakayı bütün teferruatıyla anlattı ve hemen o gün genç kızla berâber Harrisburg'a hareket ederek geç vakit şehre vasıl oldular. Seyâhatlerinden hiçbir kimseyi haberdâr etmemişlerdi.

Hâfiye muavinesiyle birlikte şehre varınca geceyi geçirmek üzere bir otele nâil oldu. Ertesi sabah konservatuvara gitti. Ederle'ye kapıda beklemesini tembih ederek büyük kapıdan içeri girdi ve Konservatuvar Müdür Vekili Mister Edkins'in huzûruna çıktı. Hâfiye odadan içeri girince müdür ayağa kalktı. Bu şâyân-ı hürmet bir zâttı. Onu tanıyordu. Hatırını sorduktan sonra:

— Zavallı John Errizvan'ın kâtili meselesi için geliyorsunuz değil mi? dedi.(10)

— Karter: “Evet” diyerek maktûl hakkında îzâhât almaya başladı. Bu izahattan anladı ki maktûl konservatuvar müdüriyetine tayini gelince başka bir rakîbi vardı. İsmi de cismi de Reynar idi. Zengin ve oldukça mûsîkîden anlar bir muallimdi. Bu malumat ona kâfiydi. Mumaileyhin adresini öğrenmeyi de unutmamıştı. Malumat-ı lazimeyi istihsâl ettikten sonra dışarı çıktı. Yolda muavinine:

— Senin için bir iş var? Şimdi Philadephiya'ya avdet edeceksin. John Errizvan'ın resmini çektiğim fotoğrafçıya git. Hazırladığı camı al ve iyi bir

projektör tedârik et. Sonra tekrâr otele gel. Ederle garın yolunu tuttu. Bir saat sonra ekspersin içinde Philadephia'ya doğru yollanıyordu. Karter Garp Caddesini geçerek on dakika yürüdükten sonra James Reynar'ın ikâmetgâhına muvasâlat etti. Bu etrâfı büyük bir parka muhât zarif bir köşktü. Bahçenin etrâfı tekâmîl-i duvar idi. Duvar bir noktada eve pek ziyâde yakın idi. Bir uşak kapıyı açarak ne istediğini sordu.

— Mister Reynar'la görüşebilir miyim? Uzattığı kartı alarak uşak kartı okudu: “Alle Walter.”

Karter havluda bir dakika bekledi. Uşak Mister Reynar'ın kendisine (11) intizâr ettiğini bildirdi. Mükellef bir salona idhâl edildi. James Reynar saçları muntazam surette taranmış şık bir elbise ile geldi. Misafirini selâmladı. Karter ona dönerek talebesi meyanında kabulünü rica etti ve kabul ettirdi. Sözü değiştirerek James Reynar'a sordu:

— Harrisburg konservatuvarına müdür tayin edilmediniz mi?

— Daha hayır. Lâkin siz buna nasıl muttali' oldunuz?

— Törende bundan bahsedilirken işittim. Birtakım centilmenler John Errizvan kâtledildiğinden yerine sizin tayininizi mûsib görüyorlardı. Ben de böyle düşündüm. James Reynar mağrûrâne doğruldu.

— Haklısınız, evet, konservatuvara müdür olmalıyım. Benden başka hiç kimse bu mevki'e layık değildir.

— Buna şüphe etmem.

— Philadelphialı John Errizvan belki mâhir bir artist idi. Lâkin bir mektebi de idâre edemezdi dedi. Hâfiye müsâade istihsâl ederek evine gitti. Orada tam öğle yemeği yerken Ederle Philadelphia'dan avdet etti. Cam üzerine çıkan bir resim ile güzel bir projektör makinesi getirmişti. Karter ona talimat verdi:

— Bu akşam James Reynar salonuna geçtiği vakit gizlice parka (12) girerek gizleneceksin, müsait bir zamanda hafif bir ıslıkla sana haber veririm. Derhâl makine ile berâber hânenin karanlık odalarından birine girersin.

— İş bana bırak üstâd. İsteddiğinden âlâ olacak.

Öğleden sonra hâfiye muavininin Philadelphia'dan getirdiği bavulu Reynar'ın köşküne gönderdi. Biraz sonra kendisi de gitti. Profesör hüsnükabul göstererek bir fincan kahve içmesi için çok ısrâr etti. Karter kabul ederek berâberce sohbet etmeye başladılar. Reynar'ın köşküdeki büyük mûsikî salonu ile zemin katındaki diğer odalarda büyük hazırlıklar göze çarpıyordu. Bu müsamereye Harrisburg'un bütün kibâr zevâtı med'uvv bulunuyordu. Konservatuvarın tekâmîl-i muallimleri gelmişlerdi. Bütün mûsikî meraklıları Reynar'ın yazıp da methettiği parçaları dinlemek için vakit sabırsızlanıyorlardı.

Nik Karter salondan içeri girdiği zaman etrâfı müdakkikâne bir nazarla teftiş etti. James Reynar hâfiyeyi ihtiyâra prezente etti.

— Talebem, Misis Alle Walter... Mister Edkens. Hâfiye-i ihtiyâr birbirlerini hiç görmemişler gibi selâmlaştılar. Nik Karter bu aralık salonu terk etti. Birinci kata çıkarak duvarların karşısındaki odalara baktı: Önünde geniş bir taraça bulunan duvara karşı bir oda buldu. (13) Salondan bu taraçaya ufak camlı bir kapıdan çıkılıyordu. Müşâhedatından memnun kalarak pencerenin birini açtı, dışarıya baktı.

— Buradan girilebilir, diye mırıldandı. Aşağı kata inerek bahçeye çıktı, hafif bir ıslık çaldı. Çalıların arasına saklanan muavini meydâna çıktı. Muavini projektörü de berâber getiriyordu. Hazır olmasını tembih ederek içeriye girdi.

Havluda hiç hizmetçi bulunmadığına emin olduktan sonra muavinini çağırdı. Gürültü etmeksizin birinci kata çıktı. Karter salona avdet ettiği zaman genç bir piyanist güzel bir parça çalıyordu. Med'uvven genç kız alkışladılar. Şimdi sıra Reynar'ındı. Yeni yazdığı parçalar piyano ile keman içindi. Kemanı konservatuvarın muktedir talebelerinden biri piyanoyu da kendisi çalacaktı. Salonu âmik bir sükût istilâ etti. Genç viyolonist âletini akord etti. Reynar eğilerek dedi:

— Bir serenad bemolde başlıyoruz. Hâfiye bir köşeye çekilerek Reynar'ı tetkîke koyuldu. Mûsîkî başladı. Birkaç dakika sonra herkes bu parçanın büyük bir maharetle yazılmış olduğunu tetkîk etti. Reynar'ın koltukları kabarıyor, ayakları yere basmıyordu. Çalgı bittiği zaman alkış tufanı başladı. Meduven Reynar'ı bu muvaffakiyetinden dolayı tebrik ederek elini sıktılar. (14) Reynar hepsine ayrı ayrı teşekkür etti. Herkes yerine geçti. Birçoklarının ısrârı üzerine Reynar söz söylemeye mecbur oldu.

— Mösyöler, Madamlar iltifâtınıza binlerce teşekkürler ederim, dedi. İlk çaldığım parça sonrakinin yarısı kadar olamaz. Şimdilik size bir parça çalayım. Nik Karter hafifçe başını salladı. Zîrâ çalacağı parçayı biliyordu. James Reynar'a dönerek:

— Şimdi bize bir İspanyol dansı çalacaksınız değil mi? Mister Reynar titredi ve sarardı. Muhâtabına şüpheli bir nazarla baktı ve sordu:

— Bunu nasıl biliyorsunuz Miss Walter?

— Gayet emin olarak söylüyordum, muallim. Lâkin... Ben... Ben demir keseri... Dolaba kapadım... Yoksa...

— Hayır, Mister Reynar dolaba bir kere bile bakmadım. Muallim piyanoya dayandı. Mosmor olmuştu. Davetliler şaşırdılar. Muallimin tavrından korkunç bir vak'a cereyan ettiğini anladılar. Herkes ayakta dimdik duran Karter'e hayretle bakıyordu. Hâfiye salonun taraçaya çıkan kapısı önüne gidip açarak:

— Bir lahza dışarı çıkınız. Size bu husûsta malumat veririm, dedi. Muallim düşündü. Elleri buruluyor, alnından su gibi ter geliyordu. (15) Hâfiyeyi takip ederek davetlilerin arasından süratle geçti. Karter Reynar'ı taraçada bekliyordu. Mükâlemelerini herkesin işitebilmesi için kapıyı açık bırakmıştı.

— Kuvvetli bir sada ile dedi:

— Çalacağınız parçanın serlevhasını nasıl bildiğimi soruyorsunuz değil mi Mister Reynar?

—

— Bunu size anlatacağım hâfiye, dedi. Bu parçalar sizin romanınız değil. Bunları bir diğerinin yazıhânesinden çaldınız? Muallim inledi, sonra kendisini müdafaaya kalktı.

— Bu yalandır, boğuk bir sesle dedi. Böyle bir şeyi nasıl, nasıl söyleyebiliyorsunuz?

— Söylüyorum, zîrâ bu bir hakîkattir. Davetliler arasında bir fısıltı başladı.

— Reynar: Bu doğru değildir. Karter sert bir sesle:

— Bu parçaların asıl sahibini görmek ister misiniz? Oraya, karşıya bakınız, dedi. Eliyle duvarı gösterdi. O esnâda duvara bir resim aksetti. Kanlı bir baş, cam gibi parlayan gözler Reynar'a bakıyordu. Muallim korkunç bir sada çıkardı. Hâfiye hayâle işâret ederek (16):

— Bu başı tanıyor musunuz? Mücrim olduğunuz yüzünüzde okunuyor. Bu bedbahtın kâtili sizsiniz. James Reynar elleriyle yüzünü kapadı. Deli gibi bağıırıyordu:

— Evet, itirâf ediyorum. John Errizvan’i ben öldürdüm, dedi ve der-akab bayıldı.

Davetliler bu sahneyi taaccüble seyretmişlerdi. Hâfiye muavini süratle pencereden taraçaya atlayarak sefilin ellerine kelepçeyi geçirdi. Bir çeyrek saat sonra Harrisburg hapishanesinin bir hücrelerinde idi. Ertesi gün cinâyeti bir kıskançlık yüzünden ika’ ettiğini itirâf etti ve mahkemeye tevdi’ edilip ceza-yı sezâsını buldu.

Çin Dilberinin İntikamı

(2) Newyork’un civârında Çin ve Japon amelelerine mahsûs pis, intizâmsız bir mahallenin şimâlinde şark usûlü bir bar vardı.” Tesulin” nâmında olan bu barın ekseri müşterileri orta halli arak asgarililer teşkîl ederdi. (Verahora) tam manasıyla bir Çin dilberi idi. Amerika’nın güzelliğine, temeddününe gıyaben meftûn olarak memleketini bırakıp Amerika’ya hicret etmişti. Fakat ne çâre ki berâber getirdiği paralar bir sene geçmeden suyunu çekmiş, Çin dilberi para sıkıntısına düçar olmuştu. Nihâyet buna da bir çâre buldu. Birkaç samimi vatandaşının muavenet ve müzâheretiyle Çin mahallesindeki “Tesulin” barına garson olarak girdi. Haftada aldığı birkaç dolar ile geçiniyor ve ara sıra Amerikalıların devam ettikleri temiz ve lüks eğlence yerlerine de gidiyor idi. Verahora, çok nârin ve nâzik bir kız idi. Bunun için çalıştığı yerde kendisini sevdirmiş ve onu orada vücûduyla birkaç zengin müşterilerinin devam etmesine sebep olmuştu. (3) Soğuk bir akşamdı. Verahora bardaki işini bitirmiş eve avdet ederken yolda birkaç sarhoş Amerikalı ayyaşın taarruzuna hedef olmuş güç belâ ile bu azgın heriflerden yakayı kurtarmıştı. İkâmet ettiği eve vardı. Vakit çok geç idi, tahminen saat bir buçuktu. Doğru gaz lambasını yakarak odasına çıktı. İçeri girer girmez kapının aralığından atılmış bir mektûb nazar-ı dikkatini celbetti. Bir hissikablelvuku’ ile mektûbu süratle yerden aldı. Zarfını muâyene etti. Vatanından geldiğini öğrenince bir dikkat ve alâka ile mütâlâasına koyuldu. Mektûbun son satırını bitirir bitirmez gayriihtiyari olarak mektûb elinden düştü. Gözleri karardı. İki elini şakaklarına götürerek hüngür hüngür ağlamaya ve mırıldanmaya başladı:

— Âh!.. Zavallı kardeşlerim... Zâlim ve müteaddi Avrupalıların kanlı süngüleri altında can verdiniz. Âh!. Kim bilir ne kadar ızdırâb çektiniz. Allah ve mukaddes ervâh sizi öbür dünyada mesût ve bahtiyâr etsin. (Yumruklarını sıkarak heyecanlı bir sesle) sizin intikâmınızı ben alacağım! Daha birçok şeyler söyleyecekti. Fakat birdenbire üstüne fenâlık gelerek baygın bir hâlde boylu boyuna uzandı. Zavallı Verahora çok sevdiği iki genç kardeşi İngilizler tarafından öldürülmüş artık dünyada kimsesi kalmamıştı. Onun için (4) çok müteessir olmuş ve bayılmıştı.

Güneş doğmuş ılık şuaatını etrâfa yaymıştı. Çinli kız gözlerini açtı. Etrâfına bakındı. Yerde mektûbun buruşmuş kâğıdını görünce başına gelen felâketin müziç bir rüyâ olduğunu anladı. İntikâm ahdini hatırladı. Gözleri birdenbire kızardı. Mantosunu giyerek karasız, neşesiz, sarhoş gibi dışarı çıktı. Nereye gidecek ve ne yapacaktı, onu biz değil kendisi bile bilemiyordu.

— Nereye Monşer?

— Meşhûr şark yıldızını görmeye.

— O kadar güzel bir şey mi?

— Ne diyorsun harika, harika... Edvard banker arkadaşı Levi'nin medh ve ıtrasına kapılarak onunla meşhûr bar müzik havline gitmişti. İki zengin arkadaş güzel bir yerde masa işgâl ederek içkilerini açmaya başladılar. Artistler birer birer numaralarını göstermeye başladılar. Tango Arjantin, Vals Amerikan, Klasik danslar bitti. Herkes son numarayı (Çinez) raksını bekliyordu. Çok sürmeden barın elektrikleri söndü, yeşil ampuller yandı. Çok güzel endâma (5) mevzûn bacak ve kollara malik bir kız sahneye çıktı. Vücûdu bir yılan gibi kıvrılıyor, şehvi bir tavırla raks ediyordu. Birdenbire yeşil ziyâlar kırmızıya münkalib oldu. Bu sefer rakkâse faâliyetini artırarak seyircileri tehyîc edecek vaziyetler alıp dans etmeye başladı ve böylece on dakika kadar sürdü. Müthiş alkış tufanı arasında bir gölge gibi kayboldu. Elektrikler yandı. Herkes efsânevi bir rüya görmüş gibi gözlerini ovuşturuyordu. Memnûniyet ve mahzuzâtını arkadaşına anlatıyordu. Levi zengin arkadaşına sordu:

— Nasıl?

— Methettiğiniz kadar var, ben bu dansözle mutlaka tanışacağım.

— Kolay, garson ile kartını gönder. Sopaya davet et, zannedersen kabul etmemezlik etmez. Edvard garsonu çağırarak üstüne birkaç kelime yazdığı kartını sahneye son çıkan dansöze vermesini ve cevap getirmesini tembih ettikten sonra kendisine bol bol bahşış verdi. Garson parayı cebine yerleştirip dansözün odasına çıktı. Kartı verdi. Münderecâtına seri bir nazar atfettikten sonra:

— Peki, tayin ettiği yere gelirim dedi. (6) Garson memnûn bir hâlde avdet ederek Mister Levi'ye keyfiyeti iblâğ etti. Gece yarısı olmuş, sokakların kalabalığı azalmıştı. Şık bir otomobil lüks barın kapısı önünde duruyordu. Birkaç dakika sonra bardan iki erkek ile kürklü mantosuna bürünmüş nârin bir kadın otomobile binerek sâhil lokantaların birine gidiyorlardı. Şoför bu üç kibar müşterilerini biraz gezdirdikten sonra deniz kenarında bulunan lokantaların birisi önünde durdu. Müşteriler indiler. Paralarını vererek içeriye dâhil oldular. Ismarladıkları nefis yemekleri yerlerken konuşuyorlar, birbirleriyle latîfe ediyorlardı. Levi, dansöze dönerek mütebessimâne:

— Bu akşamki lütfkârlığınızdan çok memnûn oldum. Size karşı çok mahcûbum. Çünkü teşekkürümü iblâğa âcizim. Sevincimden ne yapacağımı şaşıyorum dedi. Dansöz ceali bir kahkaha salıvererek:

— Latîfe-i bertaraf. Demek beni o kadar seviyorsunuz, değil mi?..

— Ona şüphe mi var? Biz İngilizler, Amerikalılardan fazla aşkı biliriz ve aşkımızda her vakit samimiyiz. Dansöz durduğu yerde titremeye başladı. Acaba sinirine dokunacak bir şey mi işitti? (7) Evet, o İngilizlerden nefret ederdi. Onlara karşı bir intikâm hissi beslerdi. Çin dilberi (Verahora) dan başka kimse olmayan bu dansöz iki seneden beri yüksek mehâfile mensûb barlarda raks ediyor ve böylece kendisine büyük bir şöhet temin etmiş bulunuyordu. Gerek vücûdunun tenâsübü gerek çehresinin güzelliği sayesinde sahneye intisâb etmiş ve çok geçmeden sahnenin parlak ve müşaşalı yıldızlarından biri olmuştu. Çok müreffeh bir hayât geçirmekle berâber garip ve dehşetnâk bir arzûnun manevi tesiri onun günden güne kalbini sertleştiriyor, ruhunda ve hissiyatında mühim bir tebeddül yapıyordu. İki sene evvel içinde tutuşturduğu intikâm ateşini bir iki İngiliz'i öldürmekle söndürmek istiyordu. Bunu mevki'-i tatbîke koymak için fırsat kollamaya

başladı. Çinli dilber dansöz bir taraftan iki İngiliz zengini ile beynini yiyor bir taraftan onları idâma götürecek cehennemi yolları fikrinde birer birer tasarlıyordu.

(8) Artık intikâm saati hulûl etmişti. Yemekten sonra Çinli dansöz ile iki İngiliz lokantadan çıkarak berâberce Verahora'nın ikâmet ettiği pansiyona gittiler. Yolda Edvard arkadaşından müsâade istihsâl ederek ayrıldı. Şimdi yalnız Levi ile yeni muhibbesi dansöz berâber kalmışlardı. Zengin İngiliz birkaç dakika sonra nâil olacağı vuslatın tatlı ve heyecanlı anlarını hatırlıyor, âdetâ kuduruyordu. Otomobilde sâmit bir hâlde duran kıza haris haris bakıyordu. O ise bu bakışlara sahte bir tebessümle mukâbele ediyordu. Otomobil dansözün ikâmet ettiği pansiyonun kapısı önünde durdu, ikisi de indiler. Yukarı çıktılar. Baştanbaşa Japon ve Çin tezyinatıyla süslü, yeşil abajurlu elektrik ziyâsı ile münevver ılık bir yatak odasından zengin Levi suvare elbiselerini çıkarmakla uğraşüyor, yanındaki dansöz de ona yardım ediyordu. Levi bu esnâda dansözün çıplak kollarını okşamak ister gibi yakalamak istedi ise de Çin dilberinin ânî bir hareketi buna mani oldu. Levi, yalvarıcı titrek bir sesle:

— Niçin böyle benden kaçırıyorsunuz, benden nefret edecek ne var? Dedi Vera, gülerek cevap verdi:

— Çok güzelsiniz. Hem de hemcinslerinize mahsus olan suvaklığı sizde bulmuyorum. Yalnız çok hasîssiniz. Hiç para harç etmesini istemezsiniz. Hâlbuki benim dünyada en sevmediğim bir şey varsa o da hasîsliktir. Zengin İngiliz bu sözleri izzet-i nefsine yedirmeyerek:

— Bu ithâmı asla kabul etmem, bu husûsta isbâtınız yoktur, dedi. (9) Dansöz, iki eliyle kollarını yakalayarak:

— Size karşı büyük bir fedakârlık gösteren davetinize icâbet eden ve nihâyet binlerce lira değerinde vücûdunu size teslim eden bir kadını mükâfatsız, hediyesiz bırakmaklığınız buna kâfi bir ipucu ve isbâttır zannederim Mister Levi Hazretleri, dedi. Bunun üzerine Levi, elini cebine götürerek yanında taşıdığı çek defterini çıkardı ve yüz bin dolarlık bir kâğıdını imzalayarak Çinli dansöze verdi ve:

— Buyurun, size ufak bir hediye. Artık zannedersem bundan sonra bana hasîs demeyeceksiniz, değil mi gözüm? Dansöz çek kâğıdını alarak:

— Hayır, haydi çabuk soyunun da yatağa girin, vakit geç oldu. Şimdi ben gelirim, dedi ve dışarıya çıktı. Levi, alelacele soyundu, iskemlenin üstünde duran pijamayı giyerek karyolaya çıktı, uzandı. Çok geçmeden ortalığı dolduran boğucu bir koku nefesini tıkadı. Çırpınmaya başladı, fayda etmedi. Birkaç saniye sonra gözlerini ebediyen kapıyordu. Odadaki duman yavaş yavaş zâil olmaya başladı. Birkaç dakikayı müteâkib kapı açılarak Verahora içeri girdi. Mütebessim ve memnûn görünüyordu. Câzib, çekik gözleri uykusuzluktan ve hiddetten kızarmış bir hâlde idi. Doğru İngiliz zengininin yattığı (10) yatağa yaklaştı. Nefesini yokladı. Memnûn bir hâlde haykırdı:

— Oh! Ölmüş hem çok kolay bir sûrette... Ölünün yanından ayrılarak dışarı çıktı. Sâdik hizmetçisi ve şerîk cürmü aynı zamanda sevgilisi (Dayk)ı çağırды ve kendisine şu tembihâtı verdi:

— Bu yatakta yatan ölüyü alacaksın, vücûdunu tanınmayacak bir hâlde balta ile parçalayacaksın ve sonra onu bir posta paketi yapıp üstüne (İngiliz Sefarethânesine) mahsus diye yazacak ve her sabah buradan geçen posta paketi kamyonunun içine usulcacık atacaksın. Bütün bunları yaptığın takdîrde

seni yarın gece odama alacağım ve içki masrafın olarak beş yüz dolar vereceğim.

Dayk, Vera için çıldırıyordu. Onu ruhundan fazla seviyordu. Onun uğrunda her şeyi cinâyeti bile yapmaya razıydı. O âdetâ Çinli dansözün bir esiri gibi idi. Bunun için metresinin tabir-i ağırla maşukasının tembihâtını dikkatle dinledikten sonra:

— Baş üstüne bütün emirlerinizi infâz edeceğim, dedi. Filhâkika şafak sökerken maktûl Levi'nin cesedi tanınmayacak bir hâlde parçalanmış Vera'nın yazdığı kâğıt ile berâber bir kutunun içine konulmuş ve bir posta paketi gibi yapılmıştı. Dayk, sabahleyin erkenden bir mutad pansiyonlarının önünden geçen posta paketi kamyonunu bekleyerek usulcacık hazırladığı paketi (11) atmış, şoför de farkına varmamıştı. Sokakta ise henüz kimseler yoktu. Çinli dansöz tuvaletini yaparak dışarı çıktı.(Londanbank) a giderek Levi'nin verdiği çeki bozdu. Paralarını dercep ederek alelacele eve avdet etti. Salona çıktı biraz dinlenmeye başlamıştı ki telefon zili şiddetle çaldı. Âhizeyi alarak:

— Âlo, kimsiniz?

— Ben Edvard. Lütfen Levi'yi telefona çağırır mısınız? Verahora, Levi kelimesini duyunca eli titredi, biraz evvel işlediği menfûr cinâyeti hatırladı. Metânetini toplayarak:

— Alo, Mister Edvard, arkadaşınız Levi akşam geç yattığı için daha kalkmamıştır. Bu akşam saat on birde bize teşrîf ediniz. Yemeği birlikte yiyelim, ben Levi'ye haber verdim.

— Teşekkür ederim, mutlaka gelirim. Adieu (Adiyo)... Vera, oh! diyerek telefonu kapadı ve Edvard'a bir ölüm tuzağı planı hazırlamak üzere bitişik odada viski içmekle vakit geçiren sevgilisi Dayk'ın yanına gitti.

Saat on bir... Lüks bir otomobil Çinli dansözün pansiyonu önünde durdu. İçinden Mister Edvard inerek kapıyı çaldı. Dayk kapıyı açarak geleni baştan ayağa kadar süzerek içinden (12):

— Cılız bir şey, bitirmesi kolay, dedi. Dayk, Mister Edvard ile berâber yukarı çıkarak onu bir odaya soktu ve biraz beklemesini rica etti. Edvard odaya girdi. Bu oda çok kapalı, sıkıntılı, alelacâib bir yerdi. Oradaki iskemlelerin birisinin üstüne oturmasıyla kapının sıkı bir surette kapanması bir oldu. Çok geçmeden odaya birdenbire hücum eden muhannik bir gazın tesiriyle ademe karıştı ve bir iki saat sonra arkadaşının aynı akıbetine uğrayarak posta paketi yapıldı ve kamyonu atıldı. Newyork İngiliz Sefarethânesinin emek-dâr kapıcısı postacının getirdiği iki posta paketini alarak yemek salonunda ailesiyle berâber sabah kahvaltısını eden sefirinin huzuruna çıkarak:

— İşte efendim postacı size iki posta paketi getirdi. Sefirin çocukları ve ailesi sevinçle babalarının etrâfını sararak:

— Baba, baba... Mutlaka İngiltere'deki amcam yolluyor. Çabuk açın da bakalım ne göndermiş. Sefir ilk paketi açtı. Gözleri fal taşı gibi açıldı. Çocukları ve zevcesinin yüzü sapsarı oldu. Çünkü posta paketinden bezlere sarılmış maktûl bir insanın kanlı vücudu çıkmıştı. Paketin içinde bir de şu kâğıt yazılıydı: (13) [Çinlinin İntikâmı] İkinci paketi açtılar. O da aynı şey idi. Sefirin çocukları ve ailesi bu feci cinâyetin iğrenç manzaralarından fenâ hâlde müteessir olmuş ve ekserisi bayılmıştı. Sefir ise bir çılgın gibi ne yapacağını şaşırılmış, aklında binlerce vahşi şeyler geçiyordu. Bu esnâda

kapıcı tekrâr yukarı gelerek sefire bir kart uzattı. Sefir kartın muhteviyyâtını okuyunca somurtkan çehresinde bir tebessüm belirdi. Hizmetçiye dönerek:

— Mister Nik Karter’i misâfir salona alın. Şimdi ben gelirim, dedi. Hizmetçi gitti. Meşhûr polis hâfiyesi Nik Karter, Amerika ile İngiltere hükümetleri arasında muhtelif fih bir zâbıta meselesi için sefiri ziyâret etmiş idi. Sefir onu misâfir salonunda kabul ederek geldiği iş için kâfi malûmâtı verdikten sonra sabah sabah kendisine gönderilen ve içinde iki maktûl insanın kanlı cesetleri bulunan paketleri gösterdi ve bu meselenin mâhiyetini ve bahusûs cinâyetin fâillerini bulmasını rica etti. Nik Karter mesleğine fevkalâde merbûtiyeti vechile bu meseleyi memnûniyetle kabul ederek sefirin elini sıktı:

— Bu meselenin hâllini bana bırakın! Yalnız kimseye bir şey açmayın!.. (14) Zirâ mesele gazetelere aksedilirse bütün mesâîmiz boşa çıkar. Cânîler firâr etmeye meydân bulur, dedi ve çıktı. Nik Karter evine gider gitmez muavini vasıtasıyla parçalanmış vücûtları morga gönderdi ve raporunu aldı. Çehrelerin parça parça olması maktûllerinin hüviyetlerini ketmediyordu. Bu ise cinâyeti muallak, esrârengîz bir hâlde bırakıyordu. Bununla berâber Nik Karter de bir ipucu elde etmek için bütün zekâ ve gayretini sarf ediyordu. Elinde yalnız bir ipucu vardı: O da bu cinâyetin bir Çinli tarafından ika’ edildiği ve maktûlün yüzde doksan beş İngiliz olduğudur. Karter o akşam tebdîl-i kıyâfet ederek Çinlilerin mahallesine gitti ve lazım olan tahkikât ve takibâtı yaptı ise de müspet bir netice elde edemedi. Ertesi gün yine o mahalleye gitmiş ve takibatına başlamıştı. Akşam geç vakit evine hareket ettiği vakit hizmetçisi ona bir mektûb verdi. Karter hizmetçinin verdiği mektûbu tahallûkle açarak muhteviyyâtını okumaya başladı:

— “Muhterem polis hâfiyesi Nik Karter! İkâmet ettiğim on sekizinci caddede dördüncü sokakta iki (15) pansiyonda bir cinâyet vukû bulmuş, hizmetçim öldürülmüş ve param çalınmıştır. Çabuk gelmenizi rica ederim. (Verahora) Mektûbu birkaç defa okudu. Yazının sâhibesini aklına getirerek kim olduğunu derhâtır etmeye çalıştı. Çok geçmeden kim olduğunu anlamıştı. Meşhûr Çin dansözü... Karter ta’kîb ettiği cinâyetle alâkadâr zannettiği bu yeni cinâyete çabuk şitâb etmeyi münâsîp görmüştü. Bununla berâber gitmeden evvel hayâtını muhâfaza etmek için her ne lazımsa yanında taşıyarak bir otomobile atladı ve dansözün evine gitti. Kapıda dansözü karşılayarak cinâyetin vukû bulduğu odaya sokarak heyecanlı bir sesle:

— Mister Karter bu cinâyetin hâllini sizin dirâyet ve gayretinize bıraktığım için zâbıtayı ve müdde-i umûmîyi haberdâr etmedim. Çünkü ekseri işlerinizi kendiniz görmek istediğinizi işitiyorum da ondan, dedi. Karter odanın içerisinde boylu boyuna uzanmış kanlar içerisinde yatan maktûlün yanına giderek onu muâyene etmek için eğildi. Bu esnâda Çinli dansöz arkadan tavandan sarkan ipin kemendini Karter’in başına geçirerek var kuvvetiyle çekti ve istihzâ’ ile:

— Çinlinin intikâmı müthiştir. Siz de Karter Cenâbları öbür dünyaya gönderdiğim iki İngiliz’in yanına gidin. Belki orada canları sıkılıyor, diyerek dışarı çıktı. (16) Karter’e bir şey olmamıştı. İhtiyâtlı olarak boynuna yaka gibi bağladığı keskin demir parçası kalın ipin boynuna temas etmesine mani olmuş ve böylece hâfiyenin hayatını kurtarmıştı. Sûratle ellerini ceplerine götürerek bıçağını çıkardı, ipi kesti. Yerde maktûl rolü yapan hizmetçi Dayk, Karter’in ipten kurtulduğunu görünce kaçmak istedi. Karter kapıda ona yetişerek kuvvetli bir yumruk darbesi ile yerlere serdi. Bu esnâda memnûn bir hâlde

içeri giren Verahora, Karter'in tehditkâr bir vaziyette duran tabancasının ölüm saçan namlusu ile karşılaştı. Karter cebinden kelepçeyi çıkararak: — Kâtil kadın! Haydi ellerini şu demire geçir yoksa mahkeme edilmeden seni idâma göndereceğim, dedi ve ellerine kelepçeyi geçirdi. Yerde bî-hûş bir hâlde yatan "Dayk"ın ellerine de kelepçeyi geçirerek ikisini hükümete teslim etti. Verahora tevkifhânede yanında taşıdığı ve bir damlası bir fili öldüren zehirden içerek intihâr etti ve kendi kendisine cezâsını verdi. Dayk ise netice-i muhâkemede müebbed küreğe mahkûm oldu. Karter ise muhakkak bir ölümden kurtulduğundan ve bu muvaffakiyetten dolayı herkesten binlerce takdîr ve tebrik mektûpları almaya başladı.

Dolandırıcılar Kralı

— Kızım yanında ufaklık var mı?

— Niçin?

— Şu köşede duran ihtiyâr dilenciye para vereceğim de ondan sordum. Genç kız şişkin portmantonundan bir dolar çıkararak annesine verdi. Annesi de o doları pejmürde kıyâfetli, soğuktan tir tir titreyen ihtiyâr fâkire verdi ve kızıyla yoluna devam etti. Dilenci kendisine sadaka veren Madamı yan gözle bir süzdükten sonra bir tavr-ı meyasûne ile onları uzaktan uzağa takip etmeye başladı. Nihâyet on altıncı caddede saptıklarını görünce daha hızlı yürüyerek onlara yetişti. Kızın karşısına çıkarak:

— Matmazel demin bana sadaka verirken çantanızdan bir yüzük (3) düşürdünüz. Siz gittikten sonra gördüm. Koşa koşa geldim. Size takdîm edeyim, dedi. Genç kız çantasını açarak yüzüğünü yokladı, buldu. Dilenciye göstererek:

— Teşekkür ederim, işte yüzüğüm burada, kaybolmamıştır, o başka bir kimseden düşmüştür dedi. Dilenci genç kızın elindeki yüzüğe bakmak bahanesiyle aldı ve süratle elindeki yüzükle tebdîl ederek verdi. Genç kız farkına varmayarak yüzüğü çantasına koydu ve onu intizâr eden validesiyle apartmanlarına girdi. Dilenci girdikleri apartmanın numarasına seri bir nazar fırlattıktan sonra bir kuş süratiyle oradan uzaklaştı. Cazband kıvrak nağmeler terennüm ederek variyet-i bâletini coşturuyordu. Rengârenk ziyânın efsûnlu şuaatı altında levent endâmlı kızlar hâris rakslarıyla hazirûnu tehyîç ediyorlardı.

Norman içtiği sigarasının dumanını havaya bu nim-üryân artistlerin müheykel vücûtlarına ateşin bir nazarla bakıyordu. Bir aralık yanındaki masada oturan güzel bir genç kadın ile erkeğin muhâvereleri nazar-ı dikkatini celbetti. Erkek kadına anlatıyordu: (4)

— Âh Lucy, sana müessir bir haber vereceğim. Ben nişanlandım. Evet, bir seneden beri münâsebette bulunduğum zengin bir kadının kızı ile pek yakında da düğünümüz icrâ eyleyecek.

— Bu kız kim oluyor?

— Müteveffâ Lord Richard'ın kerimesi Mary ile.

— Amma ettin ha! Buna kabil değil inanmam.

— İnanmazsın değil mi? Peki bu elimdeki yüzüğe ne dersin? Diyerek parmağında (M) markalı yüzüğü gösterdi. Muhâvereyi sonuna kadar duyan Norman nihâyet tahammül etmeyerek konuşan erkeğe döndü ve hiddetli bir sesle:

— Efendi, tanımadığınız bir ailenin şerefli kızını ağzınıza almayınız sonra size pek pahalıya mal olur, dedi. Genç erkek yanındaki kadını bir bahâne ile savarak muhâtabının yanına yaklaştı. Hafif bir sesle dedi:

— Azîzim neye böyle hiddet ettiniz?

— Çünkü mevzu’bahis kız benim nişanlım.

— Ha ha... Ne âlâ. O benim nişanlım. İşte verdiği yüzük. Daha söylediğimi isbât edecek birçok vesâikim de vardır. Norman müşkül bir mevkie düşmüştü. Namuslu diye aldığı bir kızın yaptığı rezâletler birer birer meydâna çıkıyordu. Bunların şehirde şüyu’ bulması gerek kendisinin ve gerek evleneceği kızın menâfi’ne dokunmaktadır. Bir kere Mary’nin bu ahlâksızlığı şehirde duyulursa babasından aldığı mirâsa (5) hükümet vaziyet eder ve taht-ı vesâyetine alır. Malından adamakıllı istifâde ettirmez. Bunun için bu adamla uyuşmalı ve meseleyi örtmelidir. İşte Norman böyle düşünüyordu. Nihâyet karar verdi. Genç erkeğe dönerek:

— Azîzim, siz bu kızı seviyor musunuz?

— Herhâlde sizin aşkınız kadar değil.

— O hâlde berâberce uyuşarak o kızın sevdasından vazgeçebilirsiniz değil mi?

— Hay hay... On bin dolar bir çek imza’ ederseniz yüzüğü, ilân-ı aşk mektûpları, resimleri, vesaireyi size veririm ve bu sırrı ölünceye kadar muhâfaza ederim. Norman, cebinden çek defterini çıkararak on bin dolarlık bir çek imzalayarak genç erkeğe verdi. O da cebinden kâğıtları, resimleri ve yüzüğü verdi. Bu sırrı ifşa’ etmeyeceğine dâir yemin etti. Norman, pek büyük bir zarardan çıkmakla berâber çok memnûn ve mesrûr görünüyordu.

Edgard, tam saat yedi buçukta uyanmıştı. Tuvaletini, kahvaltısını ederek doğru bankaya gitti. Çeki vezneye vererek on bin doları aldı. Dışarı çıktı. (6)Yolda boyuna düşünüyordu. Daha yirmi bin dolara ihtiyâcı vardı. Bunları nasıl elde edecekti. Laalettayin bir bara giderek müstakbel faâliyeti hakkında zihninde cehennemi projeler çizmeye başladı. Edgard, hikâyemizin başında bahsettiğimiz dilenci idi. O gün bir mesele için öyle olması icâb etmişti. Barda eline geçirdiği bir gazeteyi mütâlâa’ etmeye başladı. Birdenbire bir havâdis nazar-ı dikkatini celbetti. Profesör (Dayk) Şark seyâhatinden avdet etmiştir. Mumaileyh son seyâhatinde on bin dolarlık bir antika küpe satın almıştır. Edgard gazetenin mütâlâasını bitirir bitirmez barı terk ederek ikâmetgâhına gitti. Orada bir İngiliz gazetecisi kıyâfetine girerek dışarı çıktı. İlk tesâdüf ettiği otomobile atlayarak Profesör Dayk’ın evine gitti. Kapıcıya şu kartı: (Kurye İngiliz Gazetesi Muhâbiri) takdîm ederek profesörle görüşmesini talep etti. Birkaç dakika intizârdan sonra hizmetçi gelerek onu profesörün misâfir salonuna kadar götürdü. Profesör gelen misâfirini büyük bir hürmet ve nezâketle karşılayarak (7) gazeteciliğe ait birçok malûmât verdikten sonra, Mısır’da bir bedeviden aldığı ve ta eski firavunların devirlerine ait bir küpe ile bir altın yüzük gösterdi ve hakkında izâhât vermeye başladı. Sahte gazeteci Raymond veyahut Edgard barda dalga ile Raymond’un aşırıldığı yüzüğü antikacının kıymet-dâr yüzüğü ile hiçbir şüphe bırakmadan değiştirdi. Bu esnâda herifi adamakıllı lakırdıya tutmuştu. Antikacı yüzüğe, küpelere bakmadan yerlerine koyarak yine misâfiri ile çene çalmaya başladı. Nihâyet gazeteci müsâade istihsâl ederek dışarı çıktı ve bir otomobile atlayarak (4)üncü caddedeki husûsi apartmanına gitti. Roymand çok çalışkan, yakışıklı bir genç idi. Amerika’da ve Avrupa’da binlerce kari olan (Kurye İngiliz)

gazetesinde bir muhâbir olan muharrir idi. Bundan birkaç ay mukaddem vefât eden Amerika'nın başlıca zenginlerinden olan Lord Richard'ın kerimesi Mary ile nişanlanmıştı. Filvâkî onların bu nişanlanmaları bir aşk ve sevdâ mahsûlü olmadığından biraz soğuk olmuştu. Bununla berâber genç muhâbir memnûn görünüyordu. Çünkü kendisi kızı sevmiyor, parasını ve genç olan annesini seviyordu. Barda geçen hâdiseden sonra nişanlısına çok lakayt davranmaya başladı. (8) Nihâyet bir gün kendisi ile kayınvalidesi ve nişanlısı ile birlikte yemek yerlerken Mary annesine dönerek:

— Anne o gün rast geldiğimiz dilenci, haberim olmadan yüzüğümü çalmış. Bir saat evvel çantamı karıştırırken farkına vardım. Yüzüğümün yerine ona benzer maden bir yüzük buldum. Bundan başka birçok resim ve mektûplarım da kaybolmuştur, dedi. Royman bu haber üzerine bardaki hâdiseyi hatırladı. Kızın masumiyeti gittikçe tebellür ediyordu. Demek müthiş bir hırsız tarafından dolandırılmıştı. Kızın vâlidesi lakayt bir tavırla:

— Kızım üzülme, o kadar kıymet-dâr yüzük değildir. Ben sana başkasını alırım, diyordu. Damat yemeğini yiyerek dışarı çıktı. Maksadı evvelâ çalıştığı gazeteye uğrayıp yazısını yazmak sonra meşhûr polis hâfiyesi Nik Karter'e gidip vakayı bir tafsil anlatmaktı. Gazete idarehânesine gider gitmez Heyet-i Tahririye Müdürü karşılayarak:

— Biraz evvel meşhûr antika merâklısı Profesör Dayk sizi telefonla hânesine davet etti. Mutlaka gideceksiniz. Çünkü bu elimize gelmiş bir fırsattır. O adamdan alınacak çok havâdis vardır, dedi. Roymand, bu işe bin bir küfür ede ede gazete idarehânesinden çıkarak bir otomobil ile antikacının ikâmetgâhına yollandı. Oraya vâsıl olur olmaz antikacı onu açık bir sûretle mukâbele ederek (9):

— Affedersiniz, bir yanlışlık yüzünden sizi tekrâr buraya kadar rahâtsiz ettim.

— Bir şey değil, yalnız yüzükler değişti, dedi. Roymand, antikacının bu sözlerinden zerre kadar bir şey anlayamamıştı.

— Mister, hangi yüzükten bahsediyorsunuz?

— Rica ederim, latifeyi bırakın. Bir iki saat evvel size gösterdiğim yüzük sizin yüzüğünüzle yanlışlıkla karıştı.

— Neler söylüyorsunuz? Ben daha sizi ilk defa olarak görüyorum. Gerçi isminizi ve şöhretinizi gazetelerde, mecmûalarda okuyorum. Sakın bir yanlışlık olmasın?

— Nasıl olur efendim? Siz kendiniz bizzat gelmiştiniz.

— Fakat beyefendi, ben gelmediğimi binlerce şâhit ile isbât ederim. Antikacı bu söz üzerine birdenbire şaşırdı. Asabi asabi odada sessiz sessiz dolaşmaya başladı. Nihâyet bir şey keşfetmiş gibi başını kaldırarak cebinden bir yüzük çıkararak Roymand'a göstererek sordu:

— Peki, bu yüzüğe ne dersiniz? Size ait değil mi? Roymand yüzüğü aldı, derhâl tanıdı. Evet, kendi yüzüğü idi. Biraz düşündü. Hâtırasını yokladı. Bu müphem ve esrârengîz meseleyi anlar gibi oldu. Antikacıya nazarlarını tevcih ederek:

— Azîzim, ikimiz mâhir bir dolandırıcı tarafından dolandırıldık. (10)

Hem size biraz hafîfçe oldu. Ben müthiş bir surette dolandırıldım. Size gelmeden evvel Nik Karter'e gidip haber verecektim. Arzû ederseniz birlikte meşhûr polis hâfiyesine gider, vaziyeti anlatırız. O bu yaman serserinin hakkından gelir ve çabuk adâletin pençesine teslim eder, dedi. Antikacı ağarmış sakalını kaşıdı. Çukurlaşmış gözleriyle muhâtabını süzerek:

— Peki, gidelim dedi.

Birkaç dakika sonra meşhûr antika tâciri ile genç gazeteci, meşhûr polis hâfiyesi Nik Karter'in ikâmetgâhına gidiyorlardı. Nik Karter, kemâl-i dikkat ve itina ile yüksek tabakaya mensûb misâfirlerinin macerâ-yı garibelerini dinledikten sonra gülümseyerek:

— Sizin buraya gelişiniz çok isâbet oldu Mister Roymand! Gazetenize malûmât vermemek şartıyla sizi ve gerek arkadaşınız antikacıyı dolandıran serseriye yakalayacağım. Esâsen ben bu dolandırıcı hırsızın ahvâlini o günden beri tetkik ve takip ediyorum. Pek güzel kıyâfet değiştirmeye kadar olan bu adam sizden aldığı paralarla New York'u alt üst edecek müthiş bir çete teşkil edecek ve bütün bankaları müessesat malıyla soyacaktı fakat ben buna (11) mani olacağım. Yarın New York civârında bulunan kenar mahallelerinden birinde arkadaşlarıyla buluşacak ve müstakbel faaliyetlerinin programını tespit edeceklerdir, dedi. Roymand ile antikacı Karter'in elini sıkarak ayrıldılar. Karter yalnız kaldı. Bir sigara yakarak önünde duran bir yığın kâğıtlara göz gezdirmekle başladı. Birdenbire odanın kapısı açıldı. Karter'in çok sevdiği ve bir seneden beri Avrupa'ya giden muavini (Jack) görüldü. Elindeki ufak seyâhat valizini sallaya sallaya üstâdının yanına geldi. Elini sıktı. Karter, muavininin bu ani gelişine hayret ederek sordu:

— Ne var ne yok Jack?

— Seni göreceğim geldi

— Avrupa'da ne yaptın? Böyle ansızın nasıl geldin? Jack, valizini yere koyarak:

— Çok teşekkür ederim üstat, benim ansızın Amerika'ya avdet etmem cihanşümûl bir şöhrete mâlik bir hırsızla alakadardır. Bu hırsızın ismi (Bill) dir. Paris'te bir ay zarfında on beş kişiyi dolandırmış, yedi bankayı soymuş sonra Monte Carlo'ya gelerek çaldığı paralarla kumar oynamaya ve Lord gibi bir hayât yaşamaya başlamış ise de Fransız ve İtalya zâbitasının ciddi tatbikâtı sayesinde bir gün kumarhânede bastırıldı. Fakat kendisi bir derhâl bir yere saklandı. On dakika zarfında kıyâfetini değiştirerek onu arayan polislerin önünde dışarı çıktı ve oradan İtalya'ya geçti. Papa'nın Vatikan Sarayına (12) girmeye muvaffak olarak oradan birçok kıymet-dâr şeyler aşırmaya muvaffak oldu. Fakat aks-i tali' onlardan istifâde etmeden kaybetti ve Napoli'ye geldi. Oradan Amerika'ya giden büyük transatlantiklerden birisine atlayarak Amerika'ya geldi. Ayağı basar basmaz cebinde bulunan cüz'i parasıyla İtalya'da bıraktığı makyaj ve kıyâfet değiştirmek adâveti aldı ve ufak tefek sirkatlere ve dolandırıcılığa başladı. Evet, büyük işler yapacaktı. Fakat parası yoktu. Nihâyet büyük bir dolandırıcılığa başladı. Bir dilenci kıyâfetine girerek bir bahâne ile çok zengin bir kızın nişan yüzüğünü ve çantasındaki eski aşk mektûplarını aşırıp ve onları sakladı. Sonra şık bir kıyâfete girerek kızın nişanlısının devam ettiği bir bara gidip mektûpları ve yüzüğü kızın nişanlısına göstererek kızın aşığı olduğunu söyledi ve neticede hakk-ı sükût ve ferâgat parası olarak on bin dolar aldı. Oradan dolandırdığı gazetecinin kıyâfetine girip bir antikacıya gitti ve ondan on bin dolar kıymetinde bir yüzük arakladı. Artık istediği parayı elde etmişti. Şimdi asıl faâliyete geçecek. Nik Karter, mütehayyir mütehayyir muavininin yüzüne bakarak:

— Demek sen bu hırsız ta Avrupa'dan takip ediyorsun. Ben de onu yakalamak için plân kuruyordum. Jack, bu adam, bu yirmi bin doları elde

ettikten sonra ne yapacak yani ne gibi dolaplar çevirecek? Anlamak istiyorum.

— O evvelâ Nik Karter'i yani zât-ı âlinizi işine engel (13) olmamak için katlinizi veya hapsinizi istiyor. Bunu yaptıktan sonra bir çete teşkil edecek ve bankaları soyacak imiş, dedi. Karter hırslanmıştı. Ayağı kalktı ve muâvinine dedi ki:

— Jack, bu serserinin derdest edilmesi için lazım gelen tertibâtı alalım ve yakalayalım. Jack omuzlarını silkeleyerek:

— Bu pek basit bir iş değil zannedersen, dedi.

— Niçin?

— Çünkü bu adam öyle yakayı ele verecek adi Amerika hırsızlarında falan değil. Bu enternasyonal bir sabıkalıdır.

— Amma yaptın ha!

— Öyle azîzim. O karşınıza çıkıp sizinle konuşmaya kadar cesûr ve cüretkâr olmakla berâber çok çevik ve zekidir.

— Onu yapamaz.

— Yapamaz mı?

— Evet!

— Yapar iddiâ ediyorum. Bir şampanya sarhoşluğuna.

— Peki, razıyım fakat nasıl olur?

— Bir mektûpla teklif ederiz.

— Adres nereye göndereceğiz? (14)

— Merâk etmeyin bende adresi vardır.

— Alâ Jack! Bu muvaffakiyetine doğrusu hayret diyorum. Adresini ve yerini belledikten sonra onu derdest etmekten niye bu kadar tereddüt ediyorsun?

— Jack burada şeytani bir kahkaha koparak:

— Dostum Mister Karter, akşam galiba uyumadınız veyahut da afyonlu bir içki içtiniz. Koskocaman meşhûr hırsız (Bill)i Avrupa'da güzel Paris kokoşlarının peşinde dolaşan zengin muavininiz (Jack) mi zannettiniz? dedi ve yüzündeki maskeyi atıp melânetli suretini ârz eyledi. Nik Karter elini cebine sokarak biruni tabancasını çıkarmak istedi. Dolandırıcılar kralı Bill, sert bir sesle bağırdı:

— Karter davranma ölürsün. Arkana bak. Karter yüzünü çevirince Bill cehennemi bir suretle odadan dışarı fırlayıp kapıyı dışarıdan kapadı ve gülerek:

— Adieu (Adiyo) Mister Karter. Bahsi kazandım. Yarın akşam sizi (Riyu) barında beklerim. Şampanyaları içeceğiz. Mutlaka geliniz. Çünkü ben gelmeye söz verdim, dedi. Nik Karter aldanmıştı. Bir saat kadar muavini zannederek büyük düşmanlarından Bill ile çene çalmıştı. Nihâyet onun elinden basit bir hile ile pire gibi sıvışmıştı. (15)

Riyu barının saati sekizi vuruyordu. Bill işgâl ettiği masadan kapıya bakıyor, Nik Karter'in gelmesini bekliyordu. Çok geçmeden yanında iki kişi olduğu hâlde geldi. Bill gelenleri tanımıştı: Raymon ile ihtiyâr antikacı. Nik Karter Bill'in masasına yaklaşarak:

— Bill, sana iki samimi arkadaşı takdîm edeceğim, dedi.

— Onları tanıyorum. Birkaç gün evvel onlarla müşerref olmuşum.

— Demek onları dolandıran sen idin?

— Tabii değil mi?

— Öyle ise lütfen şu ellerinizi takdîm eder misiniz? Diyerek kelepçeyi gösterdi. Bill tebessümle:

— Peki, fakat vaadinizi ifa ediniz de ondan sonra beni hükümete teslim ediniz, dedi. Nik Karter, garsona birkaç şişe şampanya ısmarladı ve berâberce içmeye başladılar. Ona kadar barda kaldıktan sonra Nik Karter kelepçeyi Bill'in bileklerine geçirerek bardakilerin hayret-amiz, Raymon ve antikacının takdîr-kâr nazarları arasında bardan çıktılar. Polis hâfiyesi Bill'i polis müdüriyetine teslim etti. (16) Aradan birkaç gün geçmişti. Bu günlerde Karter hep bunu düşünüyordu. Bill, niçin böyle kolay kolay teslim olmuştu. Nihâyet bir gün postadan aldığı bir mektûp bu düşüncelerini izâle etti. Mektûpta şöyle deniliyordu:

— Azîzim Karter! Şimdi hapishânede bulunuyorum. Burası biraz sıkıntılı olmakla berâber benim için çok faydalıdır. Çünkü benim buraya girmekliğimin sebebini açıkça söylüyorum:

— Maksadım buradan ileride benim teşkîl edeceğim çeteye yarayacak bir iki haydut aramaktı. Yoksa öyle kolay kolay ele geçmem. Yine şeriâtıma muvâfık bir meslektaş bulduğum anda buradan o arkadaşıyla kaçacağız. Bâki hürmetler. Arkadaşınız ve hasmınız Bill...

Kanlı Miras

Mister (George Keri) Cenûbî kanadının en zengin adamlarından birisi idi. Onun serveti kendisi bile sayısını bilemeyecek bir derecede çoktu. Orta hâlli kıranta bir adam idi. Dünyada yalnız bir tane kızı vardı. Çok sevdiği ve birkaç sene evvel vefât eden zevcesinden kalan bu kızı çok seviyor idi. Sarı saçlı, mavi gözlü, uzun boylu ve çok latîf ve nâzik olan bu kızın ismi de Norma idi. Pederi kendi ısrâr ve ârzûsu üzerine onu New York'taki Leyli Anas kolejlerinden birisine göndermişti. Orada bir taraftan tahsiline bakıyor, bir taraftan babasının Kanada'dan gönderdiği madenleri New York tüccârlarına satıyor idi. İşte bu esnâlarda büyük bir maden tüccârının yanında çalışan (Emil) nâmında bir genç ile tanışmış ve ikisinin kalbinde aşk hissi hâkim olmuş ve birbirlerini sevmeye başlamışlardı.

(3)Yaz olmuş, harâret her yerde ziyâdeleşmiş ve bâhusûs New York'taki tahammülfersa bir hâle gelmişti. Norma havanın sıcaklığı ve mektebin tatili münâsebetiyle New York'u terk ederek Kanada'ya avdet etti. İhtiyâr babası ile amcasının oğlu Elfriede onu istasyonda karşılayarak güzel sayfiyelerine götürdüler. Pederi çok memnûn ve mesrûr idi. Elfriede ise calî' tebessümleriyle ihtiyâr pederinin sürûruna iştirâk ediyor gibi gösteriyordu. O esnâda hizmetçi gelip yemeğin hazır olduğunu söyledi. Üçü taam odasına giderek sofraya oturdular. Peder kızına New York hakkında birçok sûâller îrâd ediyor, kız da her birisine iyi cevap veriyordu. Nihâyet bir yolunu getirip mülâyim bir sesle:

— Kızım bundan sonra mektebi bırak. Burada yanımda kal. Ben ihtiyârladım. Hem de artık sen... Kız sözünü keserek:

— Hayır, Beybaba ben mektebimi bitirmeden bırakmam. Ben New York'u buradan ziyâde severim, dedi. Öyle ya Norma orada aşkın lezzetini tatmış ve istikbâlinin medâr-ı muâkabını orada bırakmıştı. Peder, gözlerini Elfried'e tevcih ederek:

— Oğlum nişanlıyı yemekten sonra al, buralarda biraz gezdir, Kanada'nın altın dağlarını, zümrüt bayır ve çayırılarını berrak, billuri menbalarını göster,

eğlendir. New York'un münfesi kapalı hayatından (4) bıksın, dedi. Norma, pederinin ona nişanlı intihâp ettiği cılız, kanlı gözlü Elfriede'e müstehzî bir bakışla bakarak pederine hitâben:

— Rica ederim babacığım bundan bana sonra böyle şeylerden bahsetmeyin. Ben size geçen seneden beri söyledim, ben hayatta izdivâc etmek istemem dedi. Pederi biraz hiddetle:

— Kızım ben senin saâdetini düşünüyorum. Artık ben ömrümün son dakikalarını yaşıyorum. Gözümü bu fani dünyaya kapamadan evvel bari seni evlendireyim dedi. Hem zevcen yabancı bir kimse değildir. Amcanın oğlu Elfriede'dir, dedi.

Norma, Elfriede'i hiç sevmiyor, ondan çok nefret ediyordu. Çünkü ikisinin tabiatları ve huyları birbirlerine o kadar zıttır ki. Binaenaleyh genç kız amcasının oğlunu zevc değil arkadaş bile kabul etmeyi kendi nefsine ağır ve tahammülsüz bir yük olduğunu görüyor. Babasının musırrane bu izdivâc teklifleri onu biraz asabîleştirmişti. Onun için yemeğini bitirir bitirmez doğru husûsî odasına giderek New York'taki sevgiline mektûp yazmaya başladı. Yemek salonunda yalnız kalan ihtiyâr peder ile Elfriede kızı iknâ etmek çârelerini birbirleriyle kararlaştırdılar. Elfriede ne olursa olsun kız ile evlenmek istiyor çünkü onunla izdivâc etmek sonsuz bir servete mâlik olmak demektir. İhtiyârın (5) yegâne vârisi kızı olduğunu bildiği için onunla izdivâc etmek hırsını beslemeye başlamıştı. Fakat ne çâre ki günler, aylar hatta seneler geçtiği hâlde hâlâ ortada hiçbir şey yoktur. Kız muannid bir ısrarla izdivâc reddediyordu. İhtiyâr zengin Mister George Keri öleliden beri iki hafta oluyordu. Kızı onun vefâtından çok müteessir olmuş, günlerce dinlenmeden ağlamış, sel gibi gözyaşı dökmüştü. Bununla berâber babasından intikâl eden büyük servet ve saman ile hürriyet ve serbesti onu bir dereceye kadar müteselli etmişti. Keder ve teessür-ü mürur zamanla unutulmuş, acı hatıralar muvakkat bir zaman için hatıradan silinmişti. Norma New York'a giderek oradaki ticâretlerin hesaplarını tasfiye etti. Sevgilisi Emil'i yanına alarak Kanada'ya avdet etti. Onu babasının madenlerine ve çiftliklerine müdür tayin etmişti. Elfriede, babasından kalan mirâsı kumarda, içkide, sefâhatte bitirmiş idi. Amcası berhayât iken ondan kopardığı para ile geçiniyordu. Fakat onun vefât etmesiyle parasız kalması bir oldu. Amcasının vârisi Norma, onu sevmediği ve ondan nefret ettiği için ona pederi tarafından verilen tahsisâtı kesti. Elfriede, bundan çok müteessir oldu, Norma'ya fenâ hâlde kin tutmaya başladı (6) ve ondan intikâm almaya karar verdi. Mister George'nin vefâtından bir iki sene sonra Norma resmen Emil ile izdivâc ederek berâberce mes'ûd bir hayât geçirmeye başladılar. Emil'in Norma'nın New York'a olan iştiyâkları münâsebetiyle orada birleşmeye karar vererek Kanada'daki bütün emlâklarını, maden ocaklarını satarak New York'ta ona mukâbil emlâk olarak müreffeh bir sûrette her gece eğlence ve sefahât âlemlerinde yaşamaya başladılar ve eski yeşil vatanları olan Kanada'yı unuttular.

Gece yarısı olmuş, her taraf mâtemi bir sessizliğe gark olmuştu. Elfriede, önündeki viski şişesinden son kadehini yuvarlayarak sallana sallana ayağa kalktı. Cebindeki kalan paraları meyhaneciye vererek ikâmet ettiği evin yolunu tuttu. O muzlim ve karanlık yollarda iyice zahmet çektikten sonra evine gelerek yatağına girdi. Yatmak istiyor fakat içtiği alkol onun zihnine binlerce cehennemî fikirler getiriyordu. Evet, Elfriede büyük bir zenginin

oğlu amcası ise milyoner. Kendisi bugün ekmek parası tedârîğinden âciz. Onun gibi gençler bu vakitlerde rengârenk ziyâlar içinde raks eden dilberler arasında şampanya kadehlerini patlatırken kendisi hakîr yatağında yarınki ekmeğini düşünüyor. Çalışmak da istemiyor çünkü o buna alışmış değildir. (7) Elfriede'nin nasılsa gözleri odasındaki asılı duran amcasının kızı Norma'nın gençlik resmine ilişmiş, derhâl ayağa kalkarak asabî elleriyle o resmi parça parça ederek:

— Resmini parça parça ettiğim gibi onun vücûdunu da böyle yapmalıyım. Pederi sağ iken benimle izdivâca razı olmamış ve hiç de evlenmeyeceğini söylemişti. Hâlbuki şimdi anası Alman, babası Amerikalı bir leh bozmasıyla evlenmiş amcamın paralarını ona yediriyor. Onların ikisini gebertmeli ve mirâslarına konmalıyım, diyerek bu husûsta ileride yapacağı vahim işin teferruâtını zihninde hazırlamaya başladı.

Norma ile Emil izdivaçlarının üçüncü sene devriyesini tes'id etmek için o gece bütün arkadaş ve muhibbelerini apartmanlarına davet etmişlerdi. Büyük salon mükemmel bir hâlde tefriş edilmiş, davetlilerin dans etmelerine tahsis edilmişti. Mukarrer saat hulûl etti. Davetliler birer birer gelmeye başladılar. Genç zevce ve zevc misâfirlerine hüsûnkabul ile mukâbele ederek hizmet ediyorlardı. Gece yarısına doğru dans başlamış herkes eğlenceye, zevk, sefâyâ düşmüştü ki birdenbire elektrikler söndü. Ortalık karıştı. O esnâda iki canhırâş feryat işitildi:

— Aman, vuruldum! (8)

— Âh... Bu hâdise o kadar süratle vuku' bulmuştu ki hazirûnlar vurulanları görmek ve aynı zamanda bu mechûl katili yakalamak için ziyâ yaktıkları zaman yerde kanlar içinde ölüm ızdırâbıyla kıvranan bir kadın ve bir erkek gördüler, yanlarına yaklaşınca tanıdılar: Ev sahibi Mister Emil ile zevcesi Norma idi. Davetlilerden birisi bağırdı:

— Efendiler, her ihtimâle karşı buradan hiç kimse çıkmasın. Ben gidip polise haber vereyim ve doktoru çağırayım. Filhakîka o adam hızlı hızlı dışarı çıktı ve birkaç dakika sonra bir doktor ile ve o civârın polis komiseri geldiler. Yaralıları en yakın hastaneye göndererek davetlileri birer birer istintâk etmeye ve üstlerini aramaya başladı. Davetlilerin hepsi kibar sınıfına mensûb oldukları ve mecrûhların çok samimi arkadaşlarından olduğu için onların arasında cânîyi aramak manasızdı. Komiser Alessol, tahkikât-ı ibtidâyesini yaparak cinâyet hakkında rapor yazarak adliyeye gönderdi. Yaralıları yaraları vâhim olduğu için yirmi dört saat yaşadktan sonra hayâtları kurtulamayarak vefât etmişlerdi.

Ertesi gün gazeteler bu cinâyeti tafsîlâtıyla yazarak o suareye bütün davetli olanları müttehim göstererek onların lakaytlığı yüzünden (9) cinâyetin vuku' bulunduğunu ve onlar müteyakkız davransalardı cânînin herhâlde yakayı ele vermesi ihtimâli olduğunu yazmıştı. Hükümet bunun üzerine maktûl Mister Emil ve zevcesinin suaresinde hazır bulunan bütün davetlileri kefâlete rabt ederek tahliye etmiş ve haklarında takibât ve tahkikât yapılmaya başlamıştı. Karter, New York'un birçok meşâhîr-i ağniya ve ekâbirinden aldığı mektûbu okuyarak katladı. Zarfına koyarak cebine usûl ile yerleştirerek:

— Onların namuslarını kurtarmak ve bu mechûl katili çıkarmak benim vazifemdir. Bahusûs ki böyle bir talebin karşısında kalsam, dedi. Derhâl cinâyetin vukû bulunduğu mahale gitti. Tahkikât yapmaya başladı. Evin eşyasını ve evrâkını karıştırırken birdenbire gözüne bir mektûb ilişti. Bu

mektûb vaktiyle Norma'ya Elfriede tarafından gönderilmişti. Mektûpta ezcümle deniliyor ki: "Norma hani evlenmeyecektin, düğününde geledim kusura bakma. Babamın İngiltere'de birisinden mühim bir para alacağı var, onları almaya gidiyorum. Birkaç ay sonra avdet edeceğim." Karter, mektûbu sakladı ve doğruca polis müdüriyetine giderek maznûnların ifadesini, hâvî evrâkı ve maktûllere ait doktor raporlarını alarak yazıhânesine avdet etti. Birer birer dikkatli dikkatli gözden geçirmeye ve zihnen tesbît etmeye başladı. (10)

Memnûn bir hâlde muavinine dönerek:

— Cinâyetin fâilini yakalamak için bir noktanın tavzîhini bekliyorum. Onu da sen hâlledeceksin. Gidip Elfriede'nin Avrupa'ya hakîkten seyâhat edip etmediğini öğreneceksin, dedi. Muavini "peki", diyerek sokağa çıktı. Karter bu cinâyette iki kişiyi müttehem tutuyordu. Birisi maktûlenin amcazadesi Elfriede diğeri ise Jakar nâmında bir avukat idi. Jakar, cinâyet gecesi kendi evinden karakola telefon edildiği birçok ipucu ve isbâtla sâbit olmuştur. Fakat böyle bir avukatın sebepsiz cinâyet işlemesi garip olmakla berâber biraz doğru değildir. Binâenaleyh Elfriede ile alakadardır. Buna da kâfi ipucu yok çünkü Elfriede New York'a daha gelmemiştir. Polis hâfiyesi bu mütâlâalarla bir iki saat zihin yorduktan sonra kıyâfetini değiştirip çıkmaya hazırlandı. Daha kapıda iken muavini ile karşılaştı. Muavini:

— Üstâd, tahkikât yaptım. Elfriede'nin ne Avrupa'ya ve ne de New York'a gelmediğini öğrendim, dedi. Bunun üzerine Karter, Avukatın kâtil olduğunu ve onu takîp etmek lazım geldiğine karar verdi. Avukat Jakar maktûl Emil ile zevcesinin ikâmet ettiği sokakta idi. Büyük bir apartmanın bir dâiresini işgâl ediyordu. Karter, ihtiyâr bir adam kıyâfetinde olarak Avukatın dördüncü katındaki (11) yazıhânesine çıkarak rast geldiği hizmetçiye:

— Mühim bir davam var, avukatı görmek istiyorum, dedi. Hizmetçi, girdi ve çabuk döndü.

— Çok meşgûldür. Bugün kimseyi kabul etmeyecek, dedi. Karter, çarnaçar dışarı çıktı. Ertesi gün yine müracâat etti yine aynı nakaratla karşılaştıncı anladı ki bu adam filhakîka avukat değildir. Onun için kimseyi kabul etmiyor. Bununla berâber her ne kadar onu takîp etti ise de hiçbir vakit mahkemeye gittiğini görmemiştir. Nihâyet Karter bu esrârengîz avukat ile görüşmeye karar vererek bir gün onu tam apartmanın köşesinde sıkıştırarak yalvarıcı bir sesle:

— Aman Avukat Bey, ayağınıza kapanıyorum. Bir meselem var, onu sizden istişâre edeceğim. Bu kadar. Ne kadar lazımsa para veririm. Kaç gündür size mürâcaat ediyorum. Hademeleriniz beni savıyorlar, dedi ve sahte gözyaşları dökmeye başladı. Avukat biraz rikkate gelerek:

— Peki, yazıhâneye gelin görüşelim, dedi. Karter, teşekkür ederek avukatla berâber yazıhâneye girdi. Koltuklardan birisine oturarak Mösyö Jakar'a derdini anlatmaya başladı.

— Ben Edmon Keri nâmında gâyet zengin bir Kanadalı birisinin oğluyum. Fakat tam on sekiz yaşında iken berây-ı tahsil Şikago'ya gitmiş ve orada mektebi bitirdikten sonra bir iş husûsunda (12) Avrupa'ya hicret etmiş idim. Birçok esbâb-ı mücbirelerden dolayı Avrupa'da on beş sene kaldım. Sonra Amerika'ya avdet ettim. Kanada'ya geçtim. Orada babamın iflâs ettiğini ve ondan müteessir vefât ettiğini öğrendim. New York'a meyusen avdet ettim. Bu esnâda gazetelerde okudum ki amcam George Keri'nin yanına vârisi kızı

Norma ile zevci katledilmiştir. Burada Karter biraz tevakkuf ederek müteessir olduğunu gösteren tavırlar almaya ve bir taraftan yan gözle avukatın çehresinin aldığı renge bakmaya başladı. Avukat filhakîka çok heyecanlı görünüyordu. Her ne kadar tehyîcini ketmetmek istiyor ise de muvaffak olamıyordu. Karter'in bu fevkalâde rolü avukatın sahte çehresinin asıl mâhiyetini yavaş yavaş meydâna çıkaracaktı. Avukat bir an için muhâveresini yarıda bırakan muhâtabına dönerek:

— Devam ediniz. Macerânızı dikkat ve alâka ile dinliyorum, dedi. Karter sözlerine devam etti:

— Evet, efendim, amcamın kızı Norma'nın vefâtıyla kalan mirâs bana intikâl ediyor. Ben de bunu elde etmek istiyorum. Fakat bu gibi işlerin avukatsız olmadığını pekâlâ bildiğim için size mürâcaat etmeye mecbûr oldum. Avukat sözlerini keserek: (13)

— Nâfile uğraşmayın. Çünkü işittiğime göre başka bir vâris vardır. Sonra müteveffâ George Keri'nin yalnız bir kardeşi mevcuttur. Elfriede'nin babasıdır. O da aynı zamanda ölmüştür. Karter ellerini ceplerine götürerek bir tomar kâğıt çıkardı. Onları ayırmaya başladı. Avukata göstererek:

— İşte bütün bu kâğıtlar söylediğimi isbât eder dedi. Avukat kâğıtlara bakarak:

— Ben bunlardan bir şey anlamıyorum. Fransızca ile yazılmış, dedi. Karter mütebessimâne:

— Bütün avukatlar Fransızca bilir. Siz nasıl bilmiyorsunuz?

— Bilmiyorum. Mamafih onların tercümelerini yaptırın, getirin. Ona göre de davanıza bakarız. Karter ısrarla:

— Anlaşıldı. Ben başka bir avukata gideceğim. Çünkü siz bir avukat değilsiniz. Sizin hakkınızda gazetelerde fenâ yazı yazacağım. Avukat fenâ hâlde kızmıştı, Karter'e bağırdı:

— Asıl siz bir sahtekârsınız. Keri'nin yalnız bir vârisi vardır.

— O da kim?

— Elfriede'dir. Yani zât-ı âliniz değil mi? (14) Avukat Karter'in bu îmalı ve manalı sözlerinden fevkalâde müteessir olarak:

— Ne demek istiyorsunuz? dedi. Karter ayağa kalktı. Muhâtabına dikkatli dikkatli bakarak:

— Elfriede! (Sahte avukat) Seni kanun nâmına tevkîf ediyorum. Avukat (Elfriede) ellerini cebine götürerek çıkardı ve Karter'e tevcîh ederek:

— Mirasıma konmak için seni de evvelki öldürdüklerime ilâve edeyim, dedi. Karter istifini bozmayarak:

— Ha ha... Nâfile uğraşmayın, tabancanızın kurşunları boşanmıştır. Ayrıca kaçacağınız hiçbir yer yoktur. Yegâne halâs çâresi ellerinizi yukarı kaldırmaktır.

Elfriede, Karter ile arasındaki büyük ve geniş yazı masasını süratle kaldırıp polis hâfiyesinin üstüne attı. Karter üstüne atılan masayı kuvvetli elleriyle karşılayarak hasmının üzerine hücûm ederek tam yakalayacağı sırada altlarındaki katın balkonuna atladığını gördü. Karter arkasından atladı. Bu esnâda Elfriede, oradan pek yakın olan sokağa atlayarak binanın önünde boş bulunduğu bir otomobile bindi. İşleterek onunla firâr etmeye başladı. (15) Karter arkasından dakika fevt etmeden diğer bir otomobile atlayarak önünde cehennemi bir sûretle giden otoyolu takip etmeye başladı. Elfriede şehrin haricine çıkacak caddeyi takip ediyordu. Karter bunun farkına vararak

tabancasını çıkarıp tekerlek lastiklerine birkaç endaht etti. Lastik müthiş bir ses çıkararak patladı. Otomobil durdu. Karter derhâl önündeki otomobile süratle direksiyon başında olan Elfriede'in üstüne geçerek atladı. Şimdi ikisinin arasında müthiş bir boğuşma vuku' buluyordu.

Elfriede çetin, kavgacı bir adam olduğu için Karter ile adamakıllı dövüşmeye başladı. Nihâyet başını direksiyonun demirine çarparak fenâ hâlde incinerek bayıldı. Polis hâfiyesi ellerine kelepçeyi geçirerek adâlete teslim etti.

New York, kibar muhiti Norma ve zevcinin kâtili olan ve en yakın akrabâlarından olan Elfriede'in yakalanması haberiyle çalkalanıyordu. Herkes bundan memnûn bâhusus Karter'e binlerce teşekkürler ediyorlardı. Mirâslarına tamaan amcasının kızı ile zevcini öldüren kâtil Elfriede'in mahkemesi pek heyecanlı olmuş, binlerce halk mahkemenin etrâfında kâtilin ağzından çıkan itirâfâtını dinliyordu. Nihâyet mahkeme idâm kararını verdi. Hüküm on gün sonra tenfîz edilmek üzere kâtil hapishâneye götürüldü.

(16) Bu vaka'dan iki gün sonra Karter müthiş bir haber işitmişti. Elfriede hapishânenin başgardıyanı ile iki kardeşi kendilerine beş yüz bin dolar vereceğini taahhüt ederek kandırmış ve onlarla Kanada'ya firâr etmiştir. Karter, vazîfesini yaptığı için memnûn görünüyordu. Bununla berâber hükümetin bu ihmâlkârlığına onun ittiba' ettiği meslek nâmına müteessir olmaktan kendini men edemedi.

Kız Taciri

Temmuzun ılık bir günü idi. Havalar sıcak, ahâlî ince esvâblarını giymiş, gölgelerin altına ilticâ etmişlerdi. Harâret, Amerikalıların rûhlarını rencide eden bir şey. Herkes tabiatında şikâyet ediyordu. New York'un Opera Meydânının önünden bir genç kız geçiyordu. Bütün nazarlar ona tevcih edilmiş garip kıyâfeti ve havanın harâretine rağmen hiç yüzünde bir tesir gözüküyordu. Bu fâkir ve gârip kızın hareketini tarassud eden orta yaşlı, şık giyinmiş iki kişi konuşuyorlardı. Sarışın olan birisi sordu:

— Henri, enfes kız değil mi? Hem de zannedersem bu diyarın yabancısı. Arkadaşı gözlüğünü düzelterek dikkatlice baktı:

— Hârîka! Ne sıcak ve mûnis bakışları var. Bir İspanyol dilberi malûm ya bugün Madrid'den posta geldi. Arkadaşı bu haber karşısında mâl bulmuş mağribî gibi sevinmeye başladı. (3) Somurtkan çehresinde bir tebessüm belirdi ve arkadaşının kolundan tutarak:

— Öyle ise azîzim, bu kız bugün gelmiş. Henüz nereye gideceğini bile bilmiyor. Ona yetişip bir kenâra çekmeli ve iş arıyorsa bizim stüdyomuza alalım, çok mükemmel modellik yapar. Birkaç dakika sonra bu iki sanatkârın İspanyol dilberinin yanına yaklaşmış bulunuyorlardı. İspanyolca bilmedikleri için Fransızca ile kızı bir kenâra davet etmişler. Genç kız bu davet karşısında hayret edeceği yerde bilâkis soğuk bir tavırla yanlarına yaklaşmış ve bozuk bir şive ile:

— Mösyöler, hayatî bir mesele ile beni davet etmişseniz kabul ederim, eğer başka bir davet ise ben o bildiğiniz adamlardan değilim, dedi. Sanatkârların birisi ciddi bir tavırla:

— Arkadaşım ve ben, ikimiz heykeltıraşız. Bize modellik yapacak dolgun yevmiye ile birkaç kız arıyoruz. Sizi gördük. Siz de İspanya'nın ilâhi güzellik numûnesi gözüküyor. Büyük bir cüretle sizi davet ettik. Eğer ârzû ederseniz atölyemize gelir ve bugünden itibâren işe başlarsınız. İkâmetgâhınız yoksa

namuslu bir aile pansiyonunda size bir yer buluruz, dedi. Güzel kız bu teklifi kabul ederek iki sanatkârınla berâber otomobile rakîben (Devil Sokağı) na doğru hareket ettiler.(4) İspanya’da kahve kahve dolaşarak raks ve tagannî edip her türlü ağır şakalara, eziyetlere tahammül eden (Viyolonse) nihâyet biriktirdiği birkaç frankla ve tedârik ettiği pasaportla Amerika’ya giden ilk vapura atladı. Küçük İspanyol’un ilk defa olarak sıcak ve ateşin muhitinden uzaklaşıyor, zevk ve sefâhat diyarına atılıyordu. Fakat o, bu gibi sergüzeştlere atılmaktan hoşlanmıyor değil bilâkis hevesleniyordu. Ateşin bir zekâyâ mâlik ve nispette güzel ve rana olan (Viyolonse) istikbâlinden emin idi.

Sıcak bir temmuz günü rakip olduğu vapur feryâtlar kopararak dilnişin memleketinden uzaklaşıyordu. Kamarasının penceresinden başını uzattığı vakit yetiştigi vatanının gittikçe kendisine tebâud ettiğini görünce kendisini zapt edemeyerek ağlamaya başladı. Karşısında oturan orta yaşlı bir kadın onu teselli ederek gideceği muhît hakkında biraz tafsîlât verdi ve sözlerine şu kelimelerle hatime verdi:

— Bu güzelliğin ve zekânın sayesinde New York’ta milyonlar kazanırsın. Yalnız sanatını mümkün derecede muhâfaza et. Erkekler seni aldatacaklarına sen onları aldat kızım. Onların ekserisi mürâi’dir. Bu seyâhat Viyolonse’nin kalbinde büyük emeller beslemeye başladı.

(5) İstikbâl için muhayyilesinde müthiş projeler çizmeye başladı. Uzun bir seyâhatten sonra New York’a vâsıl oldu. Yolcuların sesleriyle karışan hâmalların, otel pansiyon simsarlarının yaygaraları birbirlerine mesh edilerek garip uğultular husûle getiriyordu. Viyolonse yolcular meydânında ilk tesâdüf ettiği otomobile atlayarak ikinci derece pansiyonlardan birisine gitti ve orada istirahat eyledi. Viyolonse şimdi iki haftadan beri işsiz güçsüz New York’ta yaşıyordu. Nazar-ı dikkati celbetmek ve kendisinin İspanyol olduğunu göstermek için kıyafetini değiştirmiyordu. Ara sıra civâr ayyaş meyhânelerine girerek Valencia şarkısını taganni ederek raks eder ve sarhoş amelelerin verdikleri beş on dolarla geçiniyordu.

Bir pazar günü idi. Haftada biriktirdiği birkaç dolarla biraz gezmek istedi. Doğru Opera Meydânına gitti. İşte oradan geçerken anlattığımız vechile iki sanatkârın rast geldi ve onların yanında çalışmaya başladı. Birçok istihzârât ve müthiş reklamlardan sonra nihâyet büyük Sanayi Nefise Sergisi küşâd edildi. New York’un en meşhûr heykeltraşlarının romanı bu sergide teşhîr edildi. Bilhassa vakamızın kahramanı Viyolonse’nin modellik ettiği heykel sahibine büyük bir nâm kazandırmış, sergide birinciliği ihrâz etmişti. (6) Ertesi günkü gazeteler bu sergiden bahsederlerken bu İspanyol dilberinin güzelliğinden bilhassa vücûdunun tenâsübünden sitâyîşle bahsetmişlerdi ve yakında icrâ edilecek olan güzellik müsâbakasına nam-zed olarak göstermişlerdi. Viyolonse, memnûn bir hâlde ikâmet ettiği pansiyona avdet etti. O gece nasıl olsa biraz geç gelmişti. Çünkü o gün çalıştığı atölyenin sahibi Mösyö Henri ile tiyatroya gitmişlerdi. Pansiyon sâkinlerini râhatsız bırakmamak için ayaklarının ucuna basa basa altıncı katta bulunan odasına girdi. Elektriği yakmak istedi. Fakat düğmeyi birkaç kere çevirdiği hâlde yanmıyordu. Yoksa cereyân mı kesilmişti. Masanın üstündeki kibriti almak için odanın içinde ilerlerken birdenbire karşısına siyah bir gölge çıktı. Kız, ürkererek bir adım geri gitmek istedi. Fakat o siyah hayâlet ona süratle hücum ederek elindeki kloroformlu mendili burnuna getirerek kızı bayılttı. Sonra onu iki kuvvetli kolları arasına alarak odadan dışarı çıktı ve karanlıkta kayboldu.

Mister Heizman, daha şafak sökmeden erken kalkarak pansiyonun sahibesi Madamı uyandırıp:

— Acele bir iş için ilk Philadelphia vapuruna yetişmek (7) mecburiyetindeyim. İşte sana borcum olan parayı bırakıyorum. Allah'a ısmarladık, diyerek elindeki koskocaman seyâhat valizini sallaya sallaya dışarı çıktı. Madam sabah sabah gelen bu siftâhı alarak tekrâr yatağına avdet etti. Bir saat sonra uyanarak Viyolonse'nin hatırını sormak ve sergideki muvaffakiyetini tebrik etmek için müşterisinin bulunduğu kata çıktı, seslendi: — Viyolonse! Viyolonse! Ses yok. Madam kendi kendine söylenmeye başladı:

— Bu kız bu akşam gelmedi mi yoksa? Fakat gelmemezlik âdeti değildir, o namuslu bir kızdır. Dışarıda yatmaz. Odasına bakmak için aşağıya inip yanındaki odanın anahtarını almak istedi. Fakat heyhat ki onu bulamamıştı. Hâlbuki akşam kendi eliyle kendisi bırakmıştı. Bununla berâber Madam bu hâdiseye o kadar ehemmiyet vermeyerek mutat işlerine bakmaya başladı. Tam öğle üzeri meşhûr Heykeltraş Mösyö Henri pansiyona geldi. Madamı görür görmez sordu:

— Madam Viyolonse nerede? Lütfen çağırınız. Madam hayretle: (8)

— Hangi Viyolonse? O dün akşam pansiyona gelmedi. Baksanıza odası kapalı, dedi. Heykeltraş heyecân ve telâşla:

— Nasıl olur? Tiyatrodan berâber çıktık. Pansiyonun kapısına kadar getirdim. Sonra ben evime avdet ettim, dedi. Madam şaşırmış bir hâlde heykeltraşla berâber kızın yattığı odaya çıktılar. Kapıyı kırarak içeri girdiler. Odada ufak bir intizâmsızlıktan başka bir şey yoktu. Her tarafı aradılar. Yok... Yok...

Viyolonse'nin gaybubeti herkesi telâşa düşürmüştü. Nihâyet mesele zâbıtaya aks edilerek bu husûsta ciddi takibât ve tahkikâta başlanıldı. Zâbıta bu muammanın hâlline uğraşacağı bir sırada birdenbire birçok vakalara şahit oldu. Evvel, New York'un muhtelif mahallelerinden güzellikleriyle meşhûr birkaç kız ansızın tagayyüb etmişler, her ne kadar taharriyât yapıldı ise de hiçbirine tesâdüf edilmemişti. Artık zâbıta yalnız Viyolonse'i değil bütün bu kaybolan kızları bulacaktı. Fakat ne yapsın ki elinde de hiçbir ipucu yoktu. New York polis müdürü bu esrârengîz vaka'ların içinden çıkamayacağını anlayınca telefonla Nik Karter'i çağırıldı. Yarım saat kadar (9) geçtikten sonra meşhûr polisler dâhisi polis müdürünün huzûruna çıkarak yanında oturdu. Polis müdürü Nik Karter'e kızların ani teğayyüb meselesini anlattıktan sonra bunu ilâve etti:

— New York'un dilber kızlarına musallat olan bu mechûl şahsı veya eşhâsı sizden başka derdest edecek hiçbir hâfiyemiz yoktur. Sana güveniyoruz. Karter, mütebessimane:

— Hüsn-ü teveccühünüz efendim. Merâk etmeyin, elimden geldiği kadar çalışacağım. Şimdilik Adieu (Adiyo!) dedi ve şapkasını giyerek dışarı çıktı. Doğru Viyolonse'nin ikâmet ettiği pansiyona gitti. O yerin sahibesini çağırarak kendisine birkaç sûâl sordu. Aldığı cevaplar çok faydalı şeylerdi. Ezcümle bundan iki gün evvel Mister Heizmen nâmında bir müşterisi bulunduğunu ve sonra Viyolonse'nin kaybolduğu günün sabahında pansiyonu terk ettiğini öğrendi. Karter, bu havadis üzerine biraz düşündü. Madama dönerek sordu:

— Heizmen saat kaçta gitti idi?

— Tam saat beş buçuktu. Philadelphia’ya gidecek ilk postaya yetişeceğim, diyerek bana olan oda kirası borcunu verip gitti.

— Giderken elinde bir şey var mıydı?

— Evet, ağırca bir büyük valiz vardı. (10)

— Tahminen bir adam sığar mı?

— Sığar fakat benim gibi şişman olmamak şartıyla.

Karter, Madamın bu son ifadesine tebessüm ederek kendi kendine:

— Mister Heizmen! Mister Heizmen! Bu ismi aklımda iyice yerleştirmeliyim. Çünkü bu adamdan adamakıllı şüpheleniyorum. Çünkü kendisi pansiyonu terk ettiği sabah genç kız kayboluyor. Aynı zamanda Madama Philadelphia’ya gidecek ilk postaya yetişeceğini söylüyor. Hâlbuki ilk posta dokuzdadır, diyordu.

Polis hâfiyesi Madama tekrar sordu:

— Lütfen Madam, Mister Heizmen’nin vaktiyle yattığı odayı gösterir misiniz?

Madam, Karter’e Mister Heizmen’in odasını gösterdi. Tuhaf! Bu oda Viyolonse’nin oturduğu oda ile karşı karşıya idi.

Karter’in şüpheleri gittikçe artıyordu. Mister Heizmen’in odasına girdiler. Odanın muhteviyâtı pek sade idi. Muhteviyâtı bir karyola ile bir masa ve iki şezlongtan ibâret idi. Hâfiye odayı karış karış aradı. Masanın üstünde duran bir sünger kâğıdı (Papyebuvar) nazar-ı dikkati celbetti. Yanındaki Madama dönerek:

— Madam! Mister Heizmen, bir şey yazmak için senden mürekkep falan istemiş mi idi? Böyle bir şey hatırlıyor musunuz?

Madam hatırlarını yoklar gibi başını eğdi. Sonra gözlerini muhâtabına tevcih ederek: (11)

— Evet, buradan gitmeden bir gün evvel benden bir kâğıt ile bir hokka kalem istemişti. Ârżusunu yaptım. Aynı zamanda bir de (Papyebuvar) da berâberce getirmeyi unutmadım, dedi.

Karter, memnuniyetle masanın üstünde duran sünger kâğıdını aldı. Cebinden ufak bir ayna çıkarak sünger kâğıdı ile karşılaştırarak aynaya aksedilen şu mühim kelimeleri okuyabildi:

— Mihrace Hazretleri... Pazar günü sizi (Teksas) barında saat üçte, o güzel kız meselesi hakkında görüşmek üzere bekliyorum.

(İmza karışık)

Karter müthiş bir servet elde etmiş gibi o sünger kâğıdını itinâ ile cebine yerleştirerek madamın pansiyonundan ayrılarak süratle bir otomobile binerek evine gitti.

O vakit saat tam bir idi. O gün de pazar idi. Demek o gün Mister Heizmen ile Mihrâce buluşacaklar ve ihtimâl ki kaçırılan kız için konuşacaklar. Karter çabuk Teksas barına yetişmek üzere eve varır varmaz mükemmel sûrette tebdîl-i kıyâfet ederek tam saat iki buçukta dördüncü caddedeki büyük Teksas barına girdi. Kapıya yakın bir yerde bir masa işgâl ederek ısmarladığı çayını içmeye ve girenleri baştan ayağa tetkik etmeye başladı. Polis hâfiyesi Nik Karter kol saatine baktı. Tam saat üçtü. Birdenbire kapıda siyah smokinli, başında beyaz bir sarık (12) bulunan esmer, koyu siyah gözlü bir Hint racası görüldü. Garsonların delâletiyle güzel bir yere oturdu. Birkaç dakika sonra uzun boylu, iri yarı bir herif girdi ve doğruca racanın karşısına giderek selâm verdi. Raca oturmasını söyledi, oturdu. Karter bu gelen uzun boylu herifi

tanımişti. Evet, madamın müşterisi Mister Heizmen'in ta kendisi idi. Çünkü madam ona öyle tarif etmişti. Şimdi Karter bütün azâsı kulak kesilmiş, aralarında cereyân eden muhâvereyi dinliyordu. Hâfiye, Fransızca'yı mükemmel bildiği için onların bu lisanda muhâverelerini kolayca anlıyordu. Mister Heizmen Mihrâce'ye anlatıyordu:

— Raca Hazretleri... Sizin ferrâş-ı halvetinize yarayacak venus gibi bir vücûda mâlik çehresi ve bilhassa gözleri her erkeği çıldırtacak güzel, bakir bir kızım var. Onu ârzû ederseniz takdîm edeyim. Raca sözünü keserek:

— Kızı görmeyelim. Ondan sonra fiyatını söylerim. Mamafih dediğiniz kadar olursa ben size beş bin İngiliz lirası veririm, dedi. Bu aralık garson ısmarladıkları sütlü kahvelerini getirdi. İçmeye başladılar. (13) Karter, muhâverelerini hiçbir harfini kaçırmadan dinliyordu. Mister Heizmen devamla:

— Raca Hazretleri... Hava kararınca yani saat sekize doğru buradan berâberce kalkar evimize gideriz. Kızı size gösteririm.

Bu esnâda barda dans ve varyete başlamıştı. Burada tabiatıyla muhâverelerini keserek halkın eğlencelerine iştirâk ettiler. Hava gittikçe kararıyordu. Saat sekiz idi. Raca, Mister Heizmen'e işâret ederek vaktin hulûl ettiğini söyledi. Mister Heizmen, ayağa kalkarak Mihrâce ile bardan dışarı çıktılar. Karter onları sessizce takîp ediyordu. Barın önünde duran lüks otomobillerden birisine rakip olarak hareket ettiler. Karter süratle diğer bir otomobile binerek şoföre önünde giden otomobili nazar-ı dikkati celbetmeden takip etmesini tembih etti. Yarım saatlik bir yol katettikten sonra önündeki otomobil, dar ve uzun aynı zamanda karanlık bir sokağın önünde durdu. Karter, şoföre parasını vererek Mihrâce ile Mister Heizmen'i takip etmeye başladı. Dar sokağı baştanbaşa katederek demir kapılı büyükçe bir binanın önünde durarak kapının zilini üç defa alelacele çaldılar. Çok sürmeden kapı açılarak içeri daldılar. Karter, karanlıktan bil-istifâde bir kuş süratiyle onların arkalarından girdi. İlerlemeye başladılar. Bir merdiven başına gelince Karter biraz tereddüt (14) etmeye başladı. Çünkü merdiven aydınlıktı. Yukarıdaki katlar da hepsi aydınlıktı. Bununla berâber cesâretini kırmayarak merdivenin başında karanlık cihette Mihrâce ile Mister Heizmen'i gözüyle takip etmeye başladı. Birinci kata çıktıklarına kanaat edince iki taraflı ceketini tersine çevirdi, giydi, başındaki şapkayı attı. Şimdi artık bu kıyâfetle tam bir elektrik şirketi memuru olmuştu. Mutmain bir hâlde yukarı kata çıktı. Kimseler yoktu. Boş bulduğu bir odaya girdi ve etrâfını dinlemeye başladı. Evet, bitişik odadan bir ziyâ ile bir ses geliyordu. Bulunduğu mefrûş oda ile ondan sesler gelen odayı ayıran kapının gözünden baktı. İçeride Mihrâce ile Mister Heizmen oturmuşlar, yanlarında da iki adamın maiyyetinde bulunan içkili, dekolte elbiselerle içinde üç tane güzel kız vardı. Üçünün de gözleri ağlamaktan kızarmış, yüzlerinde sıkıntılık ve elem alâimi gözüküyordu. Mister Heizmen, kızları birer birer göstererek Mihrâce'ye îzâhât veriyordu. Nihâyet üçüncü kıza işâret ederek:

— Raca Hazretleri... Bu kız anasıl İspanyol'dur. New York'ta vücût güzelliğinde birinciliği ihrâz etmiştir. Sabıkan size bundan bahsetmiştim. Bunu elde etmek için çok güçlük çektim. Tam bir ay yattığı pansiyonda kiracı oldum. Onu adamakıllı takîp ettim. Nihâyet bir akşam geç geldi. Odasında maskeli olarak bekliyordum. Gelir gelmez kloroformla bayıltım.

Sabaha karşı büyük (15) valizin içine koydum ve pansiyon sahibesi Madamın gözünden böylece kaçırdım. Dışarı çıkınca beni bekleyen otomobile attım ve orada valizden çıkardım ve doğruca benim bu yerime getirdim. Diğer iki kız da şu gördüğünüz iki avenelerim kaçırdı, dedi. Karter, kapının gözünden Mister Heizmen'in itirâfâtını dinliyordu. Artık kızları kurtarmak ve bu mücrimi tevkîf etmek sırası gelmişti. Hemen cebinden iki tabanca çıkardı. Kelepçeleri hazırladı. Mister Heizmen'in ve Mihrâce'nin bulunduğu odaya girdi. Odadakiler onu görünce afalladılar. Karter, sert bir sesle bağırdı:

— Kanun nâmına sizi tevkîf ediyorum. Esir kızlar, sizi kurtaran Nik Karter'e yardım edin ve şu hain mücrimleri şu kelepçelerle bağlayın, diyerek kızlara cebinden kelepçeleri almaya tembih etti. Kızlar kelepçeleri alarak hâfiyenin iki tabancası karşısında teslim olan dört kişinin ellerine geçirdiler. Birkaç dakika sonra mevkûflar berây-ı muhakeme hapishâneye götürüldü. Kızlar ise evlerine avdet ettiler. Heykeltraş Mister Henri, Viyolonse'yi kurtaran Nik Karter'in büyük bir heykelini yaparak New York'un büyük parklarından birisine rektetti.

Mukaddes Heykel

Bahr-i Muhit Açıklarında

Vapurun güvertesi birçok yolcuların iskemleleri ile dolu idi. Bazıları roman mütâlâa ediyor, bazıları ele geçirdiği eski bir gazeteyi, günü geçmiş vekâyüni okuyorlardı. Kısm-ı âzamî denizin gayr-i mütenâhi enginlerine nazarlarını atfetmiş, gittikçe gurûba meyleden güneşi temâşâ ediyorlardı. Yolcuların içinde en şen görünen Mösyö Maurice idi. Herkesle şakalaşır, teklifsiz konuşuyordu. Vapurda geçirdiği bir gün içinde birçok ahbâb peydâ etmişti. Onun sîmâsı, etvârı ve hareketi kibâr bir Fransız olduğunu gösteriyordu. Bununla berâber kendisi gayet mükemmel İngilizce, İtalyanca konuşuyordu. Zevcesi Madam (Caroline) gayet güzel, zarîf, şûh bir kadındı. İki kol kola güvertede dolaşıyorlardı. Semêda tek tek parlayan birkaç yıldızdan başka bir şey görülmüyordu. Her taraf sâkin ve karanlıktı. (2) Yalnız vapurun vücûda getirdiği ufak dalgaların hafif sesleri ara sıra bu sessizliği ihlâl ediyordu. Yemek kampanası çaldı. Bütün yolcular tehâlûkle yemek salonlarına koşuştular. Esâsen deniz havasını tesiriyle iştahları açılan yolcular bu kampananın sadasını sabırsızlıkla bekliyorlardı.

Yemek salonunun büyük ve geniş masaları oldukça dolu idi. Erkek kadın otuz kişi kadar vardı. Bunların içinde en çok Piskopos Senyör Antonio nazâr-ı dikkati celbediyordu. Ağarmış sakalı siyah, ruhâni elbiselerinin üstünde gayet garip bir vaziyet almış fersiz gözleri, gaga burnu sîmâsının heyet-i umûmiyesine bir tuhâflık vermişti. Bununla berâber gayetle nâtika-perdâz geveze bir adam idi. O gece tesâdüfen yemek esnâsında Mösyö Maurice'in yanında oturmuştu. Bir aralık aralarında mübâhase açılarak yemeğin hitâmına kadar iyi konuşmuşlardı. İtalyancaya âşinâ olan Mösyö Maurice, muhâtabı olan Senyör Antonio'ya kendini sevdirmiş ve hatta o gece yemeği müteâkiben kamarasına davet etmeye muvaffak olmuştu. Piskopos dişlerini sırtarak:

— (Grazie) Teşekkür ederim. Davetinize icâbet edeceğim, dedi. Yemeği müteâkib Mösyö Maurice ve zevcesi ile misâfirleri kamaralarına çekilmişlerdi. (3) Madam Caroline, kocasının işâreti üzerine bavullarından bir şişe şarap çıkararak açtı ve bir kadehe boşaltarak misafirlerine takdîm etti.

Esâsen Senyör Antonio şaraba fevkalâde mübtelâ bir adamdı. Onun için kendisine takdîm edilen bu nefis şarabı reddetmeyerek onu bir hamlede midesine yuvarladı. Gözlerinin ısrârlı bakışlarının manasını Caroline anlamıştı. Derhâl ikinci kadehi doldurarak kendisine verdi. Bilâ-tereddüt içti, kadehler dördü buldu. Piskoposun etvârında bir değişiklik, lisânında bir talâkat hâsıl olmuştu. Mösyö Maurice müdekkik nazarları ile misâfirlerini baştan nihâyete kadar süzdü ve ona sordu:

— Müsâade edin muhterem Piskopos Efendi, Amerika seyâhatinizin hedefi nedir? Lütfen söyler misiniz?

Zaten öyle bir mukaddime bekleyen misafir sakalını kaşıyarak:

— Efendim, Papa Hazretleri beni Philadelphia’da yeni bina edilen büyük Katolik kilisesine hediye edilmek üzere olan milyonlarca lira kıymetinde Hazreti Meryem’in mukaddes heykelini Philadelphia’ya îsâline memur etmişti.

Mösyö Maurice, sîmâsında beliren bir tebessüm ve onu müteâkib cüzi bir tefekküre istiğrâkı şayan-ı dikkat olmakla berâber muhâtabı bunun farkına varmayarak sözüne devam ediyordu:

— Evet, Mösyö Maurice, görseniz bu heykel o kadar sanatkârınane (4) yapılmış ki insan bu roman karşısında âdetâ hayran kalıyor. On sekizinci asırda yüksek bir heykeltraşın romanı olan bu heykel asil bir kadın tarafından satın alınarak Vatikan Sarayına hediye edilmişti. Papa Hazretleri bile bu romanı takdîr ederek husûsi bir hediyesi olmak üzere Philadelphia’ya yollamıştı. Madam Caroline sahte bir tavırla:

— Aman Senyor Antonio... Şu romanı görebilir miyiz?

Psikopos ufak bir tereddüt devresi geçirdi. İhtimâl ki bir şey düşünüyordu.

— Maatteessüf, dedi. Çünkü birçok sargıların sarılmış muhkem bir sargı içinde saklanmış olduğu için çıkarması çok güçtür. Mamafih heykelin takdîm merâsiminde sizi davet edeceğimi şimdiden vaat ediyorum. O vakit gelip görürsünüz, dedi.

Ertesi gün ber-mutâd akşam yemeğini müteâkib herkes kamarasına çekildikten sonra Senyör Antonio ile Mösyö Maurice yavaş yavaş güvertede dolaşmaya başladılar. Bir saat gezdikten sonra kamaralarına gitmek için avdet ederken karşılarına Madam Caroline çıktı. Havanın sıcak olmasına rağmen mantosunu giymiş ve başını bile bir krep demur ile Rus karı bir sûrette bağlamıştı. Senyör Antonio Madamı görünce kalbi heyecânla sarsılmaya başladı, gözlerini ona dikerek Caroline’nin güzelliğini, vücûdunun tenâsübünü seyrediyordu. O kadar dalmış ki az kaldı merdivenlerden aşağı yuvarlanacaktı. (5) O esnâda Madam Caroline kendisine yaklaşıp kolundan tuttu ve düşmemek için yardım etti. Bundan cesâret alan Piskopos, Mösyö Maurice’e dönerek:

— Bu akşam da Madamla bizim kamaraya teşrîf edin de size İtalya’dan getirmiş olduğum âlâ lombardiya şaraplarından birlikte içelim. Mösyö Maurice zevcesine dönerek fikrini sordu. Madam kabul edince üçü de Antonio’nun kamarasına gittiler. Tek yatak, ufak masa ve üç iskemleden ibâret olan bu odanın muhteviyâtı bütün çıplaklıkla göze çarpmaktadır. Mösyö Maurice odaya girer girmez keskin nazarlarıyla kamaranın dört etrâfını tetkik etti. Aradığını bulunca mutmain bir hâlde Piskopos’un takdîm ettiği iskemleye oturdu. Senyör Antonio, misâfirlerine şarap şişelerini hazırlamakla meşgûl iken Mösyö Maurice zevcesinin kulağına bir şeyler

fısıldadı. Kadehler yavaş yavaş midelere boşanmaya başladı. Piskopos mütemâdiyen içiyordu. Mösyö Maurice fırsattan bilistifâde zevcesine dönerek yüksek bir sesle:

— Caroline bizim kamaraya git. Birkaç şişe şampanya getir, dedi.

Genç kadın süratle odadan dışarıya çıktı. Çok sürmeden elinde iki şampanya şişesi olduğu hâlde içeriye girdi. Şampanyalar patladı. İlk kadehi Psikopos Efendi tenâvül etti. (6) Gözleri gittikçe süzülüyordu. Anlaşıyor ki adamakıllı sarhoş olmuştu. Madam Caroline'nin ısrârı üzerine son bir kadeh daha yuvarladı. Gözleri kapandı. Kamaranın odası sımsıkı kapatıldı. Mösyö Maurice faaliyete geçti. Yatağın altında bulunan ufak sandığı aldı. Cebinden çıkardığı bir kerpetenle çivilerini çıkardı. İçinde kalın bezlere sarılı ağır bir cisim vardı. Süratle bağları çözüldü. Aranılan heykel meydana çıkmıştı. Mösyö Maurice heykeli avucunun içinde evirip çevirmeye başladı. Kendi kendine:

— Hakikâten enfes bir harikadır, dedi.

Heykeli zevcesine takdîm ederek odalarına götürmelerini tembih etti. Madam Caroline süratle odadan dışarıya çıktı. Mösyö Maurice yalnız kalınca ilk evvel boşanan şarap kadehlerini bezlere sardı ve sandığa koydu. Onu çiviledi ve yerine koydu.

Senyör Antonio hâlâ uyuyordu. Mösyö Maurice ona dokunmadan kamarasına avdet etti. Mösyö Maurice, heykeli emin bir yere yerleştirdikten mutmain bir hâlde uyudu.

Bu sabah vapurda herkes bir faaliyet görüyordu. Yolcular (7) eşyalarını toplamakla meşgûldü. Vapurun süvârileri ise uzakta bulunan bir noktaya işaret ederek aralarında bir şeyler konuşuyorlardı. Vapur gittikçe karaya takarrüb ediyordu. New York'un meşhûr Hürriyet Heykeli hayâl meyâl bir sûrette görünmeye başladı. O esnâda telâşlı telâşlı dolanan Mösyö Maurice, Psikopos Senyör Antonio'nun nazarı dikkatini celbetti. Hemen yanına koşarak “ Bonjour Mösyö Maurice” dedi. “Nihâyet Amerika'ya gelebildik Hürriyet Heykeli görünmeye başladı diyorlar, siz görüyor musunuz?” Mösyö Maurice arkasına dönerek gittikçe yakınlaşan New York'un büyük ve muhteşem binalarına seri bir nazar atfettikten sonra muhâtabına dönerek:

— Evet, gördüm, siz New York'a mı ineceksiniz?

— Tabii ki ondan sonra ilki inşa edilen kilisenin resm-i küşâdında hazır bulunmak üzere Philadelphia'ya gideceğim. Siz nereye gideceksiniz?

— Şimdilik belli değil, dedi.

Psikopos muhâtabının gözüne bakarak:

— Ârzû ederseniz berâber otelde veya pansiyonere inelim, dedi.

Mösyö Maurice bu son teklif karşısında biraz mütehayyir kaldı. Düşündü, acaba kabul etsem mi? Mamafih yoldaşının hatırını kırmamak için mültefitâne:

— O basit bir meseledir. Şimdilik ayağımızı karaya atalım da ötesini hâllederiz, sokakta yatacak değiliz â! Elbet bir yerde barınacağız, dedi.

(8) Vapur rıhtıma yanaştı. Birer birer yolcular inmeye başladılar. Mösyö Maurice ve zevcesi ellerinde birer bavul alarak rıhtıma çıktılar. Arkalarında Senyör Antonio takîp ediyordu. Pasaportları muâyene ve vize edildikten sonra yola çıktılar. Üçünün yüzlerinde yabancılık hissi seziliyordu. Şaşkın şaşkın etrâflarına bakmaları, açığöz Amerikalı şoförlerin dikkatinden kaçmadı. Süratle gelen yolcuların önüne çıkarak:

— Buyurun Mösyöler, otomuz vardır. İstedığınız otele götürürüz.
Üçü otomobile binerek Grand Hotel Oteline doğru hareket ettiler.

Feci Bir İntihar

New York'un en muhteşem ve kibâr muhîtinde bulunan Grand Hotel Oteli, gayetle büyük ve lüks bir oteldir ki ekseri, seyyâhlar, lordlar gibi yüksek şahsiyetler bu otelde ikâmet ederlerdi. Mösyö Maurice ile zevcesi Psikopos Senyör Antonio iki günden beri bu otelde ikâmet etmekte idiler. Bir akşam Mösyö Maurice, zevcesini refakâtine alarak o günlerde New York'ta büyük bir şöhret kazanmış bir operet kumpanyasının verdiği (9) temsîllerden birisine gittiler. Tiyatro oldukça kalabalıktı. Mösyö Maurice zevcesiyle berâber bir loca kiraladı. Oyun esnâsında fikren gayetle meşgûl görünüyordu. Oyunun fevkalâde güzel ve mûsîkîsinin rûh-nevâz sesinin yüksekliğine rağmen Maurice oralarda değildi. O müthiş bir plan projelerini çizmeyi düşünüyordu. Oyunun hitâmında bir otomobile atlayarak otellerine avdet ettiler. Yolda zevcesi neden bu kadar dalgın ve düşünceli olduğunu sorunca:

— Bu gece anlarsın. Biliyorsun ki ben fikrimi boş ve havaî şeylerde yormam, dedi.

Otele gelince asansöre binerek ikâmet ettikleri beşinci kattaki dâirelerine çıktılar. Psikopos Antonio dâirelerine yakın bir yerde oturuyordu. Maurice odasına çekilir çekilmez suare elbisesini çıkardı. Bavulunu açıp içinden bir şişe kloroform ve birçok makyaj ve takma saçları çıkardı. Caroline kocasına hayretle bakıyordu. Acaba ne yapmak istiyor diye düşünüyordu. Maurice zevcesine dönerek:

— Psikoposun bulunduğu odaya gireceksin. Herifi kloroformla adamakıllı bayıltıp makasla sakalını kestirdikten sonra benim suare elbiselerimi ona giydireceksin. Bu ameliyâtı süratle ve ufak bir ses çıkarmadan yapacaksın. Hiç korkma! Bulunduğumuz katta bizden başka kiracı (10) yoktur. Haydi bakalım seni göreyim, dedi. Mösyö, bu dehşetli talimâtı genç kadına verdikten sonra smokini ve kloroform şişesini verdi. Caroline süratle kapıdan dışarıya çıktı. Her yer sâkin ve sessizdi. Usulcacık cebinden çıkardığı anahtarla kapıyı açtı ve içeriye girip arkasından kapıyı kapadı. Antonio o gece çok içtiği için dünyada biten şeylerden bî-haber olarak horlaya horlaya yatıyordu. Caroline elektriği yaktı. Artık müthiş vazîfesine başlayacaktı. Psikoposun karyolasının başında duran iskemlenin üstüne elbiseleri bıraktı. Koynundan çıkardığı mendile bir damla kloroform döküp Psikopos'a koklattı. Muhaddir madde çabuk tesirini yapmıştı. Bu ameliyâtı müteâkib sakallarını kestirdi. Başının saçını siyaha boyadı. Güçlûkle becerebildiği bu iş onu iyice yormuştu. Şimdi ona bu elbiseyi giydirmek lazımdı. Genç kadın bunu düşünüyorken oda kapısı açıldı. Hayretle gözleri kapıya doğru tevcîh edildi. Gördüğü manzara onu mebhût bir vaziyette bırakmıştı. Yüzü sarardı, dizleri titremeye başladı. Kapıda Psikopos Antonio'nun hayâlini görmüştü. O hayâl değil hakîkî bir vücût idi. O Maurice idi. Maurice, bayılmak derecesine gelen sevgili zevcesine koşarak:

— Korkma, iki gözüm ben Maurice'im. Nasıl, tebdîl-i kıyâfetim iyi mi? (11) dedi. Caroline'in çehresinde kan cereyan etmeye başladı. Yavaş yavaş kendine gelmeye başladı. Maurice, zevcesine yardım ederek Antonio'ya elbiseleri giydirdiler. O hiç farkında değildi. Kalbinin şiddetli darabâtı olmasa idi ölüden farkı yoktu. Maurice zevcesinin yardımıyla Psikopos'u sırtlayarak ayağa kaldırdı. Tekrâr bir iskemleye oturtular. Münebbih bir ilaç koklattı.

Gözleri açıldı, etrâfına bir göz gezdirdi. Tekrâr göz kapakları kapandı. Maurice onu ayağa kaldırdı. Yüksek bir sesle “yürü!” dedi. Sersem bir hâlde olan Psikopos, sairfilmenam gibi doğru yürümeye başladı. Antonio’nun bulunduğu odanın caddeye nazır olup bir balkonu vardı. Maurice, balkonun müteharrik parmaklıklarını açtı. Saat nisf-ül-leylden sonra iki olduğu için caddede kimseler yoktu. Ağır bir cismin yere sükûtundan mütevellit sesi, caddenin başında duran polis devriyesinin nazar-ı dikkatini celbetti. Derhâl süratle sesin geldiği yere gittiler. Müthiş ve feci bir cinâyetin önünde kaldılar. Tarz-ı telebbüsünden yüksek bir tabakaya mensûb, meçhûl bir insan parçalanmış vücûdu duruyordu. Yüzü tanınmayacak derecede hurdahaş olmuş, bacakları ve elleri bin parça olmuştu.

Grand Hotel Otelinin önünde cereyân eden bu hâdise her hâlde (12) maktûlün otele ikâmet ettiği tahminine nazaran polislerden birisi süratle otele girdi. Daha ikinci kata gelmeden acıklı ve hazîn bir kadının feryâdına ma’rûz kaldı. Polis ikinci katta tesâdüf ettiği dekolte bir kombinezonla da saçları perîşân ağlayan bu kadının ıztırâbını teskin ederek kendisinden malûmât almak istedi. Kadın ağlaya ağlaya kesik cümlelerle:

— Kocam... âh! Sevgili Maurice... Ölen kendisidir. Dün akşam operaya gitmiştik. Yolda bir bara uğrayarak orada yarım saat kadar oturduk. Zevcem çok içmişti. Avdetimizde elbisesini çıkarmadan şezlonga uzandı. Elbiselerini çıkartmak ve yatırmak istedim. Hiddetle mani oldu. “Sen yat, birazdan elbiselerimi çıkarır yatarım” dedi. Ben de çok yorgundum, yattım. Henüz yarım saat, yirmi dakika geçmemişti gayriihtiyarı gözlerimi açtım. Maurice’i odada göremeyince bu kıyâfetle sofaya çıktım. Meydânda yoktu. Pencereden baktım, o vakit âdetâ çıldırmıştım. Deli gibi merdivenleri inerken size tesâdüf ettim. Caroline, sanatkârın bir aktör gibi rolünü öyle güzel ifa ediyor ki ona inanmamak, hâline acımamak mümkün değildi. Polis genç kadını elinden geldiği kadar teselliye çalışıyordu ve onunla berâber bulundukları kata çıktılar. Merdivenin başında Senyör Antonio’ya rast geldiler. O da aynı vaziyette ve telâşta idi. (13) New York’un akşam gazeteleri büyük yazılarla bu havâdisi veriyorlardı. “Dün akşam iki günden beri şehrimizde bulunan Fransız seyyâhlardan Mösyö Maurice bulunduğu Grand Hotel Otelinin beşinci katından kazaen düşerek vefât etmiştir. Polisin tahkikâtına göre meselede cînâî veya kastî bir şey yoktur. Maktûlün zevcesi Madam Caroline, Psikopos Senyör Antonio Hazretleri delâletiyle Philedelphia kilisesinin rahiban manastırına gireceği istihbâr kılınmıştır.”

Philedelphia Kilisesinin Resm-i Küşâdı

Philedelphia kilisesinin etrâfında binlerce halk dolmuştu. Herkes sabırsızlıkla merâsimin icrâsını bekliyordu. Bir saat sonra merâsim-i ihtifâliye başladı. Psikopos Antonio, Papa Hazretlerinin resm-i küşâda dâir gönderdiği hutbeyi okudu ve ahâlîyi kendisi tarafından gönderilen mukaddes heykeli görmek için davet etti. Ahâlî koşuşarak heykeli görmek için kiliseye tehâcüm etti. Merâsimden sonra ahâlî tarafından Vatikan Sarayına hediye edilmek üzere kıymet-dâr hediyeleri Psikopos Antonio’ya verdiler. Philedelphia kilisesinin taabbüt odalarının birisinde bir papaz ile rahibe konuşuyorlardı.

(14) Rahibe hafif bir sesle:

— Arsen Lüpen, ne vakte kadar biz bu yerde duracağız? İki haftadır bu râhibelik zahmetini çekiyorum.

Papaz her vakitki tebessümünü izhâr ederek:

— Sabret Henriette, Sherlock Holmes’ün takibinden kurtulmak için burada iki hafta daha sabretmeliyiz. Çünkü meşhûr polis bu günlerde muavini ile berâber New York’a geldiğini gazetede okumadın mı?

Kilisenin büyük çanı çalıyordu. Papazlardan birisi bulundukları odaya girerek gür bir sesle:

— Haydi ibâdet vakti geldi kardeşler, dedi.

Bir pazar sabahı idi. Kilisenin erken uyanan hizmetçileri Roma’dan getirilen mukaddes heykeli yerinde bulamayınca telâşa düştüler. Psikopos Antonio’ya haber vermek için odasına koştular. Fakat heyhat ki odasında yeller esiyordu. Yeni râhibe de odasında yoktu. Mesele kesb-i ehemmiyet etti. Polise kadar aksedildi. Tahkikât-ı Amerika’ya yeni gelen Sherlock Holmes fahriyen ifa edecekti. Sherlock Holmes, tahkikâta başladığı ilk günü posta vasıtasıyla şu meâlde bir haber aldı: “Azîzim, zahmet etmeyin, mesele çok teferruatlıdır.” Mösyö Maurice, papaz Antuan, Madam Caroline, Rahibe Mary (15) aynı şahsiyetlerdir ki bunlar da ben ve zevcem Henriette’in hakiki şahsiyetleridir. Amerika’ya ayak basar basmaz iki milyon liralık kıymet-dâr heykel ve bir milyon dolar kıymetinde mücevherâtı bu iktisâb ettiğimiz şahsiyetler vasıtasıyla elde ettik. İlh...(vs...)

Bu mektûpta Sherlock Holmes’e hikâyemizin başından nihâyetine kadar geçen vakayii yazılmaktadır. İmza da Arsen Lûpen diye yazılıdır. Sherlock Holmes, mektûbu bitirince yumruklarını sıkarak hasmına binlerce lânet ve intikâm tehditlerini savurmaya başladı.

Ölüm Sarayı

Mister Vizmen portakal ağaçlarıyla muhat, Japon kâri tarz-ı mimarisi üzerine bina edilmiş şirin villasında iki kızı ile ikâmet etmektedir. Uzun bir saîden sonra kazandığı milyonlarca lira kıymetinde servet sayesinde bu iki genç kıızıyla berâber fevkalâde bir hayat geçiriyordu. O gece ber-mutad villanın balkonunda oturmuş mehtâbın güzelliğini seyrediyor, havaya sigarasını tüttürüyordu. Kızı Ellen ile Marie içerideki odada yeni öğrendikleri bir dans havasının notasını ezberliyorlardı. Birdenbire villanın etrâfında garip garip sesler, bozuk çalgı nağmeleri duyulmaya başladı. Ellen ile Marie saikâ-i merâkla sokağa nazır pencereye koşuştular. Gördükleri manzara çok enteresan ve tuhaf idi. Birtakım alelaceb giyinmiş ekserisi çıplak denilecek bir derecede birtakım genç kadınlar plajlara gidilecek yolun ortasında dans ediyorlardı. Bunlar orada ne yapıyorlar, bu vakitte, bu vaziyette dans etmeleri ne içindir yoksa bunlar tımarhâne kaçkını mıdır? (3) İşte bu suâller iki genç kızın fikrini haylice yordu. Nihâyet kızların en akıllısı Ellen, pederinin bulunduğu terâseye giderek gördüğü manzarayı hikâyeye etti. Mister Vizmen, müteassıb olmakla berâber Amerikalılar gibi tuhaf şeylere, garip ahvâllere, orijinal modalara pek merâklıdır. Onun için süratle kızı ile berâber dışarı çıkarak bu nim-üryân bir kıyâfette gece yarısında ayazda dans eden tayfa-ı nisvânın yanlarına gitti. Her biri birbiri gibi güzel olan bu kızlar yanlarında bulunan gramofon ile dans ediyorlardı. Üstlerinde deniz mayosundan başka bir şey yoktu. Bütün kızlar Mister Vizmen’i görür görmez dansı bırakarak etrâfını sardılar ve hep bir sesle:

— Âdil hâkemimiz şerefine hurra!!.. diye bağıldılar.

Enfes güzel çıplak vücûtların arasında kalan Mister Vizmen heyecanlı bir sesle:

— Kızlarım ne yapıyorsunuz, bu soğukta üşümüyor musunuz? Beni nereye hâkem tayin edeceksiniz, dedi.

Sarışın, mütenâsib endâmlı bir kız atılarak:

— Bu gece birkaç arkadaş çay içiyorduk. Birdenbire aramızda garip bir fikir daha doğrusu bir bahis doğdu. Plaj elbiselerimizle açık havada (Vals Amerikan) müsâbakası yapacağız. Kazanana tarihi bir vazo hediye edeceğiz. İşte bu sebeple sizi hâkem tayin edeceğiz. Zaten öyle bir şey arıyorduk. Buralarda yani plajlara en yakın olan (4) villanızdır. Tesâdüf bizi görüp geldiniz, dedi.

Mister Vizmen, ister istemez kabul etti. Yanında iki kızı muavin duruyordu. Onlar falso yapanları ihtâr edeceklerdi. Müsâbaka başladı. Açık havada mehtâb ziyâsı altında tahminen on, on iki güzel kızın dans etmesi ne kadar cazîb bir şey olduğunu siz tasvîr ediniz. Mister Vizmen ancak rüyalarda veya şarkın efsânelerinde görülen bu manzaraları temâşa ederek her şeyi unuttu. Kızları Ellen, Maria da dansa fevkalâde mübtelâ oldukları için onlar da villayı yalnız bırakarak dans edenlerin kabilelerine iltihâk ettiler. Dans müsâbakası bitti. Hakem galip çifti tayin ederek ona hazırlanan hediye verildi. O esnâda kapalı bir otobüs durdu. Kızlar içerisine dalarak Mister Vizmen'i selâmladılar ve süratle ayrıldılar. Yalnız kalan bu ihtiyâr zendost yavaş yavaş kızları ile berâber villasına avdet etti. İçeriye girer girmez ortalıkta bir fevkalâdelik gözlerine çarptı. Bir hissikablelvukû ihtiyâr zenginin kalbinde birçok şüpheler tevlîd etti. Süratle merdivenleri çıkarak açık bıraktığı ve içinde parası saklı bulunan odasına girdi. Elektriği yaktı, oda aydınlanınca Mister Vizmen yerinde donakaldı. Para kasası boşanmış, içindeki yarım milyon dolar meydânda yoktu. Zavallı ihtiyâr fenâ hâlde müteessir olarak yere yıkıldı. (5) O esnâda iki kızı koşarak pederlerini ayıltmaya başladılar. Nâfile, bütün uğraşları boşa çıktı. Nihâyet Ellen telefona koşarak tanıdıkları bir doktoru çağırdı. Birkaç dakika sonra bu ailenin en samimi ahibbâlarından olan doktorThomsen geldi. Mister Vizmen'i ayıltmaya başladı. Birkaç dakika süren mütemâdi friksiyon ve eter koklatmasından sonra gözleri açıldı. İlk söylediği söz bu idi:

— Servetim, param..!

Doktor onu teselli ederek meselenin mâhiyetini kızlardan sordu. Anlattılar.

— Çâresine bakarız. Yarın Karter'e gidelim, dedi.

Nik Karter, kibâr zâirini selâmladıktan sonra kanepesine gömülerek Mister Vizmen'in başından geçenleri fikrinde birer birer tesbît etmeye başladı. Sirkat oldukça esrârengîzi idi. Hırsız ufak bir şüphe, bir iz bile bırakmadan kasayı soymuştu. Polis hâfiyesi piposunu yaktı. Keskin ve zeki bakışlarıyla masası önünde duran Mister Vizmen'in sayfiyesine ait plânı tetkîk ve sirkatin tarz-ı cereyânı tesbît etmeye başladı. Birdenbire gözleri parladı. Müthiş bir keşifte bulunmuş gibi ayağa kalktı, şapkasını aldığı gibi süratle yazîhânesinden çıktı. Doğru Brooklyn Caddesindeki husûsi ikâmetgâhına giderek (6) makyaj, tebdîl-i kıyâfet odasına gidi. Bir saat kadar uğraştıktan sonra odadan şık bir mirasyedi kıyâfetinde olarak sokağa çıktı. İlk rast geldiği otomobile:

— Banyo plajlarına son sürat, dedi.

Karter, otomobilde beyaz yazlık elbiseleriyle açık yakalı panama gömleğiyle görenler, plaj zevklerinin aguşuna atılmaya giden zevkperest bir genç olduğunu tahmin ederlerdi. Yirmi dakikalık bir yolculuktan sonra Nik Karter tabir-i ağırla alfons, deniz banyolarının önünde durdu. Şoföre parasını

verdikten sonra faal bir gençlik yürüyüşüyle banyonun gişesine yaklaştı ve bir kabine bileti aldı. Bileti aldıktan sonra kendisine tahsis edilen kabineye girdi, soyundu. Doğru kumların üstünde nim-üryân bakirelerin câzib kalabalığına iştirâk etti. Gençler fotoğraf almakla, sıçramakla kızlar kumların üstünde kabartma heykeller yapmakla vakitlerini geçiriyorlardı. Biraz ötede çok dekolte, süslü kurdelelerle müzeyyen mayosu içinde parlayan şeffâf beyaz teni, deniz gibi mavi gözleri, şafak gibi sarı saçları, lâl rengindeki dudaklarıyla bir âlihe-i hüsn gibi dolaşan bir kız etrâfını hale gibi çevirerek gençlere iltifâtlar, neşeler dağıtıyorlardı. Onlar ise memnûn bir hâlde gülüşüyorlardı. Biraz uzakta bu manzarayı tecessüsle tetkik eden Nik Karter sallana sallana bu güzel kızın yanına yaklaştı. Keskin bakışlarıyla ona dikkatli (7) dikkatli baktı. Gayriihtiyari güldü. Evet, çünkü onu tanımıştı. Bundan birkaç evvel operadaki sirkatleri yapan çetenin reisesi (Angelina) idi. Şimdi geçmiş hatıralar gözü önünde resm-i geçit yapıyordu. Artık önce mesele tavzih etmiş gibi idi. Hiç şüphesiz ki Mister Vizmen'in kasasını soyan da bu güzel kız idi. O esnâda kız Nik Karter'i gördü. Onu genç bir mirâsyedi zannederek yanına yaklaştı. Tatlı bir şive ile:

— Sizi buralarda yeni görüyorum Mösyö!

— Ya gelmiyorsam.

— Bu diyârın yabancısısınız, dedi.

Nik Karter, kızın kendisini tanıyamadığından memnûn olarak câli' bir tavırla Fransız şivesiyle karışık bir İngilizce ile şu cevabı verdi:

— Evet, Matmazel, berây-ı seyâhat Paris'ten geliyorum. Kız Paris kelimesini duyunca tatlı bir hâtıranın neşesiyle tebessüm ederek:

— Âh Mösyö! Geldiğiniz yer hayâtımda çok saâdet geçirdiğim bir diyârdır. Onu görmek değil, onun ismini işitmek bile bana sonsuz heyecanlı zevkler veriyor. Eğer arzû ederseniz bu akşam villamda berâberce çay tenâvül etmeye teşrîf ediniz, diyerek ona ikâmet ettiği sayfiyenin adresini verdi.

Villa Mister Vizmen'in bulunduğu mahalleye pek yakındı. Artık polis hâfiyesinin tahminleri doğru çıkıyordu. Kız geleceğine dair ondan söz aldıktan sonra etrâfında dönen (8) aşıklarının hasretli bakışları arasında bir yıldırım süratiyle kabinesine avdet etti. Yalnız kalan gençler ile kıskanç gözleriyle Nik Kater'i süzen kızlar birdenbire polis hâfiyesinin etrâfını sardılar. Sormaya başladılar:

— Çok tâli'niz var Mösyö. Matmazel (Sara) size meftûn oldu. Daha ilk mülâkâtta size randevu verdi. Ne saâdet, ne tâli!

Bu esnâda kumral bir kız atılarak müstehzi bir kahrkaha salıverdikten sonra:

— Âh siz o Sara'nın ne çılgın olduğunu bilmiyorsunuz. Geçen gece birkaç kızla berâber onda idik. Çok kıymet-dâr ve tarihî bir vazoyu çıkararak banyo elbiselerimizle mehtâpta dans etmemizi ve birinci gelene o vazoyu vereceğini söyledi. Çok iddiâcı ve çılgın arkadaşlarım bu teklifi kabul ettiler. Berâberce dans etmeye başladık. O sırada Mister Vizmen nâmında bir zât yanımıza gelerek bu hâlin neden ileri geldiğini sordu ve biz de meseleyi mufassalân anlattık. Sonra da Mister Vizmen'i hâkem tayin ederek bize müsâbakadan sonra bir otomobil gönderip evlerimize kadar götüreceğini vaad ederek yanımızdan ayrıldı ve neticede vazoyu ben kazandım ve hâlen de evde duruyor. Nick Karter memnun bir halde:

— Sizden çok rica ederim Matmazel. Bendeniz tarihi şeylere çok merâklı olduğumdan bu vazoyu bana da göstermenizi rica ederim, dedi. Kız maalmemnuniye kabul eder: (9)

— Pekâlâ efendim. Mademki siz tarihi şeylere merâklısınız, berâberce gidip size gösteririm, dedi ve Nick Karter'in yanından ayrılarak kabilesine gitti. On on beş dakika sonra her ikisi de giyinmiş ve oradan uzaklaşıyorlardı. İyice müddet gittikten sonra bir sarı binanın önünde durarak kız gidip kapının zilini çaldı. İki dakika sonra kapı açıldı ve berâberce içeri girerek kıymet-dâr halılarla müzeyyen bir odaya dâhil oldular. Kız Nik Karter'den beş dakika kadar müsâade talep ederek odadan çıktı ve çok geçmeden elinde mahût vazo olduğu hâlde odadan içeri girdi. Nik Karter, vazoyu iyice tetkik ederek kendi kendine şöyle söyleniyordu:

— Bu geçenlerde operadan sirkat edilen ve kendimde de resmi olan vazonun aynıdır. Demek ki tahminimde yanılmamışım. Evet, öyle idi, hatta cebinden fotoğrafı çıkararak bir de onu tetkik etti. Fotoğrafı cebine koydu. Kol saatine baktı. Eyvâh! Saat sekizse Sara'ya randevu vermiştim. Hâlbuki saat sekize yirmi var. Tam yirmi dakikada gidebilirim. Artık fazla kalmayalım, müsâadenizle, diyerek kapıdan çıktı ve süratli adımlarla oradan ayrıldı.

Kontes Sara, tabir-i ağırla kızıl çete reisi (Angelina)nın misafir salonundaki saat sekizi çalışıyordu. Güzel (Sara) sabırsızlıkla (10...11...) (12) ve validemin ısrârı üzerine evlendim ve aradan bir sene geçmeden vefât etti.

— Size layıkıyla bir servet bıraktı mı?

— Kendisi vefât ettiğinde az çok serveti var idi ve bugüne kadar da onun ile geçiniyordum. Fakat bundan sonra artık evlenmeye karar verdim. Zîrâ bu yalnızlık fenâ hâlde canımı sıkıyor. Artık bu yalnızlığa bir nihâyet vermek lâzım geldiğini pekiyi anlıyorum. Fakat bu muhitte kendi tabiatıma mutâbık hiçbir kimse göremiyorum. Nik Karter alay ederek:

— Niçin, sizin tabiatınız limoni midir?

Hırsız kız piyâlelerin sonuncusunu doldurarak devam etti:

— Hayır, yani demek istiyorum ki benim istediğim gibi erkek buralarda pek enderdir.

— Niçin?

— Çünkü ben hem zengin ve hem de hüsn-i tabiat sahibi bir erkek istiyorum.

— Peki bunu nerede bulmalı?...

— Bu olsa olsa siz olabilirsiniz.

— Sebep?

— Çünkü ben öyle görüyorum.

— Pekâlâ, ben muvâfakat ettim. Fakat benim pederim ve validem muvâfakat edecek mi bakalım? (13)

— Canım biz muvâfakat ettikten sonra onlar mevzubahis bile olmaz.

— Peki, mademki öyle arzû buyuruyorsunuz, öyle olsun.

— Mademki bu teklîfimi kabul ettiniz, sizden bir ricam daha vardır ki onu da hatırım için kabul edersiniz zannederim.

— Nedir o?

— Yarın berâberce ava gitmemizi teklîf edecektim de.

— Hangi yerde bu?

— Şehirden iki saat mesâfede bulunan bir mahallede Washington Ormanında.

— Pekâlâ, mademki ava çok merâklısınız, gideriz.

— Teşekkür ederim efendim.

Nik Karter ayağa kalkarak:

- Artık müsâadenizle gidebilir miyim?
- Yook! Bu akşam burada kalacaksınız.
- Hayır, burada kalmamın imkânı yok.
- Niçin, yoksa mühim bir işiniz mi var?
- Hayır, yarın için av elbiselerimi giymek mecbûriyyetindeyim.
- Peki, ama yarın buradan giderek elbiselerinizi değiştirebilirsiniz.

Nik Karter, Sara'nın bütün ısrârları üzerine o akşam orada kalmaya muvâfakat etti. Ertesi gün Nik Karter, yazıhânesindeki telefonu açarak:

— Âlo, kimsiniz efendim? (14)

— Ben (Nik Karter).

— Ha, siz misiniz üstâd...

— Evet, Mühim bir haber mi var?

— Öyle gibi bir şey. Biraz buraya kadar gel de meseleyi sana îzâh edeyim.

Nik Karter'in muavini Jack derhâl paltosunu ve şapkasını alarak üstâdının yanına gitmek üzere süratli adımlarla oradan ayrıldı. Beş dakika sonra Nik Karter'in yazıhanesinin kapısı vuruluyordu.

Nik Karter:

— Giriniz, dedi.

Muâvini Jack'in elini sıkarak:

— Şöyle yanımda otur da sana mühim meseleler hakkında izahât vereceğim, dedi ve vaka'yı baştanbaşa naklettikten sonra bazı talimât vererek bir otomobil ile arkalarından hiç belli etmeksizin takip etmesini emretti ve kendisi de polis müdüriyetini meseleden haberdâr etmek üzere ayrıldı. Filhakîka muavini kendisine derûhte edilen vazîfeyi ifâ etmiş ve anlatacağımız vechile üstâdına münâsib bir vakitte yetişmişti. Saat tam on biri çalıyordu. Nik Karter, Sara'ya dönerek:

— Artık vakit değil mi? Akşama sonra geç kalırız.

— Peki, ama öğle yemeğini de yiyelim de öyle gideriz

— Peki, öyle olsun. (15) dedi ve hizmetçi kızı çağırdı. Biraz sonra hizmetçi kız içeri girerek:

— Bir emriniz mi var hanımefendi?

— Öğle yemeğini hazırla ve seyise söyle arabayı hazırlasın.

Hizmetçi kız dışarı çıkarak beş dakika sonra içeri girerek:

— Hazırladım efendim, dedi.

Nik Karter ile Sara yemeklerini yedikten sonra berâberce kapıdan çıkıyorlardı. Arabaya binerek oradan ayrıldılar. Tahminen bir buçuk saat kadar yürümüşlerdi ki yolun sağ tarafında muhteşem bir saray Sara'nın nazar-ı dikkatini celbetti. Gidip gezmelerini Nik Karter'e söyleyerek muvâfakatını istihsâl eyledi. Arabayı bir kenara çektiler orada beklemesini tembih ederek saraya doğru yürüdüler. Sarayın kapısını açan hizmetkâra:

— Buradan geçiyorduk, sarayınız nazar-ı dikkatimizi celbetti. Hanımefendinize söyleyiniz de ikrâr arzû buyuruyorlarsa biraz içerisini gezeceğiz.

Hizmetçiler: "Peki efendim." dedikten sonra yanlarından ayrıldı, beş dakika sonra gelerek:

— Teşrif ediniz, müsâade buyuruyorlar, dedi ve misâfirleri içeri alarak gezdirmeye başladı. Bir odaya girmişlerdi. Tam bu sırada ani bir hareket

oldu. Sara, tabir-i ağırla (Angelina) elinde revolver olduğu hâlde Nik Karter'e şöyle söylüyordu:

— E..y! Mösyö. Alfons, evvelemler eller yukarı... (16) ve ondan sonra akşam bana göstermiş olduğunuz elli bin lira kıymetindeki bonoyu da buraya bırakınız ve ondan sonra da ölüme hazırlanınız. Burası (Ölüm Sarayı). Tâbir ettiğim bir batakhânedir.

— Fakat rica ederim asıl ismim (Alfons) değildir. Kendimi takdîm edeyim de bundan sonra ismimle çağırırsınız, olmaz mı? Ben şimdiye kadar sizin gibilere aman vermeyen polislerin dâhisi meşhûr Nik Karter'im. Bu söz hırsız kızın üzerinde elektrik cereyânı gibi tesir yapmıştı. Âleti kaldırıp da hâfiyeye ateş edeceği bir anda bileklerine iki demir elin yapıştığını hissetti. Nik Karter müstehzî bir bakışla muavininin demir elleri altında çırpınan ve kurtulmak isteyen kontes Sara'ya nâm-ı diğerle Angalina'ya bakarak:

— Telâş etmeyiniz, bu sefer kolay kolay elimden kurtulamayacaksınız. Sarayın içinde bulunan aveneleriniz polislerimizin taht-ı nezâretindedir, dedi. Birkaç dakika sonra bu muhteşem sarayın önünden geçen halk bir sürü kadın ve erkek ile güzel bir kadının polis refâkatinde elleri kelepçeli olarak sevk edildiğini görmüşlerdi. Filhakîka Angalina'nın (Ölüm Sarayı) tabir ettiği ve içinde zevk u sefânın her türlüünü bulundurduğu bu batakhâne halk arasında zengin bir kontun köşkünden başka bir şey değildi. Saray bahçesinden geçen nehir Angalina'nın kurbanları ile dolu idi. İşte bu sûrette Angalina yaptığı cinâyetlerin cezâ-yı sezâsını bularak (Siniğ Sırıg) de müebbed hapse mahkûm oldu.

Ressamın Katili

Meşhûr ressam Mösyö Josef'in ikâmet ettiği pansiyon sahîbesi Madam Marita o gün ber-mûtaad erken kalkmış müşterilerine sabah kahvaltısını hazırlamaya uğraşıyordu. Müşteriler birer birer aşağıya inmeye başladılar. Birkaç dakika sonra beş altı kişiden mürekkeb bir cemâat sofraya çökmüş kahvaltılarını ediyorlardı. Madam Marita, müşterilerine dikkatli dikkatli bakarak hayretle:

— Sizin aranızda Mösyö Jozef'i göremiyorum, yoksa hâlâ yatıyor mu? dedi. Sofrada ekmeğine yağ sürmekle meşgûl genç muallime cevap verdi:

— Hayır, Madam, bugün hilâf mûtaadında sabah kahvaltımıza iştirâk etmedi.

— Gidin, uyandırın. Onun aramızda bulunması bizim için mûcib istifâde bir şeydir. Madam Marita, sofadan dışarı çıkarak üst kata çıktı. Ressâmın yattığı odanın kapısını hafif bir surette çaldı. İçeriden (4) hiçbir ses gelmeyince bu sefer daha kuvvetli bir sûrette kapıyı çalmaya başladı. Yine ses yok. Madam hiddetlenerek cebinden bir sürü anahtar çıkarıp birisi ile kapıyı açtı. İçeriye ilk adımını atar atmaz pek feci bir manzara karşısında kaldı. Zavallı ressam Mösyö Jozef al kanlar içinde yatağında yatıyordu. Yatak darmadağın bir hâlde maktûlün hayli can çektiğini gösteriyordu. Madam Marita âdetâ çıldırmış gibi aşağıya inerek herkese haber verdi. Pansiyonda bir telâş aldı yürüdü. Birkaç dakika sonra cinâyet polise aks edilmiş müdde-i umûmî gelerek tahkikât-ı ibtidâiyeye tevessül eylemişti. Bu tahkikât neticesinde maktûl zehirli bir hançer ile öldürüldüğü ve sonra büyük soğukkanlılıkla maktûlün şaheser addettiği kıymet-dâr tablosu parça parça edildiği anlaşılmıştı. Müdde-i umûmî görülen lüzûm üzerine pansiyonda mukim bütün kadın ve erkeklerin ifadelerini alarak kefâlete rapten tahliye etti.

New York'un oldukça işlek bir mahalinde vukû bulan bu cinâyet efkâr-ı umûmîye üzerinde müellim tesirler bırakmış, halk bu hunhâr ve zâlim cânîyi lanetle yâd etmiştir. Gazeteler cinâyet hakkında sûtûnlarca yazı yazdılar. Fakat hiçbirisi kâtilin kim olduğunu tahmin edememişti. Nik Karter daha elindeki gazetenin havâdisini okumadan telefon zili (5) şiddetle çaldı. Ahîzeyi kulağına götürdü:

— Âlo siz kimsiniz?

— Ben müdde-i umûmî Diravin. Mühim bir mesele için hemen adliyeye gelin.

— Peki geliyorum.

Polis hâfiyesi bunun üzerine şapkasını giyerek çıktı. Doğru adliyeye gitti. Müdde'î-i umûmînin odasına girdi. Onu gören müdde'î-i umûm'î kendisine bir kanepe takdîm ederek oturmasını rica etti. Sonra cinâyet hakkında izahât-ı kâmile vererek bu muallak meselenin hâllini kendisine tevdi' ettiğini ilâve eyledi. Nik Karter, cinâyete ait tahkikât dosyalarını alarak müdde'î-i umûmînin yanından çıktı. Doğru cinâyetin vukû bulduğu pansiyona gitti. Madam (Marita) ı bularak kendisinden birçok izahât alarak Mösyö Jozef'in kâtlolunduğu odaya girdi. Odanın mefrûşâtı pek basit ve sade idi. Birkaç iskemle, ortada büyükçe bir masa ve bir yataktan ibâretti. Bitişik oda ise maktûlün mesâî odası olup birçok tablolarla, boya ve fırçalarla dolu idi. Maktûlün ber-hayât iken çok emek verdiği ve (bâkir aşk) tesmiye ettiği kıymet-dâr tablonun parçalanmış kısımları odanın her tarafına yayılmıştı. Nik Karter, yere eğilerek tablonun bütün parçalarını topladı. (6) Tabloyu dikkatli dikkatli muâyene ettikten sonra odanın pencerelerini tetkik etti. Birisinin panjurları kırılmıştı. Yanında duran Madam Marita'ya sordu:

— Bu panjur eskiden beri mi kırılmıştı?

Madam bilâtereddüt:

— Hayır, daha yeni görüyorum, dedi.

Polis hâfiyesinin gözleri parladı. Pencereye yaklaşarak karşıki binaya dikkatli dikkatli baktı. Sonra başını sallayarak kendi kendine:

— Şimdilik anladım. Kâtil bu cinâyeti kıskançlık ve rekâbet yüzünden yapmıştır. Binâenaleyh cânînin bir ressam veya sanatkârın olması yüzde yetmiş beştir. Saniyen kâtil birbirine pek yakın olan karşıki pansiyonundan uzunca bir tahtayı köprü yaparak pencereden gitmiş ve cinâyeti ika' ettikten sonra aynı yerden firâr etmiştir. Nik Karter bu musîb mülâhazalarından sonra karşıki pansiyona giderek orada ikâmet edenlerin hüviyetlerini tespit etmiş ve şüphe ettiği eşhâsı sivil memurların taht-ı nezâretine tevdi' etmişti.

Philadelphia'da küşâd edilen muazzam resim sergisine iştirâk etmek için Amerika-ı Şimâlinin bütün vilâyetlerinden halk akın akın gelmeye başlamıştı. New York'tan gelen ekspres resim sergisi ziyâretçilerinden birçok (7) merâklıları taşıyordu. Bunların içinde meşhûr polis hâfiyesi Karter ile meşhûr heykeltraş ve ressam Mister Henri vardı. Nik Karter uzun saçları, matrûş çehresi, gayrimuntazam bağlanmış kravatı ile bir sanatkârına benziyordu. Yol arkadaşı Mister Henri ve güzel kâtibesi Ederle konuşa konuşa trenden inerek berâberce bir otele yerleştiler. Mister Henri, şehirde mühim ve müstâcel bir işi olduğundan bahisle sanatkârın arkadaşıyla Billie'den (Nik Karter) müsâade alarak dışarıya çıktı. Şimdi artık otelde genç kâtibe (Ederle) ile polis hâfiyesi kalmıştı. Otelin bahçesine nazar-ı terâsede Karter ile genç kız oturuyordu. Sanattan, resimden vesaireden bahsediyorlardı. Genç kız çok

dalgın ve mütefekkir görünüyordu. Bunun farkına varan Karter, derdini anlamak için kendisi ile çok alâkadâr olmaya başladı. Bir münâsibini bulup sordu:

— Ara sıra enginlere dalan gözleriniz pek mühim ve kıymetli bir hâtırayı düşündüğünüzü gösteriyor. Çok hassâs olmaklığınız dolayısıyla kalbinizi başkasına kaptırdığınız anlaşılıyor değil mi?

Genç kız tebessüm ederek:

İlâhi Mister Franklin, beni aşkla mı ithâm ediyorsunuz? Neyse, evet itirâf ediyorum. Babam kadar müsin birisini seviyorum. (8) Ona âdetâ tapınıyorum. Fakat heyhât ki aşkım kalbimde bir emel hâlinde kaldı. Ağlamaya başladı.

Karter ona yaklaşarak teselli etmeye başladı.

— Merâk etmeyin o sağ iken mutlaka bir gün aşkınızı anlar ve meftûnunuz olur, dedi. Ederle hazîn bir bakışla etrâfını süzerek:

— Sağ mı, Mister Frank'in... Sevdığım adamlara karışmıştır. Onu hâinâne öldürdüler.

Karter kızın sözünü keserek:

— Yoksa maktûl Mösyö Jozef'i mi seviyordunuz? dedi.

— Evet, onu çılgınca seviyordum. Bundan birçok sene evvel bir iş müessesesinde tanışmıştık. Güzelliğimi bilhassa vücûdumu beğenerek kendisine modellik etmek suretiyle beş dolar yevmiye ile atölyesine çağırdı. O günden beri günde iki üç saat üryan olarak kendisine modellik ediyordum. Tabloyu yaparken yalnız bana sıcak ve sevimli bir bakış ile bakar, hiç heyecanlı ve haris görünmüyordu. Bununla berâber ben ona aşkımı ikrâr eden manalı manalı nazarlara onu tehyîc etmeye uğraşıyordum. Fakat kendisi sanatından başka bir şey düşünmüyordu. Nihâyet tablo tamamlandı. Ondandırıldım.

—Yaptığı tablonun adı ne idi? Güzel miydi?

(9) Ederle gururla:

— Ne diyorsunuz? Şaheser şaheser idi. Onu görenler sergide birinciliği kazanacak diyorlardı. İsmi de (Bâkir Aşk) idi.

Bu arada Mister Henri gözüktü. Muhâvere tabiatıyla kapandı. Ederle ayağa kalkarak ressâmı karşıladı. Ressâm Henri, elini sıkarak tebessüm etti:

— Çok geç kaldım değil mi? Mamafih yol arkadaşımız Mister Franklin (Karter) in yanınızda bulunması canınızın sıkılmasına mani oldu. Haydi cicim odanıza gidin, yatın, dedi. Genç kız Karter'e vedâ ederek berây-ıistirâhat odasına çekildi. Bu esnâda yalnız kalan iki sanatkârın otel garsonunu çağırarak mükemmel bir içki sofrasını hazırlamasını tavsiye ettiler. Birkaç dakika geçmeden envaî çeşit mezelerle, içkilerle dolu bir işret masası kuruldu. Mister Henri ile Mister Franklin (Karter) karşı karşıya geçerek atıştırmaya başladılar. Bununla berâber Karter, az ve ihtiyâtlı içiyor, arkadaşına fazla içirtiyordu. Mister Henri, birkaç kadeh yuvarlayınca açılmaya başladı. Bu fırsattan bilistifade polis hâfîyesi:

— Çok bahtiyarsınız Mister! Güzellik âlihesi denilmeye sezâ bir kâtibeniz var. Onunla geçen dakikalarınız hiç şüphe yok ki siz kalbinizde derin bir aşk râbitası uyandırmıştır. Bâhusus ki sizin gibi hassâs bir sanatkârın Misis Ederle sizi sevdiğini hissediyorum, dedi.

(10) Mister Henri, elindeki viski kadehini bir hamlede içerek çapkın bir tebessümle:

— Âh bu kâfir kızı ne kadar sevdiğimi bilmiyorsunuz. Tam iki senedir aşkıyla harap ve perişân oldum. Onu her şeyden kıskanırım. Merhûm Mösyö Jozef'e modellik ederken apartmandan çıkarken tesadûf ederim, konuşa konuşa evine götürürüm. Bununla berâber çok ciddi ve afif idi. Kaç defa kendisine ilân-ı aşk ettim. Beni sevmediğini söyledi. Nihâyet meseleyi muvakkaten kapattım. O vakit Mösyö Jozef'in işi bitti. Ederle boşta kaldı, yanıma kâtibe olarak aldım. O günden beri yanımda duruyor. Bununla berâber mümkün değil kalbini elde edemedim. Çünkü başkasını seviyor.

— Kimi acaba?

Henri, hiddetle:

— Kim olacak, ihtiyâr bir ressâmı.

Nik Karter artık meseleyi tamamıyla anlamıştı. Fark ettirmemek için muhâvereyi kesti. Şimdi artık uyumak için odasına çekildi. Tam gece yarısı idi. Oteli esrârengîz bir sükûnet kaplamıştı. Ayak sesleri kesilmişti. Birdenbire Mister Henri'nin odası hâfiyece açıldı. Siyah bir gölge seri bir hareketle genç kızın yattığı odaya girdi. (11) Bu hâli tarassud eden polis hâfiyesi usulcacık odanın münezzeh bir köşesinde saklandı. Henri'nin yapacağı işi tarassud etmeye başladı. Mister Henri yavaş yavaş genç kızın yatağına yaklaşarak onu öpmek için eğildi. Ederle, gözlerini açtı, bağırdı:

— Kimsiniz?

Henri titrek bir sesle:

— Korkmayın yabancı değildir. Ben Henri, size aşkıma ispât ettirmek için geldim, dedi.

Ederle aynı hiddetle:

— Rica ederim gidin, bana bir daha böyle şeylerden bahsetmeyin. Ben sizi sevemem. Canavar ruhlu sanatkârları sevmem.

Mister Henri, büyük bir asabîyetle kızın kollarını sıkarak kendisine doğru çekmek istedi. Kız bağırarak:

— Çekil yanımdan git, seni sevmiyorum, dedi. Henri, yanından bıçağı çekti. Karanlıkta parıl parıl parlayan bu ölüm vasıtası silâhı kıza göstererek:

— O ihtiyâr aşıkla ve tabloya yaptığımı sana da yapacağım. Aşkımı kabul et yoksa pişman olursun, dedi ve üzerine atıldı.

Nik Karter saklandığı köşeden fırlayarak tabancasını çekerek:

— Kanun nâmına seni tevkîf ediyorum. Eller yukarı Mister Henri. Hesap vermenin sırası geldi. Ağzınızla kâtil olduğunuzu itiraf ettiniz.

(12) Henri tehlikeyi hissetti. Büyük bir cesâretle açık pencereden binanın asansörüne atladı. Bu esnâda polis hâfiyesinin silahı patladı. Fakat karanlıkta hedefi şaşırarak yatan genç kızın hafifçe kolunu sıyırdı. Karter, cânînin arkasından pencereden asansöre atladı ve cehennemî bir süratle aşağıya hubût etmeye başladı. Hasmı daha seri davranarak kapıdan dışarı fırladı. Karter peşine düştü. Fakat tam yakalayacağı sırada bir otomobile atlayarak firâr etti. Polis hâfiyesi hedefe her ne kadar arkasına silâh attı ise de isâbet ettiremedi. Yalnız otomobilin numarasını alabilmişti. Derhâl en yakın noktaya koşarak bütün merâkize şöyle telefon etti: (1158) numaralı açık otomobili tevkîf ediniz. İçinde bir kâtil vardır.

Güneş, sıcak ve sarı şuaatını saçarak ufuktan gittikçe yükseliyordu. Nik Karter, Ederle'nin yatağı başında bir taraftan yarasını sarıyor, bir taraftan etrâfına toplanan otel memur ve müşterilerine geceki macerâyı tafsilâtıyla anlatıyordu. Bu esnâda otel hizmetçilerinden birisi gelerek dışarıda bir polis

memurunun kendisini istediğini söyledi. (13) Nik Karter, dışarıya çıkararak gelen polise ne istediğini sordu. Polis ciddi ve sert bir tavırla:

— Polis müdüriyeti sizi acilen istiyor. Hiçbir dakika kaybetmeyeceksiniz, dedi.

Polis hâfiyesi bunun üzerine oradan geçmekte olan bir otomobili çevirerek polis müdüriyetine girdi. Yalnız kalan polis, otele girerek otel direktörüne yaralı olan Matmazel Ederle' i âmirlerinden telâkki ettiği emir üzerine hastaneye nakledeceğini söyledi. Direktör itirâz etmeyerek onu kızın bulunduğu odaya soktu ve yalnız bıraktı. Polis derhâl kıza yaklaşıp heyecanlı bir sesle:

— Sevgilim Ederle! Seni kasten vurmuşlar. Berâberce Avrupa'ya kaçmak için geldim. Zannedersem buna itirâz etmeyeceksin. Çünkü itirâz edersen emin ol ki (tabancasını göstererek) şu tabanca ile canına hâtime vereceğim. Düşün ya hürriyet ve sonsuz aşk hülyâları veyahut ölüm veya zindan âzabları. Kız hiddetli hiddetli muhâtabına bakarak:

— Kâtil, kâtil! Yanımdan uzaklaş, seni nasıl yakalamadılar. Yoksa zâbıtayı, giydiğin resmi elbiseler ile mi aldattın? dedi. Henri, polis hâfiyesinin elinden nasıl kurtulduğunu, otomobille şehir hâricine kaçtığını, kıyâfetini değiştirip şehre geldiğini (14) oradan gazeteler vâsıtasıyla her şeyi öğrendiğini sonra Nik Karter'i nasıl yalanla polis müdüriyetine yolladığını bir tafsîl anlattıktan sonra:

— Ederle, bana kâtil deme çünkü buna sen sebep oldun. Senin aşkın bunları bana yaptırdı. Her tehlikeyi göze alarak seni görmek ve götürmek için geldiğimi düşün ve aşkımın kıymetini takdir et!

Ederle gözlerini yumarak düşünmeye başladı. Nihâyet bir şeyi keşfetmiş gözlerini açtı ve sahte bir kadın cilvesi ile:

— Henri, emin ol ki ben de seni seviyorum, bunları tecrübe için yaptım. Gel sıcak kolların arasında al, berâberce kaçayım, dedi. Henri kızın yanına yaklaşıp kucaklamak istedi. Ederle çevik ve ânî bir hareketle kâtilin belindeki tabancayı kaparak kendisine doğru tevcih etti. Sert ve amirâne bir sesle:

— Kâtil teslim ol, kımıldanma, ufak bir hareket dimağının parçalanmasına sebep olur, dedi. Henri, bu nageh-zuhûr vaka'dan mütehayyir kalarak ellerini yukarı kaldırmaktan ve teslim olmaktan başka bir çâre bulamadı. Ederle ayağa kalkarak kollarını ve bacaklarını sıkı bir ip ile bağlayarak telefonu açar:

— Alo! Burası polis müdüriyeti midir?

— Evet efendim. (15) Lütfen birkaç polis ile Nik Karter'i gönderin. Mühim bir cânî derdest edildi.

Bir çeyrek saat sonra Nik Karter otele gelerek sahte polis ressâm kâtili yakalayarak birkaç polis nezâretinde polis müdüriyetine sevk etti. Polis hâfiyesi genç kızın şecâat ve fedakârlığını takdir ederek kendisi yanında bir polis muâvini olarak çalışmasını teklîf etti. Ederle memnûniyetle kabul ederek o günden sonra artık meşhûr zâbıta hâfiyesi Nik Karter'in hem kâtibesi hem muâvini olmuştu. Katil ressâm Henri, çok geçmeden muhâkemesi yapılmış, netice-i muhâkemede kâtli cürmü sâbit olmuş ve idâma mahkûm edilmiş idi. Bununla berâber yaşlı ve sabıkası olmadığından idâm hükmü müebbed kale bendliğe tahvîl edilmişti.

Siyah Güller

Prenses Nadia, mütâlâa ettiği kitabı masaya fırlattı. Ellerini şakaklarına dayayarak düşünmeye başladı. Yeşil gözlerini dolduran yaşlar bir an geldi ki sel gibi akmaya başladı. Hıçkırır hıçkırır:

— Bu muharrirler yazılarındaki hassasiyet, incelik kalplerinde öyle ise hürmete lâîk insanlar telakkî ederim. Fakat riyâkârlık her şeyde olduğu gibi yazılarında da olsa gerektir, dedi. Masaya fırlattığı kitâbı tekrâr aldı. Lalettayin bir sahîfesini açtı. Birkaç satırını okudu. Kral öldüğü vakit küçük kızı Nadia henüz on iki yaşında idi. Fevkalâde güzel, zeki bir kız idi. Sarayın mutantan hayatını sevmey, ekseri günlerini kırlarda, bahçelerde spor ve eğlence ile geçirirdi. Tam manasıyla asrî bir kızdı. Prensesin daha fazla mütâlâa etmeye tâkati kalmadı. Çünkü okudukça mâzîsini tahattur ediyordu. Mütâlâa ettiği kitap son zamanlarda intişâr eden bir romandı. Ayağa kalktı, pencereyi açarak baktı. Saat yirmi dörde yaklaştığı hâlde caddede kalabalık eksik değildi. Pencereyi kapadı, bulunduğu salonun bitişiğinde bulunan yatak odasına (2) girerek elektriği yaktı. Konsola doğru yaklaştı. Konsolun üzerindeki çiçek vazosunda birkaç siyah gül konmuştu. Nadia güllerin siyah olmasına hayret etti. Çünkü bir saat evvel bu güller pembe râyiha-dâr idi. Odaya da kimse girmemişti. Girse bile onu görürdü. O hâlde bu çiçeklerin seri ettelevvün tabiatın ender yetiştirdiği bir nebâtı mıydı? Bu sûalin cevabını bulmak için çok düşündü. Siyah gülleri kokladı. Güzel, insanı gışş edecek kadar râyiha-dâr idi. Bu güzel râyihalı gülleri tekrâr koklamak için çiçek vazosunu alarak burnuna doğru götürdü. Sık sık kokladı. Birdenbire başı dönmeye, mevcûdiyetini kaybetmeye başladı. Elindeki kristal vazo yere düşerek hurda haş oldu. Prenses güç belâ ile kendini yatağa attı. Gözleri gittikçe kapanıyordu. Bir an geldi ki kendini büsbütün kaybetti.

Sabaha karşı prenses Nadia'nın ikâmet ettiği binanın önünde şık bir otomobil durdu. İçinden kibâr, yakışıklı bir genç indi. Kapıyı açarak içeriye girdi. Bu genç prensesin kardeşi Nicola'dır. Elinde kalan birkaç bin (3) lira servetini işte böyle her gece sabaha kadar barlarda, kabarelerde, kumar salonlarında sarf ederdi. Ahlâken büyük hemşiresine zıt olan Nicola, her vakit Nadia'nın nasihatlerini nazar-ı itibâra almayarak kendisini safahâtin nihâyetsiz ve sonsuz deryâlarının akıntılarına bırakmıştı. Barların artistleriyle düşüp kalkar, hemen her gece bir tanesini sopeye davet ederdi. İşte o gece ber-mûtaad nısfülleylden birkaç saat sonra hemşiresinin ikâmet ettiği apartmana avdet etmişti. Yukarıya çıktığı vakit solunun elektrikleri sönmüştü. Yatanları rahatsız etmemek için yavaş yavaş salona girdi. Elektriği yaktı, orada yarım saat kadar kaldıktan sonra yatak odasına çekildi. Derin bir uykuya daldı.

Prensesin sâdık ve vefâkâr hizmetçisi Mary, hanımın kahvaltısını hazırladıktan sonra onu uykudan uyandırır ve giyinmesine yardım ederdi. O sabah ber-mûtaad her şeyi hazırladıktan sonra prensesin yatak odasına girdi. Odanın intizâmsızlığı bilhassa yerde çiçek vazosunun kırık parçaları siyahımsı çiçeklerin halıların üstünde dağınık bir hâlde bulunması nazar-ı dikkatini celbetti. (4) Mary bir hissikablelvuku' tesiriyle prensesin yatağına doğru koştu. Yatağın ucunda diz çökerek hâla uyuyan hanımının kalbini dinledi. Mary'nin câzib sîmâsında beliren tebessüm biraz evvel tahmin ettiği felâketin tahakkuk etmesine ipucu idi. Birkaç dakika sonra prenses Nadia

gözlerini açtı. Derin bir nefes aldı, etrâfına baktı. Mary 'i görünce kalbinde biraz itminân hasıl oldu. Hafif bir sesle:

— Mary, başım çok ağrıyor, dedi.

Hizmetçi kız saf bir edâ ile:

— Geçmiş olsun hanımcığım, arzû ederseniz aspirin kutusunu getireyim, dedi.

Prenses gülümseyerek:

— Hayır! Mary, başımın ağrısı aspirin ile geçecek kadar hafif değildir. Doktora telefon et, dedi. Mary, süratle oradan dışarı çıktı. Salona geçti. Telefonun ahîzesini alarak santralden 287 numrosunu istedi. Bu numro prenses Nadia'nın tanıdığı doktor Mösyö Philip'e aitti.

— Âlo! Mösyö Philip, prenses râhatsızdır. Acele ile gelin.

— Peki, şimdi geliyorum.

(5) Mary, telefonu kapattıktan sonra prens Nicola'nın yatak odasına girdi. Nicola elbiselerini giymekle meşgûldü. Aynanın karşısında boyun bağını düzeltmeye geçtiği vakit Mary'nin hayâlini aynada görünce geriye döndü. Çapkın bir tebessümle:

— Ne o Mary, bir şey mi var? Kız gözlerini yere dikerek:

— Kahvaltınız hazır efendim, dedi.

— Nadia kalktı mı?

— Hayır, bugün biraz rahatsızdır.

Nicola calî' bir tesir izhâr ederek:

— Öyle ise Nadia'nın yanına gideyim de sonra kahvaltı edeyim, dedi.

Hizmetçi kız odadan dışarıya çıkınca Nicola tekrâr aynanın karşısına geçti. Büyük bir itinâ ile yakasını, kravatını taktıktan sonra elbiselerini giydi. Doğru hemşiresinin yatak odasına gitti. İçeriye girdiği zaman hemşiresinin yanında doktoru görünce hayret etti. Metânetini toplayarak:

— Bonjour Doktor Bey, dedi.

O esnâda doktor prensesi muayene etmekle meşgûl olduğu için cevap vermedi. (6) Prens Nicola hemşiresinin yanına yaklaşarak sıhhatini sormak istedi:

— Doktor müdâhale ederek kulağına eğildi. Bir şeyler fısıldadı. Prens dışarıya çıktı. Doktor Philip prensesi muâyene ettikten sonra bir reçete tanzim ederek hizmetçi kız vasıtasıyla ilâç yaptırdı. Prenses kokladığı muhaddir maddenin tesiriyle esâsen zayıf olan bünyesine biraz zarar dokunmuştu. Doktor gülleri muâyene ettikten sonra hastanın yanına geldi ve ona siyah güller hakkında birkaç sûal sordu. Nadia vakayı teferruatıyla anlattı. Mesele garip olmasıyla berâber muammalı ve esârengîzdir. Çünkü prensesin tarifi vechle o gece güller renkten renge girmiş, pembe hoş râyihalı iken siyah, insanı bayıltan bir kokuya dönüşen bu çiçeklerin tahavvülü nasıl garip ise bunların bir maksad-ı mahsûsla yapıldığı ve nitekim arzû edilen neticeyi elde ettiği pek bâriz bir şekilde anlaşılmaktadır. Mesele tahlil edilirse şu netice çıkar:

— Prenses Nadia'yı bayıltmak ve evden bir şey çalmaktır. Doktor Mösyö Philip böyle düşünüyordu. Tahminde yanılmamıştı.

O gün prenses biraz havâ almak için doktordan müsâade istedi. Doktor gezmesinde bir mahzûr olmadığını söyledi. (7) Prenses giyindi. Kıymet-dâr gerdanlığını takmak için mücevherâtlarının saklı olduğu kasayı açtı. Kasa bomboştu. Onu bu hâlde görünce acı bir çığlık kopararak yere düştü, bayıldı.

Koşan hizmetçiler ve Doktor Philip'in gayretiyle kendine gelebildi. Fakat asabı bozulmuştu. Kendi kendine bir şeyler söylüyordu. Kesik cümlelerle söylediği ifâdeden milyonlarca lira kıymette serveti kaybolduğu anlaşılıyordu. Bu esnâda içeriye giren Prens Nicola, hazirûnun yüzlerindeki telâşın sebebinin sordu. Kasalarının mevcûd bütün para ve mücevherâtın sirkat olduğunu söylediler. Bu müthiş haber karşısında Nicola şaşırđı, çehresi sapsarı kesilmişti. Yere yıkılmamak için duvara yaslandı. Birkaç dakika tefekküre daldı.

Nadia, şezlonga uzanmış telehhüfle ağzından şu kelimeler dökölüyordu:

— İki milyon dolar kıymetinde mücevherâtlarım ve paralarımı sirkat etmek için kullandıkları hileye tamamen kapılmışım ve nihâyet istediklerine muvaffak olarak beni bayıltılar. Kasayı açarak muhteviyâtını alıp firâr ettiler. Artık ben iflâs etmiş bir prensesim. Son ümîdimizi kestiler. Parasız, sefil bir hâlde yaşamaktansa ölmek daha evlâdır. Fakat ne olursa olsun ölmeden evvel bu muammânın keşfine çalışacağım ve beni kim aldattığını anlamak isterim. Ondan sonra ölürsem müsterih bir hâlde dünyaya vedâ ederim, dedi. (8) Prensess Nadia, bu vakadan sonra müthiş bir sinir illetine mübtelâ olarak emrâz-ı asabiye hastanesinin birine yatırıldı. Prens Nicola ise zâbitaya haber vererek hırsızın yakalanmasını ve çalınan mücevherâtın bir an evvel fâilini bulmalarını gözyaşlarıyla diledi. New York polis müdüriyeti onu teselli ederek yakın bir zamanda muvaffak olacaklarını söylediler.

Sherlock Holmes, bir aydır New York'ta bulunuyordu. Hemen her gece muavini ile bütün eğlence yerlerini geziyorlardı. Maksatları hem eğlenmek ve hem de hasımları olan Arsen Lüpen'in izini keşfetmekti. Bir gün Sherlock Holmes, sabah gazetelerini karıştırırken "New York Herald" da büyük hurûfâtla neşredilmiş bir havadis nazar-ı dikkati celbetti. "Prensess Nadia ve Prensess Nicola'nın iki milyon dolar kıymetindeki mücevherât ve nakitleri sirkat edilmiştir. Zâbita meseleye vaz-ı yed etmiştir. Bundan müteessir olan prensess hastalanarak âsâr-ı cinnet göstermiştir. Prens ise başlarına gelen felâketi unutmak için elinde kalan birkaç para ile Avrupa'ya hareket etmek üzeredir." Gazeteyi tekrâr okudu, düşünmeye başladı. Muavinine dönerek gazeteyi gösterdi:

— Harry, gazetedeki yazıyı okudun mu?

— Evet üstâd. (9)

— Bu işte şeytanın parmağı vardır.

— Nereden keşfettiniz? Basit bir mantıksızlık meseleyi bütün teferruatıyla hâlleliyordu. Sherlock Holmes, daha sözünü bitirmeden oda kapısı çalındı. Biraz sonra Sir Clisson, New York polis müdürü bizzat meşhûr polisin ziyâretine gelmişti. Şüphesiz demin konuştukları mesele içindi. Hakîkaten öyle idi. Sir Clisson meşhûr polis hâfiyesinin gösterdiği nezâkete teşekkür ederek ona sirkat hakkında tafsîlât verdi ve sözlerine şu kelimelerle fâsıla verdi:

— Bu meselenin hâllini sizin mahâretinize ve zekânıza bırakıyoruz. Sherlock Holmes, bu meselenin kendisine havâle edildiğinden çok memnûn oldu çünkü bu vesile ile Arsen Lüpen'i yakalamaya muvaffak olacaktı. Birkaç dakika havaî mübâhaselerde bulunduktan sonra Sir Clisson Sherlock Holmes'ü refâkatine alarak şık kapalı bir otomobile binip onları birçok caddelerden dolaştırdıktan sonra polis müdürünün büyük ve muhteşem binası önünde durdu. Birkaç polisin temennâları arasında müdüriyete gittiler. Sir

Clisson sirkate ait bütün zâbıtları ve raporları Sherlock Holmes'e gösterdi. Polis hâfiyesi onları birer birer gözden geçirdikten sonra yüzünde bir zafer ibtisâmı belirdi.

— Azîzim, mesele tarîf ettiğiniz kadar esrârengîz bir mâhiyette (10) değildir. Mamafih sirkatin bazı noktaları tetkîke muhtaçtır, onları hâlledeceğim, dedi. Sir Clisson garabetle:

— Fikrinizi anlayabilir miyim dostum, dedi.

Sherlock Holmes, zâbıt kâğıtlarını karıştırarak:

— Sirkatin en mühim noktası “siyah güller” dir. Çünkü prensesin mazbût ifâdesinde bunları kendi eliyle vakadan bir saat evvel pembe olarak bırakmıştı. Sir Clisson sözünü keserek:

— Peki, bunlar nasıl siyah oldu?

— Pekâlâ basit. Çiçeklerin bulunduğu vazoun içine lüzûcetli bir mayı koymuşlardı ki bu mayı çiçeklere imtisâs eder etmez renkleri değişir. Tabii bunu da prensesin nazar-ı dikkatini celbetmek ve ona koklatmak hırsıyla yapılmıştır. Demek hırsız bu eve yabancı değildir. Evet, hırsız eve yabancı olmamakla berâber prensesin en yakın akrabasındandır.

Sir Clisson hayretle:

— Kâbil değil çünkü prensesin New York'ta birâderi Nicola'dan başka akrabası yoktur. O ise bu denâeti katiyen irtikâb etmez. Hizmetçi kıza gelince katiyen dâhli yoktur. Yaptığımız tahkikât neticesinde anladık.

(11) Sherlock Holmes gülerek:

— Siz öyle diyorsunuz. Yarın sabahleyin görüşürüz, dedi ve polis müdüründen müsâade alarak şapkasını giydiği gibi dışarı çıktı. İkâmetgâhına gitti. Saat iki raddelerinde mobilya tellâlî Yahudi Samuel (Sherlock Holmes) Brooklyn Caddesindeki Prens Nadia'nın apartmanının kapısını çalıyordu. Şen, fıkırdak hizmetçi kız kapıyı açarak gelen zâiri süzdükten sonra ne istediğini sordu:

— Prensese görmek istiyorum, dedi.

Hizmetçi kız:

— Maatteessüf prenses hastanededir. Birâderini görmek isterseniz buyurun, dedi ve Samuel ile berâber yukarıya çıktılar.

Prens Nicola, misâfir odasında asabî asabî dolaşıyordu. Birdenbire oda kapısı açıldı. Hizmetçi kız içeri girerek Prens “Peki gelsin”, dedi. Tellâl içeri girdi. Melon şapkasını çıkararak selâm verdi. Prens sebep-i ziyâretini sorunca “Efendim, gazetelerde ilânı gördüm de mobilyanızı görmek ve almak için geldim.” dedi.

— Avrupa'ya seyâhat edeceğimden dolayı bu nâdîde mobilyayı satıyorum yoksa... dedi.

(12)Yahudi cüret alarak sordu:

— New York'un kalabalıklı hayatından bıktınız galiba? Avrupa'nın âsûde, şirin sâhillerine gitmek istiyorsunuz galiba?

— Hayır, Londra'ya gidiyorum.

Yahudi tellâl kendi kendine:

— Vay hıncır vay! Eğer sen hakîkî Prens Nicola olsa idin hemşireni bırakıp Avrupa'ya firâr eder mi idin?

Biraz sonra Prens ile tellâl pazarlık etmekte iken oda kapısı birdenbire açıldı, içeriye uzun boylu, kumral saçlı, siyah elbise giymiş bir zât girdi, yüzündeki telâş nazar-ı dikkati câlibti. Odanın içindeki iki adam bulunduğunu görünce

şaşırdı. Bâhusus adamın birisi kendisine her şeyce benziyordu. Ateşin zekâsı meseleyi süratle keşfetmişti. Hiddetinden bağırdı:

— Misterler! Burada işiniz nedir?

Samuel, iki adım geri dönerek gelen zâta ve prens seri bir nazar atfetti. Birinin yüzünde pür-hiddet alâimi, diğerinde sahtekârlık perdesi... İkisi de birbirine benzeyen aynı tiplerdir. Büyük bir çeviklikle ellerini ceplerine sokarak iki tabanca çıkardı, ikisine tevcîh ederek:

— Kanun nâmına sizi tevkîf ediyorum. Hanginiz hakîkî prens ise hüviyetini isbât etsin, dedi. (13) Gelen zât pasaportunu ve hüviyetini müsbet delâili çıkararak:

— Tam vaktinde yetiştim. İşte memur efendi evrâklarım, dedi. Bu esnâda sahte prens kaçmak ister gibi yerinden kımlıdadı. Polis hâfiyesi Sherlock Holmes iki tabancasını ona tevcîh ederek:

— Bu sefer elimden kurtulamazsın Arsen Lüpen, dedi ve süratle ellerine kelepçeyi geçirdi. Hâkiki prens New York’a gelir gelmez ilk tesâdüf ettiği bu merakâver vak’ayı anlamak için Sherlock Holmes’ü sordu. Sherlock Holmes, meseleyi bütün teferruatıyla anlattı. Nicola işittiği bu fâcia karşısında ağlamaya başladı. Hıçkırığa hıçkırığa:

— Zavallı Nadia...

Benim yaptığım bir kusurun kurbânı oldu. Kim bilir şimdi hastanede neler çekiyor, bununla berâber servetimiz mahvoldu. Evet, kıymetli polis efendi, bundan bir ay evvel sevdiğim güzel bir artist ile hemşireme haber vermeden Florida’nın banyolarına gitmiştim. Gitmeden birkaç gün evvel tesâdüf şu tevkîf ettiğiniz hırsız ile barda buluştuk ve ber-vesile ahabâb olduk. Onun kibâr tavırlarına aldandım. Hâlbuki bu elbiselerin içinde gizli bir hırsız, bir sahtekâr ruhu olduğunu bilmiyordum. Saflıkla bütün ailemin esrârını ona fâş etmiştim ve banyolara gidip birkaç hafta kalacağımı söyledim. Çünkü çok zârif, çok hoş görünüyordu ve işte bundan istifâde ederek hemşiremi aldattı ve nihâyet servetimizi de çalmaya muvaffak oldu, dedi.

(14) Ertesi gün gazeteler büyük sitâyişkârlarla Sherlock Holmes’ün muvaffakiyetinden bahsettiler. Prens Nadia ve Prens Nicola’ya ait iki milyon liranın sirkatini keşfettiği ve Arsen Lüpen’i nasıl yakaladığını Amerikanvari bir tarzda tafsîlâtla yazdılar. Prens Nadia, kesb-i afiyet ederek kaybolan servetine kavuştu ve birkaç gün sonra biraderi ile ahabâblarına büyük bir balo vermişlerdi. Bu esnâda Sherlock Holmes ile muavini Harry, Arsen Lüpen’i kelepçeli olarak birkaç polis muhâfazası altında Londra’ya hareket eden vapura bindirip onu bir kamaraya hapsettiler. Vapur, Sherlock Holmes’ün perestîşkârlarının haykırmaları arasında gittikçe rıhtımdan uzaklaşıyordu.

Şimendifer Düşmanı

Teksas, Kaliforniya hattı güzergâhı mütemâdî bir sûrettte yağın karlardan bembeyaz bir renk almış, yalnız rayların madeni iltimaa’tı kara bulutlar arasında tek tük görünen güneşin ziyâsı altında parıl parıl parlıyordu. Mösyö “Pol” demir yollarını temizleyen amelelerce sabah kontrolü yapmak üzere istasyon binasından çıkarak ağır ağır adımlarla yürümeye başladı. Yolda piposunun dumanlarını savurarak içinde bin bir gençlik hâtırası saklı olan eski bir Paris şarkısını teganni ediyor ve etrâfına bakınıyordu. Âmelelerin çalıştığı yüksekçe tepeyi tırmanmaya başladı. Birkaç dakika sonra helezoni yollardan

geçerek mahal-i maksûduna vardı. Âmeleleri kontrol ettikten sonra biraz istirâhat ederek tekrâr istasyona avdet etti. İstasyona varınca raporunu yazarak istasyon şefine takdîm etti. (4) Şef bu ihtiyâr fakat hâlâ dinç görünen Mösyö Pol'ün çalışkanlığını takdîr ederek ona şu müjdeyi verdi:

— Mösyö Pol, Nafia Vekâleti sizi yarından itibâren (Teksas Kaliforniya) hattına katar kontrolü tayin etti. Maaşınıza iki yüz dolar zam edilmiştir. Mösyö Pol bu müferrih haberi büyük bir sevinç ve memnûniyetle karşılayarak:

— Çok teşekkür ederim, yarından itibâren vazifeme başlayacağım, değil mi?

— Evet, evet. Evrâklarınızın muâmelesi de yapılmıştır.

Mösyö Pol, şefe vedâ ederek doğru evinin yolunu tuttu. Ailesine çocuklarına haber verdi. Evinde bu mromanret-âmiz müjde çok iyi tesirler yaptı. Çocukları yüzleri, annelerinin kalbi sevindi. Velhâsıl ailenin keyfine, mromanretine payan yoktu. Mösyö Pol'ün bu yeni vazîfesi eskisinden daha hafîf ve daha temizdi. Aynı zamanda parası da iyiydi. Sabahleyin erken işine gitmek için yatağına girerek yattı. Sabah hava açık, tıpkı bir yaz günü gibi semâ saf güneşi kızıl ve ateşin şuaatını (Felida) istasyonunun ve onu ihâta eden tepelere serpmiş, etrâfa hayât ve canlılık bahşetmişti. Teksas'tan Florida'ya gidecek olan ilk posta treni istasyona (5) gelir gelmez Mösyö Pol, trene binerek vazîfesine ibtidâr geldi. Birkaç dakika sonra katar keskin bir feryât koparak hareket etti. Mösyö Pol, yolcuların birer birer biletlerini muâyene ederek vagondan vagona geçirdi. Nihâyet on üçüncü numaralı ikinci mevki' vagonuna geldi. Kapıyı açtı. İlk posta olduğu için diğer vagonlarda olduğu gibi burada da kalabalık yoktu. Yalnız bir tek kişi vardı. O da durduğu yerde düşmüş, etrâfı kızıl bir mayi kaplamıştı. Mösyö Pol hayretle yanına koştu. Muâyene etti. Pencereden gelen bir kurşunla maktûl düştüğünü anladı. Sûratle mebhût bir hâlde tren inzibât memuruna koşarak keyfiyeti ihbâr eyledi. İnzibât memuru lâzım olan tahkikât ve muayenât ibtidâiyeyi yaparak bir zâbıt varakası yazdı. İlk istasyonunda cinâyeti polise ihbâr etti. Polis müdde-i umûmî ile birlikte trende takibât yaparak cinâyet hakkında kâfi malumât toplamaya başladılar. Neticede maktûlün dışarıdan gelen bir kurşun ile kazaen öldürüldüğü sabit olmuş ve böylece defnedilerek mesele hâll edilmiştir. Birkaç gün sonra Mösyö Pol, ber-mûtaad vazîfesinde iken ikinci bir facia ile karşılaşmış bu da geçen seferki gibi olmuştu. Polis, müdde-i umûmî tahkikât vesaire yaparak yine aynı raporla ve aynı netice ile meseleyi kapadılar. (6) Fakat arası çok geçmeden birbirine benzeyen bu tren fâciaları çoğalmaya başladı. Cemâhir-i müttefika hükümetinin her tarafına yayıldı. Gazeteler ayrı ayrı hurûfâtla:

— (Meşûm tren), (Meçhûl Katil) gibi yazılarla Efkâr-ı Umumiyyeyi tehyîc etmeye başladılar. Bu cinâyetleri bahâne ederek yollarda emniyet kaybolduğunu ballandıra ballandıra gazetelerinin birinci sayfalarına geçirdiler.

Nik Karter, ayağa kalkarak gelen misâfirini selâmladı. Bu misâfir ona yabancı değildi. Yeni ve fahri muavinlerinden Misis Ederle idi. Genç kız îmalı bir tebessümle söze başladı:

— Maşallah üstâd çok değişmişsiniz. Yüzünüzde yorgunluk alâimi görülüyor. Zâhir, çok âsûde ve gamsız bir hayât geçiriyorsunuz.

— Evet, kızım, öyle ki gazeteleri okumaya bile vakit bulamıyorum. Çok mühim bir iş peşinde dolaşıyorum. New York zâhire borsasını parmağı

üzerinde oynatan, her gün birkaç tüccârı iflâs ettiren büyük bir sahtekârın takîbi ile uğraşıyorum.

— Başka şeylerle alâkadâr değilsiniz yani?

— Hayır, esâsen beni herkes, hükümet bile cenûbî Amerika'da (7) biliyor. Çünkü gazetelere öyle yazdırttım.

— Öyle ise şu tren facialarından bihabersiniz, değil mi?

— Hayır, yalnız nasıl ise bir gün kulağıma efsûnî bir tarzda aks edildi. Bana mufassalan anlatsanız fenâ olmaz, dedi.

Matmazel derin bir nefes çekti. Sonra trende cereyân eden hâdiseleri birer birer nakletmeye başladı. Nik Karter, bu müheyyîc ve esrârengîz havâdisi pürdikkat ve alâka ile dinledi. Nihâyet genç kız ayağa kalkarak polis hâfiyesinin yüzüne seri bir nazar atfetti. Polis hâfiyesi bu bakışın îmalı ve manidâr olduğunu anlayarak tebessümle:

— Ederle, yarından itibâren ikimiz bu muallak ve muammâlî hâdiseyi tenvîr edeceğiz ve tren cinâyetlerinin hakîkî failini meydana çıkaracağız, değil mi? Peki ben yarın gelirim, şimdi artık memnûn ve müsterîh olarak yatmaya gideceğim diyerek oradan ayrıldı.

Ertesi sabah Miss Ederle ile Nik Karter buluşarak yüzlerine makyaj yapıp iki seyyâh kıyâfesinde olarak Kaliforniya'ya giden trene binip hareket ettiler. Misis Ederle vukû bulan cinâyetlerin raporlarını ve ona dâir taallûk eden bütün tafsilât ve tahkikâtını toplamıştı. (8) Trende husûsî kompartımanlarında pencereden bakarak kurşunların trenden atılabileceği, nasıl ve nereden atıldıklarını keşfe uğraşıyorlardı. Bundan evvel zâbitanın yapmış olduğu tahkikât ve takibâtan anlaşıldı ki trene atılan kurşunlar katarın (Felida) istasyonu ile (Meykel) tepesi denilen mevki'arasında atılmıştı. Polis hâfiyesi ile muavinesi genç kızı hamil tren (Felida) istasyonunda durdu. İkisi inerek gara dâhil oldular. Orada tesâdüf ettikleri Mösyö Pol'den daha haylice malûmât alarak biraz istirâhat ettiler. Tam öğle vaktinde Nik Karter ile Ederle, bir otomobile binerek (Meykel) tepesine kadar olan hat güzargâhına keşfe gittiler. Yol gayet düz ve vasiadır. Hiç mamur değildir. Yalnız biraz ötede tepeye yakın, iki katlı etrâfî büyük bir bahçe ihâta etmiş büyükçe bir villa vardı. "Acaba bu villada (konak) kim oturuyordu?" İşte bu sûâl hâfiyenin fikrini işgâl etmiş olmalı ki bunu mütemâdiyen söylüyor, arkadaşından malûmât istiyordu. Fakat ne çâre ki o da bilmiyordu. Bununla berâber her ne olursa olsun bu villa sahibini keşfetmek icâb ederdi. Çünkü o bu civârlardan trenle kurşun atarak birçok cinâyetlere sebebiyet veren mechûl kâtil veya kâtillerle herhâlde alâkadârdır. Hâfiyenin kanâati bu idi. Bunu Ederle de (9) tekît ediyordu. Bunun için şoföre oraya kadar götürmelerini söylediler. Yirmi, yirmi beş dakika sonra oraya vâsıl olarak otomobilden indiler. Doğruca konağın kapısını çaldılar. Ufak bir intizârdan sonra kazak kalpaklı, pala bıyıklı bir Rus muhâciri kapıyı açtı. Bozuk bir İngilizce ile:

— Kimi istiyorsunuz Mister? dedi.

Nik Karter:

— Bu evin sahibini görmek istiyorum. Kendisine malumat ver, dedi. Rus içeriye girdi ve çok geçmeden avdet etti:

— Buyurun, prens hazretleri sizi intizâr salonunda bekliyor.

Nik Karter ile muavinesi Ederle içeriye girdiler. Polis hâfiyesi muavinesinin kulağına fısıldadı:

— Bir prensin huzûruna giriyoruz. Ona göre muâmele yapalım.

Prens Capinski ve Acuff, Gazeteci Jerome (Karter), Muharrire Hellin (Ederle). Takdîm merâsimi ifa edildikten sonra prens hazretleri misâfirlerine birer enfes hevâne cigaralarını ikrâm etti. Yaslandığı koltuğun yanındaki masadan kendisi de bir sigara alarak yaktı. Derin bir nefes çekerek mütebessimâne: (10)

— Beni ziyâret ettiğinizden dolayı çok çok teşekkür ederim ve bu lütfunuza mukâbil sizin gazetenize yarayacak mühim havâdisler, hâtıralar vesaire vermeye söz veriyorum.

— Teşekkür ederim. Esâsen biz de o maksatla geldik. Malûm-u âliniz bu günlerde, bu taraflarda sık sık tren cinâyetleri olmaya başladı. Biz bu mesele hakkında tahkikât yaparken tesâdüf burada bir Rus prensi ikâmet ettiğini öğrendik. Bir havâdis veya kıymetli bir hatırat elde etmek ve karîlerimizin ârzularını tatmin etmek maksadıyla devlethânenize geldik. Prens birdenbire ânî bir tahavvüle uğradı. Çenesi sertleşti. Gözleri tuhaf bir hâl aldı. Metânetini zapt etmeye uğraşıyordu. Fakat muvaffak olamıyordu. İnfiâli meydânda idi. Sigarasını asabî parmaklarıyla kuru dudaklarına götürdü. Uzun bir nefes çekerek sözlerine başladı:

— Aman rica ederim. Benim huzûrumda (tren) veya şimendifer gelmesinden bahsetmeyin. Sinirlerim fenâ hâlde bozuluyor. O meşûm, o menhûs vasıta-i nakliyenin ismini işittikçe tüylerim ürperiyor. Çünkü... Prens sözünü bitirmedi, ayağa kalktı. Misâfirlerinin üzerine doğru yürüyerek ellerini yukarıya kaldırarak bir tavr-ı tehditâne ile:

— Tren, tren, meşûm tren diyerek sayıklamaya başladı. (11) Nik Karter, Ederle bu mütehevvir çılgın prensi teskîn ederek şezlonga oturdular. Prens biraz sâkin durdu. Gözlerini tekrâr açtı. Eski bir maziye hatırlar gibi tekrâr düşünceye daldı. Bir sigara yaktı, misâfirlerine dönerek mülâyim bir sesle anlatmaya başladı:

— Efendiler, kusuruma bakmayın. Benim bu tehyîcât ve infiâlim irâdemizin ârzûsuyla vukû bulmadı. Tehyîcimin bir sebebi vardı. Onun hikâyesini size anlattıysam bana hak verir ve siz de belki bu zebân-ı ihtira' lânet edersiniz:

— Bundan tam yedi sene evvel bir kış gecesi Moskova'daki evimde, sobanın başında oturmuş gazete mütâlâa ediyordum. Birdenbire telefon şiddetle vurdu. Ahîzeyi alarak dinlemeye başladım. Bizim fırka kumandanı General Millovic, telefon ediyor. Sabahleyin ilk trenle Mançurya'ya hareket etmemi ve orada kıyam eden asırları tedîb edecek askerlerin bazında bulunmamı tebliğ etti. Dünyada en sevmediğim bir şey varsa o da harp mukâtele sahnelerini görmektir. Kana benzediği için kırmızı rengi sevmem, ondan nefret ederim. Elbiselerim içinde evimin ve karımın eşyaları meyânında kırmızı bir şey göremezsiniz. Yaptığım askerlik esnâsında hiçbir vakit cepheye iştirâk etmedim. Zâbitlığımın ekseri vakitleri de aile-i krâliyeye mensûb bulunmaklığımdan dolayı askeri mektep ve liselerde ders vermekle geçmişti. Bunun için General Milloviç'in telefonla tebliğ ettiği emir bana çok garip gelmişti. Bununla berâber (12) girmeye karar verdim. Ertesi gün alessabah Mançurya'ya hareket eden ilk trene bindim. Tren oldukça kalabalıktı. Birçok aileler çoluk çocuklar vardı. Seyâhatimiz bugün iyi geçti. Ertesi gün (Ural) dağlarını aşarken büyük tünelden bir istasyon evvel birdenbire trene vâkî olan müthiş bir sarsıntı ile kendimi kaybettim. Bayıldım. Gözlerimi açtığım vakit bir yığın et ve kemik enkâzı altında olduğumu gördüm. Her yerden enîn ve figânlar geliyor, kan bir sel gibi akıyor. Daha

dikkatlice baktım. Bindığımız tren yıkılmış, parça parça olmuş idi. Her taraftan imdât sesleri, ölüm haykırıları geliyor. Çok hazîn ve feci bir manzara idi. Vücûdum müthiş ağrılar ve sızılar içinde olduğu hâlde bir tesâdüf neticesi olarak bana bir şey olmamıştı. Bir iki saat sonra mahal-i kazâyâ şitâb eden sıhhiye imdâd heyetinin gayretkârane faâliyeti sayesinde bir otomobile bindirilip hastaneye göturdüler. İşte orada bir ay yattıktan sonra Moskova'ya avdet ettim ve o günden beri bir tren sesi işitince veya bir şimendifer görünce tüylerim ürperir. O geçirdiğim tren faciasını hatırlar fenâ bir sinir cereyânına tutulurum. Bunun için bu afetten nefret ediyorum. Hiç görmek istemiyorum. Nefret ettiğim bu cehennemi âleti görmemek için Asya'ya bir kervanla gittim. Fakat ne mümkün üç ay oturmadan orada da İngilizler demir (13) yolu inşasına başladılar. Bu sefer ben daha uzaklara gittim. Heyhât ki o menhûs katar yine beni takip etti. Orada da rast geldim. Nihâyet Amerika'ya geçtim ve şu gördüğünüz yerde ikâmet ettim. Burada da iki ay evvel tren falan yoktu. Fakat son günlerde hükümet buradan bir hat geçirdi ve karşıki istasyona rabt etti. Artık o günden beri trenler benim villamın karşısından geçerek ölüm feryâtlarını koparıyor, beni çıldırtıyordu. Polis hâfiyesi Nik Karter, pür dikkat ve alaka ile prensin bu müheyyic macerâsını dinliyor. Söz söylerken takındığı alelaceb ve delice hareketlere mütehayyirâne bakıyordu. Bu sırada hakikâten keskin bir tren sedası geldi. Ortalığı çınlattı. Prens birdenbire ayağa kalktı, asılı duran mavzerini alarak ânî bir hamlede dışarı çıktı:

— İşte düşmanım geldi. Onu öldüreceğim, diyerek yukarı kata çıktı.

Nik Karter ile Ederle peşini takib ederek yukarı kata çıktılar. Ne yapacağını görecektlerdi. Ederle bir telâş içinde:

— Üstâd, bu deli adam intihâra kalkışmasın, mani olalım, dedi.

(14) Nik Karter, omuzlarını silkeleyerek:

— Hayır hayır, o şimdi karşıdan geçecek olan treni kurşunla vuracak. Çabuk girdiği odayı bulup ateş etmeden yakalayalım, dedi.

Şimdi her ikisi de odaları birer birer arıyorlar, hepsi boş, eski mobilyalarla dolu ve bahçeye nâzır etti. Ederle birdenbire bağırdı:

— Üstâd, üstâd işte bu odada, diyerek nefli kapıyı işâret etti.

Nik Karter, süratle kapıya doğru hücum etti. Fakat ne mümkün, kapı kapalı. Bir iki tekme vurdular. Açılmadı. Bitişik odaya girdiler. Oradan trenin geçtiğini gördüler. Bu esnâda prensin bulunduğu kapalı odanın penceresinden bir silâh sesi duyuldu. Çıkan kurşun karşıdan ağır ağır geçen trenin kompartımanlarından birine isâbet etti. Nik Karter, ikinci bir kurşuna mani olmak üzere süratle pencereden bitişik pencereye geçmek istedi. Prens, onu görünce var kuvvetiyle aşağıya doğru itti. Polis hâfiyesi tepe taklak bahçenin ıslak çiçek ve otlarının üstüne düştü. Vücûdu müthiş sûrette ağrımaya başladı. Kalkmak istiyor, muvaffak olamıyordu. Pencereden Nik Karter'in düştüğünü gören fedakâr genç kız Ederle (15) imdâdına yetişmek üzere dışarı çıktı. Sofada prens ile karşı karşıya geldiler. Ederle yanında her vakit taşıdığı ufak tabancasını çekerek prene:

— Kanun nâmına seni tevkîf ediyorum kâtil, dedi.

Prens çılgın bir kakhaha koparak:

— Kâtil mi, kâtil mi, ha, ha, ha...

Kız cesâretle tekrâr etti:

— Vakit kaybetmeyelim, ellerini kaldır yoksa ateş ederim.

Prens, ellerini kaldırdı. Ederle cebinden kelepçeyi çıkararak kollarına geçirdi ve önünde yürümesini söyledi. Böylece aşağı kata indiler. Genç kız onu boş odaların birinde hapsederek bahçede müthiş ıstıraplar içinde kıvranan üstâdına gitti. Nik Karter, genç kızı görünce muztarîb olmasına rağmen yüzünde bir mromanred alâimi göründü:

— Deli kâtili tevkîf edebildin mi?

— Evet, üstâd. Tesâdüfen sizin muâvenetinize geliyordum, sofada rast geldim, tevkîf ettim.

— Şimdi nerede?

— Elleri kelepçeli olduğu hâlde bir odada hapsettim.

Nik Karter, genç kızın yardımıyla ayağa kalktı. Yavaş yavaş bahçe kanepelerinin birinde oturdu. Genç kıza dönerek: (16)

— Ederle, en yakın bir polis merkezine telefon et, bir otomobille gelsinler, dedi.

Genç kız süratle prensin mahbûs olduğu odaya girdi. Çünkü telefon orada idi. Ahîzeyi alarak merkeze telefon etmeye başladı. Bu esnâda prens kudurmuş bir köpek gibi üstüne yürümek istedi. Fakat müteyakkız bir hâlde bulunan cesûr kız, bir tekme ile yere yuvarladı ve muhâberesine devam etti. Birkaç dakika sonra bir polis otomobili ile Nik Karter hastaneye, deli prens de tımarhâneye nakledildi.

Ertesi gün yevmi gazeteler, birçok günlerden beri devam eden tren cinâyetinin fâili, Nik Karter tarafından cürm-ü meşhûd hâlinde yakalandığını ve deli bir Rus prensi olduğunu bir tafsîl yazdılar.

Şöhret Uğrunda

Kış bütün şiddetiyle devam ediyordu. Londra'nın sokakları bembeyaz bir hâl almış, karlar mütemâdiyen yağıyordu. Sherlock Holmes, sıcak ve sâkin yazıhânesinde oturmuş masanın üstünde duran bir yığın evrâkları karıştırıyordu. Yevmî gazeteler, resimli mecmualar, resmî mektûplar, husûsî mektûblar vesaire!

Meşhûr polis hâfiyesi gazeteleri birer birer en şayân-ı dikkat hâdiseleri okudu. Gazeteler eskisi gibi bu ihtiyârlanan polis dâhisinden sık sık bahsetmiyorlardı. Neden acaba? Şüphesiz meşhûr Arsen Lüpen'i mağlûb edemediği içindi. Gazeteleri bitirince mektûpları okumaya başladı. Birinci mektûbu açtı. Bu birkaç seneden beri Kolombiya'ya hicret etmiş eski arkadaşlarından William Harrison'dan idi. Büyük bir zevk ile bu çok sevdiği arkadaşından gelen mektûbu okumaya başladı. (3) Bu esnâda telefon zili şiddetli çaldı. Elinden mektûbu bırakarak telefon âhizesini eline aldı:

— Âlo, kimsiniz?

— Ben samimi arkadaşınız William Harrison! Sherlock Holmes, bir lahza tereddüt etti. Kendi kendine söylenmeye başladı. “Ne acaîb şey. Demin ta Kolombiya'dan gelen mektûbu okuyordum. Şimdi beni telefonla çağırıyor. Olur garâbet değil.” Telefon âhizesini tekrâr aldı:

— William ne vakit teşrîf ettiniz?

— Şimdi! Ne olacak tramvayla atladığım gibi geldim. İstihza' mı ediyorsunuz?

— Estağfirullah, haddimiz mi?

Bu esnâda bulunduğu odanın kapısı açıldı. İçeriye uzun boylu, şık bir erkek girdi. Sherlock Holmes, gelen zâiri seri bir bakışla süzdükten sonra sert bir sesle:

— Kimi istiyorsunuz, Mister? Böyle izin almadan bir yere girilmesini nereden öğrendiniz?

Meçhûl zâir tebessüm ederek cevap verdi:

— Kolombiya'dan azîzim!

Polis hâfiyesi ileri birkaç adım atarak misâfirini kucakladı. (4) Bu William Harrison idi. Çok sevdiği azîz arkadaşı Sherlock Holmes'a güzel bir sürpriz yaparak onu evvelâ mektûpla saniyen telefonla aldatmıştı. Bunu polis hâfiyesine anlattığı vakit kahkahalarla saatlerce güldü. Şimdi iki arkadaş karşı karşıya viskilerini içiyorlardı. Sherlock Holmes sordu:

— Ne vakitten beri buradasınız? dedi.

— İki aydan beri Londra'da bulunuyorum. Sizi ziyâret edecektim fakat her ziyâretimde sizi başka işlerle meşgûl olduğunuzu görüyorum. Anlaşılır ki bu hırsız sizi çok yordu.

Muhâtabı hırsız kelimesini duyar duymaz yüzünde bir hiddet alâimi belirdi.

— Ben vazîfemi yaptım. Hükûmete teslim ettim. Onların memurları kaçmasına sebep oldu, dedi. William:

— Peki, şimdi onu tekrâr yakalamaya teşebbüs edecek misiniz?

— Hay, hay!..

— Fakat o burada değil ki.

— Nereden bildiniz?

— Şey... Tahminen söyledim.

— İster İngiltere'de olsun ister Amerika'da olsun, onun izini bırakmayacağım. Bu kadar seneden beri kazandığım şöhreti cihânın zâbıta (5) tarihinden ufak bir lakaytlık yüzünden silmeyeceğim. Bu şöhret uğrunda ben binlerce kâtillerle, hırsızlarla, sahtekârlarla çarpıştım ve hepsini birer birer mağlûb ettim. Yalnız şu Arsen Lüpen'i adamakıllı bir tuzağa düşüremedim. Mamafih bu da yakında olacaktır, dedi.

William, oturduğu iskemleden kalktı, gözlerini Sherlock Holmes'ün arkasına tevcih ederek:

— Azîzim, siz ihtiyârladınız ama gönlünüz hâlâ tazedir. Baksanıza odanız güzel kadınların tablolarıyla dolu.

Sherlock Holmes, yüzünü geriye çevirerek baktı. Henriette'nin mücessem timsali dudaklarında şeytanî bir tebessüm, bir elinde sivri bir hançer, pür tavrı azâmet takınmış duruyordu. Bu bir resim değil, canlı bir tablo idi. Üstüne büyük bir sürat ve çâlâkî ile yürüdü. Fakat heyhât ki duvarla karşılaştı. O hayâl kaybolmuştu. Geriye döndü. William meydânda yoktu. Oda kapalıydı: Nereye gidebilirdi? Odada bir konsol, bir masa ve birkaç iskemle ve bir aynalı dolaptan başka bir şey yoktu. Aynalı dolabı açtı. William orada saklanmıştı. Sâkit ve sâkit bir hâlde duruyordu. Sherlock Holmes, iki kolunu belinden tutmak istedi. Elleri süratle birbirine çarptı. Çünkü onun temâs ettiği şey bir insan vücûdu (6) değil bir kukla idi. Asabî parmaklarıyla o bostan korkuluğu gibi duran elbiseleri ve maskeyi yırttı. Dolabın her tarafını aramaya başladı. Elleri ansızın bir düğmeye ilişti. Düğmeyi çevirdi, olmadı. Sık sık bastı, büyük bir delik açıldı. Bu delik sokağa nâzırdı. Oradan baktığı vakit sokakta bir otomobil gördü. İçinde Arsen Lüpen duruyordu.

Arsen Lüpen Sherlock Holmes'ü görünce:

— Adıyo azîzim! Şimdilik gidiyorum. Bir daha hizmetçiye pipo tütünü aldırırken onu muâyene ettirmelisiniz. Yoksa öyle aldanıp afyon çekersiniz ve sonra saçmalamaya, türlü türlü hayâletler görürsünüz ve hatta en yakın ahbâblarınızın sîmâsını teşhise bile muvaffak olamazsınız, dedi. Sonra otomobili işleterek süratle hareket etti.

Bu hâdise bir sinema şeridi gibi süratle geçmişti. Sherlock Holmes, şezlonga gömülmüş, o geçen hâdisenin teferruatını düşünüyordu. Hele Arsen Lüpen'den işittiği son sözler onu büyük bir hayrete düşürmüştü. Evet, hakîkaten birkaç saat evvel hizmetçi kıza bir paket pipo tütünü aldırılmıştı. İşte o meşûm tütünü kullandıktan sonra biraz sersemlediğini hatırlar gibi oldu. (7) Hizmetçiye mahsûs zile bastı. Cevap yok, tekrâr bastı. Hâlâ cevap yok. Demek hizmetçi kız da meydânda yoktu. Bu hâne ne kadar acaîbti. Sherlock Holmes, Amerika'ya hareket ettiğinden beri gayrimeskûn kalmış ve tek tük Arsen Lüpen'in arkadaşları bile ziyâret etmişti. O zamandan beri Arsen Lüpen'in tavsiyesiyle evde muhayyirü'l-ûkûl tertibâtlar yapılmıştı. Tabii polis hâfiyesi Londra'ya avdet eder etmez eski hânesine yerleşmişti. Fakat hiçbir vakit hânesinin Arsen Lüpen'in âvânları tarafından ziyâret edildiğini aklına getirmemişti.

Gece saat on birdi. Hava soğuk ve yağmurlu idi. Sokakta tek tük insanlar vardı. Kapalı bir otomobil (London Club) binasının önünde durdu. İçinden şık bir zat indi. Kulübün merdivenlerini süratle çıktı. Kumar salonu hıncahınc dolu idi. Para bir şelâle gibi mütemâdiyen akıyordu. Genç, ihtiyâr, kadın, erkek herkes ruletin başına toplanmış taliini diliyorlardı. Bu esnâda içeriye giren şık, kibâr bir zât hazırûnun az çok alâkalarını celbetti. Bu şık adam kimdi? Bu meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes idi. O gece Arsen Lüpen'in kulübe geleceğini haber almıştı. Onun üzerine polis hâfiyesi (8) kıyâfetini değiştirmiş ve kulübe gelmişti. Şimdi salonun bir köşesinde oturmuş müdekkik ve nâfiz bakışlarıyla kendisine yabancı olmayan bir sîmâyı arıyordu. Bütün emelleri boşa çıktı. Meydânda Arsen Lüpen'e benzeyen veya benzemek ihtimâli bulunan hiçbir kimseye tesâdüf etmemişti. Kumar salonunda aradığını bulamayınca dans salonuna geçti. Burası daha geniş ve daha kalabalıktı. Jazz-band mütemâdiyen çalıyor, çiftler durmadan dönüyorlardı. Ara sıra yorulan çiftler masalarına avdet ederek şaraplarını içiyorlardı. Sherlock Holmes, husûsî localardan birisine oturdu, artık her tarafını kâmilan görebiliyordu. Dans edenler arasında iki kişi nazâr-ı dikkatini celbetti. Biri genç, yakışıklı bir delikanlı, diğeri ise şişman bir madam idi. Genç delikanlının etvârındaki garabet, hele yürüyüşündeki kıvraklık onun erkek olmadığını gösteriyordu. Şişman madam ise dansındaki çâlâkî ve sürat ve adımlarındaki tevâzûn onun şişman olduğunu âdetâ nefyedyordu. Meşhûr zâbıta dâhisi şöyle düşünüyordu. Jazz-band faâliyeteye geçti. Bu sefer vals çalıyor. Sherlock Holmes, locasından çıkarak aşağıya indi ve şişman madamın önüne geçerek hafîf bir reveransla:

— Lütfen madam birlikte bir vals oynamamıza müsâade eder misiniz? (9) dedi.

Madam çârnâçâr kabul etti ve Sherlock Holmes ile dans etmeye başladı. Çok güzel ve seri dönüyordu. Vücûdu yaşında olanların aksine yumuşak ve latîf idi. Sherlock Holmes'ün şüphesi gittikçe zâil oluyordu. Mamafih yine kararında sâbit kalmıştı. Çünkü o bilirdi ki Arsen Lüpen hârikaların

hârikasıdır. Neler yapar ve nelere kadirdir? Dans bitince damını locasına davet etti. Madam nâzik bir tavırla:

— Maalesef Mösyö. Çünkü amcazâdem Mister Krummer buradadır. Benim bu hâlimi görünce beni ayıplar, dedi.

Sherlock Holmes:

— Öyle ise şu amcazâdenizi takdîm eder misiniz, dedi.

— O olur, diyerek birkaç genç kızla şakalaşmakta bulunan genç delikanlıya yaklaşıp kulağına bir şeyler fısıldadı. Sonra ikisi polis hâfiyesinin yanına geldiler. Madam yanındaki genci ona takdîm etti

Sherlock Holmes, yanındaki Krummer’e dönerek

— Müsâadenizle Madam, Elizabeth ile kumar salonuna gideceğiz. Arzû ederseniz siz de gelin. Taliinizi dileyin, dedi

Genç erkek lâtif sesiyle

— Müsâade size... Siz gidin. Belki birazdan ben gelirim, dedi.

Madam Elizabeth, Mösyö Lambrino nâm-ı diğerle Sherlock Holmes ile dans (10) salonunu terk ederek kumar salonuna geçtiler. Bu iki salonu birbirinden ayıran uzun koridora geldikleri zaman Sherlock Holmes, madama yaklaşıp kucakladı. Ellerini göğsünün kabaran yerlerini şiddetle çekti. Madamın korsajı açıldı. Suni memeler yere düştü. Sahtekârlığı tebeyyün edilen Arsen Lüpen, Sherlock Holmes’ün ellerinden kurtularak iki adım geri gitti. Takma saçlarını ve yüzündeki makyajı çıkardı. Giydiği robu yırttı. Altında siyah bir elbise vardı. Beş dakika zarfında o şişman, zevkperest madam, adaleli, iri yarı bir erkek olmuştu. Sherlock Holmes, hasmının üstüne atılmak istedi. Fakat arkadan tutulan elleri mani oldu. Genç Krummer tabir-i ağırla Henriette, Sherlock Holmes’ün Arsen Lüpen’in üstüne hücum ettiğini görünce süratle koşarak arkadan iki ellerini yakalamıştı. Fırsat bulan Arsen, kumar salonuna girdi. Oradan husûsî odalardan birisine kapandı. Birkaç dakika sonra oradan başka bir tipte çıktı. Merdiveni süratle inerek kulübün sokak kapısına geldi. Dışarıda Sherlock Holmes’ün otomobili diğer otomobiller meyânında duruyordu. Arsen Lüpen şoföre yaklaşıp

— Delikanlı Mösyö Lambrino sizi içeride istiyor

Şoför kulübe girerek Arsen Lüpen’i takip etti. Onu birinci (11) kata çıkardı. Burada boş odalar vardı. Arsen Lüpen şoföre boş bir oda göstererek “buradan girin” dedi. Şoför içeri girdi. Arkasından Arsen geliyordu. Meşhûr hırsız kapıyı süratle kapadıktan sonra tabancasını çıkarıp zavallı şoföre tevcih ederek:

— Elbiseni, kasketini, gözlüğünü çıkar, bana ver. Söylediğimi yapmadığın takdîrde tabancamı kafana patlatırım, dedi

Şoför titreyerek soyundu. Arsen Lüpen, elbiselerini ona vererek giymesini tembih etti. Birkaç dakika sonra Arsen Lüpen, şoför olmuştu. Şoför, elleri bağlı olarak ıssız odanın bir kenârına çöktü. Hırsız odayı dışarıdan sürmeledikten sonra aşağıya indi. Bu esnâda Sherlock Holmes, koridorda Henriette’le mücâdele ediyordu. Gürültülerine koşan erkekler, kadınlar dehşetli bir manzara ile karşılaştılar. Sherlock Holmes’ün elleri kan içinde, yerde kadın elbiseleri ve saçları duruyordu. Henriette ise yüzükoyun yatmış kafasına yediği yumrukların acılarıyla inliyordu. Sherlock Holmes, etrâfını saran ve büyük bir halka teşkil eden ahaliye:

— Efendiler, ben Sherlock Holmes’üm. Şu yerde serilen kız, demin çok alkışladığınız Mösyö Krummer’dir. Filhakîka Mösyö Krummer değil, meşhûr

Arsen Lüpen'in sevgilisi Henriette'dir. (12) Birkaç hadime yaklaşıp Henriette'i kucakladılar ve Sherlock Holmes'ün kocasıyla kapıda bekleyen otomobile koydular. Şoföre Sherlock Holmes'ü beklememesini tembih ettiler. Sherlock Holmes ise kulübün binasında Arsen Lüpen'i aramaya koyuldu. Her yerini aradı, taradı, bir şey bulamadı. Birinci kata indi. Boş odaları birer birer muâyene etti. Odanın birisi kapalıydı. Polis hâfiyesi onu maymuncukla açarak içeri girdi. Cep elektriğini yaktı, köşede bitâb bir hâlde inleye inleye yatan bir insan gördü. Üstündeki elbiseler tıpkı Arsen Lüpen'in elbiselerine benziyordu. Acaba o mu idi? Yere eğildi, cismi muâyene etti. Bu şoförü Toklen idi. Sherlock Holmes, keskin zekâsıyla meseleyi anladı. Bir çılgın gibi merdiveni dörder dörder atlayarak dışarıya fırladı. Otomobilinin yerinde yeller esiyordu. Meydânda yoktu. Orada bulunan şoförlere sorunca bu cevabı aldı:

— On dakika evvel hizmetçiler bayılmış bir kız getirdiler. Otomobilinize koydular ve şoföre bir şeyler söylemişlerdi. Onlar gittikten sonra şoför süratle buradan hareket etti, dediler

Bunun üzerine Sherlock Holmes, orada duran otomobile yaklaştı. Bir elinde tabancası ufak bir hâdiseye muntazırdı. (13) Otomobil boştu. Sessizce eczânenin yanına yaklaşıp içine baktı. Henriette, bir kanepeye yaslanmış başı ucunda eczacı ile Arsen Lüpen onu tedâvî ediyorlardı. Sherlock Holmes, cebinden diğer bir tabanca çıkararak eczâneye girdi. Daha kapıda iken iki tabancasını çekerek sert ve amirâne bir sesle

— Arsen Lüpen, Henriette sizi kanun nâmına tevkîf ediyorum, dedi

Arsen Lüpen bu feca'i ve ânî hâdiseyi hiç ümîd etmiyordu. Mamafih metânetini toplayarak Henriette'i muâlece etmekle meşgûl olan eczacıya dönerek

— Çabuk yaralarını sar, dedi ve sonra Sherlock Holmes'e doğru yürüdü.

Şimdi aralarında bir metre kadar fasıla vardı. Polis hâfiyesi elini cebine sokarak iki kelepçe çıkardı. Arsen Lüpen'in eline geçirmek istedi. Fakat o her vakitki müstehzi tavrı takınmış şöyle diyordu

— İhtiyâr! O kadar acele etme, hayatın tehlikededir. Arkanda avenelerim var, seni tehdît ediyor baksana, dedi

Sherlock Holmes, geri döndü. Bu esnâda Arsen Lüpen dehşetli bir süratle Sherlock Holmes'ün üstüne atıldı. Başına isâbetli birkaç yumruk yedi. Bu sırada Sherlock Holmes'ün elinde bulunan tabancasının birisi yere düşerek patladı. Ondan çıkan bir kurşun eczacının başına isâbet ederek (14) yere birûh olarak yıkıldı.

Sherlock Holmes, Arsen Lüpen arasında müthiş bir mücâdele başlamıştı. Polis hâfiyesi hasmını yakalamakla kazanacağı şöhretin uğrunda bütün gayretini sarf ediyordu. Henriette, bu mücâdeleye hayretle bakıyordu. Kolundaki yaralar olmasaydı, çoktan kocasına yardım ederdi. Mamafih kocasının vâhim vaziyetini düşünerek büyük bir fedakârlıkta bulundu. Sürtüne sürtüne yerdeki tabancayı alarak Sherlock Holmes'ü bacağından vurdu. Arsen Lüpen, bu fırsattan bilistifâde sevgilisini kucaklayarak eczânedan çıktı. Otomobile atlayarak gözden nihân oldu. Birkaç dakika sonra silah sesine koşan polisler, meşhûr polis Sherlock Holmes'ü mecruh bulup onu hastaneye götürdüler.

Gece Çocuğu

Hapishanede...

Arsen Lüpen, kapana düşmüş bir vahşî hayvan gibi hapishânenin boş ve rutûbetli hücrelerinde mütemâdiyen geziniyordu. Ara sıra telâşlı telâşlı saatine bakıyordu. Eski ve oldukça yıpranmış yatağının bir tarafına çöktü. Ellerini şakaklarına dayayarak derin bir düşünceye daldı. Zavallı Arsen... Acaba neler düşünüyordu? Şüphesiz bir halâs çâresi veya bir muhlis. Şimdi bütün geçen hâdiseler muhayyilesi önünde bir resmigeçit yapıyordu. Amerika’da son yaptığı entrikaları ve sonra hiç ummadığı bir zamanda Sherlock Holmes tarafından yakalanmasını düşündü. Bulunduğu hücrenin açıldığını gördü. İçeriye uzun boylu, iri yarı bir gardiyan girdi ve sert bir sesle:

— Ziyâret vakti geldi, çabuk gelin. Bir akrabanız sizi görmek istiyor, dedi. (2) Arsen Lüpen, gardiyan ile berâber odadan dışarıya çıktı. Loş, hiç güneş yüzü görmeyen birkaç koridoru geçtikten sonra kalın demir parmaklıklı bir kapıya geldiler

İhtiyâr bir kadın elinde bir sepet olduğu hâlde duruyordu. Arsen Lüpen’i görünce gülümsedi ve titrek bir sesle

— Oğlum Hooks... Nasılsın, sıhhatin yerinde mi?

Arsen Lüpen bir metre kadar uzaklığında duran bu ihtiyâr kadına bakarak:

— İyim anneciğim fakat çok açım. Buradaki yemekleri yiyemiyorum. Onlardan âdetâ nefret ediyorum. Bari bana bir şey getirdin mi? dedi. Kadın elindeki sepeti gardiyana vererek

— İşte oğlum, sana balık, yumurta ve yemiş getirdim, dedi. Gardiyan yemekleri birer birer muâyene etti. Câlî-i dikkat bir şey görmedi. Her şey tabiatıyla yerli yerinde duruyordu. Sepeti mahpusa verdi. Birkaç dakika sonra kalın bir ses ortalığı çınlattı:

— Ziyâret vakti bitmiştir! İhtiyâr kadın son bir nazarla oğluna baktı. Bir arzûsu var mı yok mu diye sordu

Arsen Lüpen, câlî’ bir tavırla

— Amcazâdeme söyleyin bana kudretli bir avukat tutsun, dedi. Son sözünü bitirir bitirmez gardiyanın tembihâtı üzerine hücrelerine doğru yürüdü. Elindeki yemek sepetini sallaya sallaya mesrûr ve mahzûz görünüyordu. (3) Ortalık karardı, lambalar yandı. Hapishânenin içerisini esrârengîz bir sükûnet kapladı. Ses seda kesildi. Gardiyanların ayak patırtılarından başka bir şey duyulmuyordu. Arsen Lüpen odasının bir köşesine çekildi. Biraz evvel çok sevdiği zevcesi Henriette’nin getirdiği sepeti açtı. Balıkları yedi, yumurtaları soydu ve içinden mahsûs yapılmış ince bir kâğıdı çıkardı. İçinde birçok yazılar vardı. Muhteviyâtı şu idi:

— “Sherlock Holmes, büyük bir cinâyetin fâilini bulmakla meşgûl, onun için muhâkemeniz birkaç haftaya kadar tehhür edecektir. Efkâr-ı umumiye müşevveş bir hâlde çünkü vermiş olduğunuz ifâdeler herkesi telâşa düşürdü. Gazeteler her gün yakalananın hırsız Arsen Lüpen olmadığını ve Hooks nâmında bir Amerikalı olduğunu yazıyorlardı. Mamâfih seni kaçırmak için bütün meçhûdatımı sarf edeceğim. Eski arkadaşlarıma Paris’e bir telgraf çektim. İcabında tedâbir ittihâz etmek için buraya gelecekler.” Arsen Lüpen, nâm-ı diğerle Hooks, kâğıdı elinde kıvrarak yuttu. Ellerini sildi, yatağına uzandı, gözlerini kapayıp uyumak istedi. Fakat uyku ona âdetâ dargındı,

gözlerine bir türlü uğramıyordu. Geceyi kâbûslar içinde muhavvef ve müheyyic rüyalarla geçirdi.

Azizim, karilerim! Şüphesiz anlamışsınız ki Arsen Lüpen'i ziyârete gelen ihtiyâr kadın Henriette'den başka bir kimse değildir. Pek mahâretli bir (4) sûrette yaptığı makyajlar vâsıtasıyla latîf çehresini buruşmuş ihtiyâr bir acuzenin yüzüne çevirmişti

— Neden

— Çünkü Arsen Lüpen yakalandığı günden beri mütemâdi istintâklarında ısrârlı bir taannütle kendisi Arsen Lüpen olmadığını ve Hooks nâmında bir Amerikalı olduğunu söylüyordu. O esnâda takındığı tavırlar ve lisânında icat ettiği lehçeler muhâtaplarını bir dereceye kadar ikna etmişti. Bununla berâber meşhûr polis hâfiyesi büyük bir iddia ile Arsen Lüpen olmadığını söylüyordu. Son zamanlarda türeyen bir hırsız kumpanyası Londra'yı soğana çevirmişti. Sherlock Holmes, bunu takibe memur edildiği için Arsen Lüpen'i mevkûfen Londra'nın büyük hapishânesine sevk etmişlerdi.

Firâr

Gece olmuş, hapishâneye mutâd olan sükûnet istîlâ etmişlerdi. Arsen Lüpen uyanık bir halde sigarasını içiyordu. Birdenbire hariçte birtakım ayak sesleri işitti. Ehemmiyet vermedi. Fakat çok sürmeden oda kapısı açıldı. Gardiyanın birisi göründü. Ona dönerek:

— Beni takip edin, hapishâne müdürü müstâcelen sizi görmek istiyor, dedi. (5) Arsen Lüpen ayağa kalkarak gardiyanı takip etti. Mevkûfların bulunduğu bitişik bir yere geçtiler. Burası oldukça geniş bir yer meydanağıktı. Biraz ileri yürüdüler. Sol kolda bir merdivene çıktılar. Burası hapishâne müdürîyetinin kâtiplerine mahsûs bir oda idi. İki nöbetçi memurdan başka kimseler yoktu. Muhteşem bir kapının önünde durdular. Kapının üstünde şu levha göze çarpıyordu:

(Hapishânenin Müdürîyeti)

Gardiyan kapıya yaklaşarak hafîfçe vurdu. Mülâyim bir ses işitildi:

— Kim o?

Gardiyan cevap verdi

— Benim Mister Reed. Mevkûfu getirdim.

Kapı açıldı. Evvelâ Arsen Lüpen sonra gardiyan içeri girdi. Uzun boylu, cılız, mavi gözlü, sarışın bir zât önündeki bir yığın evrâklara bakıyordu. Bu zât Londra hapishânesinin müdürü Mister Reed idi. Gelenleri seri bir nazarla süzdükten sonra gardiyana dönerek:

— Sen dışarıya çık, koridorda bekle, dedi.

Odada yalnız o ile Arsen Lüpen kalmıştı. Meşhûr hırsız masûm bir tavır takınmış, gözlerini önüne dikmiş bir hâde kapının yanında duruyordu. (6) Mister Reed, asabî parmaklarıyla önündeki kâğıtları karıştırıyordu. Arsen Lüpen bu fırsattan istifâde ederek ellerini arkasına çevirdi. Odayı seri bir çeviklikle kilidinde duran anahtarla kapadı. Bu hareket öyle bir süratle yapıldı ki ufak bir ses bile çıkarmamıştı. Mister Reed aradığı kâğıdı buldu. Gözlerini önünde biken bir çocuk gibi duran maznûna çevirdi ve mülâyim bir sesle:

— İleri gel! dedi.

Arsen Lüpen, müdürün masasının önüne geldi.

Mister Reed sordu:

— Birçok cinâyetlerle, sirkatlerle maznûn meşhur Arsen Lüpen siz misiniz?

Arsen Lüpen, masum bir tavırla:

- Hayır efendim, bendeniz Washingtonlu Hooks King'im. Müdür:
— Fakat elde edilen birçok delâil Arsen Lüpen olduğunuzu pek sarîh bir surette gösteriyor.
— Ne gibi efendim?
— Şimdi bana Amerika'da vârid olan bir telgrafta Hooks King nâmında sîmânıza tetabuk edecek bir şahıs mevcûd olmadığını yazıyor.
— Fakat efendim, bendeniz Amerika'da müskirât kaçakçılığı yaptığım için kendimi hiçbir nüfusa ve ne de hiçbir hükümetin dairesinde kaydettirmemişim. (7)
— Peki ,akrabânız falan var mı?
— Evet, validem vardır. Londra'da ikâmet ediyor.
— İsmi?
— Griffith Lacey.

Müdür önündeki dosyayı karıştırmaya başladı. O esnâda Arsen Lüpen, masanın üstünde duran tabancayı kaparak namlusunu Mister Reed'e tevcih etti. Müdür bu ani hareket karşısında afallamış duruyordu. Arsen Lüpen, ciddi ve hafif bir sesle:

— Ufak bir mukâvemetiniz hayatınızın mahvolmasına sebep olur. Karşınızdaki adam dünya zâbitasına meydân okuyan meşhûr Arsen. Bundan akla hayâle gelmez tehlikeler icâd ederim. Fikrinizden istimdâd etmek, zile basmak, gardiyanları çağırmak gibi şeyler geçmesin çünkü oda kilitlidir. Onu bir saatte açamazlar. Hâlbuki ben bir saatte neler yaparım, dedi ve hâlâ şaşkın bir vaziyette duran Mister Reed'e yaklaşarak ellerini uzatmasını söyledi. Müdür ellerini uzattı. Arsen Lüpen, kuvvetli elleriyle giydiği mahpus ceketini parçaladı ve ondan yaptığı sargı ile sımsıkı müdürün ellerini bağladı. Kalan parçaları ile ağzını tıkadı ve asılı duran müdürün paltosunu giydi. Bununla iktifâ etmeyerek (8) müdürün giymiş olduğu pantolonu da soydu ve onu giydi, şapkasını başına geçirdi. Onu şimdi bu kıyâfette gören Mister Reed zannederdi. Bu ameliyâtı bitirdikten sonra kapıyı açtı. Bu esnâda müdür bağırarak ve patırtı etmek istedi. Arsen Lüpen geri dönerek ani bir hamle ile üstüne atıldı ve tabancanın dipçiğiyle kafasına kuvvetli bir darbe indirdi, müdür bayıldı. Arsen Lüpen dışarıya çıkarak bir eliyle gardiyana işaret etti. Odaya girdi, biraz sonra gardiyan kapıya yaklaştı. Arsen Lüpen kapının arkasında saklandı. Gardiyan içeriye bir adım atar atmaz başına yediği kuvvetli bir yumruk ile yuvarlandı. Arsen Lüpen, oradan süratle dışarıya fırladı ve kapıyı anahtarla kilitledi. Acele ile koridoru geçtikten sonra hapishânenin kapısına geldi. Paltosuna sımsıkı bürünmüş, gözlerine paltonun cebinde bulduğu gözlüğü takmış idi. Nöbetçi gardiyanların önünden geçerken hepsi müdür zannıyla ona selâm vererek resm-i tâzim ifâ ettiler. Büyük bir soğukkanlılıkla dışarı çıktı. Geniş bir nefes aldı. Artık serbest olmuştu. Fakat acele olarak oradan uzaklaşmak icâb ediyordu. O bunu düşünürken biraz ötede ve üstünde resmi bir marka bulunan otomobil nazar-ı dikkatini celbetti. Şoför direksiyonun başında resmi elbiseleriyle uyukluyordu. (9) Kendisine doğru gelen zâtı görünce gözlerini açtı. Onu hapishânenin müdürü zannıyla otomobilin kapısını açtı. Arsen Lüpen içeri girdi. Hafif bir sesle:

— Thames Bar'a, dedi.

Otomobil süratle yol almaya başladı. İçeride meşhûr hırsız sabırsızlıkla bara gelmelerini bekliyordu. Birçok caddelerden geçtikten sonra nihâyet Thames Bar'ına geldiler. Arsen Lüpen süratle dışarı fırladı ve şoföre yaklaşarak:

— Ben içeri giriyorum. Mister Sherlock Holmes ile buluşacağız. Birkaç dakika bekle, dedi.

Arsen Lüpen bara girerek garsonlardan birisine telefonun yerini sordu, gösterdiler. Telefon rehberini açarak Sherlock Holmes’ün adresini buldu. Ahîzeyi alarak santralden 13 numarayı istedi.

— Âlo, kimsiniz? Ben gece çocuğu...

— A! Siz misiniz Mister Reed? Size takmış olduğum ismi galiba beğendiniz, değil mi?

— Evet ama... Bu gece, gece çocuğu kuşunu kaçırdı.

— Metresinizi mi kaybettiniz? Merâk etmeyin, o şimdi Beyaz Karanfil Bar’ına gitmiştir. Orada bulursunuz. (10)

— Yok canım, onu demek istemiyorum.

— Ya!

— Arsen Lüpen kaçtı.

Burada Arsen Lüpen telefon ahîzesini bıraktı. Fakat zil mütemâdiyen çalıyordu.

Arsen Lüpen, otomobildeyken paltonun cebini karıştırmıştı. İçinde Sherlock Holmes’ün Mister Reed’e göndermiş olduğu husûsi bir mektûbunu bulmuştu. Bu mektupta şâyân-ı dikkat noktalar mevcuttu. Ezcümle Mister Reed’in husûsî hayâtı hakkında biraz malûmat vardı. Arsen Lüpen keskin zekâsı bu malumâtı öğrenmişti.

Mister Reed, gece işlerini, eğlencelerini çok severdi. Bütün işlerini gece görürdü. Gündüzü beşerlerinin aksine uyku ile geçirirdi. Gece ise işe gider, evrâklarını mütâlâa eder ve on ikiden sonra sabahlara kadar açık olan kibâr barlara giderlerdi. Bununla berâber zenperest kadın düşkünü bir adamdı. Hatta bu sebeple zâbıta arkadaşları ona “Gece Çocuğu” lakabını vermişlerdi. Arsen Lüpen barın öbür kapısında çıkarak geçen ilk tramvay ile Thames Nehri civârında bulunan ve bir vakitler onun melcei olan hânesine avdet etti. Zevcesi Henriette orada Madam Griffith Lacee nâmıyla ikâmet ediyordu.

O gece saat ikiye doğru evin kapısı çalındı. Henriette (11) koşa koşa merâkla kapıyı açtı. Karşısında Arsen Lüpen’i görünce ne yapacağını şaşırılmış, sevincinden âdetâ çıldırmıştı. Kollarını boynuna uzatarak kucakladı. Bir çılgın gibi onu her tarafını öpmeye ve okşamaya başladı. Odaların çekildiler. Arsen Lüpen bir taraftan soyunuyor, bir taraftan zevcesine nasıl firâr ettiğini ve Sherlock Holmes’e telefonla nasıl alay ettiğini anlatıyordu. Henriette, büyük bir taaccüble bu macerâyı dinliyor ve sevdiğinin zekâsını, kuvvetini büyük bir gururla methediyordu. Şimdi artık kucak kucağa çoktan beri hasret çektikleri hâr-ı muâşakalarına daldılar.

Sherlock Holmes Telâşta

Sherlock Holmes, telefonun zilini şiddetle çalıyordu. Hiçbir ses cevap vermiyordu. Son işittiği haber onun bütün asâbını kızdırmış, âdetâ tecennün etmişti. “Arsen Lüpen firar etmişti.” Alelacele giyindi, bir otomobile atlayarak hapishâne-i umûmîyeye gitti. Oraya vâsıl olduğu vakit dehşetli bir haberle karşılaştı. Gardiyanlar, nöbetçi memurlar telâşta idiler. Telefonlar mütemâdiyen işliyordu. (12) Meseleyi tahkîk etti. Arsen Lüpen’in firârını ve nasıl kaçtığını öğrendi. Hapishâne-i umûmîye müdürünün sıhhatini sordu ve ondan izâhat talep etti.

Mister Reed, teessüfle:

— Onun bu kadar cüretkâr olduğunu hiç aklıma bile getirmemiştim. İşte nihâyet beni yaraladıktan maada elbiselerimi giydi ve büyük bir soğukkanlılıkla hapishânedan çıktı ve husûsî otomobiline bindi. Ne büyük cesâret, hârika! dedi.

Sherlock Holmes, zoraki bir tebessümle:

— Ne diyorsun gece çocuğu? Gece sersemi! Onun ne olduğunu benden öğrenmeli idin ki ona göre istintâkında tertibât almalıydın, dedi. Sonra şoförü çağırarak sordu:

— Nasıl oldu? Ahmâk, onun bir sahtekâr olduğunu bilmedin mi?

Şoför kekeleyerek:

— Hayır efendim, esâsen biraz sarhoştum. Kıyâfeti, boyu, etvârı Mister Reed'e çok benziyordu, dedi. Vakit de çok geçti. Kimin aklına gelir ki o bir hırsızdır, dedi.

Sherlock Holmes, oradan ayrılarak polis müdüriyetine gitti ve oradan her yere telefon etti. Arsen Lüpen hakkında şiddetli takibât yapılmasını talep etti. (13) Şafak sökerken herkes tatlı bir uykunun mahmûrluğuyla yatağında esnerken Arsen Lüpen yataktan fırladı. Elbiselerini giydi, aynaya geçerek makyajla suratını değiştirdi. Şimdi tam bir Rus taciri kıyâfetine girmişti. Henriette'e yaklaşıp onu yatağından uyandırdı. Henriette, evvelâ şaşırıp sonra karşısındaki adam Arsen Lüpen olduğunu öğrenince gülümseyerek:

— Tebdîl-i kıyâfette pek mâhirsin Arsen, dedi.

Arsen Lüpen ellerini uzatarak onu kolundan tuttu:

— Haydi kalk. Görülecek mühim işlerimiz vardır, vakit kaybetmeye gelmez, dedi.

Henriette, bir hamle ile yataktan kalktı, dağınık saçlarına, kıyâfetine çeki düzen verdi.

Arsen Lüpen ona şu talimâtı verdi:

— Şimdi senin en dekolte elbiselerini giyeceksin. Saçlarını, kıyâfetini, çehreni kokot sîmâsına benzeteceksin. Onu yaptıktan sonra Amerikalı bahriyelilerin devam ettikleri meyhânelere gideceksin. Orada yakalayacağın bir bahriyeliyi (Greenhithe) civârındaki gizli hânelere götüreceksin ve orada kendisine öyle bir aşk göstereceksin ki sana bent edeceksin, ondan sonra seni Amerika'ya kaçırmasını talep edersin. Muvaffak olursan iyi, olmasa başka bir hileye tevessül ederiz, dedi.

Henriette taaccüble: (14)

— E? Ya sen ne yapacaksın?

Arsen Lüpen tebessüm ederek:

— Ben mi? Saf kız bunu anlamayacak ne var? Bir Rus tüccârı sıfatıyla senin bineceğin vapurla Amerika'ya gidip orada bırakmış olduğumuz servetimize kavuşacağız, dedi.

Her ikisi işlerini yoluna koymak için odadan dışarı çıktılar. Onlar henüz sokaktan kaybolmamışlardı ki zâbıta evi bastı. Fakat evde lüzûmsuz birkaç eski mobilya ve bir yataktan başka bir şey bulamadı.

Muvaffakiyet

Henriette, rolünü her vakitki gibi mükemmelen ifâ etti. İsteddiği bahriyeliyi kandırdı ve ümidinden fazla kendisine aşık oldu ve onu arkadaşlarının himmetiyle vapura bindirdi. Arsen Lüpen ise Rusların devam ettikleri kulüpte beş bin frank mukâbilinde bir pasaport elde etti. Para kuvvetiyle merâmına nâil olarak zevcesinin bindiği vapurla Amerika'ya hareket etti. Fakat o Arsen

Lüpen ki Sherlock Holmes'e bir oyun yapmadan rahat edemeyen bir adamdır. Onun için hasmına oldukça gülünçlü bir oyun hazırlamıştı.

Hindistan Ormanlarında

Avrupa'ya Elveda

Paris'in tren istasyonu ber-mûtaad kalabalıktı. İstasyonun büyük çalar saati on ikiye yaklaşıyordu. Bilet gişesine kıyâfetinden şarklı olduğu belli olan bir erkek yaklaşıp Marsilya'ya iki birinci mevki' bileti aldı ve selis bir Fransızca ile memura sordu:

— Ekspres ne vakit hareket edecek?

— On dakika sonra Mösyö... Çabuk acele ediniz.

Şarklı, memura teşekkür ederek onu bekleyen güzel kadın ile trene doğru gittiler. Saat on iki. Tren keskin bir feryât kopararak süratle Paris'ten hareket etti. Bu esnâda meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes, büyük bir faâliyetle Paris'in dört etrâfına polisler dağıtmış Arsen Lüpen'i arıyordu. (2) Bununla berâber bütün istasyonlara tembihât yapılmış ve teksîr edilmiş fotoğrafları ve evsâfı, hâiz evrâk her polis merkezine birer âdet tevzi edilmişti. Sherlock Holmes, kendisi bizzat istasyonların teharrî vazîfesini üstüne almıştı. Çünkü o biliyordu ki o meşhûr hırsız Deutsche Bank'tan prens Şapanski nâmıyla iki milyon frankı dolandırdıktan sonra Paris'te kalmazdı. Şimdi polis hâfiyesi istasyonda yolcuları hüviyetlerini gösteren defteri yokluyordu. Gözüne şu isim çarptı: "Hindistan zenginlerinden Gandhi ve zevcesi Begüm." Bu ismi tekrâr tekrâr okudu. Biraz düşündü. Zâkiresini yokladı. Bu nâmda Paris'te bir şarklı bulunmadığına emindi. Çünkü polis müdüriyetinde kayıtlı olan taşralı seyyâhlar meyânında bu ismi okumamıştı. Herhâlde bu isim sahtedir. Hemen gişe memuruna gitti. Resmi hüviyetini göstererek:

— Şarklı bir efendi, buraya gelip bilet aldığını gördünüz mü? dedi.

Vazife-şinâs memur:

— Evet, bir saat evvel bir Hintli gelip birinci mevki iki bilet aldı. Giderken dikkat ettim. Yanında güzel bir kadın vardı.

Sherlock Holmes kendi kendine:

— Tahminde isâbet etmişim. Bu Hintli yüzde yüz Arsen Lüpen'dir. Yanındaki kadın da herhâlde metresi Henriette'dir.

(3) Bunun üzerine Sherlock Holmes, polis müdüriyetine girdi. Doğru telefon başına geçerek santralden Marsilya polis müdüriyetini istedi. Santral muhâberenin bir saatten beri münkatı'olduğunu söyledi.

Sherlock Holmes hiddetle:

— Bu telefon şirketini hükümet adamakıllı tecziye etmeli. Böyle medeni bir memlekette bu gibi yolsuzluklara meydân veriyor. Bu ne kepâzeliktir, diye söylenmeye başladı.

Bu esnâda Harry içeri girdi. Üstâdını münfâil ve hiddetli bir vaziyette görünce yanına yaklaştı ve nazikâne bir sûrette hatırını sorduktan sonra hiddetini mucib olan şeyi berây-ı istifsâr sordu. Sherlock Holmes, önünde genç ve zeki muavinini görünce hiddeti biraz zâil oldu. Marsilya ile Paris telefonu işlemediğini söyledi ve bu sebeple beynelmilel büyük bir hırsız göz göre göre firâr etmesine meydan verildiğini beyân etti. Harry, zeki ve cevval nazarlarını üstâdına tevcih ederek:

— Efendim kabahat telefon şirketinde değil. Teller henüz yeni kesilmiştir. Çünkü iki saat evvel Marsilya ile muhâbere münkatı' değildi, dedi.

Sherlock Holmes, muavinine dönerek:

— Mesele anlaşıldı. Arsen Lüpen buradan iki veya üç saat evvel zengin bir Hintli nâmı altında Marsilya'ya hareket (4) etti. Herhâlde oradan deniz tarîkiyle bir yere gidecekti. Onun için şimdi hemen vakit kaybetmeden tayyare ile Marsilya'ya hareket etmeli. Polis hâfiyesi ile muavini otomobile binerek tayyare hangarına gittiler. Birkaç dakika sonra tayyare onları Paris'ten uzaklaştırdı. Bir müddet tayyare muntazam uçtuktan sonra motoruna ârız olan sakatlık sebebiyle yere inmeye mecbûr oldular. Pilot bozulan motoru tamir etmek için çok çalıştı. Sakatlık büyük olduğundan polis hâfiyesine istedikleri trende Marsilya'ya gidemeyeceklerini söyledi.

Aksilik... Bütün hâdisât öyle muntazam bir tarzda cereyân ediyordu ki hep hırsızın kaçmasına sebep oluyordu. Tayyarenin indiği yer ufacık bir köydü. Mamafih şoseye yakın olduğu için Marsilya'ya giden otobüsler sık sık buradan geçerlerdi. Yarım saat bir intizârdan sonra oradan geçen bir yolcu otobüsüne binerek bir saat sonra Marsilya'ya vâsıl oldular. Limana doğru gittiler. Oraya vardıkları zaman hemen yolcu defterlerini yoklamaya başladılar. Harry mromanretle:

— İşte! İşte üstâd...

Haykırarak defterdeki Arsen Lüpen'in sahte ismi olan Gandi kelimesini gösterdi.

(5) Sherlock Holmes:

— Hangi vapurla ve nereye hareket ettiğini yazıyor mu?

— Evet üstâd. İtalya bandıralı Stella vapuruyla Bombay'a gidiyorlarmış.

Polis hâfiyesi, Stella vapurunun bir saat evvel hareket ettiğini öğrenince hiddetinden yüzü takallüs etti. Dalgın dalgın rıhtım müdüriyetinden ayrılarak sâhil boyunda bulunan barlardan birisine girdi.

Cehennemi Sûrat!.. Bombay'a

Sherlock Holmes, piposunu yakmış likörünü içmekle meşgûldü. Ara sıra önünde gurup eden güneşe şairâne bir nazarla bakıyordu. Harry, kapının medhâlinde göründü; onu gören üstâdı sevinerek:

— Ne haber getirdin Harry? Kuşu kaçırdık değil mi?

— Evet, azîzim; fakat herhâlde onu takip etmeli. Üstâdım gelirken bir gazete aldım. (Lord Claude) ile zevcesi Madam Flore, tayyare ile Bombay'a hareket edeceklerini yazıyordu. Bir kolayını bulup biz refâkatlerine kabul edilirse çok iyi olur.

Sherlock Holmes, bu mühim havâdisi derin bir sükût ile karşıladı. Kısa bir sükûttan sonra: (6)

— Evet Harry, getirmiş olduğun bu mühim haber fikrimi yoran müşkül mesâili hâldecek bir anahtardır. Lord Claude ise benim çok eski ve samimi bir arkadaşımdır.

— Öyle ise bu fırsatı kaçırmayalım.

Ertesi gün Sherlock Holmes ile muavini Harry, bir otomobile rakiben Lord Claude'un ikâmet ettiği pansiyona gittiler. Temiz giyinmiş, terbiyeli, Kongolu hizmetçi kartlarını alarak efendisine götürdü. Ufak bir intizârdan sonra:

— Buyurun, Lord sizi bekliyor, diyerek onları içeriye davet etti.

Lord Claude, büyük bir nezâketle polis hâfiyesini istikbâl ederek hatırını istifsâr etmeye başladı. Nihâyet söz Arsen Lüpen'in firârı meselesine geldi. O vakit Sherlock Holmes, harâretle:

— Lord cenâbları! Gerek hükümete ve gerek insaniyete bir hizmet olarak beyân edeceğimiz teklîfi esirgemeyeceğinize ümîd varım.

Lord:

— Hüsn-i teveccühünüze teşekkür ederim. Size ne türlü hizmette bulunabileceğimi izâh eder misiniz?

— Bir an evvel Hindistan’a gitmekliğimiz için tayyarenizde ikimiz için mümkün bir yer tahsîs etmenizi rica ederim.

(7) Lord, muvâfakat ederek:

— Peki efendi, beynelmilel tayyare şirketinin tertip ettiği devr-i âlem seyâhatine iştirâk ediyorum. Sizin gibi yüksek bir adamla yolculuk etmek benim ve şirketim için mucîb-i iftihâr bir şeydir. Yarın saat sekizde hareket ediyoruz. Mev’ûd-i mülâkatımız Saint Louise meydânındadır. Sherlock Holmes ve muavini işlerini düzenlemek için Lord’dan izin alarak pansiyondan çıktılar. Sherlock Holmes ve muavini erken erken giderek her birinin elinde ufak bir seyâhat çantası alarak Saint Louise meydânına doğru yollandılar. Meydâna vardıkları zaman Lord Claude ve zevcesi genç Fransız pilotun kendilerini intizâr etmekte olduklarını gördü. Beşi tayyareye girerek beş dakika sonra Lord bir kâğıda şu cümleleri yazdı:

— “Cehennemi Sûrat! Bombay’a” ve pilota verdi. Tayyare bütün süratiyle uçuyordu. Takîp ettikleri yol bu idi: Marsilya- Napoli- Süveyş- Bombay...

Tayyare, Bombay’ın geniş ve büyük meydânlarından birinde durdu. Lord, polis hâfiyesi ve muavinine vedâ ederek seyâhatine devam etmek üzere Bombay’da cüzî’ bir istirahatinden sonra Kalkûta’ya doğru hareket ettiler. (8) Hindistan Seyâhatinin Sebebi

Sherlock Holmes, bulunduğu binanın terâsesinde bir koltuğa gömülmüş, ortalığı kavuran cehennemi sıcağın terlemiş ara sıra terini silerek gelen geçeni seyrediyordu. Birdenbire nazarı lüks bir otomobile geçen Avrupalı kıyâfetli birisine atfedildi. Otomobil bulunduğu binanın önündeki kahvenin yanında durdu. İçindeki zengin Mister inerek kahveye girdi. Sherlock Holmes’ün bu gördüğü manzara çok merâklî ve aynı zamanda istifâdeli bir şeydir ki peşinden koştuğu meşhûr hırsızın izini keşfetmişti. Evet, çünkü bu adam Arsen Lüpen’in başka sîmâ altında tecessüm etmiş sahte bir Mister’a benzetmişti. Hemen polis hâfiyesi muâvinini çağırarak:

— Harry, mümkün mertebe acele olarak tebdîl-i kıyâfet et. Hintli bir zengin olacaksın ve karşımızdaki kahveye girip orada bulunan ve zannıma göre Arsen Lüpen olan Avrupalı kıyâfetli adamı takip etmelisin, dedi.

Harry, sûratle üstâdının emrini infâz etmeye gitti. Birkaç dakika sonra tanınmayacak bir derecede zengin bir Hintli olarak ağır ağır kahveye doğru yürümeye başladı. Büyük ve oldukça muntazam olan kahvesi Bombay’da bulunan Avrupalılar ve bazı kibâr ve zengin yerliler ve oradan geçen seyyâhların (9) toplandıkları Avrupa kavi bir salondur. Sahibi Filistinli bir Yahudi’dır. Harry, üstâdının tarîf ettiği vechle şehirli adama yakın bir masa işgâl etti ve o adamın hareketlerini tarassud etmeye başladı. Birkaç dakika sonra içeriye bir adam girerek Harry’nin takîp ettiği adamın masasına gelip oturdu. Harry, aralarında cereyân eden şu muhâvereyi dikkatle dinliyordu:

Avrupalı:

— İstedğim tarzda bir yer bulabildiniz mi? Hintli, kaba bir İngilizce ile:

— Eskiden İngiltere barolarından birisine ait olan ve av için gayet müsâid bir yer olan büyük bir mâlikâne vardır. Etrâfı ormanlık olduğu için orası biraz tehlikelidir. Mamafih arzû ederseniz o yeri size tutalım.

— Peki, esâsen ben öyle yer isterim. Şimdi gidip o yeri görmeli diyerek ve Hintli ile berâber kahveden dışarı çıktılar.

Harry, onları takîp ediyordu. Birçok pis ve gayr-ı muntazam caddelerden geçtikten sonra büyük bir meydânlığa geldiler. Orada birkaç fil kervânları durmuşlardı. Avrupalıyı görünce hepsi koşuşarak öğrendikleri birkaç kelime İngilizce ile merâmlarını anlatmaya çalışıyorlardı. Bir taraftan kendi fillerin sūratından ve mukâvemetinden bahsediyorlardı. Nihâyet ikisi de bir file binerek sık ağaçlı, düz şosenin yolunu takîp etmeye başladılar. Harry ise nazar-ı dikkati celbetmemek için yaya gitmeyi tercih etmişti. (10) Sekiz saat yaya olarak devam eden bu yolculuk Harry'nin dinç ve isportmen vücūduna dokunmamasına rağmen biraz yorulmuştu. Artık uyku ona mübrem bir ihtiyâç idi. Gittikçe kararan muhit, genç polisin kalbinde bir heyecân uyandırmaya başladı. Tanımadığı ve alışmadığı bir yer... Her tarafı vahşî canavarlar müfteris hayvanlarla dolu bir ormanda ufak bir tabanca ve birkaç kurşundan başka hiçbir hâmişî yoktu. Bununla berâber o vazîfesi uğrunda her fedakârlığı gözüne almıştı. Ölümle âdetâ istihzâ edencesine ufak bir korku bile geçirmemişti. Takîp ettiği kervân bir saat kadar yol yürüdükten sonra büyük ve muhteşem şark mimarî tarzında bir binanın önünde durdu. Kapının tokmağını çalmaya başladı. Kapı açıldı ve Avrupalı içeriye girince sūratle kapandı. On metre kadar uzaklığında duran Harry, bu binaya dâhil olmak için çâre arıyordu. Nihâyet binanın arka tarafına gitti. Her yer kapalıydı. Yalnız yirmi metre kadar irtifânda açık bir pencere vardı. Pencerenin önünde bulunan bir ağaca tırmandı ve oradan sūratle bir hamle ile pencereye atladı. Bir elinde tabanca diğerinde cep elektriği ile sofadan çıkarak diğer bir odaya girdi. Burası birçok heykellerle dolu idi. Harry, kulaklarını kabarttı. Bir ses işitiyordu. Yavaş yavaş sesin geldiği kapıya yaklaştı. Anahtar deliğinden bakınca hayrette kaldı. Gördüğü manzara hakikaten çok heyecanlı idi. (11) Arsen Lüpen, Henriette ve birkaç arkadaşı bir masada oturmuşlar içki içiyorlardı. Arsen Lüpen arkadaşlarına şöyle anlatıyordu:

— Beni dinleyin arkadaşlar. Bizi takip eden Mister Harry de dinlesin! Olabilir ki ileride üstâdına anlatır. Pek yakında Fransa'da kurduğumuz plân mucîbince burada icrâyı faâliyet edeceğiz. İlk yapacağımız iş yerlilerden birkaç yiğit toplayarak müthiş bir çete teşkîl etmeliyiz. O çete buradan geçen zengin seyyâhları saymak vazifesiyle mükellef olacak. Ben ve sevgilim Henriette bu muhitin zengin mihrâcelerine musallat olacağız ve bir sene zarfında büyük bir servet toplayarak Amerika'ya gideceğiz, dedi.

Harry, müşkül mevki'e düşmesiyle berâber bu ehemmiyetli malûmâtı elde etmesine çok mesrûr oldu. Arkasında ufak bir patırtı işitti. Geri geldi. Geldiği kapı kapanmıştı. Tekrâr geri döndü, bu sefer kendisini dört duvar arasında buldu. Sūratle duvarın üstüne yürüdü. Fakat heyhat ki o duvar kalın meşe odunundan mamul bir tahta perde idi. Harry, hiddetinden yumruklarını tahtaya sallıyordu. Bu esnâda şeytani bir kahkahayı müteâkib:

— Arsen Lüpen'in işine karışan adamların en hafif cezâsı budur, kelimelerini işitti. Evet, bu ses! Meşhûr hırsızın sesi idi. (12)

Kurtuluş

Sherlock Holmes, muavininin vaziyetini düşünerek merâklanıyordu. Sabahleyin yataktan kalktı. Yatak elbisesini giydi. Londra Salon'a girdi. Garsondan malûmât alarak bundan iki gün evvel buraya iyi giyinmiş, uzun boylu bir Avrupalı gelip gelmediğini ve geldi ise çıkarken ne tarafa gittiğini sordu. Garson biraz tereddüt ettikten sonra:

— Haa... Evet, tarîf ettiğiniz gibi buraya bir Avrupalı Mister geldi; biraz oturduktan sonra da yerlilerden bir Hintli ile büyük caddeyi takîben yürüdüler, dedi.

Sherlock Holmes, mahûl meydânlığa gitti. Bir tarafında İngiliz askerleri kamp kurmuşlar, diğer tarafında ise birçok fil kervânlarla dolu idi. Polis hâfiyesi kervanların birisine yaklaşıp buradan birkaç gün evvel Avrupalı bir müşteriyi alıp almadıklarını sordu.

Hintli yarım yamalak İngilizceyle kendisi uzun bir seferden geldiğini ve böyle bir Avrupalı görmediğini söyledi. Sherlock Holmes, bu sefer başka çâyeye tevessül eyledi. Kervân sahibine on şilin uzatarak:

— Ağa... Şu parayı al, sana bahşîş veriyorum. Şu arkadaşlarından (13) aradığım adamı soruver. Belki onlar görmüşlerdir, dedi. Arkadaşlarına sorunca Hintli mütebessimâne sevinerek içlerinden birisi:

— Evet, hatırlıyorum. İki gün evvel Şalvay Ormanlarında Baron Desclare'nin malikânesine gittiler. Bu karşımızdaki ağaçlıklı şosenin yolunu takip edersiniz gittikleri yolu bulursunuz, dedi.

Polis hâfiyesi elde ettiği malûmâtı görerek yayan olarak yola revân oldu. Kervâncıların izâh ettiklerine göre beş saat yürümesi icâb ediyordu. Büyük malikânenin beyaz binası ta uzaktan göze çarpıyordu. Sherlock Holmes, nazar-ı dikkati celbetmemek için binanın arka tarafından çıkan yola saptı. Ortalık biraz kararmıştı. Ufak bir gıcirtıyı müteâkib bir ayak sesi işitildi. Sherlock olduğu yerde durdu. Görünmemek için büyük bir bambu ağacının arkasında saklandı. Sağ elinde tabancası müheyyâ neticeyi bekliyordu. Gelen bir adamdı. Hintli kıyâfetli bir yerliye benziyordu. Hemen polis hâfiyesi kararı vermişti. Bu adam herhâlde Harry'dir.

Meçhûl adam Sherlock Holmes'ün bulunduğu yere doğru geliyordu. Birdenbire arkasından vahşî bir kaptan çıktı. Meçhûl adam arkasından hayvânın sesini işitmiş olmalı ki arkasına döndü. Kaplanı görünce büyük bir şaşkınlıkla koşmaya başladı. Kaplan ânî bir hamle ile üzerine atılmak istedi. Fakat isâbetli bir kurşun onu bî-rûh olarak yere serdi.

(14) Meçhûl adamın hayâtı kurtulmuştu. Kurşunun geldiği yere doğru yürüdü. Maksudı hayâtı kurtaran bu meçhûl kurşunun sahibini bulmaktı. Sherlock Holmes, attığı kurşun ile zannettiği muavini Harry'nin hayâtını kurtarmıştı. Fakat aldanmıştı. Meçhûl yolcu Sherlock Holmes'e doğru yaklaştı ve hayretle:

— Aa... Sherlock Holmes, dedi.

Polis hâfiyesi de hiddetle:

— Vay canına... Arsen Lüpen...

Ne meş'ûm bir tesâdüf etti. Bir dakika evvel onu ölümden kurtaran polis hâfiyesi şimdi hasmı olan Arsen Lüpen'in üzerine hücum etti. İkisinin arasında müthiş bir mücâdele başlamıştı. Yumrukla başlayan bu müsaraa gittikçe dehşetli bir vaziyet alıyordu. Nihâyet isâbetli bir darbenin tesiriyle bayılan Arsen Lüpen yere düştü. Polis hâfiyesi elinden kelepçesini çıkardı ve tam hırsızın eline takacağı sırada kendisine arkadan atılan bir ip çemberinin

içinde mahsûr kaldığını gördü. Henriette, onu tuzağa düşürmüştü. Sherlock Holmes ise bu dişi arslana kin ve nefret ile bakıyordu ve bir taraftan yaptığı işin vahim neticesini düşünüyordu. Evet, kendisi o kurşunu sarf etmiş olmasa idi çoktan insaniyet o meşhûr hırsızdan kurtulmuş olurdu. (15)

Arsen Lüpen'in Bir Cümlesi

Arsen Lüpen, Sherlock'tan yediği müthiş yumruğun tesiriyle yerde bayılmış bir vaziyette idi. Sherlock Holmes ise desise ile arkadan ipe Henriette ve onun hizmetçilerinden Heravay tarafından elleri bağlanmıştı. Heravay polis ile meşgûl iken Henriette, Arsen Lüpen'i ayıltmaya çalışıyordu. Alnındaki yaray sardı ve onu kucaklayarak ağır ağır adımlarla malikâneye girdiler.

Arsen Lüpen, sevgilisi Henriette'in muâlecesiyle kesb-i âfiyet etti. Sıhhati iyi olduktan sonra ilk sorduğu suâl bu idi:

— Sherlock Holmes nerededir? Onu huzûruma getirin, dedi. Hintli uşakları biraz sonra onu reislerinin önlerine getirdiler. Arsen Lüpen, polisin silâhını almalarını ve serbest bırakmalarını tembih etti. Sûratle emri infâz ettiler. Şimdi polis, hırsızın işâret ettiği bir iskemlenin üstüne oturmuştu.

Arsen Lüpen:

— Size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Hayâtımı kurtardığınız için aramızdaki ezeli düşmanlıklarımıza rağmen yaptığınız lütfâ mukâbil sizi serbest bırakacağım. Şimdi adamlarım sizin gözlerinizi (16) bağlayacaklar ve geldiğiniz yolun ibtidâsında bulunan meydâna bırakacaklardır. Yolda yapacağınız ufak bir mukâvemet hayâtınıza bedel olacaktır. Mamafih bana on beş gün kadar mühlet verdikten sonra sizinle mücâdele etmeye hazırım, dedi. Sherlock Holmes, Harry, gözleri bağlı olarak hırsızın adamları tarafından meydânlığa kadar götürüldü, sûratle oradan ayrıldılar. Polis hâfiyesi ve muavini berây-ı istirâhat ve tekrâr mücâdelelerine başlamak üzere otellerine avdet ettiler.

Saray Rakkasesi

Ava Çıkan Avlanır

[Kalana] Sarayı keşif ve büyük ağaçların ortasında bembeyaz rengi, binasının müzhirâtı ve büyüklüğü nazar-ı dikkati celbederdi. Sarayın önündeki geniş meydânlığın ortasında mermerden ma'mûl büyük bir havuz vardı. Havuzdan fışkıran sular gayet güzel, bedii bir manzara vücûda getiriyordu. Bu saray Hindistan'ın zengin mihrâcelerinden birine aitti. Genç mihrâce esmer, oldukça yakışıklı bir şark tipidir. Ağır adımlarıyla sarayın terâsına doğru yürüyordu. Beyaz ipekli cübbesini giymişti. Terâsa geldiği zaman orada birkaç cariye parmaklığa yaslanmış, şen kahkahalar savurarak gülüşüyorlardı. Mihrâceyi görünce hepsi birden eğilerek ona resm-i tâzim îfâ ettiler. (2) Mihrâce çapkın bir tebessümle:

— Haydi içeri girin. Biriniz bana bir iskemle getirsin, dedi.

Genç kızlar sûratle haramlığa girdiler. Biraz sonra efendisinin istediği iskemleyi getirmişlerdi. Mihrâce, iskemlenin üstüne oturdu. Cevvâl nazarlarıyla etrâfındaki nefti ağaç yapraklarından tabiatın çizdiği nefis tabloya teveccüh etmiş, fikri bedai-i mahlûkâtın güzelliğine gark olunmuş idi. Hava gayet sıcak olmakla berâber muhit gayet sessiz ve sâkindi. Ufak bir patırtının sedası her tarafa aks ediliyordu. Birdenbire sık ağaçların yapraklarının gıcırdadığı duyuldu. Gittikçe yakınlaşan bir hayvânın ayak sesleri Mihrâce'nin nazar-ı dikkatini celbetti. Aradan birkaç dakika sonra

siyah bir atın üstünde açık yakalı, beyaz gömlekli, güzel, sarışın bir Avrupalı kız sarayın önündeki düz ve ağaçlıklı caddeden geçti. Hâmil olduğu silâhtan bir av eğlencesine çıktığı anlaşıyordu. Mihrâce, geçen Avrupalı kızı daha iyi temâşâ etmek için ayağa kalktı. Gittikçe uzaklaşan bu kadın süvârî onun kalbinde bir alâka uyandırmaya başladı. Mihrâce'nin keskin ve ateşli gözleri gittikçe süzülüyordu. Bir an geldi ki yere yıkılır gibi oldu. Hemen parmaklığa dayanarak tekrâr iskemlenin üstüne oturdu. (3) Şirin ormanın içinden çıkan bu sarışın kız, genç ve harîs şarklı emirinin aklını almıştı.

Mihrâce seslendi:

— Abâd!..

Uzun boylu, geniş omuzlu hademe süratle efendisinin önünde diz çöktü:

— Ne emredersiniz efendim? dedi.

Mihrâce, sert ve amirâne sesiyle:

— Sarayımın kahramân muhafızları ile gidip birazdan buradan geçen Avrupalı kızı incitmeden saraya getiriniz. Vakit kaybetmeden dediğimi yapın. Muvaffakiyetiniz takdirde size bol bol inâmlar ve ikrâmlarda bulunacağımı şimdiden vaat ederim.

Hizmetçi, efendisinin emrini garip bulmasıyla berâber koşarak muhafaza askerlerinden birkaçını aldı. Süratle kızın takip ettiği düz şoseyi bırakarak kestirme bir yoldan gittiler. Dört kişi olan Hintliler her birisi bir ağacın yanına saklanarak kızı beklemeye başladılar. Birkaç dakika sonra süvârî genç kız ıslıkla bir İngiliz havasını çala çala geliyordu. Hintliler saklandıkları yere geldikleri vakit gayr-i ihtiyârî atını durdurdu ve atından aşağı inerek atın nallarını muâyene etmeye başladı. O esnâda iri yarı dört Hintli etrâfını sararak teslim olmasını söylediler. (4) Kızın çehresi birdenbire değişti. Gözleri tuhaf bir hâl almıştı.

Kendi kendine:

— Teslim olmak mı? Asla... diyerek kendini yere eğilir gibi yaptı. Hemen tabancasını çıkararak :

— Haydi, defolun alçak haydutlar, yoksa sizi mahvederim, dedi. Hintliler şaşırmışlardı. Kızın bu kadar cesûr olduğunu akıllarına bile getirmemişlerdi. Âbad, oldukça İngilizceye âşinâ, kurnaz ve tecrübeli olmakla berâber Mihrâce'nin müteaddid Avrupa seyâhatlerine iştirâk etmiş ve bu vesile ile Avrupalıları daha yakından tanımıştı. Âbâd, arkadaşlarına dönerek Hintçe:

— Kıza sert davranmayın, nezâketle selâmlayın, dedi.

Kıza dönerek:

— Misis! Biz bildiğiniz haydutlardan değiliz. Demin bu ülkenin hâkimi olan Mihrâce, sarayının önünden geçerken sizi gördü. Yabancı olmanız hasebiyle onun nazar-ı dikkatini celbetmişsiniz. Esâsen Avrupalılara ve yabancılara karşı derin bir muhabbet besleyen efendimiz sizi sarayında bir çay ziyâfetine davet ediyor ve bu vesile ile sizi davet etmek için gönderdi. Zannederseniz Misis cenâbları bu daveti reddetmek nezâketsizliğinde bulunamazsınız, dedi.

(5) Kız kol saatine bakarak biraz düşündü. Hakikâten geçtiği yolda büyük ve muhteşem bir saraya tesâdüf etmişti. Herhâlde Hintlilerin dedikleri doğru olsa gerektir.

— Peki!.. Siz gidin, ben sizi takip ediyorum. Mamafih aklınızdan bir fenâlık geçecek olursa cümlemenizi geberteceğimi şimdiden söylerim, dedi.

Hintliler önünde ve kız arkada olduğu hâlde yürüyorlardı. Nihâyet sarayın önüne geldiler. Kız atından indi. Sarayın hademelerinden biri koşarak atı aldı. Âbad hâlâ mütereddid vaziyette bulunan kıza:

— Buyurun Misis! İşte size refâkat ediyorum, diyerek arkadaşlarını sordu.

Geniş ve loş birkaç koridordan geçtikten sonra büyük bir kapının önüne geldiler. Âbad, kapıyı hafif vurdu. Çok sürmeden genç bir hademe kapıyı açtı. İçeri girdiler. Burası oldukça geniş bir salondur. Duvarları gayet sanatkârınane nakışlarla süslenmiş ve her tarafı halılarla mefrûş idi. Hintli kıza biraz beklemesini söyledi. Kendisi birkaç adım yürüyerek salonun karşısındaki odaya dâhil oldu. Birkaç dakika sonra dönerek kızla berâber salona girdiler. Girdikleri oda gâyet mükellef ipekli minderler ve halılarla mefrûş idi. (6) Odanın bir tarafında genç Mihrâce oturmuş, mütebessim ve mesrûr görünüyordu. Genç kız şaşkın şaşkın etrâfına bakıyor, Binbir Gece gibi şark masallarında işittiği sarayların içinde bulunduğu büsbütün hayran oluyordu, âdetâ inanamayacağı geliyordu. Ciddiyetini muhafaza ederek Mihrâce'yi hafif bir baş eğmesiyle selâmladı. Mihrâce ayağa kalktı. Misâfirlerine bir yer göstererek oturmasını rica etti ve şivesiz bir Fransızca ile:

— Ziyâretinizle müşerref olduk. Zannedersem bu diyâra yeni geliyorsunuz. Seyyâh mısınız?

Kız sahte bir mahcûbiyetle:

— Evet, Mihrâce Hazretleri. Birkaç günden beri bu tarafta bulunuyoruz. New York'ta bulunan meşhûr bir hayvânât-ı vahşiye cambazhânesi hesabına kaplan ve aslan avına çıktık, diğer arkadaşlarımla... Gabay çayı kenarında çadır kurduk. Mihrâce ayakta duran Âbâd'ı bir göz işaretiyle savdıktan sonra kızı derin bir bakışla süzdü. Hâtırasını yoklar gibi başını eğdi, sonra:

— Ben sizi Paris'te iken tanıyorum, dedi.

— !...

— Evet, Bar de Paris'te şark danslarınızla meşhûr bir dansözdünüz. Zannedersem isminiz de Sesil!

Kız oturduğu yerde ter döküyordu. Mazisini bilen bu şarklı (7) adamın gözüne dikkatle bakıyordu. Evet, hakikâten Mihrâce'nin dediği gibi kendisi vaktiyle Sesil nâmı altında bir maksâd-ı mahsûsiyle birkaç ay [Bar de Paris]te dansözlük etmişti. İhtimâl ki Mihrâce onu orada görmüştü. Avrupalı kız bunu tahayyül ederken odaya genç bir Hintli kıızı elinde gümüş tepsi içinde bir kadeh çay olduğu hâlde içeri girdi. Birisini Mihrâce'ye diğerini kıza takdîm etti. Evvelâ Mihrâce, müteâkiben kız çayı aldılar. Çayını bitirir bitirmez kızın mavi gözleri gittikçe kapanıyordu. Bir an geldi ki kendinden büsbütün geçerek yumuşak saçlarını ipekli yastıkların içine bıraktı.

Hakikî Rüyâlar

Sesil, daha doğrusu Henriette. Evet! Arsen Lüpen'in metresi ve şerike-i melâneti Henriette, derin bir uykudan uyanır gibi gözlerini açınca birdenbire hayrette kaldı. Gördüğü şeyler bir sinema hayâlî veya bir tiyatro dekoru değildi. Hakikî bir sahne idi. Gece yarısı her tarafta mütad olan sükûnet ... Açık olan pencerelerden süzülen kamerin ziyâsı bulunduğu yere aks etmiş; güzel, cazib bir manzara teşkil etmişti. Henriette, ayağa kalktı. Mehtâbın ziyâsıyla aydınlanan aynanın karşısına geçti. Kendisini temâşâ etmeye başladı. Şeffâf ve ince etekliği altından güzel ve mevzûn bacakları görünüyordu. Göğsünün kabaran yerlerini kapatan (8) ve enva' taşlarla

müzeyyen müdevver parça parıl parıl parlıyordu. Başındaki taşın elmasları, gözleri kamaştırıyordu. Tekrâr tekrâr aynaya bakıyordu. Bu esnâda içeriden Mihrâce'nin müstehzî bir kahkahasını müteâkib:

— Sesil! Bu kıyâfetini beğendin mi? Sabah giyinmiş olduğun spor kıyâfetinden fazla bu kıyâfeti sana tercîh ediyorum. Çünkü sen öyle ata binecek silâhsız kimselere silâh çekecek, bilmem hayvânât-ı vahşiye avına çıkacak mahlûklardan değilsin. Sen ancak bu kıyâfete ve sana alıştıracığım şark hayâtına lâıyk bir kadınsın, dediğini işitti. Sonra kıvrak ve ruhenvâz bir mûsikî sesi terennüm etmeye başladı. Gecenin lâhûfî sessizliği içinde bu nağmeler tüyleri ürperten hazîn bir şark havası idi. Henriette, sehâr mûsikînin câzibesine kapılarak şuurunu kaybetti. Kendi kendine yavaş yavaş raks etmeye başladı. Gittikçe açılıyordu. Mâzîsinin saadetli günlerini hatırlatan bu mûsikî onu coşturmuştu. Odanın bir köşesinde genç Mihrâce, büyük bir zevkle Henriette'nin raksını seyrediyordu. Ara sıra raksını önündeki şarap sürâhisinden doldurup içiyordu. Mûsikî son perdeyi çalıyordu. Henriette yorulmuştu. Son figürünü yaparak kendisini yumuşak minderlerin üstüne attı. Mihrâce, sazandelerin bulundukları bitişik odaya gitmelerine müsâade (9) verdi. Kızın yanına yaklaştı. Yere eğilerek birkaç şarap doldurup Henriette'e takdîm etti. Henriette, onu yere dökerek:

— Artık size i'timâd etmiyorum. Korkarım ki sabahleyin verdiğiniz çay gibi afyonlu olsun. Mihrâce gülerek:

— Onu, seni bu hâle getirmek için yaptım. Artık istediğim oldu, bundan sonra sana böyle afyonlu veya münevvim şey içirtmekte mâni nedir? İşte ben de içiyorum. Bir şey varsa bana da dokunur diyerek tekrâr bir kadehi doldurdu ve ondan biraz içerek Henriette'e verdi. Artık emniyet kesp etmişti. Kadehi Mihrâce'den alarak içti. Tekrâr istedi, içti. Mest bir hâle gelinceye kadar içti. Kafaları tütsüleyen iki sevdazede gibi birbirlerine sarıldılar.

Artık Henriette, Mihrâce'nin gözdesi daha doğrusu Kaşmîr ülkesi hükümdârı sarayının baş rakkâsesi olmuştu.

Gayr-ı Muntazam Bir Ziyâret

Sherlock Holmes ve muavini Harry, hayli takibât ve taharriyyâtta sonra meşhûr hırsız Arsen Lüpen'in izini bulamamışlardı. Yalnız elde ettikleri malûmât neticesinde hırsızın Hindistan içerlerine doğru gittiğini haber almışlardı. (10) Bu iki kudretli polis hâfiyesi yeni bir faâliyetle atılmak için Bombay'dan "Kalkûta"ya gitmeleri icâb ettiği için posta treniyle oraya hareket edip oradaki otellerin birisinde ikâmet ettiler. Öğle yemeğini müteâkib, polis hâfiyesi ve muavini karşılıklı oturmuşlar huzûr ve sükûnetle pipolarının dumanlarını savurmakta idiler. Bulundukları odanın kapısı açıldı. Hintli garson elinde tuttuğu bir kartı Sherlock'a takdîm ederek:

— Şık bir Mister bunu bana verdi. Sizinle husûsî görüşmek istiyor, dedi.

Sherlock Holmes, tehâlükle kartı aldı, ona seri bir nazar atfetti.

Arsen Lüpen (Dünyanın En Meşhûr Kibâr Hırsız)

Karta tekrâr baktı. Evirdi, çevirdi. Âdetâ inanmayacağı gibi geldi. Harry, üstâdını hayrette bırakan bu şık kartın muhteviyâtını öğrenmek istiyordu. Sherlock Holmes, muavini merâktan kurtarmak için kartı ona gösterdi. Okur okumaz:

— Kâbil değil! İnanmam, dedi.

Sherlock Holmes, Hintli garsona seslenerek gelen misâfiri kabul edeceğini ve kendisinin de buraya gelmesini söyledi. (11) Garson, uzaklaşınca polis

hâfiyesi muavinini bitişik odaya gitmesi ve orada mütekayyid olarak ufak bir işâretle faâliyete geçmesini tembih etti. Harry, cebinden browning tabancasını muâyene ederek bitişik odaya girdi. Birkaç dakika sonra kapı açıldı. İçeriye uzun boylu, gayet şık bir efendi girdi. Şapkasını çıkararak:

— Bonjour Mister Sherlock Holmes, dedi.

— Bonjour... Gelen zât büyük bir soğukkanlılıkla kanepelerin birine oturdu. Cebinden gümüş sigara tabakasını çıkararak:

— Buyurun, Mister Sherlock Holmes. Halis Havana sigaraları. Çok enfes şey, dedi.

Sherlock Holmes, oturduğu iskemlenin önündeki masaya ellerini dayamış, misâfirine dikkatle bakıyordu. Kendisine takdîm edilen sigaralardan birisini eline alarak yaktı.

Misafîr sigaranın dumanını savurarak:

— Azîzim... Sîmâma dikkatle bakmaya hâcet yok zannederim. Ben hiçbir vakit asıl hakîkî çehremi göstermem. Müteaddid isimler, nâmlar altında muhtelif tiplere girdiğimi söylemeye lüzûm görmüyorum. Çünkü bunu siz pekâlâ biliyorsunuz. Hayret etmeyiniz. Ben hakîkî Arsen Lüpen'im. Bombay ormanlarında hayatını kurtarmış olduğunuz Arsen Lüpen'im. Sizi tekrâr görmek ve teşekkür etmek vesilesiyle ziyârete geldim.

(12) Sherlock Holmes, istihzâ ile:

— Vaktiyle bu vazîfeyi îfâ ettiniz ya...

Arsen Lüpen, sözüne devam ederek:

— Acele etmeyiniz. Asıl onun için gelmiyorum. Ne o? Rica ederim, tabancanızı karıştırmaya lüzûm yoktur. Çünkü karşınızdaki adam silâhsızdır. Sherlock Holmes, dudaklarında beliren tebessümü zabtederek:

— Benimle istihzâ etmek için mi geldiniz? Bi-aman hasmım olduğunuzu unuttunuz mu? dedi.

Arsen Lüpen, şeytanî bir kahrkaha koparak:

— Onu pekâlâ biliyorum. Sadede gelelim. Çok sevdiğim ve onun için her fedakârlığı gözüme aldığım Henriette, bir haftadan beri ihtivâ etmiştir. Son zamanlarda elimde kalan birkaç para ile Kaşmîr civârında kıymetli taşlar aramak vesilesiyle oralara gitmiştim. Maksadım iyi bir servet kazanmak ve mütebâki hayâtımı âsûde olarak geçirmekti. Hâdisât buna mani oldu. Henriette, bir gün yalnız olarak atına binip ava çıkmıştı. Ben de o zaman ücretle tuttuğum yerli amelelerle taharriyâtla meşgûldüm. Akşamüzeri, meskenimize döndüğüm zaman o daha gelmemişti. Dakikalar, saatler geçti, yine avdan avdet etmemişti. Sabahleyin yanıma birkaç yerli amele olduğu hâlde onu aramaya çıktım. Bütün gün taharriyâtımıza rağmen bulamadım. Kaşmîr'in esrârengîz ve büyük ormanlarını bir hafta karış karış aradım. Mümkün değil bir iz, bir roman bile bulamamıştım. Artık hayât benim için hiçti. (13) Sherlock, sözünü keserek:

— Şüphesiz hayvânât-ı vahşîyye onun işlediği cinâyetlerin, yaktığı canların intikâmını aldı, dedi.

— Âffedersin, o masûm bir melekti!.. Aynı zamanda cesûr, güzel silâh kullanırdı. Zannetmem ki kaplanlara veya arslanlara taam oldu.

— Tahminime göre Mihrâcelerin saraylarının birisine kaçırıldı. Çünkü bu harîs adamlar kadın, sefâhat için yaşayan insanlardır. Hele Henriette, o güzel ve fettân kadın bu gibi insanlarca kıymetli bir metâdır. Onu öyle serbest serbest gezdirirler mi? Zavallı kadın kendisini Heidberg'te veya Polonya

ormanında zannetti. Kim bilir şimdi hangi harîs insanın haşîn kolları arasında titriyor, onu kurtarmak için muâvenetinize ilticâ' ediyorum. Gerçi o sizin nazarınızda bir cânîye, bir maznûndur. Onun hakîkî mahiyeti mahkemede tebeyyün edecektir. Onu kurtarmanız size taalluk eden bir vazîfedir.

— Peki ya siz? Bilâ-muhâkeme idâm edilecek bir cânîsiniz.

— İsbât edemezsiniz. Çünkü siz fâilini bulamadığınız her cinâyeti veya sirkati Arsen Lüpen'e tevcîh ediyorsunuz. Bununla berâber Henriette'i bulup kurtardıktan sonra size teslim olacağım ve o vakit mahkeme bizim meselemizi hâldecektir. Sherlock Holmes, tabancasını Arsen Lüpen'e tevcîh ederek:

— Sizi kanun nâmına tevkîf ediyorum. Henriette, ceza'-yı sezâsını bulmuştur. Arsen Lüpen gülerek:

— (14) Akıllı ve dirâyetli bir zâbıta memuru olduğunuz hâlde bu muâmelenez şayân-ı hayrettir. Ben hiç öyle kolay kolay kendimi teslim eder miyim? Sherlock Holmes, tabancasını hedefini değiştirmeyerek bitişik kapıya hafifçe vurmak istedi. Onu gören hırsız:

— Nâfile, muavininiz bitişik odada değil. O şimdi çetemizin taht-ı esâretindedir. Bulduğunuz otel bir haftadan beri tesis ettiğimiz bir batakhâne, aynı zamanda çetemizin merkezi.

Sherlok Holmes, tabancasının tetiğini çekerek Arsen Lüpen'e ateş etmek istedi. Arsen Lüpen seri bir hareketle yere eğilerek yerde bulunan bir düğmeye bastı. Sherlock Holmes'ün bulunduğu yer birdenbire çöktü. Patlayan kurşun hedefini şaşırmıştı.

Sherlock Holmes'ün düştüğü yer, kapkaranlık bir bodrum idi. Tavan alçak olduğu için ona bir zarar dokunmamıştı. Elektriği yaktı, yavaş yavaş rutûbetli bodrumun içinde yürümeye başladı. Henüz dört beş adım yürümüştü, birdenbire haykırdı: Harry! Hakikâten muavini Harry, bağlı olduğu hâlde yerde baygın yatıyordu. Hemen üstüne eğilerek nefesini yokladı. Sık sık teneffüs ediyor idi. Demek hayâtı tehlikede değil. Polis hâfiyesi cebinden bir çakı çıkararak muavininin ellerini çözdü ve yavaş yavaş vücûdunu ovmaya, ellerine ve bacaklarına masaj yapmaya başladı. Birkaç dakika sonra Harry gözlerini açtı:

— A! Siz de buradasınız üstâd, dedi.

(15) Polis hâfiyesi, muavinine macerâsını nakletti. Sonra onun nasıl olup da buraya geldiğini sordu.

Harry:

— Tavsiye ettiğiniz gibi bitişik odaya girdim. Tabancam vuku' bulacak ufak işâretlerinize müheyyâ idi. Nasıl oldu, hatırlayamam. Birdenbire bayıltıcı bir koku bulunduğum odada intişâr etmeye başladı. Başım dönmeye ve bilâhare sarhoş gibi olmaya başladım. Tabancam sersemlikle elimden düşmüştü. Sonra şuurumu kaybettim. Ötesini hatırlamıyorum, dedi.

Sherlock Holmes, biraz düşündü. Elini genç muavininin omzuna koyarak:

— Hindistan'da yetişen bir nevi nebat vardır. Onun kokusu çok müessirdir. İşte onu seni bayıltmak için istimâl etmişler zannederim. Kabahat bizde ki otele gelir gelmez etrâfımızı tetkîk etmedik.

Üstâd:

— Kimin aklına gelir ki şehrin merkezinde bulunan koskocaman otel, müthiş bir hırsızın melcei olsun. İkisi böyle konuşurken Arsen Lüpen'in her vakit ki müstehzî sesi işitildi:

— Allah rahatlık versin Mister Sherlock Holmes. Yarım saat sonra Henriette’le berâber Amerika’ya hareket ediyoruz.

Sherlock Holmes, yumruklarını sallaya sallaya etrâfını muâyene etmeye başladı. Hiçbir menfez bulamadı. Saatine baktığı vakit gece hulûl ettiğini anladı. Nihâyet uyku onları mağlûb ederek uyuklamaya başladılar. Bodrumun bir kenarında bulunan büyük ve eski halıların üstüne yattılar. (16) Sherlock Holmes, bir iki saat uyuduktan sonra ayağa kalktı. Aklına bir halâs çâresi gelmişti. Koşarak muavinini uyandırdı ve doğru Sherlock’un düştüğü yere gittiler. Harry, üstâdının omuzlarının üstüne çıkarak tavanın tahtalarını yoklamaya başladı. Birdenbire elleri müteharrik bir tahtaya çarptı. Tahta aşağı yukarı sallanmaya başladı. Bu sefer Harry, var kuvvetiyle müteharrik tahtaya dayandı. Bir metre kadar bir yer açılmıştı. Evvelâ Harry, sonra Sherlock Holmes, odaya çıktılar. Gece olduğu için herkes yatmıştı. Polis hâfiyesi ve muavini sokağa çıkıp yakın bir merkeze gittiler. Oradan birkaç polis alıp oteli muhâsara altına aldılar. Sabah olmadan bütün çete efrâdı yakalanmıştı. Hepsi Hintlilerden ibâretti. Yalnız reisleri Arsen Lüpen meydânda yoktu. Akşam gazeteleri... Sherlock Holmes’ün Kalkûta’da faâliyetinden ve muvaffakiyetinden bahsederken Arsen Lüpen’i yakalamadığını teessüfle kaydetmişlerdi.

Ertesi gün [Saray Rakkasesi] serlevhası altında gazeteler Sesil nâmında bir dansözün, Kaşmir mihrâcesinin sarayında beş milyon dolar kıymetinde mücevherât çalıp firâr ettiğini yazıyorlardı. Bu esnâda Arsen Lüpen ile metresi Henriette, onları Amerika’ya götüren vapurun güvertesinde gittikçe uzaklaşan Hindistan’ın dilnişin sahillerini temâşâ ediyorlardı.

Operadaki Sirkat

New York’un en meşhûr ve en büyük operasyonlarından biri olan “Amerikan Hol” tiyatrosu o gece müdâvimlerine fevkalâde mutantan ve müşâşa bir suvare yaşıtıyordu. Kıymetli sanatkârın ve artistlerden mürekkip bir komedi heyeti çoktan beri hazırladığı pek güzel oyununu temsîl ediyordu. Localar, şık ve dekolte kıyâfetli kadınlar, siyah elbiseli erkeklerle dolu idi. Birinci sınıf locaların birinde gayet şık birçok mücevherâtla süslü genç bir kadın oturuyordu. Bütün nazarlar ona müteveccihiti. Çünkü üstündeki mücevherât elektrik ziyâları altında parıl parıl parlıyordu. Bitişik locada ise sırmalı esvâblı, beyaz ipekli elmaslarla müzeyyen sarıklı bir mihrâce oturuyordu. Yanında şık üniformalı bir Hint zâbıtı vardı. Hintli mihrâce ara sıra bitişik locada oturan şık tuvaletli kadına harîs harîs bakıyordu. Madam ise bu bakışlardan memnûn görünüyor ve hafif bir tebessüm ile mukâbele ediyordu. (3) Artistler, birinci perdeyi sürekli alkışlar arasında bitirdiler. Misis “Katerina” nâmında olan bu güzel ve şık madamın bulunduğu locanın kapısı hafif bir sûretle açıldı. Biraz evvel mihrâcenin yanında oturan şık üniformalı Hint zâbıtının iyi taranmış başı gözüktü. Nâzik bir edâ ile:

— Zât-ı âliniz ile husûsî görüşmek için locanıza girmeme müsâade eder misiniz? dedi. Misis “Katerina” mütehayyirâne:

— Buyursunlar, dedi.

Genç Hintli zâbıt locaya girerek hafif bir baş inhinâsıyla selâm verdikten sonra:

— Misis cenâbları! Bendeniz bitişik locada oturan mihrâce hazretleri tarafından geliyorum. Kendisinin milyonlarca lira kıymetinde muhtelif

mücevherât ve elmasları vardır. Biraz evvel kulağınızdaki kıymet-dâr küpelerin taşları nazar-ı dikkatimi celbetti. Kendisi bu husûsta çok merâklı olduğu için küpelerinizin bir tekini taşlarına bakmak için vermenizi rica ediyor, dedi. Misis “Katerina” bilâtereddüt küpelerinin birisini kulağından çıkararak zâbıta verdi. Zâbıt teşekkür ederek locadan dışarı çıktı. Birkaç dakika sonra elektrikler birdenbire söndü, herkes hayretler içinde kaldı. Fakat çok sürmeden ortalık aydınlandı. Misis Katerina, elektrikler yanınca mihrâcenin bulunduğu locaya baktı. Eyvah! Locada kimseler yoktu. (4) Heyecân ve telâşla locasından fırladı. Derhâl karşısına bir polis komiseri ile iki sivil zâbıta memuru çıktı. Misis, komiseri görünce bitkin bir sesle:

— Aman yetişin. Elli bin dolar kıymetindeki küpelerimin bir teki kayboldu, dedi.

Komiser, ciddi bir tavır ile:

— Kim çaldı. Lütfen çabuk söyleyin, fâilini derdest edelim, dedi.

Misis aynı heyecânla:

— Garip bir tarzda dolandırdılar, diyerek meseleyi bir tafsîl komiserine anlattı.

Komiser mültefitâne:

— Merâk etmeyin Misis cenâbları. Bu gibi vaka’lar muhtelif tiyatro ve sinemalarda birkaç defa oldu. Bunu yapan hırsızın izini bulduk. Tarassudâta başladık ve locaların birisini işgâl ettiklerini tesbît ettik. Emin olunuz ki birkaç saat geçmeden hepsini yakalayacağız. Yalnız zâbıtaya yardım olmak üzere küpelerinizin kalmış bir tekini vermenizi rica ederim, dedi.

Misis, memnûniyetle küpelerin kalan tekini verdi ve komiser:

— Muvaffakiyetinizi şimdiden temennî ederim, dedi.

Komiser pişkîn bir tavırla:

— Misis cenâbları, lütfen bize de adresinizi veriniz de küpelerinizi (5) hırsızlardan alınca oraya gönderelim, dedi.

Misis Katerina, komiserin uzattığı deftere şu adresi yazdı: “Brooklyn Caddesi 11, Apartman 72’nci kat.”

Komiser teşekkür ederek süratle ayrıldı. Misis ise yarı memnûn bir hâlde locasına girerek tiyatronun oyunlarını temâşâ etmeye başladı. Saat yirmi dörtte temsîl, hitâm bularak Misis “Katerina” husûsî otomobili ile ikâmetgâhına avdet etti.

Misis Katerina, çok zengin bir Rus tüccârının zevcesi idi. Kocasını birkaç ay evvel vefât etmiş ve bu sebeple dul kalmış idi. Bununla berâber zevci kendisine büyük bir servet bıraktığından ölümünden pek müteessir olmamıştı. Her gece tiyatrolara, dancinglara, barlara devam ediyor. Genç kavalyelerinin muharrem ziyâfetlerinden geri kalmıyordu. O gün biraz erken kalkmış idi. Hizmetçisinin hazırladığı sabah kahvaltısını ettikten sonra sabah gazetelerini ve kendisine gelen muhtelif mektûp ve davetnâmeleri okumaya başladı. Birdenbire etrâfına ufak, etrâfı kırmızı ile çevrilmiş bir mektûp ilişti. Süratle masanın önünden alarak yırttı ve okumaya başladı. Muhteviyyâtı şu idi:

“Muhterem Misis cenâbları”

Şimdiye kadar kaybolan küpelerinizi elde etmediğinizden (6) dolayı çok müessifsiniz... Küpeleri unutun. Çünkü artık onlar bizim çetenin kasasındadır. Ümîd kat ediniz. Sesinizi çıkarmadığınız takdîrde arkadaşlarımız bir daha sizi mutazarrır etmeyecekler! Bilâkis zâbıtaya haber vererseniz mesele değişir ve siz zararlı çıkarsınız. Hürmetler.”

“Kızıl Çete.”

Misis Katerina, mektûbu bitirince vücûdu buz gibi kesildi. Gözleri süzüldü. On gün evvel (Amerikan Hol) de geçirdiği macerâyı aklına getirdi. Birkaç dakika kadar düşündükten sonra yerinden fırladı. Tuvaletini yaparak mantosunu giydi. Hizmetçisine şoförünün otomobilini hazırlamasını tembih etti. Şoför, Misis'in bu sabah gezintisine veya ziyâretlerine mana vermeyerek otomobili kapının önünde durdurttu. Misis, otomobile binerek şoföre: "Nik Karter" in ikâmetgâhına! dedi.

Şoför, merâktan kurtulmuştu. Hanımı büyük bir kazâ geçirmiş olacak. Bir saat kadar birçok caddelerden geçtikten sonra meşhûr polis hâfiyesinin husûsî ikâmetgâhı önünde durdular. Misis, kapıda duran hizmetçiye kartını verdi. Hizmetçi süratle içeri girdi. Birkaç dakika sonra çıkarak mültefitâne:

— Buyursunlar... Polis hâfiyesi sizi husûsî hücre-i mesâisinde kabul edecek, dedi.

Misis, hizmetçinin delâletiyle Nik Karter' in huzûruna girdi. Polis (7) hâfiyesi büyük bir nezâketle onu karşıladı. Bir kanepeye işâret ederek oturmasını rica etti. Misis oturdu, derin bir nefes aldıktan sonra karşısında serâba kulak kesilmiş olan polis hâfiyesine "Amerikan Hol" tiyatrosunun locasında nasıl dolandırıldığını, çok kıymet-dâr iki küpesini nasıl kaptırdığını bir tafsîl hikâye eyledi. Sonradan kızıl çeteden aldığı mektûbu gösterdi. Nik Karter, büyük bir soğukkanlılıkla bu sergüzeşti dinliyor ve ara sıra Misis' in sözünü keserek izahât-ı kâmile alıyordu. Misis, hikâyesini bitirince kederli gözlerini muhâtabına tevcih ederek:

— Bu muammanın hâllini size ve sizin hârikalı dehânıza bırakıyorum, Mister Karter Hazretleri... diyerek ayağa kalktı.

Polis hâfiyesi de ayağa kalkarak elini sıktıktan sonra:

— Hüsn-ü teveccühünüze teşekkür ederim. Bu benim vazîfemdir. Vâcibe şükrân etmek lüzûmsuzdur. Emin olun ki bir kaç gün geçmeden hepsini derdest edeceğim, dedi.

Misis, dışarıya çıkarak mutmain bir hâlde otomobiline bindi, gitti.

Nik Karter, yazıhânesinde yalnız kalmıştı. Misis "Katerina" ya gönderilen mektubu ikinci defa okudu. Fakat bu defa daha dikkatle okudu. Mektûbu iki eliyle havaya kaldırdı, baktı. (8) Bir şey keşfetmiş gibi gözleri muzefferâne parladı. Kâğıdın başında yalnız bir kısmı kalmış bir unvan başlığı gözüküyordu. Bu ona bir ipucu idi. Çünkü yalnız cüzî bir kısmı okunulan bu başlık (Amerikan Hol) tiyatrosunun unvanı okunuyordu. Derhâl giyinerek sokağa fırladı, İlk rast geldiği otomobille Amerikan Hol tiyatrosunun müdüriyetine gitti. Müdüre kartını göstererek takip ettiği bir mesele ile alâkadâr olan tiyatrolarının mektûb kâğıtlarının birisini istedi. Direktör hayretle yazıhânenin gözünden bir kâğıt çıkarıp polis hâfiyesine verdi. Nik Karter, tehâlükle kâğıdı süratle parmaklarıyla üst kısmını katladı ve cebindeki mektûp ile karşılaştırdı. İkisi aynı matbaadan çıkmış kâğıtlardı. Bunun üzerine polis hâfiyesi, direktöre dönerek:

— Sizin müessesenizin şerefiyle ve sermayesiyle alâkadâr bir mesele husûsunda sizden talep edeceğim malûmâtı vermenizi rica ederim. Direktör, hayret ve istiğrâbla : "Peki" demekle iktifâ etti. Polis hâfiyesi ile dışarı çıkarak ufak bir odaya girdiler. Odada bir tek masa, üstünde bir yığın defter ve kâğıt ile iki iskemle vardı. Direktör, polis hâfiyesine dönerek:

— Burası mahrem bir yerdir, istediğiniz malûmâtı burada verebilirim, dedi.

— (9) Tiyatronuzda çalışan efendilerin hüviyetleri ile tercüme-i hâlleri hakkında izâhât isterim.

Direktör, müstehzî bir bakış ile polis hâfiyesini süzdü:

— Burada bir dakika sabredin. Bizim idâre memurunu çağırayım. O daha ziyâde bilir! diyerek odadan dışarı çıktı ve dışardan kapıyı kilitledi. Nik Karter tehlikeyi hissetti. Sûratle kapıya atıldı. Açmaya uğraştı. Bu esnâda dışarıda müstehzî bir ses işitildi:

— Nâfile... Karter Cenâbları. Bu oda sizin medfen-i ebediniz olacak!

Filhakîka oda yavaş yavaş bir asansör gibi hubût etmeye, bayıltıcı, boğucu bir duman etrâfı sarmaya başladı. Tabiatıyla polis hâfiyesi bayılmıştı. Soğuk bir elin alnının üstüne temâsıyla Nik Karter gözlerini açtı. Bulunduğu yer loş, rutûbetli bir bodrum idi. Hafif bir lamba ziyâsı etrâfı bir dereceye kadar tenvîr ediyordu. Polis hâfiyesini uyandıran bu el, onun akıbetine uğrayan tiyatronun asıl direktörü Mister Henry'nin eli idi. Nik Karter, mütehayyirâne direktöre dönerek:

— Siz kimsiniz, buraya nasıl düştünüz? dedi.

Asıl direktör:

— Ben Amerikan Hol tiyatrosunun sahibi ve müdürüyüm. On (10) günden beri burada mahbûsum. Bir seneden beri bu tiyatroyu satın almıştım. Tiyatronun memurları hep eski ve buranın emektâr işçileri idi. Son günlerde gerek artistlerin gerek müşterilerin mücevherâtı sık sık kaybolmaya, herkes şikâyet etmeye başladı. Bunun üzerine memurlar hakkında sıkı tarassudat ve tahkikât yapmaya başladım. Bunu gören ve menfûr işlerine gelmeyen ve tiyatrodaki vuku' bulan bütün hırsızlık ve cerâiminin fâilleri olan birkaç tiyatro müstahdemini beni tongaya düşürerek bu gördüğünüz bodruma tıkadılar. Her gün bana cüzi' bir ekmek ile birkaç tane zeytin veriyorlar. Aynı zamanda tiyatroya olan mülkiyetim ve hâkimiyetimden ferâgatımı müşîr bir senedi imza' etmekliğim için her gün ısrâr ediyorlar. Şayet imza' etmezsem beni bu yerden çıkarmayacaklarını söylüyorlardı. Ben de iki günden beri düşünüyorum. Henüz bu husûsta kati kararımı vermedim, diyerek geniş bir nefes aldı, sonra uykusuzluktan kızarmış gözlerini Nik Karter'e tevcih ederek:

— Âffedersiniz! Ben sizi tanımıyorum. Herhâlde siz de benim gibi bir felâketzede, mücrimlerin ellerine düşmüş bir zavallısınız değil mi? dedi.

Nik Karter, başını sallayarak:

— Hayır, monşer. Ben polis hâfiyesi Nik Karter'im. Tiyatronuzda vuku bulan sirkatlerden haber aldım. Tahkîke geldim. Sizin rolünüzü ifa eden sahte tiyatro direktörü bana hademe hakkında izâhat vermek (11) bahânesiyle bir odaya soktu. Dışarıya çıkarak beni yalnız bıraktı. Birdenbire bulunduğum oda hubût etmeye başladı, fenâ bayıltıcı kokular da intişâr ediyordu. İşte o sırada bayıldım ve burada kendime gelemedim. Mamafih yanımda tabancam bulunduğu için pek o kadar korkmuyorum, dedi. Bu esnâda hafif hafif ayak sesleri işitmeye başladı. Direktör yavaşça Nik Karter'in kulağına fısıldadı:

— İşte her gün beni tehdit eden ve senedi imzalamak isteyen cani geliyor. Köşede eski bir kanepe var, arkasına saklanın. Bodrum birdenbire aydınlandı. Bir elinde cep elektriği diğerinde tabanca, maskeli bir adam... Hızlı hızlı direktörün bulunduğu yere geldi. Hiddetli hiddetli etrâfını süzdükten sonra direktörü ayağıyla tepeleyerek bağırdı:

— Sefil patron! Ne karar verdin, senedi imzalayacak mısın? Direktör calî bir tavırla:

— Peki, imza' ederim. Yalnız beni serbest bırakın!

Maskeli cânî soğuk bir kahkaha kopararak:

— Hay hay... Tabii seni sağ bırakacağız. Hele sen imza' et de kolay, diyerek tabancasını cebine koydu. Senedi çıkardı. Bu esnâda Nik Karter, kanepenin arkasından fırlayarak cânînin üstüne atıldı. Şimdi ikisinin arasında müthiş bir mücâdele baş göstermişti. On dakika devam eden bu boğuşma neticesinde cânî kafasına yediği kuvvetli bir yumruk darbesinin tesiriyle yere yuvarlandı. Nik Karter, üstüne çullanarak (12) ceplerini yoklamaya başladı. Bir deste anahtar ile bir tabanca vesaire buldu. Derhâl cebinden her vakit taşıdığı kloroform şişesini çıkararak cânîye koklattı. Artık derin bir uykuya dalmıştı. Yüzünden maskesini, elbiselerini çıkardı. Maskeyi yüzüne takarak elbiselerini giydi. Cânînin tabancasını direktöre vererek:

— Beni takip edin, herifler çok ihtiyâtsiz, birbirlerine söylemeden iş görüyorlar. Çünkü bu boğuştuğum cânî onlarla olduğu hâlde benim burada bulunduğumdan haberi yok, dedi. Yavaş yavaş ikisi cep elektriğinin ziyâsıyla cânînin geldiği yere geldiler. Bu demirden mamul bir kapı idi. Nik Karter, cânîden aldığı anahtarlarla açtı. Uzun bir koridoru geçtikten sonra kapalı bir odanın önünde durdular. İçeriden bir ses geliyordu. Hiç şüphesiz ki hırsızlar burada toplanmış konuşuyorlardı. Yüksek sesle konuşulan sözlerden anlaşılıyor ki büyük bir cinâî tasviri kuvveden faale çıkaracaklar!

Nik Karter, kapı aralığından baktı, içeride beş kişi vardı. Riyâset iskemlesinde bir kadın oturuyordu. Çok genç ve güzel olan bu kadın Nik Karter'in nazar-ı dikkatini celbetti. Biraz düşündü, hatırasını yokladı. Bu pek yakında New York'a gelen güzel bir İtalyan artisti değil mi? Evet, tahminde isâbet etmişti. Çünkü direktör de kapı aralığından baktığı vakit tanımıştı. Bir ay evvel tiyatrosuna gelen bir artist... Filhakîka artist nâmı altında (13) müthiş bir hırsız kadın, çete teşkilâtında mâhir bir cânîye idi. Nik Karter, geri çekilerek cebinden bir defter çıkardı. Bodrumdaki yatan cânînin cebinden çıkan bu defter birçok esrâr ve parolaları hâvî idi. Daktilograf ile yazılı bu parolalara göre içtimâ' odasının elektrikleri sönünce içtimâ' bittiği ve artık dışarıya çıkmasının lâzım olduğunu işâret etmektedir. Nik Karter ile direktör, kapının yanında bulunan elektrik telini kopararak cereyânı kesti.

İçeriden kadın:

— İçtimâ' bitti. Birer birer dışarıya çıkın, diyordu.

Polis hâfîyesi direktörle berâber müteyakkız bir hâlde kapıda durdular. Tabancaları ellerinde parmakları tetikte idi. Birer birer çıkmaya başladı. Çıkan hırsızlar iki tabanca namlusunun korkunç parıltıları ve Nik Karter'in teslim tehdidi altında ellerini kelepçeye teslim ettiler. Yalnız kadın müthiş bir sûretle odaya girerek kapıyı kapadı. Nik Karter, cebinden anahtarı çıkararak kapıyı kilitledi. Mütebâki kalan hırsızları da tiyatro binasının sahne kısmına çıkardı. Kalın zincirlerle hepsini bir sıraya bağladı. Vakit gece yarısından sonra olduğu için tiyatrodaki kimse yoktu. O büyük ve muhteşem bina derin bir sükûnet ve sessizlik içinde âdetâ bir mezarlığa benziyordu. Nik Karter, direktörü araba ile evine götürdü. Kendisi (14) en yakın bir merkeze giderek birkaç polis aldı. Tiyatroyu ablûka altına aldı. İçeriye girerek direktörün bulunduğu yatak odasına girdi. Sahte direktör mutmain bir hâlde yatıyordu. Nik Karter, hiddetle bağırdı!

— Sahte direktör... Kalk hesap vermek sırası geldi.

Hırsız yatağında doğruldu. Karşısında duran Nik Karter'i görünce acı bir feryât kopardı. Korkusundan tekrâr yatağa kapandı. Polis hâfiyesi atılarak elinden çekti. Ellerine kelepçeyi geçirerek pijamasıyla polislere teslim etti. Böylece Nik Karter, tiyatronun içinde bulunan bütün hırsız hademe ve memurları yakaladı. Zâbitaya teslim etti. Şimdi yalnız kadın kalmıştı. Nik Karter doğru içinde hapsettiği odaya koştu. Açtı. Eyvâh!.. Kimseler yok. Asabî asabî her yeri aradı, taradı. Yok! Yok! Bu şeytan kadın nereden ve nasıl kaçmıştı. Yoksa gizli olarak odada bir kapı mı var? Nihâyet Nik Karter'in keskin ve zeki bakışları o gizli kapıyı keşfetmişti. Fakat ne yazık ki sokağa nâzır alçak bir pencere idi. Şüphesiz ki kadın da oradan sıvışmıştı.

Ertesi gün yevmi gazetelerin müvezzileri, New York sokaklarında şöyle bağırıyorlardı:

(Nik Karter'in Son Muvaffakiyeti) Havadisler!..

Yeni asılan sokak ilânları da ahâliyi şöyle davet ediyordu:

— (15) “Bir müddetten beri büyük ve meşhûr bir tiyatroyu merkez ittihâz ederek direktörünü hapseden ve gizli olarak o tiyatroya gelenleri soyan ve nihâyet meşhûr Amerika polis hâfiyesi Nik Karter'in gayretiyle meydâna çıkarılan (Kızıl Çete) nin bilumûm efrâdı bu akşam merkezleri olan (Amerikan Hol) tiyatrosunda halka bedava teşhîr edilecektir.” Bu ilânı okuyan halk akın akın mezkûr tiyatroya tahaccüm etmeye başladılar. Vakit malûm hulûl edince (Amerikan Hol) tiyatrosunun perdesi açıldı. Yirmi kişiden mürekkip bir hırsız çetesi zincirler içinde, sert sert bakışlarla ahâliye bakıyorlardı. Yanlarında birkaç polis ile Nik Karter duruyordu. Halk yüksek seslerle:

— Yaşasın Nik Karter... Hurra... Hurra... diye bağırıyorlardı.

Polis hâfiyesi başını eğerek halka teşekkür etti ve sonra hazirûna hitâben:

— Efendiler, bu tiyatroda eşyasını, mücevherâtını vesaire şeylerini kaybedenler yarın polis müdüriyetine mürâcaat ederek eşyalarını almalarını rica ederim, dedi.

Alkışlar arasında perde kapandı. Hırsızlar berây-ı muhâkeme hapse götürüldü. Halk ile berâber dışarıya çıkan polis hâfiyesi sokak (16) başına gelince mantosuna bürünmüş güzel bir kadın yanına yaklaşarak selis bir İngilizce ile:

— Pek mağrûr olmayın! Bu muvaffakiyetiniz bir muvaffakiyet değildir. Çünkü çetenin elebaşını yakalamadınız, dedi.

Nik Karter, hayretle kadının yüzüne baktı, hiddetle:

— Siz kim oluyorsunuz ki benim muvaffakiyetimi beğenmiyorsunuz, dedi.

Bu esnâda kadın çılgın bir kahkaha kopararak yanına yaklaşan kapalı bir otomobile atladı. Başıyla mebhût bir hâlde duran polis hâfiyesine selâm vererek:

— Affedersiniz! Kendimi size prezante etmedim. Cârîyeniz Angalina'yım. Yani kızıl çetenin reisiyim, dedi.

Nik Karter, otomobile birkaç el silâh attı ise de otomobilin cehennemî süratle koşması üzerine mermiler havaya gitmiştir. Ertesi gün hırsızlar muhâkemeye tevdi' edildi. Birkaç celse devam eden muhâkemeleri neticesinde alelumûm işgâl-i şâkkaya mahkûm oldular.

Nik Karter, o günden beri halktan binlerce kez teşekkür mektûbu almaya başladı. Fakat o kendisini buna lâyık görmüyordu. Çünkü daha reislerini yakalayamamıştı.

Maskeli Süvâri

Ölümlle Mücadele ve Kurtuluş

Güneşin kızıl şuaatı “Kırmızı Şato”nun bodrumundaki pencerelerden nüfûz ettiği vakit, orada yorgunluktan bitâb bir hâlde horlayan Sherlock Holmes, güneşin yakıcı harâretine dayanamayarak gözlerini açtı. Sağa sola bakmaya başladı. Her taraf sâkin ve sessiz idi. Geçen gecenin hâtırası hâlâ gözlerinin önünden ayrılmıyor, müthiş rakîbi Arsen Lüpen’in izdîvâcında cereyân eden eğlenceler, sabaha kadar devam eden danslar ve onun eğlencelere karşı nasıl bîtaraf bir seyirci kaldığını hatırlıyordu. İki elini yanaklarına getirerek düşünmeye başladı. Bütün zekâsını, kurnazlığını, mârifetini topladı ve bir çâre-i halâs aramaya başladı. Yerinden fırlayarak o geniş bodrumda yürümeye başladı. Bodrumun ta dibinde eski zamanlardan kalma birçok masa, iskemle ve kitâp yığınları duruyordu. Sherlock Holmes, hemen kitâpları karıştırmaya başladı. Beyaz bir kâğıt ile bir kurşun kalem buldu. Hemen şu tezkireyi yazdı: “Kırmızı Şato’da aşağı kattaki bodrumda mahbûsum. Mümkün olduğu kadar süratle birkaç nefer polis ile (...) şatosunu muhâsara altına alıp içindeki hırsızları yakalayın. Hâmil-i tezkireyi mükâfat etmeden bırakmayın.”

Sherlock Holmes

Tezkireyi yazdıktan sonra katladı ve doğru sokağa nâzır demir parmaklıklı pencerenin yanına yaklaştı. Gözlerini sokağa dikerek oradan geçen köylüleri bekliyordu. Aradan beş on dakika geçmeden at üstünde sağına soluna torbalar yerleştirmiş bir köylü yavaş yavaş Paris’e giden düz ve ağaçlı bir caddeyi tutmuştu. Sherlock Holmes’ün bulunduğu pencereye yaklaşıncı polis hâfiyesi ona kâğıdı atarak ilk rast geldiği polise vermesini beyân etti ve şayet tezkireyi verir ise kendisine iyi bir mükâfat vereceğini de ilâve etti. Tabii köylü bu sabah siftahını beğenmiş koşa koşa oradan ayrılmıştı. Sherlock Holmes, tezkireyi köylü ile görünce memnûn oldu. Neşesi yerine geldi. İki gündür sudan başka bir şey ağzına koymamıştı. Şimdi müthiş bir açlık içinde kıvranıyordu ve artık yaklaştığını tahmin ettiği halas dakikalarını sabırsızlıkla bekliyordu. Polis hâfiyesi bodrumun bir kenarında birçok kitâp enkâzlarını karıştırmaya başladı. İnsan canı sıkıldığı vakit en adî en ehemmiyetsiz şeylerle uğraşmaya başlar. İşte Sherlock Holmes, bu kitâpların arasında nazarı dikkatini celbedecek ufak bir kart buldu. Kartın bir tarafında meşhûr M.K. atının ismini gördü. Her at yarışlarında muvaffak olan bu at geçen sene her nasıl olduysa ortadan sahibi ile kaybolmuş idi. Evet, Sherlock Holmes’ün bu esrârengîz at hakkında epey malûmâtı (3) vardı. Çünkü her müsâbakada birinci gelen bu at sahibi her yarışta başka bir maske geçirir ve imzasını M.K. atar ve o nâm ile mükâfatını alır ve yüzünü hiçbir gazete, muharrir ve ressamına göstermeden ortadan kaybolup giderdi. Sherlock Holmes, Londra’da iken bu atın hikâyesini Fransa’nın gazetelerinde okur ve her gün tesâdüf ettiği havâdisler gibi ehemmiyet vermeden geçerd. Kemâl-i tehâlükle o kartı cebinin bir tarafına yerleştirdi.

Enkâz Altında

Bodrumun kalın ve demirden ma'mûl kapısı açıldı. İçeriye iki maskeli, iri yarı herif girdi. Tabancalarının namlularını Sherlock Holmes'e tevcih ederek "Haydi kalk Reis seni istiyor" dediler.

Sherlock Holmes, istemeyerek kalktı. Heriflerin emriyle önlerine geçti. Birçok çapraz ve loş yere geçtikten sonra geniş bir sofaya geçtiler. İçeriye girince Sherlock Holmes'ün hayretten ağzı açık kaldı. Eski engizisyon muhâkemesinde cereyân eden dehşetli ve feci vakayii hatırladı. Yirmi kişi idiler. Yüzlerinde siyah maske, sırtlarında kırmızı esvâplar vardı. Önlerinde reisin yüksek masası, reis bir kadınla oturuyor. Sherlock Holmes, bu nahoş manzarayı görmemek için gözlerini yere dikerek içeriye girdi. Yanındaki iki herif onu reisin bulunduğu masanın altına aldılar. Sherlock Holmes; ceketsiz, şapkasız yalnız külot bir pantolon (4) giymiş, gayr-ı muntazam siyah bir kravat takmıştı. İngilizlerin mûtab ve tabii olan soğukkanlılığı ile ölüme âdetâ istihzâ ediyor. Reis ayağa kalkarak gür bir sesle önündeki yirmi arkadaşına hitâben: "Arkadaşlar! Şimdiye kadar bütün işlerinizi ve mesâînizi mahveden her teşebbüslerimize engel olan bu adamı, şu gördüğünüz meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes'ü ortadan kaldırmak istiyorum. Emin olun ki dünyada hiçbir kuvvet bizim işlerimize hâil olamaz. Evet! Hâfiye öldürülmeli ve bu dünyadan artık selâmetle ayrılmalı"... Siz ne dersiniz?

— Ölüm... Ölüm... Sesleri o büyük sofada çınladı. Sherlock Holmes ise o mahdûd dakikaları yaşayacağı beş on dakika zarfında birçok ümitler bekliyordu. Arsen Lüpen, tabancasını yanındaki kadına vererek:

— Henriette, intikâm almak zamanı geldi. Al şu kıymetsiz tabanca ile bütün İngiltere'ye bedel olan bu düşmanımızın hayâtına hâtime ver.

Sonra maskesini çıkararak müstehzi bir sesle Sherlock Holmes'e döndü: Sherlock! Bana kaç senedir birbirimizle uğraşıp duruyorduk. Gâh ben gâlip gâh sen gâlip geliyordun. Sonunda benim kıymetli derin aşkıma mani olmak için dünya ile değişmediğim şimdiki zevcem Henriette'i zindânlara atmak istedin. Fakat buna muvaffak olmadın. Bak ben ne kadar lûtûfkârım, sen düşmanım olduğun hâlde düğüne davet ettim ve ölmeden evvel son dakikalarını binihâyet eğlencelere seyirci bıraktım. Bundan sonra artık kıymetli hayâtına vedâ etmelisin. Tam beş dakikan kaldı. (5) Sherlock Holmes, bu beş dakika neler geçirdiğini tahmin edemiyordu ve kendi kendine "böyle ölmektense ölüm ile pençeleşmeli" diyordu. Reis ise önündeki saate bakıyor, Henriette gayet lâkayt, müstehzî bir tavır takınmış ve sandalyeye dayanarak hâfiyeye tabancasını çekmiş, beş dakikanın hitâmını bekliyordu. Bir dakika geçti. Şatonun koridorlarında koşuşmalar ve silâh sesleri işitildi. Hırsızlar bu gayrı mutâd olan vaziyetten ürkerek ayağa kalktılar. Arsen Lüpen, tehlikeyi hissetti. Hemen önündeki masanın gözünden siyah madeni bir cisim çıkararak "İşte" dedi. Sherlock Holmes! Ben ile Henriette'den maada sen ve zâbıta kuvvetleri ve benim maiyetim bu şatonun içinde mahvolacaksın, diyerek elindeki o bombayı attı ve kendisi bir zile basarak Henriette ile berâber olduğu yerde kayboldular. Bomba patlayınca müthiş bir seda hâsıl eti. Hırsızlardan, polislerden bayılanlar, yaralananlar, ölenler yerlere düşüyorlardı.

O koskoca bina olduğu gibi yıkılmıştı...

Birkaç gün sonra şatonun enkâzını temizleyen ameleler, gâyet garip bir şeye rast geldiler. Birçok masalar ve iskemleler altında bir insan inlemesini işittiler. Derhâl hummalı bir fâaliyetle onu tahlis etmeye çalıştılar. Yarım saat

geçmeden bir insanın bîhûş bir hâlde yerde yattığını gördüler. Hemen bir sedye tedârik ederek onu en yakın bir eczâneye götürdüler. Orada yapılan bir masaj ile müdâvât-ı evveliye onu geçirdiği baygınlıklardan şifayâb ettirdi. (6) Hasta yavaş yavaş gözlerini açmaya ve aptal aptal etrâfına bakmaya başladı. Sonradan derin bir nefes aldı. Dudakları bir şeyler mırıldanır gibi kımıldanmaya başladı. Başı ucunda duran eczâcî:

— Mösyö... Kimsiniz? Hüviyetinizi söyler misiniz? dedi.

Polis hâfiyesi yavaş ve kısık bir sesle:

— Ben Sherlock Holmes'üm, dedi. Eczâcî hayretinden şaşırdı. Demek yaptığı fedakârlıkla büyük bir adam kurtarmış, ne kadar bahtiyâr ve memnûn olmuştu. Eczâcî kalfasına seslenerek şık bir otomobil kiralanmasını tembih etti. Beş dakika geçmeden şık bir benz otomobili geldi. Eczâcî sûret-i nazikânede Sherlock Holmes'ü belinden tutarak göğsüne dayattı ve ağır ağır otomobile kadar götürdü. Eczâcî, eczâneyi kalfasına bıraktıktan sonra Sherlock Holmes'le berâber kendi husûsî evine gittiler. Otomobil yarım saat kadar bir yol gittikten sonra Paris'e yakın bulunan villalardan birisine geldiler. Otomobil durdu. Gayet muhteşem ve muntazam bir bina içinde bu zarîf köşk Eczâcî Mösyö Victor'un mâlikânesi idi. Paris'in civârında bulunan eczânesi köylülerin âdetâ dert ortağı idi. Her hastalanan erkek, kadın, çoluk çocuk oraya gelir, hastalığını tedâvi ettirir, ilâç alırdı.

Mösyö Victor, elli yaşında, dinç, iyi kalpli bir iş adamı idi. (7) Yirmi seneden beri hayât geçirdiği sevgili zevcesi Margaret, on altı yaşlarında sarışın, güzel Julida kızı ile berâber cazîb villada âsûde bir hayât geçiriyorlardı. Kahramanımız Sherlock Holmes, bu bahtiyâr ailenin yanında iki ay kadar misâfir kaldı. Büyük Julida, büyük bir itinâ ile meşhûr polis hâfiyesinin sıhhatine bakıyor, muntazaman ilâçlarını veriyordu. Julida, her gün gazetelerde roman ve haftalık mecmualarda okuduğu polis hâfiyesinin merâklî sergüzeştleri onu bu adama büyük bir âlâka uyandırmaya başladı. Ya hele tâlî' onu evlerine kadar getirdi ve kendi hayâtı gerek babasının ve gerek onun elinde olduğunu anlayınca müşfik bir anne gibi ona bakmaya başladı. O iki ay zarfında polis hâfiyesi, gerek Mösyö Victor'a gerek ailesine kendisinin onların evinde ve berhayât olduğunu kimseye söylememesini berây-ı maslahât tembih etti.

Bütün Fransa ve İngiltere gazeteleri, Sherlock Holmes'ün Arsen Lüpen'i takip ederken hırsızlar tarafından nasıl öldürüldüğünü yaptıkları derin tahkikât ile yazdılar. Herkes endişede daha doğrusu müteessir ve mütekeddir görünüyor, evet, o meşhûr dâhinin sonunda böyle alçak hırsızların ellerine düşerek öldürülmesi cidden acınacak bir fâcia idi. Daha bazı tecrübe-dide yüksek fikirli insanlar, Sherlock Holmes'ün ortadan birdenbire kaybolmasının sırf kendisinin îcâd ettiği bin bir hilelerinden birisi olduğuna hamlettiler...

(8) Arsen Lüpen ise tarîf ettiğimiz vechile şatoda kendisinin tehlikede olduğunu hissedince aklına ânî ve cehennemi bir fikir gelmiş ve esâsen teşekkülünde müteharrik bulunan oturduğu riyâset iskemlesinin ziline basarak Henriette'le berâber o müteharrik asansörle aşağı kata inip oradan bütün sûretleriyle yanan ve yıkılan şatodan uzaklaşmış ve o geceyi civâr köylerde geçirmişlerdi. Ertesi gün alessabah otomobile binerek gidip orada her vakitte Arsen Lüpen'in emrine âmâde olan apartmanına yerleştiler. Arsen Lüpen'in oturduğu apartmanın komşuları ve civâr halk onu zengin bir Cenûbî

Amerika hayvânât tüccârı diye tanırlardı. Esâsen oraya hırsız kıyâfетini değiştirerek öyle gelir ve kendisine isnât edilen bu nâmın sıfatını, etvârını taklît ve kendisine yakıştırdı. Fakat ara sıra bu mahalden günlerce, aylarca birdenbire kaybolması nazar-ı dikkati celbediyordu. Tabii kendisine sorulunca:

— Şürekâmdan aldığım telgrâf mucibince Rio de Janerio’den gelen hayvânâtı Marsilya’da karşılamaya ve onlara lâzım olan muâmeleyi icraya gittim, der ve onları bu kâbil plânlarla kandırırdı.

Arsen Lüpen artık ruhu kadar sevdiği Henriette’le berâber gayet âsûde bir hayât geçiriyordu. Ara sıra yapılan kibâr balolara, müsâmerelere iştirâk ediyorlardı. Öyle ya! Şimdi onu takip eden gölgesi gibi peşinden ayrılmayan Sherlock Holmes’ü öldürmüştü. Bilmiyordu ki Sherlock Holmes, her felâketten bir mucize gibi kurtulur ve yine onu yakalamaya çalışır. (9) Arsen Lüpen, bu mutantan ve külfetli hayâtını idâre etmek için epey paraya ihtiyacı vardı ve onun için şimdi bütün gün yakalanacak av arıyordu.

Büyük At Koşuları

Aylarca devam eden hazırlıklardan ve fedakârlıklardan sonra nihâyet Paris sokaklarında hatta bütün Avrupa’nın meşhûr şehirlerinde büyük yazılarla reklâm görünmeye başladı. Bununla berâber Paris’in meşhûr Eyfel Kulesi her gece bu yapılacak koşu için elektriklerle türlü türlü reklâmlar yapıyor, spor gazeteleri her gün bu müsâbakalar için birçok mülâhazat ve tahminât yapmakta idi. Esâsen Avrupa ve Amerika’da at koşularına büyük bir rağbet ve ehemmiyet atfedildiği bütün dünyayı sarsan bu merâk birçok asırdan beri kuvvetini muhâfaza etmektedir. At müsâbakalarında duyulan zevk ve heyecân dünyanın her türlü huzûzâtına müreccahtır. Spor merâklıları da o manzarayı temâşâ etmek için her türlü fedakârlıklarda bulunurlar. Bu heves kibâr kadınlar arasında da taammüm etmiş, hatta kendilerinin bile iştirâk ettiği görülmüştür. Paris’e bu müsâbakayı izlemek ve iştirâk için binlerce merâklı gelmişti. Hemen her saat trenler muhtelif şehirlerden ahâli getiriyordu.

Müsâbakaya tam üç gün kaldı. Herkes sabırsızlıkla bekliyordu. (10) Gazinolarda, barlarda, yüksek mahafilde cereyân eden muhâvereler hep şu tarzda idi:

— Monşer ne dersin, Mösyö Clemson’un Leon’u acaba muvaffak olacak mı?

— Tabii değil mi? O halissüddem Arap atıdır. Bin fedakârlıkla Necid havâlîsinden getirdiler. Yapılan tecrübelerde epey muvaffakiyet gösterdi. Mübârek kuş gibi uçuyor. Yalnız bu muhîte alışamadığı için her şeyden ürküyor. Mamafih alışır.

— Ya öyle atlar Arabistan’ın nihâyetsiz çöllerinde hiçbir maniaya rast gelmeksizin o sıcak kumların üstünde koşar. Her ne ise alışmak meselesi...

— Evet. Bu muhît meselesi... Hatta ben geçen sene seyâhatimde...

Bu gibi muhâvereler hemen işiteceğiniz ve gazetelerde okuyacağınız yegâne havâdistir. Ama ne merâk diyeceksiniz. Evet, öyle bir merâk... Daha müsâbaka başlamadan iddiâyâ çıkan çok merâklılar var.

Meşhûr kömür kralı Mister Gibson ile İngiltere milli banka direktörü Edmund’un atı birinci gelecektir, bunu hâdisât isbât etmiştir. Mister Gibson bunu kat’ iyetle reddediyor ve diyordu ki:

— Hayır, o geçen sene idi. Bilmiyor musun azîzim bu sene Mösyö (11) Clemson’un yetiştirdiği Arap atı Leon, daha süratli ve daha mukâvemetlidir.

Bu muhâvereden sonra hazırûndan birçok kibâr Amerikalılar ve Fransızlar, aralarında bir mukâvele akdettiler. Mezkûr mukâvelenin mündericâtında deniyor ki: “Bu iki at yani, Leon ve İnci, herhangi gâlip gelirse mağlûb atı gâlip gelecek diye iddiâ eden kimse arkadaşına bir milyon dolar vereceğine biz de şehâdet ederiz” ve şayet hiçbirisi gâlip gelmezse her ikisi birer milyon gâlip gelen ata vereceğini taahhüt eder.

Altında birçok müteber ve yüksek adamların imzaları... Bu gürültülü ve iddiâlı sözlere büyük bir ehemmiyet atf ve teferruatıyla dinlenen American Club’ın yalnız başına bir masayı işgâl eden ve şampanyasını içmekle meşgûl gibi görünen tipinden ve giyinişinden Cenûbî Amerikalı bir tüccâr olduğu anlaşılan bir zât kendi kendine:

—“Fırsat, kısmet insanın ayağına düşer. Düşer amma idâre etmesini bilmezse onu kaybeder.” diyerek büyük bir neşe ile kulüpten çıktı ve ikâmetgâhının bulunduğu semte doğru yürümeye başladı.

Kapıda onu karşılayan güzel zevcesini kucaklayarak:

— Müjde! Müjde! diyerek kulağına mırıldandı. Henriette yukarı çıkalım. Sana bir şey anlatacağım. Arsen Lüpen’den başka birisi olmayan Cenûbî Amerikalı, zevcesi Henriette’le berâber asansörle üst kata çıktılar. Şapkasını ve takma sakalını çıkardı. İnce bir pijama ile (12) Henriette’le berâber dudak dudağa, nefes nefese bir şezlonga gömüldüler. Bir taraftan zevcesinin esik lepiska sarı saçlarını okşuyor, bir taraftan da işittiği muhâvereyi anlatıyor. Henriette, mavi, sehâr gözlerini Arsen Lüpen’e tevcîh ederek:

— Şimdi ne yapmak istiyorsun, anlamadım dedi.

— Benim gâyet çevik ve seri bir atım var. Her sene Fransa yarışlarında muvaffak olur. Belki işitmişsindir. M.K. markalı at. Onu ben kullanır ve maskeli olarak koşuya iştirâk ederim. Üç koşuda muvaffak oldum. Bu at bir İngiliz erkân-ı harbinin Transuval’den getirdiği güzel bir attır. Erkân-ı harbî bir gün büyük bir fedâkarlıkla büyük bir felâketten kurtardığım için onu bana hediye etti. Şimdi ben koşuya iştirâk edeceğim. Fakat iki dehşetli rakîbim vardır. Onları mağlûb edersem hem 500.000 frank hem de iki enâyî zenginden iki milyon dolar alacağım! Henriette ellerini çocuk gibi çırparak:

— Ooh! Ne servet... diyerek sevinmeye başladı.

Kuvveti Kesen İlâç

Gece yarısı... Bütün tiyatroların, sinemaların kapılarında binlerce halk çıkıyor ve etrâfa dağılıyorlardı. Kimisi sabahlamak için barlara, dancinglere kimisi istirahat etmek için evine ve pansiyonuna avdet ediyordu. (13) Etoile Operası’nın kapısından çıkan halk arasında azametli yürüyüşlü, uzun boylu olan bir Amerikalı çıktı. Arkasından hemen onun kıyâfetine benzer birisi de onu takip ediyordu. Bu iki kişi birbirlerine bakarak bir iki adım ilerlediler. Arkadan gelen adam biraz تنها bir yere gelince Amerikalıya yaklaşarak İngilizce sordu:

— Affedersiniz, saatiniz kaçtır?

Uzun boylu Amerikalı saati soran zâta ısınır gibi oldu ve kemâl-i hürmetle saatini çıkararak

— Yirmi dördü on beş geçiyor, dedi.

Bir aralık bu iki zât can ciğerden iki ahbâb oldular. Evet, çünkü ikincisi yeni arkadaşını öyle bir dil ile palavrasına tuttu ki hürriyetini kendisine bent etti. Karilerimiz merâkta kalmamak için bu iki kişinin kim olduklarını anlatayım. Uzun boylu herif Amerikalı Mister Clemson’un husûsi olarak Leon ismindeki

atına bakmak için ta Cenûbî Amerika'dan meşhûr bir at seyisidir ki hâli hazırda büyük müsâbakaya girecek olan ata her gün bakmaktadır. İkincisi ise Arsen Lüpen'dir.

Arsen Lüpen o akşam bu Amerikalıyı takîp ederek operaya girdiğini görünce o da içeriye girdi ve hiç beğenmediği piyesi sonuna kadar seyretti. Oyun hitâmından sonra herkes çıkmaya başlayınca Amerikalıyı dikkat ve alâka ile takîp ederek nihâyette onunla konuşmaya ve ahab olmaya muvaffak oldu. (14) Şimdi iki arkadaş bir otomobile atlayarak Champs Elysees'ye doğru gidiyorlar. Otomobil durdu. İkisi büyük bir barın kapısından girdiler. Bu bar Paris'in en şûh ve dilruba kadınlarının toplandığı yer olduğu gibi meşrûbâtı nefis ve ucuzdu. Arsen Lüpen oturur oturmaz Amerikalıya türlü türlü meşrûbât ısmarlamaya başladı. Bir aralık Arsen Lüpen'in işâreti üzerine iki sarışın kız gelerek berâber eğlenmeye başladılar. Amerikalının ısrârı üzerine bu iki kız alarak bir yerde sabahlamalarına karar verildi. Fakat Arsen Lüpen'in adamlarından başka olmayan bu kızlardan birisi cilveli ve müstehzî bir sesle: "Mister, şimdi hiçbir otel kabul etmeyecek. Sizin ikâmetgâhınız varsa oraya gideriz." demişti. Esâsen gözleri kararan, asabı gerilen Amerikalı, arkadaşına bakarak onun da kabul ettiğini görünce:

— Hay hay gidelim, diyerek kalktı ve bir otomobile atlayarak yarım saatlik yol kat ettikten sonra Auteuil'ya yakın bir ahırın yanındaki binaya geldiler ve yine kızlarla berâber zevk ve sefâyâ daldılar.

Amerikalı, adamakıllı sarhoş olarak yere yıkıldı. Arsen Lüpen, hemen ceplerini yoklayarak ahırın anahtarını aldı. Amerikalının şapkasını ve gömleğini giyerek karşıki ahırın usûlce kapısını açtı. Elektrikleri yaktı. Yavaş yavaş ata yaklaşarak cebinden çıkardığı ufak bir kutudan bir şırınga yaptı. Şırıngayı birkaç defa (15) atın ayağına batırdıktan sonra mutmain bir hâlde kapıyı kilitleyerek Amerikalının ikâmetgâhına geldi. Sabaha karşı Amerikalı uyandı. Arsen Lüpen, işine erken yetişeceği bahânesiyle oradan ayrıldı.

Maskeli Sûvârî!

Bütün sor âleminin yarışı beklediği Pazar günü gelmişti. İşte bugün büyük at koşu müsâbakaları olacaktır. Bütün merâklılar Leon denen atın yüzde yüz kazanacağını söylüyordu. Bu koşuya birçok atlar iştirâk etmişlerdir.

Saat on altıda atlar sıralanmaya başladılar. On dakika sonra ok yaydan fırlar gibi koşmaya başladılar. İlk turda önde Leon, arkasında İnci ve ta arkada da Arsen Lüpen'in rakîb olduğu at koşuyor idi. Gittikçe terleyen ve terledikçe şırınganın tesiriyle kuvveti kesilmeye başlayan Leon, yavaş yavaş geriye gitmeye başladı. Son tur... Heyecân devresi... Herkes gâlip gelecek atı bekliyordu. Arsen Lüpen, atını üstünde bulunan markanın daha iyi görülmesi için bacaklarına üstündeki tozu sürmeye başladı. Şimdi artık birinci koşuyor, bütün süratiyle uçuyordu. Esâsen rakîbinin geri kalmasıyla onu geçecek at yoktu.

Halk hep birden: (16)

— A... Maskeli Sûvârî... M.K. birinci geldi, diyerek ağzı açık kaldı. Maskeli Sûvârî birinci idi. Hiçbir kimse o ata ehemmiyet vermedikleri için evvelden ne atın üstündeki markaya ve ne de onu kullanan şahsa bakmamışlardı. Onun için gâlip gelince büyük bir hayrete düştüler. Gâlip gelen Arsen Lüpen, maskesini çıkarmayarak herkes telâşta iken süslü bir masanın üstünde duran binlerce franklık mükâfat ile iki Amerikalının koyduğu iki milyon lira iddiâ

parasını alarak orada bekleyen otomobile atladı. Bu esnâda kalabalık arasından Sherlock Holmes'ün sesi işitildi:

— Maskeli Sûvârî, Arsen Lüpen'dir. Yakalayın! diyerek ateş etmeye başlamış ise de çoktan beri kaybolan Arsen Lüpen'e atılan kurşunlar ufak bir tesir bile yapmamıştı.

Zevk Çılgınlıkları

Esrârengîz Bir Hastahâne

Mister Jockson, hastahânenin bahçesinde gölgeli ağaçların altında bir şezlonga uzanmış meşhûr Ford'un hâtırasını mütâlâa ediyordu. Kitâbın birkaç sahîfesini mütâlâa etti. Birdenbire vücûduna bir rehâvet, bir gevşeklik peydâ olur gibi oldu. Âdetâ bir ihtiyâc-ı zarûri altında kıvranmaya başladı. Evet, vücûdunun bir şeye ihtiyâcı vardı. Yemek!.. Hayır, çünkü Mister Jackson, yememeğe müteassıb bir papaz gibi oruçludur. İçmek o da kezâ! Onun yalnız bir şeye ihtiyâcı vardı. O da morfin, morfin o bayıltıcı maddeyi günde hiç olmazsa iki, üç defa vücûduna aşılar. Onsuz işleyemezmiş gibi bütün servetini, malını onun uğrunda fedâ etmişti.

Mister Jockson, şimâl-i Amerika'nın en meşhûr zenginlerinden olup birkaç aydan beri Paris'e berây-ı seyâhat gelmişti. Paris'te bulunduğu müddette bu morfine ibtilâ olmuş ve bu yüzden gizli morfin aşılaman bu hastahâneye gelmişti. (2) Tam bir ay zarfında yalnız sarf ettiği morfin parası yarım milyon frangı bulmuştu. Şifâ hastahânesi Paris'in harîcinde gayet havâdâr bir yerde mâhir ve zengin bir Rum doktorun taht-ı idâresinde idi. Mezkûr müessese zâhiren hastahâne olup dâhilî nev-i beşerin tabii ve gayr-i tabii zevk ve aşkları hâvi olduğu gibi gayet müthiş fuhuş yatağı, esrâr, afyon, kokain, morfin enva' müskirat menba' idi. Hastahânenin dâhilî teşkilâtı o kadar kurnazca yapılmış ki ilk nazarda sâkin ve âsûde bir sanatoryum hâlini andırıyordu. Mezkûr hastahâneye girmek için bir mahzûr yoktur. Herkes girebilir. Onun için ondan hükûmet hiçbir vakit şüphe etmemiştir. Sıhî ve fennî müessese nâmıyla tanınmış evvelâ bu gizli batakhânenin gayet mâhir ve hâzık doktorları olduğu gibi bunlar da hissi zamanda müthiş hırs-ı canavarı insanlardır. Görülmeyen gayr-ı melûf olan zevkiyâta meyyâl bu hastahâneye gelen zengin ve güzel kadınları, erkekleri badet-tedâvî mezkûr fuhuş ve safâhat âlemine daldırıp paralarını sızdırdıktan sonra ispiirtizme ve manyetizma mütehassısları tarafından eşhâsın akıllarını değiştirip sanki dünyaya yeni doğmuş gibi her şeyden bî-haber olarak dışarıya çıkarırlardı. O şahıs da kendine yapılan manyetizmanın tesiriyle gördüğünü ve soyulduğunu ve çıktığı yerin esrârını tabiatıyla fâş edemezdi.

Mister Jockson, kitâbını kapattıktan sonra ağır ve bîtab adımlarla birinci kattakiistirâhat salonuna çıktı. Kitabını masanın üstüne bıraktıktan sonra yatağına uzandı. (3) Beş on dakika geçtikten sonra kapı açıldı, içeriye sarışın, zayıf bir kız girdi ve mültefit bir sesle:

— Mister... Bir emriniz var mı? dedi.

— Mo...rfin. Çabuk ol.

Kız seri bir reveransla kapıdan dışarı çıktı. Aradan kısa bir müddet geçtikten sonra kapı tekrâr açıldı. Bu sefer temiz, beyaz bir gömlek giyinmiş genç bir doktor içeriye girdi. Gözlerinin etrâfını siyâh bir çerçeve ihâta etmiş, yüzü sararmış daha ilk bakışta hırs ve şehvete meclûb bir adam olduğunu gösteriyordu. Elindeki kutuyu masanın üstüne bırakarak Mister Jockson'a

yaklaşarak morfini hazırladığını ve hangi tarafa şırınga etmesini sorduktan sonra kutudan morfin şırıngasını alarak Amerikalının kaba etine boşaltmaya başladı. O sırada misterin yüzünden bir hayât romanı belirmeye başladı. Haffif tertîb âhlar çekerek zevk içinde çırpındığını gösteriyordu. Ara sıra:

— Âman mösyö, bir morfin daha diye haykırıyordu.

Doktor, ameliyatını bitirdikten sonra bir kâğıda bir sürü rakamlar yazıp odadan çıktı.

Mister Jockson, kendisine morfin şırıngası yapıldıktan sonra şairâne tahayyülâta daldı. Bazen kendisini deniz kenarında çırpıplak kadınların yanında bazen güzel bir kız ile anadan doğma Afrika vahşîleri gibi oynadığını tahayyül ettikçe müthiş bir ihtiyâç arzûsunda bulunduğunu fark ediyor. Yatakta sola, sağa kıvranıyordu. (4) Birdenbire gözlerini açtı. Gördüğü hayâlleri hakikî bir sûrette görmesini ve bunun uğrunda hiçbir fedakârlıktan geri kalmayacağını ahdederek yatağın ucundaki ve hastahânenin husûsî kâtibine mahsûs zile bastı. On dakika bir intizârdan sonra kâtib-i husûsî geldi ve misterin başına gelerek ne istediğini söyledi. Mister Jockson, gözlerini süzerek muhayyilesinde yaşattığı hırs-âver vak'aları anlattı ve mutlaka bunların hakikîsini görmek için ne lâzımsa vereceğini ilâve etti. Kâtib-i husûsî sahte bir ciddiyet tavrı takınarak:

— Aman mister... Ne diyorsunuz. Burası sıhhi bir hastahânedir. Böyle şeyler isterseniz Paris'e gidirsiniz. Orada belki ancak eski binbir gece masallarında bulunan vak'aları bulursunuz.

Bu sefer Amerikalı meyyus olmaya başladı. Son bir rica ile:

— Mösyö size kati bir yemin ile temin ederim ki eğer istediğime muvaffak olursam size beş bin dolar vereceğim diyerek cebinden bir çek defteri çıkararak 5000 bin dolarlık bir çek yazdı ve kâtibe verdi. Kâtip muhteviyâtına bakmadan cebine tehâlükle koydu. Mister Jockson, muzafferâne gözleri parladı. Büyük bir seviçe kâtibe:

— Bu iş kaç saatte olacak? dedi.

— Pek basit bir şey. Yarım saat sonra gelip sizi alırım, diye cevap verdi. (5) Bu yarım saatlik intizâr devresi ona ne kadar tahammülsüz, ne kadar uzun olacak.

Harîs (Hırslı) İnsanlar

Mister Jockson, bu yarım saat zarfında adamakıllı hazırlanmıştı. Artık hastahânenin genç kâtibini bekliyordu. Beş dakika sonra kâtip ile Amerikalı ağır adımlarla hastahânenin alt katına iniyorlardı.. Birkaç adım sessiz sedasız gittikten sonra Amerikalının yalvarıcı sedası bu sükûtu ihlâl etti.

— İstedğim şeyleri görebilecek miyim acaba?

— Acele etmeyin. Size canlı canlı sahneler göstereceğim ki anların karşısında heyecândan kendinize hâkim olamayacak bir derecede olursunuz. Fakat size söyleyeyim ki teklîf edilmeden hiçbir şeye karışmayın. Hastahânenin eczâ deposu denilen geniş ve loş odanın kapısına geldiler. Kâtip usulcacık elindeki anahtarlarla kapıyı açtı. Birkaç adım ilerledikten sonra geri döndü, Amerikalıyı içeri alarak kapıyı arkalarına kapattı. Kâtip Amerikalının kulağına eğilerek:

— İşte gireceğiniz ilk oda. Esrârkeşler odası, dedi.

Kapıyı bilâ-istizân açıp girdiler. Amerikalı eliyle arkasındaki küçük tabancayı aramaya başladı. Onu yerinde görünce emin ve müsterih bir hâlde odaya girdi.

(6) Gâyet geniş divarları yağlı boya resimler ve tablolarla donanmış olan bu odada birkaç genç kadın gözleri uykusuzluktan kızarmış renkleri uçmuş, kesik saçları darmadağınık olmuş, sezlongların üzerlerine uzanmışlar, biri yüz üstü yatmış, kendisini denizde zannederek boyuna kollarını, bacaklarını oynatıyor. Diğeri orada bulunan kadının üstüne binmiş saçlarından çekerek —Ne bozuk dümen, bir türlü dönmüyor, diyordu.

Mister Jockson, bu manzarayı ibret ve tecessüs gözüyle süzmeye başladı. Ara sıra bu zevk mübtelâları insanlara küfür ediyordu. İkinci odaya geçtiler. O kokaincilere tahsis edilmişti. Üçüncü oda ise eter, morfin mübtelâlarına mahsustu. Dördüncü odanın önüne gelince Amerikalı gördüğü levhadan ürker gibi oldu. Dişlerini gıcırdatmaya başladı. Soğukkanlılığı olmasaydı o levhaya hücum edip parlayacaktı. Şimdi artık odanın içinde bulunuyordu. Oda umumiyetle mermerle tefriş edilmiş içinde otuz beş yaşlarında dinç, âdeleli bir adam, altınta bir kırbaç kudurmuş köpek gibi önünde duran güzel ve mütenâsib vücûtlü kadını dövüyor. Öyle dövüyor ki vücûdu kan içinde olduğu hâlde kadın hiç ses çıkarmıyordu. Bilâkis ondan zevk alır gibi çırpınıyordu.

Mister Jockson, bu acı hakîkâtlere karşı bir taraftan hayret ediyor, bir taraftan bu gizli tahtül-ârz teşekkülâtın teferruatını aklında birer birer tespît etmeye uğraşıyordu. Amerikalı bu manzarayı odadaki perdenin arkasından seyrediyordu. (7) Amerikalı şimdi karşıda duran ve bardakta kırmızı bir mâyi' içmekle meşgûl olan birisini tetkîk ediyordu. Bunun farkına varan kâtip, şöyle izâh etmeye başladı:

— Şu gördüğün harîs insanlar işkenceden hoşlanırlar. Bir kadın ile münâsebette bulunmadan evvel mutlaka o kadını döver, hırpalırlar. O herif Panamalı bir tâcirdir. Dövdüğü kadın da metresidir. Ne dersin? Bu da bir nevi' tereddî hastalığıdır ki şu gördüğün insanın içtiği kırmızı şeyi şarap ve şampanya zannetmeyesin. O kandır. Su yerine kan... Bu merâkını tatmin etmek için bize ilticâ' etti.

— Hayret etmeyiniz mösyö, her gördüğünüz kimse hakîkî ve tam manasıyla kudurmuş köpeklerden daha azgındır. O habîs ruhlu insan denilen heykelin içine sığınmıştır.

Kâtip hem söylüyor hem de loş müteaddid koridorları geçiyordu.

— İşte şu karşıdaki odada, şarkın ateş-i aşklarını ruhnevâz ve kıvrak şarkılarını câzib ve hırs-âver rakkâslarını Binbir Gece masallarındaki heyecanlı sahnelerini göreceksiniz.

İçeridekiler, hemen hepsi şarklıdır. Hint mihrâceleri, Fas ve Tunus ümerâları Mısır ve Suriye zenginleri ve şark hayatına meftûn, Avrupa müsteşrikleri hep bu salona devam ederler. Bu salonda yirmi kadar kız kadın artist vardır. Bu artistler şark danslarını, eski Mısır ve Yunan rakkâslarının hakîkisini canlandırırlar. Şimdi sana bir şarklı elbisesi giydireceğim. Öyle içeriye girersin, (8) diyerek onu küçük bir odaya soktu ve ona mükellef bir Hint mihrâcesi elbisesi giydirdi. Amerikalı ise elbiseyi giydikten sonra:

— Artık salona serbest girebilirim, dedi.

Eski Mısır Rakkasları

Rengârenk, titrek ziyâlar altında, halılarla müzeyyen geniş salonda yirmi kadar kişi vardı. Bunların giyinişlerinden şarklı oldukları belli oluyordu. Süslü ve çiçekli minderlerin üzerine uzanmışlar, gözleri perde tarafına müteveccih idi. Gelmesine intizâr ediyorlardı. Birdenbire elektrik söndü.

Salonu derin bir sükût kapladı. Artık perde açılmıştı. Sahneye eski Mısır heykellerini, ibâdethâneleri havî dekorlarla müzeyyen, sönük kırmızımsı ziyânın altında Amis heykelinin önüne ellerini kalçalarına muntazam bir şekilde koymuş bir kadın başında parıl parıl parlayan mücevherâtla süslenmiş bir taç vardı. Eski Mısır kraliçelerini andırır tavır ve azametiyle bir Fransız artisti olduğunu unutturuyordu. Bir dakika müteâkib sağdan ve soldan çırpıplak iki kız çıktı. Kraliçenin etrâfını saran bu nim-i bâkireler, piyanonun esrârengîz nağmeleriyle firavunlar beldelerindeki danslarını taklît etmeye başladılar. Vücûtlarının inhinâları, kalçalarının şehvetli taşkınlıkları hazırûnu bir şehvet ile galeyân etmelerine kâfi idi. Yarım saat devam eden bu heyecanlı rakslar seyircilerin âsaplarına iyi tesir etmiş ve kanlarını büyük bir ateş içinde bırakmıştı. (9) Orada bulunan mihrâcelerden nevî işâretiyle kraliçe rolünü ifâ eden sarışın kız salonun ortasına geldi. Herkes ona bir yer ayırarak ortada kalan dâirenin içinde raks etmeye başladı. Levent ve muntazam vücûduyla yılan gibi kıvrılıyordu. Bedmest, heyecân içinde, artık hissiyâtına mâlik olmayan ve gözleri kararan bir mihrâce ayağa kalkarak artisti ortadan kaparak kapıdan çıktı. Bu gibi ahvâle pişkîn olan o yerin hademeleri hemen mihrâce hazretleriyle artisti husûsî, yataklı bir odaya götürdü. Diğer hazırûn ise herkes bir artist ile odaya kapanarak zevk ve sefâlarına daldılar.

Arsen Lüpen'in Karısı

Amerikalı yalnız kaldı. Kendi kendine:

— Kâfiri daha ilk bakışta tanıdım. Henriette yine o eski Henriette, ne kadar da güzelmiş, kim bilir odada o kaba Hintli ile nasıl yatacak, o nâzik ve Arsen Lüpen'den başkasına vücûdunun mahrem taraflarını nasıl gösterecek. Mutlaka bu işin içinde benim bilmediğim esrârengîz noktalar vardır. Yoksa bu zengin Hintliyi tuzağa mı düşürecekler? Bu son sözünü söylerken biraz tevakkuf etti. Eliyle (10) tabancasını yokladı ve hemen salondan fırlayarak mihrâce ile Henriette'nin kapandığı odaya gitti. Oda kapalıydı. Yanındaki odaya baktı. Ne iyi tesâdüf orası boştu. Fakat kapalıydı. Hemen maymuncukla odayı açıp içeriye girdi. Odanın içinde mükellef bir yatak vardı. Her tarafı süslü idi. Bitişikodaya bir kapısı vardı. Amerikalı odaya girdi. Birkaç saniye geçmeden kapının gıcırdadığını duydu. Hemen âtik bir hareketle karyolanın altında saklandı. İçeriye Hintli mihrâce bir pijama giymiş Henriette ise ipekli kısa bir kombinezon iktisâ etmişti. Şampanya şişeleri açtılar. Karşılıklı içmeye başladılar. Mihrâce zevk ve neşeden pâlâ bıyıklarını oynatıyor, koyu ve heybetli gözleri kızarmış, önündeki güzel kadını hâris ve hayvânî nazarlarıyla âdetâ yiyordu. Artık tâkati kalmayan Hintli ellerini Henriette'e uzatarak sarmak istedi. Henriette muhâlefet gösteriyor. O da kaba İngilizceyle:

— Mademoiselle (Matmazel), emredin. Lahor'daki binlerce câriyelerim, elmaslarım, servetim size fedâ olsun. Bir lahza vuslatınıza taç ve tahtımı ayağımın altında çiğnemeye razıyım.

Ne ibretli ve heyecanlı bir sahne idi, kocaman, azametli bir hâkim binlerce halka nâfizü'l-keâm olan bu mahlûk bu saatte bir Fransız âşüftesinin önünde diz çökmüş vuslat diliyordu. Aşkla ve zevk çılgını olan bu adam binlerce servetini fedâya hazırdı.

(11) Mihrâce ayağa kalktı, Bitişik odaya gitti. Henriette, odanın içinde yapyalnızdı. Kendi kendine:

— Vâh zavallı mütereddi insanlar, bir dakikada zevkiniz için her şeyi fedâ edersiniz. Hele bu şarklı mihrâce bana o kadar tutulmuş ki âdetâ çıldırircasına seviyor beni. Hindistan’a götürmeyi ve orada bana saraylar, kâşâneler, taçlar, elmaslar vermeyi teklîf ediyor. Hayır hayır...

Nice Arsen Lüpen’in sıcak kolları arasında tatlı bakışları altında çırpınmak bana bütün dünya huzûzâtına müreccahtır. Çünkü onu severim ve seveceğim, diyerek şampanya şişesinin birisine koynundan çıkardığı ufak bir şişeden bir mâyi’ döktü. Hintli bir elinde çanta olduğu hâlde içeriye girdi. Henriette şezlongun üzerinde uzanmış, mavi gözlerini köşede duran tabloya sanatkar bir ressam gözüyle tenkît edercesine bakıyordu. Mihrâce yalvarıcı bir sesle: — Maşeri... İşte size yarım milyon kıymetinde bir inci gerdanlık ve bir de emrinize âmâde beş bin İngiliz lirası kıymetinde bir imza’çek edeceğim.

Henriette sahtekâr bir sesle:

— Teşekkür ederim. Asâlet-meâb. Son olarak benim elimden şu şampanyayı afiyetle için, diyerek uyku ve mafsallara uyusukluk veren ilâçla karışık şampanyayı takdîm etti. (12) Mihrâce, şampanyayı içtikten sonra hemen yatağa fırlayarak Henriette’i davet etti. Henriette, elektriği söndürerek mihrâcenin yanına geldi. Fakat daha Henriette’i elleriyle sarmadan vücûdunda bir gevşeklik, bir hâlsizlik ve müteâkib bir uyku hissetmeye başladı. Mihrâce, adamakıllı yatıyor, bu kadar fedakârlığa karşı bir şeye nâil olmadan ölü gibi sızıyordu. Henriette yataktan fırlayarak elektriği yaktı. Yataktaki âsâlet-meâba menfûr bir nazar fırlatarak:

— İşte zevk çılgını adamlara böyle muâmele yapılır, dedi. Bu esnâda bitişik odanın kapısında uzun boylu bir adam peydâ oldu. Beyaz bir pantolon, açık yakalı bir gömlekle gülerek Henriette’e bakıyordu. Henriette, bu gelen adamı görünce hayretle:

— !.. Arsen Lüpen. İyi ki geldin. Rolümü muvaffakiyetle ifâ ettim. Gel bak, sana bu gece yarım milyon lira kıymetinde kıymet-dâr bir inci gerdanlık ile beş bin İngiliz liralık bir çek. Ne dersin benim muvaffakiyetime.

Arsen Lüpen, para düşmanı Arsen Lüpen koşarak sevgilisini kucakladı ve öptü. İkisi yek-vücûd olduğu hâlde bu şezlonga uzandılar.

Elektrik kendi kendine sönmüştü. Fakat onlar farkında bile değildiler. İkisi zevk ve neşe dalgaları arasında çırpınıyorlardı. (13) Cürm-i meşhûd tekrâr elektrikler yandı. Henriette ve Arsen Lüpen, gözlerini açınca karşılarında elindeki iki revolver, Amerikalı zannettikleri adamı gördüler. İkisi hayretle:

— Sherlock Holmes! Eyvâh mahvolduk, diye haykırdılar. Sherlock Holmes ise:

— Kırmızı Şatoda öldürdüğünüz, koşuda atlattığınız ve nihâyet bu vahşî batakhânenin esrârengîz odalarında karşınıza getirdiğiniz Sherlock Holmes! Kanun nâmına tevkîf ediyorum.

Arsen Lüpen, ma’lûm soğukkanlılıkla şeytanî ve müstehzî bir kahkaha koyuverdi.

— Vay morfinci herif vay. Çok yaman şeysin hakîkâten. Zekânı takdîr ederim. Söyle! Bu yeri nasıl keşfettin?

Sherlock Holmes, ciddî bir tavırla:

— Onu hapishânede veyahut idâm sehpâsında sana anlatırım. Haydi, önüme düş yoksa seni şimdi öldürürüm. Arsen Lüpen ve Henriette ayağa kalktılar, polis hâfiyesinin emrine itaat ederek yürümeye başladılar. Polisin birer birer aklında tespît ettiği dolambaçlı ve loş koridorlardan geçtikten sonra

hastahânenin sokak kapısının önüne geldiler. Vakit tam gece yarısı idi. Esâsen tenhâ bir yer olan hastahânenin bulunduğu yerde polis devriyesi veya bekçi bulmak hemen hemen imkânsızdı. (14) Fakat bir kez taliini tecrübe için sokak kapısına gelince cebinden bir eliyle düdüğünü çıkararak öttürmeye başladı. Arsen Lüpen ve Henriette ise sâkin görünüyorlardı. Yalnız çapkın rüzgâr Henriette'nin kombinezonunun etekliğini kaldırıyor ve onun güzel bacaklarını gösteriyordu. Polis hâfiyesi ciddiyetine rağmen hâris hâris Henriette'nin mütenâsib vücûduna bakıyordu.

Sherlock Holmes'ün düdüğün çalmasını müteâkib birkaç polis gelmişti. Hâfiye sert ve âmirâne bir sesle:

— Ben Sherlock Holmes'üm. Hemen biriniz bir otomobil tedârik etmeli ve buraya getirmeli.

Sahte Polisler

Bu esnâda Arsen Lüpen gizli olarak polislere işârât etmişti. Tabii polis hâfiyesi bunun farkına varamadı. Üç polis Arsen Lüpen'in ve Henriette'in etrâfını sardı. Sherlock Holmes ise onlara nezâret ediyordu. Biraz sonra kapalı bir otomobil geldi. Polis şoförün yanından indi ve Sherlock Holmes'ün karşısında mutî' bir nefer gibi durdu. Sherlock Holmes, hemen Arsen Lüpen'i ve Henriette'i otomobilin içine soktu. Her iki taraftan onların kaçmasına mahal bırakmamak için altı polis otomobilin içine yerleştirdikten sonra:

— Şimdilik otomobille Paris polis müdüriyetine götürün! Sıkı bir nezâret altında bulundursunlar. Ben yarın sabahleyin gelirim, dedi. (15) Otomobilin oradan hızlı bir süratle ayrıldı ve karanlığın içinde kayboldu.

Sükût-ı Hayâl

İki aydan beri morfinin bayıltıcı tesîrine dayanan ve Amerikalı bir zenginin rolünü ifâ eden meşhûr polis hâfiyesi Sherlock Holmes mezkûr hastahâneyi bir tesâdüfle keşfetmişti. Bütün o hastahânenin dâhilî esrârını keşfedip Arsen Lüpen'i ve metresi Henriette'i tevkîf ve otomobille tevkîfhâneye gönderdikten sonra müsterîh bir hâlde hastahânenin içinde bulunan odasına yerleşti. Yatağına uzandı ve yattı. Sabahleyin şafak sökerken kapısının çalındığını duydu. Hemen yatağından fırlayarak kapıyı açtı. İçeriye bir telgrâf müvezzi'i girdi. Mutehayyir bir sesle:

— Polis hâfiyesi Sherlock Holmes nâmına bir telgrâf vardır. Hastahânenin içini aradım taradım adam nâmına kimse bulamadım. Tesâdüfen bu odanızda pencereden sizin bulunduğunuzu gördüm. Doğrusu hayret ediyorum. Kocaman müessesede insan nâmına kimse bulunmasın. Dün bir telgrâf getirdim. Burası dolu idi. Ne çabuk boşanmış. Sherlock Holmes, bu geveze müvezzi'den sabah sabah âdetâ nefret etmişti. Sert bir sesle telgrâfı vermesini söyledi. Müvezzi' telgrâfı verdi. Sherlock Holmes, telgrâfı açtı, hayretle okumaya başladı.

(16) Telgrâfin muhteviyyâtı şu idi:

—“Azîzim polis hâfiyesi Mister Sherlock Holmes,

Bu telgrâfı okuduğunuz zaman hastahânenin sizin yatak odanızdan başka her yerini bomboş bulacaksınız. Hayret etmeyiniz. Siz mışıl mışıl yatarken bizim adamlarımız faaliyetlerdi. Ben ise Henriette'le berâber ısmarladığınız otomobil ile ikâmetgâhıma sâlimen vâsıl olduk. Polisler ne kadar lütûfkâr insanlar idi. Bizi doğru kapımızın önüne getirdiler. Çok teşekkür ederim. Yalnız Henriette biraz soğuk almış, tedâvîsi için Almanya'ya gideceğim. Allah'a ısmarladık.”

İmzâ' (Arsen Lüpen)

Telgrâfı hiddetle cebine koydu ve kendine:

— Dün gece gördüğüm ve geçirdiğim mâcerâ âdetâ bir rü'yâ gibi geldi. Morfin tesîri olsa gerek. Ben de bir zevk çılgını gibi kullanıyordum. Yoksa dün gece yatmadan kendim bizzat polis müdüriyetine teslîm ederdim.

